

รายงานค้นฉบับสมบูรณ์การวิจัย

4
1704

การพัฒนาสมุนไพรไทยด้านสาธารณสุขสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
(THE DEVELOPMENT OF THAI HERBAL MEDICINE DURING
RATTANAKOSIN ERA)

เล่ม 1

โดย

โสภิต ชรรณอร

มณฑิรา ตันท่าเกอว

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพ
ทางวิชาการประจำปี พ.ศ. 2524 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบใจที่สภานิสิตนิสิตมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ
ตอนที่ ๑.

คำนำ

	หน้า
ประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณ	๑
การพัฒนาสมุนไพรในสมัยสุโขทัย	๗
การพัฒนาสมุนไพรในสมัยอยุธยา	๘
การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์	๙

ตอนที่ ๒.

คำนำ

คำชี้แจงวิธีใช้

	หน้า
ประวัติและลักษณะเอกสาร และวิธีรวบรวมข้อมูล	ก-ฅ
สรรพคุณพืชสมุนไพรตามตำรายาไทย (ก-ฮ)	๑-๘๙๗
ตราชนิดชื่อพืช	๘๙๘-๙๐๙
เอกสารอ้างอิง	๙๑๐-๙๑๖

เลขที่ ๑๗
เลขหมยม พ 15
เลขทะเบียน ๐๐๒1๗๗
ว. เดือน, ปี 21 มี.ค. ๕8

คำนำ

ผลงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์ จะแบ่งออกเป็น ๒ เล่ม
รวม ๓ ตอน เล่มที่ ๑ มี ๒ ตอน และเล่มที่ ๒ มี ๑ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณและการพัฒนาสมุนไพรในยุคต่าง ๆ

ตอนที่ ๒ เป็นการรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพรอย่างละเอียดและกว้างขวาง
จากตำรายาโบราณและหนังสือเกี่ยวกับพืชสมุนไพรที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบัน

ตอนที่ ๓ เป็นบรรณนิทัศน์สิ่งเขปเอกสารเกี่ยวกับงานวิจัยพืชสมุนไพร เท่าที่มีการ
ตีพิมพ์ในสมัยรัตนโกสินทร์

มณฑิรา ตักท์เกยูร

โสภิต ธรรมอารี

๒๓ สิงหาคม ๒๕๒๔

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจงเพิ่มเติมและแก้ไข

จากการนำเสนอต่อที่ประชุมในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พัฒนาการด้านวิชาการสาขา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕ นั้น ศาสตราจารย์ ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ และ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์กรุงไกร เจนพาณิชย์ ได้กรุณาวิจารณ์และแก้ไขสิ่งที่บกพร่องไป ตลอดจน ช่วยเพิ่มเติมในสิ่งสำคัญที่นำรู้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การที่สมุนไพรไทยซึ่งใช้ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย, อยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ นั้นได้เกิดขาดช่วงไปเมื่อการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามา เผยแพร่ในประเทศไทยมีเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

๑. หมอไทยแผนโบราณขาดความรู้ในเรื่อง วิทยาศาสตร์, ความรู้ทางเคมี, ภาษาอังกฤษ และชื่อต้นไม้ จึงไม่สามารถผูกกับหมอฝรั่งให้เข้าใจกันได้

๒. มีกหวงวิชา เพราะจะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เฉพาะลูกหลานในวงศ์ตระกูลเดียวกัน ทำให้วิชาการไม่แพร่หลาย หรือมีการถ่ายทอดวิชาให้ถูก ๆ ผิด ๆ มีการปิดบัง หวงตำราที่แท้จริง

๓. ขาดการพัฒนา จะเห็นได้ว่าเดิมใช้กันมาเป็นแบบยาต้มซึ่งมีกลิ่นรสไม่น่ารับประทาน ต่อมาก็ไม่ได้มีการปรับปรุงให้เป็นรูปแบบอื่น ๆ ที่กลบกลิ่นรสของยาทำให้รับประทานง่ายขึ้น

๔. การจัดการศึกษา เมื่อครั้งที่บรรจุก้าวในหลักสูตรแพทยศาสตร์ใน ร.ร.ราชแพทยาลัย นั้น เข้าใจว่านักเรียนไม่มีพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เช่นวิชาพฤกษศาสตร์และเคมี ทำให้การเรียนวิชาแพทย์แผนโบราณ ได้รับความยากลำบาก นักเรียนไม่รู้จักรักชื่อต้นไม้ (หมายเหตุ ความรู้ทางด้าน Taxonomy เข้ามาในประเทศไทยโดยหม่อมเจ้าลักษณะกร เกษมสันต์ ราว ๆ รัชกาลที่ ๗ ที่มี การเปลี่ยนแปลงการปกครอง)

๕. ขาดการสนับสนุนจากทั้งประชาชนและรัฐบาล เพราะประชาชนหันไปนิยมการรักษาแผนตะวันตก และการวิจัยสมุนไพรจากต้นจนได้มาเป็นยารักษาโรคนั้นใช้เวลาและงบประมาณสูงมาก รัฐบาลไม่อาจสนับสนุนได้

๖. เมื่อถึงคราวจำเป็นจึงมีการพัฒนาสมุนไพรซึ่งเป็นไปแบบบังคับหรือจำใจทำ เช่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประสบปัญหาขาดแคลนยารักษาโรคอย่างมาก เมื่อสงครามสงบลงจึงหันมาสนใจศึกษายาสมุนไพรกันอีก แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าไปมากมายนัก จนถึงปี ๒๕๒๔ องค์การอนามัยโลก วางเป้าหมายไว้ว่า "Health For All by the Year 2000" และสนับสนุนการวิจัยสมุนไพรประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกของ WHO จึงกลับมาสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรอีกครั้งหนึ่ง

๗. ยังขาดสื่อเชื่อมโยงที่จะแปลงถ้อยคำจากหมอแผนโบราณมาเป็นแผนปัจจุบัน

๘. ขาดการแปลชื่อโรคจากแผนโบราณเป็นแผนปัจจุบัน และมักคลาดเคลื่อนและไม่ค่อยตรงกัน มีอาการของโรคที่ปรากฏในตำรายาโบราณ ซึ่งยังไม่รู้ว่าตรงกับโรคอะไรในแผนปัจจุบัน.

แก้คำผิด

ตอนที่ ๑ หน้า ๗ บรรทัดที่ ๘ ทว่า เป็น กว่า
หน้า ๒๔ บรรทัดที่ ๖ ตัดคำว่า สาเหตุและ ออก

ชี้แจงเพิ่มเติม

ตอนที่ ๑ หน้า ๒๔ Dr.Rudolph Schaller เป็น เกสซกรเบอรัมน์ เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๔ ภายหลังรับราชการกรมวิทยาศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรมและเป็นอาจารย์พิเศษสอน เกสซกรนิวจนียที่คณะ เกสซกรศาสตร์ ม.แพทยศาสตร์ ได้เดินทางไปสำรวจสมุนไพรหลายจังหวัดและช่วยวางแผนสวนสมุนไพรที่จังหวัดเชียงใหม่ และจันทบุรี ปี ๒๕๐๔ เดินทางกลับประเทศเยอรมัน เสียชีวิตในปี ๒๕๑๕ (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย-ศิริราช)

หน้า ๓๔ ผสส. = ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข

อสม. = อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

มอบ. = หมออาสาหมู่บ้าน

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์

ตอนที่ ๑

ประวัติการแพทย์ไทยแผนโบราณ

เราอาจกล่าวได้ว่าทุกประเทศมีการแพทย์ประจำชาติอยู่แล้ว เพราะการแพทย์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การแพทย์มีมาตั้งแต่สมัยใดก็ไม่อาจประมาณได้ แต่เข้าใจว่ามีมาแต่ตึกคำบรรพตั้งแต่สร้างโลกเป็นต้นมา

ในสมัยโบราณผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นบูรพาจารย์และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจนสามารถนำวิชาแพทย์มาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์นั้น ต้องออกแสวงหาเวชวิทยา ทำการค้นคว้าศึกษามาด้วยความยากลำบาก และตรากตรำนับเป็นเวลาหลายปี จวบจนกระทั่งสมัยที่มีตัวอักษรใช้แล้ว จึงได้มีการจดบันทึกและจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น แกะไว้ในแผ่นหินและแผ่นโลหะ ก็เพื่อจะให้วิชาแพทย์คงทนถาวรอยู่โดยมิเสื่อมสูญ วิชาแพทย์ได้แพร่หลายมาจนถึงสมัยพระคัมภีร์ไบเบิลและสมุทข่อย ก็มีการคัดลอกลงไว้เรียกคัมภีร์หรือตำรา ซึ่งได้กล่าวถึงอาการของโรค และวิธีรักษา อีกทั้งสรรพคุณยาสมุนไพรไว้พร้อมมูล การศึกษาวิชาแพทย์ในสมัยโบราณจะเรียนโดยวิธีฝึกหัดในตระกูลของตน ตลอดจนผู้ที่สนใจมาสมัครเป็นลูกศิษย์ให้อ่านคัมภีร์ให้ดูวิธีตรวจ และรักษาคนไข้ สอนวิธีปรุงยาและให้รู้จักยาสมุนไพรต่าง ๆ ทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ นับว่าต้องอาศัยความมานะบากบั่นพากเพียรเป็นอย่างสูง

การแพทย์ไทยมีแบบแผนการรักษาพยาบาลเกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนอื่น ๆ ได้แก่

๑. การแพทย์แผนพ้อมดหมอผี เชื่อว่าใช้กันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสมัยที่มนุษย์ยังมีความเข้าใจว่าโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการกระทำของภูติผีปีศาจหรือเพราะ เทวดาหรือพระเจ้าบันดาลให้เกิดเจ็บป่วยขึ้น

๒. การแพทย์แผนอายุรเวทหรือการแพทย์แผนอินเดีย นับว่าการแพทย์แผนนี้มีอิทธิพลต่อการแพทย์ไทยมาก การแพทย์แผนอายุรเวทเน้นการใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรค และยังมีการใช้วิธีศัลยกรรม และวิธีการผ่าตัดหลายอย่าง เครื่องมือผ่าตัดมีมาตั้งแต่ครั้งท่านชีวก โกมารภัจจ์ ซึ่งเป็นแพทย์ประจำราชสำนักของพระเจ้าพิมพิสาร แคว้นมคธ และเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าด้วย

ภาพที่ ๑ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ที่
ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล ในโรงพยาบาลศิริราช
(เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมทุกวันพุธ)

สถาบันวิทย
จุฬาลงกรณ์

ภาพที่ ๒ ข้อความที่จารึกไว้ในพิพิธภัณฑ์
ประวัติศาสตร์แพทย์ไทย

การแพทย์แบบเดิมของไทย

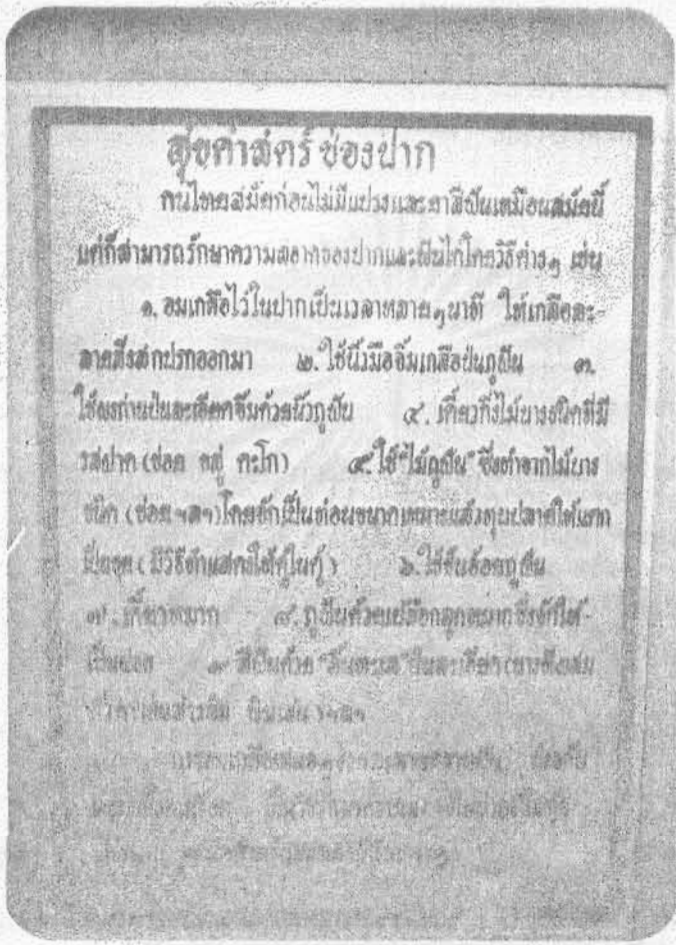
สมัยก่อนเรียกกันว่า การแพทย์แผนโบราณ แต่ที่จริง
ยังหมายถึงและรวมถึง วิชาโบราณของพวกอื่น การแพทย์
แบบดั้งเดิมคงกำหนดไว้ให้สีกส่วนกว่าจะนับรวมด้านอื่น
ลงนั้นเขาต้องจะกำหนดฐานเดิมเพราะถูกยกฐานะ มีชีวิตมาใน
วิชาการทางยา-เวช-จักร-การยาบ ความรู้ทางแพทย์ก็คงเลื่อม
ไปด้วย เมื่อสมัยอดีตของประเทศไทย คงจะรับเอาวัฒนธรรม
ของอารยธรรมอินเดียที่เข้ามา การแพทย์ไทยที่ปรากฏจึงมีลักษณะ
เป็นการผสมผสาน มีทั้งการนวดกดจุด การฝังเข็ม การแพทย์แบบ
จีนโบราณ และการใช้ยาสมุนไพร จนบางทีเรียกว่าการแพทย์ไทยแท้
นั้นเป็นอย่างไร ก็เห็นเด่นชัดคือยาเวทย์ ผิดที่จะเข้ามาพร้อม
กับพระพุทธศาสนา และได้รับการนิยมนับถือกันแล้ว ความมีที่
ปรากฏในทางไสยศาสตร์ค่อนข้างหลายอย่าง เพื่อให้เห็นกับตัวว่า
แพทย์แผนโบราณนั้น แต่การปฏิบัติก็จะมีอยู่อย่างหนึ่งซึ่ง
จะหาความหมายในบางส่วนของความเข้มแข็ง สามารถที่จะ
เวลาของชาติที่คงอยู่ตลอดมา ในเมื่อเวลาของชาติคงอยู่
แล้วในทางของประวัติศาสตร์ก็ไม่ได้หมายความว่าได้รับการพิสูจน์โดย
วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนี้มีการพัฒนาแล้ว หรือการแพทย์
สมัยใหม่ก็ไม่ได้เป็นสิ่งเดียวที่คนไทยสนใจในสมัยอดีตชาติ
ที่ล่วงเลยไปแล้วได้ใจ และบางคนก็สนใจในวิชาที่พิเศษพิเศษแบบ
ที่เขาลืมทิ้งคนคนเขาเห็นใจเขอนานมากแล้วคนก็เห็นด้วย
ก็พอที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้

๓. การแพทย์แผนจีน การแพทย์แผนนี้มีตัวยาที่แตกต่างจากแผนอายุรเวทเล็กน้อย โดยเฉพาะเรื่องของตัวยา ซึ่งได้จากพืชพื้นเมือง ย่อมแตกต่างกันในแต่ละประเทศและในการแพทย์แผนนี้มีตัวยาที่ได้จากสัตว์ต่าง ๆ มากมายซึ่งต่างจากแผนอายุรเวทที่เกือบไม่มีตัวยาจากสัตว์เลย

๔. การแพทย์แผนปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการพัฒนาการแพทย์แผนต่าง ๆ ในอดีต เช่น การแพทย์แผนอียิปต์โบราณ แผนกรีก แผนโรมันและอาหรับ

การแพทย์ไทยที่ใช้กันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ เรียกว่าการแพทย์ไทยแผนโบราณ (ภาพที่ ๑,๒) มีรากฐานมาจากการแพทย์แผนอินเดียหรืออายุรเวทผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น ในคัมภีร์แพทย์ของไทยมักจะมีคำกล่าวสรรเสริญหรือบูชาท่านชีวก โกมารภัจจ์ ในฐานะครูแพทย์ และในตำราแพทย์ทุกเล่มอ้างว่าท่านชีวก โกมารภัจจ์ เป็นผู้เรียบเรียงไว้ การรับอิทธิพลการแพทย์แผนอายุรเวทของอินเดียมาสู่ไทยนี้ส่วนหนึ่ง คงเป็นการถ่ายทอดผ่านทางพระพุทธศาสนา เพราะเรื่องราวของการรักษาพยาบาลและความสามารถของท่านชีวก โกมารภัจจ์ ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวเนื่องกันระหว่างการแพทย์แผนโบราณและพระพุทธศาสนาหลายประการ ตัวอย่างการใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นหลักทั้งในพระไตรปิฎก และบทสวดทางศาสนา มีปรากฏในตำราของแพทย์ไทยแผนโบราณ เช่นคำว่า ตริผลา (ผลไม้ ๓ อย่าง) ปถวีธาตุ (ธาตุดิน) อิกฺขิมฺนิฏฺฐัง (เยื่อในกระดูก) ชื่อพืชสมุนไพรที่มีเค้าภาษาบาลีสันสกฤต เช่น มะลิ ภาษาสันสกฤตว่ามัลลิจ เป็นต้น และความเชื่อในเรื่องทฤษฎีของการเกิดโรคมียลักษณะคล้ายกัน คือเชื่อว่าร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน (ปถวีธาตุ) น้ำ (อาโปธาตุ) ลม (วาโยธาตุ) ไฟ (เตโชธาตุ) มนุษย์จะมีสุขภาพดีเมื่อธาตุทั้ง ๔ อยู่ในลักษณะสมดุลย์ แต่เมื่อธาตุใดธาตุหนึ่งผิดปกติจะทำให้สมดุลย์ระหว่างธาตุทั้ง ๔ เสียไป จึงเกิดอาการป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ดังนั้นแพทย์สมัยโบราณจึงแจกแจงโรคจากความบกพร่องของธาตุทั้ง ๔ และยาที่ใช้รักษาต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับธาตุทั้ง ๔ เช่นกัน

แบบแผนการรักษาของการแพทย์ไทยแผนโบราณ ตามคัมภีร์อายุรเวทสมุนไพรมีใช้เป็นการรักษาโรคมียที่มาจากพืชเป็นส่วนมาก ดังนั้นวิชาการแพทย์ไทยแผนโบราณจึงเน้นการใช้สมุนไพรมายาจากพืชเป็นหลัก ส่วนที่เป็นสัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ มีน้อย และมีวิธีไสยศาสตร์ร่วมด้วย ดังปรากฏในคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณส่วนมาก ตัวอย่างคัมภีร์ปฐมจินดาว่าด้วยครรภ์รักษา มีตอนหนึ่งกล่าวว่า สตรีมีครรภ์ ๓ เดือน เป็นไข ท้องเสีย อาเจียน จุกเสียด กินไม่ได้นอนไม่หลับ วิธีแก้ให้ทำตามโบราณก่อน คือทำบัตร์ ๓ มุม เอาแป้งถั่วเขียว คูลีการด้วยกันเข้า คลึงท้อง เสกด้วยมนต์

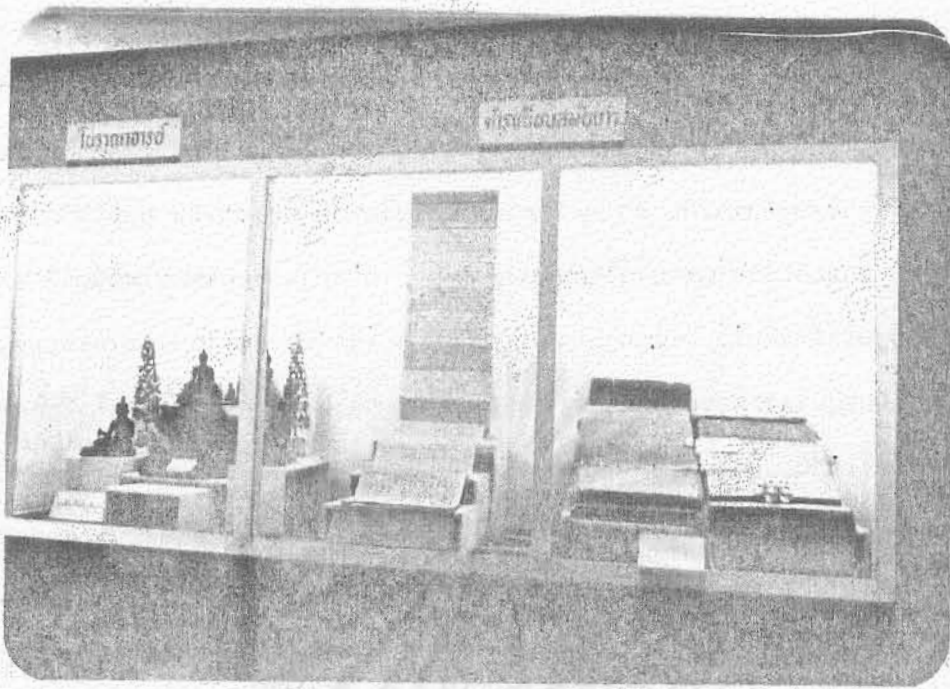
ภาพที่ ๓ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่คนไทยสมัยก่อนรู้จักการรักษา
 ความสะอาดในช่องปากด้วยสมุนไพร (จาก
 ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

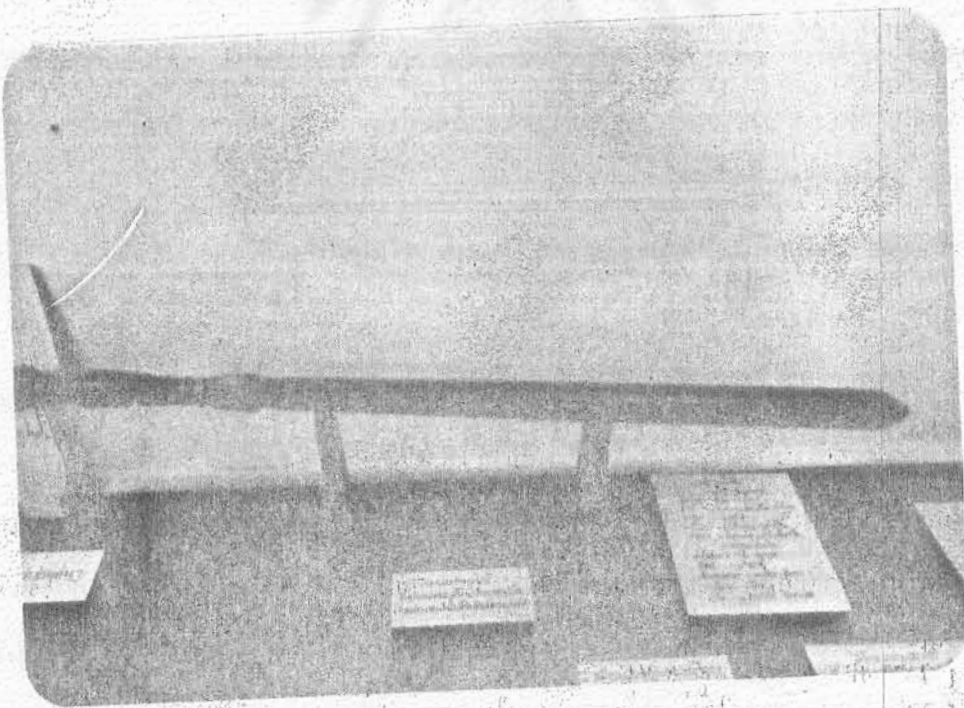
แล้วเอาแป้งที่คลีงท้องนั้นมาปั้น เป็น รูปหญิงคนหนึ่ง รูปกระต่ายตัวหนึ่ง เอาข้าวสุกกอง เป็นจอมปลวก เหล้าขาววางลงในกระบาล เอาน้ำนมโค ผัก ๓ สิ่ง ดอกไม้ ๓ สิ่ง แป้งกระแจะน้ำมันหอม ประพรมบัตร์ เอาไปส่งทิสประจิน ทำ ๓ วันหาย ถ้ายังไม่หายให้ปรุงยากิน ยาที่ใช้รักษาส่วนมาก มีหลายขนาน ถ้าขนานแรกไม่หายให้ใช้ขนานต่อ ๆ มา การปรุงยาของหมอไทยนั้นยึดถือตาม ตำราที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนไว้ และการปรุงยาจะผูกพันกับเรื่องของโชคกลางและเคล็ดอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่การเก็บสมุนไพรร ต้องกำหนดเก็บเป็นฤดู ๆ ไป เวลาต้มยาก็ต้องปัก เผลวไว้ที่ปากหม้อยาต้ม หรือเวลาต้มต้องเอาทองผูกคอกหม้อยา หรือเมื่อปรุงยาต้องเขียนเลขยันต์ลงบนกระดาษปิดปากหม้อ จนถึงเวลาจะกินยานั้น ในตำรายาบางขนานยังกำหนดไว้ว่าให้ผู้กินจุดธูปดอกไม้บูชาแล้วอธิษฐาน ไปตามปรารภนาแห่งตน การที่ต้องอาศัยเคล็ด โชคกลาง หรือไสยศาสตร์ ประกอบเช่นนี้ เพื่อเป็น สิ่งจูงใจให้คนไข้ เกิดความเชื่อมั่น และเกิดกำลังใจว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านั้นจะช่วยให้ ยามีประสิทธิภาพในการรักษาโรคยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของวิธีการใช้จิตบำบัด ตามหลักจิตเวชศาสตร์ ซึ่งแพทย์แผนปัจจุบันใช้อยู่

มนุษย์รู้จักใช้สมุนไพรรักษาโรคมานานนับหลายพันปีมาแล้ว จากหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ ทำให้เราทราบว่าชาวอียิปต์ให้ทาสรบประทานกระเทียมทุกวันเพื่อให้เกิดกำลัง ในการสร้างปิรามิด หลังจากสมุนไพรรุ่งเรืองในอียิปต์แล้ว ก็ได้มีการใช้สืบทอดกันมา เช่น กรีก โรมัน อาหารบ อีรัก เยอรมัน ปอร์ตุเกส สวีเดน และโปแลนด์ ทางแถบเอเชียพบว่ามีการ ใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ มาก่อน แล้วสืบทอดมาที่จีน มะละกา และไทย เช่นคนไทยสมัยก่อนรู้จักรักษา ความสะอาดของปากและฟันด้วยสมุนไพรร (ภาพที่ ๓)

สำหรับสมุนไพรรต่าง ๆ ที่นำมาปรุงยารักษาโรคมีสมมุติฐานว่า ก่อนที่มนุษย์จะรู้จักสมบัติ หรือสรรพคุณของพืชจนนำมาปรุงยารักษาโรคได้นั้น ในยุคศึกษาด้านบรรพชีวินวิทยา ธรณีวิทยาและวิชา เวชศาสตร์นับว่ายังไม่เจริญ มนุษย์โบราณหรือพวกพรานชาวป่า ชาวเขา ส่วนมากได้อาศัยการ สังเกตดูพวกสัตว์บ้างจำพวกที่ใช้สัญชาตญาณของมันแสวงหาพืชที่เป็นอาหารและเป็นยารักษาโรค และจากความรู้สันนิษฐานของพวกนักบวช นักพรต ซึ่งมีอำนาจญาณพิเศษสามารถบอกได้ว่าสมุนไพรร ชนิดใดแก้โรคอะไร และควรใช้ส่วนไหนของสมุนไพรรเหล่านี้ ตลอดจนจนพิภคค้ำน้ำหนักต่าง ๆ ของ สมุนไพรรแต่ละอย่าง เมื่อเวลาผ่านไปนานวันเข้ามนุษย์ก็มีความสามารถแยกแยะได้ว่าพืชชนิดใด ใช้เป็นอาหารและชนิดใดใช้เป็นยาได้ เกิดเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งขึ้นและมีการสั่งสอนถ่ายทอด กันต่อ ๆ มา ในประเทศทางตะวันออกถือว่าประเทศอินเดียและจีนได้สร้างตำรายาสมุนไพรรขึ้นก่อน

ภาพที่ ๔ โบราณจารย์ของการแพทย์แผนโบราณ และตำรายาฉบับเขียนเป็นสมุดไทยมีลักษณะเป็นพับและผูก (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ภาพที่ ๕ ครอบงออาณานิธิสำหรับหม้อหลวงถือไปเก็บยาตามบ้าน (จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย ซึ่งจำลองจากของเดิมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ)

ส่วนประเทศในยุโรปชนชาติกรีกบางคนมีความรอบรู้คุณสมบัติของพืชต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นยา
รักษาโรคได้

เภสัชศาสตร์ ของแพทย์ไทยแผนโบราณนั้นส่วนใหญ่ถ่ายทอดมาจากตำรับ เวชศาสตร์
และ เภสัชศาสตร์ของอินเดียและจีน ของอินเดียนั้นกล่าวกันว่าท่านชิวก โภมารภักจ์ เป็นปรมาจารย์
ผู้ที่ได้สร้างตำรับตำราวิชาเวชศาสตร์ และการใช้สมุนไพรต่าง ๆ มาปรุงยารักษาโรคมามากมาย ท่าน
มีความรอบรู้สมุนไพรต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงยารักษาโรคได้แทบทุกชนิด ส่วนในประเทศจีน
ในยุคเดียวกับท่านชิวก โภมารภักจ์ มีแพทย์จีนโบราณที่รอบรู้สมุนไพรชนิดต่าง ๆ ที่สามารถนำเอามา
ปรุงยารักษาโรคได้ทว่าหนึ่งพันชนิด คือ ท่าน ฮูโต่ว นอกจากนี้วงการแพทย์แผนโบราณนับถือว่า
ครุตั้งเดิมคือพระฤาษี (ภาพที่ ๔) ซึ่งเป็นผู้ค้นพบคุณค่าทางยาของสมุนไพรต่าง ๆ และค้นพบวิธี
กายภาพบำบัดบริหารร่างกายตามตำรับฤาษีศักดิ์ตน

สมุนไพรโดยเฉพาะพืชที่ใช้เป็นยาทั่วโลกที่ได้ลงทะเบียนแล้วมีมากกว่าสองแสนชนิด
เฉพาะในประเทศไทย ได้ลงทะเบียนไว้มีมากกว่าหมื่นชนิด แต่มีจำนวนมากมายที่ยังไม่ทราบ
รายละเอียดทางวิทยาศาสตร์

ความหมายของคำว่าสมุนไพรตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๑๐ หมายความว่า ยาที่ได้
มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำ
มาใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ และบำรุงร่างกายได้ สมุนไพรที่ได้จากพืชเรียกพืชสมุนไพร ดังนั้น
พืชสมุนไพรคือส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ได้แก่ ราก ต้น ใบ ดอก เกสร ผล เมล็ด และอื่น ๆ ของพืช
ผู้ที่แพทย์จะทำหน้าที่เภสัชกร คือออกไปหาสมุนไพรแล้วนำมาปรุงยาด้วย ดังนั้นหมอหลวงจะมี
กระบุงแดงคล้ายกับ เป็นอาณัติที่พระมหากษัตริย์มอบให้เพื่อไปเก็บต้นยาสมุนไพรที่ใดก็ได้
(ภาพที่ ๕) การแพทย์ไทยแผนโบราณนั้นถือว่าพืชทุกชนิดมีสรรพคุณเป็นยาทั้งสิ้น ส่วนเครื่องยาที่
ได้จากสัตว์ และแร่ธาตุ ในตำรายาไทยมีใช้ไม่มากนัก

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยสุโขทัย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่าที่ค้นพบในปัจจุบัน ปรากฏว่าในสมัยสุโขทัยแทบจะ
เรียกได้ว่าไม่มีบันทึกเกี่ยวกับการแพทย์ไว้เลย นอกจากชื่อโรคบางโรคเท่านั้น ไม่พบตำรายา
หรือหลักฐานทางด้านการแพทย์โดยตรง มีปรากฏแทรกอยู่ตามหลักฐานสุโขทัยบ้าง และหนังสือ
ไตรภูมิพระร่วงได้กล่าวถึงโรคต่าง ๆ ไว้ ในการบำบัดโรคยังไม่พบหลักฐานการใช้ยาหรือการ

ผ่าตัด หรือวิธีการบำบัดรักษาใด แต่คงจะมีการใช้ยาจำพวกสมุนไพร โดยนำมาต้มหรือพอกหรือบด เป็นผงรับประทาน เพราะปรากฏว่ามีหินบดยาซึ่งเป็นของสมัยทวารวดี อันเป็นยุคก่อนสุโขทัย และได้พบหลักฐานจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกล่าวไว้เป็นหลักฐานว่าพระองค์ได้ทรงสร้างสวนสมุนไพรอยู่บนเขาหลวง หรือเขาสรรพยา อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ราษฎรใช้รักษาโรคต่าง ๆ เมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว มีพืชสมุนไพรหลายร้อยชนิด ปัจจุบันองค์การป่าไม้ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขึ้นไปสำรวจ ณ ที่เขาแห่งนี้ก็ได้พบพระแท่นของพ่อขุนรามคำแหงถึง ๓ แท่น เบื้องล่างของพระแท่นเต็มไปด้วยสวนสมุนไพรขนาดใหญ่

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยา (๑๔๙๓ - ๒๓๑๔) แม้ว่าตามพระราชพงศาวดารฉบับต่าง ๆ จะกล่าวถึง การแพทย์อยู่บ้างก็มีเพียงระบุว่าในสมัยนั้น ๆ ได้เกิดโรคระบาดอะไรขึ้น และมีได้ให้รายละเอียด แต่อย่างไรก็ตาม อาศัยที่เรื่องราวในสมัยอยุธยานั้นมีชาวต่างประเทศซึ่งเดินทางเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ได้จดบันทึกไว้เป็นเอกสารที่พอจะค้นคว้าได้ และมีตำรายาบางเล่มยังหลงเหลืออยู่ เช่น ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ซึ่งค้นพบในสมัยรัตนโกสินทร์ มีตำราพระโอสถหลายขนานที่ปรากฏชื่อหมอหลวง และวันคืนที่ตั้งพระโอสถนั้น ๆ จดไว้ชัดเจนว่าอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๐๒ - ๒๒๐๔ ซึ่งตรงกับรัชกาล สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงทราบว่าเป็นตำราพระโอสถที่ใช้ถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ได้รวบรวม เข้าคัมภีร์เมื่อเวลาล่วงไปแล้วถึงสมัยพระเพทราชา ลักษณะการแพทย์ไทยแผนโบราณ ในสมัยอยุธยาก็คือการแพทย์ที่คนไทยได้เข้ามาในสมัยสุโขทัยแล้วนั่นเอง เพราะเราถือว่าการแพทย์ เป็นเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งมีการถ่ายทอดต่อเนื่องกันอยู่เสมอ ความรู้ในด้านการรักษา พยาบาลได้ยึดถือตามตำราที่บรรพบุรุษได้สะสมและถ่ายทอดมา และถือว่าคัมภีร์แพทย์เป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์จึงไม่คิดดัดแปลงแก้ไข ดังนั้นวิธีการป้องกันและบำบัดโรคจึงคงเป็นไปในรูปเดิม ถึงแม้ว่า จะมีชาวยุโรปเช่นชาวฝรั่งเศสเคยนำวิชาการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในสมัยอยุธยา แต่ก็ ไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการรักษาพยาบาลของไทยในสมัยนั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อกับไทยไม่นานเพียงพอที่จะวางรากฐานการแพทย์แผนตะวันตก ในสมัยนั้นได้ และพระมหากษัตริย์ไทยไม่ได้ทรงสนับสนุน เนื่องจากขัดกับธรรมเนียมของไทย แต่ก็ พบตำราชีผิงรักษาบาดแผลซึ่งหมอฟรังประกอบถวายในครั้งนั้น มีปรากฏอยู่ในตำราพระโอสถ พระนารายณ์ด้วย ชีผิงตามตำรานี้หมอฟรังพวกกุ๊กจีนยังใช้รักษากันต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ตามพระราชพงศาวดารกล่าวถึงโรคระบาดต่าง ๆ และกล่าวถึงวิธีการป้องกันว่า ใช้วิธีไสยศาสตร์ เช่น ทำพระราชพิธีอาพาธพินาศ ซึ่งเป็นพิธีจร ทำเมื่อเกิดโรคระบาด เพื่อบำรุงขวัญประชาชน และอาจทำเป็นการป้องกันส่วนบุคคล และครอบครัว เช่น ผูกตะกรุด พิสมรคาดผ้า ประเจียดลงเลขยันต์ ตลอดจนคาถาอาคม วงด้วยสายสิญจน์ หรือปักเฉลวไว้ตามเขตบริเวณบ้าน นอกจากนี้มีการระมัดระวังในด้านอนามัยส่วนบุคคล เช่น อาหาร น้ำดื่ม การชำระร่างกาย การนอน กวกรักษาฟัน ส่วนการบำบัดรักษาด้วยยานั้น เป็นวิธีหลักของการแพทย์ไทยแผนโบราณซึ่งถือว่าพืชทุกชนิดมีสรรพคุณเป็นยาทั้งสิ้น พืชที่นำมาทำยาเรียกรวม ๆ ว่า เครื่องสมุนไพร อาจจะใช้ส่วนหนึ่งหรือทุกส่วนของพืช มีทั้งพืชที่มีในประเทศ และพืชที่มาจากต่างประเทศ เช่น จำพวกโกฏู เทียน และโสม การปรุงยานั้นมีตั้งแต่ง่าย ๆ ประกอบด้วยสมุนไพร ๒ - ๓ อย่าง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในระดับชาวบ้าน เช่นความรู้ในการเอาทิมเลนแก่พืชไฟลวก การใช้น้ำมันหอยอดตา แก้มงเข้าตา ซึ่งเป็นการแก้ไขการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนการปรุงยารักษาโรคใหญ่ ๆ นั้นต้องอาศัยตำราที่กำหนดไว้ ยาที่ปรุงขึ้นมีหลายชนิดได้แก่ยาจุกกลอน ยามงละลายน้ำกิน ยาหม้อ ยาต้ม ยาตอง ดังปรากฏ ในตำราพระโอสถพระนารายณ์

ในปลายสมัยอยุธยา มีหลักฐานว่ามีสถานที่ขายยาซึ่งเป็น เครื่องสมุนไพรให้แก่ชาวบ้านทั่วไปที่ถนนป่ายา (ถนนนี้ขายยา) แสดงว่ามีร้านขายยาเครื่องสมุนไพรไม่น้อยกว่า ๑ ร้าน และยังได้กล่าวถึงโรงทำยาหลวงซึ่งเรียกว่า โรงพระโอสถอยู่ไม่น้อยกว่า ๒ โรง นอกจากปรุงยาใช้ในพระราชวังแล้ว ยังเตรียมยาสำหรับใช้ในกองทัพเมื่อออกไปทำสงครามด้วย โรงพระโอสถนี้คงจะมีตำรายาซึ่งเรียกว่าตำรายาในโรงพระโอสถซึ่งตกทอดไปถึงสมัยรัตนโกสินทร์

การพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติ เป็นปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ (ร.ศ. ๑) และได้ย้ายพระมหากษัตริย์มาตั้งฝั่งเดียว คือ ฝั่งตะวันออกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ณ ตำบลบางกอก เมื่อครั้งสิ้นกรุงศรีอยุธยา ด้วยถูกพม่าเผาผลาญนั้น เข้าใจว่าตำราต่าง ๆ รวมทั้งตำรายาก็คงถูกเผาผลาญสูญหายไปไม่น้อย พร้อมกับวัดวาอารามและบ้านเรือน แต่ในเรื่องของการแพทย์นั้นมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความรู้ในด้านการแพทย์จึงถูกถ่ายทอดติดต่อกันมา เปรียบเหมือนวัฒนธรรมและประเพณี ดังนั้นเราอาจสรุปได้ว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ การแพทย์แผนโบราณยังเป็นการแพทย์ที่คนไทยใช้รักษาพยาบาลเช่นสมัยก่อน ๆ ตำราแพทย์ที่หลงเหลืออยู่ตลอดจนครูแพทย์

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ยังมีชีวิตอยู่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสืบทอดวัฒนธรรมทางการแพทย์ไทยแผนโบราณให้คงอยู่สืบไป และในการนี้พระมหากษัตริย์ไทยทรงมีบทบาทอย่างยิ่งดังจะได้อธิบายต่อไป

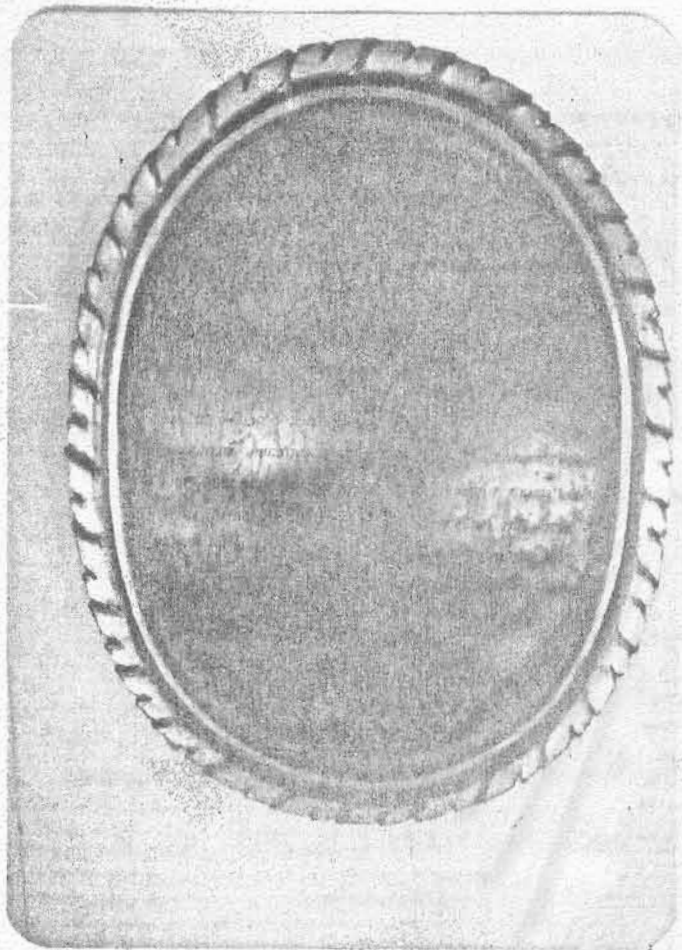
ในสมัยรัตนโกสินทร์ พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงการแพทย์ไทยแผนโบราณ ได้มากขึ้นกว่าสมัยก่อน ๆ มีการรวบรวมตำรายาเพื่อเก็บรักษาและจารึกไว้เป็นหลักฐานอย่างถาวร การดำเนินงานนั้นนับว่าต่อเนื่องกันไป เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสร้างพระบรมมหาราชวังขึ้นใหม่ ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดโบราณชื่อวัดโพธารามพร้อมกันไปด้วย วัดนี้สร้างในสมัยพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๓๑ - ๒๒๔๖ ในสมัยสมเด็จพระเพทราชา ชาวบ้านเรียกวัดโพธิ์ ได้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงในสมัยกรุงธนบุรี และได้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นเอก ให้ชื่อว่าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นวัดหลวงที่ใหญ่โตที่สุดในประเทศไทย บริเวณวัดกว้างขวางและร่มรื่น

รัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ จุลศักราช ๑๑๗๔, พ.ศ. ๒๓๔๕ ทรงพระดำริว่าคัมภีร์แพทย์ ณ โรงพระโอสถเสื่อมสูญไปมิได้เป็นเรื่องต้นเรื่องปลาย เหตุผลหนึ่งคือเนื่องจากการเสียดวงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ ๒ ซึ่งกรุงศรีอยุธยาถูกเผาผลาญอยู่ถึง ๑๕ วัน ดังนั้นคัมภีร์แพทย์คงจะถูกเผาผลาญ และกระจัดกระจายไปเป็นอันมาก อนึ่งเหล่าแพทย์ผู้เล่าที่ชำนาญในลักษณะโรคและสรรพคุณยาก็มีอยู่น้อยคน ในภายหน้าจะเป็นการยากแก่การศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตรกุลธิดา จึงทรงพระกรุณาจะให้ เป็นประโยชน์แก่สมณชีพราหมณ์และอาณาประชาราษฎร์ ในขอบเขตที่สืบต่อไปโดยมีพระราชโองการให้สืบเสาะหาตำรายาลักษณะโรคทั้งปวงในข้าพหูละออจสุทธพระบาทและราษฎร พระราชกำหนดทุกอารามก็ได้จัดส่งมาทูลเกล้าถวายหลายฉบับมีวิธีต่าง ๆ กัน ผู้ที่มีตำรายาก็จะจดสรรพคุณยานั้น ๆ มาถวาย ก็ได้รับการตรวจสอบจดลงเป็นตำราไว้ในโรงพระโอสถ มีผู้จดตำราที่เคยใช้เคยเห็นคุณถวายตามพระราชประสงค์ กรมหมอลหลวงคงจะได้สอบสวนเลือกที่เชื่อว่าดีจริงจดลงไว้ในตำราหลวงสำหรับโรงพระโอสถ

สำหรับตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ นี้ สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ว่าที่จริง เป็นหนังสือ ๒ เรื่องต่อเนื่องกัน เรื่องหนึ่งคือตำรายาในโรงพระโอสถ อีกเรื่องหนึ่งคือตำราพระโอสถ เรื่องแรกนั้นได้จากการรวบรวมตำรายาที่มีผู้ทูลเกล้าถวายตามพระราชโองการ ส่วนตำราพระโอสถนั้นเป็นพระโอสถที่เคยประกอบถวายจริง บางขนานยังได้จดวันที่ตั้งพระโอสถนั้น เมื่อตรวจสอบศักราชจึงทราบว่าเป็นสมัยรัชกาลที่ ๒ ตำราพระโอสถนี้ต้นฉบับเป็นสมุดไทยขนาดกลาง ๓ เล่ม แต่ใช้ได้เพียง ๒ เล่ม เพราะอีกเล่มหนึ่งมีบางส่วน

ของสมุดเสียหายไปจึงยกตั้ง เสียทั้ง เล่ม หนังสือนี้เดิมนั้น เป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๒ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เป็นมรดกตกอยู่กับพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ แล้วได้มาถึงพระเจ้าพี่ยาเธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร ประทานมายังหอพระสมุดวชิรญาณ อยู่จนถึงปัจจุบัน ส่วนตำรายาในโรงพระโอสถนั้นมีฉบับหลวงอยู่ในห้องอาลักษณ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๔ กรมหลวงสมทอมรพันธ์ ได้ประทานมาให้คัดสำเนาไว้ในหอพระสมุดวชิรญาณ ได้คัดเฉพาะที่มีชื่อผู้ถวายปรากฏอยู่ในฉบับหลวงที่พิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้ ตำรายาโรงพระโอสถที่รวบรวมเป็นเล่มจากหอพระสมุดมีทั้งหมด ๘๔ ขนาน และเพิ่มเติมไว้อีก ๒ ขนาน เรียกยาหอมเทพมวงคล และยาอินทโอสถ (บางเล่มเรียกจินดาโอสถ) ของนายพันโทหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ ในสมัยราชการที่ ๒ นับว่าเป็นสมัยแห่งการฟื้นฟูเรื่องตำราแพทย์

ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๗๔ ถึงสมัยที่จะทรงทำนุบำรุงคุณเจริญ ส่วนจรรยาและวิชาความรู้อันอาศัยวัด เป็นสถานที่ศึกษา จึงทรงสถาปนาพระอารามเพื่อให้เจริญธรรมานุธรรมปฏิบัติและการศึกษาของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ด้วยทอดพระเนตรเห็นว่าวัดนี้เป็นวัดที่ใหญ่ยิ่งกว่าวัดอื่น ๆ สมเด็จพระอัยยิกาธิราชเจ้า (ร. ๑.) ทรงสถาปนาไว้ล่วงมาแล้ว ๓๐ กว่าปีได้ชำรุดทรุดโทรมมาก การปฏิสังขรณ์ใช้เวลา ๔ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๔ - ๒๓๗๘ และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชปณิธานพิเศษ มุ่งหวังให้พระอารามนี้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการศึกษาสำหรับปศุคนิกทั่วไไป เพราะภาวะการศึกษาในสมัยนั้นอยู่ในขอบเขตจำกัด กล่าวคือส่วนสามัญศึกษามีที่เรียนอยู่ตามวัดทั่วไป แต่ส่วนวิสามัญศึกษาอันเป็นวิชาชีพของคนทั้งหลายยังศึกษากันเฉพาะแต่ในสกุล ผู้อยู่นอกสกุลโดยเฉพาะที่เป็นพลเมืองสามัญไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ รัชกาลที่ ๓ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เสาะหา เลือกสรรสรรพศิลป-วิทยาการอันเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งสมควรจะเล่าเรียนเป็นชั้นวิสามัญศึกษา ในการรวบรวมสรรพตำราที่จะนำมาเป็นต้นฉบับจารึกครั้งนั้น ได้รับความยุ่งยากลำบากมิใช่น้อยเพราะเจ้าของตำรามักหวงความรู้ ไม่ยอมให้ตำราที่แท้จริง หรือมีวิปลาสคลาดเคลื่อน หรือไม่เหมาะสมที่จะเผยแพร่ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการตรวจตราแก้ไข ใช้ของเดิมบ้าง หรือประชุมผู้รู้หลักในวิชานั้น ๆ ให้แต่งขึ้นใหม่บ้าง ตำราบางอย่างเช่นตำรายาถึงกับต้องให้เจ้าของสาบานว่าเคยใช้ได้ผลจริง แล้วโปรดให้จารึกลงบนแผ่นศิลาประดับไว้ในบริเวณวัดพระเชตุพน (ภาพที่ ๖,๗) เพื่อให้เป็นสำนักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทั้งเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป มีผู้เล่าต่อกันมาว่าผู้ใดได้เข้าไปในบริเวณวัดพระเชตุพนฯ สมัยนั้นเปรียบเหมือนได้เข้าไปในตึกกลีบลูก

ภาพที่ ๖ ตำรายาศิลาจาริกวัดพระเชตุพนฯ

ภาพที่ ๗ ตำรายาศิลาจาริกวัดพระเชตุพนฯ

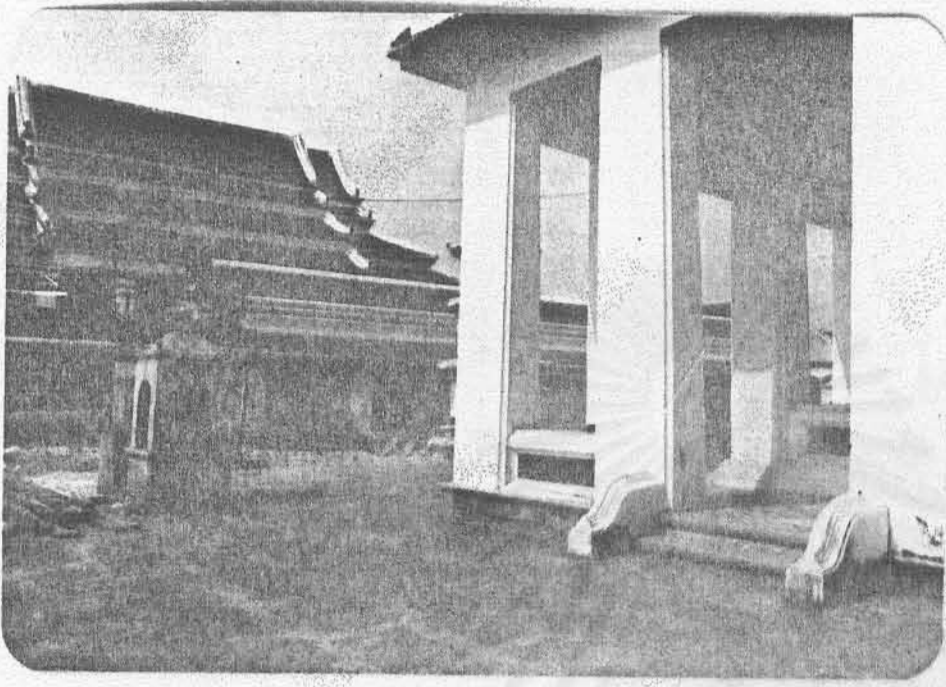
ก็ว่าได้ นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทยและเป็นมหาวิทยาลัยเปิด ในกระบวนเรื่องที่ว่าจาริกไว้ มีหลายอย่างรวมทั้งตำราแผนหมอนวด หมวดบริหารร่างกาย จาริกคำโคลงฤกษ์ตัดตน มีภาพปั้น ประกอบ จาริกบอกสมณฐานของโรค วิธีรักษาโรคเด็กและผู้ใหญ่ ตำรายาต่าง ๆ และวิชาเภสัช เรื่องสมุนไพรอย่างพร้อมมูล ตลอดจนต้นไม้ที่เป็นยาสมุนไพรที่ใช้ปรุงยาและหาได้ยากไม่ค่อยมีผู้รู้จักก็นำมาปลูกไว้เป็นอันมาก เวลาว่างมาการพิมพ์หนังสือแบบปัจจุบันแพร่หลายขึ้น ความรู้ด้านต่าง ๆ ถูกพิมพ์ไว้ให้สะดวกในการที่จะหยิบอ่านได้ ศิลปินเหล่านั้นจึงเป็นโบราณวัตถุสมควรที่จะรักษาไว้ มิให้ชำรุดแตกหักเพื่อให้เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติสืบไป แต่ปัจจุบันนี้ในบริเวณพระมหาเจดีย์ ประจำรัชกาล ๔ พระองค์ ได้จัดตั้งโรงเรียนแพทย์แผนโบราณขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ (ภาพที่ ๘) และตามระเบียบที่ประดิษฐานศิลาจารึกบางส่วนถูกใช้เป็นสถานบริการนวดแผนโบราณและจำหน่ายยาแผนโบราณ เป็นการเปิดโอกาสที่จะให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้จากศิลาจารึกต่าง ๆ ปัจจุบัน วัดพระเชตุพนฯ มีสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวและให้บริการบางอย่างซึ่งผิดไปจากพระราชประสงค์ของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ แต่ที่ยังเห็นว่าการก่อให้เกิดประโยชน์บ้างก็คือมีโรงเรียนแพทย์แผนโบราณที่จะสอนวิชาแพทย์แผนโบราณมิให้เสื่อมสูญไป

ในรัชกาลสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ยังมีวัดราชโอรสาราม เป็นวัดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งซึ่งได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ตั้งแต่เมื่อครั้งยังดำรงพระยศพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พ.ศ. ๒๔๖๔) วัดนี้เป็นวัดโบราณสร้างมาก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านเรียกวัดจอมทอง ใช้เวลาบูรณะ ๑๕ ปีจึงสำเร็จ แล้วถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้พระราชทานนามว่า วัดราชโอรส วัดนี้มีความสำคัญประการหนึ่งคือเป็นแหล่งอนุรักษ์ตำรายาไทยโบราณ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกตำรายาไทยบนแผ่นหินอ่อนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้างประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ประดับบนกำแพงพระวิหารพุทธไสยาสน์ (ภาพที่ ๙, ๑๐) และที่ศาลารายเล็ก (ภาพที่ ๑๑, ๑๒) ปลูกติดกับกำแพงแก้วหน้าพระอุโบสถ ทั้งนี้เพื่อเป็นวิทยาทานแก่พสกนิกรที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาและเป็นการอนุรักษ์ตำรายาไทยมิให้สูญสิ้นไป แผ่นหินอ่อนจารึกตำรายาที่ติดไว้ตามฝากำแพงวัดราชโอรสนี้ น่าจะทำไว้ก่อนจารึกวัดพระเชตุพนฯ ด้วยเหตุผลที่ทรงบูรณะวัดราชโอรสก่อนตั้งแต่ครั้งยังมิได้ทรงขึ้นเสวยราชสมบัติ ปัจจุบันท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ สำราญ วังศพัทธ์ ได้คัดลอกตำรายาจารึกวัดราชโอรสไว้ได้อย่างครบถ้วนเท่าที่แผ่นศิลาจารึกยังเหลืออยู่ ซึ่งเข้าใจว่ามีน้อยกว่าเมื่อครั้งแรกที่ได้ทำจารึกไว้ และโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดพิมพ์เผยแพร่ในปี ๒๕๒๒ แล้ว

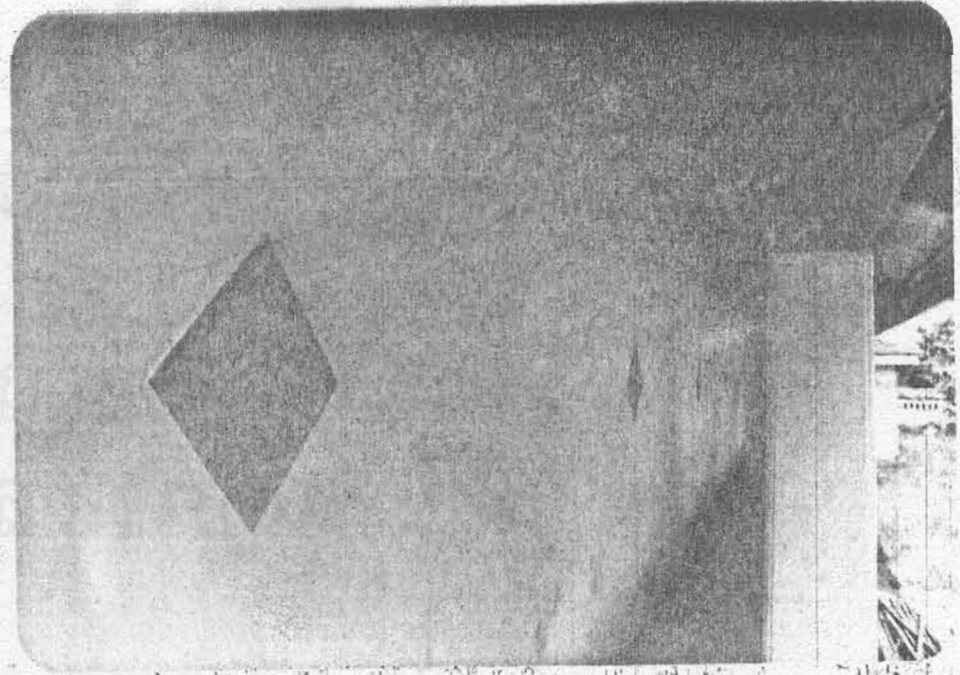

ภาพที่ ๕ ส่วนหนึ่งในวัดพระเชตุพนฯ ปัจจุบันเป็นที่
จัดตั้งสมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

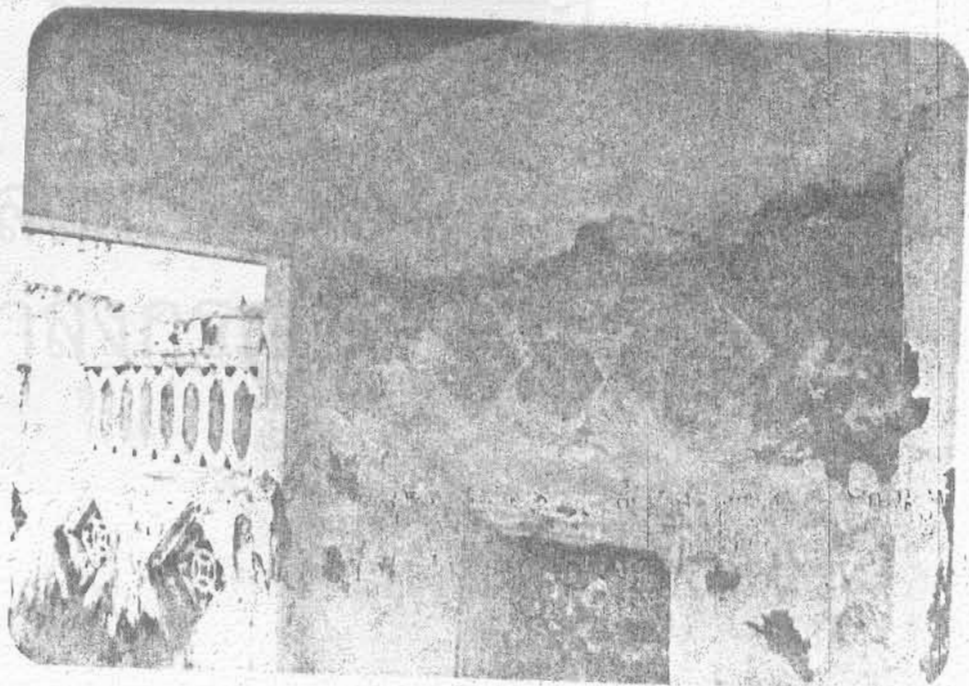
ภาพที่ ๔,๑๐ ระเบียงวิหารคดภายใน
 วัดราชโอรสาราม จะสังเกตเห็นตัวรา
 ยอาจารย์ตามผนังโดยรอบ

ภาพที่ ๑๑, ๑๒ ศาลารายเล็กหน้าพระอุโบสถ

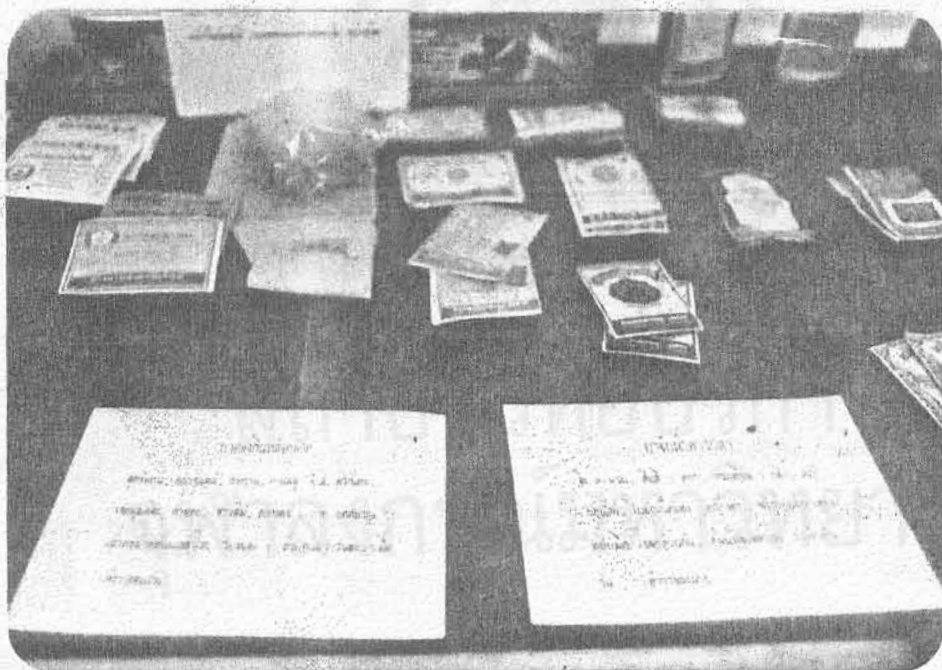
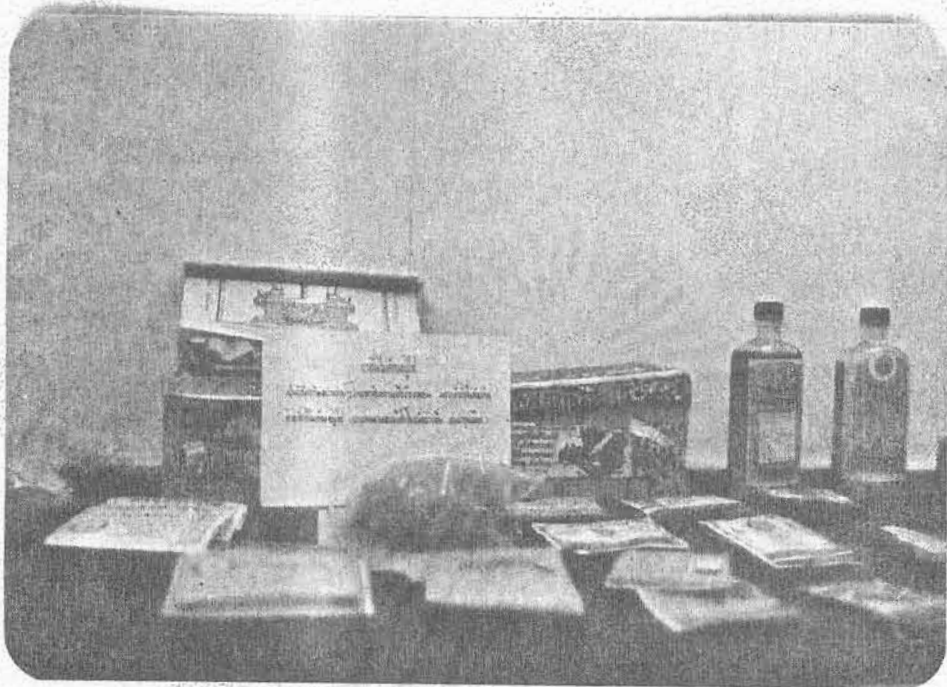
วัดราชโอรสารามก็มีตำรายาบนแผ่นดิน

ด้านการป้องกันและบำบัดโรคในสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึง ๓ นั้น ยังคงใช้วิธีเดียวกับสมัยอยุธยา คือนอกจากใช้วิธีการทางไสยศาสตร์เพื่อให้เกิดกำลังใจและความเชื่อมั่นว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยรักษาโรคร้ายไข้เจ็บให้หายได้แล้ว วิธีหลักของการรักษาก็คือการใช้เครื่องสมุนไพรดังปรากฏในตำรายาจากแผ่นศิลาจารึกวัดราชโอรส ที่กล่าวสรรพคุณของสมุนไพรไว้หลายอย่าง เช่นบางตอนมีว่า เอาขมิ้นอ้อย ๑๐๘ แว่น บรเพช ๑๐๘ แว่น ก้านสะเดา ๑๐๘ แว่น ใบมะนาว ๑๐๘ ใบ ผักราชพฤก ๓ ผัก ต้ม ๓ เอา ๑ กินแก้ไข้เมื่อยขบทุกข้อกระดูก แต่ในรัชกาลที่ ๓ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้วิธีของแพทย์ฝรั่งบ้าง เช่น การปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ การป้องกันและรักษาโรคไข้จับสั่น ก็ใช้ยาควินิน ซึ่งได้ผลชะงัดกว่าสมุนไพร แต่ก็นับว่าในรัชกาลที่ ๓ นี้ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะรัฐยังไม่ได้เข้าไปจัดการให้กับประชาชน แต่นับได้ว่าเป็นการเริ่มยุคที่การแพทย์แผนตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทในการรักษาพยาบาลของคนไทย เป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการแพทย์แผนโบราณและแผนปัจจุบัน

รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ เป็นยุคที่ประเทศชาติบ้านเมืองได้เริ่มเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเข้าสู่ยุคใหม่อย่างกว้างขวาง เลิศคตินิยมที่มุ่งเจริญรอยตามแบบอย่างครั้งกรุงศรีอยุธยาที่เคยทำมาในยุคต้น คือตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓ โดยหันมามุ่งหน้าพัฒนาตามแบบตะวันตก เป็นยุคแห่งการเปิดประเทศ เปิดประตูค้ากับประเทศตะวันตกครั้งใหญ่คราวแรก เป็นยุคแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศครั้งใหญ่คราวหนึ่ง และเข้าใจว่าการแพทย์แผนตะวันตกที่เริ่มเข้ามาในปลายรัชกาลที่ ๓ ก็ได้รับการสนับสนุนในรัชกาลที่ ๔ นี้ เช่นในด้านการยุติกรรมแบบตะวันตก แต่ก็ไม่สามารถโน้มน้าวให้ประชาชนเปลี่ยนความนิยมมาใช้การแพทย์แผนตะวันตกได้มาก (ภาพที่ ๑๓, ๑๔) เพราะการรักษาพยาบาลตามแผนไทยโบราณได้กลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ฝังแน่นในชีวิตรคนไทยเสียแล้ว การที่จะเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลานาน อีกทั้งในเรื่องการรักษาพยาบาลนี้ยังปล่อยให้ประชาชนจัดการกับตัวเอง รัฐยังไม่เข้าไปจัดการให้ ประชาชนจึงยึดถือตามวิธีเดิม

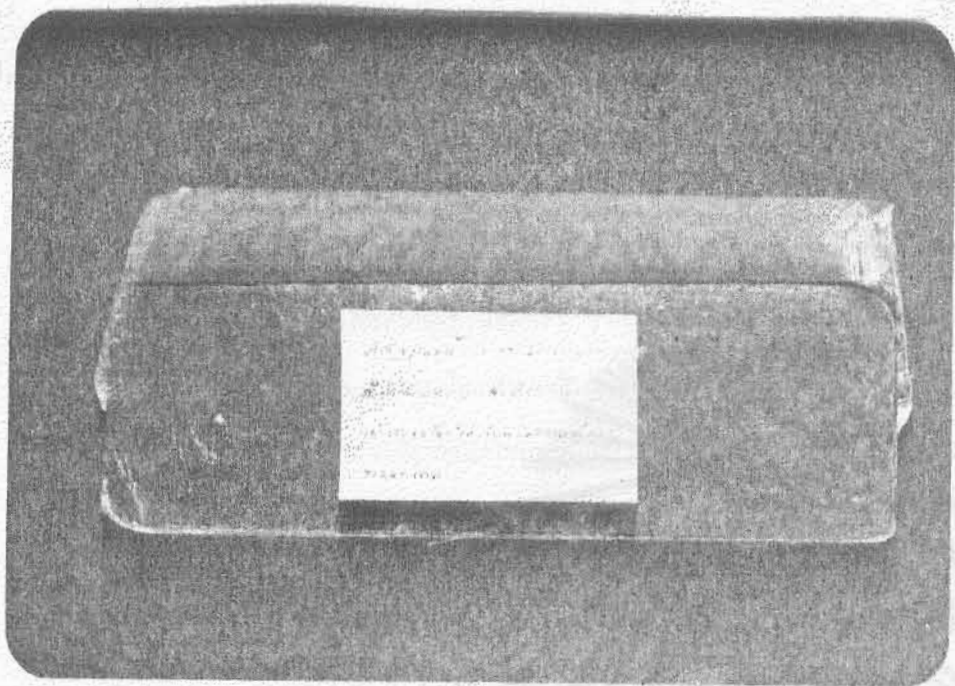
รัชสมัยของพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ รัชกาลที่ ๕ เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องทะนุบำรุงให้คัมภีร์แพทย์เป็นหลักฐานแพร่หลายต่อไปในกาลภายหน้า จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมแพทย์หลวงที่เป็นเจ้านายและขุนนางข้าราชการ ให้นำพระคัมภีร์แพทย์ต่าง ๆ มาทำการตรวจสอบให้ตรงกันกับของเดิม การอัญเชิญประวัติคัมภีร์แพทย์อันเป็นตำรายาไทยหลายสมัยใช้ต่อ ๆ กันมาซึ่งสถิตย์ ณ สถานที่ต่าง ๆ กัน

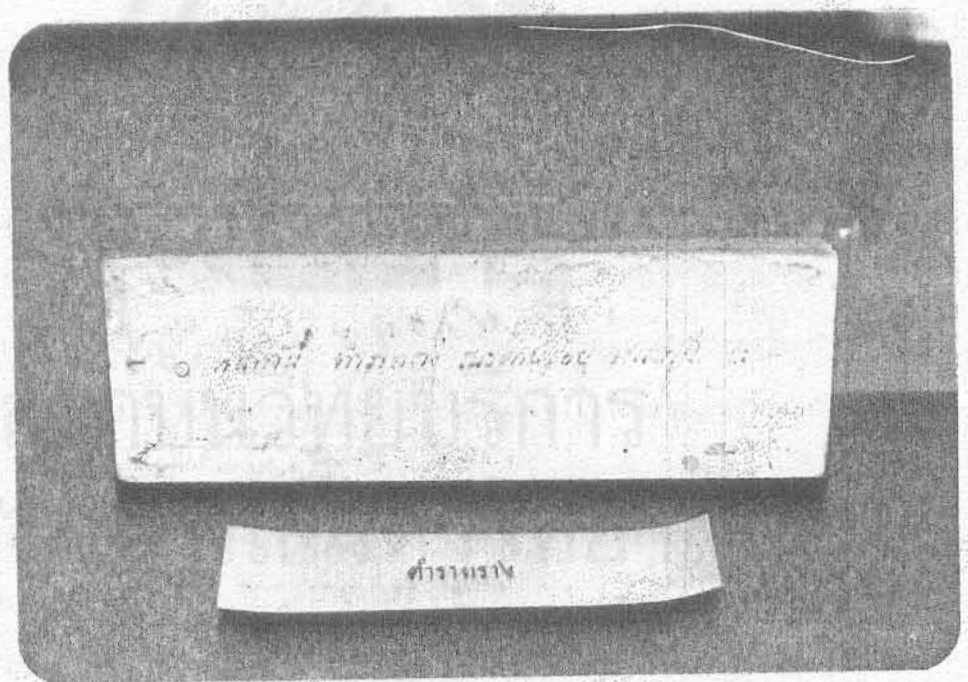
ภาพที่ ๑๓, ๑๔ เป็นตัวอย่างยาไทยแผนโบราณที่คนไทยยังใช้กันอยู่ภายหลัง
คลอคบุตรมีทั้งยาคอง ยาชันน้ำควาปลา และยาบ่ารุงเลือด (จากพิพิธภัณฑ์
ประวัติการแพทย์ไทย)

มาขุมนุนั้น นับว่าเป็นความยากลำบากอย่างมากที่จะหาชื่อพระคัมภีร์ หรือหาหลักฐานที่เกิด ผู้
เรียบเรียงตลอดจนตำราเล่มใดเกิดก่อนหลัง คัมภีร์แพทย์หรือพระตำราก็คือตำรายาที่เดิม ได้จารึก
เป็นอักขระในใบลานเหมือนพระคัมภีร์ธรรมะหรือคัมภีร์เทศน์ และผูกเป็นเล่มลาน (ภาพที่ ๑๕, ๑๖)
คัมภีร์เดิมโดยมากเป็นภาษาขอม มคธ และภาษาไทยโบราณ (ภาพที่ ๑๗, ๑๘) ท่านอาจารย์ผู้
เชี่ยวชาญได้แปลคัดลอกใหม่ลงในสมุดข่อย เรียกว่าตำรา บางครั้งเรียกพระคัมภีร์แพทย์ เนื่องจาก
มีลักษณะคล้ายพระคัมภีร์ธรรมะนั้นเองและเพื่อความศักดิ์สิทธิ์จึงเรียกด้วยความยกย่องเคารพบูชา
หรืออีกประการหนึ่ง ในสมัยนั้นเจ้านายหลายพระองค์เป็นแพทย์ทรงมีคุณวุฒิและทรงพระปรีชาสามารถ
ในการรักษาและประกอบโอสถ ตำรับตำรายาถูกนำมาถวายในวังเป็นอันมาก พระมหากษัตริย์
ทรงมีพระคลังยาและคลังพระตำราซึ่งเรียกว่าคลังพระตำราหลวงข้างพระที่นั่ง เมื่อได้พระราชทาน
ให้ใครก็เรียกพระตำรา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้ คล้ายคลึงกับในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่มีการรวบรวม
พระคัมภีร์แพทย์ แพทย์หลวงที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งให้ทำการตรวจสอบพระคัมภีร์แพทย์
ที่นำมาจากที่ต่าง ๆ ได้จัดการสอบชำระพระคัมภีร์แพทย์ทั้งหมดให้เป็นที่ถูกต้อง มีหลักฐานจดบันทึก
ไว้ในหอสมุดหลวง แต่โดยมากยังคงไขกันใหม่แพทย์หลวง

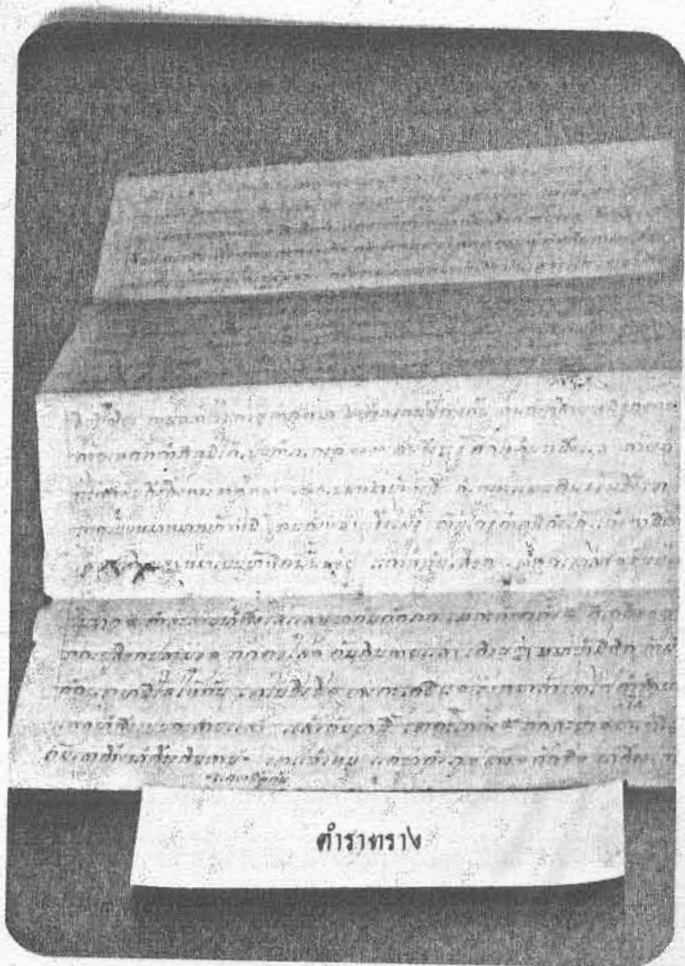
ปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้ตั้งโรงพยาบาลศิริราช ในคราวนั้นท่านอาจารย์แพทย์ไทยแผนโบราณ
หลายท่าน เช่น ท่านอาจารย์คุณพระประสิทธิ์วิทยา (คุณหมอหนู) ได้รับตำแหน่งนายแพทย์ใหญ่ใน
โรงพยาบาลศิริราช เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัย ขึ้นแล้วในปี
พ.ศ. ๒๔๓๒ เมื่อแรกตั้งมีแพทย์มิชชันนารี อเมริกันเป็นอาจารย์สอน หลักสูตรเดิมให้นักเรียน
เรียนเฉพาะวิชาแพทย์ฝรั่ง แต่เมื่อแพทย์ประกาศนียบัตรออกไปทำงานตามหัวเมืองก็เกิดปัญหาที่ว่า
เรียนแต่วิชาแพทย์ฝรั่ง ไม่ได้เรียนวิชาแพทย์ไทย พอยาฝรั่งหมดก็ไม่มีความรู้ที่จะออกไปเก็บสมุนไพร
อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ยังมีพระราชกระแสพระราชทานแก่ กรมหมื่นดำรง-
ราชานุภาพ ในทำนองให้ความคิดเห็นว่า หมอฝรั่งนั้นดีจริง แต่ควรให้ยาไทยสูญไปหรือ ดังนั้นในปี
พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นต้นไปจึงมีหลักสูตรวิชาแพทย์ไทยเพิ่มเติมขึ้นอีก แต่เป็นเพียงหลักสูตรเลือก คือ
ให้นักเรียนแพทย์มิชชันนารีจะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ คุณหมอหนูซึ่งได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยา-
ประเสริฐศาสตร์ธำรง ก็ได้เป็นอาจารย์สอนวิชาแพทย์ไทย ร่วมกับแพทย์ไทยแผนโบราณท่านอื่น ๆ
ได้แก่คุณหมอนี้ม คุณหมอดง และอีกหลายท่าน แต่การเปิดสอนทั้ง ๒ แบบเช่นนี้ทำให้มีส่วนเกิด
ความขัดแย้งระหว่างหมอไทยและหมอฝรั่ง ต่อมาในปี ๒๔๕๐ จึงกำหนดให้วิชาแพทย์แผนไทย
เป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนต้องสอบผ่านจึงจะได้รับประกาศนียบัตร

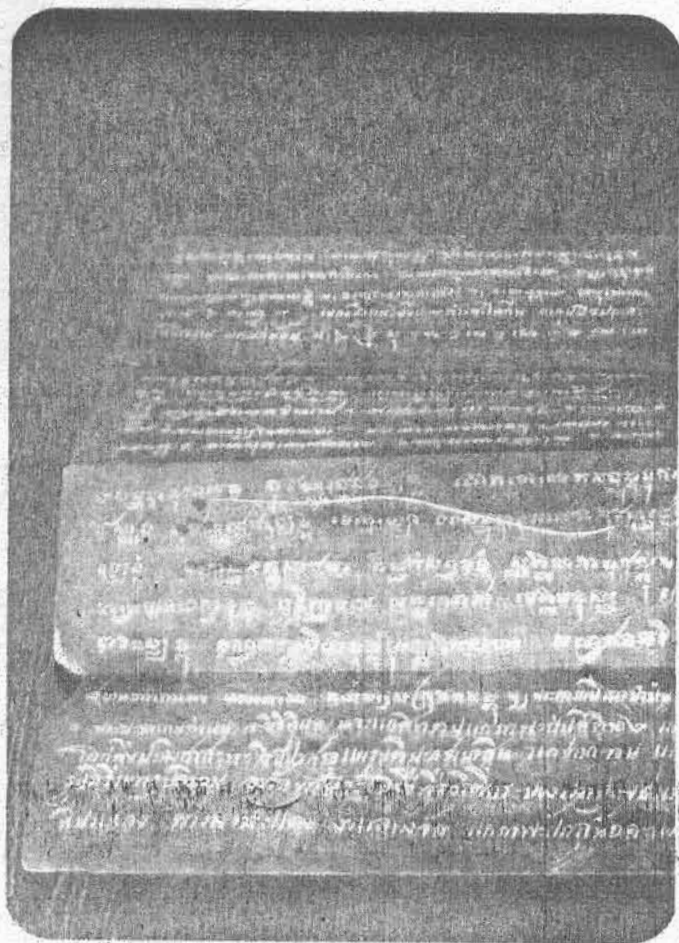
ภาพที่ ๑๕, ๑๖ ลักษณะตำรายาลฉบับ
เขียนเป็นสมุดไทย ส่วนมากถูกเก็บ
ไว้ตามวัด (ห้องสมุดประวัติศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ)

ตำรายาล

ภาพที่ ๑๗, ๑๘ ภาษาที่ใช้เขียนตำรายาบางเล่มเป็นภาษาไทย บางเล่มเป็นภาษาขอม

ได้มีการพิมพ์ตำราแพทย์สำหรับโรงเรียน เล่มแรก ชื่อว่าแพทยศาสตร์สังเคราะห์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ กล่าวรวมทั้งวิชาแพทย์ไทยโบราณและวิชาแพทย์ฝรั่งหรือแพทย์แผนตะวันตก แต่ตำรานี้ออกมา ๓ เล่มเล็ก ๆ ก็เลิกพิมพ์ไป ในยุคนั้นท่านเจ้าคุณประเสริฐศาสตร์อำรง (คุณหมอมหุ) ได้เรียบเรียงตำราชื่อเวชศาสตร์วรรณา ไว้ ซึ่งในภายหลังคุณสุ่ม วรกิจพิศาล ผู้บุตรจึงนำออกพิมพ์จำหน่าย ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ ในปีนี้ท่านเจ้าคุณพิชฌุประศาสตร์เวช (อาจารย์คง) เห็นว่าประชาชนที่ประสบความเจ็บไข้ควรรู้จักวิธีการรักษา และการใช้ยาให้ได้ผลอย่างแพร่หลาย ถึงแม้จะมีคัมภีร์หลวงที่ตรวจสอบถูกต้องใช้อยู่แต่ก็ เฉพาะแพทย์หลวงเป็นส่วนมาก ท่านเจ้าคุณมีความประสงค์จะเทิดทูนความศักดิ์สิทธิ์ของพระคัมภีร์แพทย์ไทยไว้ให้เป็นหลักสาธารณะมรดกตกทอด จึงกราบทูลขอประทานอนุญาตพิมพ์คัมภีร์ฉบับหลวงต่อพระเจ้านั่งยา เสด็จกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งองค์ประธานจัดการหอพระสมุดหลวงในเวลานั้น ได้ให้ชื่อตำราที่พิมพ์ว่า แพทยศาสตร์สังเคราะห์ ฉบับหลวงมี ๒ เล่มจบเป็นตำราแพทย์ไทยแท้ ๆ อีก ๑ ปีต่อมาจึงจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์ฉบับสังเขปเพื่อให้ง่ายแก่ผู้ศึกษาเล่าเรียน และประชาชนทั่วไป แบ่งเป็น ๓ เล่มจบ ตำราของพระยาพิชฌุประศาสตร์เวช รวม ๕ เล่มนี้ ทางราชการกระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศให้เป็นตำราหลวง แพทย์และเภสัชโบราณมีสิทธิใช้ปรุ้งยาโดยไม่ต้องไปจดทะเบียน ตำรายาไทย หนังสือชุดนี้เป็นมรดกตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันก็จริงแต่ก็ เฉพาะแพทย์แผนโบราณ มิได้เป็นมรดกตกทอดถึงแพทย์ไทยทั้งประเทศดังเจตน์จำนงของท่านโบราณจารย์ ส่วนตำราของแพทย์แผนโบราณท่านอื่น ๆ ที่เรียบเรียงไว้เป็นตำราสอนนั้นมิได้พิมพ์ออกจำหน่ายแพร่หลาย จึงเป็นการยากที่จะค้นหา ตำราแพทยศาสตร์ที่พิมพ์ในระยะหลัง ๆ เช่น พ.ศ. ๒๔๔๔ ภายหลังตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัย มาได้ ๑๒ ปีแล้ว ก็เป็นตำราที่รวบรวมพระคัมภีร์แพทย์ไทยทั้งปวงและตำราแพทย์ฝรั่งบรรดาที่สอนอยู่ในโรงเรียนนั้น แต่มีอันต้องเลิกพิมพ์ไปอีก พ.ศ. ๒๔๔๗ บรรดาแพทย์ประกาศนียบัตร ในนามของเวชศาสตร์สโมสร จึงจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์อีก แต่กล่าวถึงตำราแพทย์ฝรั่งเกือบหมดทั้งเล่ม มียาไทยแทรกบ้างเฉพาะที่หายาฝรั่งแทนยังไม่ได้ เป็นอันว่าตำรายาไทยได้สลายไปจากตำราแพทยศาสตร์จนในที่สุดไม่มีตำราใด ๆ ของแพทย์แผนใหม่ที่ถูกกล่าวถึงการแพทย์แผนโบราณและตำรายาไทย ตำราเรียนตั้งแต่นั้นมาที่พิมพ์ขึ้นใหม่ก็เป็นตำรายาเทศไปหมด รวมทั้งวิชาเภสัชพิษสมุนไพรของนักเรียนแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่มีตำราสมุนไพรของไทย จะเห็นว่าพิษสมุนไพรในเมืองไทยไม่มีหลักฐานอันแน่นอน

ฝ่ายโรงเรียนแพทยผดุงครรภ์ที่ตั้งขึ้นในปี ๒๔๓๙ นั้น ก็ให้นักเรียนพยาบาลเรียนวิชาแพทย์ไทยร่วมด้วย เป็นการเรียนแบบเปรียบเทียบกับวิธีอย่างฝรั่ง สอนทั้งสมุฏฐานและยา สอนให้เลือกใช้ยาไทยหรือยาฝรั่งรักษา สอนให้รู้สรรพคุณยาและพิษพันธุ์ที่ใช้ เป็นยาทั้งแห้งและสด

ในด้านการรักษาพยาบาลและป้องกันโรคระบาดในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการปรับปรุงและประกาศเป็นนโยบายหลักตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นต้นมา เมื่อครั้งที่เริ่มมีการก่อตั้งโรงพยาบาลนั้น ทางโรงพยาบาลอนุญาตให้คนไข้เลือกวิธีการรักษาพยาบาลได้ตามใจชอบว่าจะใช้แผนไทยหรือตะวันตก ดังนั้นยาที่ใช้ในโรงพยาบาลจึงมีทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ยาไทยที่ใช้มียามผงซึ่งจะซื้อเป็นเครื่องยามาประกอบเองที่โรงพยาบาลศิริราช แล้วแจกจ่ายไปตามโรงพยาบาลอื่น ๆ ของกรมพยาบาล ถ้าเป็นยาต้มก็ให้โรงพยาบาลแต่ละแห่งทำขึ้นใช้เอง ยาต้มที่ใช้เป็นหลักอยู่ในขณะนั้นมี ๔ หม้อคือ

หม้อที่ ๑ แก้วไขต่าง ๆ

หม้อที่ ๒ เรียกว่ายาหม้อหอมสำหรับแก้ลมต่าง ๆ เจริญอาหาร บำรุงโลหิต

หม้อที่ ๓ แก้วกระษัย แก้วล่อนลงฝัก

หม้อที่ ๔ แก้วบิด อุจจาระกระปริบกระปรอยมีกลิ่นเน่า

หม้อที่ ๕ แก้วท้องขึ้นท้องเพื่อปวดท้อง เป็นยาธาตุและเจริญอาหาร

หม้อที่ ๖ ยาวัวโรคแก้ตัวร้อน ไอ เหนื่อยหอบ แก้อ่อนเพลีย

หม้อที่ ๗ แก้วเข้าซ้อ แก้วเข้าซ้อหนองใน แก้วบวมโป แผลเป็นผ้าและน้ำเหลือง

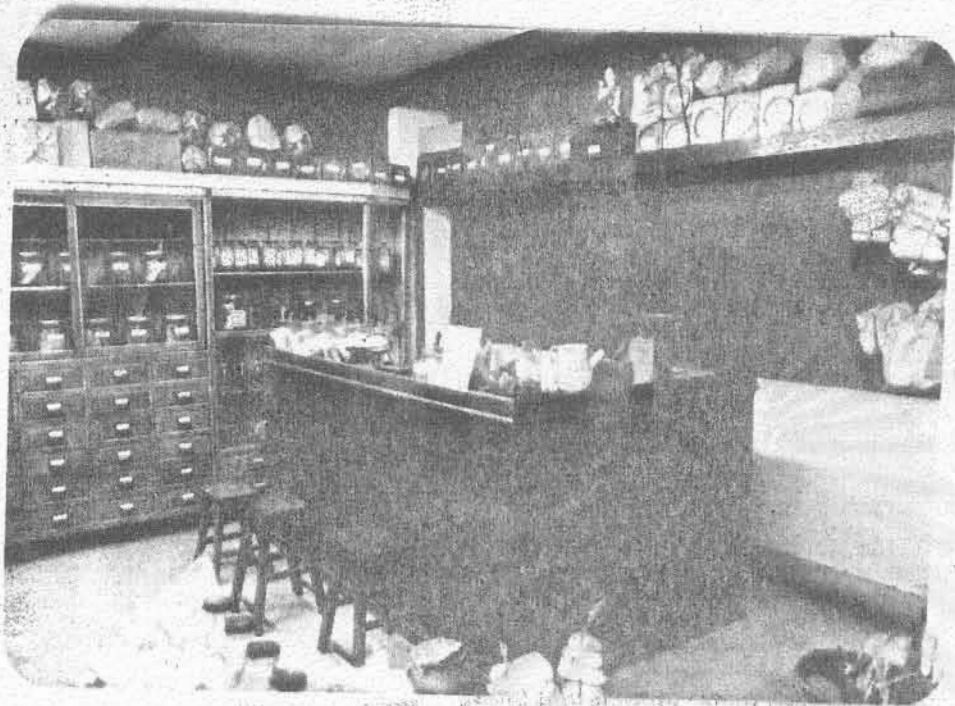
หม้อที่ ๘ แก้วริดสีดวง

หม้อที่ ๙ แก้วไขตาเหลือง แก้วไขเพื่อเสมหะ แก้วไขเหนื่อยหอบ เจริญอาหาร และบำรุงธาตุ

ยาทั้ง ๙ หม้อนี้ไม่อาจสืบหาตัวยาว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง

โรงพยาบาลต่าง ๆ นอกเหนือจากโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลบางรัก จะใช้วิธีการรักษาแบบแผนยาไทยแต่อย่างเดียว

ภายหลังการจัดตั้งโรงพยาบาล ก็มีการจัดตั้งกรมพยาบาล สังกัดกระทรวงธรรมการ ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ปี ๒๔๓๑ นี้ถือว่าเป็นการเริ่มศักราชใหม่ทางการแพทย์แผนปัจจุบันในประเทศไทย งานหนึ่งที่กรมพยาบาลได้ทำคือ ตั้งร้านขายยาตามสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เรียกโอสถศาลา ซึ่งมีกำเนิดในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ในสังกัดกรมพยาบาลกระทรวงธรรมการ ขายทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ในกรุงเทพฯมีโอสถศาลาที่ ๑ ที่ตลาดน้อย ขายยาฝรั่ง และโอสถศาลาที่ ๒

ภาพที่ ๑๙ ลักษณะภายในร้านขายยา
ไทยซึ่งจำลองเอาไว้ในพิพิธภัณฑประวัติ
การแพทย์ไทย

ภาพที่ ๒๐ ภายในร้านขายยาไทยจะมี
อุปกรณ์ เช่น มีดหั่นยาและตีบดยา
(จากพิพิธภัณฑประวัติการแพทย์ไทย)

ที่เจริญกรุง ขยายยาไทย (ลักษณะภายในร่ายขยายยาจะเป็นดังในภาพที่ ๑๔ ถึง ๒๒) แต่ได้เลิกไปทั้ง ๒ แห่ง รวมทั้งโอสถศาลาตามหัวเมืองในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ และจัดการปรับปรุงตั้งขึ้นใหม่เพียงแห่งเดียว เรียก โอสถศาลารัฐบาล ขยายแต่ยาฝรั่ง ส่วนการผลิตยาโดยโอสถสภาตามพระราชประสงค์นั้นก็ตกลงทำแต่ยาฝรั่ง จนปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ก็รวมโอสถศาลารัฐบาลและโอสถสภาเข้าด้วยกัน เรียกว่า โอสถศาลาของรัฐบาล ปี ๒๔๕๑ โอสถศาลาของรัฐบาลย้ายไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย เพราะถือว่าเป็นกระทรวงที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ซึ่งภายหลังกระทรวงมหาดไทยก็ตั้งกรมพยาบาลขึ้น และโอสถศาลาของรัฐบาลก็สังกัดกรมพยาบาล กระทรวงมหาดไทย

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีตำนานเกี่ยวกับมีการนำพืชสมุนไพรบางชนิดจากต่างประเทศเข้ามาเมืองไทยเป็นครั้งแรก เช่น ต้นยูคาลิปตัส กล่าวคือ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้สร้างทางรถไฟสายนครราชสีมา ต้องตัดผ่านดงพญาไฟ คนงานเกิดไข้ป่าตายมาก แพทย์ฝรั่งกราบทูล แนะนำวิธีป้องกันให้แก่พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ว่า ให้ปลูกต้นยูคาลิปตัส ๒ ข้างทางรถไฟสักเข้าไปในป่าตลอดแนวทางรถไฟ ในบริเวณดงพญาไฟ กลิ่นใบยูคาลิปตัส จะได้ระเหยเข้าไปในดงที่อับชื้น อากาศจับเชื้อโรคมาเลเรียได้ แต่ปลูกแล้วก็ตายหมด แม้แต่ที่ปลูกในบริเวณหัวลำโพงก็ตายหมด และอีกครั้งหนึ่งเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังสวนดุสิต แต่เป็นบริเวณรกมากมียุ่งกันป่อง จึงปรากฏมีไข้มาเลเรีย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สั่งต้นยูคาลิปตัสมาปลูกและกิ่งอกงามที่อยู่ที่เขาดินวนา จนทุกวันนี้ สมัยนั้นเรียกต้นกันไข้หรือต้นน้ำมันเขียว

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี้ ยังไม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลโดยตรง มีการผ่อนปรนไปตามความพอใจของประชาชน เพราะประชาชนยังกลัวและยังไม่ยอมรับการแพทย์แผนตะวันตก แต่ก็นับว่าในรัชกาลนี้ เป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนแปลงการแพทย์ของไทย จากแพทย์แผนโบราณที่ใช้กันมาช้านาน มาเป็นการแพทย์แผนตะวันตก กล่าวคือมีการก่อตั้งโรงพยาบาลขึ้นแล้ว

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ (๒๔๕๓ - ๒๔๖๘) จึงได้มีการประกาศพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาล เพราะเห็นว่าประชาชนมีความคุ้นเคยและได้เห็นผลการรักษาพยาบาลตามแบบแผนตะวันตกแล้ว แต่ในเวลานั้นการแพทย์ไทยแผนโบราณก็ยังมีผู้นิยมใช้ติดต่อกันมาเช่นเดิม โดยเฉพาะตามหัวเมือง แต่ความนิยมในการรักษาตามแบบแผนตะวันตก ก็มีผู้นิยมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะเห็นผลว่าออกฤทธิ์เร็ว กินง่ายและใช้ได้หลายวิธี ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อถึง

ภาพที่ ๒๑ ผิดที่ใช้หั่นยาสมุนไพร
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ภาพที่ ๒๒ ตัวอย่างหินบดยา
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในรัชกาลที่ ๖ นี้ ในคราวนั้นถึงแม้จะมีสงครามโลกเกิดขึ้น แต่ประชาชนคนไทยไม่ค่อยรู้สึกเดือดร้อนในเรื่องยารักษาโรคมามากนัก เพราะเหตุที่ประชาชนยังไม่ค่อยนิยมใช้ยาสมัยใหม่อย่างมากมายเท่าระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่จะกล่าวต่อไป ดังนั้นการขาดแคลนยารักษาโรคซึ่งเป็นพวกยาฝรั่งนั้นจึงไม่ค่อยกระทบกระเทือนประชาชนส่วนใหญ่

พ.ศ. ๒๔๔๘ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อกรมพยาบาลเป็นกรมพระยาภิบาล และโอสถศาลารัฐบาลเปลี่ยน ชื่อเป็นกองเวชวัตถุ ซึ่งมีแผนกปรุงยาทั้งที่เป็นยาจากต่างประเทศและที่ใช้เครื่องยาในประเทศผสม บด ดองหรือทำเป็นเม็ดขึ้นสำหรับจำหน่าย แต่ต่อมาในปี ๒๔๖๑ รัชกาลที่ ๖ มีพระบรมราชโองการให้เปลี่ยนชื่อกรมพระยาภิบาลเป็นกรมสาธารณสุข แต่ยังคงจัดกระทรวงมหาดไทย กรมสาธารณสุขนี้แบ่งกิจการเป็น ๑๓ กอง เข้าใจว่ากองเวชวัตถุได้เปลี่ยนชื่อกลับไปเป็น กองโอสถศาลารัฐบาลอีก แต่ตามประวัติไม่กล่าวถึง เพียงแต่กล่าวว่า พ.ศ. ๒๔๖๘ ซึ่งตรงกับรัชกาลที่ ๗ นั้น กองโอสถศาลารัฐบาล เปลี่ยนชื่อเป็นกองโอสถศาลา

กองโอสถศาลารัฐบาล เมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทยในครั้งนั้นมีสถานที่ตั้งใกล้สะพานนพวงศ์ ตรงข้ามโรงเรียนเทพศิรินทร์ ได้ทำการผลิตยาและจำหน่ายยา ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ ยาแผนโบราณและยาแผนปัจจุบัน ในส่วนที่เป็นยาแผนโบราณมี ๑๐ ชนิดได้แก่

๑. ยาหอมอินทจักร
๒. ยาหอมวโกฏ
๓. ยาเทพจิตรารมย์
๔. ยานารายณ์อินจักร
๕. ยากำสังราชสิทธิ์
๖. ยาอุทัย
๗. ยาสุขไสยาสน์
๘. ยาปัดวีธาตุพิการ
๙. ยาจันทร์สีลา
๑๐. ยาธาตุบรรจบ

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยก็มีคณะรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ คณะรัฐบาลชุดต่าง ๆ ก็ได้วางนโยบายของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ สำหรับในด้านสาธารณสุขนั้นส่วนมากเป็นการ

ขยายการบำบัดโรคและการอนามัยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น จวบจนกระทั่งถึงรัฐบาลคณะที่ ๔ และ ๑๐ มีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีเหตุการณ์สำคัญบังเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ชาติไทย กล่าวคือมีการตื่นตัวสร้างชาติครั้งยิ่งใหญ่ตามแผนการนำไทยไปสู่ความเป็นมหาอำนาจของพลฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม คือช่วง พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๗ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นแต่ก็มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางความคิด วัฒนธรรม การแต่งกาย การกินอยู่ ภาษาวรรณคดี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของคนไทยทั่วประเทศ นโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. นั้นมีความหมายกว้างใหญ่ไพศาล แต่พื้นฐานนั้นคือสร้างพลเมืองดีซึ่งรวมถึงการมีอนามัยดีด้วย ในช่วงเวลานั้นได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในยุโรป (พ.ศ. ๒๔๘๒) ถึงแม้สงครามโลกครั้งที่ ๒ จะสงบลงในต้นปี ๒๔๘๕ แต่ปลายปี ๒๔๘๕ ก็เกิดสงครามอันใหญ่หลวงขึ้นในทวีปเอเชีย นโยบายของคณะรัฐบาลชุดที่ ๔ ไม่อาจใช้ได้ คณะรัฐบาลจึงลาออก และจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดที่ ๑๐ ขึ้นและเรียกร้องให้ทุกคนเสียสละ รัฐบาลชุดนี้นอกจากจะสนใจในการบำรุงเศรษฐกิจให้ดีขึ้นแล้วยังสนใจในการบำรุงรักษาอนามัยของราษฎรเพื่อให้มีอายุยืนและมีกำลังแข็งแรง

ในปี ๒๔๘๕ จึงจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุข นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากจะมีการจัดป้องกันและกำจัดโรคสำคัญส่งเสริมเด็กเกิดใหม่ให้มีอนามัย จัดสถานพยาบาลเพิ่มขึ้น ฯลฯ แล้ว ยังมีนโยบายที่เด่นชัดเกี่ยวกับสมุนไพรมิใช่ กล่าวคือมีนโยบายที่จะจัดให้มีการตรวจค้นหาความรู้ในเรื่องสรรพคุณยาสมุนไพร และยาอื่น ๆ ภายในประเทศ เพื่อนำมาตัดแปดเป็นยาแผนปัจจุบัน และจะขยายการทำยาให้มากขึ้น และมีปริมาณมากขึ้น ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิทยาศาสตร์ ในกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นกรมที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการศึกษาสมุนไพร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น ๖ กอง กองหนึ่งที่สำคัญคือ กองเภสัชกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ แผนก แผนกที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรมี ๓ แผนก คือ

๑. แผนกพฤกษเคมี ทำหน้าที่สืบสวนคุณสมบัติพืชสมุนไพรในทางเคมี ตรวจค้นหาตัวยาสำคัญจากพืชสมุนไพร วิเคราะห์ตัวยาสำคัญเพื่อให้ทราบคุณสมบัติแน่นอน สืบสวนตรวจค้นและทดลองพืชมีพิษ

๒. แผนกสมุนไพร ทำหน้าที่สืบสวนตรวจค้นพืชสมุนไพรที่มีกำเนิดในประเทศ เพื่อทราบชื่อพื้นเมืองและทางวิทยาศาสตร์ ตรวจค้นสมุนไพรว่าชนิดใดที่อาจใช้เป็นประโยชน์ทางยาได้ ชนิดนั้น ๆ มีประโยชน์อย่างไร มีแหล่งกำเนิดอยู่ที่ไหน และจะนำเอาส่วนไหนมาใช้ทำยา แยกสมุนไพรออกเป็นพวก เป็นหมู่ และทำอนุกรมไว้ให้ค้นหาได้โดยสะดวก เก็บสมุนไพรไว้เป็นตัวอย่าง

ทำสวนสมุนไพรไว้เป็นตัวอย่างและสำหรับทำการศึกษา และเพื่อขยายพันธุ์ที่ดีต่อไป

๓. แผนกโรงงานเภสัชกรรม ทำยาจากพืชสมุนไพร และเภสัชวัตถุ ที่มีกำเนิดในประเทศ ซึ่งได้ทดลองแล้วว่ามีความสามารถในการบำบัดโรค ให้พอกับความต้องการทั้งปริมาณและชนิด ส่วนกองโอสถศาลานั้น เมื่อย้ายจากสถานที่ดั้งเดิมใกล้สะพานพวงศมาอยู่ในบริเวณกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ยศเสแล้ว ช่วงนี้อยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่เมื่อสงครามสงบลงก็ได้ยกเลิกการผลิตยาแผนโบราณเสีย ทั้งนี้ไม่ทราบสาเหตุและเหตุผลที่ทำเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลาที่จะผ่านสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น เราได้รับบทเรียนถึงความยากลำบากที่ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนยาแผนปัจจุบัน ดังนั้นน่าจะเร่งส่งเสริมการผลิตและใช้ยาสมุนไพรให้มากขึ้นแทนที่จะยกเลิกการผลิตยาแผนโบราณ

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๖ ที่เกิดสงครามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น นายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้ไปช่วยทำวิจัยที่โรงพยาบาลสัตว์ หายารักษามาเลเรียและติด อาจจะนับได้ว่าเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรครั้งแรกในประเทศไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นยุคที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนยาแผนปัจจุบัน และเมื่อกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่จะนำเอาสมุนไพรต่าง ๆ ในประเทศมาผลิตเป็นยารักษาโรคโดยให้โรงงานเภสัชกรรมดำเนินการดังกล่าว ในครั้งนั้น ดร. ต้ว สพานุกรม ได้เดินทางไปประเทศเยอรมัน เพื่อขอตัวศาสตราจารย์ ดร. ชาร์ลเลอร์ ผู้เชี่ยวชาญสมุนไพรของบริษัท เบเยอร์ประเทศเยอรมันมาทำการวิจัยสมุนไพรของไทย เพื่อนำมาผลิตเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ (มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ ถึง ๒๔๙๐) และรัฐบาลได้สร้างสวนสมุนไพรขึ้นที่เขาซอยดาวตำบลโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ส่วนสมุนไพรแห่งนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ชาร์ลเลอร์ และ นายเสงี่ยม พงษ์บุตร ได้มีส่วนช่วยเหลือแนะนำรัฐบาลในยุคนั้นในการสร้างสวนสมุนไพรแห่งนี้ด้วย ศาสตราจารย์ ดร. ชาร์ลเลอร์ ได้เขียนเรื่องคุณสมบัติของยาไทยเกือบ ๔๐๐ ชนิด ซึ่งได้ทำการวิจัยแล้วโดยละเอียด หนังสือชุดนี้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นตำรับเภสัชศาสตร์ ทั้งภาษาเยอรมันและภาษาอังกฤษอย่างสมบูรณ์ แต่ไม่ยอมจำหน่ายให้ชาวต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งเป็นระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงไม่นานนัก เกิดการตื่นตัวในการค้นคว้าสมุนไพรไทยเพราะมีประสพการณ์ในระหว่างสงครามตลอดจนยามปกติ ว่าราษฎรไทยมีฐานะยากจนไม่มีเงินซื้อยามรั้งที่แพงเกินไปได้ ประชาชนจำนวนไม่น้อยหันกลับไปพึ่งยาไทย

อีกครึ่งหนึ่ง ท่านนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้เขียนบทความใน จ.พ.ส.ท. ชื่อว่า "การค้นคว้าสมุนไพรไทย" เสนอแนะวิธีการแก้ไขการขาดแคลนยาด้วยเวลาอันสั้น คือช่วยให้ราษฎรทุกครัวเรือนมีสวนสมุนไพรน้อย ๆ ของตัวเอง อย่างน้อยก็ให้มียาที่จำเป็นหรือที่จะต้องใช้อยู่ ๆ หลายขนาน มีการแบ่งกันปลูก และแบ่งกันใช้ นับว่าเป็นแนวความคิดที่มองการณ์ไกลและทันสมัยมาก แต่น่าเสียดายที่ไม่มีการดำเนินงานอย่างจริงจังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้ง ๆ ที่ฝรั่งเพิ่งจะมาตื่นตัวในปี ๒๔๕๒ ภายหลังที่แนวความคิดของท่านนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ถูกเสนอไปแล้วถึง ๔ ปี และชาวต่างประเทศก็ได้เข้ามาเสาะหาตำรายาไทยและสมุนไพรไทยไปใช้ เป็นจำนวนมาก สำหรับในประเทศไทยนั้นกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายแน่นอนที่จะต้องมีการศึกษายาสมุนไพร จึงนับว่ายุคนี้เป็นยุคของการเริ่มต้นงานวิจัยเกี่ยวกับยาสมุนไพร แต่ที่จริงแล้วนายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ ได้เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับยารักษาไข้มาเลเรียและบิด ตั้งแต่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๖ ที่โรงพยาบาลลัดทึบ แล้ว

ในปี ๒๔๕๕ (รัฐบาลคณะที่ ๒๕) มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิทยาศาสตร์ ในกระทรวงสาธารณสุขเสียใหม่ แบ่งเป็น ๖ กองเท่าเดิม แต่มีการตั้งกองวิจัยการแพทย์ด้วย ซึ่งประกอบด้วย ๖ แผนก มีแผนกเภสัชวิทยาและพิษวิทยา รวมอยู่ด้วย แต่ไม่มีกองเภสัชกรรม และให้โรงงานเภสัชกรรม แยกออกไปเป็นหน่วยราชการ อันเป็นเอกเทศ แต่ยังสังกัดในกระทรวงสาธารณสุข เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้นโยบายที่รัฐบาลแต่เดิมได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรในการก่อตั้งกระทรวงสาธารณสุข (ปี พ.ศ. ๒๔๕๕) ที่จะให้มีการศึกษาเกี่ยวกับยาสมุนไพร โดยให้เป็นหน้าที่ของกองเภสัชกรรมนั้นเป็นอันต้องเปลี่ยนไป แต่กองวิจัยทางแพทย์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่นั้นก็ได้ทำการค้นคว้าหลายเรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับสมุนไพรนั้นได้แก่การทดลองปลูกต้นซินโณนาที่จังหวัด เชียงใหม่ สำหรับต้นซินโณนามีตำนานว่าเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๔ นั้น มียาฝรั่งคริสตินใช้ได้ดี แต่คนไทยไม่คุ้นเคยจึงไม่ยอมใช้ หมอฝรั่งแนะนำให้สั่ง เปลือกซินโณนาเข้ามาแล้วค เป็นผงใช้แบบยาไทย นับว่าพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิทแพทย์ ประจำพระองค์ในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้ใช้ เปลือกซินโณนาก่อนผู้อื่น ในสยาม เคยมีผู้พยายามจะปลูกต้นซินโณนามานานแล้ว เช่น ท่านเจ้าคุณสิหศักดิ์ สนิทวงศ์ เมื่อครั้งรับราชการในตำแหน่งเจ้ากรมเพาะปลูก (ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๐ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ได้ขออนุญาตสั่งพันธุ์เมล็ดซินโณนาจากอเมริกาเข้ามาทดลองปลูก ซึ่งมีราคาแพงมาก ว่ากันว่าแพงกว่าทองคำหลายเท่าและซื้อได้ยากเพราะต่างก็หวงพันธุ์ ได้นำไปทดลองปลูกตามมณฑลต่าง ๆ แต่มีงอกงามที่จังหวัด เชียงแสนต้นเดียว ภายหลังก็ตายไปโดยไม่รู้สาเหตุ และภายหลังซื้อพันธุ์

จากซีลอนราคาถูกกว่ามาก แต่ก็เพาะไม่ขึ้นอีก จนมีเกร็ดข่ากันว่ากันว่าผู้ขายเสกเป่าจนเพาะไม่ขึ้น
ก่อนจึงส่งมาขาย

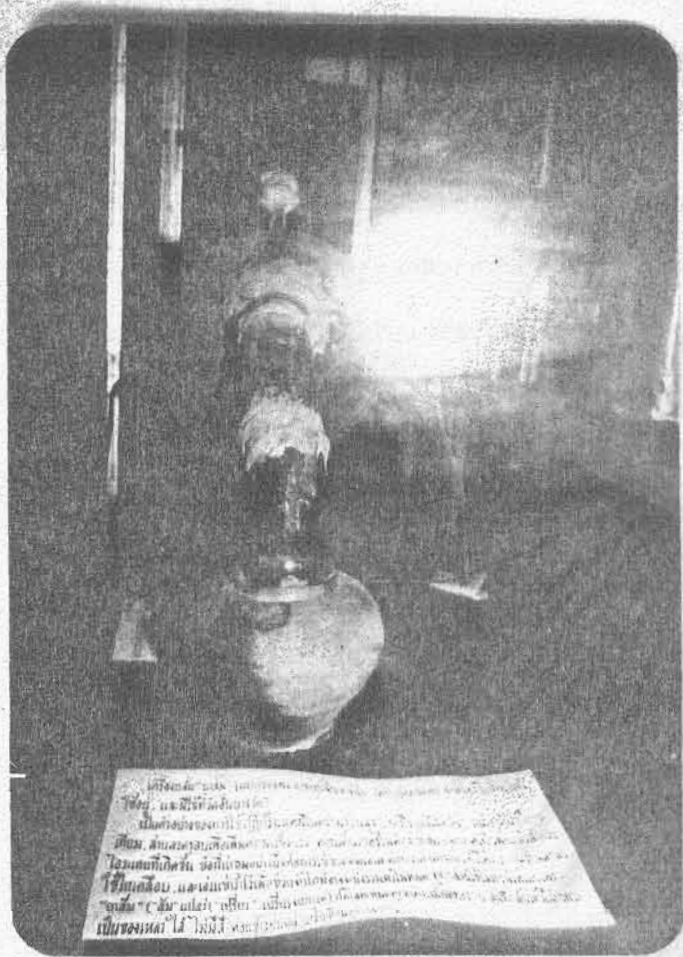
นอกจากนี้กองวิจัยทางแพทย์ ได้ทดลองปลูกพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ไว้ที่สวนสมุนไพร
จังหวัดจันทบุรี และได้นำเอาสมุนไพรที่ปลูกไว้นั้นบางชนิดมาทำการศึกษาารูปลักษณะ และคุณสมบัติ
ต่าง ๆ ของพืชมุนไพรและวาดรูปไว้เพื่อใช้เป็นมาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบในการวิเคราะห์
ยาจำพวกสมุนไพร รวมทั้งการศึกษาในด้านสรรพคุณยาเพื่อนำมาใช้ในการรักษาโรคด้วย เช่นทำ
การตรวจหามาตรฐานของเมล็ดละหุ่งระย้อม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เริ่มรายงานผลงาน
ของกรมฯ เมื่อปี ๒๕๐๑ เป็นครั้งแรก จากรายงานนี้ทราบว่ามีสมุนไพรที่จังหวัดจันทบุรี ๒๔๖ ชนิด
จำนวน ๒,๔๖๘ ต้น พืชสมุนไพรที่ปลูกไว้มีทั้งชนิดที่เราคุ้นเคยดีเช่นจำพวกพืชสวนครัว พืชที่เป็น
เครื่องเทศ เป็นอาหารผัก ผลไม้ได้แก่ กลอย กระชาย กระถินไทย กานพลู กะวาน ขมิ้นต่าง ๆ
ข้าชนิดต่าง ๆ ชิง ชีเหล็ก ดีปัสี ตะไคร้หอม ตำลึง เตยหอม ทับติม ทุเรียน เท้ายายม่อม ผักโขมไทย
ฝรั่ง พริกไทย พริกป่า ใพล มะกรูด มะขามป้อม มะตูม มะนาว มะม่วง มะรุม ยอด ผักหวาน
ผักเสี้ยนผี สารระแห่นกยูง ไทระพา ฯลฯ

พืชจำพวกที่เห็นทั่ว ๆ ไปหรือปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กะดังงาสงขลา ก้ามปู
กาลพฤกษ์ เข็มชนิดต่าง ๆ คูณ บานบุรี บุนนาค โบตัน พิกุล พลับพลึง พุทธรักษา มะลิ วานชนิดต่าง ๆ
 ฯลฯ

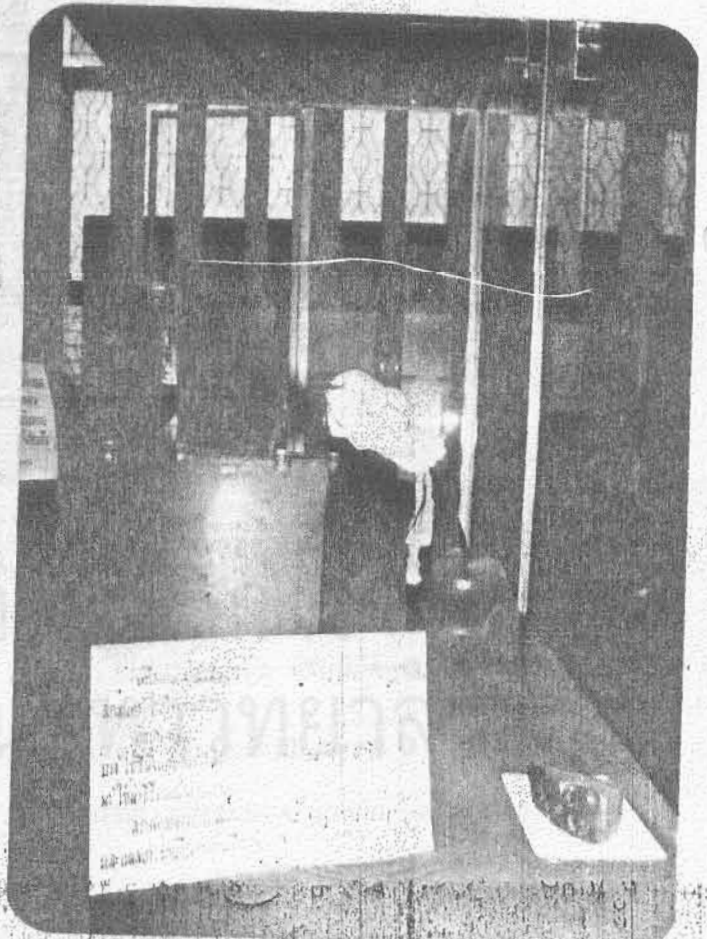
และพืชที่รู้จักใช้เป็นยามาเป็นเวลานานแล้วเช่น กระเทียม โกฐจุฬาลำพา ขอบชะนาง
(รางจืด) เข้าเย็น คนธา คนชื้ออ ครอบจักรวาล ครอบพันสี คราม จำพวกหญ้าหลายชนิด ได้ไม่รู้ล้ม
ทองแดง ต้อยตั้ง ทองพันชั่ง เทียนกิ่ง หนอนตายอยาก หนาด ผาง มะเกลือ มะหาด หมากดิบน้ำค้าง
โมกหลวง ยูคาลิปตัส รงทอง ฯลฯ

ปัจจุบันมีสวนสมุนไพรอีกหลายแห่งนอกจากของกรมป่าไม้กระทรวงเกษตรซึ่งมีหลายแห่ง
และของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทยที่ชะอำ เพชรบุรี แล้วยังมีสวนสมุนไพรเล็ก ๆ ตามโรงเรียน
แพทย์แผนโบราณและที่อื่น ๆ

ในปี ๒๕๔๘ นั้น คณะกรรมการควบคุมการชขายยา ได้พิจารณาสำหรับยาไทยโบราณ
ซึ่งอนุญาตให้เป็นยาสามัญประจำบ้านได้ รวม ๑๖ ชนิด ดังนี้

ภาพที่ ๒๓ เครื่องกลั่น "ยาส้ม" แบบของพระอาจารย์
ฝั้น อจาโร (วัดป่าอุดมสมพร สกลนคร)
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

ภาพที่ ๒๔ เครื่องกลั่นน้ำมันผึ้งแบบของพระอาจารย์
ฝั้น อจาโร ในปัจจุบันยังใช้อยู่
(จากพิพิธภัณฑ์ประวัติการแพทย์ไทย)

๑. ยามหานิลแห่งทอง	๒. ยาเทพมงคล
๓. ยาเซียว	๔. ยาประสะกะเพรา
๕. ยาเหลืองปิดสมุทร	๖. ยาอำมฤควาที
๗. ยาประสะมะแว้ง	๘. ยาตรีหอม
๙. ยาจีนทลีลา	๑๐. ยาประสะจินหน้แดง
๑๑. ยาหอมอินทจักร์	๑๒. ยาหอมนวโกฐ
๑๓. ยาริสมัทยาใหญ่	๑๔. ยาประสะไพล
๑๕. ยาธาตุนครจวบ	๑๖. ยาประสะกานพลู

ยาทั้ง ๑๖ ขนานนี้จะต้องใช้วัตถุส่วนประกอบรวมตลอดทั้งคำอธิบายของพระยา-
พิศณุประศาสตร์เวช และตำราแพทย์ศาสตร์สังเคราะห์ฉบับหลวงทุกประการด้วย สรุปแล้วยาโบราณ
สามัญประจำบ้าน แบ่งออกได้เป็น ๗ จำพวก คือ

๑. ยาแก้ไข้ ได้แก่ยานานที่ ๑, ๓, ๔, ๑๐
๒. ยาแก้ท้องเสีย ได้แก่ยานานที่ ๕, ๑๕
๓. ยาขับโลหิต ได้แก่ขนาดที่ ๑๔
๔. ยาแก้ไอ ได้แก่ยานานที่ ๗
๕. ยาท้องขึ้นอืดเฟ้อ ได้แก่ยานานที่ ๑๓, ๑๖
๖. ยาแก้ลม ได้แก่ยานานที่ ๑๑
๗. ยาแก้ซาง ได้แก่ยานานที่ ๒

คนไทยโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบทยังมีเป็นจำนวนมากที่ได้อาศัยประโยชน์จากสมุนไพร
และเป็นที่น่ายินดีที่นักพัฒนาชนบท เช่นท่านอาจารย์สิ้น อจาโร ได้คิดดัดแปลงเอาวัสดุเท่าที่หาได้ง่าย
ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบเป็นเครื่องมือง่าย ๆ เช่น เครื่องกลั่น (ภาพที่ ๒๓, ๒๔)

ถึงแม้ในระยะ ๑๐ ปี หลังมานี้ได้มีนักวิชาการ ให้ความสนใจศึกษาสมุนไพรมากขึ้น และ
มีการศึกษามากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในวงการพฤกษศาสตร์ เภสัชเวท พฤกษเคมี และ เภสัชวิทยา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาด้านเภสัชเวท ได้เจริญขึ้นตามวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ การตรวจ
วิเคราะห์ก็ได้ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ มาช่วยวิเคราะห์ยาชนิดต่าง ๆ โดยเริ่ม
จากการรู้จักใช้กล้องจุลทรรศน์เนื้อเยื่อและเซลล์ต่าง ๆ รู้จักใช้การเรืองแสงและแสงหักเหตรวจสาร

ปัจจุบันมีวิวัฒนาการถึงการใช้ขบวนการสักรัวิธีต่าง ๆ จากตัวยาสมุนไพร และหาส่วนประกอบว่ามีสารสำคัญอะไรที่ให้สรรพคุณ ตามตำราโบราณหรือไม่โดยนำสารที่แยกได้มาศึกษาทางเภสัชวิทยา และพิษวิทยา แต่ผลงานก็ยังเป็นแต่เพียงการศึกษาและอยู่อย่างกระจัดกระจาย ในระยะแรก ๆ นั้น เป็นงานที่ต่างฝ่ายต่างทำกันไป ซึ่งอาจเกิดการซ้ำซ้อนเป็นการสูญเปล่า ผิดกับระยะหลัง ๆ ที่มีการตื่นตัวกันอย่างมากและมีการร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่ายเพื่อให้ศึกษาได้ผลรวดเร็วและสมบูรณ์ ดังเช่น โครงการพัฒนาสมุนไพรที่ กองวิจัยการแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กำลังดำเนินการอยู่นั้น เป็นโครงการร่วมกันกับมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากคณะวิทยาศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ ร่วมกันวางแผนและทำการวิจัย จากรายงานผลการวิจัยส่วนหนึ่งของโครงการฯ ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อประกอบการวางแผนทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาสำคัญของการบริการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้ถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ปัญหานั้นคือการขาดแคลนยารักษาโรค แต่ด้วยเหตุผลที่ว่าคนไทยได้อาศัยสมุนไพรในการรักษาโรคมานานตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังมีการใช้สมุนไพรอยู่ถึงแม้แนวโน้มการใช้จะลดลงก็ตาม และเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนการผลิตยาแผนปัจจุบันมีแต่จะยิ่งเพิ่มขึ้นทุกวันแล้ว จึงเห็นสมควรที่จะนำสมุนไพรมาใช้ในการกระจายงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยแนะนำให้ประชาชนนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคง่าย ๆ ต่าง ๆ ที่ปรากฏมากในชนบทได้แก่

๑. โรคทางเดินอาหาร เช่น ท้องผูก ท้องเสีย
๒. โรคระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคหวัด ไอ
๓. เป็นไข้หวัดปวดหัว
๔. โรคขาดวิตามิน

โรคทั้ง ๔ ประเภทสามารถกำหนดเป็นอาการโรคเบื้องต้นที่ประชาชนเฝ้าระวังตัวเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องไปสถานพยาบาล มีทั้งสิ้น ๑๗ อาการ ใน ๑๗ อาการนี้สามารถใช้สมุนไพรทดแทนยาสามัญประจำบ้านได้ ๑๑ อาการ อีก ๑ อาการคือ โรคขาดอาหารใช้วิธีปรับปรุงโภชนาการ ถ้าส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกสมุนไพรเพื่อใช้รักษาพยาบาลเบื้องต้นในโรคง่าย ๆ ในครัวเรือนตัวเอง แล้วจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลได้ถึงร้อยละ ๖๓.๓ แม้แต่ในยาตำราหลวงก็ยังสามารถใช้สมุนไพรทดแทนได้ร้อยละ ๖๓.๘

ตัวอย่างการใช้สมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน เช่น อาการปวดท้อง ท้องขึ้น ท้องเพื่อ
ใช้ฆ่า ไข้หวัดหรือชิงแทน ยาธาตุน้ำแดงหรือเหล้าสะระแหน่ หรือยาขับลมตามลำดับ อาการ
ท้องเสียอุจจาระเป็นมูกมีไข้ ใช้ขมิ้นเครือ ปอบิด หรือโพล แทน ยาซัลฟาไออะโซล (Sulfathiazole)
อาการคัดจมูก ใช้ หอม แทนยาต้มแก้หวัด อาการไอเจ็บคอ ใช้มะนาว และกระเทียมแทนยาแก้ไอ น้ำคำ
หรือใช้หอมและมะแว้ง แทนยาขับเสมหะ อาการปวดฟันใช้กานพลู แทนยาแก้ปวดฟัน รักษาแผลสด
ใช้ใบหนุมานประสานกาย แทนยาแดง หรือใช้ใบบัวบกและข่า แทนทิงเจอร์ไอโอดีน ฯลฯ

จากการตรวจสอบเอกสารการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ พบว่าสมุนไพรที่มีแนวโน้มที่จะใช้
ทดแทนยาสามัญประจำบ้านได้มี ๒๗ ชนิด ในจำนวนนี้มีพืชผักสวนครัว ๘ ชนิด อีกชนิดหนึ่งเป็นยาสูบ
ซึ่งมักมีประจำบ้านของชาวชนบททั่วไป มีไม้ยืนต้น ๔ ชนิด พืชเหล่านี้โครงการฯ คัดเลือกมาเพื่อ
แนะนำให้มีการใช้ในด้านสาธารณสุขมูลฐานโดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

๑. เป็นพืชที่มีประจำอยู่ในครอบครัวแล้ว เช่นพืชสวนครัว
๒. เป็น ไม้ล้มลุกซึ่งปลูกและดูแลง่าย
๓. ใช้แล้วมีอันตรายน้อย
๔. นำมาใช้ได้โดยไม่ยุ่งยากนัก
๕. เป็นพืชที่มีประโยชน์ได้หลายอย่าง

คณะผู้วิจัยโครงการพัฒนาสมุนไพรคณะนี้ ได้เสนอแนะการปลูกสมุนไพรเพื่อใช้ในหมู่บ้าน
๒ แนวทาง วิธีแรกทุกครอบครัวปลูกพืชขนาดเล็กและพืชสวนครัวไว้ใช้เอง ส่วนสมุนไพรที่เป็น
ไม้ยืนต้นควรปลูกที่โรงเรียน วัด สถานีอนามัย บ้าน ผลส. อสม. หรือ มอบ. เป็นของกลางของ
หมู่บ้าน อีกวิธีให้ปลูกสมุนไพรทุกชนิดที่บ้าน อสม. และควรทำในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
(อ.พ.ป.) ก่อน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมปรับปรุงวิธีใช้ ติดตามผลการรักษา และ
การเพาะปลูก ตลอดจนหาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมให้แก่ พืช ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา และส่วนประกอบทางเคมี ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการปรับปรุงผลของการใช้
สมุนไพรถึงแม้ว่าจะไม่ได้สักระยะสำคัญออกมาใช้ก็ตาม

ในยุคปัจจุบันนอกจากงานวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์แล้วยังมีงานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมุนไพร นั่นคืองานศึกษาร่วมกันกับโรงเรียนซึ่งเป็นการขยายสมุนไพร
เป็นโครงการร่วมระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ โอซากา และศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานนี้เริ่มทำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ และในปี ๒๕๒๒

ก็พิมพ์เล่มแรกเผยแพร่โครงการนี้จะดำเนินงานไปอีกเป็นเวลานาน เพราะมีตำรายาฉบับโบราณที่สำรวจและถ่ายไมโครฟิล์มไว้ถึง ๓๐๐ ผูก ฉบับที่พิมพ์ในปี ๒๕๒๒ นั้น มีเพียงแค่ ๔ ผูก

ในอนาคตจะมีผู้ให้ความสนใจศึกษาริชัยเกี่ยวกับสมุนไพรมากขึ้น เพื่อให้งานวิจัยด้านนี้ที่จะทำในอนาคตเกิดประโยชน์อย่างรวดเร็วและแท้จริงควรมีการรวบรวมข้อมูลอย่างสมบูรณ์เพื่อให้นักวิจัยใช้ศึกษาแนวทางหรือเรื่องที่จะทำต่อให้สอดคล้องกับเรื่องเดิม เป็นการขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนซึ่งเกิดความสูญเสียทรัพยากรโดยไม่จำเป็น แต่ก่อนที่จะถึงยุคที่มีการศึกษาสมุนไพรตามหลักวิทยาศาสตร์ นั้น นักวิจัยก็ได้อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของยาจากตำรายาโบราณของอาจารย์แพทย์หลายท่าน ตลอดจนสอบถามจากท่านผู้รู้หรือชาวบ้านที่มีประสบการณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นงานวิจัยนี้ในตอนที่ ๒ จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรเกือบทุกชนิดเท่าที่มีกล่าวไว้ในตำรายาโบราณสมัยรัตนโกสินทร์.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ ๒

คำนำ

ในการรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นตอนที่ ๒ ของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับค้นคว้าสรรพคุณของยาไทยแผนโบราณซึ่งจะเป็นส่วนที่เป็นพืชแต่เพียงอย่างเดียว ข้อมูลเหล่านี้จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพืชสมุนไพรตามวิธีวิทยาศาสตร์ต่อไปในอนาคต และใช้ศึกษาวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบกับตอนที่ ๓ ของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์

การรวบรวมสรรพคุณของพืชสมุนไพรที่ได้จัดทำ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากตำรายาศิลาจาริก ตำรายาไทย หรือตำรายาแผนโบราณ เท่าที่มีอยู่ในห้องสมุด ซึ่งบางเล่มเป็นตำราที่มีผู้แปลจากสมุดไทย หรือฉบับโบราณซึ่งเป็นภาษาโบราณ หรือภาษาขอม มาเป็นภาษาไทยอย่างปัจจุบัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากหนังสือสมุนไพรหลายเล่มที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้เรียบเรียงไว้ในยุคปัจจุบัน หนังสือเหล่านี้ค้นคว้าและรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่

๑. ห้องสมุด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

ห้องสมุดกลาง

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ

๒. ห้องสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๓. ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ

๔. ห้องสมุดแห่งชาติ

คำชี้แจงวิธีใช้

การจัดระบบรายชื่อพืชจัดโดยเรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาไทย (ก-ฮ) วิธีค้นหาให้ดูครรชนท้ายเล่ม
พืชแต่ละชนิดจะกล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมายถึงชื่อผู้เขียนหรือจัดทำเอกสารที่ใช้ค้นคว้านั้น
๒. ชื่อ เรื่อง หมายถึงชื่อของเรื่องที่ค้นจาก เอกสารหรือหนังสือ
๓. ชื่อหนังสือ หมายถึงชื่อของหนังสือที่ใช้ค้น เรื่องนั้น
๔. สถานที่พิมพ์ หมายถึงจังหวัดที่สถานที่พิมพ์ตั้งอยู่
๕. สำนักพิมพ์ หมายถึงชื่อสำนักงานที่จัดการพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือหรือ เอกสาร หรือ เป็นชื่อ
โรงพิมพ์ที่ทำกรพิมพ์หนังสือหรือ เอกสารนั้น
๖. ปีที่พิมพ์ หมายถึงลำดับปีที่พิมพ์หนังสือหรือ เอกสาร
๗. หน้า หมายถึงจำนวนหน้ากระดาษทั้งหมดของหนังสือ
จำนวนหน้า หมายถึงจำนวนหน้ากระดาษทั้งหมดของหนังสือ
๘. ภาษา หมายถึงภาษาที่ใช้ในการพิมพ์ชื่อ เรื่องและ เนื้อหาของ เรื่อง
๙. เลข เรียกหนังสือ หมายถึง เลขกำกับหนังสือซึ่งทางห้องสมุด ใช้อยู่ตรงปกด้านในหรือที่สันของหนังสือ
หรือ เอกสารนั้น
๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ หมายถึงชื่อห้องสมุดที่มีหนังสือหรือ เอกสารนั้น
๑๑. ลักษณะ เอกสาร หมายถึงลักษณะของ เอกสารนั้น เป็นรูปเล่มหรือหนังสือที่เป็นฉบับพิมพ์จากโรงพิมพ์
เป็นชนิดอัดสำเนาหรือชนิดถ่ายเอกสาร
๑๒. ชื่อพืช หมายถึงชื่อของพืชที่ใช้ เรียกในหนังสือหรือ เอกสารนั้น
๑๓. ส่วนของพืช หมายถึงส่วนต่าง ๆ ของพืชที่ถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้แก่ ราก ต้น ใบ
ดอก เมล็ด ฯลฯ
๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมายถึงชื่อที่ใช้เรียกพืชนั้น ๆ ตามท้องถิ่นต่าง ๆ และชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชนั้น
๑๕. ประโยชน์ หมายถึงสรรพคุณทางยาของส่วนต่าง ๆ ของพืชนั้นที่นำมาใช้ในการรักษาโรค
และประโยชน์ที่นำมาใช้ด้านอื่น ๆ
๑๖. หมายเหตุ หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับพืชนั้น ๆ ที่มีกล่าวไว้ในหนังสือหรือ เอกสารอื่น ๆ บางฉบับ
ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่คล้ายคลึงหรือขัดแย้งกับข้อมูลในข้อ ๑๒-๑๓

ประวัติและลักษณะเอกสาร และวิธีรวบรวมข้อมูล

ตำรายาที่มีมาก่อนสมัยรัตนโกสินทร์เห็นจะเป็นตำราพระโอสถพระนารายณ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ในหน้านำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๖๖ ว่า ที่เรียกตำราพระโอสถพระนารายณ์เพราะมีตำราพระโอสถหลายขนานที่ปรากฏชื่อ หมอหลวงและวันคืนที่ตั้งพระโอสถนั้น ๆ จุดไว้ชัดเจนว่าอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๒๐๒ ถึง พ.ศ. ๒๒๐๔ ซึ่งตรงกับรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ตำราพระโอสถนี้เพิ่งรวบรวมเข้าคัมภีร์ในราชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระหรือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เพราะมีเนื้อความปรากฏในยาขนานหนึ่งว่าหมอฝรั่งได้ประกอบถวายสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงนิพพานท้ายสระ พระองค์นี้คือ สมเด็จพระเพทราชา

ตำราพระโอสถพระนารายณ์นี้ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถฯ โปรดให้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ (ในรัชกาลที่ ๖) ส่วนเล่มล่าสุดนั้นโครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย กระทรวงศึกษาธิการได้จัดพิมพ์รวมเล่มกับตำรายาจารึกวัดราชโอรสารามเมื่อปี ๒๕๒๒ เนื้อความในเล่มมีลักษณะอาการของโรคและยาแก้ไข้เป็นขนาน ๆ ประกอบด้วยตัวยาที่เป็นพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และ ธาตุวัตถุ อย่างตำมัตถยา ๒ ชนิด เช่นขนานที่ ๒๑ เอาเปลือกมะขามป้อม ผ่างเสนัดัม ๔ เอา ๑ กินแก้คุดกุดหนัก ส่วนมากมีตัวยาประมาณ ๑๐ ชนิด หรือน้อยกว่าเล็กน้อย และมักมียาหลายขนานให้ใช้รอง ๆ ลงมาเมื่อใช้ยาขนาดแรก ๆ แล้วไม่ได้ผล แต่ไม่มีรายละเอียดของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด

เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์มา เริ่มเอาในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งถือว่าเป็นยุคสมัยแห่งการฟื้นฟู เรื่องตำราแพทย์ รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมคัมภีร์แพทย์ ณ. โรงพระโอสถ สำหรับตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ นี้ สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ว่าที่จริงเป็นหนังสือ ๒ เล่ม เรื่องหนึ่งคือตำราในโรงพระโอสถ และอีกเรื่องหนึ่งคือตำราพระโอสถที่เคยประกอบถวายจริง ตำรายาในโรงพระโอสถนี้ผู้วิจัยค้นได้ในหนังสือประชุมตำราเก่า ซึ่งหลวงมุนีนิยิมลาวาจนขออนุญาตกรมศิลปากรจัดเลือกให้พิมพ์ในงานปลงศพบิดา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ในหนังสือประชุมตำรายาเก่าเล่มนี้ได้รวมตำราพระโอสถพระนารายณ์ ตำราพระโอสถครั้งรัชกาลที่ ๒ และตำรายาพระองค์เจ้าสายสนธิทวงษ์ รวม ๓ เรื่อง ไว้ในเล่มเดียวกัน

ตำรายาโรงพระโอสถ มีตำหรับยาทั้งหมด ๘๔ ขนาน มีชื่อต่าง ๆ เช่นยากำลัง ราชสีห์มีตัวยา ๓๔ สิ่ง ใช้บำรุงโลหิต ยาประสะไหลแก้ลมทราง ๗ จำพวก ฯลฯ บางตำหรับถูกเลือกเป็นยาขนานหนึ่งในยาแผนโบราณที่โอสถศาลารัฐบาล เมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทย (ก่อนสงคราม

โลกครั้งที่๒) ทำการผลิตและจำหน่ายรวม ๑๐ ขนาน เช่นยากำลังราชสีห์ นอกจาก ๘๔ ขนานแล้วยังมีเพิ่มเติมอีก ๒ ขนาน คือ ยาอินทโอสถและยาเทพมงคลของนายพันโทหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์รวมไว้ในตำรายาโรงพระโอสถฉบับหลวงด้วย ยาเทพมงคลนี้ยังคงเป็น ๑ ในยาไทย ๑๒ ขนานที่ใช้บ่อย ๆ ในปัจจุบัน มีตัวยา ๒๘ สิ่ง ใช้แก้หอบ แก้กษัย และแก้สลับต่าง ๆ

ตำราพระโอสถ มียาหลายขนานเช่นยาช่อมหาจักรใหญ่แก้จุกเสียดแก้ลมขึ้น พระตำรายาเขียว แก้ไข้รากสาด พระโอสถน้ำมันทาแก้เหน็บชา เมื่อยขบ ฯลฯ มีวันขึ้นแรมเดือนปี และหมอผู้ตั้งพระโอสถถวาย ตำราพระโอสถนี้ต้นฉบับเดิมเป็นของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๒ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท (พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าครอกนวม) ซึ่งได้ทรงกำกับกรมหมอล่วงมาแต่ในรัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ ตำราพระโอสถเป็นมรดกตกทอดมาถึงพระวรวงศ์พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นพระโอรสได้รับราชการติดพระองค์พระบิดาจนได้กำกับกรมหมอล่วง ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ แล้วตำราพระโอสถก็ได้ตกมาถึงพระเจ้าพี่ยาเธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร ซึ่งประทานมายังท. พระสมุทวชิรญาณอุยจนถึงปัจจุบัน

เรื่องที่ ๓ ที่พิมพ์รวมอยู่ในประชุมตำรายาเก่าคือ ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ พระองค์เจ้าสายฯ เอาพระทัยใส่ในเรื่องเสาะแสวงหาตำรายาที่ถือผู้เสมอทั้งยาไทยและยาฝรั่ง ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์จึงถือว่าเป็นตำราที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตำรายาในสมุดเล่มนี้เป็นยาที่พระองค์เจ้าสายฯ ได้คัดเลือกที่ดีแล้ว ต้นตำราเขียนลงสมุดไว้เป็นตัววางมียา ๒๔ ขนาน แต่ฉบับที่หอพระสมุดฯ ได้มาขาดตอนต้นไป ๔ ขนาน จึงเริ่มตั้งแต่ยาที่ ๕ เหลือ ๒๐ ขนาน ตำราเล่มนี้กล่าวถึงสรรพคุณยาสมุนไพรทั้งสิ้น ๒๔๙ สิ่งที่มีอยู่ในยาขนานต่าง ๆ ๒๔ ขนานนั้น เช่นยาชิวาตาประสิทธิมีตัวยา ๑๖ สิ่ง ใช้แก้บิดลงท้อง ยาเทพจิตรารมณีมีตัวยา ๓๘ สิ่ง ใช้แก้ดวงจิตดีให้ระส่ำระสาย ยาเทพจิตรารมณีนี้เป็นยาไทยแผนโบราณขนานหนึ่งใน ๑๐ ขนานที่โอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัดกระทรวงมหาดไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ทำการผลิตและจำหน่าย ในตำราเล่มนี้ยังมีวิธีทำยาน้ำ โดยใช้ยาแช่ในอัลกอฮอล์ ตำรานี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ หลังจากนั้นก็คงพิมพ์มาหลายครั้ง

ตำรายาที่กล่าวมาทั้ง ๓ เรื่องนี้ถึงแม้จะกล่าวถึงยาสมุนไพรหลายร้อยชนิด แต่ยาสมุนไพรแต่ละชนิดไม่ได้กล่าวไว้ มีตำรายู่อเล่มหนึ่งชื่อ ตำราสรรพคุณยา ฉบับของกรมหลวงวงษาธิราชสนิทที่ได้กล่าวถึงสรรพคุณยาสมุนไพรประมาณ ๑๖๐ ชนิด เป็นพืชสมุนไพรเกือบทั้งหมด โดยกล่าวถึงสรรพคุณของยาสมุนไพรแต่ละชนิดว่าส่วนไหนของพืชมีสรรพคุณอะไรบ้าง และกล่าวถึงพืชกิดยาเช่นตรีผลา เบญจกูล เบญจมูลใหญ่ เบญจมูลน้อย และทศมูลว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง ตำราสรรพคุณยาฉบับของกรมหลวงวงษา

ธิดาชลนินท์ผู้วิจัยเข้าใจว่าถูกใช้เป็นตัวรบกวนควาอ้างอิงตลอดจนเป็นต้นฉบับของตำราสรรพคุณยาที่เรียบเรียงขึ้นภายหลังเป็นจำนวนมากทีเดียว แต่ตำราเล่มนี้กล่าวถึงเพียงสรรพคุณเท่านั้น ถ้าพืชสมุนไพรชนิดใดมีปัญหาสับสน เรื่องชื่อหรือส่วนของพืชที่ใช้จะไม่สามารถชี้ชัดลงไปว่าหมายถึงต้นไหน หรือส่วนไหนของพืช เพราะไม่ได้บอกลักษณะของพืชสมุนไพร และบางครั้งไม่บอกส่วนของพืชที่ใช้ประโยชน์ เช่น ทำยา ยาม่อม ไม่ทราบว่าหมายถึงชนิดหัวหรือชนิดต้น มีพืชสมุนไพรบางชนิดเช่น โกฎกะเพา ผู้วิจัยไม่สามารถค้นหาจากตำราเล่มอื่น ๆ ได้ จึงไม่อาจหารายละเอียดของยาชนิดนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีตำรายาที่สำคัญคือ ตำรายาศิลาจาริกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จาริกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ และใน พ.ศ. ๒๕๐๕ สมเด็จพระวันรัต (บุญศิริบุญ) ได้ขอให้โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ จัดพิมพ์ไว้เพื่อรักษาต้นฉบับมิให้สูญหาย เนื้อหาของตำรายาศิลาจาริกวัดพระเชตุพนฯ จะกล่าวถึงอาการของโรคก่อน มีการแก้ด้วยวิธีไสยศาสตร์ และมียาแก้ซึ่งมีหลายขนานสำหรับใช้เป็นลำดับรองลงมา เมื่อยาขนานแรก ๆ ไม่ได้ผล ยาแต่ละขนานประกอบด้วยตัวยาสมุนไพรมีทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ หลายชนิดตั้งแต่ ๑๐ กว่าชนิดขึ้นไปจนจนถึงยาบางขนานมีตัวยากว่า ๕๐ ชนิด แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณของยาสมุนไพรแต่ละชนิด ๆ ทีเดียว ๆ

ตำรายาจาริกวัด ราชโอรส ก็เป็นอีกชุดหนึ่งที่สืบทอดมาครั้งรัชกาลที่ ๓ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จาริกตำรายาไทยไว้ แต่ยังไม่มีการคัดลอกไว้เป็นเล่มจนถึง ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ขอความร่วมมือจากศาสตราจารย์นายแพทย์สำราญ วงศ์พิทซึ่งมีความสนใจในเรื่องของโบราณต่าง ๆ ขณะนั้นท่านมีความเห็นว่าตำรายาโบราณเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรสงวนไว้ เพราะปัจจุบันเรื่องยาสมุนไพรเป็นเรื่องที่สนใจกันในหมู่นักวิทยาศาสตร์ และแพทย์แผนปัจจุบันจึงได้ทำการคัดลอกตำรายาจาริกวัดราชโอรส โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยฯ จึงขอให้ท่านรวบรวมเพื่อโครงการฯ และได้จัดพิมพ์เผยแพร่พร้อมกับตำราพระโอสถพระนารายณ์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตำรายาจาริกวัดราชโอรสนี้เท่าที่คัดลอกมามี ๕๔ แผ่น แต่เข้าใจว่าเดิมมีมากกว่านี้ เนื้อหาในเล่มกล่าวถึงลักษณะโรคแล้วบอกยาแก้ซึ่งมีหลายขนานให้เลือกใช้บางขนานมีชื่อตำหรับ เช่น ยาสังข์ศรีศรี ยาสมุทรเคลื่อน ยาแต่ละขนานมีตัวยาตั้งแต่ ๔ อย่างถึงกว่า ๕๐ อย่างบางขนานบอกปริมาณไว้ด้วย และบอกวิธีปรุงและวิธีใช้ไว้ทุกขนาน

ในรัชกาลที่ ๕ นับว่าเป็นสมัยที่มีการอัญเชิญพระคัมภีร์แพทย์อันเป็นตำราไทยหลายสมัยที่ใช้ต่อกันมาและอยู่กระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ มารวมกันมีการตรวจสอบให้ตรงกับของดั้งเดิม และมีหลักฐานจดบันทึกไว้ในหอสมุดหลวงพระคัมภีร์แพทย์ของอาจารย์แต่ละท่านมีกล่าวถึงอาการของโรค วิธีรักษา ตำรายาที่ต้องใช้ และสรรพคุณยาไว้พร้อมมูล แม้จะมีการกล่าวไว้ซ้ำกันบ้างแต่ก็คนละที่คนละที่มีจุดมุ่งหมายปลายทางอย่างเดียวกัน เช่นพระคัมภีร์ประถมจินดากล่าวถึงการปฏิสนธิทารก การเกิด โลหิตระดูสตรีกำเนิดโรคกุมารและยารักษา พระคัมภีร์ด็กกลีลา กล่าวถึงบรรดาไข้พิษทั้งปวง พระคัมภีร์ กษัยกล่าวถึงโรคกษัย ๒๖ ประการ ฯลฯ

เมื่อครั้งที่โปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนราชแพทยาลัยขึ้นแล้วในปี ๒๔๓๒ ได้มีการพิมพ์ตำราแพทย์สำหรับโรงเรียนเล่มแรกชื่อ แพทยศาสตร์สังเคราะห์ มีทั้งวิชาแพทย์ไทยโบราณและวิชาแพทย์ฝรั่ง แต่ออกมา ๓ เล่ม ก็ล้มเลิกไป ปี ๒๔๔๔ จึงรวบรวมพระคัมภีร์แพทย์ไทยทั้งปวงและตำราแพทย์ฝรั่งรวมออกพิมพ์ให้ชื่อว่าตำราแพทยศาสตร์ ได้ลงพิมพ์พระคัมภีร์แพทย์เล่มต่าง ๆ ต่อจากตำราแพทยศาสตร์สังเคราะห์ที่เลิกไปเช่นกล่าวถึงพระคัมภีร์ประถมจินดา ธาตุอภิญญา ธาตุบรรจบ ฯลฯ ต่อมาปี ๒๔๔๗ เวชศาสตร์สโมสรโดยคณะแพทย์ที่จบจากโรงเรียนราชแพทยาลัยได้ร่วมกันจัดพิมพ์ตำราแพทยศาสตร์สังเคราะห์อีกแต่กล่าวถึงวิชาแพทย์ฝรั่งเกือบหมดเล่ม

ส่วนอาจารย์ที่สอนวิชาแพทย์ไทยมีหลายท่านได้แก่คุณพระประสิทธิ์วิทยา (คุณหมอมหนู) คุณหมอนิม คุณหมอดง และท่านอื่น ๆ ก็ได้เรียบเรียงตำราของตนเองเพื่อใช้สอน เช่น คุณหมอมหนูได้เรียบเรียงตำรา เวชศาสตร์วรรณ ซึ่งกล่าวถึงพระคัมภีร์ต่าง ๆ ต่อมาบุตรของคุณหมอมหนูนำออกพิมพ์จำหน่ายทั่วไปในปี ๒๔๕๐ ในปีเดียวกันนี้ท่านอาจารย์คงซึ่งได้เป็นท่านเจ้าคุณพิชฌุประศาสตร์เวช ได้กราบขอลขอประทานอนุญาตพิมพ์คัมภีร์ฉบับหลวงจากพระเจ้านั่งยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งองค์ประธานจัดการหอพระสมุดหลวงในเวลานั้น ให้ชื่อตำราว่า แพทยศาสตร์สังเคราะห์ฉบับหลวงมี ๒ เล่มจบ เป็นตำราแพทย์ไทยแท้ ๆ ต่อมาปี ๒๔๕๑ ท่านเจ้าคุณพิชฌุประศาสตร์เวช (คุณหมอดง) เห็นว่าตำราดังกล่าวมีความยากแก่ผู้ศึกษาจึงจัดพิมพ์ตำราที่เอาเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเพื่อเป็นคู่มือแพทย์และพยาบาลให้ชื่อว่า แพทยศาสตร์สังเขป มี ๓ เล่ม ซึ่งต่อมาในภายหลังคือปี ๒๔๕๔ กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศใช้ตำราของพระยาพิชฌุประศาสตร์เวชรวม ๕ เล่มนี้คือ แพทยศาสตร์สังเคราะห์ ๑, ๒ และเวชศึกษาหรือแพทยศาสตร์สังเขป ๑, ๒, ๓ ให้เป็นตำราหลวง แพทย์เภสัชกรแผนโบราณมีสิทธิ์ใช้ปรุ้งยาโดยไม่ต้องใช้ตำรายาในตำราเล่มเหล่านี้ไปจดทะเบียนตำรายาไทย และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศใช้เป็นหลักสูตรสำหรับผู้ที่สอบเอาใบประกอบโรคศิลป์ โรงเรียน

แพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็ได้ใช้หนังสือชุดนี้เป็นหลักในการสอน

แพทยศาสตร์สังเคราะห์เล่ม ๑, ๒ เล่ม ๑ กล่าวถึงพระคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น

พระคัมภีร์ฉันทศาสตร์ พระคัมภีร์ประณมจินดา พระคัมภีร์ธาตุนิรุกต ซึ่งกล่าวถึงอาการของโรค
วิธีรักษา ตำรายาที่ต้องใช้และสรรพคุณยา เช่น ถ้าหญิงคลอดบุตรและรกขาดอยู่ในครรภ์ให้เอา
ยอดฝ้ายแดง ๗ ยอด พริกไทย ๗ เม็ด ขิง ๗ ชิ้น กระเทียม ๗ กลีบ บดด้วยสุรากินเป็นยา
เสคาะรก ในตอนท้ายเล่มมีคัมภีร์สรรพคุณกล่าวถึงพฤกษชาติและว่านยาอันมีประโยชน์แต่ละชนิดไป
และส่วนต่าง ๆ ของพืชใช้ประโยชน์อะไรบ้าง เช่น พริกไทยใช้ใบ เมล็ด ดอก และเครือมีสรรพคุณ
ต่างกันไป นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพิศกยาได้แก่เบญจกูล ตริผลา ตริภูกก ตริสาร ฯลฯ ว่าประกอบด้วย
ตัวยาอะไรบ้างตลอดจนสรรพคุณกล่าวถึงสรรพคุณของโกฎีทั้งหลาย เทียนทั้งหลาย ฯลฯ คล้ายตำรา
สรรพคุณยาของกรมหลวงวงษาธิราชสนิท

เล่มที่ ๒ มีพระคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย และมียาเป็นหมู่ ๆ มีชื่อต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย
ด้วยตัวยาหลายชนิด และสรรพคุณของยาหมู่นั้น เช่นยาปารสุภาทิกณะมีตัวยาซึ่งเอาแต่ผล ๘ สิ่งใช้แก้
ลมให้ชื่นใจ ให้เจริญอาหาร แก้กะหรายน้ำ แก้อหิวสภาวะ มีพระคัมภีร์มหาโชตรัต กล่าวถึงยาชื่อ
ต่าง ๆ และยาแก้อาการต่าง ๆ เช่นยากำลั่งราชสีห์ มีคัมภีร์ชาตารกล่าวถึงยาชื่อต่าง ๆ เช่นยาชื่อ
เขี้ยวประทานพิษมีตัวยาถึง ๘๐ สิ่ง ใช้แก้ลมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อื่น ๆ อีกหลายคัมภีร์ บาง
คัมภีร์กล่าวว่า เป็นของพระอาจารย์โกมารภักดิ์ ลักษณะของคัมภีร์เหล่านี้ก็เหมือน ๆ กับคัมภีร์ที่กล่าวไป
แล้วก็มีลักษณะโรค และบอกยาที่ใช้รักษาหลายขนาน

ในภายหลังโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ โดยนายวีร ดนตรีรกุล
ได้รวบรวมคัมภีร์ที่เล่ม ๑ และ ๒ ยังขาดไปรวม ๘ คัมภีร์ ยกเว้นคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัยพิมพ์ขึ้นให้ชื่อ
ว่า แพทยศาสตร์สังเคราะห์เล่ม ๓ ที่จริงเป็นตำรับของท่านเจ้าคุณพระยาประเสริฐศาสตร์ธำรง
(คุณหมอมหุ) รวบรวมจัดพิมพ์ไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ เมื่อครั้งที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ
โรงเรียนราชแพทยาลัย คัมภีร์เหล่านี้กล่าวถึงลักษณะโรคต่าง ๆ เช่นโรคตา โรคเรื้อน วัณโรค
ฝีต่าง ๆ ฯลฯ บางคัมภีร์บอกยารักษาด้วย

เวชศึกษาหรือแพทยศาสตร์สังเขป เล่ม ๑, ๒, ๓ ของพระยาพิชณุประสาทเวช
พ.ศ. ๒๔๕๑ (รศ. ๑๒๗) กล่าวถึงตำรับยาที่มีชื่อหลายขนาน เช่น ยากำลั่งราชสีห์ ยาจินทลีลา ยาหอม
อินทจักร ยาธาตุนครยา ยาหอมนวโกฎี ฯลฯ ทั้ง ๔ ตำรับนี้เป็นยาไทยที่โอสถศาลารัฐบาลเมื่อครั้งสังกัด
กระทรวงมหาดไทย (ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ได้ผลิตจำหน่าย ๑๐ ขนาน ยาที่มีชื่อขนานอื่น ๆ ใน

ตำราแพทยศาสตร์สังเขป ๑, ๒, ๓ นี้ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยมใช้บ่อย ๆ ได้แก่ยาประสะกานพลู ยาเขียวหอม เขียวเบญจชันธิ ยาอำมฤตวาที ยามหานิลแห่งทอง

สำหรับตำราที่โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ ใช้ในการสอนยังมีอีกหลายเล่ม เล่มหนึ่งที่สำคัญคือตำราประมวลหลักเภสัช ซึ่งได้รวบรวมเอามาจากตำราแพทยศาสตร์สังเคราะห์นั่นเอง แต่กล่าวถึงเภสัชวัตถุทั้ง ๓ ประเภท ในส่วนที่เป็นพืชวัตถุนั้นกล่าวถึงพืชจำพวกต้น จำพวกเถา จำพวกหัว จำพวกฝัก จำพวกหญ้า และพืชแต่ละชนิดมีสรรพคุณอะไร เภสัชวัตถุบางชนิดชื่อที่ให้ไว้แต่โบราณชนิดเดียวมี ๒ - ๓ ชื่อก็ได้นำมาบอกไว้ เช่น ขมิ้นชันหรือขมิ้นทองหรือขมิ้นสี ฝักกระเจตหรือฝักรูนอน ต้นตะโกนาหรือพญาช้างคำ กะพังโหมใหญ่คือตูดหมู กะพังโหมเล็กคือตูดหมา ฯลฯ กล่าวถึงสรรพคุณยาที่มีเหมือน ๆ กันเช่น ชิง ดีปลี พริกไทย รสเผ็ดมีคุณสมบัติเหมือนกัน กล่าวถึงสรรพคุณของว่านที่ใช้เป็นยา กล่าวถึงสรรพคุณยารสต่าง ๆ ๑๐ รส กล่าวถึงพิกัดยาพร้อมสรรพคุณถึง ๖๔ พิกัด เช่น เกสรทั้ง ๕ ได้แก่ ดอกมะลิ พิกุล สารภี บุนนาค บัวหลวง ถ้าเป็นพิกัดคั้นยาหมายถึง ราก ต้น ผล ดอก ใบ ของต้นยาต้นเดียวกัน และมีรสยาอย่างเดียวกันทั้ง ๕ อย่าง นับว่าตำราเล่มนี้กล่าวถึงเภสัชวัตถุได้อย่างกว้างขวางมาก เพราะไม่เพียงกล่าวถึงเภสัชวัตถุต่าง ๆ ว่ามีสรรพคุณอย่างไรแล้ว ยังกล่าวถึงยารักษาโรคต่าง ๆ เช่นยาแก้ลม ยาแก้ไข้ ยาแก้หืด ฯลฯ โดยบอกวัตถุประสงค์ส่วนประกอบ วิธีทำและขนาดรับประทานพร้อมสรรพคุณ ส่วนมากมีส่วนประกอบในแต่ละขนานไม่มากหมายไม่เกิน ๑๐ อย่าง เข้าใจว่าเป็นการพัฒนาสมุนไพรในระดับหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการใช้อย่างขึ้น แต่ในตำราเล่มนี้ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์และไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของพืชสมุนไพร

ตำราที่ใช้สอนในโรงเรียนแพทย์แผนโบราณอื่น ๆ เช่น ของสมาคมแพทย์แผนโบราณที่วัดสามพระยาเข้าใจว่าต้องใช้หนังสือหลัก ๕ เล่มที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศ และหนังสือเล่มอื่น ๆ นั้น อาจารย์แพทย์แผนโบราณต่างก็เรียบเรียงขึ้นมาเพื่อสะดวกต่อการอ่านและทำความเข้าใจ เนื้อความหลักคงเหมือน ๆ กัน

ถ้าย้อนกลับไปกล่าวถึงตำรายาที่พิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ยังมีอีกมาก เช่น หนังสือวิชาแพทย์แผนกยาไทย เรียบเรียงโดยนายพันตรีหม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ ผู้ช่วยกรมแพทย์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ (รศ. ๑๒๖) ซึ่งอธิบายอาการโรคโดยย่อและรสของยาที่เหมาะสมกับโรค และกล่าวถึงน้ำกระสายยา

ตำรายาพิเศษ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมสมเด็จพระปวเรศวริยาลงกรณ์ ทรงรวบรวมและนิพนธ์ มีผู้นำมาพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ (รศ. ๑๒๙) กล่าวถึงยาทั่ว ๆ ไปและมียาอายุวัฒนะ

ตำราโรคניתานคำฉันท์ พระยาวิชัยาธิบดี (กลุ่ม) เรียบเรียงและนายพันโท หม่อมเจ้ากรรมสิทธิ์ทรงรวบรวมซึ่งเป็นฉบับโบราณไว้ได้สมบูรณ์ ทรงตรวจแก้และทรงนิพนธ์แต่งเติม เนื้อความแล้วพิมพ์ไว้เมื่อปี ๒๔๕๖ แม้จะอ่านง่ายแต่เข้าใจยาก ลักษณะตำราก็คล้ายกับที่กล่าวมาข้างต้น คือ มีลักษณะโรคและยาที่ใช้

ตำรายาไทยที่พิมพ์ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมาจนถึงรัชกาลที่ ๖ และ ๗ นั้น เข้าใจว่ามีมากมาย แต่ส่วนมากได้คัดลอกมาจากตำราเก่า ๆ เช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งรวมคัมภีร์แพทย์ไว้เกือบสมบูรณ์ เมื่อมีผู้เห็นคุณประโยชน์จึงนิยมพิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในบางโอกาส เช่น หนังสือสุภาวชิทวิจิตรยี่ง และ ตำรายาประจำบ้าน ที่พระอุทุมมวงศล ชยมงคลโลพิมพ์เป็นที่ระลึกในการเลื่อนสมณศักดิ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ก็นำตำรายาอายุวัฒนะของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ พระมหาสมณเจ้า ซึ่งได้นำมาฉันท์เองแล้วได้ผลดีจึงนำมาพิมพ์ไว้ หรืออย่างใน ตำราแพทย์สำหรับบ้าน พ.ศ. ๒๔๖๔ โดยนายรอด บุตรี ก็ได้บอกไว้ว่าคัดเลือกจากคัมภีร์แพทย์แต่ไม่บอกว่าเป็นตำราพิมพ์แจกในงานทำศพ ท่านขุนสุพรรณศรี การคัดเลือกรู้จักดีที่ว่ามีดี เช่น มียาขาวแห่งทอง ยาหอม ฯลฯ หรือ หนังสือตำรายาไทย พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็คัดเลือกรับยาต่าง ๆ รวม ๕๓ ชนิดมาลงไว้ เช่นยากำลังราชสีห์ ยาธาตุนคร และอื่น ๆ

ยาดำรับที่มีชื่อเดียวกัน เช่นยากำลังราชสีห์ที่ปรากฏในตำรายาเล่มต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบตัวยาในตำรับพบว่ามีแตกต่างกันบ้าง จะเป็นเพราะมีการปรับปรุงตำรับยาโดยตัดทอนตัวยาที่ไม่จำเป็นหรือตัวยาที่หายากออก หรือจะเป็นเพราะการคัดลอกต่อ ๆ กันมาคลาดเคลื่อนก็ไม่อาจบอกได้ เข้าใจว่าจะเป็นการปรับปรุงตำรับยามากกว่า

ตำรายาไทย เป็นอีกเล่มหนึ่งที่พิมพ์อุทิศในงานฉานกษัตริย์หมื่นชำนาญแพทย์ยา (พลอย แพทยานนท์) ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ก็คัดเลือกรับยาเป็นจำนวนมากมาลงไว้ เช่นยาเขียวหอม ยาอินทจักร (บางเล่มเขียนอินทจักร บางเล่มเขียนอินทจักร) ยาสุขไสยาสน์ ยาแก้ไข้ ยาแก้ผูกเลือด ยาทอง และอื่น ๆ แต่ไม่บอกแหล่งที่มา

ตำรายาพุดผาแดง ของพระยาเกษตรศิริรักษ์ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นตำราสั้น ๆ แต่มีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือมีตำรายาแก้โรคภาคและสุนัขบ้ากัด ได้อธิบายอาการโรคภาค ซึ่งเป็นโรคร้ายแรงตายได้ภายใน ๑๒ ชั่วโมงถึง ๗ วัน (ไม่ทราบว่าเป็นโรคใดในทางแพทย์แผนปัจจุบัน) ยาแก้โรคภาคใช้เปลือกต้นสมอพิเภกตัวเมียชนิดที่ถูกสุราไม่ดำ เอามาตากแห้งทำผงรับประทานหรือทา ส่วนยา

แก้สุนัขบ้ากัดใช้ทองคำเปลวและน้ำมันาว ที่ว่าน่าสนใจนั้น เพราะในทางการแพทย์แผนปัจจุบันโรคพิษสุนัขบ้ามีอันตรายถึงตายทุกรายที่เป็น สมควรที่จะรีบมารับการป้องกันทันทีโดยวิธีแพทย์แผนปัจจุบัน ท่านที่มีความรู้ควรพิจารณาว่าการรักษาตามวิธีโบราณนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ เพียงใดซึ่งถ้าเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอนก็ต้องเตือนชาวบ้านให้รู้ไว้ เพื่อไม่ให้เสี่ยงต่อชีวิต

มีตำรายู่อเล่มหนึ่งมีเกร็ดน่าสนใจ เป็นตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่าง ผู้เรียบเรียงคือท่านเจ้าคุณสิหัตถ์สินทวงษ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยพลิกแพลงใช้เองแล้วได้ผล อาศัยที่เป็นหลานตาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงวงษาธิราชสนิท และพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ก็เป็นลุง จึงได้รับการถ่ายทอดโดยบอกเล่าให้ทราบถึงสรรพคุณและตำนานของพืชบางชนิด เช่น เรื่องที่กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ซึ่งเป็นแพทย์ประจำพระองค์ในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้ใช้เปลือกขิงโคนาก่อนผู้อื่นในสยาม ในสมัยนั้นมียาฝรั่งคือคิรีนินโซอยู่ แต่คนไม่นิยมยาฝรั่ง แพทย์ชาวต่างประเทศจึงทูลแนะนำให้สั่งเปลือกขิงโคนามาบดเป็นผงแล้วก็ใช้เหมือนยาไทย จึงนับว่าเปลือกขิงโคนาเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปลายรัชกาลที่ ๔ และมีตำนานว่าคินยูคาลิปัสและน้ำมันระกำ เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ การใช้ผักโหมจีนรักษาโรคเบาหวานของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ตามคำแนะนำของจีนผู้หนึ่งโดยปรุงเป็นอาหารรับประทานก็ได้ผลดี ส่วนสรรพคุณของพืชบางชนิดนั้นผู้เรียบเรียงหนังสือนี้ใช้ประสบการณ์ของตัวเองโดยอาศัยคำบอกเล่าของบางคนแล้วลองพิสูจน์ด้วยตัวเอง นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีประการหนึ่งที่ใช้การสังเกตและทดลองด้วยตนเองจนค้นพบสรรพคุณตัวอย่างการใช้เนื้อในของว่านทางจรเข้ต้มน้ำตาลกรวดกินแทนรังนก ทำให้ชุ่มชื้นและมีกำลังดีกว่ารังนก การใช้ถั่วลิสงเป็นยาแก้ไอจากหวัคธรรมดา และใช้กินไล่พิษกลอย เป็นต้น

ในยุคปัจจุบันนับว่ายังมีท่านผู้สนใจ เรื่องยาแผนโบราณมากมายและนับวันจะมีผู้ให้ความสนใจมากขึ้น ท่านเหล่านั้นได้พยายามรวบรวมตำราไทย เพื่อให้ชาวบ้านนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างจริงจัง โดยรวบรวมเอาตำราที่มีสรรพคุณชะงัดหรือเป็นตำราที่ใช้ง่าย ๆ และบอกข้อแนะนำในการใช้ ตัวอย่าง ตำรายากกลางบ้าน โดยพระเทพวิมลโมลี ได้เชิญชวนให้พระสงฆ์และประชาชนร่วมกันบริจาคตำรายากกลางบ้านที่มีสรรพคุณชะงัด ตำรายากกลางบ้านทุกขนานมีนามเจ้าของยากำกับไว้ด้วย ทุกท่านต่างกล่าวป็นยันรับรองสรรพคุณด้วยความมั่นใจ เพราะได้เคยใช้กับตนเองหรือใช้รักษาผู้อื่นได้ผลดีมาแล้ว (ลักษณะการรวบรวมเช่นนี้เหมือนเมื่อครั้งรัชกาลที่ ๓ และ ๔ ที่โปรดฯ ให้รวบรวมพระคัมภีร์) ตำรายากกลางบ้านนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มี ๒๔๔ ขนานพิมพ์ครั้งที่ ๒ มี ๒๔๔ ขนาน ได้รวบรวมยาหลาย ๆ ขนานที่บำบัดโรคเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น ยาแก้โรคบิดมี ๔ ขนาน

ยาแก้ไข้ที่ประดุจมี ๑๘ ขนาน ยาแก้ไขมาเลเรียมี ๑ ขนาน ฯลฯ การที่มีหลายขนานเพื่อให้เลือกใช้ได้
เหมาะสมกับท้องถิ่น ในตอนท้ายเล่มมีนามาณุกรมสมุนไพร (ตำรายากลางบ้าน) โดยบอกชื่อพืชที่ใช้เรียก
กันทั้ง ๔ ภาคของประเทศ

นอกจากนี้ความสนใจในเรื่องยาสมุนไพรก็เกิดในหมู่แพทย์แผนปัจจุบันเช่นกัน โดยเฉพาะท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ท่านได้เขียนเรื่องยาากลางบ้านที่ใช้ได้ผล พิมพ์ไว้ใน
หนังสือบทความบางเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร รวบรวมโดยนายแพทย์กรุงไกร เจนพาณิชย์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ.
๒๕๒๒ นอกจากท่านเขียนความนำที่น่าสนใจแล้ว ยังมีคำเตือนเรื่องอันตรายจากการใช้ยาไทย และท่าน
ได้รวบรวมตำรายาที่เคยใช้เอง และได้ผลดีมาแล้ว และยังไม่มีปรากฏผลร้ายมาเผยแพร่ในหนังสือเล่มนี้
โดยแบ่งตามอาการของโรคมีย ๔๗ ข้อรวมมียา ๑๑๘ ขนาน มีบางขนานที่ผู้อื่นบอกให้ซึ่งเชื่อถือได้ เกือบ
ทุกขนาน เป็นยาตัวเดียว ๆ ตัวอย่างยาแก้คอเจ็บให้หูก้างวงข้างหรือไหล หรือเกลือ หรือกำยาน เรื่อง
ยาากลางบ้านนี้ น.พ.กรุงไกร เจนพาณิชย์ ได้เขียนเสนอต่อ ท่านที่สนใจในภายหลังอีกครั้ง โดยคัดเลือก
มาหรือเพิ่มเติมรวมแล้วมี ๔๔ ขนาน

หนังสืออีกเล่มที่พิมพ์ในปี ๒๕๒๔ คือ คู่มือการใช้สมุนไพร โดย ร.ศ. พเยาว์ เหมือน
วงศ์ญาติ กล่าวถึงสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคพื้น ๆ ๔๗ ข้อ รวม ๓๔๔ ขนาน มีหลายขนานที่เป็นพืชชนิดเดียว
กัน ใ้บอกชื่ออื่น ๆ ของพืช ส่วนที่ใช้ ขนาดและวิธีใช้ แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ หนังสือที่กล่าวมา ๓ เล่ม
หลังนี้นับว่าเป็นคู่มือสำหรับชาวบ้านที่จะนำไปใช้ได้ เพราะเป็นยาหาง่ายมีวิธีใช้อย่างพร้อมมูล ถือว่าเป็น
การพัฒนาสมุนไพรอีกขั้นหนึ่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการรักษาโรคง่าย ๆ

จากลักษณะตำรายาไทยแผนโบราณที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าเป็นการกล่าวถึงยา
เป็นตำรับหรือขนาน แต่ละขนานอาจมีตัวยาตั้งแต่ ๑ อย่างจนถึง ๔๐ กว่าอย่าง ตำรายาบางเล่มถึงแม้จะ
กล่าวถึงยาแต่ละอย่างว่ามีสรรพคุณเป็นอย่างไร ใช้ส่วนไหนของพืช แต่ผู้วิจัยยังต้องการทราบรายละเอียด
อื่น ๆ อีกเป็นต้นว่าชื่อวิทยาศาสตร์ชื่ออื่น ๆ ลักษณะของต้นไม้ซึ่งมักไม่ได้กล่าวไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ตำรา
สรรพคุณยาไทย และหนังสือเกี่ยวข้องกับสมุนไพรเล่มอื่น ๆ ที่มีผู้เขียนไว้ในระยะเวลาไม่นานมานี้เป็น
แหล่งค้นคว้าหลักเนื่องจากเอกสารใหม่ ๆ มักจะมีชื่อวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันการผิดพลาด และผู้เรียบเรียง
ได้รวบรวมสรรพคุณจากที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจใช้ค้นคว้าให้ได้ข้อ
มูลมากที่สุด ผู้วิจัยมีหลักว่าตำราเล่มใดกล่าวถึงพืชแต่ละชนิดโดยละเอียดมากกว่าเล่มอื่น ๆ จะถือตำรา
เล่มนั้นเป็นหัวเรื่องของพืชชนิดนั้น ข้อมูลที่ต้องการที่เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้นได้แก่ ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์
สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ หน้า จำนวนหน้า เลขเรียกหนังสือ แหล่งที่เก็บหนังสือ ลักษณะเอกสาร และส่วนที่

เกี่ยวกับพืชคือชื่อพืช ส่วนของพืชที่ใช้ ชื่ออื่น ๆ ทั้งชื่อไทยและชื่อวิทยาศาสตร์ และประโยชน์ส่วนตำราเล่มอื่น ๆ ที่ค้นคว้าเปรียบเทียบก็จะกล่าวไว้ในหมายเหตุเท่าที่ได้ค้นคว้ามีข้อสังเกตว่าตำราหลายเล่มกล่าวถึงสรรพคุณไว้เหมือน ๆ กัน เข้าใจว่าคงได้ศึกษาจากต้นฉบับเดียวกัน หรือคัดลอกมาลงไว้ แต่ได้ขยายความให้เข้าใจยิ่งขึ้นเช่นคำว่า แก้วใช้สำหรับบุรุษก็ขยายความเป็นแก้วกามโรค คำว่ากระจายเสียซึ่งโลหตภคณญาณก็ขยายความว่ากระจายเลือดที่เป็นลิ่ม เป็นก้อน แต่สรรพคุณบางอย่างก็ไม่กล่าวถึง เช่นรู้แก้ประกอบไปด้วยอุปัทมา ตำราเล่มใดมีข้อมูลค่อนข้างละเอียด ก็จะใช้เป็นหัวเรื่องบ่อย ๆ

ปัญหาหนึ่งที่ผู้วิจัยประสบและคาดว่าจะ เป็นปัญหาสำคัญมีใช้น้อยสำหรับนักวิจัยหรือท่านอื่น ๆ ที่สนใจในการค้นคว้าพืชสมุนไพร คือ เรื่องชื่อพืชสมุนไพรบางชนิดมีความสับสน เช่นมีชื่อพ้องกันแต่เป็นพืชต่างชนิดกัน เช่น ข่าต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าตะไคร้ต้น และเทพธำโร และยังมีพืชอีกชนิดหนึ่งชื่อตะไคร้ต้น พืชอีกชนิดมีชื่อเทพธำโร ดังนั้นต้องอาศัยดูชื่อวิทยาศาสตร์เพื่อแยกสามต้นนี้ พืชบางชนิดมีความเห็นขัดแย้งกันใน เรื่องชื่อ เช่น เสดกพังพอน ของนักวิชาการที่เป็นนักพฤกษศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย มีกิ่งก้านแดง และมีหนาม ส่วนเสดกพังพอนของท่านที่สนใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการแพทย์ไทยแผนโบราณมีก้านเขียวและไม่มีหนาม ฝ่ายหลังอ้างว่าต้น เสดกพังพอนที่แท้จริงนั้นท่าน เจ้าคุณแพทยพงศาวตฺยธรรมาธิบดี ได้ใช้รักษาคนไข้ถูกงูพิษร้ายแรงต่าง ๆ กัด คนไข้ปลอดภัยทุกราย ส่วนต้นที่มีก้านแดงมีหนามนั้นแพทย์ไทยแผนโบราณทั่วประเทศรู้จักว่ามีสรรพคุณเพียงแก้พิษตะขาบ แมงป่อง และแก้พิษขี้เถ้าเท่านั้น ไม่สามารถแก้พิษงูที่มีพิษร้ายแรงได้เลย เมื่อเกิดความขัดแย้งกันเช่นนี้แล้วผลเสียจะตกแก่ชาวบ้านผู้ที่จะใช้ยาสมุนไพร เพราะสรรพคุณต่างกัน ถ้าไม่ชี้ชัดลงไปว่าต้นใดคือเสดกพังพอนที่แท้จริงแล้ว จะทำให้ผู้ใช้ได้รับอันตรายจากการเข้าใจผิด ถ้าในกรณีนี้เชื่อว่าพืชสมุนไพรนั้นมีสรรพคุณที่จริงตามสรรพคุณโบราณ แต่โดยหลักการแล้วก็สมควรแนะนำให้ผู้ถูกงูพิษกัดไปรับการรักษาโดยวิธีของแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะถ้ารักษาไม่ทันการหรือผิดวิธีจะถึงแก่ชีวิตได้ ปัญหาปลีกย่อยจากการค้นคว้า เอกสารนี้คือการสะกดชื่อไม่ว่าจะเป็นชื่อผู้แต่งหนังสือหรือชื่อพืชก็ตามมีการสะกดต่างกันเช่น ชลุต หรือ ชะลุต หรือ ชะรุต ผู้วิจัยจะใช้ตัวสะกดเหมือนในหนังสือที่อ้างอิงถึงเสมอ บางครั้งการสะกดผิดทำให้ความหมายผิดไปเลย เช่น แก้วโรคปกติกับแก้วโรคปวดในกรณีนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาเองโดยใช้เอกสารเล่มอื่นประกอบ

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ผู้ใช้หนังสือ เล่มนี้ซึ่งเป็นตอนที่ ๒ ของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาสมุนไพรในสมัยรัตนโกสินทร์อาจประสบ คงเป็นแหล่งที่เก็บเอกสารซึ่งส่วนมากจะไม่ระบุไว้ เพราะหนังสือหลักที่ผู้วิจัยใช้รวบรวมสรรพคุณ และรายละเอียดของพืชสมุนไพรส่วนมากนั้นหาได้ง่ายตามห้องสมุดคณะแพทยฯ คณะเภสัชฯ และคณะวิทยาศาสตร์ ตลอดจนหาซื้อได้ง่ายตามร้านขายหนังสือ ถ้าเป็น

ตำราชุดของโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ ก็หาซื้อได้ที่นั่น ถ้าเป็นหนังสือของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยก็จะหาได้จากสถานที่ที่อาจารย์ท่านนั้นประจำอยู่เป็นต้น ผู้วิจัยไม่ระบุแหล่งที่เก็บเพราะเหล่านั้นผู้วิจัยได้หามาเป็นของตัวเอง เพื่อสะดวกในการค้นคว้าโดยละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งใช้เวลายาวนาน ท่านผู้สนใจจะหาหนังสือเหล่านั้นขอให้ดูรายชื่อ เอกสารอ้างอิงซึ่งบางเล่มได้บอกเลขหมู่หนังสือและแหล่งที่เก็บหนังสือไว้ให้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือทั้งสามตอนของงานวิจัย เรื่องการพัฒนาศูนย์ในสมัยรัตนโกสินทร์จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทุกระดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รองศาสตราจารย์ ดร. พยอม ทัศนวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๕๗ ๒๐๒	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กกดอกขาว

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cyperus kyllingia*

๑๕. ประโยชน์ คาดว่ามีฤทธิ์ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ขับพยาธิ และสำหรับแผลพุพอง ในมาเลเซียใช้แก้
อาการท้องร่วง ตรวจพบกรด hydrocyanic ในปริมาณที่น้อยมาก ใน ราก ลำต้น และผล เงามี
กลิ่นหอมและมีรสฝาด เงาม่ายาต้มเป็นยาขับปัสสาวะ ทำให้เย็น ทำให้เยื่อชุ่มชื้น และบำรุงกำลัง
ใช้แก้อาการระคายเคืองในคนที่ เป็นไข้และ เบาหวาน เงามผสมกับน้ำมันใช้ทาแก้โรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรมานา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กกลังกา

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cyperus altermifolius
C. digitatus

๑๕. ประโยชน์ ต้นขับน้ำดีให้ตกไล่ ไบฆ่าแม่พยาธิ ดอกแก้ปากเปื่อย รากขับโลหิตที่ชอกช้ำภายใน หัวบำรุงธาตุ ขับน้ำลาย แก้เสมหะเฟื่อง ๒ ต้น นั้นเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย ของหมอลำเยี่ยม พงษ์บุตรอด หน้า ๖๗ กล่าวถึงประโยชน์ทางยาของกกลังกาเหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และกล่าวถึงชื่ออื่น ๆ ที่เรียกกกลังกา ได้แก่ กกต้นกลม กกดอกแดง กกขนาก หญ้าลังกา หญ้าเสล็ด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๑-๕๓ ยังกล่าวถึงกกอีกหลายชนิด แต่ส่วนที่ใช้ทำยาได้คือ หัวกกลังกาที่กล่าวข้างต้น และกกหัวแดงหรือกกทราย (C.iria) ใช้ขับลมในลำไส้ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้เสมหะเฟื่อง

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๕ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤษภษาชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๑ ๑๘๔	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้นปิด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใบก้นปิด บั้งปอน (เชียงใหม่)

Stephania hernandifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำคั้นเอาน้ำทาแก้ฟกช้ำบวม บิดพอกรักษาแผลได้ดี เป็นยาถอนพิษและ เรียกเนื้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กรด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ผล

๑๔. ชื่ออื่นๆ *Combretum trifoliatum*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและรากฝนกับน้ำข้าวข้าว รับประทานเป็นยาสมานลำไส้ แก้บิด ท้องร่วง คองสุรา รับประทานแก้ปวดท้อง แก้จุกเสียด ผลเป็นยาขับไล่เดือน ต้มอมแก้เหงือกบวม และปากเปื่อย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ หน้า ๕๓ กล่าวว่าเนื้อไม้ของกรดหรือเถาว์วัลย์กรดตรงกับสุรากินแก้ปวดท้องเช่นกัน ประโยชน์อื่นๆ เหมือนที่กล่าวข้างบน และน้ำของต้นและใบรับประทานเป็นยาคิด ชื่ออื่นๆ ของต้นนี้ ได้แก่ หญ้า

ยอดคำ (พ่ายัพ) เบน (ขอนแก่น) เปื่อย (นครพนม) สุด จุด ชุด (ใต้) ย่านตุต คดสัง (สุราษฎร์)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรค อธิบดีที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ
หน้า ๔๓ กล่าวถึงกรตน้ำ ซึ่งเป็นพืชคนละชนิดกับกรตหรือเถาวัลย์กรต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหลืองแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (แปลงสมุนไพร ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	๑ ๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระจับปี่

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักปึกแมงวัน
Scoparia dulcis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ แก้อาเจียน แก้กูกเสียด แก้ก้องเสียด เป็นยาหล่อลื่น รากแก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ ขับปัสสาวะ ใบเป็นยาธาตุ ขับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓ กล่าวไว้ว่า กระจับปี่ หรือชื่ออื่น ๆ ว่า กระต่ายจามใหญ่ กล้วยป่า มาไฟเดือนห้า ชัดมอนเทศ หนวดแมว ข้างโลด (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ดานชาน (ปัตตานี) เทียนนา (จันทบุรี) ปึกแมงวัน (กาญจนบุรี) หญ้าจาดตุ้ต หญ้าหัวแมงวัน (เหนือ) หญ้าทำสามวัน (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) หูปลาช่อนตัวผู้ (ตราด) สรรพคุณ ใช้ทั้งต้นต้มน้ำรับประทานหลังคลอดใหม่ ๆ เพื่อให้น้ำนมในสตรีหลังคลอด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๓ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช : กระถินกา

๑๓. ส่วนของพืช : ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nyctanthes arbo-tristis

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้ปวดศีรษะ ใบบำรุงน้ำดี ดอกแก้ไข้ และลมวังเวียน รากแก้จุจาระเป็นพรรดิก บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง แก้ผมหงอก บำรุงผิวหนังให้สดชื่น ต้นและรากต้มรับประทานแก้ไข้ สำหรับสตรี เพ็งตลอดบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ เมืองไทยของหมอแสงยม พงษ์บุตร หน้า ๖๑ กล่าวถึงกระถินกา หรือเรียกอีกชื่อว่า กันลิกา ตามสรรพคุณยาโบราณใช้เหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ ของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย หน้า ๗๐ กล่าวถึงประโยชน์ของกระถินกาเหมือนที่กล่าวข้างต้นแล้วทุกประการ
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๓ กล่าวว่า มีรสหวานฝาด ใช้เหมือนในข้อ ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง --- สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง --- ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ --- ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพฑูริย์ศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพิมพ์ ทรวยป่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เมล็ด ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่นๆ ทรวย กลวย ผีเสื้อเหลืองก้วย (ท้ายฟ) คอแลน (โคราช) ชุนเหียง (สกลนคร)

Casearia grewiifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเมาแก้พิษกาฬ แก้โรคผิวหนังคันที่มีตัว ใบสดหั่นผสมยาสูบมันสูบแก้ริดสีดวงจมูก หุงเป็นน้ำมันทาบาดแผลและผิวหนังเป็นยาฆ่าแบคทีเรีย ออกกินแก้พิษกาฬ พิษไข้ เมล็ดแก้ริดสีดวงและ ไข้เบื่อปลา รากแก้ท้องร่วง แก้ดับพิษการ เปลือกฆ่ารุงธาตุ บำรุงกำลัง น้ำมันในเมล็ดทาแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทยของหมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด หน้า ๘๘ กล่าวถึงทรวยป่า "เหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ ชื่ออื่นที่เรียกคือ สีเสื่อหลวง (เหนือ)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๒๑ กล่าวว่าใช้ใบสดบดละเอียดเติมน้ำมันพืช ทาบริเวณที่เป็นโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง ร่องศาสตราจารย์ ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☒ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร
------------------------------	---

๑๒. ชื่อพืช กระเจี๊ยบแดง	๑๓. ส่วนของพืช กลีบเลี้ยง ยอด ใบอ่อน
-----------------------------	---

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเจี๊ยบเปรี้ยว ส้มพอเหมาะ
Hibiscus sabdariffa

๑๕. ประโยชน์ ยอดและใบอ่อนมีรสเปรี้ยวเล็กน้อย กลีบเลี้ยงมีสารสีแดงพวก anthocyanin นอกจกใช้ทำอาหาร เครื่องดื่ม ผลไม้กวนแล้วบางท่านกล่าวว่า กรดอินทรีย์ที่ทำให้เกิดรสเปรี้ยวในกระเจี๊ยบมีคุณสมบัติลดไขมันในเลือดได้ แก้กกระหายน้ำและช่วยลดอุณหภูมิของร่างกายลงได้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓ กล่าวว่าเมล็ดแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้กิดพิการ ขับปัสสาวะ ทั้งต้มดื่มน้ำเคี้ยวไฟทั้งวกกินเป็นยาฆ่าตัวจัด ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกได้แก่กระเจี๊ยบ, ผักเกงแดง ส้มเกงแดง (พายัพ) แกงแดง (เชียงใหม่)
 ๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษัญญาดี หน้า ๗๒ และ ๗๗ กล่าวว่ากลีบของผลต้มน้ำคั้นขับปัสสาวะ และลดไขมันในเส้นเลือด
 ๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออก เชียงเหนือ) หน้า ๒ กล่าวว่ากลีบดอกต้มน้ำกินลดความดันและไขมันในเลือด

๔. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๒ กล่าวว่่า แพทย์ชนบทใช้ใบปรุงเป็นยาแก้
เสมหะ แก้อาไอ ขับเมือกมันในลำไส้ เมล็ดใช้เหมือนในข้อ ๑ ชื่ออื่น ๆ ยังมีได้แก่ สมตะเลงเคลง
เกงเซง สัมพอดี (อีสาน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเจาะ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาบาท พุดไทโร (ไทยราชบุรี) กระแจะ ชะแจะ แจ๊ะ แจะ (พ่ายพ) ตุ่มตัว (อิสาน)
Hesperthusa crenula

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ลมบ้าหมู รากเป็นยาถ่าย ลูกเป็นยาบำรุงกำลัง เนื้อไม้คองสุรากินแก้กระษัย
โลหิตพิการ ดับพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. อูพญาบาท

๒. อูกะแจะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลป์การ พิมพ์	๒๕๒๑	๔ ๑๘๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระชาย

๑๓. ส่วนของพืช หัวและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gastrochilus panduratus

๑๕. ประโยชน์ หัวและรากปรุงเป็นยารับประทาน ขับปัสสาวะ แก้กระษัย เบาเหลืองแดง เจ็บปวดบั้นเอว บำรุงความกำหนัด หมอโบราณเรียกโสมไทย หัวเผาไฟฝนรับประทานกับน้ำปูนใส เป็นยาแก้บิด แก้โรคที่เกิดในปาก แก้มตุ๋นกัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕ เรียกชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Kaempferia pandurata* ประโยชน์มีรสเผ็ด ร้อนขม แก้โรคในปาก เช่นปากเปื่อยปากแห้ง ปากแตกกระแหว่ ปากเป็นแผล ขับระดูขาว แก้ใจสั่นหวิว และเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เรียก กระชาย หัวละแอน (เหนือ) ชิงแคง ชิงทราย (มหาสารคาม::)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๑ และ ๕๔ กล่าวว่า เหง้าสดตำหรือฝนเหง้าที่บึงไฟแล้ว กับน้ำปูนใส ฝนหรือคั้นให้ข้น ๆ กินแก้ท้องร่วง ท้องเดิน แก้บิด

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๐ ใช้ราก และเหง้าแก้ปวดท้อง แก้ไอ ใช้ภายนอกรักษาโรคซีกกลาก (ring worm)

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๓ กล่าวว่ากระชาย มีรสเผ็ด ขม ร้อน แก้ไข้อันบังเกิดในปาก แลแก้มตุ๋นกัด.

๑. ชื่อผู้แต่ง สينا ผู้พิณพวงศั

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	นิเวศธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๗ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระตาดควา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ลำต้น หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลาดิพูเกาะ (ยะลา) ปิมปือ (ช.ม.) เอาะลาย (ยะลา)
Alocasia macrorrhiza

๑๕. ประโยชน์ นำจากก้านใบใช้แก้อิ ไบใช้แกการชักเสบที่ซ้อต่อ ทำใหบวมแดง รากใช้เป็นยาระบาย
ขับปัสสาวะ แก้กษ แมลงปองกัด ลำต้นและก้านใบต้มน้ำทิ้งหลาย ๆ ครั้งกินได้ หัวโขลกตำพอก
แผลที่เป็นหนอง

๑๖. หมายเหตุ ดูหมายเหตุในกระตาดแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนาศู ผู้พิมพ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	นิเวศธรรมการ พิมพ์	๒๕๒๒	๑๕๖ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระตาดแดง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าใช้เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Alocasia indica* var. *metallica*

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้น ไล่แมลง กัดผ้า หนอน สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ ๑. ฐ เฟือกกะลา (*Alocasia indica*)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘ กล่าวถึงกระตาดทั้งสอง *Alocasia indica* (?) ว่ามีกะตาดขาว และกะตาดแดง ใช้หัวปรุงเป็นยาแก้เป็นเภา เป็นตานในท้อง (คือก้อนกลมแข็งกลิ้งอยู่ในท้องตอนสะดือ) ใช้ภายนอกเอาหัวกะตาดทั้งสอง หุงเป็นน้ำมันใช้เหมือนข้างต้น ใน ๑๔. ชื่ออื่น ๆ ของกะตาดขาว ได้แก่ เมาะขาว หัวชะออกขาว ผักผูก พญาจอมปลวก ปีบปือ ชื่ออื่น ๆ ของกะตาดแดง คือกะตาดดำ เมาะดำ หัวชะออกดำ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘ กล่าวถึงกระตาดที่มีชื่อ *A. indica* และ *A. macrorrhiza* ต้นหนึ่งเรียกกะตาดขาว อีกต้นเรียกกะตาดดำ ใช้ประโยชน์เหมือนในข้อ ๒ และทางแพทย์ใช้หัวกะตาดโขลกตำ พอกแผลที่เป็นหนอง จำพวกหนองก็มีชาติก็จะตายหมด

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สดดาวัลย์ บุรรัตนกรกิจ หน้า ๓ เรียกกระดาดขาว(A.indica) และกระดาดแดง (A. indica var metallica) ประโยชน์เหมือนกัน คือ นำคั้นจาก เหงา ใช้เหมือนกับกล้วยใน ๑๔

๕. หนังสือสมุนไพร ตอนที่ ๒ หน้า ๑๖๑ กล่าวถึง กระดาดขาว มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Colocasia gigantea ชื่ออื่น ๆ เรียก ทุ่น กะเอาะขาว (ขุมพร) ดอกดิบ (ใต้) มี hydrocyanic acid

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณาจารย์... (The following text is extremely faint and largely illegible, appearing to be a list of names or a detailed report.)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์	-	จำนวนหน้า ๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮาร์ดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระตูดไก่ดำ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สันพร้ามอญ
Justicia gendarussa

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ไข้ ขับเหงื่อ รักษาโรคขาดประจำเดือน แก้ไข้ แก้จุกเสียด แก้ไข้ใน รักษาโรคผิวหนัง รากใช้แก้ไข้ แก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๗ เรียกกระตูดขาว (กระตูดไก่ขาว) ใช้ใบตำผสมเหล้าโรง คั้นเอาน้ำกิน เอากากพอกแผล ดูดพิษถอนสารพิษขบกัด และยังสามารถใช้กระตูดดำซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *J. ventricosa* ใช้ใบกินแก้ไข้ ใบสดตำกับเหล้า คั้นกินแก้อาเจียนเป็นโลหิต ใบและรากตำกับเหล้า เอาน้ำกิน เอากากพอกแผลถอนพิษขบกัด ขบกัด ใบต้มเอาน้ำอาบแก้โรคผิวหนังผื่นคัน แก้ลมขัดบวมตามข้อ ขับปัสสาวะ กระตูดดำนี้มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระตูดไก่ดำ กระตูดไก่สันพร้ามอญ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘ เรียกกระตูดขาว (กระตูดไก่ขาว ฟ้าไก่ขาว) ใช้เหมือนข้อ ๑. และยังสามารถใช้กระตูดดำซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ *J. gendarussa* เช่นกัน ประโยชน์เหมือนกระตูดดำในข้อ ๑. ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีกระตูดไก่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัลล่าเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระแตไต่ไม้

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระแตไต่ไม้ หัวว่าว (ประจวบ) ใบหูช้าง สะไบนาง (กาญจน์) กูดชาฮอก กูดอ้อม กูดไม้ (พายัพ) พุดองแดง (ฮ่องสอน) กะปรอกว่าว (ชล ประจวบ) หัวว่าว (ตานี) สะโมง (นรา)
Drynaria quercifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ เป็นยาสมานคุมธาตุ เป็นยาขับพยาธิ แก้ไตพิการ แก้ปัสสาวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง กระแตไต่ไม้อีกต้น คือ *Cymbidium pendulum* อยู่ในตระกูลกล้วยไม้ ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และขับระดูขาว แก้เบาหวาน แก้เนื้อ ปัสสาวะกระปริบกระปรอย ใบตำพอกแผลแก้แผลเนื้อร้าย แผลพุพอง ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ กะปรอกหัวลง (จันทบุรี) กูดตีนเป้ง (ภาคเหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระถิน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ยอดอ่อน ฝักอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝักก้านถิน (พายัพ) ฝักกะเจดต้น (อีสาน) กะเสดบก (ราชบุรี) ตอเบา ตอแต
ตอเทศ (ใต้) *Leucaena glauca*

๑๕. ประโยชน์ ใบถ้ากินจำนวนมาก ๆ จะเกิดพิษ ในสัตว์ที่มีกระเพาะอาหารเดี่ยว ซึ่งรวมทั้งคนด้วย คือ
ขนร่วง และมีรายงานว่ากินบ่อย ๆ จะเกิดการเป็นหมันได้ สารพิษคือ leucenine หรือ leucenol
เข้าใจว่าเป็นสารชนิดเดียวกับ mimosine ซึ่งพบในไมยราบ อัลกาลอยด์มีสลายตัวถ้าถูกความร้อน
กระถินอุดมธาตุ selenium จากดินมาเก็บที่เมล็ดได้มาก ถ้ากินจะเกิดพิษจาก selenium บางประเทศ
ใช้กระถินเป็นยาขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓ เรียกพืชต้นนี้ว่ากระถินไทย ใช้รากปรุงเป็นยา
อายุวัฒนะ ขับลม ขับระดูขาว ดอกบำรุงตับ แก้เกล็ดคดดี ขึ้นตา ชื่ออื่น ๆ มีกระถินดอกขาว กระถิน
หัวหงอก สะตอเทศ สะตอเบา (ใต้) กระถินน้อย กระถินบ้าน ฝักก้านกระถิน กระตง (สมุทรสงคราม)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑ เรียก กระถินไทย แต่ไม่
กล่าวถึงสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะถินพิมาน (กะถินพิมาน)

๑๓. ส่วนของพืช เกิดที่ เกิดจากไม้เนื้อแข็ง เรียกเกิด
กะถินพิมาน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะถินพิมาน (สุโขทัย) คะยาหนามขาว หนามหัว (พายัพ)
Acacia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ ฝนกับน้ำปูนใสหยอดหู แก้ปวดหู ฝีในหู และเอามาผสมกับยาขับพิษไข้กาฬ ไข้พิษทั้งปวง
แก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวว่า มีพืชอีกต้นลักษณะคล้ายคลึงกับกะถินพิมานทั้งสิ้น เรียก
กะถินป่า เข้าใจว่าเป็นไม้ชนิดเดียวกัน แต่ให้ชื่อพฤกษศาสตร์ผิดกันไปเป็น *A. siamensis*

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทยหน้า ๑๕ กล่าวถึงกะถินพิมานซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ ๒ ชื่อ คือ
A. tomentosa และ *A. siamensis* สรรพคุณใช้รากฝนทาเป็นยาถอนพิษตะขาบแมลงป่องอสรพิษ
ขบกัด เกิดที่ เกิดจากไม้พุ่มของต้นกะถินพิมานใช้เหมือนข้างต้น และใช้ทาบาดแผลเปื่อยพังเนื่องจากน้ำ
เหลืองเสีย หรือไฟลามทุ่ง หรือเริ่มทำให้แห้ง ภายในไข้เห็นนี้ปรุงเป็นยาจักรวาทฟ้าครอบกินแก้ไข้
ทุกชนิด บางแห่งใช้รากฝนกับสุราทาบาดแผลที่ถูกงูกัดถอนพิษได้ดี ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี หนามขาว

คยะำ กะถิ่นป่า แฉลบขาว (ราชบุรี) ปีมาน พีมาน (พายัพ อีสาน)

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๓. ยังกล่าวถึงกะถิ่นไช้จ๋อน หรือ *Dichrostachys cinerea* ใช้เปลือกรสฝาดคุมสมาน แก้กิด ท้องร่วง ธาตุพิการ พิษต้นเดียวกันนี้ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒ เรียก กะถิ่นพวง ทางเสื่อ นมเสื่อ และยังเรียกกะถิ่นนิมานด้วย แต่ไม่บอกประโยชน์

๔. ตำราสรรพคุณยาไทยของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๗ กล่าวถึงกัถินน้อย ไม่ทราบว่าจะตรงกับกัถินอะไร แต่กล่าวว่าเป็นยาอายุรณะ แก้ม แก้มตุกฤต

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระถินหอม

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระถินเทศ

Acacia farnesiana

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันหอม ที่สกัดได้จากดอกมีกลิ่นคล้ายน้ำมันจากดอก violet แต่กลิ่นแรงกว่า ฝักมี tannin 23% ลำต้นเมื่อทำให้เป็นแผ่นจะให้ยาง เรียก gum ไม่ละลายน้ำเหมาะแก่การใช้ผสมในขนมหวานและลูกกวาด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๒ กล่าวถึงกระถินหอมต้นเดียวกับข้างต้นว่า ลำต้นให้ยาง (gum acacia) ใช้เป็นยาแขวนตะกอนหรือกาวย เป็ลือกต้นเป็นยาฝาดสมาน ดอกมีกลิ่นหอมมาก ใช้ผลิตน้ำมันดอกกระถินหอม ใช้ทำน้ำหอม

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑ เรียกกระถินเทศ มีชื่ออื่น ๆ อีกว่ากระถินน้อย ดอกคำใต้ (พาสี) ถิน (ใต้) พุหงาละ สะมะนา (ตานี) ใช้ยางไม้เหมือนข้อ ๑. และรากเป็นยาอายุวัฒนะ แก้พิษสัตว์กัดต่อย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕ เรียกกระถินเทศ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระถินเหลือง กระถินดอกหอม คำใต้ เกากระรินอง (เหนือ) ประโยชน์เหมือนในข้อ ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ฤทธมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๑ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	---	--------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเทียม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หากมี

Sandoricum indicum (S.ternatum)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดใช้ขับเหงื่อ ต้มอาบแก้ไข้ เปลือกรักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื่อน ผลผ่าตสมาน รากเป็นยาขับลม แก้ท้องเสีย แก้บิด เป็นยาธาตุ ระงับอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ

๑๖. หมายเหตุ 1.หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓ กล่าวว่า รากรักษาบิด สมไฟเป็น ถ่านกินเป็นยาขับพิษร้อนในถอนพิษไข้รากสาต ประุงเป็นยามหานิล แก้พิษกาฬ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม ได้แก่ สะท้อน มะเดื่อ มะตอง (พายัพ) ท่อน ล่อน เทียน (ใต้) สะตุ (นรา) สะโต (ตาวี)

2.หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า 17 กล่าวถึงกะท้อน (*S.indicum*) และกะท้อนป่า (*S.nervosum*) มีสรรพคุณเหมือนใน (16)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๒๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระติง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Calophyllum inophyllum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมัน ๕๐-๗๓% กลิ่นและรสไม่ชวนดม แต่ใช้ทำสบู่ได้ ในน้ำมันมีสารเป็นพิษ ใช้ทาภายนอกแก้โรคปวดตามข้อ น้ำมันกระติงทำให้บริสุทธิ์ ใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ บำบัดโรคเรื้อนได้ เปลือกกรสฝาดมี tannin ๑๒% ทำยาต้มล้างแผลได้ ยางสีเหลืองเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียน ใบมีของฝาดและกรด hydrocyanic ใช้เบื่อปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๘ กล่าวว่า เมล็ดใช้เหมือนขางตัน เปลือกมียางสรรพคุณเหมือนมดยอบ (Myrrh) ใช้รักษาแผลเรื้อรัง ถ้าเอาอย่างซึ่งเอ้มออกมาจากแผลตามกิ่ง เปลือก ใบ ลงจุ่มน้ำ จะมีน้ำมันลอยเป็นฝ้าใช้รักษาตาเจ็บดี นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาขับปัสสาวะ และเหมือนขางตัน น้ำมันกระติงมีฤทธิ์ในการรักษาเยื่ออ่อนของ genito-urinary organs จึงใช้รักษาโรคหนองในเรื้อรังและไม่เรื้อรังดีนัก

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕ กล่าวว่า ใบสดขย่ำแช่น้ำใช้ล้างตา แก้กตาฝ้า มีว แดง (เหมือนในข้อ ๑) และใช้น้ำมันเหมือนที่กล่าวข้างต้น ดอกปรุงเป็นยาหอม บำรุงหัวใจ ชื่ออื่น ๆ มี กระติง กาทิง ทิง สาระพีทะเล (ประจวบ) สาระพีแนน (พายัพ) นากกาน (น่าน)

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนในข้อ ๒

๔. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๒ กล่าวว่า เปลือกกะตังมียางใช้ทำพลาสเตอร์ปิดแผล แก้กัน กวาดสมาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	-	จำนวนหน้า ๕๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเทียมอบ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จียอบตันตาล

Biophytum sensitivum

๑๕. ประโยชน์ รักษารักษา gonorrhoea และโรคตับแข็ง ทั้งต้นมี insulin-like principle รักษาโรคเบาหวาน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ แก้หืดหอบ แก้แมงป่องต่อย ใบขับเสมหะ พอกรักษาโรคผิวหนัง เมล็ดพอกแผล ผิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ หน้า ๑๐๐ เรียก กระเทียมอบ กล่าวเช่นกันว่าทั้งต้นรักษาเบาหวาน ชื่ออื่นๆ มี คันร่ม เข้ายอบ ไมยราบ หน่อปีเหมาะ หัวใจไมยราบ (ใต้)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖ เรียก กระเทียมอบ กล่าวถึง ประโยชน์คล้ายคลึงข้างบน และยังคงกล่าวว่าเป็นยาป้องกันงูกัด พิธิปินส์ใช้ใบขี้พอกแผล ฟกช้ำ ถ้าใส่ไว้ได้หมอนถือว่าทำให้นอนหลับได้ดี

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก กระเทียมอบ ประโยชน์เหมือนข้างต้นมีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติม คือ ติบยอด นกเขาเง้า (โคราช)

4. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่2) หน้า 34 เรียกกระเทียมยอด ใช้รากเหมือน
ข้างต้น น้ำคั้นไปกินขับปัสสาวะและแก้กระหายน้ำของไข้ที่ผ้อการตัวเหลือง ใช้แทน Squilla
หรือ Buchu

5. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพรหน้า 190 กล่าวถึงไมยราบหรือ
กระเทียมยอด หนามหญ้าราบ กะหงับ (ใต้) ก้านของ (นครคีรีฯ) ระงับ หญ้าฉุยอบ หญ้าเงินยอ
(เหนือ) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Mimosa pudica (ดูที่ไมยราบ)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเทียม

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Zingiber zerumbet

๑๕. ประโยชน์ ใช้ขับลม บำรุงธาตุ เถากะเทียมหมกไฟใช้แก้จุกเสียด และท้องอืดเพื่อ ยาไทยใช้
กระเทียมเป็นยาแก้บิด บำรุงน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๐
กล่าวว่า เถาใช้เหมือนข่าขันธ์ และต้มกับน้ำกินทำให้เจริญอาหาร

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒ กล่าวถึงกะเทียม ต้นเดียวกับข่าขันธ์ กล่าวว่า รากแก้ร้อน หัวกะเทียมรวมกับหัวโพลเฆาไฟต้มน้ำกินแก้บิด แก้ปวดเบ่ง
แก้พิษเสมหะ แก้ปวดมวน แก้แน่น ต้นแก้ไข้ เปื้ออาหาร ใบขับเลือด ดอกแก้ผอมเหลือง ชื่ออื่น ๆ
ได้แก่ กะแอน ระแอน แหวดคำ เขียวคำ (พายัพ) และยังกล่าวถึงกะเทียม (Curcuma) อีกต้น

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ ดอก ราก เถา
สรรพคุณคล้าย ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ.๒๔๖๒) หน้า ๒๓ กล่าว
เหมือนในข้อ (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง พลตรีพระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท. (เลข ธรรมสารโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R 119 C 35
-----------------------------	-------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเทียม

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Allium sativum*

๑๕. ประโยชน์ มีรสร้อนเป็นยาระบาย ปรงยาแก้ไข้ แก้ไอ แก้ริดสีดวง และโรคผิวหนังบางอย่าง ขับลม ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ขับเนื้อร้ายขับฤดู แก้โรคเส้นประสาท ใช้ภายนอก เช่น คั้นน้ำหยอดหู แก้ปวดหู และหูอื้อ ประโยชน์ต่าง ๆ ของกระเทียม ก็โดยจากน้ำมันระเหยชนิดหนึ่ง ซึ่งมีกลิ่นแรง เชื่อว่าเป็นยาขับพยาธิในช่องท้องด้วย โดยโขลกผสมน้ำมันหรือน้ำกระเทียม กรอง แล้วสูบเข้าลำไส้ทิ้งไว้ ๕-๑๕ นาที จะขับตัวพยาธิ เส้นด้ายในท้องออกมากมาย ทำสัปดาห์ละ ๓-๔ ครั้ง กระเทียมโขลกปรุงกับน้ำส้มกวางค เป็นยาสมานแก้คออักเสบ เสียงแห้ง ประโยชน์ของกระเทียมมีอีกมาก เช่น โรคหืด อัมพาต อัมพาตครึ่งซีกหน้า โรคลมเข้าข้อ (rheumatism) ปวดกล้ามเนื้อตะโพก คนนิยมใช้แก้จุดแน่นท้องมาก ใช้เป็นยาถอนแค้นแก้โรคชกและ เส้นประสาทไม่ปกติของเด็ก หรือโขลกปิดหัวเหิน่า แก้ขัดปัสสาวะ เนื่องจากกลัมนเนื้อกระเพาะขับปัสสาวะไม่มีกำลังบีบ มีผลการแยกธาตุอย่างละเอียด และกล่าวถึงหนังสือพิมพ์แลนเซต (Lancet) ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ในการรักษาโรคปอด เช่น ปอดบวม ปอดเน่า และบางคนว่าเป็นยาสมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๔ กล่าวว่า ใช้ขับลม ขับเสมหะ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ ใช้เป็นยาพอกทำให้ร้อน น้ำคั้นทาแก้โรคผิวหนัง
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๕ กล่าวเหมือนในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และมีชื่ออื่น ๆ ของกระเทียม คือ หอมเทียม (เชียงใหม่)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓, ๖๔, ๖๕, ๑๑๗ กล่าวถึง วิธีใช้กระเทียมรักษาโรคปวดศีรษะข้างเดียว, แก้ก้องขึ้นอืดเพื่อ, แก้อาหาร ขับเสมหะ และรักษากลากเกลื้อน
๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๐ กล่าวถึง กระเทียมไทย (*A. satioum*) และกระเทียมจีนหรือหอมปราง (*A. Schaenoprasum*) สรรพคุณเหมือนกัน
๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยสัจดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖ กล่าวว่า กระเทียมมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) และอื่น ๆ เหมือนข้อ ๑
๖. หนังสือ สมุนไพรของแปลงสมุนไพร สำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๕ กล่าวว่า หัวกระเทียม ฆ่าเชื้อ ขับเหงื่อ ขับเสมหะ แต่งกลิ่นอาหาร แก้ก้องขึ้น ขับพยาธิ
๗. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ. ๒๔๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวว่า หัวแก้พยาธิ แก้กักแฬง แก้ไข้ลักปิด แก้เสมหะ แก้ลม แก้ฟกบวม ริดสีดวง กลาก เกลื้อน สนิท ใบทำให้เสมหะแห้ง กระจายโลหิต

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีพิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๑๔	๕๒ ๑๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระบือเจ็ดตัว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บัวลา (เหินือ) กะทู้เจ็ดแบก

Excoccaria bicolor

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่าหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ ที่เป็นสันนิบาต หน้าเหลือง หรือบาดทะยักปากมดลูก โลหิตทำงานสลบ หรือตายไปแล้วแต่ร่างกายยังอบอุ่นใช้ใบ ๗-๘ ใบ ตำคั้นเอาน้ำผสมเหล้ากิน ๑-๒ นาที จะกลับฟื้นคืนได้ ประโยชน์อื่น ๆ ใบกินขับเลือดเน่า และน้ำคาวปลาให้เดินสะดวก สำหรับสตรีคลอดบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔ กล่าวถึง กระบือเจ็ดตัวใช้เหมือนใน ข้อ ๑๕

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์หน้า ๔๖ กล่าวถึงกระบือเจ็ดตัวว่า ใบ ใช้เหมือนข้างต้น และยางจากต้นเป็นพิษและเบื่อปลา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

ไทย

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๘๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระเบา

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเบา

Hydnocarpus anthelmintica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดบดโดยไม่ใช้ความร้อนจะให้น้ำมันกระเบา เรียก *Hydnocarpus oil* น้ำมันกระเบาจาก *Hydnocarpus spp.* ต่าง ๆ ในประเทศต่าง ๆ มีชื่อแตกต่างกัน แต่รวมเรียกว่า *Chaulmoogra oil* มีการดัดไขมันหลายชนิด กรดไขมันเหล่านี้มีพิษแก่เชื้อจุลินทรีย์ (in vitro) หลายชนิด เช่น *Mycobacterium lepral* และ *M. tuberculosis* พิษนี้แรงกว่า phenol ถึง ๑๐ เท่า แต่การใช้ *sodium chaulmoograte* หรือ *ethanol chaulmoograte* รักษาโรคเรื้อนและวัณโรคให้ผลไม่ขัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงศัญชาติ หน้า ๑๑๔ กล่าวว่า ใช้น้ำมันจาก เมล็ดทาโรคผิวหนังแทบทุกชนิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑ เรียก กระเบา ส่วน *H. kurzii* เรียก กระเบาใช้น้ำมันในเมล็ดรักษาโรคเรื้อน มะเร็ง กุดทะราด โรคผิวหนัง ผื่นคันทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ มากมาย เช่น กระเบาเข้าแข็ง กระเบาข้าวเหนียว กระตดงเบา กระเบาใหญ่ มะกูด กากหลง กูลา หัวค่าง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง หน้า ๒๑) กล่าวว่าเหมือนข้อ ๒

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลยายุทธเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลยายุทธเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ยัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะวาน (กระวาน)

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cardamomum

๑๕. ประโยชน์ รสหอม เผ็ดอ่อน ๆ เป็นยาระบาย ธาตุ เมื่อปรุงกับยาถ่ายอื่น ๆ ก็ป้องกันมิให้ยานั้น
มีอากาโรสและจุลเสียดด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒ กล่าวถึงกะวาน ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า
Amomum cardamomum และว่ากระวานมีหลายชนิด กะวานขาว กะวานแดง หรือกระวานดำ
ทางยานิยมใช้กะวานขาว ถ้าทำยาผงใช้กะวานแดง ที่เรียกกะวานโพธิสัตว์ ประโยชน์ใช้ลูกเหมือน
ข้างต้น และแก้ไข้เชื่อมซิม ขับเสมหะ โลหิต และลม ดอกแก้ตาเจ็บตามัวตาและ ใบกะวานที่ขาย
ตามร้านสมุนไพรที่จริงเป็นใบต้นเทพธาโร กะวานจะใช้แต่ลูกเท่านั้น พระยาแพทยพงศาคกล่าวว่า
หัวและหน่อ กินขับพยาธิในเนื้อให้ออกตามผิวหนัง ยังมีรายละเอียดอีกมากจากหนังสือต่าง ๆ แต่เหมือน ๆ
กัน คือแก้โรคธาตุพิการ

๒. ตำราสรรพคุณยา ของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ.๒๔๖๒) หน้า ๑๓
กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๑.

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวถึงกระวานที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Amomum krervanh* มีชื่ออื่นว่ากะวานขาว ใช้ประโยชน์เหมือนกับกล่าวข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘ กล่าวถึงกระวาน (กะวานขาว) *Amomum krervanh* ว่าเมล็ดหรือ camphor seed เป็นเครื่องเทศ ชับลม แก้ปวดท้อง

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ. พเยาว์ เหมือนนางษญาดี หน้า ๔๖ กล่าวว่า ผลแก่จัดของกระวาน ต้มน้ำ กินแก้ท้องขึ้น ท้องอืดเพื่อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

—

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระวานเทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Elettaria cardamomum*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดจากผลสุกแห้ง มี น้ำมันหอมระเหย ใช้แต่งกลิ่นและสี กระตุ้นและขับลม ใช้เป็นเครื่องเทศ มีหมายเหตุบอก ชื่อผลหรือเมล็ดยาคันอื่นที่ใช้เช่นเดียวกับกระวานเทศถึง ๑๑ ชื่อ เช่น กระวาน เร่วหรือหมากแห้ง Round, Ceylon, Bengal, Nepal, Java Cardamom, เอื้องดินและอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๕ กล่าวถึงกระวานเทศ ใช้เป็นยากระตุ้น ขับลม แต่งกลิ่น เป็นเครื่องเทศ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๘๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชั้ดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทราย

๑๓. ส่วนของพืช ลูก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หางทราย หนามทราย ชี้อ้าย แสนคำ หนองมิงโจ้ ตานแดง แนนาม (เหนือ)
Terminalia trioptera

๑๕. ประโยชน์ ลูกกินแก้บิด แก้ปวดเบ่ง เสมหะเป็นพิษ แก้ท้องถึงท้องร่วงอย่างแรง เปลือกเป็นยา
กล่อมเสมหะและอาจรม แก้อุจจาระเป็นฟองและคุมธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๐๓ กล่าวถึงชื่ออ้ายมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Walsura robusta* และ *terminalia tribtera* (ต้นหลังผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับที่กล่าว มาข้างต้น) ประโยชน์ใช้เปลือกเหมือนที่กล่าวใน ๑๕. และแก้ท้องร่วง บิดเรื้อรัง แก้ปวดเบ่งคุมจืด แก้ลงแดง เปลือกต้มเอาน้ำชะล้างบาดแผลเรื้อรังและห้ามเลือดบาดแผล มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหลายชื่อ ได้แก่ หานทราย ตานแดง เบน แพบ เป็น แสงคำ หามทราย มะชี้อ้าย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึงกลาย ไม้ดอกชื่อ พฤกษศาสตร์ ใช้เปลือกต้นมีรสฝาด เป็นยากล่อมเสมหะและอาจรม แก้อุจจาระเป็นฟอง คุมธาตุสมานแผล ซึ่งเหมือนกับที่กล่าวมาข้างต้น

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒. หน้า ๔๘-๔๙ กล่าวถึงชื่อأيต้นหนึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Terminalia tripteta* (ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับกรายข้างต้น แต่สะกดชื่อผิด ใช้ประโยชน์จากเปลือกเหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๔ และ หมายเหตุ ข้อ ๑. ส่วนชื่อأيอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Walsura robusta*. ใช้เปลือกเหมือนที่กล่าวในข้อ ๑. ต้นหลังนี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีกมาก

บทวิจารณ์

สำนักงานส่งเสริมการค้า
ระหว่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์

กตส
กรุงเทพฯ

กตส
กรุงเทพฯ

กตส
กรุงเทพฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๖๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กรุงเขมา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ วัจนมอญน้อย ขงเขมา พระพวย (เหนือ) อะกามินเยาะ (ยะลา) ก้นปิด (บักขี้ไต)
สีพัน (เพชรบุรี)

Cissampelos pareira

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาเย็นดับพิษไข้ทุกชนิด ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า รากกลิ่นหอมและสุขุม
แก้ไข้ แก้ท้องร่วง ทึลัน น้ำดีชาน เป็นยารักษาอวัยวะให้แข็งแรง (อายุวัฒนะ)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวว่า
รากขับปัสสาวะใช้ในรายที่เป็นโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบ เป็นยาถ่าย แก้ไข้ และใบใช้พอกแผล ผิ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๔ กล่าวว่า รากใช้เหมือนที่
กล่าวใน ๑๕ และแก้ลมโลหิตกำเดา แก้โรคตา มีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมอีกคือ ขงเขมาพระพวย
๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒ หน้า ๖๘ กล่าวถึงกรุงเขมาต้นเดิมอีก รายละเอียด
เหมือนที่กล่าวใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๗๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กฤษณา

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เนื้อไม้ ไม้หอม *Eriobotrya bengalensis*

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ตำบลงกล่าวว่ารสมข หอม คุมบำรุงโลหิตในหัวใจ (คือมีอาการหน้าเขียว ตาเขียว) ทำดับปอดให้เป็นปกติ แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยาหอม แก้มหน้ามืดเวียน ผสมเครื่องหอมทุกชนิด เช่นรูป น้ำมันไทย สุมศรีษะ เด็กแก้มทราง รับประทานทำให้ชุ่มชื้นหัวใจ ใช้น้ำมันจากเมล็ดรักษาโรคเรื้อนและโรคผิวหนังได้ ในหนังสือไม้และของป่า บางชนิดในประเทศไทย กล่าวว่ กฤษณาชนิด *Aquilaria agallocha* ใช้เนื้อไม้เป็นยารักษาโรคปวดข้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้กล่าวถึงกฤษณาอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Photinia davidsoniae* เป็นไม้จำพวกสารลงในต้นคล้าย กะลำพัก เนื้อไม้เดิมมีสีขาว เมื่อแก่จัดมีสารลงในต้น เนื้อไม้จะสีหม่นเข้า ๆ มีกลิ่นหอม จนสีดำ จัดเป็นเงาและแข็งแรงแรงจะยิ่งหอมมากขึ้น

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๑ กล่าวว่า กฤษณา หรือ กายูการู กายูกาฐ ไม้หอม ใช้แก่นและเนื้อไม้เข้ายาหอมบำรุงหัวใจ ร่วมกับสมุนไพรอื่น ๆ เช่น เกสรทั้ง ๕ และอื่น ๆ

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๖ กล่าวถึง กฤษณาที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Aquilaria agallocha* ว่าเนื้อไม้ให้ชันและน้ำมันหอม คนเอเชียบางชาติใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ โรคปวดบวมตามข้อ กฤษณามีกลิ่นหอมชวนดม ใช้แก้ลมวิงเวียนศีรษะ และแก้อาเจียร ท้องร่วง ผสมในยาหอม ทำยาต้มกินแก้กระหายน้ำ ในรายที่เป็นไข้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๖ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้ายตานิ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เถ่า (หัว) ดอกหรือปลี

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa balbisiana

๑๕. ประโยชน์ ผลอ่อนและสุก นอกจากเป็นอาหารแล้ว ใบใช้มวนยาสูบแก้ริดสีดวงจมูก หัวหรือเถ่าตำพอกศีรษะแก้ร้อนปวดศีรษะ เนื่องจากกำตาว พอกหัวเห่าน้ำแก้ช้ำบัสสาวะ ดอกหรือปลีกล้าย แกงเรียงกินบำรุงน้ำนมให้มาก และใช้เป็นกล้ายพิชี่เช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร ศีร์วงษ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง พืชวัตถุ (ยาจากพฤษภชาติ)

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้ายติบ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa sapientum

๑๕. ประโยชน์ รากกล้ายติบมีรสเย็นฝาด รู้แก่ระหายน้ำ ใช้เป็นยากวาดเสมาน แก้ก้อนในสำหรับเด็ก
แก้ท้องเสีย ใบต้มอาบแก้ผื่นคันตามผิวหนัง หรือมวนบุหรี่สูบแก้ริดสีดวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า
๗๓ กล่าวถึงประโยชน์ทางยาของกล้ายติบ ซึ่งเหมือนกับกล่าวมาแล้วข้างต้น และใช้แก้ท้องร่วง ปิคมูก
เลือด

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอเส็งยม พงษ์บุตรอด หน้า ๘๘ กล่าวถึงสรรพคุณ
โบราณ ซึ่งเหมือนกับกล่าวมาแล้วข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พืชชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๗๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะของเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้วยน้ำไทย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Musa sp.

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบรสฝาด สมาน กล่อมอาจรม ยางกล้วยเข็ดลิ้นเด็กแก้ละอองทราย เปลือกสมุนไพรรักษาแก้ปากเปื่อย ผลสุกรับประทานเจริญธาตุ แพทย์โบราณกล่าวไว้ว่า เป็นพืชที่มีคุณมากเป็นทั้งอาหารและยารักษา ใช้ปรุงเป็นยาเจริญอายุ และใช้ประกอบพิธีกรรมของหมอไทยโบราณ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๗๔-๗๖ กล่าวถึงกล้วยหลายชนิดที่อยู่ในตระกูล Musaceae เช่น กล้วยน้ำว่า กล้วยไซ้ กล้วยหอม กล้วยป่า กล้วยหัวโต กล้วยเล็บมือนาง ฯลฯ ประโยชน์ทางยาใช้เหง้า ตำป่น ทาท้องน้อยคนคลอดบุตร ทำให้รกออก เมื่อภายหลังการคลอดบุตรแล้ว ๒. หนังสือเล่มเดียวกันนี้หน้า ๗๗ กล่าวถึงกล้วยน้ำว่า หรือกล้วยน้ำระว่า ว่าผลสุกรับประทานเป็นอาหารบำรุงเลือดเนื้อ บำรุงกำลังได้อย่างวิเศษ ทำให้อุจจาระถ่ายสะดวกสำหรับโรคท้องผูก ผลกล้วยดิบฝาดสมาน แก้บิดมูกเลือด

๓. เอกสารเรื่องสมุนไพรของ ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า ๑
กล่าวว่ากล้วยที่รับประทานผลได้ทุกชนิด ผลสุกเป็นอาหารหล่อลื่น (demulcent) เป็นยาระบาย
(laxative) ผลดิบฝาดสมาน (astringent) รากขับน้ำเหลืองเสียแก้ท้องเสีย น้ำคั้นจากต้น
หากันผสมร่ว่ง และทำให้ผมขึ้น น้ำจากก้านใบเป็นยาฝาดสมานรักษาโรคท้องเสีย แก้บิด ช่อดอก
กินรักษาโรคเบาหวาน และแป้งจากกล้วยดิบ ใช้ในรายที่อาหารไม่ย่อย ท้องขึ้น มีกรดมาก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหลืองแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (แปลงสมุนไพร ส.น.ง. ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	๑ ๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

กลอย

๑๓. ส่วนของพืช

หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Dioscorea hispida

๑๕. ประโยชน์ หัวหรือ tuber มีสารที่ทำให้มึนเมา (narcotic effect) ก่อนรับประทานต้องผ่านบาง ๆ ล้างน้ำหลาย ๆ ครั้ง ดื่มน้ำรับประทานเป็นยาขับน้ำเหลืองเสีย และขับปัสสาวะในรายที่เป็นโรคไขข้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ๓ หน้า ๖๖ กล่าวว่ากลอยหรือมันกลอย กอย ก้อย นก (พายัพ) กลอยข้าวเหนียว กลอยหัวเหนียว (โคราช) หัวกลอย (ใต้) กลอยเขา (กาญจน์) ใช้หัวปรุงเป็นยารับประทาน แก้เถาตานที่เป็นลูกเป็นก้อนกลิ้งอยู่ในท้อง ภายนอกใช้หัวหุงเป็นน้ำมันใส่แผลกัดผ้า กัดหนองได้ดี

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด หน้า ๘๗ กล่าวว่า กลอย หรือชื่ออื่น ๆ นอกจากที่กล่าวในข้อ ๑ แล้วได้แก่ หัวกลอย กลอยจืด ก้อยนก (พายัพ) แพทย์ชนบทใช้ประโยชน์เหมือนที่กล่าวในข้อ ๑ ทุกประการ กลอยจืดนั้นเป็นกลอยอีกชนิดที่เดาไม่มี หนามสุญพันธุ์ไปหมดแล้ว

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กวางตุ๊ก

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ

๑๔. ชื่ออื่น หลอกตาย ดอกตาย ตานี อุโซมาติ (มะลายู, ปัตตานี)

Naravelia leurifolia

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสจืด หวานเล็กน้อย แก้พยาธิ ประดง ริดสีดวงจุก แก้ไข้ แก้เลือดคั่งขึ้น ใบแก้
คันตัมเอาน้ำอาบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ - เมืองไทย หน้า ๖๔ กล่าวเหมือนกับทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร ศีรวงษ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๗ ๑๒๔	ไทย	QV ๗๗๐ JT ๓ ง ๓๑๑ ๒๕๒๑

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กวาว

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองกวาว ทองเครือ กวาวเครือ จานเครือ กวาวเครือขาว
Pueraria mirifica

๑๕. ประโยชน์ หัวมี oestrogenic hormone "miroestral" ทำให้ร่างกายมี hormone ของเพศหญิงเพิ่มขึ้น มีหมายเหตุไว้ว่า ระยะเวลาได้มีการตั้งชื่อพืชต้นนี้ผิดไปว่า *Butea superba* และใช้ชื่อชื่อนี้มาเป็นเวลานาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ กล่าวถึงกวาวต้น (*Butea frondosa*) กวาวเครือขาว และกวาวเครือแดง (*Pueraria mirifica*) พืชตัวแรกถูกที่กวาวต้น ส่วนพืชตัวหลังมีชื่ออื่นเพิ่มเติม จอมทอง (ใต้) ตานจอมทอง (ชุมพร) สรรพคุณว่าใช้หัวทำยาขับประทาน มีชื่อเสียงเลื่องลือมาว่าเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงเนื้อให้่องงามแต่งตั้งขึ้น ทำให้อวัยวะสืบพันธุ์และมดลูกแห้งโต โดยมีโลหิตมาคั่งมากขึ้น แต่ถ้ากินมากมีพิษ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๒-๘๔ เรียกชื่อพฤกษศาสตร์ของกาวาวว่า *Butea superba* มีรายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์และผลต่อสัตว์ทดลองของ นายแพทย์ โทมัส เพ็งศรีทอง สรุปผลว่าหัวกาวาวนี้มี oestrogenic substance เชื่อกันอยู่พักหนึ่งว่าเป็นยาอายุวัฒนะ ในตำหรับไทยบางตำหรับกล่าวว่า เปลือกเถาแก้พิษงู หัวเป็นยาทำให้สุขภาพของร่างกายให้เจริญขึ้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือกาวาวหัว ตานเคือ กาวาวเครือ

๓. ไม้ต้นไม้ยืนต้น อีกชนิดชื่อทองกาวาว หรือกาวาวตัน เป็นพืชคนละชนิดกับที่กล่าวในที่นี่

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๕ กล่าวถึงทองกาวาวเครือ (*B. superba*) ต้นเดียวกับในข้อ (๑๖) ๒. ใช้เหมือนกัน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๔๑๔	๔๔ ๔๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กวาวตันหรือทองกวาว

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ยาง ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองธรรมชาติ ทองพรหมชาติ จาน กวาว ก้าว จอมทอง จ้า ทองตัน
Butea frondosa

๑๕. ประโยชน์ ดอกกินเป็นยาถอนพิษไข้ ผสมเป็นยาหยอดตาแก้ตาเจ็บฝ้าฟาง เป็นยาขับปัสสาวะ ยาง
แก้ท้องร่วง ใบตำพอกฝีและสิ่ว แก้ปวดถอนพิษ แก้ท้องขึ้น ขับพยาธิ แก้ริดสีดวง เมล็ดขับไล่เดือน
บดผสมกับมะนาวทาแก้ผิวหนังอักเสบ เป็นพื้นแต่งคันและแสบร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่ม
เต็ม คือ ทอง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงทองกวาวตัน
(B. frondosa) อีกเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๓๑ กล่าวถึงทองกวาว (ทอง
ทองธรรมชาติ) ต้นเดียวกับข้างบนว่าดอกขับปัสสาวะแก้ไข้

๔. มีต้นไม้อื่นต้นอีกชนิดชื่อทองกวาว ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพนฯ)

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กอมขม

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดิงตัน (พิษณุโลก) ตะพานกัน (เชียงใหม่) หมึกกอม (เจ็วเชียงใหม่) มะบ่อจ้อ (กะเหรี่ยง เชียงใหม่) เนียปะโจะ (เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน)

Picrasma javanica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้รสขมจัด ทางภาคเหนือใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้ไข้จับสั่น (มาลาเรีย) และใช้ทุกชนิดมาเป็นเวลานานแล้ว น่าจะเป็นประโยชน์กว่ายาอย่างอื่นมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๒ กล่าวว่ากอมขมใช้แก้ไข้มาลาเรีย วิธีใช้เอาเนื้อไม้ตัดกับน้ำกินอย่างน้อย ๑ สัปดาห์ ชื่ออื่นๆ ของกอมขม นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีอีกหลายชื่อ ได้แก่ กะล่ำพะวะตัน หม่าซล (ชลบุรี) คำ (นครศรีธรรมราช)

กอมขมคำ หมากกอม (เหนือ) หงินำ หยินำไปเล็ก (ตรง)

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย ของหมอ เสขีเยม พงษ์บุตรอด หน้า ๘๑ ก็กล่าวถึงประโยชน์
ของกอมขมเหมือนข้างต้นทุกประการ และผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เคยนำไปใช้ปรุงเป็นยาแก้ไข้ก็ได้ผลดีมาก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๒๕ โดยสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๒๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก่อ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Castanopsis* & *Quercus* spp.

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้มีน้ำชนิด catechu ใช้เป็นยาสมานบาดแผลต่าง ๆ ห้ามโลหิตได้ กินแก้ท้องร่วง คลื่นเหียน อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒ กล่าวถึงก๊อบเป็น *Castanopsis indica* ไม้และเปลือกมี catechu มีคุณทางสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย-สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระจับ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อในฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระจับ มาแง่ง

Trapa bicornis

๑๕. ประโยชน์ มีแป้งเป็นอาหารได้ดี แพทย์ชนบทใช้เนื้อฝักของกระจับสด ผสมกับหัวแห้งสด ปิ้งเป็นยา
ชูกำลังกินบำรุงทารกในครรภ์ และคนไข้หนักที่กินอาหารไม่ได้ และคนอ่อนเพลียเนื่องจากไข้เรื้อรัง
หรือแรกตื่นไข้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓ เรียก กระจับประโยชน์ กล่าวเหมือน
ข้างต้น มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือ เขาควาย (พายัพ)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๙	๗. หน้า (รวมทั้ง) จำนวนหน้า ๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	--	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเจจ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คางคากาน ต น เหลือง ตานนกกด ตาขี้บ้าง ข้างน้ำว ข้างสารขั้วมัน (นครศรีฯ) *Ochna wallichii*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกกรสมขม ปรงเป็นยาแก้ไข้ และเป็นยาหอมขับผายลม บำรุงดวงจิตให้ชุ่มชื้นแจ่มใส เป็นยาสุขุม

๑๖. หมายเหตุ ๑. คู่มือยา

๒. คู่มือเจาะ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๐ กล่าวถึงตำรายาเหลือง ซึ่งเป็นพืชต้นเดียวกับข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ ว่า ฝีม กำสังข้างสาร กะเจจ แ่งง (บุรีรัมย์) และเหมือนข้างต้น ประโยชน์ใช้รากปรงเป็นยาขับพยาธิ ทำให้น้ำเหลืองดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาไทยและยาเทศ

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๔๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระชับ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกระชับ ชักบ้อเข้า (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานระงับความร้อน แก้ไข้ขับปัสสาวะ แพทย์จีนใช้ผลต้มรับประทาน เป็นยาขับเหงื่อ แก้ร้อนภายใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘๖ เรียก กระชับ แต่มีพืชอีกต้นหนึ่ง คล้ายกัน ผิดกันที่ผลกลมไม่ยาวเหมือนกระชับ พืชต้นหลังนี้เรียกขี้ครอก ประโยชน์เหมือนกันทั้ง ๒ ต้น และเหมือนที่กล่าวข้างบน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Xanthium strumarium*

๑. ชื่อผู้แต่ง สมภคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชาติสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเข่า

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเข่า กะเข่า กะเข่า กะเข่า กะเข่า (เพชรบุรี) ชะจาจแจง (พายัพ) มหาเหนียว (โคราช)
พุดขาว (นครพนม) ฮางขาว (อุดร ชัยภูมิ) ชะเข่า (ใต้)
Holoptelea integrifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกใช้รักษาโรคลุณห์ ยากันตัวไร แก้ปวดข้อ แก้โรคเรื้อน กะเข่ามี ๒ ชนิด คือ
แดงและขาว ชนิดแดงเปลือกต้นสีแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเข่าฝีมด

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวร้อยรู ทุ่มฟ้า (ตราด) ร้อยรู (ตานี)

Hydnophytum formicarium

๑๕. ประโยชน์ หัวตำรับประทานถ่ายพยาธิ แก้กษิษในกระดุก แก้กษิษประดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓ กล่าวว่าหัวปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจ ขับเส้นชีพจร
ตีมาก และเหมือนข้างต้น แพทย์บางชนบทใช้ปรุงเป็นยาแก้ข้อเข่า และข้อเท้าปวดบวม

๒. หนังสือ ๑๐๘ ว่านมหัศจรรย์ หน้า ๒๐ กล่าวว่า ตำรับยาไทย ใช้กระเข่าฝีมดเป็น
ยาหลัก ผสมกับหัวยาอื่น ๆ ใช้เป็นยาแก้ฟอง และผสมกับหัวยาอื่น ๆ รักษาโรคเบาหวาน และกล่าวว่า
มีสรรพคุณคล้ายหนอนตายอยาก ช่วยชูชีพจรและแก้พยาธิต่าง ๆ ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	-	๒๕๑๑	๙ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะค่อม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มักแคบป่า (น่าน) มะนอยจา (เชียงใหม่) ชี้กาดง (สระบุรี)

Gymnopetalum cochinehinense

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำคั้นเอาน้ำหยอดตา แก้วตาแดง ตาเจ็บ เมล็ดต้มรับประทาน แก้พิษสำแลงกินผลไม้ เป็นพืช และเป็นยารักษาโรคในการแทงลูก เป็นยาธาตุขับน้ำลาย ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๑๐ กะค่อมมีชื่ออื่น ๆ ว่ากระค่อม กะคอง ถูกนิรสม จัดปรุงเป็นยารับประทานบำรุงน้ำดี แก้ดีแห้ง ดีฝ่อ ดีเคียด คลั่งเพ้อ คุ่มดีคุ่มร้าย เจริญอาหารดับพิษ โลหิต ไขมันมากเป็นยาบำรุง ช่วยย่อยอาหาร และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนที่กล่าวข้างต้น

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑ กล่าวว่าอุกรสม
ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น และกล่าวว่ารากบดละเอียดผสมน้ำร้อนถูร่างกายลดอาการปวดเมื่อย
ลูกสุกเป็นพิษ ยาต้มจากใบ แก้พิษจากผลสุก ใช้น้ำในยาบำรุงธาตุ และยาแก้ไอ เถาและใบรสจืด
แก้หึ่งมีครรภ์ แก้กษุพรตึก (โดยใช้ร่วมกับแก่นขี้เหล็ก)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขาดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดังงาไทย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เนื้อไม้ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะดังงา กะดังงาใหญ่ กะดังงาใบใหญ่ กะดังง้อ (ยะลา) สะบันงา (พ่ายัพ)
สะบานงา (ช.ม.) *Canangium odoratum*

๑๕. ประโยชน์ ใบและเนื้อไม้ตำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะพิการ ดอกปรุงเป็นยาหอมแก้ลมวิงเวียน
ชูกำลังทำให้ใจชุ่มชื่น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗ กะดังงาไทยมีชื่อพฤกษศาสตร์
ว่า *Cananga odorata* ใช้ต้น กิ่ง ก้านและดอก อย่างที่กล่าวข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๔
กะดังงาไทยมีชื่อพฤกษศาสตร์ทั้ง ๒ ชื่อ เหมือนข้างต้น ใช้ดอกแต่งกลิ่นหอม ใบรักษาโรค ผิวหนัง
แก้คัน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษญาดี หน้า ๘๑ กล่าวว่า
เกสรกะดังงา เป็นหนึ่งใน ๗ และหนึ่งใน ๔ ของเกสรทั้ง ๗ และเกสรทั้ง ๔ ในยาไทยใช้เป็น
ตัวหลักในการทำยาหอม บำรุงหัวใจ ด้วยาเหล่านี้จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นสมุนไพร
ที่มีน้ำมันหอมระเหย ช่วยบำรุงหัวใจ แต่งกลิ่น

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๒๖ กล่าวถึงกะดังงาไทย
ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Cananga odorata* เอาดอกแก๊สเหลืองอ่อน กลิ่นเอาน้ำมันหอมระเหย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
สงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
(น) ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้
ขอสงวนลิขสิทธิ์ในเอกสารฉบับนี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดังงาสงขลา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก (เหมือนกะดังงาไทย)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะดังงา
Canangium fruticosum

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณยังไม่พบ แต่แพทย์ชนบทใช้บำบัดโรคได้ เช่นเดียวกับกะดังงาไทย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘ กล่าวว่าใช้ดอกปรุงเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กะดังงาเบา ดังงา (ใต้) สะมันงา (พายัพ)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๔ กล่าวว่ากระดังงาสงขลา ใช้ดอกและใบเหมือนกะดังงาไทย คือ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่น ใบรักษาโรคผิวหนัง แก้คัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะโถงแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่นๆ ผื่น

Limociera sangda

๑๕. ประโยชน์ ใบมีคุณสมบัติคล้ายผื่นมาก ชาวกะเหรี่ยงใช้ใบตากพอมากก็ใช้ใบมวนยาสูบ หรือผสมใบกะท่อมหรือใบยาสูบอื่น ๆ ฯลฯ กวนขึ้นเหนียวจนค้ำใช้สูบแทนยาฝิ่นได้ดี แต่ทางยาเริ่มประทานเป็นยาระงับประสาท แก้เมื่อยปวดตามร่างกาย บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื้น ทำให้นอนหลับได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗ กล่าวเหมือนข้างบน ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ต้นผื่นใบผื่น (กาญจนบุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะโดน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปุยขาว ปุย ผ้าฮาด (พ้ายพ) หูกวาง (จันทบุรี) โคน ขุย
Careya arborea

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้พิษ เป็นยาสมาน แก้เคล็ดเมื่อย ดอกเป็นยาบำรุงหลังจากคลอดบุตร
ใบใส่แผล ผลช่วยย่อยอาหาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๔ กล่าวว่า
ผลเป็นอาหาร เมล็ดเป็นพิษ เปลือกฝาดสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะไคลิง

๑๓. ส่วนของพืช เถา เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอกระไคลิง (ราชบุรี) กะไควอก (พายัพ) มาลิมดำ (ช.ม.) โขกหน้อย (ชัยภูมิ)
เครือกะไคเต่า (มหาสารคาม)

Bauhinia horsefieldii

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสเบื่อเมา แก้กษิต้มหรือตำกินแก้ไข้ เมล็ดกินถ่ายพยาธิแก้ไข้ เชื่อมซึม แก้ก้อนใน
ซบเหงื่อ แก้กษิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๖ กล่าวเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ เถา
กะไคลิง เครือกะไคเต่า (มหาสารคาม)

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิวธรรมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๓๘ ๑๔๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดังกะดิว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คุยข้าง (ราชัน) คุยหนัง (ระยอง)

Willughbeia edulis

๑๕. ประโยชน์ รากชาวมลายูใช้ทาแก้โรคผิวหนังในทารก คัมภีร์แก้โรคผิวหนังที่เกิดจากโรคมาลาเรีย ต้มแก้โรคเจ็บคอ และเจ็บหน้าอก พอกแก้โรคคุดทะราด ยางทาแก้โรคคุดทะราด ตันเขมรต้มกินแก้บิด ขับพยาธิ แก้โรคคุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ กล่าวถึงกะดังกะดิว แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา ชื่ออื่น ๆ มี ดังตุ้เครือ (ลำปาง) โพล้พ้อ (กาญจนบุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะดังบาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะดังใบ เขียง เขียงแข็งมา กะดังใบ (เหนือ)

Leea rubra, L.expansa

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาระงับความร้อน ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้คลื่นเหียน ครั่นตัว ปวดเมื่อยตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ เรียกกะดังใบ ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี เรื่อง กะนางใบ ทองค้อม (พายัพ)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๔ กล่าวว่า กะดังใบ (*L.rubra*) ใช้รากบดกับ arsenic รักษาคุชชะโรค พร้อมทั้งกินน้ำจากต้นด้วย และรากยังใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะต่ายจาม

๑๓. ส่วนของพืช ต้นสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะต่าย หน้ำกะต่ายจาม กระต่ายจันทร์ หน้ำต่ายจาม หน้ำจาม (ช.ม.)
หน้ำกระจาม (สุราษฎร์) Centipeda minima

๑๕. ประโยชน์ แพทย์จีนใช้ต้นสด ๆ ตำกับสุราเอาน้ำรับประทานแก้ชอกช้ำ เนื่องจากปลัดตกกลมถูก
ของแข็งเจ็บช้ำภายในโลหิตคั่งค้าง กินทำให้กระจายโลหิตให้ตกทางทวารหนัก แก้อาเจียนหรือ
ไอเป็นโลหิตได้ดี ต้นตากแห้งป่น เป็นผง ผสมเป็นยานัตถุ์ นัตถุ์ให้จามแก้หวัดได้ดีมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐ เรียกกระต่ายจันทร์ กล่าวเหมือน
ข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ สามแรง เหมือนโคลด (โคราช)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๙ กล่าวถึงหน้ำกระต่ายจาม
ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ไม่ทราบว่าจะเป็นคนเดียวกับใน (๑๖) ข้อ ๑ หรือไม่ กล่าวที่ใช้ทั้งต้นคั้นน้ำ
ผสมสุรารับประทานแก้ช้ำใน แก้อาเจียนเป็นโลหิต กระจายโลหิต แก้อาเจียนเป็นโลหิต มีชื่ออื่น ๆ ว่า กระต่าย
จาม พืชกระต่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย
ดร.วิเชียร สีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ 2

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ 2

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคลำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทกรก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (Olaax scandens) กะทอกม้า (ราชบุรี) กะลอนดอก (นครสวรรค์) สอกทอก จาก
กรด น้ำใจใคร่ฮัก ผักเยี่ยวจ้าว (ลพบุรี) เคือฮัก (ร้อยเอ็ด) ชักกะทอก ลักกะทอก (ประจวบ)
นางชม นางจุม (พายัพ) ควายเสือก (โคราช) กะเคาะ (สงขลา) ผักรูด (สุราษฎร์)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยากินถอนพิษเบื่อเมาและคุมธาตุ ใบอ่อนเป็นอาหาร น้ำคั้นจากราก เป็นยาเบื่อ
พยาธิ ตำราจีนถือว่าเปลือกเข้ายาแก้โลหิตจาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๓ พืชอีกชนิดชื่อรก (เถาเงาะ เถาสิงโต หน้ำถลกบาตร
เคือขนตาข้าง ผักแคบฝรั่ง คำสิงฝรั่ง หน้ำกรกข้าง กะโปรงทอง) มีชื่อ พฤษศาสตร์ Passiflora
foetida เป็นคนละชนิดกับกะทกรกที่พูดถึงในที่นี้ (ดูเถาสิงโต)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖ กล่าวว่า เนื้อไม้รสฝาด
ฝื่อนเล็กน้อย ใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้น ภายนอกรักษาบาดแผล ทางอีสานใช้เมล็ดคดละเอียดผสมน้ำ
สปรดลนควนไต้ให้อุ่น ทาท้องเด็กแก้ท้องขึ้น อืดเฟ้อ เปลือกต้มเอาควนรมผลเน่าเปียกทำให้แห้ง
รากกินแก้ไข้ตัวร้อนของเด็ก ใบโขลกสมตัวเด็กแก้หวัคคัดจุมก แก้ปวดศรีษะ เปลือกกินเป็นยาแก้ไข้
ชุกำลัง น้ำคั้นจากรากขับพยาธิ

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนข้อ ๒. ทุกประการ และต้นกินแก๊
กามโรค

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ
หน้า ๑๑๖ กล่าวว่า กะทกรก หรือชื่ออื่น ๆ ว่า รก เถาเงาะ เถาสิงโต ผักขี้หีด ตำลึงฝรั่ง
กระปรงทอง เยี่ยวงัว ฯลฯ ชื่อเหมือนข้อ ๑. คงเป็นต้นไม้ชนิดเดียวกัน (ดูเถาสิงโต)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทงลาย

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก เนื้อไม้ ใบ ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะทงลาย มะแตก (เลย) หมักแตก เครือหมากแตก (เหนือ)

Celastrus paniculata

๑๕. ประโยชน์ ทางอีสาน เถาต้มหรือฝนกินเป็นยาแทนการอยู่ไฟของหญิงหลังคลอด และบำรุงน้ำนม มารดาด้วย แพทย์ทางล้านช้างใช้เถาและรากแก้บิด ลงท้อง ใช้ เคยมีขายในร้านขายยาในกรุงเทพฯ ๓ ทำเป็นผงปั้นเป็นเม็ดขายแก้ไข้จับสั่น เป็นที่สรรเสริญกันว่าใช้ได้ดีมาก บางจังหวัดใช้เนื้อไม้แก้วัณโรค ผลแก่ลมจุกเสียดแก้พิษงู บำรุงโลหิต ใบแก้บิด ถอนพิษมอร์ฟีน เมล็ดแก้ปวดตามข้อและกล้ามเนื้อ พอกแก้ฮัมพาด เมล็ดมีน้ำมันใช้แก้โรคเห็บขาและขับเห็บ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔ ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกได้แก่ มะแตกเครือ (พายัพ อีสาน) เครือหมักแตก (อุดร) นางแตก (โคราช) ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๒-๒๔ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระท่อม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระท่อม ท่อม กระท่อมโคก กระท่อมพาย (ใต้)

Mitragyna speciosa

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบทใช้ใบกระท่อม ประุงเป็นยาแก้ปวด ปวดมวน ปวดเบ่ง ปวดท้อง แก้ท้องร่วง แก้ปวดเมื่อยร่างกาย ระงับประสาท ยาโบราณเรียกยาประสะกระท่อม ใช้ใบกระท่อมเป็นหัวหน้า ใช้เป็นยาแก้ปวดดี เท้าเดียวกับ Dover's powder ของฝรั่งเหมือนกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔ กล่าวว่า ใบกระท่อมมีรสฝาด เมื่อมีลักษณะคล้ายฝิ่นหรือใบกะโค้งแดง เป็นยาเสพติด ทำให้มีอาการมึนเมาซึม กินมากจะอาเจียร คอแห้ง ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๒๔ กล่าวถึง *Mitragyna* อีกต้นหนึ่ง คือ กระท่อมใหญ่ (กระท่อม, กระท่อม) ว่าไม่ปรากฏสรรพคุณ และกล่าวถึงกระท่อมขี้หนู (กระท่อมขี้หนู) ว่าใบใช้แทนใบกระท่อมได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลปการ พิมพ์	๒๕๒๑	๑๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะทุงหมาบ้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะทุงหมาบ้า ผักฮ้วนหมู เครือเขาหมู (พ่ายัพ) ม้วนหูกวาง (เพชรบุรี) ถោคัน (ใต้)
Wattakaka volubilis

๑๕. ประโยชน์ รากกระทุ้งพิษ ขับพิษร้อน พิษไข้ พิษฝี พิษกาฬ พิษไข้หัว ให้สร้านออกมา แก้ปัสสาวะ
พิการ แก่น้ำคึกาเร็บหลับ ๆ ตื่น ๆ ละเมอ เพื่อพก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และแก้ปวดศีรษะ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สดุดาวลัย บุญรัตนภารกิจ หน้า ๗๒ กล่าว
ว่าใช้เถาขับปัสสาวะและเป็นยาเย็น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะบูน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือกต้น และผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะบูน

Xylocarpus oboratus

๑๕. ประโยชน์ ปรุงเป็นยา แก้ก้องร่วง อาเจียน แก้กิด แก้งแคง แก้ไข้ดิสสาร ภายนอกใช้เป็นยา
ชำระล้างบาดแผล ฝาดสมาน เช่นเดียวกับเปลือกมังคุดหรือค่างทับทิม บางคนใช้เปลือกต้นและผล
กินแก้อโรคอิวาต์ กะบูนคำก็ใช้เช่นเดียวกับกะบูนขาว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๑
เรียกตะบูนขาว (กะบูนขาว) ใช้เหมือนตะบูนคำ คือ เปลือกและผลฝาดสมาน ทำยาต้มแก้ท้องเสีย
แก้กิด

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐ เรียก กะบูน (กะบูนขาว, ตะบูน) กล่าวเหมือน
ใน ๑๕. และกล่าวถึงกะบูนคำว่าใช้เช่นเดียวกับกะบูนขาว

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ โดย รศ.พเยาว์ เหมือนนางษัญญาดี หน้า ๕๕
กล่าวว่า กะบูน (ตะบูน, กะบูนขาว) ใช้เมล็ดต้มน้ำกินแก้กิด

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๕, ๕๖ กล่าวถึงตะบูนขาว
ตะบูนคำ ต้นเดียวกับข้างบน ใช้เปลือกและเมล็ดแก้ท้องร่วง ปิด สระล้างแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสจี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๑ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเปียน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เมล็ด เปลือก ราก
ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะคานพน กอกพราน (เหนือ) มะกอกพราน (กาญจนบุรี) จี้เตียม ตี้กเตียม (พม่า)
หมุยขาว หัวโล้น (นครราชสีมา) กาง (เชียงราย) มุยแดง (อุเวียง)

Gardenia turgida

๑๕. ประโยชน์ ใบตำพอกแผลสด ดอกฆ่าพยาธิ ขยี้ทากลากเกลื้อน น้ำมันในเมล็ดทาแก้แผลมะเร็ง โรครี
เือง เปลือกแก้ริดสีดวง รากกินแก้เสมหะเป็นพิษ ผลหุงกับน้ำมันกะเบาทาแผลที่มีตัวทุกชนิด เช่น
กลาก เกลื้อน มะเร็ง โรครีเือง กุดถ้ง โดยมากใช้ร่วมกับกะเบาเสมอ

๑๖. หมายเหตุ๑.หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๒ กล่าวเหมือนข้างต้น

๒.ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๕๑ กล่าวเหมือนใน ๑๕.
และแก่นแก้เสมหะ กะพีแก้เกลื้อนใหญ่ ลูกแก้มะเร็ว คุชราต โรครีเืองและกฐฐึง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมามม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระปรอกใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระปรอกหัวหมู ขายผ้าสีดำท่อน้ำสีดำ ทองท่อน้ำอีบา (พวยัพ) หัวเฒ่าบิบา (เลย)
Platycerium wallichii

๑๕. ประโยชน์ หัวรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะโปกลิง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมิงชะอูย (ลำปาง) หอมไกลตง (สุโขทัย)

Harpullia arborea

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นเบื่อเมาเป็นยาบำรุงผม เปลือกต้นและลูกทากันหากัด น้ำมันจาก เมล็ดทาแก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๑๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระพังโหม

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ผล ราก ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

จุมกปลาหลด

Oxystelma secamone

๑๕. ประโยชน์ ดอก ใบ ผลใช้เป็นอาหารได้ มีรายงานว่าพืชชนิดนี้มีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรค ชำระล้างสิ่งสกปรก (depurative) และขับน้ำนม (galactagogue) เมื่อนำมาทำยาต้มใช้อมกลั้วคอ แก้อาการเจ็บคอและเจ็บในปาก มีรสขม มีฤทธิ์เป็นยาแก้ไข้จับสั่น (antiperiodic) อย่างแรง ยางเมื่อทำให้แห้งใช้รักษาบาดแผล รากสดใช้แก้ดีซ่าน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๔ กล่าวถึงกระพังโหมต้นเดียวกับข้างบนว่า เป็น antiseptic ใช้เหมือนข้างบน และเข้ายาแก้บิด ยางนอกจากใช้เหมือนข้างต้นแล้วยังใช้แก้ไข้เจสียง ใบและเถาเป็นยาระบายธาตุเด็กอ่อน ดับพิษไข้จากเลือดเน่าและน้ำคาวปลาเดินไม่สะดวก

๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๑. หมายเหตุว่า มีผู้เข้าใจผิดเรียกย่านพาโหม ของทางใต้ หรือต้นตดหมุดหมา ว่ากระพังโหม

3. ชื่อที่ กระพังโหม (ย่านพาโหม)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า ๓๘ จำนวนหน้า ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะพังโหม (ย่านพาโหม)

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชูตหมุดตหมา ตดหมา หน้ำตดหมา ติดหมา ชี้หมาคาค้อ (เหนือ พายัพ อีสาน)

พาโหมตัน ย่าน (ใต้) ย่านพาโหม (สุราษฎร์) *Paederia tomentosa* (P. foetida)

๑๕. ประโยชน์ เถาและใบมีกลิ่นเหม็น กินแก้ตานขวาง ตีริว เป็นยาอายุวัฒนะ แก้อาการ ท้องเสีย
ตัวร้อน ขับไล่เดือนของเด็กได้ดีมาก ในตำรายาวัตรพระเชตุพนกล่าวว่า กะพังทอมทั้งสอง
บดละเอียดทาพอกแผลที่ถูกกัด จะถอนพิษได้ บางแห่งใช้ใบตำพอกแก้รำนาด รากฝน
เอาน้ำหยอดตาแก้พิษตาฟาง ตาแฉะ ตามัว ใช้มากที่สุดโรคตานขโมยเด็ก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๖ กล่าวถึงกะพังโหม (*Paederia foetida*) เหมือนข้างต้น

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๔ หมายเหตุว่า ย่านพาโหม หรือต้นตดหมุด
ตดหมานั้น เป็นคนละต้นกับ กะพังโหมที่แท้จริง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๖ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะพี้เขาควาย

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะพี้ เกิดเขาควาย เกิดคำ (พายัพ) เรียด (เชียงใหม่) บีหง จักจั่น ฮีเม็ง
กำพี้ (หล่มสักดี) *Dalbergia ultrata*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นชัน ๆ คล้ายกะพี้ของเขาควาย ใช้ปรุงเป็นยา ถอนพิษไข้ พิษสำแลง
แก้อ่อนใน แก้กษัยไข้กัลบหรือไข้กัขี้

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. พเยาว์ เหมือนนางษญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เมคิสล มีเดีย	๒๕	๔๔, ๔๕, ๑๑๘, ๑๖๖, ๑๗๒ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเพรา

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด และทุกส่วน (เรียกกะเพรา
ทั้ง ๕)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพราขาว กะเพราดำ กะเพราขน กอนก้อดำ (พายัพ) กอมก้อ (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ แก้ก้องขึ้น ท้องอืดเพื่อ ใช้ได้ตั้งแต่เด็กอ่อนจนถึงผู้ใหญ่ ทั้งวิธีรับประทานและทาภายนอก ช่วยเพิ่มน้ำนมในสตรีหลังคลอดโดยใส่ในแกงเลียงและต้องรับประทานบ่อย ๆ ใช้รักษาโรคกลากเกลื้อน โดยเอาใบสดตำผสมเหล้าโรงทาบริเวณที่เป็น หรือเอารากปั่นแช่เหล้า ๑ ลิตรทา ใช้เหล่านี้หาที่เป็น เอาใบชยี่วางใกล้ตัวช่วยไล่ยุงไล่แมลงวัน ใบสดกลั่นได้น้ำมันกะเพราไลยุงได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดันศิริวัฒน์ หน้า ๑๑๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และนำคั้นจากใบชบเหงื่อ ชบเสมหะ รากห่ายานอกจากรักษาธาตุไม่ปกติแล้วยังแก้ไข เมล็ดถูกน้ำ พองเป็นเมือก พอกตาจเวลามองเข้าตา สามารถเอาผงออกได้ น้ำมันกะเพรา สามารถยับยั้งการ เจริญเติบโตของเชื้อ Mycobacterium tuberculosis และ Micrococcus pyogens var. aureus

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗ กล่าวเพียงใช้ขับลม แก้ปวดท้อง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทยกล่าวเหมือนข้อ ๒.

๔. ชื่อวิทยาศาสตร์ คือ Ocimum sanctum

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๘ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเพราป่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพราโคก กะเพราใหญ่ กะเพราญวน จีนน้อย (เหนือ) ยี่หว้า (ปราจีน) ไทรพาช้าง (ใต้)

Ocimum gratissimum

๑๕. ประโยชน์ ใบนอกจากกินได้เหมือนกะเพราบ้านแล้ว ยังใช้เป็นยาบำรุงธาตุขับลมโลหิต ให้เดินทั่วร่างกาย แก้อาเจียน แก้เสมหะ และลมเป็นพิษ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๘ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๕๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะเม็ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Eclipta alba*

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงในโรคตับและม้ามโต ใช้ทาภายนอกในโรคผิวหนัง น้ำคั้นจากต้นกะเม็งผสมกับของที่มีกลิ่นหอมใช้กินแก้โรคดีซ่าน น้ำคั้นจากใบผสมกับน้ำผึ้ง ใช้แก้อาการอักเสบของเยื่อเมือกในเด็ก น้ำคั้นจากกระเม็งต้มกับน้ำมันงาหรือน้ำมันมะพร้าวใช้ใส่ผมจะทำให้ผมดกและดำเป็นมัน กะเม็งสดใช้รักษาที่เหงือกบรเทาอาการปวดฟัน รากเป็นยาทำให้อาเจียนและถ่ายอย่างแรง ใช้ทาแผลเพื่อฆ่าเชื้อโรคในเร็ว ความย สิ่งสกัดจากลำต้นมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค *Staphylococcus aureus* และ *E. coli* ได้ กะเม็งที่แห้งแล้วประกอบด้วย nicotine 0.078 %

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๐๘ และ ๑๔๔ กล่าวว่ากระเม็งหรือกะเม็งตัวเมีย กาเม็ง กะเม็ง ล้อม หญ้าสับ ท้อมเกี้ยว (เหนือ) ใบลบ (ใต้) ใช้ทั้งต้นสดตำผสมน้ำปูนใสกิน ๑ สัปดาห์ แก้อาเจียนเป็นเลือดและต้นใบสด ตำละเอียดผสมน้ำปูนใส

เล็กน้อยพอกแผลให้เลือดหยุดไหล

๒. หนังสือการใช้สมุนไพร ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔ กล่าวถึงอย่างละเอียดมีตำรับยาแก้ไอ เจียนเป็นเลือด แก้ไอเป็นเลือด แก้เลือดกำเดาออก แก้หนองใน บัสสาวะเป็นเลือด และอีกมากมายรวม ๑๓ ตำรับ มีรายงานผลทางคลินิกด้วย

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑ กล่าวว่าต้นแก้ลม จุกเสียดแน่นอืดเพื่อ ดอกแก่น้ำคิซ่าน ลูกขับผายลม รากขับลมแก้ไอ เจียนเป็นโลหิต กะเม็งใช้ห้ามเลือด มีเหล็กใช้บำรุงโลหิต แก้โรคโลหิตจางได้ ใบและรากเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน เป็นยาบำรุงตับ ม้าม ซี่อื่น ๆ เพิ่มเติมมีชะเม็ง กะเม็ง กะเม็งดอกขาว และกล่าวถึงกะเม็งดอกเหลืองซึ่งคนจีนนิยมใช้เป็นยาแก้ไอ แก้ไอ เจียนเป็นโลหิต บำรุงโลหิต

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒๘ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และรากต้มกินแก้ลมหน้ามืดในการคลอดบุตร

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตน์กรกิจ หน้า ๕๗ กล่าวเพิ่มเติมว่าทั้งต้นรักษา มะเร็ง แก้หืด หลอกลมอักเสบ

๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวว่าต้นแก้ลมให้กระจาย และแก้โลหิตอันกระทำให้ร้อน ดอกแก้ค้อนฟุ้งซ่านให้บริสุทธิ์ ลูกแก้ลม รากแก้ลมวิ่งเวียน

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษศาสตร์

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระระร้อน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เชื่องตาล *Cymbidium* spp.

๑๕. ประโยชน์ ใบลนไฟให้สุก บีบเอาน้ำจากใบแทรกพิมพ์เสม หยอดแก้หูเป็นหนอง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๑, ๙๔ ๑๘๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะลา

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าน้ำ เร่ว นอกกะลา

Alpinia allughas

๑๕. ประโยชน์ หัวตำรับประทานและอาบ แก้โรคประดง ผื่นคันตามผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘ กล่าวถึงเร่ว หรือข่าน้ำ ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Alpinia allughas ใช้เหง้ามีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) ใช้พอกแผล ส่วนผลเป็นเครื่องเทศ

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียก หนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กะแหยก

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แสยก

Pedilanthus tithymaloides

๑๕. ประโยชน์ ผสมกับตัวยาอย่างอื่นรักษาโรคพยาธิฝ้าย (ต่างชาว ตามร่างกาย)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๑๔ เรียก แสยก ยางมีพิษร้ายแรง ต้นไม้นี้พบอ
แตกใส่บ่อปลาตายเช่นเดียวกับหางไหลหรือโล่ดิน แพทย์ชนบทใช้ใบ และยอดโขลกพอกแผลสด เป็น
ยาประสานเนื้อดีมาก ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติม คือ แสยกเขียว แสยกกลาย มหาประสาน (ปราณบุรี)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๗ เรียก
สะแหยก กล่าวว่า รากทำให้อาเจียนอย่างแรง ยางกัดหูต เปื้อปลา ทั้งต้นทำให้มีอาการมึนเคิ้มฝัน
(hallucination)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๔	๔๔ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กัญชา (กัญชา)

๑๓. ส่วนของพืช ใบ รากอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cannabis sativa

๑๕. ประโยชน์ แพทย์แผนโบราณใช้มานานเป็นยาเจริญอาหาร นอนหลับ ยานอนหลับหลายขนานของแผนโบราณที่เข้ากันชา อำนาจของกัญชาที่ทำให้เจริญอาหารนั้น โดยทางเส้นประสาท ฤทธิ์กัญชายังช่วยให้กระเพาะอาหารและน้ำย่อยที่ละลายอาหารต่าง ๆ ในร่างกาย ทำหน้าที่เกินปกติ (คงหมายถึง เอ็นไซม์-ผู้เขียน) หรือจะเรียกว่ากินอย่างบ้า มีแพทย์แผนปัจจุบันบางคนนิยมว่าเป็นยาชูกำลังมดลูกและใช้แก้สตรีตกโลหิต และใช้เป็นยาแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อโดยการปรุงกับยาอย่างอื่น ส่วนที่ใช้ทำยานอกจากใบก็ใช้รากอ่อนได้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ ของสมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย หน้า ๘ กล่าวว่ากัญชาเป็นยาเจริญอาหาร มีฤทธิ์ทำให้เคลิบเคลิ้ม เป็นยาทำให้ง่วงซึม เคยใช้เป็น

ยาระงับความเจ็บปวด และยานอนหลับ แต่ปัจจุบันใช้เฉพาะในม้า

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๒ กล่าวถึงกัญชาเหมือนที่เขียนมาแล้วข้างต้น และเพิ่มเติมว่าเป็นยาเสพติดให้โทษ มีตัวยาสำคัญคือ Cannabinol

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๙ กล่าวว่ากัญชา หรือชื่ออื่น ๆ ที่เรียกคือ กัญชาเทศ กัญชาจีน กุนเขี้ยว (จีน) คนอินเดียใช้ดอกผสมยาจนขี้เข้ากันดี แล้วสูบอย่างบุหรี่ ทำให้ตาแข็ง อดนอนเวลาอยู่ยามได้ดี ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวกันว่า กัญชามีรสเบื่อเมา กลิ่นเหม็นเขียว เจริญอาหาร ชูกำลังแต่ทำให้ใจขลาด แพทย์ชนบทใช้ดอกกัญชามสมรับประทาน เป็นยาแก้โรคเส้นประสาทนอนไม่หลับ คิดมาก เบื่ออาหาร เหล่านี้ใช้ยาเข้าผสมกัญชาได้ผลดีมาก บางแห่งเอาน้ำในบ้องกัญชากรอกให้คนเป็นอหิวาต์กินทำให้หลับและตื่นขึ้นก็หายได้ ยาภัยสาส์ของโบราณที่มีชื่อเสียงในการเจริญอาหาร และนอนได้มากก็ผสมกัญชา แต่ข้อเสียของกัญชาคือคนสูบหรือกินจะทำให้เส้นประสาทหมึนชา คอแห้ง อยากรู้อหวน ๆ หรือของน้ำ ๆ และกินไม่รู้จุกจิก อิ่มหนึ่งตาหนัก ถ่วงลง ตกใจง่าย เห็นหรือนึกคิดอะไรขบขัน โดยไม่มีเหตุผล ทำให้เป็นคนขลาด เมื่อรัฐบาลควบคุมมิให้ใช้กัญชาปรุงเป็นยาบำบัดโรค พวกพ่อค้ายาสำเร็จ จึงหันไปใช้รากระย้อมแทนเพราะมีคุณภาพเหมือนกัน แต่ไม่เสพติด

๔. หนังสือสมุนไพรของ ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือหน้า ๔ กล่าวว่ารชชอดอก ตัวเมียของกัญชามีฤทธิ์ทำให้อัมเอบเคลิ้มฝัน เป็นยาระงับ

๑. ชื่อผู้แต่ง พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๔๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กัญชาเทศ

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Leonurus sibiricus

๑๕. ประโยชน์ ในประเทศจีนใช้ทุกส่วนของพืชนี้ยกเว้น เมล็ดใช้เป็นยา ตันแห้งเป็นยาบำรุง เป็นยาถ่ายน้ำเหลือง (alterative) และขับระดู ใช้เมื่อระดูไม่มาตามปกติ สิ่งสกัดจากพืชนี้มีฤทธิ์ทำให้กล้ามเนื้อของมดลูกหดตัวได้ ใบและรากใช้แก้ไข้ พืชนี้มีอัลคาลอยด์ leonurine ไขมัน ชัน (resin) และ resinic acid อัลคาลอยด์มีฤทธิ์คล้าย curare เมื่อฉีดเข้าเส้นโลหิตในกระต่ายจะมีฤทธิ์ขับปัสสาวะอย่างแรง ถ้าความเข้มข้นเกิด 1:1000 จะทำให้เกิดเลือดออกทางปัสสาวะได้ ให้แมวกินน้อย ๆ จะกระตุ้นการหายใจ ถ้าขนาดมาก ๆ จะทำให้หยุดหายใจ เมล็ดมีอัลคาลอยด์ leonurinine และน้ำมันหอมระเหย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔ กล่าวว่ากัญชาเทศ มีชื่ออื่น ๆ ที่เรียกกันได้แก่ช่าชา ช่ากัญชา (นครพนม) ล่าน้ำ (เลย) เขี้ยะ บ่อเช่า (จีน) ใช้ใบและผลมีรสขมสรรพคุณต่าง ๆ เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๖ กล่าวว่ากัญชาเทศ (กัญชาจีน) ใช้เมล็ดแห้ง บดละเอียดชงน้ำกินก่อนนอนเป็นยาแก้ลมประสาท

๑. ชื่อผู้แต่ง เลื่องม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๔ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กันเกรา

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้ปลา (พายัพ อีสาน) ตำเสา ทำเสา (ใต้) ไม้ปลา (กบินทร์)

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีรสมัน เนื้ออ่อน ฝาด ขม บำรุงไขมันในร่างกาย บำรุงธาตุ เป็นยา อายุวัฒนะ แพทย์ชนบทบางแห่งใช้แก้ไข้จับสั่น มองคร่อ ทืดไอ รีดสีดวง ท้องมาน ลงท้อง มูกเลือด แน่นอก บำรุงม้าม แก้เลือดพิการ ชักลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๒ กล่าวถึงกันเกราคล้ายที่กล่าวข้างต้น และยังใช้แก้ไข้พิษฝีดาษ เป็นยาอายุวัฒนะ เปลือกบำรุงโลหิตผิวหนัง พุพอง ปวดแสบปวดร้อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กัดลิ้น

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื่ออื่น (ลำพูน) ลำไยป่า มะคำลิ้น (อุตรดิตถ์) คำลิ้น (กะบิงทร์)

Walsuta trichostemon

๑๕. ประโยชน์ ใช้ภายนอกเป็นยาห้ามเลือด ล้างบาดแผลเรื้อรัง เป็นยาสมานแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๐๓ กล่าวถึง ชื่ออื่น ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๖๖ ๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้างปลา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้างปลาขาว ก้างปลาแดง คาคลอง ขวางคลอง ปูเจ้าคาคลอง ปูเจ้าขวางคลอง
ข้าคลอง อ้าอ้าย ก้างปลาเคลือบ
Phyllanthus reticulatus

๑๕. ประโยชน์ ทางยาใช้ก้างปลาแดง รากปรุงเป็นยาขับพิษ ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ ขับพิษไข้หัว
ทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๗ กล่าวถึงก้างปลาทะเล ก้างปลา
ขาว ซึ่งเป็นคนละต้นกับที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	-	๒๔๒๑	๔๗ ๑๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้างปลาทะเล

๑๓. ส่วนของพืช

เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้างปลาขาว ผักหวานตัวผู้ ก้างปลาจ้ำสีเสียด (พายัพ)

Breynia rhamnoides

๑๕. ประโยชน์ แก้กัวเตา รักษาตา (ไม่บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืช) เปลือก ยาห้ามเลือดตก รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ถอนพิษสำแลง แก้พิษไข้ พิษกาฬ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๖ กล่าวถึงก้างปลาว่ามี ๒ ชนิด คือ ก้างปลาขาว และก้างปลาแดง มีชื่ออื่น ๆ ว่า คาคลอง ขวางคลอง ข่าคลอง (สุพรรณ) อ้าอ้าย (โคราช) ก้างปลาเครือ และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Phyllanthus reticulatus* แต่ใช้รากก้างปลาแดง เป็นยาดับพิษเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กานพลู

๑๓. ส่วนของพืช ดอกตูม

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดอกจันทร์ (เชียงใหม่) จันจี (เหนือ)

Syzygium aromaticum (*Eugenia aromatica*)

๑๕. ประโยชน์ ดอกตูมแห้งมีน้ำมัน ซึ่งมี eugenol 85% ใช้เป็นยาทำให้ร้อน เมื่อถูกผิวหนังทำให้ชา ใช้ภายในเป็นยาระงับกระดูก ขับผายลม แก้ปวดท้อง ท้องขึ้น ชุบสำลีอุดฟัน แก้ปวดฟัน แก้ท้องร่วง แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๒ กล่าวว่าดอกอ่อนมีรสเผ็ดปร่า ใช้เหมือนข้างต้น และแก้เห็บบซา แก้พิษเลือด พิษน้ำเหลืองและน้ำสาวปลา ทำอุจจาระ ให้เป็นปกติ และดับกลิ่นกล่า กระจายเสมหะ แก้เสมหะเหนียว แก้เลือดออกไรฟัน แก้หืด ดอกกานพลูทูปพอแตกอมแก้เห็บปาก
๒. หนังสือนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔ กล่าวว่า น้ำมันกานพลู เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๕, ๑๒๙, ๑๓๑

๔. ดูหนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๖๒

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	-	๒๕๒๑	๗๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 วัสดุสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาฝาก

๑๓. ส่วนของพืช ใบและต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

-

๑๕. ประโยชน์ กาฝากที่เกาะกินต้นมะม่วงเปรี้ยว ส้มเปรี้ยว ต้มกินแก้โรคบิดสภาวะพิการ (เบาหวาน) บิดสภาวะเป็นโลหิต และโรคความดันโลหิต ลมประลาหมันงในสมอง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษัทยาดี หน้า ๔๔ กล่าวว่กาฝากมะม่วง ใช้ใบและกิ่งสดต้มน้ำดื่มเป็นยาลดความดัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๔๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาแฟ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Coffea arabica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี caffeine 1-2% กาแฟมีกลิ่นหอมเพราะมีสาร caffeol กาแฟมีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ไต กล้ามเนื้อ หัวใจ เนื่องจากฤทธิ์ของ caffeine กาแฟ ๑ ถ้วยจะมีคาเฟอีนประมาณ ๑๐๐ มิลลิกรัม กาแฟมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ และใช้ในการแก้พิษจากระบบประสาทส่วนกลางถูกกด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๑ กล่าวว่า กาแฟ ทำให้ท้องผูกตาแข็ง นอกไม่ใคร่หลับ บำรุงหัวใจ ทำให้หัวใจสั่น คาเฟอีนเป็นยาเร่งหัวใจ เร่งไต ห้ามใช้เมื่อไตอักเสบระยะแรก แก้ปวดศีรษะ เนื่องจากเส้นประสาท แก้อาการหอบหืด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เมติศัล มีเดีย	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๗ ๒๔๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ก้ามปูหลุด

๑๓. ส่วนของพืช ดินสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ก้ามปู

๑๕. ประโยชน์ ต้มกับน้ำกินเป็นยาแก้ไอ เจียนเป็นเลือด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕ เรียกก้ามปู (ก้ามปูหลุด) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Zebrina pendula* ใช้ต้นและใบต้มกินเป็นยาเย็น แก้ก ระหายน้ำ และพอกฝี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช การะเกด

๑๓. ส่วนของพืช ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pandanus sp.

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมมีรสขมเล็กน้อย กินแก้โรคนอก เช่น เจ็บอก แก้อาเจียน บำรุงธาตุ
ใช้ปรุงเป็นยาหอม ทำให้ชุ่มชื้นหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรอก

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๕ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช การะบูร

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cinnamomum camphora

อมเขยญวน พรหมเส็ง

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงธาตุ ขับลมให้ผาย กระจายลม ขับเสมหะ แก้โรคตา ตามหนังสือหมอประจำบ้านกล่าวว่า การะบูรทำจากเปลือกไม้ ใช้แก้ปวดท้อง ท้องร่วง บำรุงความกำหนัด ขับเหงื่อ แก้ปวดตามเส้น ทาเกลื้อนฝี แก้เคล็ดบวม ชัดยอกแผลง เส้นสะดุ้งกระดูก ปวดขัด ขอบวมเป็นพิษ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเภสัชตำรับ แพทย์ตำรับ ซึ่งก็บอกสรรพคุณคล้ายคลึงกัน การะบูรอาจได้จากกิ่ง เคราะห์ทำเทียมจากธรรมชาติ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๕ กล่าวว่าต้นเทพธำโร ทางจังหวัดเชียงใหม่ เรียกปูดันใช้ใบเป็นใบกระวาน บางแห่งเรียกต้นการะบูรเหมือนกัน

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔ เรียก การบูร หรือกรบูร ใช้การบูร หรือ camphor จากเนื้อไม้เป็น rubefacient ใช้ภายในเป็นยากระตุ้น และแก้อาการเกร็ง เป็นยาฆ่าเชื้ออย่างอ่อน ขับลม

- ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนข้างต้น
- ๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๑
กล่าวว่าเนื้อไม้และรากมี camphor

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์ โดยสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 การพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๖
 การพิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. ๒๕๓๕
 การพิมพ์ครั้งที่สาม พ.ศ. ๒๕๔๕
 การพิมพ์ครั้งที่สี่ พ.ศ. ๒๕๕๕
 การพิมพ์ครั้งที่ห้า พ.ศ. ๒๕๖๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	-	๒๕๑๔	๓๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กาสามปึกหรือตีนนก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาสามชิก กาชับหลับ กาชับลัก ตีนนกผู้ (ช.ม.) สมอหลวง สมอตีนเบ็ด (ศรีราชา)
Vitex peduncularis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกหุ้มรากแก้ปวด เคล็ด บวม ใบแก้ไข้ ปัสสาวะดำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๓๒ มีกาสามปึกอีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Flemingia sootepensis* ใช้ทั้งต้นกินแก้ไข้มาลาเรีย รากแก้ปวดเคล็ดบวม แก้ไข้ปัสสาวะดำ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๓ กล่าวถึงตีนนก และกาสามปึก ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Vitex pubescens* มีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย ประโยชน์ทางยาแก้ไข้ปัสสาวะดำ (คือเป็นโลหิต)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘ กล่าวถึงกาสามปึกต้นเดียวกับข้างบน ทางเชียงใหม่ใช้ทั้งต้นกินเป็นยาแก้ไข้จับสัน กาสามปึกมี ๒ ชนิด ชนิดใบเกลี้ยงใช้ได้ผลดีกว่าชนิดใบมีขน มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือเกล็ดปลาช่อน (สระบุรี) เกล็ดลิ้ม หญ้าสองปล้อง ลูกหนีบตัน (พ่ายัพ) เกล็ดลิ้น (ใต้) เกล็ดลิ้นใหญ่ (โคราช) ลิ่นตัน

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สัตตทวารีย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๔
กล่าวว่าตีนนก (สมอม่วง สมอหิน) *Vitex pubescens* ใช้เปลือกแก้ปวดท้อง ใบเป็นยาพอกแก้ไข้
พอกแผล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสาร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๔ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กากหลง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bauhinia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ ไม้นี้เป็นยาสมุนไพร ราก โขลกพอกฝี แผล เนื้ออก เป็นยาแก้ลมและยาสมานดีนัก ดอกอ่อนแห้งกินเป็นยาแก้บิด เปลือก ราก กินแก้ตับวม น้ำเปลือก ราก เป็นยาขับพยาธิในท้องด้วย และใช้ทาแก้ขุมและฝ้าในปากเด็กดีนัก ผลขับปัสสาวะ เม็ดโขลกละเอียดเคล้าน้ำส้มพอกแก้พิษของแมลง ต่อย หรือสัตว์บางชนิดกัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๑ กล่าวว่า กากหลง มีชื่อพฤกษศาสตร์ Bauhinia acuminata ใช้ดอกกินแก้ปวดศีรษะ ลดความดันโลหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้เสมหะพิการ ชื่ออื่น ๆ มีส้มเลี้ยว เลี้ยวน้อย เลี้ยวดอกขาว (เชียงใหม่)
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗ กล่าวเหมือน ๑. ทุกประการ
 ๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๗ กล่าวว่า กากหลง ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ ว่า Bauhinia acuminata ใช้รากเป็นยาแก้ไอ ใบเป็นยาพอกรักษาแผลในจมูก

ดอกไม้เหมือนข้อ ๑.

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕
กล่าวว่าใช้รากต้มน้ำดื่ม แก้ไอ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	โรงพิมพ์เกษม บรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำจาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามจาย มาเป็น หนามข้อง ของ วัชวลิงใหญ่

Caesalpinia digyna

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานเป็นยาขับระดูสตรี ขับพิษงู ถอนพิษแมลงต่าง ๆ ขบต่อย ดับพิษ
มีทั้งปวง บางจังหวัดใช้เป็นยาแก้ไข้และเป็นยารักษาบาดแผล แก้แผลเรื้อรังและเปื่อยพัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๕ กล่าวว่า ลูกและฝักมีน้ำ
ฝาดชนิด pyrogallol และ catechol ขำระล้างบาดแผล ห้ามโลหิต สมานแผล กินแก้ท้องร่วง
รากแก้ไข้ ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติม ได้แก่ กะจาย ชีแรด มะเบ้น ชีคาก หนามแดง จาย

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๖, ๒๗
กล่าวถึงกำจาย ๒ ต้น ต้นหนึ่งเป็นต้นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ใช้ฝักซึ่งมี tannin 42-60% เป็นยา
ฝาดสมาน อีกต้นหนึ่งชื่อ *C. sepiaria* ใช้รากเป็นยาถ่าย เมล็ดฝาดสมานขับพยาธิ แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำแพงเจ็ดชั้น

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลุ่มนง ตลุ่มนง หลมนก (ภาคใต้) น้านอง

Litosanthes biflora

๑๕. ประโยชน์ เถามีรสเมาปรุงยาพอกขับระดูโลหิตของสตรี ภายหลังเป็นยาบำรุงโลหิตด้วย เป็นยาขับ
ผายลม แก้โลหิตเป็นพิษทำให้ร้อน บางจังหวัดใช้รักษาไข้ และบำรุงหัวใจ แก้โรคปวดตามข้อ-ไขข้อ
พิการ แก้เข่าข้อ แก้ประดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๔ กล่าวถึงพืชต้นนี้ว่า ใช้รักษาไข้
บำรุงหัวใจและอื่น ๆ เหมือนข้างต้น และแก้ไข้ทับถุกสตรีแต่ไม่ได้กล่าวถึงสรรพคุณขับระดูไว้

๒. หนังสือเล่มเดียวกับ ๑ หน้า ๓๖ กล่าวถึงกำแพงเจ็ดชั้นอีก ๒ ต้น คือ *Salacia*
socia (มะน้านอง มะตอมไก่ ตาไก่) แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ และอีกต้นคือ *Fibraurea tinctoria*
ใช้เป็นยาบำรุงโลหิตสตรี แก้เลือดเสีย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตควาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวว่า
ขมิ้นเครือหรือกำแพงเจ็ดชั้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Fibraurea tinctoria* เถามี berberine
สีเหลือง แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑ มีชื่อพืชขมิ้นเครืออีกต้น เป็นคนละชนิดกับในข้อ ๓.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗ ๑๒๙	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ QV 770 JT 3 ง311, 2521
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	--

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กายานญวน

๑๓. ส่วนของพืช ชัน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Siam benzoin
Styrax tonkinensis

๑๕. ประโยชน์ ใช้ภายในเป็นยาขับเสมหะ ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกเป็นยากระตุ้นและยารักษาเชื้อจุลินทรีย์

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยสัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๗ กล่าวว่า
กายานญวนใช้ประโยชน์เหมือนกายานสุมาตรา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖ ๑๒๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ QV 770 JT 3 ง 311, 2821
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กายานเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ชัน

๑๔. ชื่ออื่นๆ Sumatra Benzoin
Styrax benzoin

๑๕. ประโยชน์ ชันกลิ่นหอมบอกรสส่วนประกอบที่สำคัญไว้ค้ำย และสรรพคุณใช้ภายในเป็นยาขับ เสมหะและขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกเป็นยากระตุ้นและเป็นยาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๓ กล่าวถึง กายานชื่อละตินว่า Benzoinum ประโยชน์ย่างไม้เป็นของหอม ฆ่าเชื้อในอากาศ ยาไต้ยุงริ้น ใช้ภายนอกเป็นยาสมาน ทำเป็นติงเจอร์กายาน ใช้ภายในเหมือนที่กล่าวแล้วข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๘-๓๙ กล่าวถึง Styrax betongensis ว่าใช้ยางปรุงเป็นยาทาท้องเด็กหรือทำเป็นยากินขับลม แก้ท้องอืดเพื่อแน่น ทำเป็นติงเจอร์ใส่แผลสด สมานแผล รักษาฝีกัดเท้า ทาแก้คัน แก้ลมพิษ ผงบ่นผสมเครื่องสำอาง และยังอ้างถึงตำราท่านเจ้าคุณแพทย์ พงศาฯ เกี่ยวกับ Styrax benzoin ประโยชน์ที่กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น

และว่าอำนาจของยาอยู่ที่กรด เบนโซอิกใช้รักษาโรคในทางปัสสาวะและอุจจาระก็ได้ ใช้ผสมยาแก้กอ
อักเสบเรื้อรัง โรคบิด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔ กล่าวถึง *Styrax benzoides* และ *S.*
tonkinensis ประโยชน์เหมือนที่กล่าวมาตลนตัน ๆ แล้ว

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๖ ๕๙๖	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังข้างเผือก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำลังข้างสาร พญาข้างเผือก โนรา กาชองวาเขอะ (ภาคใต้)

Hiptage candicans

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงเป็นยาบำรุงธาตุ แก้อ่อนเพลีย บำรุงโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๐ กล่าวว่า เนื้อไม้ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น และปรุงเป็นยากินบำรุงกำหนด อายุวัฒนะ เจริญอาหาร ขับผายลม แก้อ่อนเพลีย แน่นเฟ้อ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังวัวเถลิง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้และเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชะแมม (เกาะช้าง) ช้างวัวเถลิง (ประจวบ)

Anaxagorea luzonensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และเปลือกปรุงเป็นยารับประทานบำรุงโลหิต บำรุงธาตุ บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อยร่างกาย บำรุงกำลัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖ กล่าวเหมือนข้างต้น และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ กำลังทรี หละขี้ควาย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำลังเสือโคร่ง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก กะพี้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำลังพระยาเสือโคร่ง
Carpinus vimines

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและกะพี้มีน้ำมันหอมระเหยซึ่งมีกลิ่นคล้ายน้ำมันระกำใช้เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ ทำเส้นเอ็นให้แข็งแรง แก้อาการปวดเมื่อยในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗ กล่าวว่า เปลือกต้นใช้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กำหนดขนาด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Dracaena conferta*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ต้มกินเป็นยาชูกำลัง และเข้ยารักษาโรคได้หลายอย่างเช่น เข้ยาบำรุงธาตุ แก้อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร แก้กะษัย แก่ปวดเมื่อยตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๘ กล่าวว่าแก่น้ำดีพิการนอนสะดุ้งผวา หลับๆ ตื่นๆ ร้อน หน้า น้ำตาไหล แต่ไม่บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืช และกล่าวต่อไปว่าแพทย์ชนบทใช้เนื้อไม้และรากปรุงเป็น ยาบำรุงกำลัง ทำให้เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ เจริญงอกงาม เป็นยาอายุวัฒนะด้วย ชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมมี กำลังราชสีห์

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๗๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ่มน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ลูก เปลือก กะพี้ แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ร้อยละ

Crataeva nurvala

๑๕. ประโยชน์ ใบขับเหงื่อ ดอกแก้ตาเจ็บและคอเจ็บ ลูกแก้ไข้ เปลือกแก้สะอึก ขับผายลม กะพี้แก้ริดสีดวงทวารหนัก แก่นแก้ปวด รากขับหนองให้ละลาย แพทย์ชนบทใช้เปลือกปรุงเป็นยาขับเหงื่อ ขับผายลม บางแห่งใช้รากปรุงเป็นยาบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๕ กล่าวว่า รากแช่น้ำกินเป็นยาธาตุ เปลือกต้มกินเป็นยาดีดลม ขับลมในลำไส้ ชื่ออื่นๆ เพิ่มเติมคือ ร้อยละ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัตตคามวลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕ กล่าวว่า ใช้ประโยชน์เหมือนกุ่ม ซึ่งเป็นพืชอีกต้นมีชื่อว่า *Crataeva macrocarpa* คือใช้รากและเปลือกเป็นยาระบาย ขับลม ใบทำให้เจริญอาหารช่วยย่อย และระบาย ใบ, เปลือกและรากใช้ภายนอกเป็นยาถูวด *rubefacient* ในหนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงพืชพวกเดียวกันอีกต้นคืออำเภอซึ่งบางแห่งก็เรียกกุ่มน้ำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *C. hygrophila* ใบมีพิษกินมาก ๆ ถึงตาย

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๕ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๓ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---	--------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
คณะเภสัช ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ่มบก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Crataeva erythrocarpa

๑๕. ประโยชน์ ใบและเปลือกขับลม ทำให้เจริญอาหาร และช่วยย่อย (stomachic)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๐ กล่าวว่า ใบขับลม มีพายุธา หากแกกกลากเคลื่อน เปลือกร้อนขับลม แก่นัว กะที่ ทำให้ชี้หูแห้งออกมา แก่นแกกริดสีดวงพอมเหลือง รากแกม่านกษัย อันเกิดแต่กองลม ในแพทย์ตำบลดาว์เพิ่มเติม ใช้แก้ปวดท้องลงท้องคุมธาตุ บางแห่งใช้แก้บวม บำรุงไฟธาตุ กระตุ้นเตือนลำไส้ให้ขับย่อยอาหารและบำรุงหัวใจ ใช้ทาภายนอกแก้โรคผิวหนังเหมือนกับ เปลือกมะรุ้ม และเปลือกกุ่มน้ำ ชื่ออื่น ๆ มี กะงัน สะเบาสะกะงัน ก้าม (หนองคาย)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๔ กล่าวว่าใบต้มกินเป็นยาบำรุงหัวใจ ใบสดตำทำรักษาโรคผิวหนัง เปลือกใช้เหมือนข้างต้นคือ ขับลมและมักใช้ร่วมกับเปลือกกุ่มน้ำ เปลือกทองหลางใบมน

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๕๖๒) หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนใน

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียก หนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๖๕ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุ้ยจ้าย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฤๅไฉ้ กุ้ยจ้าย ทอมแบ็น (พ่ายัพ) หัวชู (พ่ายัพเรียกราก)

Allium adorum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดคว่ำไฟให้เกรียมตำ บดละเอียดละลายกับน้ำมันยางขุบสำลือตุรพินที่เป็นโพรงทิ้งไว้ ๑ คืน เป็นยาฆ่าตัวแมงที่กินฟันให้ตาย (คนโบราณเรียกเชื้อแบคทีเรียที่ทำให้ฟันผุว่าแมง-ผู้เขียน) เมล็ดเผาไฟเอาครันรมเข้าในรูปู เป็นยาฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ให้ตายได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตถ์คำวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗ กล่าวว่า ใบกุ้ยจ้ายมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ (antiseptic) และขับปัสสาวะ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๘๖ กล่าวว่า เมล็ดกินขับพยาธิเส้นด้ายหรือแค้นม้ากินกับสุราเป็นยาขับโลหิตประจำเดือนที่เป็นลิ่มก้อนได้ดี และเมล็ดคว่ำไฟใช้เหมือนใน ๑๕ และใช้ต้นและใบตำละเอียดผสมสุรา ใส่สารส้มเล็กน้อย กรองเอาน้ำกินแก้โรคนี้ว่า ท้องในได้ดี

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันฉบับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓ กล่าวว่า ใบและต้นสดทำแกงเสียงให้สัตว์หลังคลอดใหม่ๆ กินช่วยเพิ่มน้ำนม

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุทไพร่ในบ้านเรา ตอนที่ ๓

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๕ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
-----------------------------	-------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กุหลาบ

๑๓. ส่วนของพืช กลีบดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กุหลาบมอญ กุหลาบหอม กุหลาบลา

Rosa spp. ต่าง ๆ

๑๕. ประโยชน์ พวกกุหลาบมอญเป็นยาเย็น แก้ในทางตรีโทษ คือ บำรุงกำลังหัวใจ (แก้ลม) ขับน้ำดีทำให้ใจเบิกบาน กลีบเป็นยาสมาน พวกกุหลาบหอม (cabbage rose) กลีบเป็นยาระบายอ่อน ๆ ให้น้ำมันหอมใช้กลีบกลั่นยาภายนอก น้ำเชื่อมกลีบกุหลาบเป็นยาระบายของทารกได้ดี กุหลาบลาใช้กุหลาบแห้งเป็นยาบำรุงธาตุ สมานอ่อน ๆ แก้อาการอ่อนระทวย กุหลาบชนิดขาว (Rosa alba) เป็นยาเย็นใช้ในใช้ต่าง ๆ และแก้อาการหัวใจเต้นเร็ว

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๔ กล่าวว่า กุหลาบมอญ (Rosa damascena) ใช้กลีบดอกกลั่นเอาน้ำมันกุหลาบมีสารหอมต่าง ๆ ใช้แต่งกลิ่น แต่น้ำมันกุหลาบในท้องตลาดปัจจุบันนี้เป็นน้ำมันสังเคราะห์ขึ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง พ.ศ.อ. ชลอ อุตทกษานันท์

๒. ชื่อเรื่อง บรรยายภาคหน้าผนวก

๓. ชื่อหนังสือ หลักการไ้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ แพรวพิทยา	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ข้อ ๔ หน้าผนวก ๖๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	----------------------------	-----------------------	---	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ข้อความ

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกล็ดลิ้นใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดลิ้นใหญ่ ไป๋เข้า *Desmodium pulchellum*

๑๕. ประโยชน์ นักวิทยาศาสตร์จีนค้นพบว่า รากและใบมีไอสลดสารบางชนิดที่ใช้รักษาโรคพยาธิใบไม้ในตับ โรคตับแข็ง โรคตับอักเสบชนิดเฉียบพลันและเรื้อรัง และโรคไข้หวัดใหญ่ได้ผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๗ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียก หนังสือ -
---------------------------	------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-----------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกล็ดหอยเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ไม่เจาะจงส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดปลา หญ้าเกล็ดหอย หญ้าตานทราย (เชียงใหม่) หญ้าตานหอย
Desmodium triflorum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเย็นดับพิษร้อนพิษไข้ทุกชนิดได้ดีกว่ายาอื่น ๆ โดยมากมักใช้ร่วมกับเกล็ดหอยใหญ่
เรียกเกล็ดหอยทั้งสอง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกับหน้า ๕๗ กล่าวถึงเกล็ดหอยใหญ่หรือเกล็ดหอยตัวผู้ว่ามีชื่อพฤกษศาสตร์
ว่า *Geissaspis cristata* แต่ไม่บอกสรรพคุณ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า๗๑-๗๒ กล่าวถึงเกล็ดหอยใหญ่ มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า
Geissaspis spp. และเรียกเกล็ดหอยเล็กว่า *G. cristata* และกล่าวถึงประโยชน์ของเกล็ดหอย
เล็กต้นหลังนี้ว่า นับถือว่าเป็นยาขนานเอกในการระงับความร้อน แก้ไข้ ดับพิษร้อนภายในกระหายน้ำ
ได้ดีกว่าสมุนไพรใดๆ ทั้งสิ้น แต่มักใช้ร่วมกันเรียกเกล็ดหอยทั้งสอง ชื่ออื่นๆ ของเกล็ดหอยเล็ก คือ หญ้า
ทับหอย

๓. เกล็ดหอยจีนเป็นพืชคนละชนิดกับที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ดูลัมกับ

๔. หนังสือชื่อพิชฌมุนไพโรและประโยชน์ หน้า ตต เรียกหญ้าเกล็ดหอยใช้ทั้งต้น ขงน้ำกิน
แก้ท้องเสีย ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บิด อมบัวปาก ใบสดพอกแผล รักษาหิด รากขับลมขับปัสสาวะ แก้
ปวดท้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๔ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เกว้า

๑๓. ส่วนของพืช ยอด ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กว้าว เขว้า ครว้า กระทุ่มแดง ตุ่มก้านแดง เฝ้า ตุ่มกว้าว ทองแดงเหลือง ทองเหลือง
ล่องเลาะ กาว ขวาว ขาว ว่าว วาว *Adina cordifolia*

๑๕. ประโยชน์ ยอดรับประทานแก้ปวดศีรษะ ใบสดตำคั้นใส่แผลฆ่าตัวหนอนในแผล รากใช้ทำยาแก้โรค
ฉิวหนึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เมตทิคัล มี เทีย	๒๕๒๕	๕๕ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แก้ว

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะมุงนิง (ปัตตานี) แก้วขาว แก้วซีโก้ (ยะลา) แก้วพริก ตาไหลแก้ว (เหนือ) แก้วลาย (สระบุรี) จ้าพริก จ้าพริก (ลำปาง)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดต้มกับน้ำกินหรือใช้ดอง เหล้ากินเป็นยาขับประจำเดือน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๖ กล่าวว่า ใบใช้เหมือนข้างต้น ยาที่ปรุงเรียกว่า ยาประสะใบแก้ว ทั้งเป็นยาแก้จุกเสียดแน่นเพื่อขับผายลม บำรุงธาตุ บางคนว่าใช้ใบแก้วตำละเอียดปั้นใส่ทวารหนัก ๕ นาที ร่างกายจะเกิดความร้อนคล้ายมีไข้

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๕ ไม่ได้กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๓ กล่าวถึงแก้วต้นเดียวกันนี้ (*Murraya paniculata*) ว่าใบขับพยาธิตัวตืด เคี้ยวอมแก้ปวดฟัน กระจุน ผัดสมาน แก้บิด แก้ท้องเสีย หยอดตาแก้ตาแดง ดอกและใบเจริญอาหาร ช่วยย่อย แก้ไข้ข้ออักเสบ แก้ไอ แก้ระคายน้ำ แก้เวียนศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๖๒ ๑๒๔	ไทย	QV 770 JT 3 ง ๓๑๑, ๒๕๒๑

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แกแล

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้เหียง แกแล เข (อีสาน)

Cudrania javanensis

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีสารสีเหลืองพวก flavone ชื่อ morin ๑% และยังมี tri- และ tetrahydroxy-stilbene อย่างละ ๐.๐๖ % ทางยาใช้แก่นน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔ กล่าวว่าแก่นมีรสขม ขาขึ้น บำรุงน้ำเหลืองให้เป็นปกติ แก้วพอง บำรุงกำลัง แก้กาฬลึงค์ ขับปัสสาวะ มีชื่ออื่นๆ เพิ่มเติม คือ แก้วทอง (แพร่) แพร(ใต้) เหียง (นครราชสีมา)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๓ กล่าวว่า เป็นยาภายในใช้ในการคลอตนุตร บำรุงน้ำเหลืองบำรุงกำลัง เขียวรักษาไข้รากสาด หลบเขาลำไต้ ใช้แก่นกินแก้ท้องร่วง

๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒ หน้า ๗๓ กล่าวถึงพืชอีกชนิดชื่อ แก้วใช้ดอกแก้เสมหะ โลหิต และวาโยกำเริบ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๒๒ ๑๒๔	ไทย	QV 770 JT 3 ง 311 2521

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ล ห้องสมุดศิริราช

๑๑. ลักษณะเอกสาร ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกโก้

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Theobroma cacao

๑๕. ประโยชน์ ไขมันจากเมล็ดโกโก้ตัว เรียก Theobroma oil ใช้ผสมทำยาเหน็บ (suppository).
ทำครีม เนื่องจากมีจุดหลอมตัวต่ำประมาณ ๓๐-๓๕° C

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตราชลีย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๔ กล่าวไว้ว่า
เมล็ดยกกาลอยด์ ชื่อ Theobromine เป็นยาขับปัสสาวะ และทำให้กล้ามเนื้อเรียบคลายตัว และ
กระตุ้นประสาทส่วนกลาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๓๑	๔๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกงกางใบเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกงกาง กงกาง พังกาทราย (กะปี่) พังกาใบเล็ก (ใต้)

Rhizophora candelaria

๑๕. ประโยชน์ ไม้ได้จากเปลือกชะล้างบาดแผล ห้ามโลหิต รับประทานแก้ท้องร่วงแก้บิด แก้อิศสาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๕๐ กล่าวถึงโกงกางใบใหญ่ว่ามีประโยชน์ทางยาเช่นเดียวกับชนิดใบเล็ก ชื่ออื่น ๆ ของโกงกางใบใหญ่คือ โกงกาง (นครปฐม) โกงกอน (เพชรบุรี ชุมพร) โกงกางนอก (เพชรบุรี) พังกาใบใหญ่ (ใต้) ลาน (กะปี่) กางเกง (ชุมพร)

๒. หนังสือไม้เทศ เมืองไทยของหมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด หน้า ๖๔-๖๕ เรียกชื่อพืช
ต้นเดียวกันนี้ว่า กงกางใบเล็ก และสรรพคุณกล่าวว่าใช้เปลือกต้มน้ำรับประทาน ให้ผลเช่นเดียวกับ
ที่กล่าวมาแล้วทุกประการ ส่วนกงกางใบใหญ่ก็มีประโยชน์ทางยาเช่นเดียวกัน และมีชื่ออื่น ๆ
นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วได้แก่ กงกางหัวสม ประลึก พังกาหัวลม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์
ลิขสิทธิ์ © ๒๕๒๕
สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียก หนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๑๘	๑๘ ๒๑๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โภจัญญ์กระดูก

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โภจัญญ์กระดูก

Saussurea lappa

๑๕. ประโยชน์ เถาแห้ง มีกลิ่นหอมชวนดม คล้าย Orris root รสเผ็ดร้อน ใช้เครื่องเทศ ทำยาแก้ลมในกองเสมหะ ยาฆ่าเชื้อโรค เป็นยาฝาดสมาน ทั้งในจีนและอินเดียใช้รากไม้นี้บดเป็นผงสูบแทนพื้นผองแห้งใช้สระผม ใช้เป็นยาชูกำลังในอหิวาตกโรค ใช้ในโรคที่มีอาการชักกระตุกในอาการเกร็ง และกล่าวถึงสรรพคุณที่ชนชาติอื่นใช้อีก เช่น แก้อาเจียน แก้อาการเสียโรคนิวหมิง กระตุ้นความกำหนัด ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ แก้ไข้จับสั่น โรคเรื้อน ไอกรน เข้าข้อ มีรายละเอียดเกี่ยวกับส่วนประกอบและผลทางเภสัชวิทยา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่า ของอินเดียดีกว่า และแพงกว่า ประโยชน์กล่าวเพียงแก้ลมในกองเสมหะ (ลมชื้นในตอนเช้า)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวว่า ใช้ปรุงเป็นยาหอมกินแก้ลมวิงเวียนหน้ามืดตาลาย ขับลม แก้โรคโลหิตจาง

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๕๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่า มีรสขม ทวามมัน แก้เสมหะแลลมที่ค

๑. ชื่อผู้แต่ง — คร. วิเชียร ธีรวัฒน์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง — งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ — งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๒๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎ์กั๊กกรา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกฎ์กั๊กกรา โกฎ์กั๊กตรา โกฎ์กั๊กกะตรา

Anacyclus pyrethrum

๑๕. ประโยชน์ มีกลิ่นหอม รสเผ็ดร้อนมาก มีน้ำมันระเหย อัลคาลอยด์ชื่อ Pyrethrine มีอินทรสเพื่อนมี inulin ๕๐% สรรพคุณแก้ลม แก้คลื่นเหียน แก้ปวดหัวตัวร้อน แก้ริดสีดวงทวาร เป็นยาบำรุงประสาท ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง เป็นยาขับน้ำลาย ใช้ผสมทำยาไล่เห็บ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๘ โกฎ์กั๊กกราไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ สรรพคุณเหมือนข้างบนบางตอน และแก้ดีพิการ นอนสะดุ้ง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๘ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่า แก้ลมอันกระทำให้คลื่นเหียน แลแก้ดี แก้ริดสีดวง

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๔ ๒๑๘	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฐก้านพร้าว

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกศก้านมะพร้าว (ศิลาจารึกวัดราชโอรสาราม) โกฐก้านมะพร้าว

Picrorrhiza kurroa

๑๕. ประโยชน์ เถาแห้งมีไกลโคไซด์ Picrorrhizin รสขม ๒๖.๖% ตรวจพบยาบำรุงหัวใจ (cardiac glycoside) และอื่น ๆ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า แก้ไข้จับสั่นเรื้อรัง แก้ไข้ซึ่งมีอาการสออีก แก้หอบ แก้เสมหะเป็นพิษ ใช้น้อย ๆ เป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร ยาระบายอ่อน ๆ ใช้น้ำมากเป็นยารู เชื่อว่าแก้ไข้จับสั่น และเป็นยาขับน้ำดี ใช้น้ำภายนอกแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่า แก้ไข้สออีก แก้หอบ และเสมหะเป็นพิษ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๔ กล่าวว่าเหมือนข้อ ๑
๓. คู่มือหนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวัดย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๒

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๒๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฐลูเฆมา

๑๓. ส่วนของพืช เหง้าและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกฐหอม

Atractylodes lyrata, A. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ ราก และเหง้ามีกลิ่นหอมและร้อนรสขมขำ มีน้ำมันหอม ไวตามินเอ. ดี สูง ชาวจีนนิยมใช้ เป็นเครื่องยาเข้าในตำรับยาหลายขนาน สรรพคุณยาที่มีรสร้อน ใช้เป็นยาบำรุงธาตุ ยาบำรุง ใช้แก้ โรคเข้าข้อ ยาเจริญอาหาร เป็นยาเร่ง ขับปัสสาวะ แก้โรคในปากในคอ ระงับอาการท้อ แก้หวัด คัดจมูก แก้ไข้ แก้ลมตะกั่ง แก้ไข้รากสาดเรื้อรัง แก้เหงื่อออกมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๔ กล่าวว่า แก้โรคในปากคอ เป็นแผลเน่าเปื่อย แก้เสียดแทงสองราวข้าง ระงับอาการท้อคล้ายอีเฟรดครินของฝรั่ง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๔ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง ทมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียก หนังสือ
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎจุฬาลำพา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าเป็นส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชี (ฝรั่ง) *Artemisia indica*
A. vulgaris
A. absinthim

๑๕. ประโยชน์ ปรุงเป็นยาแก้ไข้เจี๋ยง คือ ไข้ที่มีเม็ดผื่นขึ้นตามตัว เช่น ไข้ดัด ฮีสุกฮีไล คำแดง ผิดาด ไข้รากสาด ปะดง แก้ไข้เพื่อเสมหะ แก้หืด แก้ไอ เป็นยาเร่งประสาทส่วนกลางที่สมองคล้าย การระบุนแต่มีพิษมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. คนพื้นเมือง ต.แม่สาว อ.ฝาง ปลุกกันมากเรียก ผักชี ส่วนผักชีของคนในกรุงเทพฯ เขาเรียกหอมป้อม

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๔ กล่าวถึง โกฎจุฬาลำพา หลายต้น ต้นที่มีประโยชน์ทางยา ได้แก่ *Eupatorium capillifolium* ใช้แก้ไข้ทั้งปวง *Artemisia vulgaris* มีประโยชน์เหมือนข้างบน และโกฎจุฬาลำพาจีน *A. dubia* ใช้แทน *A. vulgaris* ได้

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๑
กล่าวว่า โทงเทรียหาล่าบาก A.vulgaris ใช้ใบ ขับลมขับระดู ขับน้ำเหลืองเสีย ขับพยาธิ เป็น
antiseptic ยาจีนใช้ห้ามเลือด พอกแก้ปวดศีรษะ แก้บิด ท้องเสีย จุกเสียด โรคลิวหนิง ใช้ใบและ
ยอดช่อดอก แก้หืด แก้อาหารไม่ย่อย เป็นยาบำรุงขับเสมหะ

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๑ กล่าวว่า รุ้แก้ใช้จับ
แก้เสมหะ แอหืดไอ ทำให้เสียงไพเราะ

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียก หนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๒ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทย จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎชะงุ้มมั่งศรี

๑๓. ส่วนของพืช ใบแห้งมีน้ำมันหอมระเหย

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eucalyptus

๑๕. ประโยชน์ ใบแห้งเก็บค้ำปี กลั่นได้น้ำมัน เป็นยาขับลมในลำไส้ ยาสมาน แพทย์จึงใช้ยาตองของใบ โกฎชะงุ้มมั่งศรีกินแก้ปวดท้อง น้ำมันยูคาลิปตัส ใช้ภายนอกแก้บวม ฟกช้ำ เป็นยาแก้ลมแก้ริ้วระภายในอีกเสบสูดไอน้ำมันเข้าทางจมูก เป็นยาแก้ความอึดเสบของเยื่ออ่อนตามหลอดลม และทำลายสิ่งโสโครกในช่องปากและนาสิก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๗ เรียก โกฎชะงุ้มมั่งศรีหรือโกฎชะงุ้มมั่งศรี ไม่ได้บ่งว่าใช้ส่วนไหนให้สรรพคุณกระจายหนอง ข่าแม่พวยรี แก้วไล่ควานไล่ลาม (แปลเนื้อร้ายกินแต่ปลายองค์กำเนิดเข้าไป) ขบโลหิตสตรีที่เน่าเหม็น แก้คิพิการและพิษทั้งปวง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๐ กล่าวเหมือนข้อ ๑

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ ร.ศ. พเยาว์ เหมือนนางษัญญาดี หน้า ๖๗, ๖๖๗ กล่าวว่า ยูคาลิปหรือน้ำมันเขียวกลั่นจากใบสดใช้กินหรือทำยาอมเป็นยาแก้ไอขับเสมหะ ใบสดขยี้ๆ กลั่นน้ำมันจะออกมาช่วยไล่ยุงและแมลง

๔. หนังสือตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่างโดยท่านเจ้าคุณสีหศักดิ์ สนิทวงศ์ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หน้า ๒๒ กล่าวถึงประวัติการนำต้นยูคาลิปตัสเข้ามาปลูกในประเทศไทยสมัย ร. ๕

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๖๐ ๑๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎเชียง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รากตั้งกุ่มเท้า กุ่มบัว (จีน)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงรับประทานแก้ไข้ แก้อีก แก้อิโธ แก้อิเสียดแทงของราวข้าง หัวบำรุงโลหิต ราก
กระจายโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า๑๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพิมพ์ โกฎน้ำเต้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Rheum palmatum หัวอั้ง (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากมี anthraquinone derivatives เป็นยาสำคัญ และมีน้ำมันหอมระเหยและแทนนิน เป็นยาบำรุงธาตุในโรคธาตุพิการอาหารไม่ย่อย ขนาดสูงเป็นยาระบายหลังระบายแล้วจะสมานคุมธาตุเอง เพราะมีแทนนิน แก้กท้องเดินเนื่องจากอำนาจสมานของแทนนิน แพทย์โบราณยังใช้แก้เจ็บตา ริดสีดวง ทวารได้อีก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๗๘-๗๙ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎฟงปลา

๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุกกะโรติณี กล้วยไม้ (พายัพ) บวกลบ (โคราช อุบล) ฟงปลา (จันทบุรี) เถาฟงปลา (ระยอง) กล้วยมุสัง (พังงา) จรูติณี (ชุมพร) นมตำไร

Dischidia rafflesiana

๑๕. ประโยชน์ ลูกมีรสฝาดคล้ายลูกเบญจกานี ปรงเป็นยาสมานแก้ท้องร่วง แก้บิด ปวดเบ่ง เสมหะพิการ แก้อาเจียน สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม่เทศเมืองไทย หน้า ๗๖ กล่าวว่าการเกิดโกฎฟงปลาณี คล้ายกับพวกลูกเบญจกานี คือ มีตุ่มหึ่งไว้ตามใบ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๗๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฏสอ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แป๊ะลี (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รากมีกลิ่นหอมชื่นใจ ใช้ปรุงยาทั้งไทยและจีน ประโยชน์ทางยาใช้แก้ไข้ แก้หืด แก้ไอ ทำให้หัวใจชุ่มชื้น โกฏนี้มาจากจีน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๑ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวน	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๗๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โกฎหัวบัว

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่วงเกียง (จีน)

Archangelica officinalis (Umbelliferae)

๑๕. ประโยชน์ แก้ลมในท้องริดสีดวง และกระจายลมทั้งปวงให้หายหรือเรอออกมา

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๒ กล่าวถึง โกฎหัวบัวซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Stephania erecta* (Menispermaceae) แต่ประโยชน์กล่าวเหมือนข้างบน

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๕๒๖) หน้า ๑๒ กล่าวถึง โกฎบัวน้อย โกฎบัวใหญ่ ไม่ทราบว่า จะเป็นชนิดเดียวกับ โกฎหัวบัวหรือไม่ และหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐-๑๑ ยังกล่าวถึงจำพวก โกฎอื่น ๆ เช่น โกฎกะเพอ โกฎกุสมภ โกฎกะตะลิน ส่วนมากใช้แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสจี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขจร

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ลูกอ่อน ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สลิด กะจอน

Telosma odoratissima

๑๕. ประโยชน์ ดอกและลูกอ่อนรับประทานเป็นผักได้ แพทย์ตามชนบทใช้รากผสมยาหยอดรักษาตา และกินทำให้อาเจียน ถอนพิษเบื่อเมา ทำให้รู้รสอาหารดับพิษทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สักดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๓๒ สลิดหรือขจรมีชื่อพฤกษศาสตร์ *T. minor* และ *T. odoratissima* ประโยชน์ดอกและรากใช้เหมือนข้างต้น ต้นเป็นพืช

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๖ กล่าวว่า ขจร (*T. minor*) ใช้รากผสมยาอื่น แก้กษโหลิด และยังกล่าวถึงขจรหรือสลิดป่าอีกต้น คือ *T. pellida* ว่าใช้รากเหมือน *T. minor*

๑. ชื่อผู้แต่ง เจษฎา เหลืองแจ่ม

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรมะ

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพรมะ (แปลงสมุนไพรมะ ส.น.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
ไม่ได้แจ้ง	-	ไม่ได้แจ้ง	๖ ๔๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขนุน

๑๓. ส่วนของพืช กิ่ง ราก ผลดิบและสุก

๑๔. พืชอื่น ๆ *Artocarpus heterophyllus*, *A. integrifolia*

๑๕. ประโยชน์ กิ่งคือแก่นขนุนที่ราลง ให้สีเหลือง รากใช้ภายนอกเป็นยารักษาโรคผิวหนัง ต้มกับน้ำรับประทานแก้ท้องเสีย ผลดิบเป็นยาฆ่าพยาธิแก้ท้องเสีย ผลสุกเป็นอาหาร เป็นยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๖๘ กล่าวว่าขนุนมีมากหลายชนิดเฉพาะขนุนหนึ่งและขนุนละมุด บำรุงกำลังและโลหิต ทำให้เลือดเย็น สมาน ไบของขนุนละมุดเผาให้เป็นถ่านผสม น้ำปูนใสหยอดหู แก้ปวดหู และหูดเป็นน้ำหนวก ใส่น้ำลูกของขนุนละมุดต้มรับประทาน แก้ตกเลือดทางทวารเบาของสตรีที่มากไปให้หยุดได้ แพทย์บางชนบทใช้แก่นและเนื้อไม้ กินแก้ลมโรค

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ
วัดพระเชตุพน ฯ กล่าวถึงขนุนว่ามีหลายชนิด ตามสรรพคุณยาเฉพาะแก่นขนุนแห้งและขนุนละมุดเผา
เป็นถ่านผสมน้ำปูนใสทาเส้นเด็กแก้ละอองทราย เป็นขุม เป็นผ้า ไล่ขนุนลมุดสุมไฟเป็นถ่านใช้ เป็นยาถอน
พิษสำแดง ส่วนขนุนสำปะลอนั้น ใช้รากผสมกับยาอื่นต้มแก้โรค มะเร็ง กามโรค ท้องใน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขอนดอก (ต้นพิกุลและตะแบก)

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ในลำต้นที่มีเชื้อลง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ ขอนดอกปรุงเป็นยาจะใช้ขนดอกที่เกิดจากต้นพิกุล จึงจะได้สรรพคุณดี ขอนดอกมีรสจืดหอม บำรุงตับ ปอด หัวใจ บำรุงทารกในครรภ์ ทำให้หัวใจชุ่มชื้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๒ กล่าวว่า ใช้ขนดอกเป็นยากรรมรักษา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรรักษ์ที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียก หนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขอบชะนาง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ำมูกมาย (ลพบุรี สระบุรี) หน้ำนอนตาย (พม่า)

๑๕. ประโยชน์ ข้ำนอน เพื่อพยาธิในท้อง เข้ายาไทยแก้โรคตาชโมย ขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า สัตินเปลี่ยนเขียวเป็นแดงได้ จึงมีชื่อเรียก ขอบชะนางขาว ขอบชะนางแดง แท้จริงเป็นพืชอย่างเดียวกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๖ กล่าวว่า ขอบชะนางเป็นไม้จำพวกเดียวกับหนอนตายอยากจะฆ่าหนอนได้ และใช้ปรุงยาขับโลหิตประจำเดือนและระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้กษณะในชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ หนอนขาว หนอนแดง หนอนตายอยากขาวและแดง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๔ กล่าวว่าเหมือนข้อ ๒ และแก้ น้ำเหลืองเสีย ใบพอกอุดหนองฝี แก้ปวดอักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัลบั้ม

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่อย

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ราก ใบ ลูก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สัมพอ (เลย) ทองชะแน้ (กะเหรี่ยง กาญจน)

Streblus asper

๑๕. ประโยชน์ ในเปลือกกรากมียาบำรุงหัวใจกว่า ๓๐ ชนิด ยางจากต้นมี milk clotting enzyme ใช้ย่อน้ำนม เปลือกต้นรสเปือเบา ดับพิษภายใน หุงน้ำมันทาริดสีดวง แก้กษัยผิวหนัง ต้มกับเกลือให้เค็ม เป็นยาอมแก้รำมะนาด เปลือกทำกระต่ายข่อยที่ปลวกไม่กิน เนื้อไม้ผสมเป็นยาสูบ กิ่งอ่อนหุบให้น้ำสีทึบ ลูกกินได้ เมล็ดเข้ายาอายุวัฒนะ ใบใช้ตำกระต่ายข่อยชดพื้นไม้ เชื่อกันว่าใบคั่วขงกินแก้ปวดประจำเดือนได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าเมล็ดยาและเปลือกมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อในช่องปากและทางเดินอาหาร เปลือกต้มน้ำกินแก้ไข้ บิด ท้องเสีย

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๑๔ กล่าวเพิ่มเติมว่า กระต่ายข่อยมวนยาสูบแก้ริดสีดวงจมูก ทางเชียงใหม่ใช้แก่นข่อยหั่นฝอยมวนเป็นบุหรี่ยสูบ แก้กษัยสีดวงเรียกว่าไชโยและไชโยปึงไฟให้เหลืองกรอบขงน้ำกินเป็นยาระบายท้องอ่อน ๆ เมล็ดใช้เหมือนใน ๑๕ และบำรุงธาตุ เจริญอาหาร

รากไม้รักษาบาดแผล ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ส้มฝ่ำ ส้มพ้อ กักไม้ฝอย (เหนือ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๔ กล่าวคล้าย ๆ ข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ อนุมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๔๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชคมอญ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Sida rhombifolia*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีเส้นใยเหนียว และต้มกับน้ำกินแก้ไข้ รากต้มน้ำอมบ้วนปากแก้ปวดฟัน เหงือกอักเสบ ใช้ภายในรับประทานช่วยย่อยและเจริญอาหาร แก้ไข้ ทั้งต้นต้มน้ำรับประทานทำให้ประจำเดือนมาปกติ บดกับน้ำมันมะพร้าวทาแก้คัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๘ กล่าวว่า ชคมอญมี ๒ ชนิด คือ *sida corylifolia* (ชื่ออื่น ๆ เรียกชคมอญหลวง หญ้าชดหลวง) และ *Sida rhombifolia* (อีกชื่อเรียกหญ้าชด) ใช้ทั้งสองอย่างเป็นยาคือ รากเขี่ยารักษากระเพาะอาหาร ดีพิการ ขับเสมหะ รักษาโรคปอด เบื่อสมองพิการ ปวดมดลูกเจ็บตามท้อง ขับเลือดขับรก แก้ไข้ แก้คลื่นเหียนอาเจียน ต้นรับประทานชูกำลัง ใบต้มใส่เกลือเป็นยาบ้วนปาก ใบและต้นอ่อนคั้นน้ำผสมน้ำผึ้งกินแก้บิด

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๔ เรียกชัคมอน และชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *S.corylifolia* ใช้เหมือน ๆ ในข้อ ๑ และกล่าวว่าทั้งต้นต้มกับกะชายกินเป็นยาบำรุงความกำหนัด แก้กามตายค้ำน ชื่ออื่น ๆ มีชัคมอนตัวผู้ อีгимแดง หญ้าชัคน้อยไบนน และยังคงกล่าวถึงไม้ตระกูลนี้อีกชนิดคือ ชัคมอนใบยาวหรือต้นข้าวต้ม ยุงปักแม่หม้าย กงพืดแม่หม้าย อีгим อีгимขาว บางแห่งเรียกเขยตาย (เขยตายมีอีกต้นหนึ่ง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ดันดีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๗๑ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชั้นทองพญาบาท

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Gelonium multiflorum*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกเป็นยาบำรุงเหงือก ใช้แก้เหงือกอักเสบ เป็นยาถ่าย แก้อโรคดับพิษการ แก้อโรคผิวหนัง
กลากเกลื้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๗๑ กล่าวว่า มีไม้แกมเถาอีกต้นของจันทบุรี ชื่อ ชั้นทอง
พญาบาท แต่ชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Hippocratia combodiana*

๒. ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๖ กล่าวเหมือนข้างต้นและยังมี
ประโยชน์ทางยาอีกหลายอย่าง ตลอดจนมีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย และหน้า ๑๐๗ กล่าวถึงชั้นทองพญาบาท
เครือเหมือนในข้อ (๑๖) ๑. ประโยชน์ใช้เนื้อไม้มีรสเมาเบื่อ แก้พิษในกระตูก น้ำเหลืองเสีย โรคผิวหนัง กาย

๓. ดูหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๑๐ กล่าวถึง ชั้นทองพญาบาท แต่มีชื่อพฤกษศาสตร์
๒ ชื่อ คือ *Gelonium multiflorum* และ *Hippocratea cambodiana* (ที่จริงเป็นคนละต้นกัน -
ผู้เขียน) ประโยชน์คล้ายคลึงข้างบนและข้อ ๒ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ ข่อยสพายควาย (แพร่) ยาง

ปลดก ป่าช้าหมอง

๔. หนังสือชื่อพิชฌมุนไพโรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๖ กล่าว
เหมือนข้างต้น

๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพโร ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๒๓ กล่าวถึงชื่ออื่น ๆ มากมายและ
กล่าวว่าเนื้อไม้ต้มอาบแก้ผื่นคัน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๘๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นเครือ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แหนเครือ (พ่ายัพ) เกาถั่วแปบ (เชียงใหม่) มันแดง (นครศรีธรรมราช)
Combretum extensum

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงรสประทานเป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงโลหิต และขับโลหิตประจำเดือน เป็นยาสมานลำไส้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงขมิ้นเครืออีก ๒ ต้น ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *C. acuminatum* และ *C. dasystachyum* แต่สันนิษฐานว่าเป็นต้นไม้เดียวกัน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑ กล่าวว่าใบเป็นยาขับโลหิตระดูสตรีที่เสียเป็นลิ่ม เป็นก้อนให้ออก ดอกแก่บิดมูกเลือด ต้นขับผายลมและเรอ แก้น้ำดีพิการ ตาเปื่อย ตาแฉะ ชื่ออื่นมีเพิ่มเติมคือ ขมิ้นฤาษี ผ้าร่ายห่อทอง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัจดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๒ กล่าวถึงขมิ้นเครืออีกต้นซึ่งมีชื่ออื่นว่า กำแพงเจ็ดชั้น มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Fibraurea tinctoria*

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๓๔-๓๖ กล่าวถึงกำแพงเจ็ดชั้น
๓ ต้นต่างตระกูลกัน

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เมดิคัลมีเดีย	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐, ๑๒๒, ๑๕๔ ๒๕๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	---	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นชัน

๑๓. ส่วนของพืช เหง้าแห้ง-สด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้น ขมิ้นแกง ขมิ้นหยอก ขมิ้นหัว (เชียงใหม่) ขมิ้น หนึ้น ตายอ สะยอ

(ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์)

๑๕. ประโยชน์ เหง้าสดชูดเปลือก ล้างน้ำ ต้มละลายเอียง เดิมน้ำคั้นเอาน้ำกิน แก้ก้องร่วงท้องเดิน เหง้าแห้งบดละเอียด ทาบริเวณที่เป็น เม็ดผื่นคันนิยมใช้กับเด็กมาก และขมิ้นชันบดละเอียดผสมสารส้มเล็กน้อย ใส่น้ำมันมะพร้าวพองและใช้ทาบริเวณที่เป็นแผลพุพองที่หนึ่งศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๒ กล่าวรายละเอียดเกี่ยวกับประโยชน์ไว้มากคล้ายคลึงกันเช่นแก้ก้องเสีย แก้ก้องผื่นหนัง และยังคงกล่าวว่ามีกินแก้ไข้ แก้กเสมหะ แก้กพิษโลหิต สมานแผล ยาคุมธาตุขับลมหัวลมแก้หัววัด หยอดตาให้เย็นสบายแก้ตาบวม ชื่ออื่นๆ มีเพิ่มเติมคือ ขมิ้นทอง ขมิ้นดี อังกอนหัว ขมิ้นไซ พวยาวาน เข้าหมื่น ขมิ้นป่า ชื่อพฤกษศาสตร์ เรียก *Curcuma longa*

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๐ กล่าวว่า ผงขมิ้นทาตัวเด็กดีกว่าเทลกัม (talcum) ของต่างประเทศ ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนในข้อ ๑

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๖๒ และ ๗๑ กล่าวว่า ราก เงามี curcumin ซึ่งเป็น volatile oil เป็นสารสีเหลือง ทำกระดาษขมิ้นตรวจความเป็นค่าง ทางยา ใช้ลดกรด ขับลม ขับน้ำเหลือง รักษาโรคเดือนไม่ปกติ น้ำหัวขมิ้นใช้ภายนอกทำยาพอกแก้ปวดข้อ น้ำมันที่กลั่นได้จากหัวที่แห้งเอามาใช้เป็นยาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ได้

๔. อุทนาการสมุนไพรรของ รศ. ดร. พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๔๑ กล่าวเหมือน ๆ ข้างต้น

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๕ กล่าวว่า ขมิ้นชันแก้ไข้คันบ้ง- เกิดแต่ดี ขำระโรคอันบ้งเกิดแต่แห้ง แก้ไข้ผอมเหลือง แก้เสมหะพุกบวมบาดแผล

สถาบันวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสียม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทยสรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้นอ้อย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านเหลือง ขมิ้นหัวชัน สากเบือละว้า
Curcuma caesia (C. zedoaria)

๑๕. ประโยชน์ หัวรสฝาดเพี้ยนแก้ไข้ครันเนื้อครันตัว รักษาฝีไส้ แก้กษิโรลิต แก้ม แก้ววม แก้เสมหะ แก้ไข้ทั้งปวง หัวขมิ้นใช้เป็นยา คุมฤทธิยาอื่น ๆ ที่ระบายนจิต และกล่าวถึงสรรพคุณที่กล่าวไว้ในสมุนไพรรักษาในบ้านเรา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรรักษาในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๔ กล่าวถึง ขมิ้นอ้อย (*Curcuma caesia*) หัวขมิ้นเบาขับฤดูหนาวและหนองใน น้ำคั้นจากใบ ขมิ้นอ้อยเป็นยาแก้ท้องมารโดยขับปัสสาวะ วัตถุหอมชนิดหนึ่งในหัวขมิ้นอ้อยมีฤทธิ์บำรุงกำลังและขับลมใช้แก้ปวดท้อง หัวขมิ้นอ้อยโขลกละเอียด ผอกแก้ชักเสบ พกฆ่า ข้อเคล็ด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๕๑ กล่าวว่าทางยาใช้ขมิ้นอ้อยมากกว่าขมิ้นชัน

๓. ดูหนังสือสมุนไพรรักษาของ รศ. ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๕๒ ขมิ้นอ้อย (ขมิ้นหัวชัน)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๙๒ ๑๘๔	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าต้น

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตรีโครัตน์ เทพทาโร พูลตัน ปุดัน กะเพราต้น
Cinnamomum siamensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากปรุงเป็นยารับประทานแก้ท้องอืดแน่นเพื่อ ขับลมในลำไส้ แก้มขื่นเบื้องสูง
หน้ามีดริงเรียน เนื้อไม้มีน้ำมันหอมระเหยคล้ายน้ำมันชาขับพริสของฝรั่ง

๑๖. หมายเหตุ ๑. มีตรีโครัตน์อีกชนิดชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Ormosia robusta*

๒. มีเทพธาโรอีกต้นชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Cinnamomum cassia*

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๕ กล่าวเหมือนข้างต้นและชาต้นมีรสเผ็ดปราชาไซ

ชันน้ำเหลืองขับเลือดบางแห่งใช้เนื้อไม้ปรุงกับสะค้านและต้นดาวเรือง กินแก้ผิลง (โรคปวดในท้องดัง
ไส้ระชาตอย่างโรคไส้ตันอีกเล่ม) ใช้ปรุงยาหอมลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓ ๑๘๕	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าตาแดง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่า กะฎกกะโรหิณี

Alpinia galanga

๑๕. ประโยชน์ ใช้เหมือนข่าใหญ่ และมีคุณพิเศษอย่างหนึ่งคือ แก้ป่วง แก้ลงอาเจียน ผ่นกับน้ำปูนใสกิน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พ.เยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๗, ๑๑๘, ๑๓๘ เรียก ข่าหรือข่าตาแดงมีวิธีใช้เหง้ารักษาท้องขึ้นท้องเดินอาเจียน กลาก เก็ดลอน ลมพิษ

๒. ขูข่าใหญ่

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔ กล่าวถึง ประโยชน์ของข่าตาแดงไว้มากคล้าย คลึงข้างต้นและเหมือนข่าใหญ่

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๘ เรียกข่าชื่อเดียวใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๓ ๑๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าลิง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าเล็ก

Alpinia officinarum

๑๕. ประโยชน์ หัวตากแห้งฝนกับสุรา แก้กูกเสียดแน่นเพื่อ ยัดใส่ฟัน แก้ปวดฟัน ขับลม ผลมหา
เน็งเหล้าได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๖ เรียกข่าลิง หรือข่าน้อย แต่มีชื่อพฤกษศาสตร์
ว่า *A. conchigera* หัวมีกลิ่นฉุนร้อนแรงกว่าข่าใหญ่ และข่าดำแดงมาก ประโยชน์ทางยาเหมือน
ข่าตัน และใช้ต้นแก่มีตาช ชื่อมีทราย ใบแก่เกลื่อนน้อยใหญ่ ดอกช่พญาฮีนโล่าไล่ รากแก้พิษฝี
หัวแก้กามโรค

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๘ เรียกว่าข่าเล็ก ใช้ขับลม

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวว่าต้นแก้พิษมีตาชชื่อ
มีทราย ใบ ดอก ใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. รากรู้แก้พิษมีชื่อมาระทะ หัวแก้ใช้สำหรับบุษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๔๒ ๑๘๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข่าหลวง ข่า กระดูกกะโรหิณี

Alpinia siamensis

๑๕. ประโยชน์ หัวมีกลิ่นฉุนเผ็ดร้อนใช้เป็นยาขับลมหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ ใช้หัวข่าโขลกผสมน้ำส้มมะขามเปียก
แทรกเกลือกินเป็นยาขับเลือดเสียเลือดเน่าที่ตกค้างในมดลูกออกที่ ขับลมในลำไส้เป็นยาระบายไปในหัว
ด้วย แก้กษิต แก้กษิตท้อง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ.-พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๗,
๑๑๘, ๑๓๘ กล่าววิธีใช้เหง้าข่ารักษาท้องขึ้นท้องอืด ท้องเดิน อาเจียน (ที่เรียกว่าป่วง) และวิธีใช้รักษา
กลากเกลื้อนและลมพิษ และเรียกขานี้อีกชื่อว่าข่าตาแดง

๒. ข่าตาแดง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔ กล่าวถึงข่าใหญ่ว่าใช้เหง้าอ่อนกินขับลม แก้กษิต
มานใช้ท้องดี

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์หน้า ๘ เรียก ข่า (ข่าใหญ่)

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวว่า ข่าใหญ่ ใช้หัวแก้ม
รังลมให้กระจาย แก้กษิต บวม แก้กษิต ต้นแก้มกษิตอันตกลือต ใข้หัวตัวขี้กลาก ดอกแก้มเกลื้อนน้อยใหญ่

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพมุต และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๐ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าว

๑๓. ส่วนของพืช ฟาง เมล็ด รำ ต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวเจ้า ข้าวไข่แมงดา ข้าวคอแรง ข้าวเหนียว บัว ข้าวหนึ่ง (เหนียว) ข้าวเหนียว ปอถู่ (แม่ฮ่องสอน)

Oryza sativa

๑๕. ประโยชน์ กล่าวถึงรายละเอียดมากมายถึงส่วนต่าง ๆ ของข้าวที่จะนำมาใช้เป็นยา และบอกสรรพคุณตลอดจนตำรับยาที่ใช้รักษาโรคต่าง ๆ เช่น อาเจียนเป็นเลือด เลือดกำเดาออก ตาแดง โคนพิษ ช่วยให้อาเจียน ตับอักเสบ ปัสสาวะมีหนอง บิดถ่ายเป็นเลือด ผื่นหนังอักเสบจากการทำนา แก้กษิษสารหนู ปวดเอว ฯลฯ รวม ๒๑ ตำรับ มีผลรายงานทางคลินิก, เภสัชวิทยา และสารที่พบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงสรรพคุณยาโบราณใช้ทั้งน้ำข้าวข้าวแก้มิซร้อนใน แบ่งข้าวเจ้าผสมน้ำปัดพอก แก้ม เพลมพัด ข้าวสารตำผสมสุราทาแก้มพิษแก้คันได้ดี

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๕ กล่าวถึงรำข้าวที่ได้จากการสีข้าว นำมาบิบเอาน้ำมันรำข้าว ใช้เป็นอาหาร

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงข้าวต่าง ๆ และข้าวที่เปลี่ยนแปลงสภาพใช้เป็นยาต่าง ๆ

๔. หนังสือชื่อพิชมนไพโรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวว่า ไร่ข้าวมี vitamin B₁, B complex รักษาโรคเหน็บชา

๕. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพโร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๖, ๕๔, ๑๓๖ กล่าวถึงประโยชน์ของข้าว

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชื่อค่า

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านพระนิม จิตอยค้ำวน

Euphorbia sessiflora

๑๕. ประโยชน์หัวเป็นยากัดเสมหะ และโลหิตภายใน หัวมีรสร้อนขบพยาธิ แก้ทุกบวม กุดทะราด ยางมีพิษ ก่อนทำยาต้องหั่นเข้มน้ำผึ้งไว้ ๗ วันก่อนจึงใช้ได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๕ เรียก ว่านพระนิม (เข้าค่า) ใช้ทั้งต้นพอกแก้น้ำร้อนลวกไฟลวก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๖ เรียก เข้าค่า ใช้เหมือนข้างบน แต่ก่อนใช้ให้ นึ่งหรือตุ๋นให้ฤทธิ์อย่างอ่อนลงก่อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๕ ๑๕๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าวโพด

๑๓. ส่วนของพืช ซึ่ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวสาลี สาลี (พายุ) โทด (ใต้)

Zea mays

๑๕. ประโยชน์ ซึ่งคือแกนของเมล็ดใช้ปรุงเป็นยารับประทานแก้พิษตานทรางสำหรับเด็ก แก้บัสสาวะเป็นหนอง และสูมรับประทานเป็นยาห้ามระดูตกมาก เป็นยาปิดโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๔ กล่าวว่า ฝอยข้าวโพด เกสรตัวเมียสด ๆ เก็บขณะที่เมล็ดข้าวโพดกำลังเป็นน้ำนมมี volatile alkaloid, maizenic acid, น้ำมัน, น้ำตาล, ชัน ใช้เป็นยาขับบัสสาวะ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ ข้าวโคด ข้าวโพดสาลี

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๓๓ กล่าวว่า น้ำมันที่บีบจาก embryo ของเมล็ดข้าวโพดใช้เป็นตัวทำละลายสำหรับยาฉีดของ menadione และ hormone สตรีเพศ (oestrogenic hormone)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวเหมือนข้างต้นและกล่าวถึงข้าวสาลี ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Triticum vulgare ซึ่งเมล็ดมีโปรตีนและไขมันมากกว่าข้าวเจ้า

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๓ ๑๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข้าวเย็น

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นโคกแดง ยาหัวข้อ ค้อนกะแต (อุบล) ข้าวเย็นใต้ โลกขาว ยาหัวข้อ
หัวยาจีนปีกใต้ (เหนือ)

Smilax spp.

๑๕. ประโยชน์ ข้าวเย็นมี ๒ ชนิด หัวสีแดงเรียกข้าวเย็นเหนือมีในไทย หัวสีขาวเรียก ข้าวเย็นใต้ส่งมาจากจีน ทั้ง ๒ มีประโยชน์เช่นเดียวกัน แต่ต้องใช้คู่กันเรียกข้าวเย็นทั้งสอง แก้วร้อนในกระหายน้ำ แก้ น้ำเหลืองเสีย แก้มะเร็งจุดทะราด กามโรค เข้าข้อออกดอก ทำแผล ผิ ให้น้ำหนองยุบแห้งได้ดี แก้ ประดง เม็ดผื่นคันทุกชนิด มีคุณคล้ายไอโอดีคของต่างประเทศ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๗ เรียก ข้าวเย็นเหนือเข้าเย็นใต้(*Smilax spp.*) กล่าวเหมือนข้างต้น มีเพิ่มเติมคือ แก้วตาแดง ทับทิมในกระดุก แก้วเส้นเอ็นพิการ และว่าในหนังสือผลเกิดจากป่าไทย กล่าวไว้ใช้เช่นเดียวกับชาชะปะริลลาของต่างประเทศ ทางอีสานใช้หัวต้มกินแก้ฮัมพาด แพทย์จีนยังใช้แก้ปัสสาวะพิการ

๒. ข้าวเป็นอื่น ๆ ที่ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น หรือใช้แทนกันพอได้ คือ ข้าวเป็น (หัวยั้ง) *Smilax macrophylla* และข้าวเป็นวอก (*S. peguana*)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สดุดาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖ กล่าวถึง หัวข้าวเป็นวอกมีเพิ่มเติม คือ ใช้เป็นยาถ่าย (purgative)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๖)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๗ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิง

๑๓. ส่วนของพืช หัว (เง้า) ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชิงเผือก (เชียงใหม่)

Zingiber officinale

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสเผ็ดร้อนมาก ชิงแห้งมีรสหวานเผ็ดร้อน แก้ไข้ แก้ลมพริก แก้ลมพานไส้ แก้แน่น แก้เสียดแทง แก้นอนไม่หลับ แก้คลื่นเหียนอาเจียน ชิงสดรสหวานเผ็ดร้อน เง้าเจริญอากาศธาตุ ดอก แก้โรคเกิดจากหัวใจใบทำให้เกิดกำเฒ่า ต้นผายลม รากทำให้คอโปร่ง เจริญอาหาร หัวต้มกินแก้ปวดท้อง บำรุงธาตุ ขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๓ และ ๗๔ ใช้เหง้าแก่สด และแห้งแก้ท้องขึ้นท้องอืดเพื่อ และเป็นยาขมเจริญอาหาร

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๓ เรียกชิงบ้าน หรือชิงไข่เหมือนข้างต้นทุกประการ และเป็นยาอายุวัฒนะ แก้เสมหะ รากยังใช้ฆ่าพยาธิ แก้บิด ลูกแก้ไข้ ดอกแก้ตาเปียกและต้นแก้ฝี แก้ น้ำเบาหดย้อย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๐ กล่าวว่า เง้าใช้ภายนอกเป็นยาร้อน (rubefacient)

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔-๖ กล่าวถึงสรรพคุณของชิงแห้งและชิงสด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชีกาขาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ต้น เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Trichosanthes cordata

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาระบายถ่ายพยาธิ ต้น เถา ใบ ราก แก้กามขโมยสำหรับเด็ก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรโบราณหน้า ๑๑ กล่าวถึงชีกาแดง ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ T. cordata (ดูชีกาแดง)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔ กล่าวถึงชีกาแดง ชื่อเดียวกับ ข้อ ๑. เช่นกัน (ดูชีกาแดง)

๓. ดูหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗ กล่าวถึงชีกาขาว (เถาชีกา) ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Bryonia laciniosa สรรพคุณเถารสขมบำรุงน้ำดีขับพิษเสมหะและโลหิต รากรสขมจัดถ่ายแรงกว่าเถา แก้กัปริดพิการ ใบสดตำลุ่มนมอมเด็ก แก้หวัดคัดจมูก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๑ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชีกาแดง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชีกาลาย

Trichosanthes bracteata

๑๕. ประโยชน์ ผลทำให้แห้งโดยการรมควันใช้รักษาฝี เป็นยาถ่ายอย่างแรง น้ำมันจากการต้มผลในน้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันงา ใช้ทาหนังศีรษะเพื่อแก้ปวดศีรษะข้างเดียว (hemicrania) และริดสีดวงจมูก (ozaena) รากผสมชีกาเทศ (colocynth) บดเป็นผงทาแก้ฝีฝักบัว นำมาต้มกับผง เมล็ดพันธุ์ฝักกาด (mustard) ใช้ทาแก้ปวดศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ กล่าวถึงชีกาแดง *T. cordata* ว่า ชาวตะวันตกและอินเดียใช้หัวเป็นยาธาตุแทนคาลำบา เชื่อว่าเป็นยาบำรุงหัวใจ ดอกหรือรากกินแก้ ม้ามย้อย ดับโต อวัยวะภายในช่องท้องบวมโต แพทย์แผนโบราณว่ามีรสขมทำให้ท้องเดิน

๒. ดูหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๔ กล่าวถึงชีกาแดง (*Trichosanthes integrifolia*) และมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ ประโยชน์ลูกถ่ายแรงกว่าเถา ถ่ายพยาธิ รากแก้ไข้ มีรสขมกว่าเถา

๓. คู่มือการใช้อสมุนไพรรดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๒๘

๔. คู่มือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๔ กล่าวถึงชื่กาแดง

T. integrifolia และหน้า ๔๕ กล่าวถึงชื่กาใหญ่ (ชื่กาลาย, ชื่กาแดง) *T. bracteata* ซึ่งคล้ายคลึงกันมากเข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกัน

๕. คู่มือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘ กล่าวถึง ชื่กาแดง (ชื่กาเทศ แดงโมป่า ชื่กา
น้อย มะกาดิน) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *T. cordata* กล่าวเหมือนในข้อ ๑ และแพทย์ชนบทในประเทศไทย
ใช้ประโยชน์อะไรบ้าง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชั้ดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชัก้าเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ผลห้ามแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Colocynth
Citrullus colocynthis

๑๕. ประโยชน์ ผลห้ามแห้งมีส่วนประกอบสำคัญเป็นสารรสขม เอาเมล็ดออกใช้แต่เนื้อเป็นยา

๑๖. หมายเหตุ ใช้ผสมกับรากชัก้าแดง บดเป็นผงทาฝีฝักบัว (ชูชัก้าแดง)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๕ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชีครอก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมงดง หญ้าขี้ยู หญ้าพมยู่่ง ปะเทาะ แข่ง ป่อแข่ง ปลูก ชีหุม
Urena lobata

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มเป็นยาจับ แก้อาเจียน คัดพิษเสมหะ รากเป็นยาเย็นถอนพิษไข้ ทั้งปวง ทั้งต้นต้มกิน เป็นยาขับปัสสาวะแก้ไตพิการ แก้พิษน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕ กล่าวเหมือนข้างบน ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ชีคาก

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๖ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นต้มน้ำกินแก้ปวดท้องประจำเดือน เป็นยาขับประจำเดือน ห้ามคนตั้งครรภ์กิน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๐ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชีหนอน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Zollingeria dongnaiensis*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกไม้หั่นบาง ๆ แขน้ำเอามือตีน้ำก็จะเกิดฟองคล้ายสบู่หรือลูกมะค่าตีควาย ประโยชน์ทางยาใช้ฟองของเปลือกไม้นี้พอก สุมศีรษะเด็กแก้หวัดคัดจมูกได้ และใช้ปรุงเป็นยาเขียวสำหรับแก้ไข้ได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และยังคงกล่าวถึงชีหนอนอีก ๒ ต้นอยู่ต่างตระกูลกันคือ *Schoepfia acuminata* และ *S. fragrans* ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๖๔ กล่าวว่า ชีหนอน (ชีมอด) ใช้เปลือกอย่างข้างบน แต่ใช้สระผม

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๗ กล่าวว่า เปลือกชีหนอนมี saponin

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๓๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชื่อหลัก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ดอก ใบอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cassia siamea*

๑๕. ประโยชน์ มีสารประกอบพวก chromone ซึ่งมีชื่อว่า Barakol ในใบอ่อนและดอก ในเมล็ดและใบมี alkaloid ซึ่งเป็นพิษต่อหนู เนื้อไม้มี anthraquinones หลายชนิด นิยมใช้แก่นชื่อหลักเป็นยาระบายและฟอกโลหิตสตรี บางครั้งผสมในยารักษาโรคผิวหนัง ดอกและใบอ่อนกินทำให้อ่อนหลับสบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๔๑, ๗๔ และ ๘๕ บอกวิธีใช้ชื่อหลักเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะและกล่อมประสาท และมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ

๒. คู่มือสารานุกรมสมุนไพร สมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๓๑ บอกส่วนประกอบที่สำคัญของพืชนี้และประโยชน์ที่แตกต่างจากข้างต้น เช่น ใบแก้ระดูขาวตกหนัก รากแก้ไข้ ขับพยาธิ ระงับอาการชักในเด็ก แก่นแก้โรคคหฬ แก่เหน็บชา ทั้ง ๔ เป็นยาถ่ายแก้พิษทั้งปวง และมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๕ เรียกชื่อหลักใหญ่ หรือชื่อหลัก

บ้าน ชื่ออื่น ได้แก่ ชี เหล็กหลวง ชี เหล็กกินดอก ชี เหล็ก ชี เหล็กเผือก ยะหา ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้น และดอกลดความดันโลหิต แก้หืด ล้างศีรษะแก้รังแค เปลือกแก้ริดสีดวง แก่นแก้หนองใน กามโรค เข้าข้อ ออกดอก แผล ผี

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๐ เรียกชีเหล็กบ้าน กล่าวเหมือนข้างต้น

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๗ กล่าวว่าแก้มตุ๊กตุต แก่นัว ดอกแก้โลหิต แก่นอนไต่หลับ แก้หืด รังแค เปลือกแก้ริดสีดวง กระทบแก้โลหิตอันระส่ำระสาย แก่นแก้ลมอันทำให้ตัวเย็น แก่พยาธิในท้องไส้ แก่โลหิตอันทำให้ระส่ำระสายในท้องและเสบในจักษุ- ทวาร รากแก้ไข้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชี้เหล็กเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด ราก และทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเคล็ด ชี้เหล็กผี หมากกะลิงเทศ ลับมีนน้อย ชี้เหล็กเผือก ผักเห็ด ขุมเห็ดเทศ (ใต้)
Cassia occidentalis

๑๕. ประโยชน์ ใบเข้ายาเขียวรักษาไข้ แก้มจุกเสียด พอกที่ฟกชวม แก้กตาเจ็บ เกสรต้น ผี พอกแก้ปวดศีรษะ เป็นยาถ่าย รักษาโรคผิวหนังพุพอง พอกแก้ปวดฟัน เมล็ดและส่วนต่าง ๆ เป็นยาระบาย รากเข้ายาบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๗ กล่าวถึง ชี้เหล็กเทศ หรือผักเคล็ดอีกต้นซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *C. sophora* ใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ฉัตรดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๗ กล่าวคล้ายกัน มีเพิ่มเติม คือ เมล็ดขับปัสสาวะแก้ไข้ เจริญอาหารช่วยย่อย และรากขับปัสสาวะ

๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาฯ หน้า ๔๔ กล่าวรายละเอียดถึงสรรพคุณ ตำรับยาที่ใช้รักษาโรคต่าง ๆ ๘ ประการ ผลรายงานทางคลินิก ทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๔๑๔	๑๐๒ ๔๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชื่อหลักเลือก

๑๓. ส่วนของพืช แก่น เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื่อหลักคั่นชั่ง ชื่อหลักตาซี ชื่อหลักยายซี ชื่อหลักปันข่าง ปี่ตะชะ ชำชื่อหลัก ชื่อหลักแดง มะเกลือเลือด

Cassia timoriensis

๑๕. ประโยชน์ แก่นปรุงเป็นยาแก้โรคสตรีโลหิตระดูเสีย เป็นยาขับล้างโลหิตภายหลังเป็นยาบำรุงโลหิตด้วย ใช้แก้กษัย แก้ปวดบั้นเอว ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ บางแห่งแก้กล่อนลงฝัก แก้ปวดเมื่อยต่าง ๆ แก้เส้นปัตฆาต เปลือกแก้โรคหิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๗ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ขมิ้น

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คอ (ใต้) หนาดงัว (อุตร)

Pluchia indica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ เปลือกบางของต้นทำเป็นเส้นมวนสูบแก๊รดิสควง
ใบนอกจากกินเป็นผักจิ้ม ยังใช้เป็นยาขับมดลูกได้ ใบกระตุ้นให้เหงื่อออกเมื่อมีไข้
ตำราจีนเดี่ยวว่ารากและใบ รสฝาด แก้ปวดหัว ตัวร้อน แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๐๔ กล่าวเหมือนข้างต้น และที่กล่าวเพิ่มเติมคือ เปลือกบาง นอกจากรักษาริดสีดวงจุมกแล้ว ใช้ต้มเอาไอรมทวารหนัก และ กินแก๊รดิสควงทวาร ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี หนาดงัว
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๔ กล่าวเหมือนข้างต้น และ ที่เพิ่มเติม คือ เป็นยาแก้เบาหวาน ใช้ต้นและใบต้มน้ำอาบแก้ประคองเลือดลม ผื่นคันผิวหนัง
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตคารัตย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๒ กล่าวเหมือนข้างต้น ที่เพิ่มเติมคือ น้ำจากใบแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๐ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็ม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มขาว เข็มใหญ่ เข็มพวงขาว (ชยันต)

Ixora finlaysoniana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสหวาน กินแก้โรคตา เจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๗ กล่าวถึง เข็มขาวซึ่งเรียกชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Chasalia curviflora* ประโยชน์เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี เข็มบ้าน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๖ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--	--------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็มแดง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Ixora coccinea*

I. grandiflora

I. bandhuca

๑๕. ประโยชน์ รากและดอก เป็นยาแก้ปวดแก้ท้องเสีย ชับน้ำย่อย ชับน้ำดี เป็นยาสงบระงับ
ยาธาตุเจริญอาหาร ใช้ภายนอกฝาดสมาน, เป็น antiseptic

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือปริมวลสารพฤกษวิทยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๑ กล่าวถึงเข็มแดง ๒ ต้น คือ *I. lobbii* (เข็มแดง, เข็มระ) และ *I. amoena* (เข็มแดง, เข็มทอง) ใช้รากแก้เสมหะ แก้ก้ำเดา บำรุงธาตุ แก้กาม แก้ผดผื่น
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงเข็มแดง *I. lobbii* ประโยชน์เหมือนข้อ ๑.
๓. หนังสือประมวลสารพฤกษวิทยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๑ ยังกล่าวถึงเข็มน้ำ (*I. affinis*) ว่าประโยชน์คล้ายเข็มแดง (ข้อ ๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๑ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข็มป่า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ ดอก ลูก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มตาไก่ (เชียงใหม่) เข็มตอย (พายัพ) เข็มโพค समा (ตاني)

Ixora cibdela

๑๕. ประโยชน์ เปลือกตำคั้นเอาน้ำหยอดหู ข่าแมงคาเรืองเข้าหู ใบฆ่าพยาธิ ดอกแก้โรคนตา ตาเปียก ตาแดง ตาแดง ลูกแก้ริดสีดวงทวารในจมูก รากขับเสมหะ และแก้ฝีในท้อง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๒-๑๑๓ กล่าวถึงเข็มอีกหลายชนิด แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงเข็มป่าเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ
เพิ่มเติมมี เข็มไทย เข็มขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๘ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เข้าसानเถา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ข้าวसान ปลายसान
Chasalia chartacea

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาหยอดรักษาตา แก้อาแดง ตาแฉะ ตาขี้

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดอกและลูกกินเป็นผักได้ แต่ท่านผู้เฒ่าเคยกล่าวว่า ลูกข้าวสารที่ต้มกินเหลือแล้วสุนัข
มากิน ๓ ชั่วโมงก็ตาย

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงข้าวสารเถาเหมือน
ข้างต้น และมีเพิ่มเติม คือ รากแก้ไข้ แก้โลหิต

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ยัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เชี่ยวงู

๑๓. ส่วนของพืช ราก ลูก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ที่ตั้งเคื่อคำตัวแม่ (ลำปาง)

Strychnos viridiflora

๑๕. ประโยชน์ ไม้ระบุงส่วนไหนของพืชที่ใช้ปรุง เป็นยารับประทานแก้โผลดเป็นพิษ ในกรรคลอดบุตร แก้กาดทะยักปากมดลูก สันนิบาตหน้าเพลิง แก้กอดพิการ แก้อัดบพิษในข้อในกระดูก เส้นเอ็น แก้กษิตานทราง ขับพยาธิในท้อง แก้กามโรค แก้กษิตานในท้อง รากพอกฝี ลูกถ่ายท้องเด็ก รากแก้ริดสีดวงลำไส้ ใบแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๓ เรียกเชี่ยวงูหรือ ตั้งเคื่อคำ ประโยชน์ใช้เถาตามประโยชน์ที่กล่าวข้างต้น และราก ลูก ใบก็ใช้เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมคือ เชี่ยวงา (ชยงู) โทกกะออม เล็บรอก (เหนื่อ)

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๓ ยังกล่าวถึงเชี่ยวงูหรือเล็บครุฑ อีกต้นแต่ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ ใช้รากและใบแกกษัย ไตพิการ ขับบัสสาวะ แก้กษิตราง แก้กษัย แก้กษัยอีก จังหวัดลำปาง ใช้รากและต้นแก้ปวดศีรษะ และตัวร้อนที่กะปิใช้แก้กษัยสันนิบาต ส่วนเมล็ดมีผู้อ้างว่าฝนกับสุราทาแก้กษัยสัตว์ ขบกัดต่อย เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง ทมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๑๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เขตตาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เขตตายแผ่ขยายชกปก กระรอก น้ำข้าว ส้มขึ้น ศรีชมขึ้น ชมขึ้น ชมขึ้น น้ำข้าวต้ม ลูกเขยตาย พิษนาคราช *Glycosmis cochinchinensis*

๑๕. ประโยชน์ รากขมปร่า กระทุ้งพิษ แก้พิษฝึภายในและภายนอก ขับน้ำนม แก้พิษงู แก้ไข้รากสาด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงเขตตายเหมือนข้างต้น และเพิ่มเติมว่าแก้พิษแมลง ดอก ลูกตำทารักษาหิด รากแก้ไข้กาฬแก้โรคผิวหนังพุพอง
๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๓ กล่าวถึงต้นเขตตายอีกต้น (*Euphorbia heterophylla*) และว่าประโยชน์เหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๕ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไซมด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ลูก เปลือก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ ใบทาแก้กลากและเกลื้อน ดอกกินเป็นยาขับไล่เห็บ ลูกใช้ตำพอก ฝีบเป็นยาบ่มหนองให้แตกเร็ว เปลือกตำเอาน้ำหยอดหูแก้แมงคางเขนเข้าหู กะพี้แก้เกลื้อนข้าง แก่นแก้โรคเรื้อน รากฆ่าแมงพยาธิ ชักกลาก และรังแค

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มนี้ ไม่ได้บอกชื่อทางพฤกษศาสตร์ไว้ พืชนี้เคยพบที่จังหวัดสระบุรี

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๑๗ กล่าวเหมือนข้างต้น

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวว่า ไซมด

ต้นใช้ใบ ดอก และอื่น ๆ เหมือนใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์นุจรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไซ้เนา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะมอบ พยาฆ่าด้าม ไซ้เนาต้น กะมอย (ราชบุรี) คำมอกน้อย (พายัพ) คมชวาน ฝรั่งเศส
Vitex glabrata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นรสหวานชุ่ม แก้พิษตานทรวง แก้อุจจาระเป็นฟอง เหม็นเปรี้ยว แก้ท้องเสีย
แก้ตานขโมย ขับไส้เดือนในท้อง รากแก้ท้องร่วงเจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๓๖ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ
เพิ่มเติมคือ เหน่าโน (พายัพ) ชีเห็น (อิสาน) ปลู (สุรินทร์)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๐๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และใช้
เปลือกและรากแก้บิด แก้ตัวร้อน ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม ไซ้เนา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๔๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งเก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กงคาเคียด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไล ข้างเผือก

Arfeuillea arborescens

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มน้ำอาบแก้คัน แก้กวางตัวร้อน และแลบร้อนผิวหนัง แก้อ่อนในกระหายน้ำ
คัมภีร์ใช้ เจริญอาหาร แพทย์บางชนบทใช้เปลือกแช่น้ำอาบแก้ไอ (ผู้เขียนเข้าใจว่าน่าจะแก้ไอ
ไม่ใช่แก้ไอ) เนื้อไม้ฝนกินเป็นยาฆ่าพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๕ กล่าวถึงชื่ออื่น ๆ ที่เรียก
กงคาเคียด คือ หมากเล็กหมากน้อย ตะไลกงคา ตะไล ข้างเผือก ใช้ใบและ เปลือกแช่น้ำอาบแก้ไอ
(ผู้เขียนเข้าใจว่าแก้ไอ) ต้มกินแก้ไอ ต้มตำป่นใช้ฆ่าพยาธิ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๖ กล่าวว่าเปลือกใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะกรรมการจัดงานนิทรรศการสมุนไพร สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๔๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก กิ่ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โกทา ไม้สีทัน สัตินคนทา กะดันทา (ไทย) จี๋ หนามจี๋ หนามกะแท่ง (เลย) โคทา เจ็ย ไม้เจ็ย (อิสาน) สีเตาะ (พวยัพ)

๑๕. ประโยชน์ น้ำต้มของเปลือกรากแก้โรคท้องร่วงและบิด และป้องกันอุบัติเหตุโรค บางแห่งใช้กิ่งด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๐ กล่าวว่าใช้รากและต้นอ่อน เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ และยังใช้ลดความร้อนในร่างกาย กระทั่งพืชใช้ ศึกษาพืชหัวทุกชนิด แก่ร้อนในกระหายน้ำ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๒ กล่าวว่ารากอ่อนและต้นกินแก้ท้องร่วงและบิด และรากแก้ไข้ทุกชนิด กิ่งก้านทำไม้สีทันเป็นยารักษาฟัน

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร. พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๗๖ กล่าวไว้เหมือนข้างต้นเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๔ ๔๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีเขมา หรือคนทีสอดคำ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitex negundo คนที คนที

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ ฟาบวม ริดสีดวง ลมเสียดแทง พยาธิ ใบแก้เสมหะ ยางขับเลือดและลมให้กระจาย ช้ำแม่พยาธิ คุดทะราด บำรุงกำลัง รากแก้ลม ขับเหงื่อ แก่ริดสีดวงแห้ง รากและใบกินหรือประคบแก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ น้ำคั้นจากใบสดกินแก้ปวดศีรษะ เยื่อจมูกอักเสบ ขยี้ใบสด ทาตา ถอนพิษคนถูกสาหร่ายทะเล ปวดแสบเป็นพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๒ กล่าวไว้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๕๒ กล่าวว่าเปลือกและใบใช้เป็นยาต้มกินบรรเทาอาการปวดท้อง ใบผสมน้ำอาบเพื่อให้หอม ใบทาหน้าผากแก้อาการปวดศีรษะและแก้ไข้ เมล็ดทำยาขงใช้ล้างแผล

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๔ กล่าวเพิ่มเติมว่า ผล แก้ปวดศีรษะ ขับพยาธิ ดอกแก้ไข้ แก้ท้องเสีย บำรุงหัวใจ รากเป็นยาหล่อลื่นในโรค ริดสีดวงทวาร แก้ไข้ แก้บิด แก่จุกเสียด อาหารไม่ย่อย ใบแก้ท้องอืดเพื่อ ขับน้ำนม ขับเสมหะ ขับระดู พอกแก้ปวดศีรษะ ช้ำแมลง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๓ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
---------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีสอชวา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitex trifolia คนทีนสอ คินสอ ผีเสื้อน้อย (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใบบำรุงน้ำดี ขับลม ยำพยาธิ แก้อาเจียรในร่างกาย ดอกแก้ไข้ แก้พยาธิและหิดไอ แก้ไข้หญิงมีครรภ์ แพทย์ชนบทใช้เมล็ดเป็นยาเจริญอาหาร ใบขับผายลมในลำไส้ และหั่นผสมเป็นยาสูบ ๆ แก่โรคผิวหนังจุก ขี้สค ๆ เคี้ยวอมเวลาคื่นนอนทำให้ตื่นนอน รากแก้โรคตับ โรคตา ถ่านน้ำเหลือง ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ บางแห่งใช้ใบเป็นยาบำรุงธาตุ แก้ลมทะจุกคอ แก้พิษต่าง ๆ แก้ลำไส้พิการ แก้ปวดตามข้อ ปวดตามกล้ามเนื้อ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ บางแห่งใช้ลูกแก้มองคร้อและหิดไอ โรคผิวหนังของมาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ ของพลตรี พระยาวิบูลย์ยุทธเวหา หน้า ๔๘ เรียกพืชต้นนี้ว่า คนทีสอ กล่าวว่าใบใช้รักษาโรคได้หลายอย่างเหมือนข้างต้นและใช้หลังคลอดบุตร เป็นยาบำรุงกำลังเจริญอาหาร ตำพอก มีฤทธิ์เปลี่ยน แก้อักเสบ เช่นข้อเคล็ด เนื้อพริก แก้โรคข้ออักเสบ (rheumatism) พอกแก้อาการม้ามบวม ซึ่งต่อเนื่องมาจากไข้ป่าและอื่น ๆ ผงของใบ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๑๔ (ไม้เทศกร.)	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	---	-----------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คนทีสอทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ไม้ได้บอกว่าส่วนไหนที่ใช้ประโยชน์ทางยา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Vitax trifolia var repens คนทีสอเครือ โคนดินสอ

๑๕. ประโยชน์ มีรสเผ็ดร้อน แก้ตัวพยาธิ แก้ฟางวม แก้เสมหะ แก้ลม แก้ริดสีดวงทวาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุณรัตน์กรกิจ หน้า ๗๔ กล่าวถึงคนทีสอทะเล ใช้ประโยชน์เหมือนคนทีสอ และใช้รากลบกับน้ำฝนทาแก้พิษแมงกะพรุน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนนางษัญญาดี หน้า ๑๔๒ กล่าวว่ารากลบกับน้ำฝนให้ขึ้น ทาบริเวณที่ถูกแมงกะพรุนหรือฟกช้ำ จะช่วยถอนพิษได้ และกล่าวถึงชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อที่ใช้เรียกคนทีสอทะเล ดูแล้วซ้ำกับชื่อที่ใช้เรียกคนทีสอได้แก่ ดินสอ คนทีสอขาว (ชลบุรี) กุนทีสอ (สตูล) ดอกสมุทร สีเลี่ยน้อย (เชียงใหม่) โคนดินสอ (จันทบุรี) ทิสอ ฝี่เลื่อ (เลย) ฝี่เลี่ยน้อย (เหนือ) มุตเพ็ง (ตาก) สีสอ (ประจวบ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๑ กล่าวถึงคนทีสอทะเล ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Vitex trifolia* var *simplicifolia* และประโยชน์ที่กล่าวนั้น ไปเหมือนกับคนทีสอขาวดังนี้ รากแก้โรคตับ โรคตา ถ่านน้ำเหลือง ใบเข้ายาบำรุงธาตุ แก้ลมทะจุกคอ แก้พิษฝีใหญ่ แก้พิษสำแลงและพิษต่างๆ แก้เสมหะกับเหียน ชมื่น พริกไทย กินแก้วัณโรค รักษาโรคเล่าไส้แซ่หน้าอาบ แก้ผื่นคัน โรคผิวหนัง โรคปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ เป็นยาไล้แมลง ลูกกินแก้ลมแก้หืด ไอ มองคร่อ ริดสีดวง ท้องมาน ราก ใบ ตัน กินแก้ไข้ให้หญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ กินเป็นยาขับเหงื่อและขับปัสสาวะ

สงวนลิขสิทธิ์
 วิทยาลัยการแพทย์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏ

๑๕๑

๑๕๒

๑๕๓

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	ฉบับที่ ๒๕๑๔	จำนวนหน้า ๑๔๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ครอบจักรวาล

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ครอบ ตอบตบ ปอบแปบ มะก่องเข้า (พายัพ) ก่องเข้า (เชียงใหม่) โฝงผาง (โคราช) ครอบตลับ ครอบพันสี หน้ำขัดหลวง หน้ำขัดใบป้อม ชัดมอนหลวง
Abutilon polyandrum

๑๕. ประโยชน์ ครอบทั้งสามประกอบด้วย ครอบจักรวาล ครอบพันสี และครอบตลับ เป็นพืชคนละชนิด แต่มีประโยชน์เหมือนกันคือ ต้นบำรุงโลหิตและขับลม ดอกพอกล้างไล่ให้สะอาด ใบบ่มหนองให้เกิด และแตกเร็ว รากแก้ลมและดี บำรุงธาตุ แก้มุตกิต แก้ไอ แก้ไข้ผอมเหลือง บำรุงกำลัง แพทย์ชนบท ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ สมานเยื่ออ่อนตามทางเดินของปัสสาวะมิให้อักเสบ แก้โรคเบาหวาน น้ำปัสสาวะพิการ ขับตะกอน และใช้ขาวในกระเพาะปัสสาวะได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ของ พลตรี พระยาวิบูลย์ยุทธเวท หน้า ๓๔ กล่าวว่า รากเป็นยาหอม และยาธาตุ แก้ไข้แก้ชักและโลหิตภายใน บำรุงกำลังและสมาน แก้โรคบิดดี

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๒ กล่าวว่าใบมีสารที่เป็นเมือก (mucilage) ใช้ทำให้เยื่อชุ่มชื้น เมล็ดก็มีสารที่เป็นเมือกจำนวนมาก ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ และ

ทำให้เยื่อขมขึ้น รากทำยาขงเป็นยาเย็น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงครอบ ทั้ง ๓ ชนิด ตลอดจนชื่ออื่น ๆ ที่ใช้เรียกครอบแต่ละชนิด ได้แก่ครอบจักรวาล (*Abutilon graveolens*) หรือ ครอบ สารข้าวเปลือก ครอบศรี ตาผี ตบต่าน แอบเข้า ก่องเข้า ครอบพันสี (*A. indicum*) หรือ ชัดมอน ครอบ ครอบจักรวาล พันสีตแบตบ ปอบแปะ มะก่องเข้า โฝงนาง, และครอบดลั (*A. polyandrum*) หรือ ครอบ ครอบจักรวาล มะก่องเข้าหลวง ครอบพันสี จะเห็นว่ามีความ สับสนในเรื่องชื่ออยู่มาก (ผู้เขียน) ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๕. ทุกประการ

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑. ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๓๓ กล่าวถึงพันสี (*A. indicum*) ว่าสรรพคุณทั้งต้น รสขมสุ่ม แก้วร้อน ชื่น ฟอกเลือด แก้ท้องร่วง ท้องอืด ทุหนวก แผลบวมเป็นหนอง โรคเรื้อน ปัสสาวะขัดเจ็บขุ่น คางทูม ชับลม เลือดร้อน รากรสจืด ขม เย็น แก้วร้อน ชื่น ฟอกเลือด แก้ไอ ทุหนวก หูชั้นกลางอักเสบ เหงือกอักเสบ คออักเสบ ปวดท้อง ท้องร่วง ริดสีดวงทวาร ขับปัสสาวะ เมล็ดแก้บิดมูกเลือด ผิดักบัว และมีรายละเอียดยังอีกมาก

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๒ กล่าวว่า ครอบทั้งสามมีคุณตจกัน และเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สยาม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๑ ๑๔๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คราม

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Indigofera tinctoria* คาม (พ่ายัพ อีสาน) ครามย้อม

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นยาขับฟอกปัสสาวะ แก้กระษัยน้ำปัสสาวะพิการต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๒-๑๔๓ ยังกล่าวถึงพวกครามอีกหลายต้น แต่ไม่ได้บอกประโยชน์ทางยา

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๑ ก็กล่าวถึงครามต้นเดียว กันนี้มีประโยชน์เหมือนข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๓๔ กล่าวว่า ทั้งต้นนอกจากทำสีย้อมเรียก indigo แล้ว ยังใช้พอกแก้บวม รักษาพิษแมลง สัตว์เลื้อยคลานกัดต่อย เป็นยาถ่าย ขับน้ำเหลืองเสีย และรากชงน้ำกินเป็นยาแก้พิษของ arsenic และกล่าวถึงครามป่า และครามชนอีกด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๕ ๕๙๖	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	---------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ค้ำหรือคุ้ม

๑๓. ส่วนของพืช

หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลุ้ม (ไทยตะวันออก) แห้ง (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ หัวกินเป็นยาแก้พิษไข้ ไข้กาฬ ดับพิษไข้ทั้งปวง กระทุ้งพิษไข้หัว แก้ไข้เหมือนไข้ปอดบวม แก้อ่อนในกระหายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้รากสาด เหือดหัด ผ่าคางู สุกใส

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๒ กล่าวไว้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วย พฤษภชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๔ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คอเบ็ด

๑๓. ส่วนของพืช

เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Strychnos kawbet

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต ดับพิษไข้ แก้กระษัย แก้ไตและปัสสาวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๑๒๔ เรียกคอเบ็ดหรือคอเบ็ด ใช้ประโยชน์เหมือนข้างต้น แต่กล่าวว่ามีเถา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๔๘ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ศัดเค้า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ต้น ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เค็ดเค้า

Randia siamensis

๑๕. ประโยชน์ มีรสฝาดแก้เสมหะและโลหิต แก้ไข้ ใบแก้โลหิตช้ำน ดอกแก้โลหิตในกองกำเดา ลูกขับโลหิตระดูสตรี ต้นบำรุงโลหิต รากแก้เลือดออกไรฟัน รากรสเย็นฝาดเล็กน้อย ขับและแก้ไข้เพื่อโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๙๖ กล่าวว่า ผลต้มน้ำกิน เป็นยาขับประจำเดือน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๗ กล่าวว่า ลูก, ใบ และราก ใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๔ กล่าวว่า ราก ผล ขับระดู แก้ท้องเสีย

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัตตาวาลย์ บุณรัตน์กรกิจ หน้า ๘๗ กล่าวเหมือนข้อ ๓

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๘ ๑๘๕	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ศักลีน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื่อาย ลำไยป่า มะค่าลีน ค่าลีน กัดลีน

Walsura trichostemon

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสร้อนจัด กินแก้เส้นเอ็นพิการ และบำรุงเส้น ห้ามใช้กับคนเป็นโรคตีเทอด
เส้นประสาทพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๕ กล่าวไว้เหมือนกัน

๒. ตำราสรรพคุณยา ของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๔ กล่าวว่
รากศักดิ์ลีนมีรสร้อนประโยชน์เหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๒๓	๓๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คาง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คางแดง จามจุรีป่า จามจุรีคง ก้าง (เหนื่อ) ก้าง (พายัพ)

Albizzia odoratissima

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาด เป็นยาฝาดสมาน แก้ฝี แก้โรคนิวหมิง แก้แผลกลาย ใบต้มกินแก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๒ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ข้าง ก้าง กล่าวว่า เปลือกมีรสฝาดเพี้ยนแก้ท้อง ตกโลหิต แก้บวม แก้ฝี แก้พยาธิ เยื่อเน่าแก้ลำไส้พิการ เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงเนื้อหนังเส้นเอ็น ดอกรสหวาน บำรุงธาตุ แก้ปวดบาดแผล แก้พิษงู แก้ฟกบวม แก้คุดทะราด แก้ไข้เกิดจากพิษอักเสบตา เปลือกฝนรักษาแผลโรครื่น แผลเน่าเปื่อยเรื้อรัง ทาฝี ใบแก้ไอ

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๖ กล่าวว่าเหมือน ข้อ ๑. แต่ใช้ชื่อคางแดง และมีชื่อเพิ่มเติมอีกได้แก่ ก้างขี้มอด ก้างแดง มะขามป่า

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๓๑ กล่าวว่า ดอกคางรสหวานบำรุงธาตุ แก้ปวดแผล แก้พิษงู ฟกบวม-คุดทะราด เจริญธาตุ แก้ไข้อันบังเกิดแต่จักษุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง นิตรกรรมสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ นิตรกรรมสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๔๔ ๒๑๔	ไทย	--

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

--

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คำไทย

๑๓. ส่วนของพืช

เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คำแสต คำเงาะ ชาต (ไต) คำแซด คำ มะกายหุ้ม คำหยง แสต (พายัพ) สัมปู้
จำปู้ (สุรินทร์) หมักขี้ดี (เลย)

Bixa orellana

๑๕. ประโยชน์ มีสารสีส้มพวก carotenoid ชื่อ Bixin เมล็ดคำแสตนอกจากให้สีแต่ง สีอาหาร
ที่ปลอดภัยแล้วยังใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้บิด ขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าดอกคัมภีร์บำรุง
โลหิตแก้โรคโลหิตจาง เป็นยาสมาน รักษาโรคบิด โรคไต เมล็ดแก้ลม เป็นยาสมาน ยาตัดไข้
เนื้อหุ้มเมล็ดเป็นยาระบาย ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติมอีกคือ คำยง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๐ เรียกคำไทย กล่าวว่าดอกมีรสหวาน บำรุง
หนองและเลือดให้สมบูรณ์ แก้แสบร้อนคันตามผิวหนัง แก้พิษ แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต
แก้โลหิตจาง เป็นยาสมาน แก้บิด และอื่น ๆ เหมือนข้อ ๑. ทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ต้นทีวัลย์ หน้า ๒๐ กล่าวว่าเมล็ดให้สี ไข่แต่ง
อาหาร ย้อมผ้า แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยาเลย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คำฝอย

๑๓. ส่วนของพืช เกสร ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดอกคำ คำหุ้ม คำยอง คำยั้ง

Carthamus tinctorius

๑๕. ประโยชน์ เกสรฝอยของดอกไม้นี้เรียกดอกคำฝอย ปรุงเป็นยาบำรุงโลหิตประจำเดือนสตรี ดอกรสหวานบำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ ประสาท และน้ำเหลืองให้เป็นปกติ ขับระดู แก้อาการคันตามผิวหนัง ดอกแห้งแก้ตีพิการ เมล็ดเป็นยาถ่ายขับเสมหะ แก้อาการคันตามผิวหนัง ใช้ทาแก้ขี้กลาก ขับโลหิตประจำเดือน ตำป่นพอกหัวเห้มน้ำ แก้ปวดมดลูกหลังการคลอดบุตร น้ำมันในเมล็ดทาแก้ฮัมพาด ชัดข้อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๑ หน้า ๒๕ กล่าวว่า น้ำมันจากเมล็ดใช้เป็นอาหาร ทำสบู่ และน้ำมันชักเงา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๙ กล่าวว่าไว้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดินดีวัฒน์ หน้า ๓๖ กล่าวว่าดอกให้สีเหลือง และดอกทำยาชงกินขับเหงื่อ ใช้อาบเวลาออกแดดแก้อาการคันตามผิวหนัง เป็นยาระบาย น้ำมันจากเมล็ดมีพวกไขมันชนิดที่ไม่อิ่มตัว ๗๕% ช่วยลดปริมาณของ cholesterol ในเลือดได้

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรค ระดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๘๗
กล่าวว่า ดอกคำฝอยขงน้ำดื่ม ช่วยลดไขมันในเส้นเลือด

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๔ กล่าวถึง
ดอกคำเข้าใจว่าเป็นดอกคำฝอย ใช้แก้โรคอันนิ่งเกิดแต่หนัง และแก้ภัยภูตโรค

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๓๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทุเรียน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia fistula ลมแล้ง (พายัพ) ลักเกลือล็กเคย (ปัตตานี) กุเพยะ (เกรียง-กาญจนบุรี)

๑๕. ประโยชน์ ใบมี antraquinone และ tannin เปลือกกรากมี tannin มี phlobaphenes และ oxy-antraquinone เนื้อในฝักมี rhein น้ำมันระเหยและพวกซันมี sennosides A และ B barbaloin ประโยชน์เปลือกกราก เมล็ด ใบ เป็นยาระบาย ฝักเป็นยาถ่าย เมล็ด ทำให้อาเจียน ราก ผาดสมาน เป็นยาบำรุงแก้ไข้ เป็นยาถ่าย น้ำคั้นจากใบแก้โรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๔๕ กล่าวว่า เนื้อในฝัก กินเป็นยาระบาย ช่วยบรรเทาอาการแน่นหน้าอก ฟอกหรือชำระน้ำดี แก้ลมเข้าข้อและขัดข้อ ดอกแก้ไข้ เป็นยาระบาย เปลือกและใบบดผสมทาฝีและเม็ดผื่นตามร่างกาย ใบต้มกินเป็นยาระบาย รากฝนทารักษาซึกกลาก และเป็นยาระบายด้วย ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ชัยพฤกษ์ ราชพฤกษ์ (ใต้) และในหนังสือเล่มนี้ เรียก C.nodosa ว่า ชัยพฤกษ์ (หน้า ๔๔) และเรียก C.bakeriana ว่า กัลปพฤกษ์ (หน้า ๔๔)

๒. ชื่อราชพฤกษ์นี้ในหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๔ เป็นต้นไม้อีกต้นหนึ่งชื่อ Cassia nodosa

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๗ กล่าวว่าเนื้อในฝักมีมุขิลเลทและน้ำตาลกินเป็นยาระบายถ่ายสะดวกไม่มันไม่ไข້ท้อง เปลือกฝักและเมล็ดทำให้อาเจียน ใบฆ่าพยาธิ ดอกแก้แผลเรื้อรัง กะพี้แก้รำมะนาด แก่นขับไล่เดือน รากขับพยาธิ คือคุดทะราด (พยาธิ ในที่นี้คงไม่ใช่พวก parasite - ผู้เขียน) ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กัลปพฤกษ์ (ชื่อภาษาไทยนี้เรียกกันสับสนมาก-ผู้เขียน)

๔. หนังสือเรื่องสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ เรียก Cassia fistula ว่าราชพฤกษ์กล่าวว่า ฝักพวกชาวฮินดูใช้แพร่หลายเป็นยาถ่าย รากเป็นยาระบาย แก้ไข้ หายใจขัด แก้โรคหัวใจ แพทย์อินเดียใช้พอกภายนอกแก้โรคปวดข้อและลมเข้าข้อ ยังใช้ดอกทำของหวานแก้ไข้ได้ด้วย เม็ดทำให้อาเจียนได้ดี ประโยชน์อื่น ๆ ดูรายละเอียดจากหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๕. พืชที่ชื่อคุณที่เป็นไม้ล้มลุกในตระกูล Araceae เป็นคนละต้นกับที่กล่าวในที่นี้

๖. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ศันตีวัฒน์ หน้า ๓๒ กล่าวว่าฝักมี anthraquinone ซึ่งทำให้มีฤทธิ์เป็นยาระบาย แม้นในสตรีมีครรภ์ มีหมายเหตุว่าคนเป็นคนละต้นกับราชพฤกษ์ ต้นหลังนี้เนื้อในฝักจะแห้ง

๗. หนังสือสมุนไพร ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ ฯ หน้า ๕๕ กล่าวรายละเอียดไว้มากมีทั้ง รายงานทางคลินิก ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๘. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๕๐, ๑๑๐

๙. ดูหนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง.เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๘ เรียก คุณว่าชัยพฤกษ์และราชพฤกษ์อีกด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
พระนคร	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๓๔ ๕๘๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้วย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวกล้วย คอกคิบ (ใต้)

๑๕. ประโยชน์ เป็นไม้ลงหัวอย่างบอน หัวสุ่มเป็นถ่านปรุงเป็นยากินแก้ไข้ พิษร้อน พิษเชื่อมซึม พิษตาน
ทราง หัวกล้วยดิบปรุงเป็นยากินแก้โรคเถาตานในท้อง ภายนอกใช้หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดผ้ากัดหนอง
ได้ดี

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๓ มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Colocasia gigantea* กล่าวไว้เหมือนข้างบน
 ๒. ชื่อคุณไม้ไม้เป็นต้นอีกชนิด คือ *Cassia fistula*
 ๓. หนังสือสมุนไพร ตอนที่ ๒ ของลีนา ผู้พิมพ์หน้า ๑๖๑ มีชื่อเพิ่มเติมว่า กระดาษขาว กะเอาะขาว (ขุมพร) มี hydrocyanic acid

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๓ ๒๐๓	ไทย	R 419 c 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แค

๑๓. ส่วนของพืช

ดอก ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Sesbania grandiflora*

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากดอกหรือใบ ชาวอินเดียใช้สดเข้าจุมกรักษาโรคริดสีดวงจุมก ทำให้มีน้ำมูกออก
มาก แก้ปวดศีรษะ หนักศีรษะ ใบแคกินเป็นยาระบาย เปลือกแคต้ม ให้เด็กออกฝีดาษกิน หนังสือ
เภสัชตำรับของอินเดียว่าเปลือกแคเป็นยาสมานและบำรุงธาตุ ใบแคตำละเอียดพอกแก้ไข้ชอก แพทย์
โบราณว่าแค เปลือกรสฝาด ใบจืดเย็น ดอกเย็น

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๕ เรียกแคขาว แคแดง
กล่าวว่าเปลือกต้นต้มเอาน้ำเป็นกระสายยา กินแก้ท้องร่วงปวดมวน บิด น้ำคั้นนี้ใช้ภายนอกห้ามเลือด
ล้างแผล สมานแผล ใบแก้ไข้เปลี่ยนฤดู ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีแคบ้าน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๖ กล่าวไว้เหมือนข้อ ๑. และประโยชน์ใน
๑๕ ทุกประการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๘
กล่าวว่าเปลือกรสขม ใช้น้อย ๆ แก้บิด ไข้มาลาเรีย คลื่นไส้ อาเจียน

๔. ดูหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๕๑
และ ๕๔

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๒๗ ๔๕๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แคแตร

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แคแตร

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวไว้ว่า แคแตรมีรสหวานเย็น ดอกขับเสมหะ และโลหิต
ขับผายลม ตามสรรพคุณของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทกล่าวว่ารากแก้ เสมหะและลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. ไม่ปรากฏชื่อพฤกษศาสตร์ แต่เป็นไม้ป่ายืนต้นขนาดกลาง

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๕๖๒) หน้า ๔๕ กล่าวว่า
รากแคแตรและรากลำไยมีคุณดจกัน คือแก้ เสมหะและลม

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๕	๑๒๘ ๕๙๖	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แคฝอย

๑๓. ส่วนของพืช

เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แคแทนแท้ แกน แกน แคขาว (พายัพ)

Dolichandrone crista

๑๕. ประโยชน์ แคฝอยรสฝาดเผื่อนหวาน ปรงเป็นยากินแก้ท้อง แก้บวม แก้ตกโลหิต แก้พยาธิ
แก้ฝีเปื่อยพัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๖ กล่าวไว้เหมือนข้างต้น และ
รากแก้ริดสีดวงซอ ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมีแคแหม แกนแกน ในหน้าเดียวกันยังกล่าวถึงแคฝอย หรือแค
ทราย อีกต้นมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Stereospermum fimbriatum* แต่ไม่กล่าวถึงสรรพคุณทางยา
และแคฝอยอีกต้น *Dolichandrone spathacea* กล่าวว่ารากแก้เสมหะโลหิตและลม

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตดาร์ลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๓
กล่าวว่าแคทราย (แคพุงหมู) ชื่อพฤกษศาสตร์ *D. spathacea* ใช้ใบทำยาพอกแผล ยาขับน้ำปาก
เปลือกแก้ท้องอืดเพื่อ ใช้กับหญิงหลังคลอด เมล็ดแก้ปวดประสาท ส่วนแคทราย (แคฝอย)
S. fimbriatum นั้นใช้น้ำจากใบ หยอดหูแก้ปวดหู และใบพอกแก้คัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ๓	เกษมบรรณกิจ	๒๔๑๕	๑๒๘ ๕๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไคร้เครือ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไคเครือ ไคเคือ รังไคร้เครือ

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ตำบลดกล่าวว่ารากมีรสขมขึ้นปร่า แก้พิษไข้ พิษกาฬ เจริญอาหาร ชูกำลัง

๑๖. หมายเหตุ ไม่ปรากฏชื่อพฤกษศาสตร์ กล่าวว่ามีขายตามร้านสมุนไพรทั่วไป

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โศกกระสุน

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ได้ระบุไว้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาบินหนี หนามดิน

Tribulus terrestris

๑๕. ประโยชน์ ไม่ได้เจาะจงว่าส่วนไหนของพืช แต่กล่าวว่า รสขม เค็ม ชื่น เล็กน้อย กินเป็นยาขับปัสสาวะ แก้กษณะพิการ แพทย์ตามชนบทใช้รับประทานเป็นยา แก้กษณะใน ขับระดูขาว แก้กษณะพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๗ ก็ได้บอกไว้ว่าใช้ส่วนไหนของพืช แต่ประโยชน์ เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๖ กล่าวว่าทั้งต้นใช้ขับปัสสาวะ แก้กษณะพิการ

๓. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๔ กล่าวว่าเหมือนข้อ ๒

๔. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๕๑ กล่าวว่าใช้ผลซึ่งมีรสขมฉุน ประกอบด้วยน้ำมันซึ่งมี linoleic , น้ำมันหอมระเหย, พวกร tannin phyllocrythin, phlobaphenes และวิตามินเอ ใช้เป็นยาระงับน้ำกามเคลื่อน หน้ามีตริงเวียน (vertigo) เป็นยากวาดเสมาน เมื่อมีการอักเสบในช่องปาก

๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๒ กล่าวว่าผลใช้เป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ เมื่อมีซัดเบา มุตกิด หนองใน บำบัดโรคนี้่ว และขับปัสสาวะในโรคไขข้ออักเสบและโรคไต

๖. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๑ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนนางษญาติ หน้า ๗๒ กล่าวว่าทั้งต้นต้มกับน้ำกินขับปัสสาวะ ชื่ออื่นเพิ่มเติม คือ หนามกระสุน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โคกกระออม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลูกสืบเครือ (พายัพ) รือรี่ (ปราจีน) โพธิ่อม (ปัตตานี)

Cardiospermum halicacabum

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่าต้นและใบมีสารพวก saponin รากพบ β -sitosterin สารพวกแทนนิน พวก catechin ใบพบ cyanogenetic glycoside เมล็ดมีน้ำมัน ๒๘% รากใช้ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ ยาถ่าย เป็นยาทำให้หนังแดง เป็นยาขับระดูบางครั้งใช้แก้อาการเข้าข้อ ปวดเอวและโรคประสาท ตามสรรพคุณยาโบราณ กล่าวว่าใบแก้หืด แก้ไข้ ตำพอกแก้ปวดข้อ น้ำคั้นจากใบใช้แก้ปวดหู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๗ ใช้ใบแก้หืด เถาแก้ไข้ ดอกขับโลหิต ลูกดับพิษไฟลวก รากหยอดตาแก้ตาต้อ รับประทานน้ำจากพอกแก้พิษงู ตามชนบทใช้รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ (ไม่ได้บอกว่าใช้ส่วนไหนของพืช-ผู้เขียน) แพทย์จีนใช้ทั้งต้นต้มกินเป็นยาขับน้ำนม ระบายท้องด้วย เป็นยาแก้ไข้ น้ำคั้นจากใบสดหยอดตาแก้ตาเจ็บ ชื่ออื่น ๆ มีเพิ่มเติม คือ ตุ่มตอก (แพร่) เครือฝัก, ไล่น้ำ (เหนือ)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษญาดี หน้า ๔๖
กล่าวว่าเอาใบต้มละเอียด พอกฝีเปลี่ยนยาทุกวัน

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๖
กล่าวว่าทั้งต้นใช้สระผมกำจัดรังแค และประโยชน์อื่น ๆ. ดูจากหนังสือดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย ว่าด้วยพฤษภชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๗ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โคลกลาน

๑๓. ส่วนของพืช

เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Anamirta cocculus ขมิ้นเครือ (พายัพ) ว่านนางล้อม (แพร่) แม่น้ำนอง (เชียงใหม่) ทวายดิน (สระบุรี) จุมร่วมพนม (เขมรจันทบุรี) พะนม อมพะนม (ชล) เถาวัลย์ทอง (ประจวบ) คุระเปือก โคกัว

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงเป็นยากินแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้เส้นเอ็นตึงแข็ง ปวดหลัง ปวดสะเอว แก้ไตพิการ บัสสาวะพิการ บำรุงโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๒๔ ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์ กล่าวว่าเถาใช้เหมือนข้างต้นทุกประการ

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๑ กล่าวว่า เมล็ดมี picrotoxin (cocculin) มีพิษ และมีอัลกาลอยด์ที่ไม่มีพิษอีก ๒ ชนิด

๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่า ผลเหมือนข้อ ๒ และผลใช้เป็นส่วนผสมในซีฟู้ด รักษาโรคผิวหนัง เช่น โรคคันที่เกิดตามคอ และหนังศีรษะ ซึ่งติดมาจากร้านตัดผม (Barber's itch)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ - เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๕ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ช้างสามย่าน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองสามย่าน ช้างสามย่าน มือตะเข้ ส้มเส้า ใบชาจีน
Gratioloides

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำพอกฝี ถอนพิษทำให้เย็น แก้อาการปวดเจ็บ กินภายในเป็นยาขับพิษร้อน และพุดถึงสรรพคุณที่กล่าวไว้ในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันนี้ หน้า ๑๔๖ กล่าวถึงช้างสามย่านอีกต้นหนึ่งซึ่งคล้ายคลึงกันมาก คนจีนใช้เป็นยาเย็นเหมือนช้างบน

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๑) หน้า ๑๖ เรียก ทองสามย่าน มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Limnophila gratioides* ใบคั้นน้ำใช้เป็น antiseptic ถ้าปรุงกับขิงและยาหอมอื่น ๆ แก้กิดคื่นฉก น้ำคั้นจากใบปรุงกับน้ำมันมะพร้าว ทำเป็นยาฉุนวด ทาแก้โรคมือเท้าโต (เท้าช้าง) ให้ทุเลาได้ กลิ่นของไม้มีสด ๆ คล้ายการะบูน กับผิวส้ม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือน ๑๕. และใช้ใบผสมน้ำประสานทองระดู ตากแดดให้แห้งบดเป็นผง ทาลิ้นเด็กก่อนแก้ละอองทราย และกล่าวถึงช้างสามย่านอีกชนิดหนึ่งเหมือนข้อ ๑.

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๕ กล่าวถึงข้องสามย่าน (*Kalanchoe lancinata*) ใบเป็นยาวทวาคสมาน ย่างไฟแล้วบดพอกฝีแผล และข้องสามย่านอีกต้น (*Kalanchoe spathulata*) ใบใช้เหมือนต้นแรก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๖ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ช้องสามย่านตัวผู้หรือคว่าตายหางาย
เป็น

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ นิลพิศ นิลาปิต เพลาะแพละ อานไฟ คามักเข้า โลดีแซ (จีน)

๑๕. ประโยชน์ รสเย็นเฟื่อน พอกฝีแก้ปวด แก้อักเสบ ฝนบวมและถอนพิษ น้ำคั้นจากใบผสมการบูร
ทาถูวนวดแก้เคล็ด แก้อักเสบ (หมอจีนใช้มาก)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ- เมืองไทย หน้า ๑๓๑ กล่าวว่าใบไม้ชนิดนี้ตำโคลกให้ละเอียดจะมี
เมือกเป็นวุ้น ใช้ประโยชน์เหมือนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดยสัสดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๔
กล่าวถึงช้องสามย่าน ๒ ชนิด ซึ่งใช้เหมือนกันกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า
Kalanchoe lanciniata และ *K. spathulata*

๓. ชูช้องสามย่านอีกต้นหนึ่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๕ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ง่อนตางาย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ง่อนตางาย ม้วนตัวหางาย ม้วนตอกหางาย น้ำหางาย หัวตางาย ฮีโดปิงง แซมเหลียง
Arundina graminifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวฝนกับน้ำ ต้มกินเป็นยาถอนพิษคนที่เมา เปื่อเห็ดต่าง ๆ หรือเมาทอย หรือถูกยาพิษ
เมาเปื่อเป็นยาถอนพิษ ที่ลำปางใช้ กินเป็นยาถอนพิษไข้แก่ไข้จับสันได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๕ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๕๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช งามดำ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ งาม

Sesamum indicum และ *S. orientale*

๑๕. ประโยชน์ งามมีรสฝาดหวาน ขม กินทำให้เกิดกำสัถ และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ทำให้น้ำดีกำเริบ หุงเป็นน้ำมันใส่บาดแผล

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๙ กล่าวถึงงาม (งามดำ) เหมือนข้างต้น และใช้ผสมเป็นน้ำมันทาถูขนาด แก้กเผล็ดยอกฟกช้ำ ใบงามผสมกับน้ำมันตร รักษาคิ้วหู
 ๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ศันดีวิไลน์ หน้า ๑๓๖ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันงามซึ่งมีกรดไขมันหลายชนิดและมีสาร Sesamol และ d-sesamin เสริมฤทธิ์ของดอก pyrethrum ให้ฆ่าแมลงได้ดียิ่งขึ้นถึง ๒ เท่า น้ำมันงามใช้ละลายยาฉีดที่ใช้ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ คนไทยนิยมใช้น้ำมันงามสคบารุงผิวพรรณ

- ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สดคาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เมล็ดงาใช้อย่างข้างต้นแล้ว ยังเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ รักษาโรคผิวหนัง และยังกล่าวถึง งาขี้ม้อน ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกัน และใช้ใบแต่งกลิ่นเป็นอาหาร
- ๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒-๔, ๓๒ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันงา และประโยชน์คล้ายข้างต้น
- ๕. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๕๓ กล่าวถึง งาหม่น ใช้รับประทาน ทำให้ชูกำลังร่างกายอบอุ่น แก้อท้องผูกจัดได้บ้าง

สถาบันวิทยบริการ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร

จังหวัดสุพรรณบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๗ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จ้าว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล ใย เมล็ด เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นนุ่น

Ceiba pentandra

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนมีแคลเซียมและเหล็กปริมาณสูง ใช้เป็นอาหารผัก ผลอ่อน ใช้ทำให้เยื่ออ่อนนุ่ม เมล็ดใช้ยัดที่นอน ฯลฯ เมล็ดบีบให้น้ำมันเรียก Kapok oil มีกรดไขมันที่ไม่อิ่มตัว และกรดไขมันที่อิ่มตัว เปลือกทำยาต้มแก้ไอ เนื่องจากมีอาการอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๒ กล่าวว่า ทั้งต้นแก้ไข้ แก้ไอ เปลือกขับปัสสาวะ รากต้มน้ำกินแก้บิดเรื้อรัง แก้ท้องเสีย
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ เรียกนุ่น ประโยชน์ใช้เปลือกต้น และเมล็ดเหมือนข้างต้น และน้ำมันจากเมล็ดใช้เป็นยาระบาย และขับปัสสาวะ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ จีวน้อย จีวล้าย (พายัพ)
 ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๔ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒. และว่าใบนุ่นเผาไฟผสมหัวขมิ้นอ้อยและข้าวสุก พอกฝีให้แตกหนอง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๕	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๔ ๕๔๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จีว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ราก ขาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จีวบ้าน จีวปง

Bombax malabaricum

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสฝาด เย็น ขับพิษ มี และอีก เสนบวม แก้กัวลัมะลอกและหัวดาวหัวเดือน ดอกเป็นยาขับพิษไข้ รากบำรุงกำลัง ทำให้อาเจียน น้ำคั้นใบสดทาแก้ต้อมอีก เสนบ กากพอก แก้กัวลัมะลอก เสนบวาม ดอกแห้งตำผสมน้ำหาระงับปวด ขางแก้ท้องร่วง แก้กะตุคกหนัก และเป็นยาบำรุง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาเทศ (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๒ ระบุจีวบ้านใช้เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมมี จีวหง ป้อจีว

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่าเปลือกมี tannin แก้กัวลัมะลอก แก้กิด รากขับปัสสาวะ

๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ฯ หน้า ๖๓ กล่าวถึงจีว (จีวบ้าน จีวแดง จีวปง จีวปงแดง) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gossampinus malabarica* กล่าวถึงรายละเอียดตั้งแต่ลักษณะต้น ส่วนที่ใช้สรรพคุณ ตำรับยาสารที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗๒ ๑๘๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จักรนารายณ์

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Gynura ovalis*

๑๕. ประโยชน์ ใบสดตำผสมกับเหล้า พอกปิดฝีแก้ปวด ทำให้เย็น ขับพิษไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แก้พิษ
ตะขาบ แมลงป่องต่อยเป็นยาถอนพิษทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๐ กล่าวถึงจักรนารายณ์ ที่มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า
Gynura sarmentosa ประโยชน์เหมือนข้างบนทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๒ ๑๘๔	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์กะพ้อ

๑๓. ส่วนของพืช ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จันทน์พ้อ (ใต้)
Vatica diospyroides

๑๕. ประโยชน์ ดอกผสมกับยาอื่น ประง เป็นยาหอมแก้ลม บำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์ชะมด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จันทน์หอม
Mensonia gagei

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสขมปร่าหวานเล็กน้อย ทำให้เกิดปัญหา บำรุงประสาท บำรุงเนื้อหนังให้สดชื่น แก้ไข้ เพื่อลม แก้ปวด ตับพิการ บำรุงหัวใจ แก้ลม รังเวียนหน้ามือตามัว แก้เหงื่อตกหนัก ขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๒ กล่าวว่าใช้ปรุงเป็นยาหอม และใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ จันทน์พม่า
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๓ กล่าวว่าเนื้อไม้มีกลิ่นหอม ใช้แทนไม้จันทน์ เข้ายาหอมยามลง
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๑๘-๒๐, ๓๔-๓๕ กล่าวถึงไม้จันทน์ชะมด ว่าเนื้อไม้มีน้ำมันหอมระเหย ใช้เป็นเครื่องหอมแต่งกลิ่นทำเครื่องสำอาง ทำยาแก้ลม มีสารอื่น ๆ มีฤทธิ์เป็นยาบำรุงหัวใจ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ

จีนทน์ขาว

- ๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงษ์รัตติ หน้า ๘๒ กล่าวว่่าแก่นใช้ร่วมกับสมุนไพรอื่น ๆ ประจุเป็นยาหอมบำรุงหัวใจ

สถาบันวิจัยสมุนไพร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๓ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์แดง

๑๓. ส่วนของพืช แก่นที่ราลง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สักจัน จันทน์ผา
Dracaena lourieri

๑๕. ประโยชน์ กล่าวว่่าจันทน์แดง มีรสขมเย็นฝาดน้อย แก้ไข้เพื่อดีโลหิต แก้พิษไข้ภายในและภายนอก แก้ลมโศกการ บำรุงหัวใจ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้พิษฝีอากาศารอักเสบ ปวดบวม

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๓ กล่าวเหมือนข้างบน มีเพิ่มเติมคือ แก้อิ
แก้กระสับกระส่าย แก้เหงื่อตก แก้พยาธิ
 ๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษฎาดี หน้า ๖๐
บอกวิธีใช้แก่นแก้ไข้ และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ จันทน์ผาแดง (เหนือ)
สักกะจันทน์
 ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สักตาวลัย บุณรัตน์กรกิจ หน้า ๖
กล่าวว่่า แก่นที่ราลงทำยาหอม ตบศิษไช้ ต้นมี resin ที่เรียกว่า Dragon's blood
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๔ กล่าวถึง
จันทน์แดงเหมือนใน ๑๕. และยังกล่าวถึงจันทน์ขาวว่่าแก้ไข้ กระจายน้ำ ทำให้เกิดเนื้องยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย ภูมรัตน์กรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์เทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nutmeg
Myristica fragrans

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียก จุกจันทน์ (Nutmeg) ให้ myristica oil (nutmeg oil) เป็นน้ำมันหอมระเหย ประกอบด้วย myristicin และ safrole ใช้แต่งกลิ่นและขับลม ส่วนราก หรือ arillode เรียกดอกจันทน์ (mace) ใช้เป็นเครื่องเทศและขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษฎาดี หน้า ๕๖ กล่าวว่า แก่น แก้วไข บำรุง ตับ ปอด รากและเมล็ดใช้ขับลม เครื่องเทศ และเจริญอาหาร

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๔ กล่าวถึงจันทน์เทศ ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด (ให้ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Santalum album) แต่รายละเอียดกลับเป็นเรื่อง

๑๖.1๖.1 ชื่อพืช จันทน์เทศ ต้นเดียวกับข้างบน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๕ กล่าวว่า เนื้อไม้ และแก่น กลั่นได้น้ำมันหอม ประโยชน์ทางยาใช้แก้แก้มักไข้ดีเดือด และอื่น ๆ เหมือนในข้อ ๒.
๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๒ กล่าวถึงลูกจันทน์เทศ และดอกจันทน์เทศ ว่ามีน้ำมัน nutmeg butter และ oil of mace ตามลำดับ ประโยชน์เหมือนข้างต้น
๕. คู่มือสารสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๒ กล่าวถึงลูกจันทน์แลแกนพลูคางเป็นชนิดเดียวกับจันทน์เทศนี้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๖ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทน์ลูกหอม

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นจันทน์ (ลูกแบน) ต้นอิน (ลูกกลม)

Diospyros packmannii

๑๕. ประโยชน์ ลูกเป็นอาหารได้ เนื้อไม้ปรุงรับประทานเป็นยาระงับความร้อน แก้ไข้ทุกชนิด ทำให้ตัวเย็น

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๒ กล่าวถึงจันทน์ลูกหอมต้นเดียวกัน แต่ประโยชน์กล่าวว่า เนื้อไม้มีรสขมหวาน ทำให้เกิดไข้หวา (บำรุงประสาท) บำรุงเนื้อหนัง ให้สดชื่น แก้ไข้ แก้ปวดตบตีพิการ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้เหงื่อตกหนัก ขับพยาธิ (ดูจันทน์ขมด จากหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทยเปรียบเทียบกับ จะคล้ายกันมาก และหน้า ๑๖๗ ยังกล่าวถึงจันทน์โอ หรือลูกอินทร์ ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์เหมือนจันทน์ลูกหอม แต่ว่าชนิดแรก ลูกกลมแบน ชนิดหลังลูกกลม ประโยชน์เหมือนกัน ชื่ออื่น ๆ ที่เรียกมีจันทนา จันทันมา จันคณา
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๕ ก็กล่าวถึงจันทน์โอ หรือลูกอินทร์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๔ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จันทอม (ใบหอม)

๑๓. ส่วนของพืช ใบและต้น

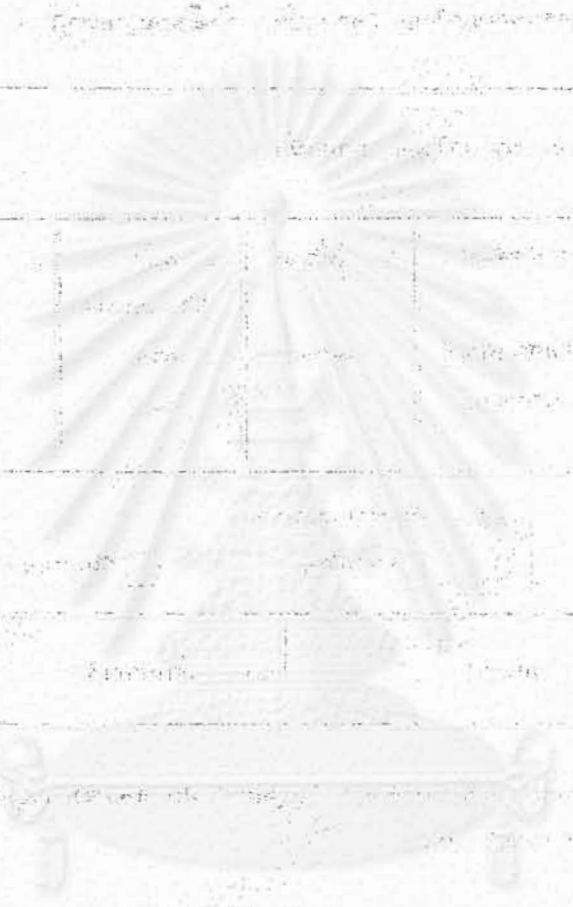
๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใบจันทน์หอม ชื่อเพชรม้า (อยุธยา) ผักแห้วแดง (อุบล)
Tarenna wallichii

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นผักคล้ายกะเพรา หรือปรุงยา ขับลมในลำไส้ แก้อักเสบคแน่นเพื่อ
แก้ปวดท้อง แก้บิด แก้ธาตุพิการ ขับโลหิตระดู

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๔
กล่าวถึง ชื่อเพชรม้า อีกต้นหนึ่งซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Polygonum
chinense และหน้า ๑๗ กล่าวถึงพืชอีกต้น ชื่อ ผักแห้วแดง (ฮิแปะ)
ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Iresine herbstii
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๖๖ กล่าวถึงจันทอม (ใบ) คล้ายข้างบน
ใน ๑๕.
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๔ กล่าวถึงจันทนาหรือจันทน์
ขาว ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Tarenna hoensis ประโยชน์ใช้เนื้อไม้

รสนมเป็นแก๊สใช้อันบัง เกิดแก๊ตบและดี บำรุงเลือดลม ทำให้เกิดปัญญาและราศี
ชื่ออื่น ๆ มี จันทน์ใบเล็ก (ประจวบ) จันทน์หอม (ระยอง)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๓. รสนม เป็นแก๊สใช้อันบัง เกิดแก๊ตบและดี บำรุงเลือดลม ทำให้เกิดปัญญาและราศี
ชื่ออื่น ๆ มี จันทน์ใบเล็ก (ประจวบ) จันทน์หอม (ระยอง)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗๑ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จาก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Nipa fruticans*

๑๕. ประโยชน์ ไม้รสฝาด แก้ลมจระต่าง ๆ ขับเสมหะและขับพิษทั้งปวง น้ำตาลจากสมานโรคสีดวง
บวมของมือ ข้องทวาร

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๗ ๒๑๔	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ความจรี

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ ดอก ฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะโก ชิก ชิก กระชิก ช้าขาม พฤกษ์ มะรุมป่า กะพีเขาควาย ช้างรุ่ง มะขามโคก
บ้านช้าง พญากระบอก กวแซ กำไฟ แก้วระ
Abizzia lebbek

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรสฝาด ชันสีแดงรสเปรี้ยวฝาด เปลือกใช้ต้มอมกสัวคอก ปากแกโรคในปาก
กินเป็นยาห้ามโลหิตตกใน แก้วระสีดวงทวารหนัก แก้วระท้องร่วง เมล็ดมี triterpenoid
sapogenin ชื่อ albigenic acid แก้วระจากเกลือใน ไบรลยูเร็น ตับพิษ ในอินเดีย
ใช้น้ำคั้นใบสด และน้ำต้มใบแห้งหยอดตาแก้ตาฟาง (night blindness) ดอกชาว
อินเดียว่ามีฤทธิ์ทำให้มีการกักคั่งของน้ำคาม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตวารีย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๔
กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๗๗ กล่าวจำประโยชน์ทางยาไม่พบ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๔ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น
และมีชื่ออื่นมากมาย

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๔๘ ได้หมายเหตุไว้ว่า จามจุรีต้นนี้ดอกมีสีขาวอมเขียว ก่อนโรยจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมเขียว ใบไม้เขียว และมีต้นไม้อีกชนิด เหมือนกันกับจามจุรี แต่ใบมีขนและดอกสีชมพูแกมแดง แรก ๆ เรียกจามจุรีแดง ต่อมาเรียกสั้นเข้าเหลือจามจุรี ในหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๗๖ ก็กล่าวถึงจามจุรีต้นหลังนี้เช่นกัน ดูกำมปู

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๑๗๖ ๕๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จามจรีหรือกำปู

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำกราม ฉำฉา
Enterolobium soman

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้โรคในปาก ห้ามโลหิตตกใน แก้วริดสีดวงทวารหนัก แก้ก้องร่วง
เมล็ดแก้กลากเกลื้อน โรคเรื้อน ไบรสเย็นดับพิษ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๔ กล่าวถึงพืชต้นนี้ แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา
๒. ประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะเป็นต้นจามจรี *Albizzia lebbek* (ดูจามจรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญอุบายเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาริบุญอุบายเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จำปา

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล ใบ ราก เปลือก ราก
น้ำมัน เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Michilia jampaca*

๑๕. ประโยชน์ ดอกรสขมรักษาโรคเรื้อนและหิด ผิ ดอกและผลยาเป็นแก้อาการท้องเสีย (dyspepsia) คลื่นเหียนวิงเวียน แก้ไข้ ดอกขับปัสสาวะแก้อาการไต แก้ก้อนองุ่น รากแห้งและเปลือก รากแห้งกับกากนมพอกฝีเรียกหนอง และระงับความอักเสบ น้ำมันหอมทาแก้ปวดศีรษะ ตาอักเสบ ปวดข้อ ทาท้อง แก้ท้องอืดเพื่อ เปลือกแก้ไข้ บำรุงกำลังหัวใจ ขับเสมหะ ยาสมาน ผลและเม็ดแก้แผลที่เท้าและเท้าแตก รากเป็นยาถ่าย ดอกบำรุงหัวใจ แก้เส้นกระดูก บำรุงธาตุขับลม ทำเป็นยาคองหรือต้มและชง และยักกล่าวถึงผลการแยกธาตุจำปา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ต้นติวัฒน์ หน้า ๔๔ กล่าวว่า ดอกบำรุงหัวใจ ระงับอาการเกร็ง บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ เปลือกแก้ไข้ ขับปัสสาวะ น้ำมันจากใบแก้อาการไอเสียใหญ่ อักเสบ รากยาถ่ายขับระดู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๙ กล่าวอ้างหนังสือสมุนไพรมันเราข้างต้น
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๙ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และว่ากรมหลวงวงศาฯ กล่าวว่ ใบจำปาแก้ไข้ช้อภิญญา ดอกทำให้เลือดเย็น เปลือกทำให้เกิดเสมหะในลำคอ กะพี้แก้พิษสำแดง แก่นแก้ ฎฐฐึง ยางแก้ริดสีดวงทวาร รากขับเลือดเน่า และกล่าวอ้างหนังสือสมุนไพรมันเราข้างต้นเช่นกัน
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรมันและประโยชน์ หน้า ๒๐ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น และเปลือกรากเป็นยาถ่ายทำให้ประจำเดือนมาปกติ
๕. คู่มือสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พ.ศ. ๒๔๖๒) หน้า ๓๓

สถาบันวิทยบริการ
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวิชาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๔๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิงจ้อหลวง

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

จิงจ้อขาว (ราชบุรี) จิงจ้อกลม จิงจ้อวอก จิงจ้อขน จิงจ้อเหลือง (พ่ายพ)
จิงจ้อใหญ่ (ทุ่งสง) หม้ายขน (สุราษฎร์) จิงจ้อ
Merremia vitifolia (*Ipomoea vitifolia*)

๑๕. ประโยชน์

เถารสขื่นและร้อน แก้โรคนวม บำบัดลมและเสมหะโลหิต กำเฝ้า ทำให้อาหาร
นั้นจวดเร็ว (ช่วยย่อย) มีสรรพคุณเช่นจิงจ้อเหลี่ยม แต่อ่อนกว่า ในอินเดีย
ใช้ต้นเกี่ยวกับการปวดชัศเบา ปัสสาวะพิการ รากกินดิบ ๆ เป็นยาธาตุ
น้ำคั้นจากต้นพืช กินเป็นยาเย็น ลดไข้ ขับปัสสาวะ เข้ายาเตรียมสำหรับ
ค้าอีก เสง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๗๓
กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น คือ รากยาถ่าย ขับปัสสาวะ น้ำจากต้น แก้ไข้
ทั้งต้นช่วยย่อยอาหาร
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๖๔ กล่าวว่าเถาใช้เหมือนข้างต้น
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๔ กล่าวถึง
จิงจ้อขาวและจิงจ้อแดงว่าใช้รากมีคุณและรสจืดกัน แต่ชนิดขาวอ่อนกว่าชนิด
แดงนิดหน่อย แก้เสมหะ ลม และดี ทำให้อาหารจวด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๕๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิงจ้อเหลี่ยม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

จิงจ้อแดง จิงจ้อเล็ก

Operculina turpethum (*Ipomoea turpethum*)

๑๕. ประโยชน์

รากมี resin คล้าย jalap resin เรียก turpethin resin มี ๔-๑๐%
ใบและรากมีรสขื่นร้อนคอ ใบแก้ทรวงเด็ก บำบัดเสมหะ เจริญอาหาร รากเป็นยา
ถ่าย ช่วยย่อยอาหาร

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๓
กล่าวว่า รากขับปัสสาวะ เป็นยาถ่าย เมล็ดแก้ปวดท้อง ใบพอกแก้ปวด

๒. หนังสือ ไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๖๔ กล่าวว่า เถาสดหวาน รากแก้เสมหะ
และลม ช่วยย่อยอาหาร แก้อาตุไฟล้า แก้ฟกชวม แก้พรรดิก กำเเดา
โลหิต เสมหะ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๖๖ กล่าวว่า เถามีรส
ร้อนแก้บวม แก้ลมพรรดิก แก้เสมหะ โลหิต กำเเดา กระตุ้นลำไส้เล็ก
ให้บีบตัวช่วยย่อยอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๔ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิก

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระโดนทุ่ง กระโดนน้ำ ไม้ตอง จิกนา (ใต้)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดใช้เป็นยาแก้ลม แก้ก้น เป็นยาร้อนในการคลอดบุตรรักษาเยื่อในตาอักเสบ ทำให้อาเจียน ทาแก้เย็น หรือผสมยาอื่นระงับความเป็น แก้วโรคโธของ เด็ก ใบแก้ท้องร่วง เปลือกเปลือกปลา รากยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มนี้ หน้า ๑๗๐ - ๑๗๑ ยังกล่าวถึงจิกอีกหลายชนิด เช่น จิกสวน จิกใหญ่ จิกเขา จิกนม จิกตง จิกน้ำ และประโยชน์ของจิกต่าง ๆ นั้น เปลือกต้นรสฝาดใช้ชะล้างแผล

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๒ เรียกจิกต้นที่กล่าวถึงนี้ว่า จิกนา ประโยชน์กล่าวว่า ต้นกินแก้ปวดศีรษะ แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้เสมหะพิการ เช่นเดียวกับกาหลง เนื้อไม้ขับระดูขาว เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น และอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๑๔ กล่าวถึงจิก จิกสวน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *B. racemosa* กล่าวไว้ว่า เปลือกทำยาต้มใช้ภายนอกแก้โรคปวดข้อ ใบทำยาพอก

แก่หิด ในอินเดียนำผลทำยาพอก เมื่อเป็นแผลถลอก

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๓ กล่าวถึง
จิก (กะโตแห้ง) คล้ายคลึงใน ๑๕ และเพิ่มเติมคือ ผลแก่โอ หวัด หิด เมล็ดทำยานัตถุ์สุด แก้วปัด
ศิระะ ส่วนจิกสวนใช้เหมือนกัน แต่ใบใช้พอกแก้คัน

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๘ กล่าวว่าจิกและ
กาหลงมีคุณดุดจกัน เหมือนในข้อ (๑๖) ๒. และแก้โรคสตรี

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๘	๔๘ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จิตรมูลเพลิงขาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Plumbago zeylanica*

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาเจริญอาหารบำรุงธาตุใช้ในโรคธาตุเสีย (dyspepsia) ริดสีดวงอกและแก้
มารทอนหรือแก้โรคผิวหนังบางชนิด รากทำยาคองกินแก้ไข้จับ เป็นยาขับเหงื่อในตำรายาของพวกมะหะ
หมัดกล่าวว่า เป็นยาจุดพิษจุดน้ำเหลืองหรือหนอง แก้ลมชักข้อ (rheumatism) ม้ามบวมและช่วยการ
ละลายอาหาร ทำยาพอกมีฤทธิ์ร้อน น้ำคั้นจากต้นมีสีขาวใสแผลหิดเรื้อรังดีนัก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๑๒๑
กล่าวถึง เจตมูลเพลิงขาว (ปึกปิวขาว) บอกวิธีใช้รากรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๓๓ กล่าวว่า ใบแก้ลมและเสมหะ
คอกแก้โรคตา แก้นาวและเอ็น ขับโลหิตประจำเดือน รากใช้เหมือนข้างต้น และกล่าวถึงเจตมูลเพลิง
ขาวอีกต้นชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *P. auriculata* บางทีเรียกเจตมูลเพลิงฝรั่ง พายัพหมวก

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๓๕ กล่าวเหมือนข้อ ๒

๔. หนังสือชื่อพิชฌมุนไพโรและประโยชน์ โดย ดัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๖๖ กล่าว
ว่า เจตมูลเพลิงขาวมีประโยชน์เหมือนเจตมูลเพลิงแดง แต่ฤทธิ์น้อยกว่า

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๗ กล่าวถึงเจตมูล

เพลิงขาวว่าใบแก่เสมหะ ดอกแก้ยาอื่นซึ่งเกิดแต่จุกุ คั้นขับโลหิต รากกระจายลม

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเลงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗๓ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จุกโรหิณี

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หว่ายนี้

Deschidia rafflesiana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสขม แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ลมปลายไข้ คือธาตุยังไม่ปกติ

๑๖. หมายเหตุ วัสดุสังเคราะห์ ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ว่า จุกโรหิณี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๒ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่มาของหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เจตพังคี

๑๓. ส่วนของพืช

ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ใบหลังขาว (ประจวบ) สมิ (ประจวบ) หนาดตะกั่ว เป้าเงิน (โคราช)
ทองตาพราน (สระบุรี) ตะเกีย (โคราช) เป็ล่าน้ำเงิน (ใต้) บนเขา (เกาะสมุย)
Adenochlaena siamensis, *Chloradenia discolor*

๑๕. ประโยชน์

รากฝนทาท้องเด็ก แก้ปวดท้อง ๆ ขึ้น ท้องเพื่อ รับประทานเป็นยากระสายลม
ขับลมในลำไส้ ทำให้ผายและเรอ แก้อุจจาระแข็งแน่นเพื่อ แก้อโรคในกะเพาะและลำไส้
พิการ ถ้าใช้ร่วมกับรากกล้วยาน เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ถ้าใช้ร่วมกับหัวไหล
กระเทียม กระเทียม ชิง พริกไทย ดีปลี เจตมูล ทำผงรับประทานกับน้ำตาลทรายแดง
เป็นกระสาย เป็นยารักษาธาตุ เจริญอาหาร ขับลม

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๔ กล่าวว่ารากมีรสเหมือนเผ็ดมีกลิ่นหอมระเหย
ใช้เหมือนข้างบน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ บึงดี ป่านดงเหลือง
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๘ บอกตำรับยาที่มีรากเจตพังคี
ผลยาอื่น ๆ เหมือนข้างต้น ใช้เป็นยาขม เจริญอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๒๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เจตมูลเพลิงแดง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Plumbago rosea*
(*Plumbago indica*)

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารพวก naphthaquinone ชื่อ Plumbagin มีกลิ่นฉุนและมีฤทธิ์ที่ระคายเคืองต่อเยื่อเมือก ถ้าถูกผิวหนังจะทำให้ไหม้และเป็นผื่นแดงในฝรั่งเศสใช้รากเคี้ยวระงับอาการปวดฟัน ในมาเลเซียรับประทานรากเพื่อให้แท้งลูกในอินเดียเชื่อว่ารากรับประทานมาก ๆ จะช่วยเพิ่มพลังการย่อยและเจริญอาหารมีกลิ่นในยาธาตุ ยาแก้ท้องร่วง และใช้ในโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๗๖ และ ๘๕ กล่าวว่า รากผสมสมอพิเภก ดีปัส ชิงคุดเป็นผงกินเป็นยาเจริญอาหารและรากต้มน้ำกินเป็นยาขับประจำเดือน ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ปิดบัวแดง เจตมูลเพชร

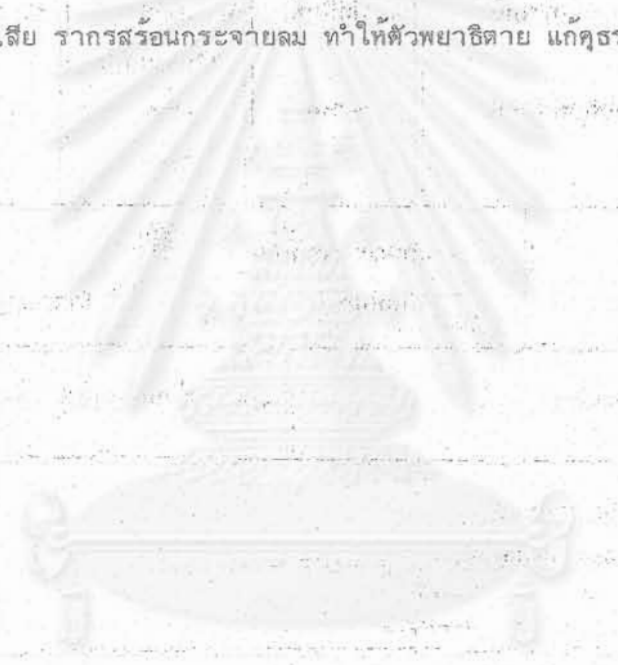
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๘๒ กล่าวว่า เจตมูลเพลิงใช้รากหุขผสมน้ำมันทาแก้โรคเข้าข้อและเป็นอัมพาต เป็นยาขับเหงื่อ ทาแก้หนังค่าง (*leucoderma*) แก้กี้ แก้มง

ป่องต้อย และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ พืดปีวแดง (เหนือ) ปีตปีวแดง (อีสาน) ไฟไค้ดิน (ใต้)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๕ กล่าวเหมือนข้างต้นและว่าผงของรากปีตเป็นยาเกลื่อนผิวเหมือนทิงเจอร์ไอโอดีนของฝรั่ง ใช้ผสมกับของเหนียว ๆ ทำเป็นขี้ผึ้งปิดอก ก้อนพิษแก่ปิดขึ้น ปอดบวมได้ดี

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๓ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้นและว่าใช้ขับลม และใช้ภายนอกเหมือนในข้อ ๓ และแก้ริดสีดวงทวาร

๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๗ กล่าวว่า ต้นขับโลหิตอันเน่าให้ตกเสีย รากรสร้อนกระจายลม ทำให้ตัวพยาธิตาย แก้กุศโรคและริดสีดวง ทำให้อาหารงวด ปลุกธาตุ

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๘ ๑๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แจง

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Niebuhria siamensis
N. decandra

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาบำรุงกำลัง แก้ปัสสาวะพิการ แก้กะษัย แก้ปวดเมื่อย ขับปัสสาวะ เปลือก รากใบ ต้มกินแก้หน้าตีข่าน หน้ามืดตาฟาง แก้ไข้จับสั่น ใบและยอดตำโขลก สิ้น เป็นยาฆ่าแมลง (ไม่ใช่พวก insect แต่เป็นเชื้อแบคทีเรียที่พื้น - ผู้เขียน) ทำให้พินทน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย กล่าวเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๒๔ กล่าวว่ารากมี ๒ ชนิด คือ ใบกว้าง (ใน ๑๔. ต้นหลัง) และใบแคบ (ใน ๑๔. ต้นแรก) ใช้เหมือนกันและเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

ป

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗๗ ๑๕๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เชียงพรวดำ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้ส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ล้นพรวดำหอม บัวลาดำ บัวฮาดำ (พายัพ)

Jussiaea suffruticosa

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาเขียว แก้ไข้ กระทุ้งพิษไข้หัว แก้ลม วิงเวียน เพราะมีกลิ่นหอม

ร้อน ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๗ ๑๘๕	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรม้วน

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เชียงพรวนางแอ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สันพรวนางแอ บงคค (แพร์) องคค (ลำปาง) สิ้นนางแอ (พายัพ) บ่งนึ่ง
โองนึ่ง (อุตรดิตถ์) กวางล่ำมา (ตราด) เชียงพรว (ประจวบ) คอแห้ง (ใต้)
เชียงพรวนางแอ (ชุมพร) *Carallia brachiata*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกเป็นยาแก้ไข้ ลดความร้อน แก้ไข้กลุ่มเสมหะ แก้ร้อนในกระหายน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๘ กล่าวเหมือนข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ เชียงฟ้า (ใต้)
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สักตาวลัย บุญรัตนภารกิจ หน้า ๖๑ กล่าวว่ เปลือกแก้คัน ใบชงน้ำกินต่างน้ำชา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ รัชพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคเหนือ) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗๖ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แดงแดง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้แต่เข้าใจว่าเป็นเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาไม้ (กาญจนบุรี)
Acacia leucophloea

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาขาล้างเสมานแผล นำเปื้อย ห้ามเลือด รักษาแผล รับประทานแก้ท้องร่วง
แก้อาเจียน เสมานท้อง ประโยชน์ที่กล่าวมาน่าจะเป็นผลจาก tannin ในเปลือก

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อาญูรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อาญูรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๗ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชงโค

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bauhinia racemosa

๑๕. ประโยชน์ ใบตำรับประทานเป็นยาแก้ปวดศีรษะของไข้จับ (malaria) ตีหนัก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖ กล่าวถึงชงโคหลายต้น จำพวก Bauhinia spp. ต่าง ๆ ชื่อไทยได้แก่ ชงโคใบเล็ก (B. racemosa) กากหลงหรือเสี้ยนน้อย (B. acumenata) เล็บควาย เล็บรอด (B. bidentata) ชงโค (B. tomentosa) เสี้ยวดอกแดง (B. purpurea) ฯลฯ ประโยชน์ทางยากล่าวว่า ดอกชงโคแก้พิษไข้ร้อน เนื่องจากโลหิตและดี
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตวารีย์ ภูมิรัตนกรกิจ หน้า ๒๖ กล่าวถึงชงโค (B. purpurea) ใช้เปลือกต้นมี tannin แก้ท้องเสีย และใบพอกฝีแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิศา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๓ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชมพู่ น้ำดอกไม้

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Eugenia jambos

๑๕. ประโยชน์ นอกจากผลซึ่งรับประทานได้แล้ว ใบใช้พอกแผลฝีดาษ จะทำให้เย็น แก้ตาเจ็บ แก้ไข้ เมล็ดแก้ท้องเสีย รักษาเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔ กล่าวว่าลูกทำให้ใจชุ่มชื้น
เหมาะสำหรับเป็นอาหารแก้คนไข้หนัก เป็นยาชูกำลัง บำรุงหัวใจ ชื่ออื่น ๆ ได้
แก่ มะขามป้อม มะขามป้อม (พายัพ) มะขามต (น่าน) ฝรั่งน้ำ ชมพู่ (ใต้)
และยังกล่าวถึงชมพู่อีกหลายชนิด จำพวก Eugenia spp ต่าง ๆ แต่ไม่กล่าว
ถึงประโยชน์ท่วงใด
หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๔๓ กล่าวว่า เนื้อลูกชมพู่น้ำดอกไม้ นี้ใช้ปรุง
เป็นยาหอมชูกำลังเหมือนในข้อ ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ *	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา *	-	๖๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชมพู่สาแหรก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชมพู่แดง
Eugenia malaccensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกฝาดสมาน ทำยาอมบ้วนปาก แก้บิด รากพอกแก้คัน ขับปัสสาวะ แก้ไข้
เปลือก ราก ขับประจำเดือน แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕ กล่าวถึงชมพู่สาแหรก และชมพู่
อื่น ๆ หลายชนิด แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๕๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชลูด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกชั้นใน ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชะลูด ชะรูด บุค

Alyxia reinwardtii, *A. nitens*, *A. selangorica*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีกลิ่นหอมคล้ายไอศกรีมวานิลลา ขุ่มขึ้นบำรุงกำลัง ประดงแต่งยาให้หอม ประดงแต่งกลิ่นใบยาสูบ อบเสื้อผ้า ใบแก้ไข้ ดอกแก้เพ้อคลั่ง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๘ กล่าวว่าเปลือกและดอกมี coumarin หอม เป็น anticoagulant

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๘๐ เรียกต้นแรกว่า ชะลูดขาวและอีก ๒ ต้นหลังว่าชะลูด ใช้เปลือกเหมือนกัน ส่วนใบและลูก แก้ไข้ ดอกแก้พิษไข้ เพ้อคลั่ง แก้กะอัก แก่ตีพิการ รากแก้ลม แก้พิษเสมหะ พิษไข้ เนื้อต้น แก้ลมบำรุงหัวใจ ขับลมผาย แก้ปวดมวนและใช้ท้อง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๘๓ กล่าวถึงชะลูดแดงและชะลูดขาว ซึ่งมี ประโยชน์ต่างกัน ต้นแรกเหมือนในข้อ (๑๖) ๒. ส่วนต้นหลังใช้ใบกระจ่าย โฉมหิต แก้เลือดออกตามไรฟัน

๔. คู่มือตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐-๒๑ กล่าวถึงชะลูดแดง และชะลูดขาวใช้ประโยชน์ต่างกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง พต.อ. ชลอ อุทกภาชนัน

๒. ชื่อเรื่อง หลักการไช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการไช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ หลักการไช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	แพรวพินทยา	๒๕๒๔	บรรยายภาพ ๑๔ ๖๘๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ของระอา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุเข้าใจว่าใช้ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองระอา อังกาบแดง
Barleria cristata

๑๕. ประโยชน์ แก้กษิตะชาบ แมลงบ่อง แก้กษิตะชา

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อต้นไม้ต้นนี้มีความสับสนและขัดแย้งกัน ขอให้พิจารณาถูกผิดเอง
๒. ดูเสลดหึ่งพอน
๓. ต้นของระอา หรืออังกาบแดง ต้นที่กล่าวข้างบนนี้มีกิ่งก้านแดงมีหนาม ซึ่งตรงกับลักษณะของต้นเสลดหึ่งพอน (*B. lupulina*) ในหนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาริยสมุนไพร ของคณาจารย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๔๗
๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๒ เรียกอังกาบบรรยายลักษณะต้นว่าตามกิ่งก้านมีหนามแหลมคม ดอกสีเหลือง และว่ามีอีกชนิดดอกสีม่วงคราม ซึ่งใช้เป็นยา กล่าวว่ารากปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ

พอก้างโหดประจำเดือนสตรี แก่ประจำเดือนค้างเป็นลิ่มเป็นก้อน
เจ็บปวดเมื่อยบั้นเอว มีชื่ออื่น ๆ ว่า อังกาบเมือง ทองระอา คั้นชั่ง (ตาก)
ก้านชั่ง (พายัพ)

๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๔
เรียกอังกาบ แต่ไม่บรรยายลักษณะต้นไม้ ประโยชน์ใช้เมล็ดแก้พิษงูกัด
รากลและใบลดอาการบวม แก้ไอ

๖. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย (หน้า) ๒๘๕ กล่าวถึงทองระอา หรือลั่นงูเห่า
บรรยายลักษณะเหมือนข้างต้น ไซ้ใบเหมือนข้างต้นและใช้รากด้วย ไซ้เป็น
ยาถอนพิษ ชื่อทองระอานี้มีช้ำกับพืชอื่น คือ ทองระอา หรือเถาปลั่ง
(*Strychnos thorelii*) ซึ่งมีกวางขายในงานพระพุทธบาทสระบุรี
ไซ้ เป็นยาถอนพิษไซ้และพิษยาเบื่อยาเมาต่าง ๆ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ของระอาเถา

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่นๆ ของระอา มะเขือแจ้เครือ (ลำปาง) จองละออง (เชียงใหม่) จุงออง (ตราด) สะกั้น (สงขลา) เถาปล้อง ประคองข้อ พญาปล้องทอง แขนปล้องอ้อย แขนทำทาน
Securidaca inappendiculata

๑๕. ประโยชน์ เถาฝนรับประทานเป็นยาถอนพิษ เบื่อเมา พิษไข้ บางแห่งใช้รักษาวัณโรค ขับปัสสาวะ แก้ประคอง แก้โรคผิวหนังผื่นคัน

๑๖. หมายเหตุ ของระอาเป็นพืชอีกต้นต่างวงศ์กับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๗ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะบาดอกแดง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ใหม่ ดอกใหม่ ใหม่แดง (พายัพ) มา (ใต้) ชุมมา (ปัตตานี)
Hibiscus rosa-sinensis

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารเป็นเมือก (mucilage) ใช้แทนราก Althea ได้ ใบมีสารเมือกทาสีหนึ่งให้ชุ่มชื้น และเป็นยาระบาย โดยหลอกลืนลำไส้ ดอกทำให้สีหนึ่งชุ่มชื้น ทำยาขงคัมแก้ไข้ ปัจจุบันพบว่ากลีบชะบาสกัดด้วย เบนซีน (benzene) ทำให้หนู ๘๐% เป็นหมัน สรรพคุณยาโบราณว่าช่อดอกแดงเลี้ยงกินบำรุงน้ำนมของหลายชนิดที่กระตุนน้ำนมจะทำให้เป็นหมันได้ จะเห็นว่ากำรค้นพบในปัจจุบันตรงกับสรรพคุณของโบราณ กลีบดอกมีสีม่วงแดงของ anthocyanin ใช้วัดความเป็นกรดต่างได้ หญิงจีนใช้กัสีชะบายอ้อมผม และหัวให้ดำ น้ำคั้นกลีบดอกผสมน้ำมันโอลีฟเคียวให้น้ำระเหยหมด ใช้ทาบำรุงผมทางเชียงใหม่ ยังใช้รากต้มเป็นยาแก้ระดูเสีย จีนและญวนใช้เปลือกขั้บระดู

๑๖. **หมายเหตุ**
๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๕๔ กล่าวเหมือนกัน
 ๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๗๙ กล่าวว่า รากสด ตำละเอียด พอกฝีแก้ฟกบวม ถอนพิษร้อน กินเป็นยาขับถ่ายย่อยอาหาร
 ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๗๙ กล่าวเหมือนกัน (๑๖) ๒.
 ๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่า รากแก้ไข้ ดอกขับเสมหะ ในโรคหลอดลมอักเสบและเหมือนใน ๑๕.
 ๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๕ กล่าวถึงวิธีใช้ชะบารักษา คางทูม
 ๖. หนังสือการใช้สมุนไพรของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร เล่ม ๑ หน้า ๒๕ ใช้ใบแก้ฝีพอง เลือดกำเดาออก คางทูม ดอกฟอกปอด แก้ไอ แก้เลือดกำเดาออก บิด ตาขาว ฝีพอง รากแก้ตาขาว ตกเลือดไม่หยุด ประจำเดือนไม่ปกติ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและสารที่พบ

สถาบันวิทยบริการ

ศาลากลางกรมมหาดไทย

กรมการแพทย์

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๑๘๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะมวง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มวง (ใต้)
Garcinia cowa

๑๕. ประโยชน์ ใบและผลเป็นยาระบายท้อง แก้ไข้กัดฟอกเสมหะ แก้อาตุพิการ ใช้รากเป็นยาแก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐ กล่าวว่า ใบ ใช้ปรุงเป็นยากัดฟอกเสมหะและโลหิต แก้ไอ รากปรุงเป็นยาถอนพิษไข้ แก้บิดเสมหะเป็นพิษ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๘ กล่าวว่า เปลือกมี resin สีเหลือง ใช้ผสมน้ำมันชักเงา ส่วนใบและผลเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีพิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒ ๒๒๐	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะอม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โปชุยโคะ (กะเหรี่ยง - กำแพง) ผักหละ (พายัพ) ผักห้า (เงี้ยว - เชียงใหม่)
อม (ใต้) *Acacia insuavis*

๑๕. ประโยชน์ รากฝนรับประทานแก้ท้องขึ้น ขับลม แก้ปวดเสียวในท้อง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ - เมืองไทย หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ
ฝักข่า (ร้อยเจ็ด) ฝักล่า ฝักละ (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๙, ๓๓, ๓๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัตสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชะเอม

๑๓. ส่วนของพืช ต้นใต้ดินและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มีหลายชนิด ชะเอมไทย ชะเอมเทศและชะเอมจีน

Albizzia myriophylla, *glycyrrhiza glabra*, *G. malensis* ตามลำดับ

๑๕. ประโยชน์ จำพวกชะเอมมี *glycyrrhizin* รสหวาน ๕๐ เท่าของน้ำตาล ชะเอมไทยใช้แก้ไอ และใช้แทนชะเอมเทศ ชะเอมเทศใช้เป็นยาขับเสมหะ หล่อลื่นภายใน แต่งกลิ่น และรสยา ชะเอมเทศมี ๒ ชนิด var. ต่างกัน ชื่อภาษาอังกฤษเรียก Spanish licorice และ Russian licorice แต่ชะเอมจีนเป็นชะเอมที่ดีที่สุดใช้เหมือนกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒-๓ กล่าวถึง ๓ ต้น คือ ชะเอมไทย (ชะเอมป่า) ชะเอมสวนและชะเอม ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ต่างกัน และมีชื่ออื่น ๆ ต่าง ๆ กัน ประโยชน์ที่เหมือนกันคือ เกี่ยวกับขับเสมหะ ชะเอมไทย (ส้มป่อย หวาน, อ้อยช้าง) ใช้ใบขับโลหิตระดู ดอกย่อยอาหาร เนื้อไม้ขับเสมหะ และเหมือนใน (๑๖) ๑. และว่าตามชนบทใช้แต่รากคล้าย ชะเอมเทศ และกล่าวถึงชะเอมจีน (ชะเอมเทศ พาก *glycyrrhiza*)

มีประโยชน์มากมาย ซึ่งแตกต่างและเพิ่มเติมจากข้างบน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงชะเอมป่า (ชะเอมเถา) และชะเอมบ้าน อีกแต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๔ กล่าวว่าใช้รากชะเอมไทย ต้มกินแก้ไอ ขับเสมหะ

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๑๔-๑๕ กล่าวถึงชะเอมไทยว่า ใบแก้โลหิตให้ตกเสีย ลูกแก้เสมหะแห้ง ดอกแก้ดีและโลหิต เครือแก้โรคในคอ แก้ม แก้มปิดทำให้เจริญอาหาร ทำให้ผิวหนังผ่องใส แก้โรคตา ขับเสมหะและมีรสหวานเย็น ส่วนชะเอมเทศใช้ใบแก้ไอ ทาหูกาง ทำให้เสมหะแห้ง แก้ดี ดอกแก้คันฝีดาษ ต้นกระจายลม รากแก้โลหิตเน่า แก้เสมหะเจริญอายุ เกิดปัญญา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๘ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงชิก

๑๓. ส่วนของพืช รากแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โสมซาชิก ชิงชิก
Panax notoginseng

๑๕. ประโยชน์ มี Arasaponin A และ B จึงใช้ห้ามเลือดทุกชนิด เช่น ใ้เป็นเลือด บัสสาวะ เป็นเลือด หญิงตกเลือด ประจำเดือนมามากกว่าปกติ งูกัด เลือดกัด เลือดไหลไม่หยุด เป็นส่วนประกอบสำคัญในยาหยีหนันเป่ย์เผ่า ที่มีชื่อเสียง ชิงชิกเป็นยาสำคัญสำหรับสตรีหลังคลอดลูก

๑๖. หมายเหตุ เป็นพืชปลูกในประเทศจีน บางมณฑลได้จากต้น *Gynura pinnatifida*, *G. segetum* ซึ่งสรรพคุณเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๒๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชั้คสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
เมี่ยง เต๋
Camellia sinensis
(Thea sinensis)

๑๕. ประโยชน์ ใบเมื่อเก็บมาต้องรีบทำให้แห้งโดยเร็ว โดยคั่วเพื่อทำลายเอ็นไซม์ ให้หมดไม่ให้เกิดบูดเน่า จะได้ชาจีน ถ้าเอาใบสดมาสูบให้เกิดการบูด จนได้กลิ่นหอมตามต้องการแล้วทำให้แห้งโดยเร็วโดยใช้ความร้อนจะได้ชาฝรั่ง ใบชามีคาเฟอีน ๑-๔% อเดนีน (Adenine) ทีโอโบรมีน ทีโอฟิลลีน และแซนทีน เล็กน้อย และมีกรดแกดโกลแทนนิก ๑๕% และน้ำมันหอมระเหย ใบชามีฤทธิ์กระตุ้นทำให้หายเหนื่อย ไม้่ง่วงนอน มีฤทธิ์ฟาดเสมานในอาการท้องร่วงได้ กากชาพอกแผล น้ำมันใบเมล็ดชาใช้ทำเนยเทียม กากเมล็ดชามี saponin ใช้ชะล้างสิ่งสกปรก หญิงจีนใช้กากเมล็ดชาสระผมเรียก "แต้โค" จะช่วยชะล้างและมีน้ำมันช่วยให้ผมชุ่มชื้นเป็นมันด้วย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒ หน้า ๔๔, ๑๕๐ ใช้ใบ แก้วทองร่วงและใช้กากชาเป็นยาถอนพิษ รักษาแผลน้ำร้อนลวก
 ๒. หนังสืออื่น ๆ กล่าวเหมือนข้างบน ส่วนในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓, ๔ ยังได้กล่าวถึงชา *Camellia* spp. อื่น ๆ คือ เมี่ยงฮือาม จ้าเมียง และชาจีน (แตฮวย) ส่วนชาปัตตาเวีย (ชาใบมันชาใบหนาม) เป็นพืชอีกพวกหนึ่ง ไม่ใช่ประโยชน์อย่างชาอื่น ๆ
 ๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๔ กล่าวถึงน้ำมันเมล็ดชา ใช้เหมือนข้างต้น

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร ชีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๖๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ข่าแก่น

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผ่าแบ่ง ผ่าแบ่ง ผ่าแบ่ง ฉับแบ่ง ชูควาย (ยะลา) ดับยาง ขาดาย (ใต้)
Solanum verbascifolium

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแก้ปวดศีรษะ พอกแผลน้ำร้อนลวก รักษาแผลในจมูก ทำให้แห้งลูกได้ รากขม แก้โรคมดกิดตกเป็นหนอง ตกเป็นน้ำคาวปลา อาจเนื่องจากมี solanine ทั้งต้นและผลมีอัลคาลอยด์ Solanine glycoside saponin และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๕๐ ใช้ใบสดอย่างข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๖ กล่าวเพิ่มเติมว่ารากใช้แก้ บิด ท้องเสีย แก้ไข้
๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๖๔ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ และรากอย่างข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ คันยาง มะเขือตง สะแบ้ง ฉับแบ้ง (สุโขทัย)

ส้มแน่น (เพชฌุรี) ได้กล่าวถึงตำรับยาและวิธีใช้ เพื่อรักษาโรคที่
ต่อมหน้าเหลืองระยะเริ่มแรก โรคเกาต์ กลากเกลื่อน ผิและแผลเปื่อย
บอกผลทางเภสัชวิทยาต่อกล้ามเนื้อเรียบ กล้ามเนื้อลาย ฤทธิ์ต่อหัวใจ
ฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ฤทธิ์ยับยั้งเชื้อราของสาร solasonine
solamargine solasodine tomatidenol ดูรายละเอียดได้จาก
หนังสือดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ช้างงาเดียว

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามคาใบ หนามเตี้ยไก่ เตี้ยไก่ (ประจวบ)

Paramiguya scandens

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสขื่นปร่า แก้พิษฝ้ายใน แก้กะระชัย แก้ปัสสาวะพิการ แก้โรคไต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๐ กล่าวเหมือนกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๘๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ช้างแห

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ช้างแห ทุเรียนผี

Neesia altissima

๑๕. ประโยชน์ ยาต้มของเปลือกผล ใช้ร่วมกับยาขับปัสสาวะอื่น ๆ ในโรคนกามโรค (gonorrhoea) หรือใช้เปลือกลูกบดแล้วชงกินอย่างน้ำชา หรือเอาเปลือกซึ่งเผาแล้วเอาชื้อ้เข้ามาชงกินก็ได้ อาจเป็นเพราะมีธาตุโปแตสเซียมอยู่มากในเปลือกก็ได้

๑๖. หมายเหตุ ขนแข็งที่เมล็ดเป็นอันตรายต่อผิวหนังจะคันมาก แม้แต่ช้างจะคันจนเอาไม่อยู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๑	๕ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชำมะเลียงบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชำมะเลียง ชำมะเลียงพุ่มเรียง พุ่มเรียงสวน มะเต้า (พ่ายัพ) พเลียง (โคราช)
Otophora cambodiana

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยารับประทานแก้ไข้ช้ำ ไข้เหนื่อ ไข้กาฬ แก้อ่อนภายใน ไข้สันนิบาตไม่ผูก
ไม่ถ่าย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖ กล่าวถึง ชำมะเลียงสวน (O. fruticosa) ว่าใช้
ชำมะเลียงทั้ง ๒ เหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๗ กล่าวเพียงว่า ชำมะเลียงใช้ผลเป็น

อาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงชัน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประดู่ชิงชัน กุสะแคน เกิดแดง เกิดค่างใหญ่ (พ่ายัพ) พยุงแกลบ (สระบุรี) กุ้ลาย (ลำปาง) พยุงแดง (พิษณุโลก)

Dalbergia oliveri

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มล้างเสมานบาดแผลเรื้อรัง แก่นผสมยาบำรุงโลหิตสตรี

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๕	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๒ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงช้าชาลี

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จิงจาลิงตัวพ่อ (เหนือ)
Tinospora cordifolia

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนของพืชมีรสขม สารรสขมมีชื่อว่า giloin giloinin เถามี berberine เล็กน้อย พืชนี้ใช้เป็นยาขมเจริญอาหาร ระงับพิษมีพิษ ตานทรวง ตับพิษไข้เหนือ แก้อีก ใบสดตำพอกฝี สรรพคุณอ่อนกว่าบรเพ็ดเท่าตัว เถา ใบ รากทำยาต้ม บำรุงกำลังแก้หน้าเหลืองเสีย แก้ไข้ คีซ่าน โรคผิวหนัง ปวดตามข้อ โรคทางเดิน บัสสาวะและธาตุไม่ปกติ ใช้รักษาโรคเบา และปวดตามข้อ เรือรัง ชิฟิลิสระยะที่ ๒

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๕๐ ใช้ต้นและใบ คล้ายคลึงข้างต้น แต่ชื่อวิทยาศาสตร์เป็น *T. tomentosa*
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ ใช้ทั้งต้น แก้ไขช่วยย่อย ขับลม ใช้ภายนอกแก้คัน ผ่าพวก parasite
- คู่มือสารพฤกษยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๔๗ กล่าวว่า สรรพคุณของบรเพ็ดและชิงช้าชาลีนี้มีคุณเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๒๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงชี

๑๓. ส่วนของพืช ราก ต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Capparis micracantha

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้หืดและเจ็บที่เต้านม รากใช้เข้ากับยาหัวรากแก้ไขทุกชนิด ราก, เนื้อไม้ใน
เขมรใช้เป็นยาขับปัสสาวะ เนื้อไม้แก้หลอดลมอักเสบและเยื่อเมือกจมูกอักเสบ
รากในฟิลิปปินส์ทำยาต้ม แก้ปวดกะเพาะอาหาร และช่วยให้มดลูกเข้าอู่หลังคลอด
บุตร อินโดจีน ใช้เมล็ดคั่วแก้อา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑ กล่าวว่าใช้รากรักษา
มะเร็ง ขับลม ราก, ต้น, ใบ ตำพอกแก้ฟกชวม ใบเข้ายาอาบและรับประทาน
รักษาโรคผิวหนัง ประดง ใช้พิษฝักภาพ ใช้สันนิบาต ตะคริว เผลอสุดควั่นแก้
หลอดลมอักเสบ มีชื่ออื่น ๆ เช่น ชิงชี พญาจอมปลวก สมชอ กินชี จิงโจ้
กระตาดขาว หนวดแมวแดง ค้อนกลอง พุงแก ฯลฯ ชื่อเหล่านี้ไปเข้ากับ
พืชชนิดอื่น ๆ ก็มี ชิงชีอีกต้น คือ *C. siamensis* ใช้เหมือนต้นแรก
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๑ กล่าวแตกต่างและมีเพิ่มเติมคือลูกแก้
โรคในคอ ดอกแก้มะเร็ง รากและใบใช้เหมือนกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุท และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๖๘ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชุมเห็ดเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชีคาก สับมีนหลวง หมากกะลิงเทศ (เหนือ) ชุมเห็ดใหญ่ ตะลือพอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)
Cassia alata

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ภายนอกฆ่าพยาธิ แก้กกลาก ผิวหนังอักเสบ เป็นผื่นคัน เส้นประสาทอักเสบ เป็นเริมหรือผื่นคันมีน้ำเหลือง แผลบวม มีหนอง ต้มน้ำกินเป็นยาระบาย อมบัวปาก แก้กะเพาะอาหารอักเสบ ดอกเป็นยาระบาย เปลือกและเนื้อไม้ ใช้ขับน้ำเหลืองเสีย ได้บอกตำรับยาและผลทางเภสัชวิทยา สวรรที่พบ กระจายละเอียดจากหนังสือดังกล่าว

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๓๑ กล่าวว่า ใช้ใบซึ่งมี anthraquinone และมี tannin ฝาดสมาน จึงเป็นยาระบายที่ดี รู้จักเปิดเองปิดเอง เช่น โกฐธำม่น้ำเต้า
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๔, ๑๑๗ บอกวิธีใช้ดอกสดและใบเป็นยาระบายยาถ่าย และใช้ใบสด รักษากลากเกลื้อน

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๖๓ กล่าวว่าใบแก้โรค ผิวหนังสือ และเป็นยาระบายแล้ว ยังใช้ขับพยาธิไส้เดือนและตัวตืด ดอกยังใช้แก้หืด หลอดลมอักเสบ ยาขงรากแก้อาการเข้าข้อและเป็นยา

๔. หนังสืออื่น ๆ กล่าวเหมือนกัน เช่นหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๑๔๔ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาสมุนไพรไทย
และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสมุนไพรไทยและสมุนไพรพื้นบ้าน
ของประเทศไทยและต่างประเทศ และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสมุนไพร
พื้นบ้านและสมุนไพรพื้นเมืองของไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพพุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัย สมุนไพร)

๓. ชื่อผู้แต่ง สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๓	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๓ ๒๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชุมเห็ดไทย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ และทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชุมเห็ดเขาควาย ชุมเห็ดนา ชุมเห็ดเล็ก พรหมตาน (สุโขทัย) สับมินน้อย (เหนือ)
หญ้าลีสลิน (ปราจีน)
Cassia tora

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดคั่วรสขมชุ่มเย็น ใช้กล่อมตับ ทำให้ตาสว่าง ขับจุกจิกและบัสสาวะ แก้อาการ
ตาฝ้ามัว ตาห่าง ความดันเลือดสูง ตับอักเสบ ตับแข็ง เป็นยาบำรุงกำลัง ใบหรือ
ทั้งต้น รสขม ชุ่ม เป็นยาระบาย ยาถ่าย แก้ไข้หวัดใหญ่ ไข้หวัด กล่อมตับและทำให้
ตาสว่าง ใต้นอกตำรับยารักษาโรคต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับ
กับผลรายงานทางคลินิก ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๖๔ เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น
และรักษาโรคเกี่ยวกับประสาท ทำให้อ่อนหลับสบาย รากใช้เหมือนต้น คือ
แก้ไข้ และขับบัสสาวะ ชุมเห็ดไทยมีสารพวก anthraquinone รักษา
โรคผิวหนังและเป็นยาระบายได้

๒. หนังสือสมณไพโรของ ดร.พยอม ตันตวิวัฒน์ กล่าวเพียงใช้เมล็ดรักษาโรคผิวหนังและเป็นยาระบายอ่อน ๆ
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวว่าชุมเห็ดไทย แก้ไข้ลมและละลายเสมหะหืดและอุจจารต ลูกแก่ฟักบวม เมล็ดในปิตุคุณจฝักขวง

สถาบันวิทยบริการ
ภาควิชาการนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๔ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ของแมว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ลูก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ช้องแมว ช้องแมวควาย ยองขนุน จิ้งจาย (ใต้) ช้องแมวใหญ่ ช้องแมวน้ำ จิ้งจ้อ ปะงางอ
Gmelina villosa

๑๕. ประโยชน์ รากขมเย็น แก้พิษมีภายใน แก้กษัย แก้ก้อนใน ดับพิษทั้งปวง หยอดรักษาตา แพทย์ชนบท ใช้ลูกคำกับกระเทียมและปูนทาหัวแก่โรคท้องมาน แก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ทาแก้แผลถูกน้ำกัด ผลเชื่อมกินแก้วิธโรค แก้ไอ รากและใบรักษาบาดแผล น้ำคั้นจากผลและใบสดหยอดหู แก้ปวดหู ใบเป็นยาถ่าย แก้บวม ตำพอกลมศีรษะ กันผมร่วง ต้มเอาน้ำอมแก้เหงือกบวมและปวดฟัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑ กล่าวเหมือนข้างต้นมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ คางแมว นมแมว แต่งขาว (เชียงใหม่) และยังคงกล่าวถึงช้องแมว อีกต้น (*G.arborea*) ใช้ใบคั้นน้ำรักษาแผล รากเป็นยาบำรุงธาตุ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๗๗ กล่าวคล้ายคลึงกันดังนี้ ใช้ทั้งต้นพอกแก้ปวดศีรษะ ใบยาถ่าย ผลแก้คันและเหมือนข้างต้น เปลือก, ราก ชับน้ำเหลืองเสีย หล่อลื่น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๖ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชัด

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Trigonella foenum-graecum*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียกลูกชิดมี steroidal saponins "diosgenin" มีในน้ำมันใน embryo, ในเมือกร้อยละ ๒๔ trigonelline, choline, oil & protein 22% ลูกชิดในทางยาไทยกล่าวว่า รุ้แก้ลม และ รุ้กล่อมเสมหะ สาร diosgenin นี้ใช้เตรียม cortisone และ sex hormone ได้

๑๖.หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๐ กล่าวว่า เมล็ด ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๓ ไม่กล่าวสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	---	--------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชาก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Erythrophloeum succirubrum*
E. teysmannii

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เผาเป็นถ่านเรียกถ่านทำทองไฟแรงมาก ใช้แก้ใส่ยามทานิล ยาแสงหมึก ใช้แก้ใช้
ทั้งต้นเป็นพิษกินตาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๒ กล่าวถึงชาก ๓ ต้น และว่า
ถ่านไม้ชากปนผสมปรุงเป็นยารักษาโรค เป็นยาขับพิษตานทรากพิษไข้ เชื่องซึม
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๙ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ไม้ชาก
พันชาติ ชาก ตะแบง (อุตร) ตระ (ส่วยสุรินทร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชิงโคนา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Red Cinchona และ Yellow Cinchona หรือ Calisaya Bark
Cinchona succirubra & C. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ มีอัลกาลอยด์รวมประมาณ ๒๕ ชนิด รวม ๖-๗% อัลกาลอยด์สำคัญ คือ quinine quinidine cinchonine และ cinchonidine โดยเฉพาะ quinine มีถึง $\frac{2}{3}$ - $\frac{2}{3}$ ของอัลกาลอยด์รวมในชนิด yellow Cinchona แต่ Red Cinchona มี cinchonidine สูง เปลือกชิงโคนามีรสขมเป็นยาเจริญอาหาร ทำยาต้มอมกลิ้วคย อัลกาลอยด์ quinine ใช้บำบัดโรคมาเลเรีย ส่วน quinidine ใช้ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจอ่อนคลาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ในหนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า ต้นสะเดาอินเดียมีรสขมมาก จึงมีผู้สำคัญผิดเรียกต้นสะเดาอินเดียว่าต้นคินิน และที่ลาวเรียกกรินิน

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๗๑ กล่าวถึง Cinchona หลาย species พร้อมกับบอกส่วนประกอบที่สำคัญ ส่วนประโยชน์เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๒๔ เรียก ครวินิน ซึ่งมีชนิดเปลือกเหลือง (*C. ledgeriana*) และชนิดเปลือกแดง (*C. succirubra*) ไข้แก้จับ

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๖๑ บอกใช้เปลือกต้น ๑ กรัมต้มน้ำกิน ๑ ครั้ง และกินติดต่อกันจนกว่าไข้มาลาเรียจะหาย

๕. หนังสือตำนานและสรรพคุณของพืชบางอย่างโดยท่านเจ้าคุณสิหศักดิ์สถิตินทวงศ์ หน้า ๑๓-๒๑ กล่าวถึงสรรพคุณของชิงโคนา และพูดถึงประวัติการนำชิงโคนาเข้ามาปลูกในประเทศไทย

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัลบั้ม

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดอกแก้วเมืองจีน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เทียนแดง

Asclepias curassavica

๑๕. ประโยชน์ รากทำให้อาเจียน รักษาโรคสัตว์ทวาร หนองใน เป็นยาถ่าย ดอกบดกับน้ำพอกแก้ปวดศีรษะ ทั้งต้นแก้บิด ทำให้อาเจียร ห้ามเลือด ขับพยาธิ รักษาแผลในลำไส้ กระจายเมล็ดลูก และไต รักษาวัณโรค

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๗ เรียกพืชต้นนี้ว่า เทียนแดง เมล็ดมีรสขม เม็ดร้อน แก้เสมหะ แก้ลม แก้น้ำดีพิการ และแก้ลม ที่ทำให้มีอาการเสียดแทง คลื่นเหียนอาเจียน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๔ เรียกเทียนแดง ใช้เมล็ดปรุงเป็นยาทำลายเสมหะลมดี แก้ไข้สันนิบาตแก้เสียดแทงคลื่นเหียน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ เทียนใต้ ไฟเดือนห้า (พ่ายัพ) เบ็ญยะมาต บัวฮาแดง (เชียงใหม่) คำน้ำ (ลำปาง) พอดอซู (กระเหรี่ยงตาก) ไม้จีน (ประจวบ ฯ) ดอกไม้จีน ดอกไม้เมืองจีน (สุราษฎร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตทวารวีย์ บุณรัตน์การกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ๑	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ ๑	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	--	--------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดอกดิน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aeginetia indica

A. pedunculata

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีสารพวก aucubin เมื่อถูก oxidised จะเปลี่ยนเป็นสีดำ ใช้แต่งสีขมในฟิลิปินส์ ใช้ทำยาชงรักษาเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๔ กล่าวว่าในฟิลิปินส์ ใช้ทั้งต้นชงแก้เบาหวาน ทำยาต้มแก้อาการบวมตามผิวหนัง เนื่องจากร่างกายขาดเบ

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ซีพีซสมุนไพรรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--	--------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดองดึง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดองดึงหัวขวาน

Gloriosa superba

๑๕. ประโยชน์ หัวมีสารพวก methyl colchicine ซึ่งจะไป double chromosome ของพืชทำให้ได้พืชใหม่ ๆ ขึ้นมา รักษาโรคไขข้ออักเสบ (gout) แต่มีอาการข้างเคียงโดยเกิดการระคายเคืองต่อกระเพาะและลำไส้ทำให้อาเจียนท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรรของ รศ. ดร. พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๗๒ กล่าวว่า เจ้ามียัลกอลอยด์หลายชนิด ที่สำคัญและมีมาก คือ colchicine ใช้เหมือนข้างต้น และปัจจุบันได้พบว่า colchicine เป็นสารพิษต่อการเจริญเติบโตของเซลล์ อาจนำไปใช้รักษามะเร็งได้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๗ กล่าวว่า หัว แก้วโรคเรื้อน คุตทะราด บาดแผล ชับลม แก้มพรตีก แก้วเสมหะ ลมเข้าข้อ ขับพยาธิสำหรับสัตว์พาหนะ ผ่นทาแก้พิษงู พิษตะขาบ แมลงป่อง แก้วโรคผิวหนัง แมงจากรากแก้วโรคหนองใน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หัวฟาน หัวขวาน พันมหา ดาวดึง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๓ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวว่า ดองดึงแก้วโรคทั้งปวง และบาดแผล แก้วคุตราด พยาธิมะเร็ง

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ
๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)
๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	บ. สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๒๕ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดาวเรือง
๑๓. ส่วนของพืช ช่อดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดาวเรืองใหญ่ คำปู้ คำปู้หลวง (พวยัพ)
Tagetes erecta

๑๕. ประโยชน์ ช่อดอกผสมจนเล็กน้อยใช้กล่อมตับ ขับร้อน ขับลม ละลายเสมหะ แก้เวียนหัว ตาเจ็บ ไอหวัค ไอกรน เต้านมอักเสบ คางทูมและเรียกเนื้อ ทำให้แผลหายเร็ว ใบรสขมเย็นมีกลิ่นฉุนใช้แก้ ผิฝักบัว ผิพุดอง เด็กเป็นตานขโมย ตุ่มมีหนองบวมอักเสบโดยไม่รู้สาเหตุ และได้บอกตำรับยา ๔ ตำรับ มีผลทางเภสัชวิทยา สารเคมีที่พบและ ฯลฯ

๑๖. หมายเลข ดูดาวเรืองฝรั่ง (Calendula officinalis)

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร สิริวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๖ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดาวเรืองฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช กลีบดอกฝอยชนิดแบนแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Calendula officinalis*

๑๕. ประโยชน์ กลีบดอกฝอยชนิดแบน (ligulate floret)แห้งมีน้ำมันหอมระเหย สารรสมขม ชื่น และสาร calendulin ซึ่งเป็นยางมีรสขมคยาตอง (tincture) ของกลีบดอกคาเลนดูล่าใช้ใส่บาดแผลเรื้อรังเพื่อป้องกันการเกิดหนอง ใช้เป็นยาขมมีกลิ่นหอม ดอกขับลมเป็นยาธาตุ ใช้ในโรคดีซ่านขับพยาธิ ในท้อง ดอก calendula สกัดได้ calendula oil ใช้ผสมเครื่องสำอางบำรุงผิวสมานผิว

๑๖. หมายเหตุ ดาวเรือง (*Tagetes erecta*)

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๗ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัลบั้ม

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดิจิตาลิส

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Digitalis purpurea

๑๕. ประโยชน์ ใบมีไกลโคไซด์ กว่า ๓๐ ชนิด ที่สำคัญคือ digitoxin gitoxin gitaloxin etc. มีฤทธิ์เพิ่มการหดตัวทำให้มีแรงบีบตัวดีขึ้น เป็นยาบำรุงหัวใจ ทำให้หัวใจเต้นช้าลง ทำให้การหมุนเวียนดีขึ้น จึงทำให้การหล่อผ่านไตดีขึ้น คือมีฤทธิ์ขับปัสสาวะและลดอาการบวม

๑๖. หมายเหตุ

๑. สมุนไพรเฉพาะในอังกฤษ ยุโรป และอเมริกาเหนือ
๒. ในหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๔ มีอีกต้นหนึ่ง ชื่อ Digitalis lanata ใบแห้งมีไกลโคไซด์ lauatoside A,B,C, digitoxin gitalin digoxin ใช้บำรุงหัวใจเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิธา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๑๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตีบลิ

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Piper longum

๑๕. ประโยชน์ ผลที่ยังไม่แก่เต็มที่ใช้ขับลม รักษาอาการผิดปกติในลำไส้ แก้ปวดท้องใช้เป็นเครื่องเทศ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๐ กล่าวถึงตีบลิ (P.chaba) ว่าดอกปรุงยาประจำปถวีธาตุแก้ท้องร่วง เอาและกึ่งก้านแก้ปวดท้องจุกเสียดภายนอก ใช้ฝนเอาน้ำทาแก้ฟกบวม ไล่พิษแก้ปวดฟัน ดอกขั้บรกให้ออกง่ายหลังคลอดบุตรและเวลาตกโลหิตมาก รากแก้เส้นอำพริก อัมพาต บัสคาคัต ต้นขับเสมหะ ใบแก้เส้นสมุนาและเส้นอัศตกาาศ มีชื่ออื่น ๆ ว่าประดงข้อ ปานมพิขण्याไฟ
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๙ กล่าวถึงตีบลิ (P.sylvaticum) เหมือน (๑๖)๑
 ๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๓ หน้า ๒๒ กล่าวว่าปัจจุบันใช้เฉพาะขับลมและเจริญอาหารอย่างพริกขี้ห้าเท่านั้น
 ๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๓ บอกวิธีใช้ผลตีบลิปรุงเป็นยาแก้ท้องขึ้น
- ยึดเพื่อ
๕. คำว่าดอกตีบลิที่ชาวบ้านมักเรียกนั้นคือ ผลที่ยังไม่สุกที่มีสีเขียว
 ๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕ กล่าวว่ารากและผลตีบลิ มีคุณตุจกันแก้ที่ด ไอ แก้มริงเรียน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๔ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตั๊กแตน

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะตันทมิ ขามะไฟ (พายัพ) กำไล กาไล (สุราษฎร์) คัดไล (ระนอง)
Cleidion javanicum

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสขม รับประทานขับเหงื่อ แก้ไข้ ระวังความร้อน แก้ปวดศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๕ กล่าวว่าใช้ใบต้มกินทำให้แท้งลูก
๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๔ ตั๊กแตนเป็นชื่อใช้เรียกต้น
แสลงใจ (Strychnos nux-vomica)
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๑ กล่าวเหมือนข้างต้นมีชื่ออื่น ๆ ว่าตีควาย
(ลำปาง) ตันตมิ ก้านเหลือง (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ตุ๊กไถ่ย่าน

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตุ๊กไถ่ย่าน (สุราษฎร์) ตองแห้ง (ใต้) ม่านเบื่องถั่ว (นรา) ย่านตะคลอง
แห้ง (ตานี)

Hedyotis capitellata

๑๕. ประโยชน์ รักษาโรคไต ใบพอกแผลงูกัด กระจุกแตก กระจุกหักแผลพวยวม โรคเบาตามข้อ
ตามกล้ามเนื้อ โรคปวดเอว ไข้ป่า รากแก้ โรคธาตุพิการ แก้มื่นเวียนศีรษะ
อันเกิดแต่กะเพาะอาหารพิการ แก้กิด เข้ายาบำรุงกำลัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เดี่ยว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Coix lachryma - jobi

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีแป้ง ๕๒% ไขมัน ๗% sterol, วิตามินบี และโปรตีน ๑๘% ซึ่งมีกรดอะมิโนหลายชนิด เมล็ดทำเป็นยาขิงเป็นอาหารที่มีคุณค่าสำหรับคนไข้ เป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ ยังใช้บำบัดอาการ หลอดลมอักเสบ ปอดอักเสบ น้ำคั่งในปอด เมล็ดหมักให้ได้อัลกอฮอล์ใช้ในโรคข้ออักเสบ รากทำยาขับพยาธิในเด็ก รากมีสาร coixol

๑๖. หมายเหตุ หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๔๒ กล่าวถึง โมกเครือ ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ ชื่อหนึ่งคือ เคื่อยติบ (กระปี่) ซึ่งเป็นพืชต่างชนิดกับเคื่อยที่กล่าวข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แดง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้แดง กร้อม (ชาบบน โคราช) คว้าย (เกรียง เชียงใหม่) เพี้ย (ตาก)
พ้าน (ละว้า เชียงใหม่) เพร่ ไคว (เกรียง อ่องสอน)
Xylia kerrii X. *xylocarpa*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาด สมานธาตุ แก่นผสมยา แก้ทางโลหิต และกระษัย เกิดเกิดจากไม้แดง
แก้พิษโลหิต อาการปรอทอักเสบของผิวหนัง ๆ ดับพิษไข้ภาพ ดอกผสมยาแก้ไข้ บำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ และ ฌนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โศไม่รั้วม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ำปลาบ
Elephantopus scaber

๑๕. ประโยชน์ รากและใบขับปัสสาวะ แก้ไข้ เป็นยาหล่อลื่น ทั้งต้นผาดสมาน ชันน้ำเหลืองเสีย แก้ไข้ ขับปัสสาวะ รากยังใช้แก้บิด แก้ก้องเสีย แก้ไอ แก้ไข้ ขับพยาธิตัวกลม บำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ ขับระดู

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๒ บอกวิธีใช้ทั้งต้นสดรักษาไข้ มาลาเรีย มีชื่ออื่น ๆ มากมายได้แก่ โพนกุ่ม (เลย) ครัวโพนกุ่ม (ชัยภูมิ) เคยโป้ หน้ำไก่นกุ่ม หน้ำกราบ หน้ำสามสิบสองราก หนาดผา (แพร่) หนาดมีแคลน (สุราษฎร์)
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๑ กล่าวว่า ใบและราก ต้มน้ำรับประทานเป็นยาคุมสำหรับหญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ และ เป็นยาบำรุงกำเสง น้ำต้มใบขับไล่ เตือน ขับปัสสาวะ ทำให้เกิดความกำหนัด

- ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๒ กล่าวว่าทางจังหวัดแพร่ใช้ทั้งต้นแก๊ไช้
จับสั้น ส่วนประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น
- ๔. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
จุฬาลงกรณ์ หน้า ๗๑ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น แก๊อ๊กเสบ มีฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรีย
ห้ามเลือดกำเดา แก้กี้ซ่าน ฝี ชัดเบา ปิด เหน็บชา ท้องมาน ผิดักบัว
และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา รายงานทางคลินิก และผลทางเภสัชวิทยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๑ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ต้นต่อไล่

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Allophylus cobbe* var. *glabra*
A. sootepensis

๑๕. ประโยชน์ รากรสฝาด เป็นยาขับปัสสาวะ ใช้แก้ไข้เนื้อขาดที่เนื้อช้ำเป็นมัน ๆ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๕ กล่าวถึงต่อไล่ (*A. sootepensis*) ว่า รากรสจืดเอียน เป็นยาขับปัสสาวะรักษาเส้นเอ็นที่ชำรุดให้สมบูรณ์ มีชื่ออื่นว่า เพี้ยพ่าน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๔ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. มีหมายเหตุว่า มีต่อไล่ อีกชนิดชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Ficus bengalensis* มีชื่ออื่น ๆ ว่า ต้นไทรคอนทราย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุรุษรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๕ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ต้นตายใบเป็น

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bryophyllum pinnatum

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ภายนอกฝาดสมาน ชำ เชื้อ ทำให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น พอกฝี พอกแผลน้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ใช้ภายในเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ หู ข้องสามย่าน หรือคว่ำตายหงายเป็น ซึ่งเป็นพืชวงศ์เดียวกัน และมีชื่อคล้ายคลึงกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ฐมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อดิสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อชืษ ดองเต้า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หุควาย กะหนาน ปริง (ประจวบ) สากกะเท้า สมนานคง ปอหูช้าง (อุดรคิตต์)
ปอเต้า (พายัพ)

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ห้ามเลือด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตองแตง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทนดี ถิ่นดี เปล้าตองแตง (พวยัพ) น่องป้อม ลองปอม (เลย)
Baliospermum axillare

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเป็นยาถ่ายอย่างแรง ใบตำรับประทานเป็นยาถ่าย แขน้ำรักษาหิด
รากเป็นยาถ่ายสำหรับโรคตาเนื้อ และโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนกัน ที่แตกต่างกันหรือเพิ่มเติม คือ เมล็ดใช้ทำภายนอกทำให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณที่ทำมาก ทำให้ร้อน รากแก้ความน้ำและคิซ่าน น้ำมันที่บีบจากเมล็ดเป็นยารูจุนถ่ายเป็นน้ำใช้ทำภายนอกแก้ปวดข้อ
 - หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๒ บอกวิธีใช้รากเป็นยาถ่าย
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๒ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างต้น ถ่ายเสมหะเป็นพิษ (และมีคุณคล้ายตองตึง) บางแห่งใช้ใบและเมล็ดเป็นยาถ่าย แพทย์ตามชนบทใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ แก้ฟกบวม ใบแก้หิด
 - ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวว่ารากตองแตงแก้โรคพยาธิ เสมหะ ฟกบวม และยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนารกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ด้อยตั้ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ด้อยตั้งนา
Hygrophila quadrivalvis

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแผล อุดฟันแก้ปวดฟัน เมล็ดมี mucilage ใช้แช่น้ำพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๘๕ กล่าวถึงด้อยตั้ง อีกชนิดหรือเรียกอังกฤษฝรั่ง (Ruellia tuberosa) ใช้รากทำให้อาเจียน
 - หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๗, ๑๔๘ กล่าวถึงด้อยตั้ง (ผักคืด ผงนุงนึ่ง อังกฤษฝรั่ง หญ้าคืดไฟ บึงบึง) ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้เมล็ดทำเป็นยาพอกฝี และกล่าวถึงด้อยตั้งนาอีกต้น (ด้อยตั้งไทย น้ำคั้นไฟ ด้อยตั้ง) ใช้เหมือนกัน
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๐-๘๑ กล่าวถึงด้อยตั้ง ๔ ต้น คือ

๓.๑ ต้อยติ่ง (*Ruellia tuberosa*) ใช้รากผสมยาแก้พิษ ตบพิษ แก้
ปัสสาวะพิการ

๓.๒ ต้อยติ่ง (*R.sp.*) ใช้เมล็ดบิดแผล เป็นยากัดผ้าหนอง เรียก เนื้อ ดูกหนอง

๓.๓ ต้อยติ่ง (*Solanum spirale*) ใช้ใบสดไม่กล่าวถึงเมล็ดผสมเป็นยา
พอกแผลเรื้อรัง พอกฝีดูหนองเรียกเนื้อ และ

๓.๔ ต้อยติ่ง (*Hygrophila quadrivalvis*) ใช้เหมือน ๓.๓

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๗ กล่าวถึงต้อยติ่งไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ แต่บอก
ใช้เมล็ดบิดแผลเหมือนที่กล่าวข้างต้น และยังกล่าวถึงต้อยติ่งหรือฮังกาบฝรั่ง
แต่ว่าไม่มีสรรพคุณขางยา อีกชนิดคือต้อยติ่งเตเรือไม่มีสรรพคุณทางยาเช่นกัน

สภานายกแพทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ นายแพทย์
สุวิทย์ วิบุลยสันติกุล
ผู้อำนวยการ
ศูนย์วิจัยสมุนไพร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะโกนา

๑๓. ส่วนของพืช ลูก เปลือกและเนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะโก พญาช้างคำ มะโก (พายุพ) โก (อีสาน)

Diospyros rhodocalyx

๑๕. ประโยชน์ รสฝาด เพื่อย่อย ลูกแก้มท้องร่วง ตกโลหิต แก้มวน ขับพยาธิ แก้กกระษัย ฝิเน้าเปื่อย เปลือกลูกเผาเป็นถ่านแช่น้ำรับประทานขับระดูขาว ขับปัสสาวะ เปลือกและเนื้อไม้ของต้นรับประทานเป็นยา บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง บำรุงความกำหนัด แก่โรคคามตายค้ำน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๖ กล่าวถึงตะโก (*D.horsefieldii*) ใช้แก้มท้องร่วงอาเจียน ท้ามเลือด เช่นเดียวกับตะโกพนม (*D.castaner*) และตะโกสวน หรือตะโกไทย (*D.peregrina*) โดยใช้เปลือกและลูกอ่อนพืชเหล่านี้มีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๔-๒๒๕ กล่าวถึงตะโกนา และตะโกสวน (*D.horsfieldii* & *D.embryopteris*) ใช้เหมือนข้างต้น แต่ตะโกสวนอ่อนกว่าตะโกนา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะขบไทย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเก่านควาย (พายัพ) ครอบ (ปัตตานี)

Flacourtia cataphracta

๑๕. ประโยชน์ ใบรับประทานเป็นยาขับเหงื่อ รากแก้ลมโรคล และโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๔๘ กล่าวถึงตะขบป่า (*F. indica*, *F. ramontchi*) ใช้เนื้อไม้แก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด ขับเหงื่อ ขับพยาธิไส้เดือน แก้ก้นขะโมย ทั้งต้นและรากแก้โรคผิวหนัง แก้ประดง ผื่นคันตามตัว มีชื่ออื่น ๆ ว่าตานเสี้ยน มะเก่านนาก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๐-๒๓๑ กล่าวถึงตะขบไทย และตะขบป่า เหมือนข้างต้น

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๔ กล่าวถึงตะขบฝรั่ง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Muntingia calabura* ว่าใช้ดอกชงน้ำกินแก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พ.เยาว์ เหมือนนางชญาดี

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรค อธิบดีที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เมคสิลมีเดีย	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๗ ๒๕๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะขบปิน

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะขบปินกล้วย ตะขบปิน เพอ เพอ ว่านตะขบ (เชียงใหม่) ว่านตะขบ (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ใบสดตำให้ละเอียดพอกฝี เปลี่ยนทุก ๆ วัน ผีจะยุบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๔๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ตะคร้อ

๑๓. ส่วนของพืช

เปลือก น้ำมันในเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ตะคร้อไข่ ไ้จัก เตาะจัก (พายัพ) มะเตาะ (ลำปาง) ท้อ ตะค้อ (อีสาน)
Schleichera trijuga

๑๕. ประโยชน์

เปลือกสมานท้อง แก้ก้องร่วง น้ำมันในเมล็ดแก้ผรุ้ง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๔๔ กล่าวถึง ตะคร้อหนาม (*Delpya caricosa*) แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา
- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๒ กล่าวถึงพืชอีกชนิดอยู่ต่างตระกูลกับข้างต้น คือ ตะคร้า (*Garuga pinnata*) เข้าใจว่าใช้เปลือก ซึ่งมีน้ำฝาดแก้บิด ท้องร่วง และห้ามเลือด ล้างบาดแผลเรื้อรัง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๓๕ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะเคียนทอง

๑๓. ส่วนของพืช แก่น ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะเคียน แก่น กะถี้ (สุรินทร์) กากี้ (จันทบุรี) เคียน (ใต้) จะเคียน (พวยัพ)
จุกเต้ (กะเหรี่ยงกาญจน) ตะเคียนชันตาแมว ตะเคียนใหญ่ ฯลฯ
Hopea odorata

๑๕. ประโยชน์ แก่นรสขมหวาน แก้กุดทะราด แก้เสมหะ แก้โลหิต และกำเดา แก้ไข้สำปะชวน
(ไข้ระยะแรก) ยางหรือชันปรุงเป็นยาผงไล่แมลงได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๓๗ กล่าวว่าตะเคียนมีหลายชนิด เป็นตะเคียนหนู ตะเคียนทราย ฯลฯ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๒-๕๕ กล่าวถึงตะเคียนหลายชนิด Hopea spp. ต่าง ๆ ตะเคียนต่าง ๆ ใช้เปลือกต้นคั้นกับเกลือ อมป้องกันฟันหลุด เนื่องจากกินปรอท เปลือกคั้นชะล้างแผลเรื้อรัง แก่นผสมยาทางลม กระษัย ดอกเข้าอยู่ในจำพวกเกสรร้อยแปดผสมยาพิษยกสร ยางใช้เหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๗ กล่าวว่าเปลือกมี tannin มาก ยางจากต้นใช้ขัดเงาและไล่แมลงฆ่าเชื้อ (antiseptic)

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๐ ๒๒๐	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร่น้ำ (สระบุรี)

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไคร่น้ำ (สระบุรี)
Antidesma sootepense

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และราก ประุงเป็นยาเย็นแก้ไข้ แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้อ่อนเพลีย
ใจคอเขียวแห้ง แก้กะษัยบัสสวะพิการ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๐ กล่าวถึงตะไคร่น้ำอีกชนิด เป็นพืชอีกตระกูลมีชื่อ
วิทยาศาสตร์ว่า *Cephalanthus naucleoides* ใช้เหมือนกับข้างต้น ต้นหลังนี้มี
ชื่ออื่น ๆ ว่า เยียงเขือ (เหนือ) หัวสิงโต (เขมรกบอินทร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้

๑๓. ส่วนของพืช ใบและต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cymbopogon citratus*

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันจากใบและต้นใช้แต่งกลิ่นสมุนไพร เครื่องดื่มและอาหาร ใบและต้นเป็นยาขับปัสสาวะอย่างอ่อน ทำให้ประจำเดือนมาปกติ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๐ เรียกตะไคร้ก้อ หรือจะไคจะไต้ (พายัพ) ไคร (ใต้) ใช้เหง้าและหัวเป็นยาขับลมในลำไส้ ขับประจำเดือน ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้เมา
 - หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๓๑ กล่าวว่าแก้เบื่ออาหาร บำรุงไฟธาตุให้เจริญ แก้โรคทางปัสสาวะเหมือนข้างต้น
 - หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร วนดับที่ ๒ หน้า ๗๒ บอกวิธีใช้รากเป็นยาขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๓๒ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ฮัลดำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้ตัน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไคร้บก
Ormosia robusta

๑๕. ประโยชน์ ทางเชียงใหม่ใช้รากเป็นยาขับลม ขับกลิ่นคาว ทำให้ผายลม และเรอ แก้อาการ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๔ กล่าวว่ารากเป็นเครื่องแกง ขับปัสสาวะแก้ขัดเบา เบาเหลืองแดงขุ่นข้น ขับลมแก้คลื่นเหียนพ้อท้องไค้ดี
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๑ กล่าวถึง ตะไคร้ตัน อีกชนิด ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cinnamomum siamense* ใช้เปลือกต้นขับลม พืชนี้ เป็นคนละตระกูลกับตะไคร้ตันที่กล่าวข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๑ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้หน้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไคร้หน้า ไคร้ ใต้ ไคร้หน้า (พายัพ) แร่ (ตราด) ไคร้หิน (หลังสวน) กะแลแระ
แกแลแระ (ยะลา)

Homonola riparia

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ แก้กษัย น้ำเบาพิการ เบาเหลือง แดง ขุ่นข้น หยดย้อย
ชำระ ชัดเบา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๓ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๖ กล่าวว่าใบและผลบดทากรักษา

โรคผิวหนัง เนื้อไม้แก้ไข้กับเปล เรียบ

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๓๕ กล่าวถึงตะไคร้ทางสิงห์ ไม่บอกชื่อ
วิทยาศาสตร์ไว้ ใช้เป็นยารักษาโรคทางไต

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๕๐ ๒๒๐	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้หอม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้นและใบ เงาม้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะไคร้แดง

Cymbopogon nardus

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นและใบมีน้ำมันหอมระเหยมาก น้ำมันที่กลั่นได้เรียก Oil of Citronella ใช้แต่งกลิ่นสบู่ น้ำหอมโลชั่น ยาพ่นฆ่าแมลง ใช้เงาม้าเป็นยา ขับมดลูกอย่างแรง ทำให้แท้งบุตรได้ เป็นยาขับประจำเดือนอย่างแรง ขับปัสสาวะ ขับระดูขาว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่ามีน้ำมันจากใบและต้นใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๓ กล่าวว่าแก้แผลในปาก ปากแฉกระแหงและอื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๗ กล่าวถึงน้ำมันตะไคร้หอมใช้เหมือนข้างต้น

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๖ บอกว่าต้นและใบสด ไล่มุงไล่แมลง ทางเหนือเรียกตะไคร้มะขูด จะไคมะขูด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๓๔ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะไคร้ทางภาค

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Rhabdia lycioides*

๑๕. ประโยชน์ ไม้ระบุงว่าส่วนไหนใช้เป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ (แก้ขัด) ไตพิการ ราก
แก้ไข้ แก้ร้อน แก้เลือดออกตามไรฟัน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๑ กล่าวถึงตะไคร้ทางภาค
เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับตะไคร้ทางภาค และประโยชน์ที่เหมือนกัน ทางเชียงใหม่
เรียกนอดน้ำ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวาทา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะแบก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Lagerstroemia floribunda

๑๕. ประโยชน์ เปลือกฝาดสมาน แก้ท้องเสีย รากแก้ไข้เนื่องจากปวดกล้ามเนื้อ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๗-๖๐ กล่าวถึงตะแบกหลายชนิด แต่ชนิดที่มีประโยชน์ทางยาคือตะแบกนา (*L.floribunda*) ใบเป็นยาพอกร่างกายเมื่อมีไข้ เปลือกและรากใช้เหมือนข้างบน ส่วนตะแบกอื่น ๆ ใช้เปลือกต้มน้ำปรุงเป็นยาแก้บิดมูกเลือดและลงแดง เช่นตะแบกใหญ่ (*L.calyculata*) ตะแบกเกรียม (*L.balansae*) ตะแบกใบเล็ก (*L.collinsae*) ตะแบกขน (*Terminalia pierrei*) ตะแบกเลือด (*T.mucronata*) แต่ละต้นมีชื่ออื่น ๆ เรียกได้มากมาย
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๗ กล่าวถึงตะแบก (*L.calyculata*) ใช้เปลือกเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตะลิงปลิง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Averrhoa bilimbi

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ทำยาพอก ใช้พอกฝีร้อน ๆ แก้คัน ใช้ภายในรักษาซิทิลิส รักษาอาการอักเสบของ rectum แก้คางทูม แก้ไข้ข้ออักเสบ รักษาสิว ดอกทำยาชงแก้ไอ ผลมี potassium oxalate ทำให้เลือดจับกันเป็นก้อน (precipitate) ฝาดสมาน เจริญอาหาร น้ำจากผลแก้ไข้ แก้ไอ รักษาเลือดออกตามไรฟัน และใช้ในโรคสีดวงทวาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๑ เรียกตะลิงปลิง หรือตะลิงปลิง ใช้ผลแก้เสมหะเหนียว พอกโลหิต รากแก้พิษร้อนในกระหายน้ำ

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๕ เรียกตะลิงปลิง ใช้ผลเป็นยาสมาน บำรุงกระเพาะอาหารดับความร้อนของไข้ น้ำเชื่อมตะลิงปลิง แก้กระหายน้ำดีกว่าเม็ดมะกอกเผาไฟ ของแผนโบราณ และแก้ส่วงสวายของไข้ แก้โลหิตออกเล็กน้อย ๆ ตามกระเพาะอาหารและลำไส้ แก้โรคสีดวงทวาร

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ บอกวิธีใช้ใบสดรักษาคางทูม

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุษกรรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัลดำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ต้นหยง

๑๓. ส่วนของพืช ฝัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Caesalpinia coriaria*

๑๕. ประโยชน์ ฝักมี tannin ๔๐-๔๕% ใช้ชั่งกับน้ำล้างแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๗ กล่าวไว้ที่ชวาใช้ยาชงจาก ฝักใส่แผลเปื่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๔ ๒๒๐	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดงหน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ดงหน

Colophyllum floribundum

๑๕. ประโยชน์ บางแห่งใช้ใบและเปลือก ดินผสมศรียาอื่นตำรับประทานแก้ไข้จับสั่น

๑๖. หมายเหตุ พืชนี้เป็นพืชวงศ์เดียวกับกระทิง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๔ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตับเต่าใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Diospyros ehretioides

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากต้มหรือฝนรับประทานเป็นยาเย็นดับพิษไข้ พิษตานทราย พิษวิมโรค ใช้คู่กับเต้าน้อย เรียกตับเต่าทั้งสอง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๘๔ กล่าวถึงตับเต้าน้อย (*Neonancea senisifolia*) ซึ่งเป็นไม้อีกตระกูลหนึ่งใช้ประโยชน์ร่วมกับตับเต่าใหญ่ มีชื่อเรียกอื่น ๆ ได้แก่ เต้าแล้ง ตับเต่าเตี้ย (หนองคาย) ลาลาย หูกวาง หลุมบั้ง จอหล่อ ลาลอ
๒. หนังสือเล่มเดียวกับหน้า ๘๔ กล่าวถึงตับเต่าน้ำ (ฝักตับเต่า) ซึ่งเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ใช้กินแก้อาการร้อน ขับน้ำย่อยอาหาร แก้อลม
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔- ๒๔๕ กล่าวถึงตับเต่า ๓ ชนิด เหมือนข้างต้น
๔. คู่มือสารพฤกษศาสตร์ของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๒ กล่าวถึงตับเต่าน้ำ เหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตับบแรด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pelliozia pulcha

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นตำกับเหล้ารับประทานแก้ไข้ใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๖ บอกวิธีใช้ใบสดของต้นตับบแรด เป็นยาแก้ไข้ใน (หลอดทดลอง) และใช้แก้อาเจียนเป็นเลือดที่เกิดจากการไข้ใน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๓๔ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาไก่

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ตากวาง กะคอตหด กะคอตเย็น ขอบกะคอง
Salacia verrucosa

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสเบื่อเมาเล็กน้อย ประุงเป็นยาขับโลหิตระดูสตรี แก้อโลหิตระดูพิการ
ปวดประจำเดือน แก้อโลหิตจาง บำรุงโลหิตด้วย ทางหนองคายใช้เนื้อไม้รับ
ประทานแก้ผอมแห้ง ขับระดูขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๐ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาค่อม

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาค่อมทะเล มุดอ (เบ็ดตานี)

Excoecaria agallocha

๑๕. ประโยชน์ แก่นเรียกกะลำพักตาค่อมปรุงเป็นยากินแก้ไข้ เพื่อลม ใบแก้ลมบ้าหมู ยางมีพิษถูกตาจะกัดจนตาเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๐ กล่าวว่าใช้แก้ไข้ ขับลมผาย ขับโลหิต กัดเสมหะ ถ่ายหนองและลม รากฝนทาแก้คันแก้คัน ใบแก้ลมบ้าหมู ยางกัดทำลาย

๒. หนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึง กะลำพักตาค่อม ว่ามีรสร้อน เย็น ขมน้อย ใช้ถ่ายหนอง แก้ลม

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๖ กล่าวถึงตาค่อม หรือตาค่อมทะเล ว่ายางเป็นพิษเข้าตาบอด เปื้อปลา เปลือกเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน

๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๑ กล่าวถึงตาค่อมว่ากะลำพักใช้เหมือนข้างต้นและขับโลหิต กัดเสมหะมูกเลือด เป็นยาถ่าย รากใช้ฝนทาแก้คันขวม ใบใช้เหมือนข้างต้น และหมายเหตุว่ากะลำพักได้จากแก่นไม้ ๒ ชนิด คือตาค่อม (ตาค่อมทะเล) และสลัดไค มีสรรพคุณคล้ายกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๔๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตานขโมย

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ต้น ผล เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขงาขโมย (เทียน)
Tournefortia ovata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ปวดมูกเลือด เนื้อไม้มีรสเบื่อเมา กินแก้พิษตาน ทราง เบื่อและขับพยาธิทุกชนิด จังหวัดตราดใช้ต้นและผลเป็นยา ทางสุราษฎร์ ใช้รากแก้ท้องร่วง ผลแก้ตานขโมย ใบแก้ทรางขึ้นในปาก แพทย์จีนใช้ผลอย่างเดียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๗ กล่าวถึงประโยชน์ เหมือนกัน คือแก้ตานขาง ขับพยาธิทุกชนิด (เข้าใจว่าใช้ผล) หมอจีนใช้ลูกเล็บมือนาง เหมือน ลูกตาลขโมยขับพยาธิเหมือนกัน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ หลั่วงวางข้างหลวง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๔๖ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตานดำ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะถ่านไฟผี (เชียงใหม่) มะ เกือกกา มะ เกือบ่า (เหนือ)
Diospyros montana

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากมีรสเมาเล็กน้อย กินขับพยาธิไส้เดือน ต้มดื่ม แก้พิษ ตานทราย
ผอมแห้ง ทำให้เกิดความร้อนละลายไขข้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๔ กล่าวว่ารากมีรสเย็น
เมาเค็มกร่อย ใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตานเสี้ยน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Filicum decipiens*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและเนื้อไม้ปรุงเป็นยารับประทาน เป็นยาก่อนข้างเมาเล็กน้อย เป็นยา
เบื่อพยาธิและไล่เดือนตัวกลม แขน เส้นด้าย พยาธิต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๘ กล่าวว่าตาลเสี้ยนมีรสจืดเบื่อเล็กน้อย
แก้ตานทราย กลุ่มอาจมีให้เป็นปกติ และเปลือกใช้ขับพยาธิแก้ตานขโมย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า ๓ จำนวนหน้า ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--	---------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาล

๑๓. ส่วนของพืช ข้อดอกตัวผู้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาลตะไคนด

Borassus flabellifera

๑๕. ประโยชน์ ข้อดอกตัวผู้นอกจากให้น้ำตาล ยังเป็นยาขับปัสสาวะ รากเป็นยาขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๐ กล่าวว่างวงตาล รับประทาน แก้ก้นขะโมยเด็ก รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ มีชื่ออื่น ๆ ว่า ตาลใหญ่ ตาลนา ปลีตาล (เชียงใหม่) โหนด (ใต้)
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๗ กล่าวว่างวงตาลมีรสหวานเย็น แก้กษิตานทราง ขับพยาธิ กาบหรือก้านใบสดลนไฟปิดเอาน้ำกินแก้ท้องร่วง ท้องเสีย แก้กโหลิด อมแก้ปากเปื่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๔ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาลครบ

๑๓. ส่วนของพืช

ไม่ระบุว่าส่วนไหมเข้าใจว่า
เป็นราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หุ่นไห้ (เชียงใหม่) รุบไร้ มะโทกตัน หญ้าหุ่นไห้ (พายัพ) ผักโขมโคก (โคราช)
ไกลทอง พิกุลทอง ไม้แก่นแดง เจตมูล เข็มมูล ตำหนันทด โคนทุ่ง (ใต้)
Erythroxylum cambodianum และ E. spp. อื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ แก้เส้นเอ็นพิการ แก้ปวดเมื่อย แก้เหน็บชาปลายมือปลายเท้า

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๔ กล่าวถึงหุ่นไห้ (ฮุนไฮ้-สกลนคร) แต่ไม่มีชื่อ
วิทยาศาสตร์ ประโยชน์กล่าวว่าใช้รากปรุงเป็นยาต้มใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษ

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (ประมวลสรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๔๘ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาลหม่อน

๑๓. ส่วนของพืช หักต้น ราก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตาลขี้เหล็ก (อุทัย)
Vernonia eleagnifolia

๑๕. ประโยชน์ ตาลหม่อนมีรสหวานชุ่มเย็น แก้พิษตานซาง บำรุงเนื้อหนังให้ชุ่มชื้น คุมธาตุ ขับ
ไล่เดือนในท้อง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๙ กล่าวว่าว่ามีรสเบื่อเอียน
ไม่ระบุว่าส่วนไหนของพืช ใช้เป็นยาเบื่อพยาธิ แก้กานซางในเด็กและรักษาลำไส้

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาเลื้อย

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ลูก ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะอ้ำ หังก่าน ฮังก่าน มะหังก่าน (พายัพ) ตาปู (ปราจีน) โทกาชา (เกรียง
ศรีธรรมราช) *Amoora polystachya*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยาสมานท้อง ลูกแก้ปวดข้อ ใบตำพอกแก้บวม เปลือกแก้ทางโลหิต
กล่อมเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๐ กล่าวว่าไม่มีรสผาด ประโยชน์ต่าง ๆ
เหมือนข้างบน ตาเลื้อยมี ๒ ชนิด อีกชนิดผลใหญ่กว่า แต่ใช้เหมือนกันมีชื่อ
A. cucullata

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๒ ยังกล่าวถึงตาเลื้อย
อีกต้นคือ *A. cucullata* มีชื่ออื่น ๆ ว่า โกล ปีปี ใช้เหมือนกัน และได้
กล่าวถึงพืชอีกต้น คือตาเลื้อยใบเล็ก (*A. gigantea*) ใช้เหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๖๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตาเลื้อยหุ้ม

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเฟืองป่า (เชียงใหม่) ทรงแก (ยะลา) กะตอทอง อาปี (ปัตตานี)
Heynea trijunga

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแห้งผสมก๋วยเตี๋ยวผงมวนด้วยใบตองกล้วยน้ำ สูดรักษาโรคริดสีดวงจมูก
ใบรสมต้มน้ำรับประทานแก้หวัด แก้ท้องร่วง อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๑ กล่าวเหมือนกัน แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๔๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตำแยแมว

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
ตำแยตัวผู้
Acalypha indica

๑๕. ประโยชน์ ต้มแอลกอฮอล์ Acalyphine resin tannin นำมันระเหย ใช้เป็นยาทำให้ทางเดินอาหารระคายเคือง อาเจียน ใช้แทนฮิปีค็อกกูแอนธา ใช้เป็นยาขับเสมหะแมวชอบกินเป็นยาถอนพิษโรคของแมวดี ใบสดปรุงแกงเลี้ยงให้เด็ก รับประทานขับพยาธิเส้นต้ายออกดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๔ เรียกตำแยตัวผู้ชื่ออื่น ๆ ว่า ตำแยแมว หานแมว (พายัพ) ใช้เหมือนข้างต้น และได้กล่าวถึงตำแยข้างอีก ๓ ชนิด ขนมีพิษ และไม่มีสรรพคุณทางยา และมีตำแยตัวเมียอีกต้นหนึ่งไม่มีสรรพคุณทางยา
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๖ บอกวิธีใช้ทั้งต้น สดเป็นยาขับเสมหะแก้ไอ

- ๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๙๓ กล่าวถึงตำแยอีกชนิด มีชื่ออื่น ๆ ว่า ตำแยตัวเมีย หานโก๋ (พายัพ) กะสังตงโก๋ (ใต้) ใช้ใบ รักษาฝีฝีกบัว ฝีหัวใหญ่ รากขับพิษสภาวะ มี potassium nitrate มาก และแก้อิโอดี แก้อหอบหืด มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Fleurya interrupta*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๕ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คำสิง

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Coccinia indica*

๑๕. ประโยชน์ ส่วนต่าง ๆ ที่กล่าวนั้น เคยใช้บำบัดรักษาโรคผิวหนัง การอักเสบของหลอดลมและเบาหวาน แต่บางท่านกล่าวว่า น้ำคั้นจากคำสิงไม่มีฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือดในสัตว์ทดลอง อัลคาลอยด์ที่มีในพืชนี้ไม่มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา เช่น ฤทธิ์ต่อการหายใจ การไหลเวียนของโลหิต น้ำคั้นจากใบประกอบด้วย Amylase ซึ่งช่วยย่อยแป้ง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๐, ๑๐๐, ๑๓๖, ๑๓๙ กล่าวว่า ใบและยอดอ่อนช่วยย่อย เถาแก่ ๆ แก่เบาหวาน ใบสด แก้งูสวัดและแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แผลงสัตว์ก็คุด้อย
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๖-๖๗ กล่าวถึง คำสิง ๓ ต้น คือ *C.indica*, *Melothria leucocarpa*, *M.heterophylla*

ใช้เหมือนกันคือเถาเป็นยาเย็นสับพิษ หยอดตาแก้ตาขี้ ตาแดง ปวดตา
ได้ดีมาก ใบตำผู้ (ใบโตมีเว้าลึกมาก) ผสมเป็นยาเขียวแก้ไข้ รากกินลด
ความร้อน แก้ไข้ทุกชนิด ใบถอนพิษ แก้คันปวดแสบปวดร้อน

- ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ กล่าวถึงตำลึง (*M.heterophylla*)
ใช้เหมือนใน ๑๖(๒) มีชื่ออื่น ๆ ว่า สี่บาท ผักแตง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนภารกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริทา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ดินเบ็ดทราย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เนียมหนู
Cerbera manghas

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีกลูโคไซด์ cerberin เป็น cardiac glycoside เนื้อในทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย ทำให้แห้งได้ น้ำมันจากเมล็ดแก่คั้นเป็นยาทาถอนพิษ ให้อ่อนแดง เป็นยาฆ่าแมลง ใบและเปลือกทำให้อาเจียนและเป็นยาถ่าย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่า ดินเบ็ดน้ำหรือเรียกดินเบ็ดทะเล (C. odollam) ใช้เหมือนดินเบ็ดทราย
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๒ กล่าวแตกต่างไปคือ เปลือกรักษานิว แก้วไข กระพี้รักษาเกลื้อน แก่นกระจายลมอำมะพฤกษ ใบขับพยาธิ รักษาช้ำกลาก แก้วไขหวั่น ดอกแก้ริดสีดวงทวาร ผลสดขยี้ทารักษาโรคปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ รากขับเสมหะ เมล็ดเปื้อปลา น้ำมันในเมล็ดเปื้อเมาทาแก้หิด ทาแก้หวั่น ใส่ผง ยางและใบทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย มีชื่ออื่น ๆ

เพิ่มเติมคือ เทียนหนู (สตุล) รักษาว (จันทบุรี) มะตากอ (นรา) ปงปง (พังงา) ส่วนดินเหนียวก็ใช้เหมือนดินเบ็ดทรายทั้งสิ้น ดินเหนียวมีชื่ออื่น ๆ ว่า ดินเบ็ดทะเล คูม ลังลา (กระบี่) พะเนียงน้ำ

๓. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ ของลีนา ผู้พิมพ์หน้า ๑๑๐ กล่าวถึงดินเบ็ดทราย เหมือนข้างต้นทั้งหมด ชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างต้น แต่มีชื่อว่าดินเบ็ดทะเลด้วย ซึ่งน่าจะเป็นชื่อของดินเหนียวอย่างในข้อ (๑๖) ๑. และมีอีกชื่อว่าดินเหนียว ส่วนดินเหนียวก็กล่าวไว้ในข้อ ๑๕. และว่าผลระงับปวด
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๑ กล่าวถึง C. manghas แต่เรียกว่าดินเหนียว และกล่าวถึงประโยชน์เหมือนข้อ (๑๖) ๒.
๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๒ กล่าวถึงดินเหนียว (ดินเบ็ด, ดินเบ็ดทะเล, พะเนียงน้ำ, คูม, ลังลา) ดินเดียวกับในข้อ (๑๖) ๑. และกล่าวถึงความเป็นพิษว่าเมล็ดเปื้อปลา เมล็ดมียาบำรุงหัวใจ ก็มากมีอันตราย
๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (๒๔๖๒) หน้า ๒๑ กล่าวถึงดินเหนียว ใบรักษาไข้กลาง ดอกแก้ริดสีดวงทวาร ลูกแก้ผดผอง เปลือกแก้ไข้ กระพี้แก้เกลือ แก่นกระจายลมอันผูกชื่อว่าอันทพฤกษ์ รากแก้เสมหะ และหน้า ๓๔ กล่าวถึงดินเหนียวว่าใบแก้หัวดี ดอกแก้โลหิต เปลือกแก้ไข้เพื่อศึ กระพี้แก้ไข้ภัยภูณาลโลหิตให้ตกเสีย รากแก้ลมให้กระจาย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตุมกาขาว

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ติง ติงตัน มะตั่ง (พวยัพ) กลัอูแซกळेฮี่ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน) ไม้มกตั่ง (เงี้ยว)
Strychnos nux-blanda

๑๕. ประโยชน์ ใช้เนื้อไม้เป็นยาแก้ไข้ แก้พิษร้อน ทำให้เจริญอาหาร บำรุงประสาท แก้ไข้เชื่อมซึม

๑๖. หมายเหตุ ๑. ตุมกาแดงนั้นคือแสลงใจ แสลงโทน (S.nux-vomica)

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าเมล็ด ใช้เป็นของปนปลอม
ในโคเชฐ์กะกลั้ง (แสลงใจ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ รัชพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๒ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ตูมกาเครือ

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตูมกาแดง มั๊กกั๋ง มั๊กกั๋งแดง ตูมกาขาว มั๊กกั๋งขาว
Strychnos

๑๕. ประโยชน์ เถาแก้ไข้เพื่อเสมหะและดี บำรุงไฟธาตุ ทำให้รู้รสอาหาร (ขบน้ำดี ช่วยย่อยอาหาร) ขบผายลม ทำให้อุจจาระงวด รากฝนกินและปิดแผลงูกัด ถอนพิษงู บางแห่งใช้เถา- ตูมกาแดง ชาวพื้นรับประทานแก้ไข้และใช้หัวรับประทานแก้โรคสีดวงทวาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. ชื่อตูมกาแดงนั้น ความจริงคือแสลงใจ แสลงโตน (S.nux-vomica) เรื่องชื่อนี้เรียกสับสนมาก

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕ เรียกตูมกาเครือ ประโยชน์กล่าวเหมือนข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๑ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 วัสดุสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช คุมกาดัน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะตูมกา

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นผสมกับสุราขุ่นสำลีสกัดแผลงูกัด เปลือกต้นผสมกับน้ำรับประทานภายใน เป็นยาถอนพิษ
งูได้ เปลือกต้นบดเป็นผงผสมรำ ให้ม้ากินขับตัวดีได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๖ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สักตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เตย

๑๓. ส่วนของพืช ทอก juice

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลำเจียก (เป็นต้นตัวผู้)
Pandanus tectorius (P.odoratissimus)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้อบเสื้อผ้า มีน้ำมันหอมระเหยแต่งกลิ่นสบู่ เครื่องสำอาง น้ำมันใส่ผม
juice (เข้าใจว่าคั้นจากต้นและใบ) เป็นยาฝาดสมานใช้แก้ท้องเสีย และโรคบิด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๓ เรียกลำเจียก ใช้รักษา
อากาศเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไข้ ดอกผสมยาหอม นำรังหัวใจ มีชื่ออื่น ๆ
ได้แก่ ลำจวน รัยจวน ลำมะเจียก (โคราช) เกียง (พายัพ) ปาณะ (นรา ฯ)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๔ เรียกลำเจียก ใช้รากแก้พิษไข้ พืชเสมหะ
พืชโลहित ขับปัสสาวะ รากอากาศใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๕๗ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เตยหอม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวานข้าวไหม้
Pandanus odoratus

๑๕. ประโยชน์ มีรสเย็นหอม บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น โดยมากใช้ในการทำข้าวกระยาจก ให้คนใช้
รับประทานเกิดกำลัง ทำให้จิตใจผ่องใส ตันและรากเป็นยาขับปัสสาวะ
แก้ช้ำน้ำใบเสมา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใบสดตำพอกรักษาโรคหัด
สุกใส โรคผิวหนัง แต่งกลิ่น แต่งสีขนม
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๓, ๘๒ และ ๑๐๐ บอกวิธีใช้ต้น
และรากขับปัสสาวะ ใบสดบำรุงหัวใจโดยใส่ในอาหาร และใช้รากแก้เบาหวาน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๗๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เต็ง

๑๓. ส่วนของพืช

เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แงะ (พายัพ) จิก (सान) จ้อ (ละว้า เชียงใหม่) ฯลฯ
Shorea obtusa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นฝนกับน้ำปูนใส สมานแผลเรื้อรังและแผลพุพอง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๗ กล่าวถึงพืชอีกต้นซึ่งอยู่ต่างตระกูลกับข้างต้น ชื่อ เต็งหนาม (Bridelia retusa) มีชื่ออื่น ๆ ว่า เปาหนาม (พายัพ) รังโตน (โคราช) ใช้เปลือกเป็นยาสมานท้องอย่างแรง รากเข้ายาสมานท้องแก้ท้องร่วงแก้บิด เป็นยาห้ามโลหิต

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัตสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เต่าเกียด

๑๓. ส่วนของพืช เถ่า ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Homalomena aromatica

๑๕. ประโยชน์ เถ่ามีกลิ่นหอม กลิ่นไคน์น้ำมันหอมระเหยมีฤทธิ์กระตุ้นเถ้าป่นเป็นผงผสมใบยาสูบและยานัตถุ์ได้ บางคนใช้เป็นเครื่องเทศผสมแกงให้หอม ทั้งต้นโขลกใช้ทาแก้โรคผิวหนัง กล่าวว่ากลิ่นหอมจากเถ้าเต่าเกียดหรือพวก Homalomena เช่นว่านเสน่ห์จันทร์ ทำให้เกิดอารมณ์เคลิ้มฝันได้

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๑ กล่าวว่าหว่ามिरसขม เผ็ดร้อน กลิ่นหอมฉุนกินแก้โรคตับปอดพิการ เนื่องจากเด็กพลัดตกหกล้ม บางตำรับว่าแก้โรคปอดและหัวใจ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๖๓ กล่าวว่าใช้หว่าปรุงเป็นยาแก้ตับทรุดพิการ เป็นยาชูกำลัง บำรุงตับ แก้ไข้เชื่อมขิม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เต่าร้าง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เต่าร้าง เขื่อนหลวงเกียง (พายัพ) หมวกมือ (น่าน นครราชสีมา)
Caryota urens, C.mitis

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาแก้ดับทุด ตับพิการ บำรุงตับได้ดี โดยใช้ร่วมกับหัวเต่าเกียด
หัวเต่านา

๑๖. หมายเหตุ

๑. สองต้นนี้คล้ายคลึงกัน เข้าใจว่าเป็นไม้ชนิดเดียวกัน

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๓ กล่าวว่าใช้หัวและรากซึ่งมีรสหวาน
เย็นขม ตับพิษที่ตับปอด และหัวใจพิการได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง ศศตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงกวา

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucumis sativus

๑๕. ประโยชน์ ผลเป็นอาหารแก้บิด หล่อลื่น น้ำจากผลทำนํ้ายาล้างผิวกันแดดลม ทำให้ผิวชุ่มชื้น ใช้ทำสบู่ เมล็ดขับปัสสาวะ ขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ กล่าวว่าผลคว้านเม็ดในออก ใส่สารส้มให้เต็ม เตาไฟ พอสุกบีบคั้นน้ำกินแก้ผิว แก้ชืดเบา บัลดาระพิการ มีชื่ออื่น ๆ ว่า แตงร้าน มะแตงขี้ไก่ มะแตงขี้ควาย มะแตงขี้ มะแตงฮ้าน (พายัพ)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๘ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แดงไทย

๑๓. ส่วนของพืช ราก ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucumis melo

๑๕. ประโยชน์ รากทำให้อาเจียน ผลเป็นอาหาร เป็นยาหล่อลื่น ขับปัสสาวะ รักษาไข้เรื้อนกวาง
แก้ธาตุพิการ เมล็ดมีน้ำมันเป็นอาหารและขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ กล่าวว่าเนื้อแดงไทยอ่อน
มีชื่ออื่นว่า มะแดงลาย มะแดงสุก (พายัพ) ชกเซรา (เขมรบุรีรัมย์)

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๓๒ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงโม

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะแต้ อู้ว แตงจีน (ใต้)
Citrullus vulgaris

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากผลแก่ร้อนในกระหายน้ำ ปากเป็นแผล ขับปัสสาวะ แก้อาการผิดปกติของร่างกาย เนื่องจากอากาศร้อน แก้อาการอึดอัด อ่อนเพลียระเหยใจ เปลือกผลแก่ร้อนในกระหายน้ำ ปากและลิ้นเป็นแผล ขับปัสสาวะ แก้อาการบวม น้ำ ปัสสาวะขัด เมล็ดในหลอ่ลื่นลำไส้ แก้อาการเพาะอาหารชักเสบ ลดความดันโลหิต ขับเสมหะ แก้อาเจียนเป็นเลือด ไอเรื้อรัง รากและใบแก้บิด ท้องร่วง ได้บอกวิธีใช้และตำรับยาเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ มีรายละเอียดเกี่ยวกับสารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๓, ๑๕๒ บอกวิธีใช้น้ำคั้นจากผลแตงโมรักษาแผลในปาก และใช้น้ำคั้นของแตงโมที่หมักไว้ ๒-๓ เดือน รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

- ๒. หนังสือชื่อพิษสมุนไพโรและประโยชน์ หน้า ๘๘ กล่าวว่าใช้น้ำจากรากห้ามเลือด
หลังการแทงบุตร เมล็ดขับปัสสาวะและถ่ายพยาธิ เส้นค้าย และไส้เดือน
- ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๖ ใช้เนื้อแดงโม
เหมือนข้างต้น

สงวนลิขสิทธิ์
 จ้างสำนักงานพิมพ์
 จ้างสำนักงานพิมพ์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๕ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แตงหนู

๑๓. ส่วนของพืช เถา ลูก ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แตงนก (กามูจน์) แตงหนูขน (ประจวบ)

Melothria affinnis, M.madrassetana

๑๕. ประโยชน์ เถาขับเสมหะ ลูกและใบแก้ไข้จับ ลับคร้อนและหนาว ดอกขับโลหิต รากขับปัสสาวะ
แก้ม เสมหะ แก้กุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ ๑.หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๑ กล่าวเหมือนกัน

๒.ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๘๖ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๔ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แด้ว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สลิว ต้วดำ ต้วเสลา (พายัพ) ชี้อ้ว ชีต้ว (เชียงใหม่) เต่า (อุตร ฯ)
Cratoxylon neriiifolium

๑๕. ประโยชน์ ใช้มีรสเปรี้ยว ใช้กัดพอกเสมหะและโลหิต

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๗๔ กล่าวถึงแต้วหรือต้วเสียด (*C. pruniflorum*)
อีกต้นแต่ไม่มีสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮั้ดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

โศรทง

๑๓. ส่วนของพืช

เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Eucommia ulmoides

๑๕. ประโยชน์

เปลือกซึ่งลอกผิวชั้นนอกออก มีลักษณะมันหรือเป็นชั้นย่น ๆ ขนาดยาว ๔-๕ นิ้ว
จีนใช้เป็นยาบำรุง เจริญอาหาร แก้ไขข้ออักเสบ ขับปัสสาวะ ขับถ่ายของเสียทาง
* ทหสังคลอดและทางเหงื่อ จากผลการทดสอบทางเภสัชวิทยา พบว่ายาขง
เปลือกมีฤทธิ์ลดความดันเลือด โดยออกฤทธิ์โดยตรงต่อกล้ามเนื้อของเส้นเลือดฝอย
ทำให้เส้นเลือดเหล่านั้นขยายตัว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถ่อน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ติ่งถ่อน ติ่งถ่วน เขะม้อง (กะเหรี่ยงกาญจน์) ส่วน (เลย) (เชียงใหม่)
 บางแห่งเรียกพญาช้างเผือก
Albizzia procera

๑๕. ประโยชน์ แก้ก้องร่วง แก้กิด เป็นยาสมานเป็นยาเจริญอาหาร ขับผายลม บำรุงธาตุ ภายนอก
 ใช้ห้ามเลือด ล้างแผล สมานแผล

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๖ กล่าวว่าเปลือกใช้เหมือนทั้งต้น และใช้รากหรือแก่นต้มน้ำรับประทานแก้เจ็บหลัง เจ็บเอว แก้เส้นท้องตึง ท้องอืด เปลือกต้มน้ำกับรากมะตูม แก้อาเจียน ท้องร่วง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ นมทวา นมทวา
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๙ กล่าวว่า เปลือกเข้ายาอายุวัฒนะ แก่นแก่น้ำเหลืองเสีย
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๔ ยังกล่าวถึงถ่อนอีกต้น (*A. odoratissima*) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ติ่งถ่อน ก้างขี้มอด (เชียงใหม่) คาง (กำแพงเพชร) ก้านแดง (ลำพูน) คางแดง (แพร่) มะขามป้า (น่าน) ดูกที่คางแดงด้วย ประโยชน์ใช้เปลือก ซึ่งมีแทนนิน แก้ก้องร่วง บิด ล้างแผลเป็นยาสมาน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ดันดิวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถอบแถบ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ลำต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถอบแถบน้ำ

๑๕. ประโยชน์ รากมีสารคล้าย rotenone ลำต้นประกอบด้วยแทนนิน, gum, hexoic, arachidic และ stearic acid ฯลฯ ทั้งต้นใช้เป็นยากระตุ้น แก้อาการเกร็ง น้ำคั้นใช้ทาภายนอกทำให้ร้อน เปลือกใช้ในโรค ปวดตามข้อ แพะกินใบถอบแถบ จะไม่ตกลูก อาจเป็นเพราะ isoflavanoid compound เช่นที่เคยพบว่ามีใน Clovers (*Trifolium spp*) ของออสเตรเลีย ที่ทำให้แกะเป็นหมันก็ได้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๓ กล่าวว่ารากใช้เบื่อปลา ข่าแมลง ทั้งต้นทำให้ระคายเคืองมีเลือดมาเลี้ยงมาก (counter irritant) แก้อาการเกร็ง (antispasmodic)
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๗ กล่าวถึงถอบแถบอีกต้นหนึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Connarus ferrugineus* ใช้ทั้งต้นเป็นยาระบายอ่อน ๆ ถ่ายเสมหะเน่า

ชันลม เถาระบายแรงกว่าใบมาก

- ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๗ กล่าวถึงถอบแถบเครือ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Conarus griffithii* ใช้ใบต้มรักษาโรคเจ็บหน้าอก รากเขี่ยยาแก้ไข้ ใบและเถาเป็นยาระบาย แก้พิษตานทราง และใช้ ชันพวยรี สำหรับเด็กที่เป็นตานชะโมย มีชื่ออื่น ๆ ว่า ทอบแถบ จำเพาะ กะลำเพาะ ขางแดง ขางน้ำครึ่ง (พายัพ)

๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วเขียว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วทอง
Phaseolus aureus

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเพาะได้ถั่วงอกมีวิตามินซีสูง ถั่วเขียวมีคาร์โบไฮเดรต ๔๕% โปรตีน ๒๑% มีคุณค่าทางอาหาร ยังมีแคลเซียมและเหล็ก วิตามินเอ และบีปานกลาง ตอนเป็นเมล็ดมีวิตามินซีน้อยมาก เมื่อเพาะเป็นถั่วงอกวิตามินซีจะเพิ่มขึ้นและวิตามินเอและบีก็เพิ่มขึ้นด้วย ถั่วเขียวต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ ในคนเป็นโรคเหน็บชา (beriberi) ถั่วเขียวดิบหรือต้มสุกใช้พอกฝีช่วยบ่มหนองให้สุก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๒ กล่าวว่าเมล็ดต้มใส่เกลือกินแก้ร้อนใน และอมแก้เลือดออกตามไรฟัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วพู

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วพูใหญ่ ถั่วพูจีน ถั่วพูตะขาบ
Psophocarpus tetragonlobus

๑๕. ประโยชน์ หัวตากแห้งหั่นคั่วไฟให้เหลืองชงน้ำกินเป็นยาชูกำลังของคนป่วยหนัก อ่อนเพลียได้ดี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๖๘ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๑ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วแระต้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cajanus indicus*

๑๕. ประโยชน์ รากขับปัสสาวะ เมล็ดมีโปรตีนมาก ใช้เป็นอาหาร ใบแก้อาเจียน แก้ก้องเสีย คั้นน้ำจากใบใส่แผลในปากใหญ่

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๔ กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๔ เรียกถั่วแระ (ถั่วแระผี) ใช้รากเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่นอีกได้แก่ถั่วแม่ตาย มะแะ มะแะต้น (พายัพ) ถั่วแรด (ชุมพร)
๓. ชื่อถั่วแระยังหมายถึงถั่วเหลืองได้ด้วย ดูถั่วเหลือง
๔. ชื่อถั่วแระผีในหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๔ กล่าวไว้ต่างหากอีก (*Cajanus* ไม่บอก sp.) ใช้รากขับละลายก้อนนิ่วในไต ตันและใบขับผายลม แก้เส้นเอ็นพิการ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤษภักษา ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๙๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วลิสงเตา

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pisum arvense

๑๕. ประโยชน์ เลาปรุงเป็นยาชกดับแก้ดับทรุด ดับพิษการ ควรใช้ร่วมกับเถาเส้นเสื่อ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๙๑ กล่าวถึงถั่วฝัก (Vigna luteola) ฝักคล้ายถั่วลิสงเตา ใช้รากแก้ทางบัสสาวะพิการ
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๐ กล่าวเหมือนใน ๑๕.
 ๓. พืชจำพวกถั่วลิสงเตาใช้ฝักหรือเมล็ดเป็นอาหารเช่นถั่วฝักยาว ถั่วดำ ถั่วขาว ถั่วนา ฯลฯ ในหนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงถั่วราชมาดใช้เมล็ดเป็นอาหาร แต่เมล็ดที่มีลายสีต่าง ๆ จะเป็นพืชต้องลวกน้ำทิ้งหลายคราก่อน เพราะมีกรดไฮโดรไซยานิค ถั่วอีกชนิดที่ใช้เป็นยาได้คือ ถั่วแปบข้าง (กันภัย, กระปือ, ขนเผือ, Aegokia sericer) ใช้รากแก้โรคตา เมล็ดเป็นอาหาร (ดูหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย เล่ม ๒ หน้า ๘๘)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตทวารวลัย บุณยรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๓๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วลิสง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Arachis hypogaea

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี fixed oil 45% (peanut oil) protein 20% และ thiamine peanut oil เป็นตัวประกอบในการทำยาพอก liniment, plaster, ทำสบู่ และใช้เป็นตัวละลายของยาฉีดเข้ากล้ามเนื้อ และเป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๐ กล่าวเหมือนกันมีเพิ่มเติมคือ บอกส่วนประกอบของ peanut oil และว่ามีคุณสมบัติใกล้เคียงน้ำมัน olive
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๑ กล่าวว่าเมล็ดบารุงไขมันและเส้นเอ็น มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ถั่วลิสง ถั่วดิน (พวยัพ) ถั่วคุด (ประจวบ ฯ) ถั่วใต้ดิน (ใต้) เต้าหยิน สีเต้า (จีน)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บัญชรตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ชัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ถั่วเหลือง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ถั่วแระ

Glycine max (G.hispida)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีคาร์โบไฮเดรต ๓๕% โปรตีน ๔๐% fixed oil 20% ใช้เป็นอาหารของคนเป็นโรคเบาหวาน โดยทำเป็นน้ำมัน นมเทียม ยังมีสาร stigmasterol ใช้เป็น precursor ของ steroidal hormones

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๙๒ กล่าวว่าใช้บำรุงไขมันและทำให้เกิดกำลัง
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรของ ดร.พยอม ต้นดีวัฒน์ หน้า ๗๒ กล่าวเหมือนข้างต้นและเพิ่มเติมว่า ถั่วเหลืองยังประกอบด้วย lecithin มีหน้าที่ควบคุมการเปลี่ยนแปลง (metabolism) ของสาร cholesterol ในร่างกาย กล่าวว่าถ้ารับประทานถั่วเหลืองแทนเนื้อสัตว์ จะทำให้ปริมาณ cholesterol ในเลือดลดลงป้องกันการอุดตันของไขมันในเส้นเลือดได้ ถั่วเหลืองเพาะได้ทั้งออกหัวโต มีวิตามินซีสูง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ถั่วเน่า ถั่วหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรอรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๖๐ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาเกล็ดนาคราช

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกล็ดนาคราช เกิดนาคราช เถานาคราช กีบมะรุม มือเประ เครื่องงูเห่า

๑๕. ประโยชน์ เถาฝนกับสุราทาแก้พิษตะขาบแมลงป่อง และอสรพิษขบกัด เป็นยาเย็นถอนพิษได้ดี เอาเถาหั่นคั่วไฟให้เหลืองคองสุรา กินเป็นยาขับระดู แก้ปวดเอว และสันหลัง เนื่องจากโลหิตระดูไม่ปกติ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๖๒ กล่าวถึง เถานาคราช แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์บอกไว้ ใช้เป็นยาถอนพิษสัตว์ขบกัด แก้พิษผี ทำให้เย็นแก้ปวดบวมอักเสบต่าง ๆ ได้ดี ไม่ทราบว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบนหรือไม่ และยังกล่าวว่ามีไม้อีกชนิดเรียกว่านาคราชหรือ เสดกหงพอนเป็นไม้ลงหัว ทางภาคกลางนับถือกันว่า เป็นยาแก้พิษงูคักดีลิทธิ์และใช้หว่า ฝนกับสุราทาถอนพิษสัตว์กัดต่อยได้ดีด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๖๑ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาคัน

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือหูนแป เถาคันแดง เถาคันขาว

Parthenocissus quinquefolia

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงเป็นยาต้มขับเสมหะ แก้กษัย ฯลฯ เหมือนเถาคันแดง (*C. trifolia*)

นิยมใช้แต่เถาคันแดง

๑๖. หมายเหตุ ๑. ดูเถาคันแดง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๙ กล่าวว่าใช้เหมือนเถาคันแดง

(*C. trifolia*)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุณรัตน์กรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาคันแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เถาคัน

Columella trifolia (Cissus trifolia, C.carnosa)

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เลือดออกตามไรฟัน ยาพอกรักษาแผลในจมูก ยาทาถอนตัวให้ร้อนแดง ใบและราก
ลดไข้ผัดสมาน เถาขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๖ กล่าวว่าเถาแก้ลมวิงเวียน
หน้ามีคเป็นยาขับเสมหะ แก้กะระชัย ฟอกเลือด ขับลม แก้พิษไข้ภายใน ใบยังไฟ
ปิดฝี ถอนพิษปวดบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่า เครือทูนแป หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวว่า
C.trifolia และ C.carnosa เรียกเถาคันหรือเถาคันขาว มีฤทธิ์อ่อนกว่า
เถาคันแดง
- ดูเถาคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๖๐ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาคูย

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นคูดัน คูดัน คูดเครือ
Morinda tinctoria

๑๕. ประโยชน์ มีชนิดต้นและเถา (เข้าใจว่าชื่อวิทยาศาสตร์ในข้อ ๑๔ เป็นชนิดต้น แต่ไม่บอกชื่อชนิดเถา) นิยมใช้อย่างเถามากกว่า ตามเถามียางมาก เถาคูยรสฝาด แก้ประดงเข้าข้อ แก้ลมขัดในกระดูก-แก้อาการมือเท้าอ่อนเพลีย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๖๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถามวก

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขามวก (สกุลนคร) เถามวกแดง เถามวกขาว เชือกเขามวก (สระบุรี)
Hunteria zeylanica

๑๕. ประโยชน์ เถามวกมีรสฝาดมีนเมา เป็นยาแก้พิษและฆ่าพยาธิทั้งปวง และแก้บาดแผลโดยเป็นยาสมานด้วย โดยมากปรุงเป็นยาแก้โรคเรื้อน โรคประดงผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย อีกตำราใช้เถามวกฝนกับน้ำมันงาทาแก้พิษตะขาบแมลงบึ้งขบต่อยให้ปวดเสียวหายดีนัก เถามวกมี ๒ ชนิด คือ มวกแดง และมวกขาว ใช้ทั้ง ๒ รวมกัน แก้กึ่งรวง ลงแดง บำรุงโลหิต เปลือกสดขูดเป็นฝอย ๕-๖ กรัม ใส่น้ำซีกฟ้าแทนสนู เนื้อไม้แก้ไข้ เชื่อมชิมตลอดเวลา คนมีครรภ์รับประทานทำให้คลอดบุตรง่าย ฝนทาแก้ปวดช้ำและรักษาบาดแผลสดได้ด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 จัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาวัลย์เถา

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเคื่อเถา
Ficus pumila

๑๕. ประโยชน์ เถาปรุงรสประทานเป็นยาแก้ดับทโรค ดับเคลื่อน ชักดับ บำรุงดับ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๖๔ ไม่กล่าวถึงชื่อวิทยาศาสตร์ของ เถาวัลย์เถา แต่ประโยชน์เหมือนข้างต้น และกล่าวว่าย่าไทย โบราณทุกชนานที่แก้โรคชบต้อง เข้าเถาวัลย์เถานี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๖๕ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาวัลย์ปูน

๑๓. ส่วนของพืช ใบสด เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขา ปูน (แพร่) ส้มละออม (น่าน) ส้มเขียก (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดขยี้กับปูน เอาพองทาพอกเป็นยารักษาบาดแผลสดได้ดี เถาปรุงเป็นยารับประทาน ขับปัสสาวะ แก้กษัย แก้น้ำมูกพิการ ทำให้เส้นเอ็นหย่อน และขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๗ กล่าวถึงเถาวัลย์ปูน ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cissus repanda* ใช้ใบสมานแผลเหมือนขี้ผึ้ง
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๔ กล่าวว่าใช้ใบ เถา อย่างข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาว์ลย์เปรียง

๑๓. ส่วนของพืช เถา ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขาหนัง (อุทัย, กลาง) เครือตาปลา (โคราช) ย่านเหมาะ (นครศรีธรรมราช)
Derris scandens

๑๕. ประโยชน์ ในเถามี scandenin เป็น flavanol รากมีไกลโคไซด์ scandenin, scandenone, rotenone, Osajin, etc. ตัวยาล้างมีสรรพคุณคล้ายฮอโรโมนเพศ เถามีรสฝาด หันตักแห้งคั่วขงกับน้ำกินเป็นยาถ่ายเส้นและกระษัย แก้เส้นเอ็นขอด ทำให้เส้นเอ็นหย่อน ใช้ในยาอายุวัฒนะ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ใช้เถาดองเหล้าเป็นยาขับระดู รากเป็นยาเบื่อปลา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๗ กล่าวว่า รสฝาดเย็น ถ่ายเส้นและกระษัยแก้เส้นเอ็นขอด (ผู้เขียนเข้าใจว่าอาจมีความคลาดเคลื่อนได้เมื่อเปรียบเทียบกับข้างต้น) เถาใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๖๔ กล่าวว่า เถาใช้เหมือนข้างต้น รากเป็นยาเบื่อปลาเช่น หางไหล นอกจากนี้เถายังใช้ในโรคบิด ไอ โรคหวัดดีสำหรับเด็ก ยังกล่าวว่า เถาว์ลย์เปรียงเป็นสมุนไพรที่ใช้มากที่สุดในประเทศไทยทุกจังหวัด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๘๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาวัลย์เหล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รากแดง แสงพระอาทิตย์ (ประจวบฯ) ก้อนแกม หนามหิน (พายัพ) กะเสียงแดง (ศรีราชา) ทรงแดง (ใต้)
Ventilago calyculata

๑๕. ประโยชน์ รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้กะษัย ไบตาบกแห้งแล้วบั้งไฟ หรือคั่วให้กรอบ
ชงน้ำรับประทานต่างน้ำชาแก้เมื่อย ทำให้เส้นสายอ่อน แก้ก้อนลงฝี

๑๖. หมายเหตุ ดูนามหิน ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาริ้วยสมุนไพร
๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริ้วยสมุนไพร)
๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาริ้วยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน	๒๕๒๓	๗๙ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -
๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ยัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาสิงโต
๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (*Passiflora foetida*) กะทกรก รก กระโปรงทอง (ใต้) ตำลึงฝรั่ง (ชลบุรี) เถาเงาะ (ชยันต) ผักขี้หิด (เลย) ผักแคบฝรั่ง (เหนือ) เยี่ยววัว (อุดร) ละพวยยา (นราธิวาส-ปัตตานี) หน้ำถลกบาท (พิษณุโลก อุดรดิตถ์) หน้ำรอกข้าง (พังงา)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสขม เย็น ขมเล็กน้อย ใช้ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้ไอ และอาการบวมไม่รู้สาเหตุ ผลบำรุงปอด แก้ปวดและบาดแผล ใช้ภายนอกตำพอก ทั้งต้นสดมี cyanogenetic glycosides เป็นสารพิเศษเมื่อถูกความร้อน หรือกรดจากการคอง พืชก็จะสลายไป ใบสดตำพอกแก้หิด ใบและรากขงน้ำร้อนกินเป็นยาขับประจำเดือน และแก้โรคประสาท ดมน้ำกินแก้โรคเกี่ยวกับน้ำดี หิด ใบตำพอกหัว แก้ปวดและมันหัว ดอกแก้โรคเกี่ยวกับทรวงอก ขับเสมหะ แก้ไอ ผลเป็นยาเย็นทำให้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษ์ญาติ หน้า ๑๑๖ ใช้ชื่อกะทกรกเป็นชื่อนำ กล่าวถึงประโยชน์ว่าใบสดตำละเอียด ผสมน้ำ ทาบริเวณที่เป็นหิด
๒. หนังสือ สมุนไพรของ ดร.พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๑๑๗ เรียกเถาเงาะ กล่าววว่า ผลดิบมีพิษ ถ้าสุกจึงกินได้ ผลและใบใช้เหมือนข้างต้น
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๗ เรียกเถาสิงโต หรือกระโปรงทอง ใช้เหมือนข้างบน และใบพอกแผลและแก้คันด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๓ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาหัวด้วน

๑๓. ส่วนของพืช เถา ลำต้น ยาง ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เถารัลย์ด้วน เถารัลย์ยอดด้วน (ระจวบ) เถาหูด้วน (สุพรรณบุรี)
Sarcostemma acidum, S. brevistigma

๑๕. ประโยชน์ ในอินเดียใช้เถาทุบแช่น้ำเกลือ สำหรับกำจัดปลวกในไร้อ้อย ยังไม่ทราบสูตรทางเคมีของสารพิษนี้ เข้าใจว่ามีพิษต่อคนด้วย เถารสมก้าน้ำเหลืองเสีย เป็นผีพองขึ้นตามตัว ตำราอินเดียว่าลำต้นรสมเป็นยาเย็น ลำต้นแห้งใช้ทำให้อาเจียน น้ำยางรสเปรี้ยว ผู้เดินทางใช้บรรเทาการกระหาย รากต้มกินแก้พิษสุนัขบ้า

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๘ กล่าวถึงเถารัลย์ด้วน (S.brevistigma) ว่าใช้หัวรสวนานมันเล็กน้อย รับประทานเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงตับ ปอด หัวใจ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือเอื้องเถา พญาไรโบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

คัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เถาเอ็นอ่อน

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cryptolepis buchanani*

๑๕. ประโยชน์ เถาแก้ปวดเมื่อย ทำให้เอ็นหย่อน บำรุงเส้นเอ็นให้แข็งแรง ใบโขลกห่อผ้าประคบ
เส้นเอ็นที่ปวดเมื่อย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๒ เรียกดินเบ็ดเครือ มีชื่ออื่น ๆ ว่าเถาเปื่อย เถาเอ็น เครือเงิน เครือเขาเอ็น หม่อนดินเบ็ด ใช้เถาเหมือนข้างต้น และมีเพิ่มเติมว่าเมล็ดแก้จุกเสียด ขับลม
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘๓ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทรงบาดาล

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื่อเหล็กบ้าน สะแก้ง
Cassia glauca

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถอนพิษ ลำแลง (ไข้ซ้ำ) แก้อะอืด เนื่องจากกระเพาะอาหารขยายตัว ใช้ร่วมกับเถาสะอืด และรากมะกล่ำเครือ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ สะแก้ง (พายัพ) พริงบาดาล ตริงบาดาล (ระยอง)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลาภุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริบุญลาภุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทองกวาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ผัก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Mucuna pruriens*

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาธาตุ แก้อโรคลิ้นประสาทต่าง ๆ ผักขับพยาธิในท้อง เมล็ดชงน้ำร้อนเป็นยาขับปัสสาวะและมารน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. ชื่อทองกวาวนี้ยังอาจหมายถึง กวาวคัน (*Butea frondosa*) หรือ กวาว (*Pueraria mirifica*) ชื่อเหล่านี้มีความสับสนกันบ้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๗ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทองพันชั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ กิ่งเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองคันทั่ง หน้ำมันไก่

Rhinacanthus nasutus (R.communis)

๑๕. ประโยชน์ ใช้บำบัดโรคกลากเกลื้อน โดยแช่รากในสุราหรือน้ำส้ม ใบเป็นยาขับพิษไข้ ใช้ผสมยาเขียว ใบแห้งคั่วขงน้ำกินต่างชาเป็นยาระบายและขับปัสสาวะ น้ำคั้นหรือน้ำต้มยา รากและใบ แก้กษัยกลาก และโรคผิวหนัง หลายชนิด รากทำยาของเหล้าแก้กลากเกลื้อนผื่นคัน เมล็ดอบเสื่อผ้าให้มีกลิ่น กิ่งต้มกับเสื่อผ้าให้มีกลิ่นหอมเยี่ยงลูกชด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรของ คร.พยอม ศันติวัฒน์ หน้า ๑๓๑ กล่าวว่าใบและรากมีสาร Oxymethylanthraquinone น้ำคั้นจากใบใช้ทาภายนอก แก้กกลากเกลื้อน และโรคผิวหนัง ใบขงต้มเป็นยาระบายและขับปัสสาวะ
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๗ บอกวิธีใช้ใบสดและรากสด รักษา กลากเกลื้อนเช่นกัน

๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๓๗ มีรายละเอียดเกี่ยวกับทองพันชั่งพร้อม
ตำรับยา
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๔ กล่าวว่าใบและรากใช้เหมือนข้างต้น มีชื่อ
อื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ทองพันชูลย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บัญรทนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๓ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทองกลางใบมน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Erythrina variegata*

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากมี alkaloid มีชื่อ erythrinine มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้อ่อนหลับและเสพติด (narcotic) เปลือกบดละเอียดอุดฟันแก้ปวดฟัน ขับเสมหะ แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง ทองกลางใบมนอีกต้น (*E. suberosa*) ใช้เปลือก ขับเสมหะ ใบขับพยาธิไส้เดือน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ เรียก *E. variegata* ว่าทองกลางใบมน ค้าง (ทองกลางค้าง ทองบ้าน ทองเผือก) เข้าใจว่าใช้เหมือนกับทองกลาง ใบมนเขียว และกล่าวถึงทองกลางใบมน (*E. indica* และ *E. suberosa*) ว่าใบขับไส้เดือนแก้ริดสีดวง แก้ม ตอกขับโลหิตระดู ลูกบำรุงน้ำดี เปลือกแก้ เสมหะ แก้ม นีว กะพีแก๊พชผี แก่นแก้ฝีในท้อง รากแก้พิษทั้งปวง เปลือกต้มเป็น ยาศคลม ใบคว่ำให้เกรียมเป็นยาเย็นดับพิษ ใบแก้สด ๆ รมควันได้ แล้วนี้ ขุนน้ำ

สุราปิดแผล (gangrene และเนื้อร้ายที่บวม) จะดูหนอง น้ำคั้นในท้องหล้าง ;
หยดคณา บางแห่งใช้เปลือกแก้ดีพิการ ตัดใช้ แก้วตาบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่าทองบก
ทองแค ทองกี

๓. ตำราสรรพคุณยาไทยของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๘ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๗ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทับทิม

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ผล เปลือกต้น เปลือกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Punica granatum

๑๕. ประโยชน์ ผลมี malic และ ascorbic acid ใช้แก้โรคสักปิดสักเปิด เปลือกผลมีรสฝาดมี tannin สูง ๒๒-๒๔% ใช้แก้โรคท้องร่วง โรคที่เกี่ยวกับทางเดินอาหาร เปลือกต้น และเปลือกรากเป็นยาขับพยาธิตัวดี ในเปลือกลำต้นมีอัลกาลอยด์ ๐.๓๔-๐.๖% เปลือกราก ๐.๓% อัลกาลอยด์ที่พบในเปลือกต้นและเปลือกราก คือ Pelletierine และ Isopelletierine ในการใช้เปลือกต้นและเปลือกรากต้องเก็บใหม่ ๆ ถ้าเก็บนานจะมีประสิทธิภาพลดลง ได้บอกวิธีปรุงยาถ่ายพยาธิไว้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๔ และ ๔๔ บอกวิธีใช้เปลือกสด ของรากเป็นยาถ่ายพยาธิตัวดี ตัวกลม และใช้เปลือกผลแก้ท้องร่วง บอกชื่ออื่น ๆ ไว้หลายชื่อคือ มะก้อ (พายัพ) พิลา (หนองคาย) พิลาขาว มะก่องแก้ว (น่าน) มะเก้ายะ (เหนือ) หมากจิ้ง (ฉาน-แม่ฮ่องสอน)

๒. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๖ กล่าวว่าน้ำและดอกหันทิม เป็นเครื่องปรุงยาธาตุ เม็ดแก้ท้องเสียบำรุงหัวใจ รากและเปลือกผล ใช้เหมือนข้างต้น ในรากมีด่าง (alkaloid) ๒ ชนิดเหมือนที่กล่าวข้างต้น
๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๕ กล่าวเหมือนข้างต้น คือ ใช้เปลือกราก เปลือกต้นเป็น Taenidafuge
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๔ กล่าวอ้างอิงถึงหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทรี วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย
ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๗๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทานตะวัน

๑๓. ส่วนของพืช ราก แกนต้น ใบ ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขอนตะวัน บัวทอง
Helianthus annuus

๑๕. ประโยชน์ แกนต้นขับปัสสาวะ แก้วในทางเดินปัสสาวะ ผิวในไต ปัสสาวะ เป็นเลือด, ขุ่นขาว
โกรธรม แผลมีเลือดออก ดอกขับลมทำให้ตาสว่าง แก้วริ้วเวียน หน้าบวม บิบบมคลูก
แก้หลอดลมอักเสบ (ใบและดอก) ฐานรองดอกแก้อาการปวดหัว ตาลาย ปวดฟัน
ปวดท้องโรครกระเพาะ ปวดประจำเดือน ผิบบวม เมล็ดแก้บิดมูกเลือด ขับหนองใน
ฝีฝีกบิว ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ แก้วโอ แก้วไซ้หัด เปลือกเมล็ด แก้วอาการหูอื้อ
รากแก้อาการปวดท้องแน่นหน้าอก ฟกช้ำ เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ห้ามใช้ใน
หญิงท้อง มีตำรับยาถึง ๑๖ ตำรับ มีรายงานทางคลินิก ผลทางเภสัชวิทยาและสาร
เคมีที่พบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๒ กล่าวว่าเมล็ดยามี fixed oil เป็นอาหารและใช้เหมือนข้างบน ใบรักษาหิด เบาหวาน เปลือกและดอกทำ
คิงเจอร์แก้วไซ้
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๗ ไม่กล่าวถึงสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทำมั่ง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

แมงคา ไม้มงคา

Litsaea petiolata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกผสมยาขับผายลม แก้ก้องอืดเพื่อ จุกเสียดแน่น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิเวศรรมตา การพิมพ์	๒๕๒๒	๔๕ ๑๘๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หุ้่งฟ้า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระหุ้่งฟ้าไห้ หุ้่งฟ้าไก่ (ชุมพร) ดินเทียน (สงขลา) พวมพร้าว (ปัตตานี)
Alstonia macrophylla

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ บำรุง (tonic) รักษาโรคมมาเลเรีย แก้บิด ขับระดู รากผสมยารับ
ประทานบำรุงกำลัง ใบตำผสมน้ำมันมะพร้าว ทำให้ร้อนใช้เป็นยาพอกแก้ข้อต่อเคลื่อน
เปลือกต้นและใบมีแอลคาลอยด์ macralstonine และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๓ กล่าวว่ารากบำรุงกำลัง
บำรุงความกำหนัด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ กระหุ้่งฟ้า กะหุ้่งฟ้า
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๘ ใช้เปลือกเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๗๑ ๕๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทุเรียน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกลูก ราก ลูกดิบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ทุเรียน

Durio malaccensis

๑๕. ประโยชน์

เปลือกลูกมีรสฝาดสมาน รากคุมธาตุ ใบทำให้หนองแห้ง ขับพยาธิ ลูกดิบมีรสฝาด แก้กูกเสียดในท้อง แก้เลือดออกไรฟัน เปลือกผลปรุงเป็นยาแก้โรคน้ำเหลืองเสีย แก้เด็กเป็นพุพองหรือฝีตาน ผิที่ราวง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๕ กล่าวถึงทุเรียน (*D. zebethinus*) ว่าเนื้อทุเรียนมีธาตุกำมะถันปนอยู่ รับประทานมาก ๆ ทำให้เกิดความร้อน แต่แก้แผลโรคผิวหนังได้ ทำให้ผิแห้ง และเปลือกลูกใช้เหมือนขี้างบน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่า pulp จากผลมี sulphur มากกินเป็นอาหาร และรักษาโรคผิวหนัง ใบและรากแก้ไข้ เปลือกผลฝาดสมาน ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวถึงทุเรียนเทศ (ทุเรียนแขก) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Annona muricata* ใช้เมล็ดและผลดิบ แก้บิด ผาคสมาน ทำให้คลื่นไส้อาเจียน เปลือกต้นมี alkaloid เป็นพิษ สกัดให้กบจะชก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อผู้แต่ง ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๗๒ ๔๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เท้ายายม่อม (ต้น)

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จรดพระธรณี กล้วยาลันจัน ปู่เจ้าหายใจไม่รู้ชาติ กาชะลอง เท้ายายม่อมหัวเมียบ
พญารากเตี้ย *Clerodendron siphonantus*

๑๕. ประโยชน์ ไม้ระบุว่าส่วนไหนเป็นยาขับเสมหะ ยาขับพิษไข้ทุกชนิด แก้อ่อนใน บางแห่งใช้รากตำ
หรือผสมกับสุรารับประทาน แก้อหิวถึง ใช้กากพอกหรือทาปากแผลถอนพิษงู แก้อ่อนใน
กระหายน้ำ แก้อาเจียน ทืดไอและพิษฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๖ กล่าวถึงเท้ายายม่อม
(*C.indicum*) เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบน ใช้รากเป็นยาแก้พิษไข้ พิษกาฬ
กระทั่งพิษไข้ทรพิษ ไข้เหนื่อ ทุกอย่าง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ไม้เท้าฤาษี
ไม้เท้ายายม่อม กล้วยาลันจัน (เชียงใหม่) บางแห่งเรียกชนิดแดงว่าปทุมราชา
๒. หนังสือเล่มเดียวกับ (๑๖) ๑. หน้า ๘๗ ยังกล่าวถึง เท้ายายม่อมป่า
(*Trigonostemon longifolius*) ใช้รากทำยาบำรุงกำลัง ผ่อนเอาน้ำทา
แก้พิษผึ้งต่อย ถูกแมงกะพรุนไฟ

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับ ๒ หน้า ๑๔๑ บอกวิธีใช้รากแก้แพ้อีกเล่ม
ปวดบวมแมลงสัตว์กัดต่อย
๔. หนังสือหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ.ชลอ อุตทภาชนัน
หน้าผนวกข้อ ๑๐ กล่าวว่ารากและใบใช้เหมือน ๆ ข้างต้น และช่วยเจริญอาหาร
ขับพยาธิอีกด้วย
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๒ กล่าวถึงท้าวยายม่อมว่า
แก้เสมหะ (เข้าใจว่าเป็นต้นเดียวกับข้างบน)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๗๓ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เห้ายายม่อม (หัว)

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวเห้ายายม่อม ว่ามพระยาหอกหล่อ(สระบุรี)
Tacca pinnatifida

๑๕. ประโยชน์ หัวมีแป้งเป็นอาหารอย่างดีสำหรับคนไข้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๑ กล่าวเช่นกัน
๒. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ศ.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้า ผนวกข้อ ๔. กล่าวว่าใช้หัวหรือเหง้าเหมือนข้างบน เป็นยาบำรุงกำลังให้แก่นคนไข้ บำรุงหัวใจทำให้สดชื่น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๘๓ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนกิ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือกต้น ราก ดอก ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เทียนขาว เทียนไม้
Lawsonia inermis

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้พอกแผลสด ห้ามเลือด แก้เจ็บขบ เล็บเป็นแผลเจ็บ หรือเป็นหนองฝี แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลบวมพช้ำ ผิวหนังอักเสบ แก้เจ็บคอ บอกริใช้และตำรับยา ผลทางเภสัชวิทยาและสารที่พบโดยละเอียด มีหมายเหตุประโยชน์อื่น ๆ ที่ใช้กันอีกได้แก่น้ำต้มเปลือกต้นแก้แผลไหม้ น้ำร้อนลวก ดิข่าน บำบัด ฝี ชับน้ำเหลืองเสียในโรคเรื้อรัง และโรคผิวหนังเรื้อรัง รากและใบเชื่อว่ามีฤทธิ์ขับประจำเดือน ขับพยาธิ แก้อาการผิดปกติเกี่ยวกับระบบประสาททั่วไป รากขับปัสสาวะ ผาดสมาน น้ำต้มจากรากผสมผงครามกิน ทำให้แห้ง ดอกชงเอาน้ำทาแก้แผลบวมพช้ำ กินแก้ปวดศีรษะและขับประจำเดือน ยอดอ่อนต้มน้ำให้เด็กกินแก้ท้องเสีย ใบสกัดมาทำขี้ผึ้งทาแก้คันแฉก และทาบาดแผลเรื้อรัง ใบต้มน้ำจิบกินแก้เสียงแหบ แก้ตกขาว กินหลังคลอด แก้ปวดท้อง และกามโรค น้ำคั้นจากใบสดแก้การทสุงสูจิเวลานอนหลับ ใบกระตุ้นการเจริญของผมและเล็บ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือสมุนไพร (แปลงสมุนไพร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๑๗ เรียกเทียนกิ่งดอกขาวและเทียนกิ่งดอกแดง ใช้รากแก้เจ็บตา และเหมือนข้างต้น ใบผาดสมาน และเหมือนข้างต้น เปลือกและดอกใช้เหมือนข้างต้น
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๑ เรียกเทียนตันหรือเทียนย้อม ใช้ใบและยอดอ่อนรักษาโรคที่เกิดกับเล็บไค้ดีมาก และใช้ยอดอ่อนต้มกินแก้ท้องร่วงได้ดี มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือเทียนป้อม
 ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๘ เรียกเทียน (เทียนตัน) กล่าวว่าใบเทียนมีรสฝาด ใช้ยอดสีแดง ๆ ต้มกินแก้ท้องร่วง บิด มูกเลือด และใช้ใบพอกเล็บกันเล็บถอด ใบให้สีเหลืองใช้ย้อมผ้า
 ๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๘๘ เรียกเทียนกิ่ง (เทียนย้อม) กล่าวว่าใบมีสาร naphthaquinone ชื่อ Lawsone และ tannin ใช้ย้อมสีตราเล็บ ผมให้สีน้ำตาลปนแดง หรือขัดย้อมหนัง สาร naphthaquinone ฆ่าเชื้อหนองได้ จึงใช้พอกเวลาเล็บถอด หรือจุ่มเล็บเป็นหนอง และใบเทียนบึง โฟงน้ำดื่มแก้ท้องร่วง
 ๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ บอกวิธีใช้ใบเทียนกิ่งกันเล็บถอด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๘๘ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัตุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เทียนแกลบ

๑๓. ส่วนของพืช

ผลแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ผักจืดอนท้า สุยเชียง

Foeniculum vulgare

๑๕. ประโยชน์

ประกอบด้วยน้ำมันหอมระเหย ๐.๘ - ๔% ส่วนใหญ่เป็น anethol ๕๐-๖๐% และ (+) - fenchone ใช้ผลทำยาออก ใช้กินขับลมแก้ท้อง อืดเพื่อในเด็ก น้ำมันหอม ใช้แต่งกลิ่นยาและอาหาร

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๒ กล่าวว่า เมล็ดมีรสเผ็ดร้อน เล็กน้อย ใช้แก้ลมชื้นเบื้องสูง ทำให้หูอื้อตาฉาย เขม่นตามหน้า ขนหัวลุก
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๑ กล่าวเหมือนข้อ ๑ และใช้น้ำมันเทียนแกลบ ผสมกับยาถ่าย แก้ไขท้อง แก้ท้องขึ้น แก้ปวดท้องเด็ก
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวว่า เทียนแกลบ มีรสเผ็ดร้อนแหลม ชิบเสมหะ แก้ตัวพยาธิ แก้ท้องผูก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนชม

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

-

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีรสขมแก้คลื่นขี้มรั่วและตีพลง ครั้นเนื้อตัว นอนผวา สดุ้ง หลับ ๆ ตื่น ๆ
แก้ลมในกองบาทจิต บำรุงหัวใจขาด และสัดตกะวาด

๑๖. หมายเหตุ

๑. พืชต้นนี้เป็นไม้พันธุ์ต่างประเทศ ไม่ปรากฏลักษณะต้น

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๑ ก็กล่าวเช่นเดียวกัน และยังแก้ไข

๓. จำพวกเทียนอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

หน้า ๑๐๑-๑๐๓ และหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๙-๒๘๐ ได้แก่

๓.๑ เทียนตากบ ใช้ขับลม

๓.๒ เทียนลาวด แก้กัวเรบ นอนสดุ้งผวาสะท้าน คลั่งเพื่อ ชันน้ำดีให้ตกใน
ลำไส้ แก้กัวเตา บำรุงผิวพรรณให้สดชื่น

๓.๓ เทียนสัดตบุษย์ แก้มครรภรักษา แก้กษอันระส่ำระสาย แก้ไข้จับ ให้หอบ
ให้สะอึก

๓.๔ เทียนเกล็ดหอย แก้มริงเวียน หน้ามืด ตามัว แก้โรคลิหิตจาง ปลายมือ
ปลายเท้าเย็น เป็นสินค้ามาจากต่างประเทศ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรม้วน

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนขาว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่หระ
Caraway

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแก่สุกแห้งมีน้ำมันหอมระเหย ๓.๕-๖% ในน้ำมันมี carvone เป็นยาขับแก๊สในท้อง ใช้ทำน้ำกระสายยาแก้ท้องขึ้น ปวดท้อง สำหรับเด็ก ๆ และโบราณกล่าวว่ามีแก้เสมหะผูกแก้น้ำ ขับระดูขาว

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวยังกล่าวว่า เทียนขาวคือ Caraway ส่วนยี่หระเป็นไม้อีกพันธุ์หนึ่งเรียก Cumin seeds
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๗ กล่าวว่าเทียนขาวหรือยี่หระ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Carum carvi* ใช้เมล็ดขับลม แก้อืดพิการ ขับเสมหะ แก้น้ำ ขับระดูขาว
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๖๕ กล่าวถึงยี่หระ (Cumin) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cuminum cyminum* ใช้ผลแต่งกลิ่น ยาธาตุเจริญอาหาร ผาคสมาน
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔ กล่าวเหมือน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๕๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนคำ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Nigella sativa*

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย 0.5% fixed oil 35-42% ใช้ปรุงอาหารได้ ในน้ำมันหอมระเหยมี carvone, d-limonene และ cymene ยังมี Nigellone ซึ่งพบว่าออกฤทธิ์ต้านฤทธิ์ของ histamine ที่ทำให้หลอดเลือดตีบตัวในหนู ซึ่งน่าจะนำมาใช้ประโยชน์บำบัดอาการไอ และหอบหืด รสขมเนื่องจากสาร Nigellin ไม่มีวิตามินซี (25.7 mg/100g) ประโยชน์เป็นยาขับลม กระตุ้น ขับปัสสาวะ ขับระดู ขับน้ำนม ใช้ภายนอกแก้ผิวหนังเป็นตุ่มแตก สารสกัดจากเทียนคำ โดยใช้ อัลกอฮอล์ ข่าจูลินทรีย์ ได้หลายชนิด นิยมใช้ เทียนคำโปรยแทรกตามเนื้อผ้า ป่าน และผ้าขนสัตว์ เพื่อกันแมลง

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๐ เรียกพืชต้นนี้ว่า เทียนแดง แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์ และหน้า ๔๔ กล่าวถึงเทียนคำ (*Abroma augusta*) ประโยชน์ดูข้อถัดไป
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๖ กล่าวถึงเทียนคำ ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Abroma augusta* ใช้เมล็ดขับเสมหะ ขับลม แก้อาเจียน บำรุงโลหิต ไบและต้นแก่หนองใน เปลือกต้นขับระดู มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ รากคำ เทียนคำ หลวง (เชียงใหม่)
 ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๑ กล่าวเหมือนใน ๑๕ และถ้าใช้มาก หญิงมีครรภ์จะแท้งได้ และหน้า ๔๒ กล่าวถึงเทียนคำหลวง (*A. augusta*) ว่าเมล็ดบีบคูลูก เปลือกกรากขับระดู
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวเหมือน(๑๖) ๒.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๐ ๒๑๔	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	---------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เทียนแดง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Lepidium sativum

๑๕. ประโยชน์

เมล็ดมีอัลคาลอยด์ ๐.๑๔% mucilage 5%, uric acid 0.108 g/Kg และให้ semidrying oil 25.5% มีรสเผ็ดร้อน ขมมีกลิ่นหอม มากแก่เสมหะ แก้กลม แก้น้ำดีพิการ แก้กลมอันทำให้เกิดอาการเสียดแทงคลื่นเหียนอาเจียน อินเดียนใช้ ชับน้ำมัน ในเอธิโอเปียใช้เมล็ดบิบน้ำมันใช้เป็นยาแก้ลักปิดลักเปิดได้ และเป็นยา ฟอกเลือด

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่าเปลือกหุ้มเมล็ด (seed coat) มี mucilage มากใช้เป็นยาฟอกแผล
- ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๔ กล่าวถึงเทียนแดง อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Asclepias curassavica* (จุดอกแก้ว เมืองจีน)
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๗ กล่าวถึงเทียนแดงต้นเดียวกับ (๑๖) ๒.
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔ กล่าวถึงสรรพคุณของ เทียนแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๔๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนตาตึกแดน

๑๓. ส่วนของพืช น้ำมันหอมระเหยจากการกลั่น
ผลแก่ที่แห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชีลาว (โคราซ)
Anethum graveolens

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันหอมระเหย เป็นยากระตุ้น แต่งกลิ่นและขับลม มีส่วนประกอบสำคัญคือ
carvone, limonene, terpenes

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๔ เรียกพืชนี้ว่า เทียนข้าวเปลือก ส่วนเทียนตาตึกแดน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Herachum siamicum* ประโยชน์ของเทียนข้าวเปลือก กล่าวไว้ว่าเป็นยาบำรุงกำลัง ขับลม แก้ชีพจรอ่อนหรือพิการ แก้นอนสะดุ้ง (โทษน้ำดี) แก้กลิ้ง ส่วนเทียนตาตึกแดนใช้บำรุงธาตุ แก้เสมหะ พิการ แก้ก้ำเขา
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๐ เรียกชื่อและกล่าวเหมือน (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ดนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนนา

๑๓. ส่วนของพืช ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ *Jussiaea linifolia*

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาพอก รักษาสิว รักษาซิทิลิส ทั้งต้นทำสีย้อมสีดำ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงเทียนน้ำซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Jussiaea suffruticosa* (*J. erecta*) ใช้ใบซึ่งมี mucilage เป็นยาพอก และทั้งต้นชับลม แก่ท้องอืดเพื่อ ขับปัสสาวะ ขับพยาธิ เป็นยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๘๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เทียนบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Impatiens balsamina*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมันประกอบด้วย กรดไขมันหลายชนิด และมี parinaric acid ทำให้แตกต่างกว่าน้ำมันชนิดอื่น น้ำมันใช้ประกอบอาหาร จุดตะเกียง ให้แสงสว่างได้ ดอกสกัดด้วย แอลกอฮอล์ ได้สารมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ *Sclerotinia fructicola*, *Colletotrichum lindemuthianum* และพวกเห็ดราที่ทำให้เกิดโรคชนิดอื่น ๆ อีก สารสำคัญที่มีคือ 2-methoxy-4-naphthaquinone ใบเป็นยาพอก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฮันดับที่ ๒ หน้า ๙๔ และ ๑๔๖ บอกวิธีใช้เมล็ดแห้งของต้นเทียนชนิดดอกสีขาวทำเป็นยาขับประจำเดือน และใช้ใบเป็นยาพอกผู้มีชื่ออื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ เทียนดอก เทียนไทย เทียนสวน เทียนขาว จึงกะฮวยใจกะฮวย

๒. หนังสือชื่อพิชฌมุนไพโร และประโยชน์ หน้า ๕๖ กล่าวว่าดอกและใบใช้แทนเทียนกิ่ง
ใช้พอกเล็บกันเล็บถอดฉีก
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๕๘ เรียกเทียน (เทียนดอก)
กล่าวว่าสรรพคุณกำลังคันคว่ำ
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๘๒ เรียกเทียนดอกกล่าวว่าแพทย์ไทยไมใคร
รู้จักใช้ แต่แพทย์จีนใช้ใบตำพอกเล็บเหมือนข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เทียนเยาวภาณี

๑๓. ส่วนของพืช

เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ว่านเยาวภาณี (ใต้) ผักชีกระเทรียง (ภาคเหนือ)
Artemisia scoparia

๑๕. ประโยชน์

เมล็ดปรุงเป็นยากระจายเสมหะ และขับลมในท้อง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๗๔ กล่าวว่าเมล็ดมีกลิ่นหอมร้อน ๆ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างคั้น
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๗ กล่าวว่าเทียนเยาวภาณี (Parsley) ใช้เมล็ดซึ่งมีน้ำตาลแป้ง น้ำมันหอมระเหย ซึ่งมี apiol glucoside ชื่อ apiin ใช้ในรายที่ประจำเดือนไม่ปกติ (amenorrhea) ปวดประจำเดือน (dysmenorrhea) และใช้แต่งกลิ่นน้ำซอส

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุท และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพรเล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัยของ โครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพรเล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๔๗ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โทงเทง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บำตอมต็อก (เชียงใหม่) หล้าถงเถง (อ่างทอง) โคมจีน เผาะแผะ ทุงทึง มะก่องเข้
Physalis minima

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสเย็นจัด ขมไม่มีพิษ ข่าแมลง แก้กษัย ตีข่าน บีสสวาระขัด ไอหืดเรื้อรัง ดานขโมย
ผีประจำร้อย แผลมีหนอง ฝี บวม เจ็บคอ หลอดลมอักเสบ รากแก้บิดมีตัว มีรายละเอียดย
วิธีใช้ ข้อห้ามใช้ ตำรับยา รายงานผลทางคลินิค และสารเคมีที่พบ

๑๖. -หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๙ และ ๑๓๓ บอกวิธีใช้ต้นแห้งปรุง
เป็นยารักษาโรคหืดและไข้เยื่อหุ้ม ผลแห้งปรุงยา รักษาแผลในปาก มีชื่ออื่น ๆ
อีกได้แก่ ปุงตึง (ปัตตานี) หล้าต้อมต็อก ทุงทึง
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๖ กล่าวว่าใบเป็นยาพอกแผล
แก้หนองใน โดยใช้ร่วมกับผักกาดน้ำเนื่องจากมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ เป็นยาพอกแก้ปวด
ศีรษะ แก้ทอนซิลอักเสบ รักษาฝีในคอ น้ำจากใบผสมน้ำมันจากเมล็ดสุพรรณผักกาด
(mustard oil) หยอดหูแก้ปวด รากแก้ไข้ซิบพยาธิ ในชวาแก้เบาหวาน ผลขับ
ปัสสาวะ ระบายอ่อน ๆ ชื่นน้ำเหลืองเสีย แก้ไขข้ออักเสบบำบัดโรคทางเดินปัสสาวะ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๔ กล่าวว่า เป็นยาเย็น แก้ร้อนใน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกแก้พิษฝี พกบวมอักเสบ น้ำคั้นชุบสำลีอมข้างแก้ม ค่อย ๆ กลืนทีละน้อย แก้พิษฝีในคอ นิยมใช้อมแก้ต่อมทอลซิลอักเสบเจ็บคอ
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๓ กล่าวว่า ใช้เหมือนข้างต้น และอาจใช้ทั้งต้นตำละลายน้ำล้างสายชู ก็ได้ใช้เหมือนข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไทรย้อยใบแหลม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โย (พายัพ) ไทร (นครราชสีมา) ไทรกระเบื้อง (ประจวบ)
Ficus benjamina

๑๕. ประโยชน์ รากที่ห้อยย้อยลงมา ใช้ปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว แก่ปัสสาวะพิการ สีเหลืองแดง
ขุ่นข้น เป็นตะกอน แก่ทางเดินปัสสาวะอักเสบ ขับระดูขาว แก่หนองใน และบำรุง
น้ำนม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าเปลือกต้นมีแทนนิน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๗ เรียกต้นนี้ว่าไทรย้อย ประโยชน์เหมือน
ข้างบน
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔ กล่าวถึงไทรย้อยใหญ่
(F.retusa) ใช้เหมือนไทรย้อยใบแหลม
๔. ส่วนไทรใหญ่ (F.obtusifolia) และไทร กร่าง (F.gibbosa, F.spp
อื่น ๆ) ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๗๐ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ธรณีสาร

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Phyllanthus pulcher

๑๕. ประโยชน์ ใบตำผงผสมพิมเสน ใช้กวาดคอเด็กแก้ตัวร้อน แก้พิษ ดานทรายของเด็กได้ดี และขับลม

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๒๐ กล่าวเหมือนกัน
 ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๔๗ เรียกพืชนี้ว่า ว่านธรณีสาร ใช้ทั้งต้นต้มกิน แก้ปวดท้อง ใช้ล้างตาแก้ตาเจ็บ
 ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๔ เรียกว่านธรณีสาร ใช้เหมือนใน ๑๕. และมีชื่ออื่น ๆ ว่า เสนียด, มงคลล่างกระระกึณี มะขามป้อมดิน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๐๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นนทร

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ะราง ะล้าง (โคราช) ราง (อีสาน) คางงู ช้าขาม (เลย)
Peltophorum dasyrachis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมีรสฝาดรับประทานกล่อมเสมหะและโลหิต แก้ก้องร่วง ขับลมผาย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงนนทรอีกต้น (*P.inerme*) ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๘ กล่าวถึงนนทร (*P.inerme*) ว่า เปลือกฝาดสมาน แก้บิด
๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๔๗ กล่าวถึงนนทร (*P.dasyrachis*) เหมือนข้างต้น และเป็นยาขับโลหิต ขับผายลมด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๐๐ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นมจ้ว

๑๓. ส่วนของพืช ราก เนื้อไม้ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Artabotrys harmandii

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบททางภาคเหนือใช้เนื้อไม้และรากกินเป็นยาแก้ไข้กลับไข้ซ้ำ (กินของแสดงเป็นพืช) ทางสกลนครใช้รากกินแก้โรคผอมแห้งของสตรีที่คลอดบุตรเนื่องจากอยู่ไฟไม่ได้ และบำรุงให้เกิดน้ำนม ผล ต่ำให้ละเอียดผสมน้ำทาแก้ตุ่มคันเป็นเม็ดตามตัว เป็นยาถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า ๑๒๑ กล่าวถึง ประโยชน์ทางยาของนมจ้วหรือนมวัว ซึ่งเหมือนกับกล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมการ พิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๔๑๔	๗. หน้า ๓๐๑ จำนวนหน้า ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	-----------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นมตำเรีย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชื่อแก้วชวย (จีน)

๑๕. ประโยชน์ แพทย์ชนบทใช้ทั้งใบและ เถาปรุงรับประทานเป็นยาขับโลหิตระดูสตรี นอกจากนี้ใช้ใบโขลก
ละเอียดพอกปิดฝีและฟกบวม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ หน้า
๑๑๔ กล่าวถึงนมตำเรียมี ๒ ชนิด คือ *Hoya parasitica* และ *Hoya ovalifolia*

แต่เข้าใจว่า ๒ ต้นนี้เป็นไม้ชนิดเดียวกัน ประโยชน์ทางยาใช้ทั้งต้นเข้ายารับประทานเป็น
ยาขับประจำเดือนสตรีโดยมากผสมเข้ากับต้นหางไหล มะไฟเดือน ๕ เอื้องเพ็ชร์ม้า ทองตั้ง
พริกไทย ชิง กะทือ ไพลเป็นยาขับประจำเดือนดีมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๐๑ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพจนานาม

๑๓. ส่วนของพืช ราก เนื้อไม้ ใบ ผล เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ เมฆสาว

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยา แก้กสันเหียนอาเจียน เจ็บเอว เนื้อไม้และราก แก้ไข้หัวจำพวกเหือด
หัด อีสุกอีใส คำแดง ไข้พิษ ระงับความร้อน ใบขยี้แช่น้ำทาและพ่นแก้อ่อนใน ผลต้มกิน
และอาบ แก้กวาง เด็กสั้วร้อน เปลือกต้นเป็นยาบำรุงน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ ๑. พืชนี้ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์บอกไว้

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๒๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศเมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๐๒ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นมสวรรค์

๑๓. ส่วนของพืช ราก ต้น ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เข็มฉัตร เข็มขาด *Clerodendrum paniculatum*

๑๕. ประโยชน์ ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่า

ราก แก้กษิษฝิฝายใน (แก้รั้งโรค) แก้ไข้เพื่อโลหิต แก้ไข้เหนือ ขับลมให้ช้ำนออกมาทั่วตัว

ต้น แก้กษิษตะขาบแมลงป่องต้อย และแก้ฝิฝักบัว

ใบ แก้ลมในทรวงอก และแก้กษิษฝิฝิตาษ

ดอก แก้โลหิตในอุทร แก้กษิษสัตว์ฝิฝิกฝิฝาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ

หน้า ๑๑๕ กล่าวถึงนมสวรรค์ตัวผู้ (*Clerodendron paniculatum*) นมสวรรค์ตัวเมีย (*Clerodendron villosum*) ว่ามีสรรพคุณต่าง ๆ ซึ่งเหมือนกับนมสวรรค์ข้างต้นทุกประการ ต้นไม้ทั้ง ๒ ต้นนี้ยังมีชื่อไทยเรียกอีกหลายชื่อ ได้แก่ นมสวรรค์ตัวผู้ หรือพุ่มหวมก พนมสวรรค์ บึงแอง บึงตาไก่ สาวสวรรค์ นมสวรรค์ตัวเมียหรือนมสวรรค์ป่า มะปิงเง นมหวาน

๒. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวถึง นมสวรรค์ตัวผู้ และตัวเมียแยกกัน สรรพคุณต่างกัน แต่เหมือนใน ๑๕ ซึ่งกล่าวรวม ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม คันทิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้อยหน่า

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Anona squamosa

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีน้ำมัน ๔๔% มีฤทธิ์ฆ่าเหาได้ โดยใช้เมล็ดตำผสมกับน้ำมันมะพร้าว ชะโลมศีรษะทิ้งไว้สัก ๑-๒ ชั่วโมง จะฆ่าเหาได้ ในการใช้ควรระวังมิให้เข้านัยน์ตา เปลือกตำ ริมฝีปาก และรูจมูก เพราะทำให้เกิดอาการแสบร้อน ใบน้อยหน่ามีกลิ่นเหม็นเขียว ใช้โหลกผสมน้ำมันมะพร้าวใช้ในการกำจัดเหาได้เช่นเดียวกัน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๒, ๑๑๔ บอกวิธีใช้ใบและ เมล็ดสดของน้อยหน่า ทำเป็นยารักษาเหาและเหิด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๕ กล่าวว่าใบโหลกปน พอกแก้ฟกบวม ฆ่าพยาธิผิวหนัง กลากเคลื่อน รับประทานภายในฆ่าเชื้อโรค ขับพยาธิในลำไส้ เปลือกต้นรสฝาดสมาน รากยาระบาย เปลือกผสมฝนกับสุราทาแก้พิษงูกัด มีชื่ออื่น ๆ ว่า มะนอแน่มะเขียบ (เชียงใหม่, มหาสารคราม)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๔ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวเพิ่มเติมว่าผลดิบฝาดสมาน แก้ก้องเสีย แก้กิด และยังกล่าวถึงน้อยโหน่ง (*A. reticulata*) ว่าเปลือกต้นฝาดสมานแก้ก้องเสีย แก้กิด ผลดิบฝาดสมานและขับพยาธิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียงหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุเก่า

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นาคราช

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ไส้หนุมาน

Aporocactus flagelliformis

๑๕. ประโยชน์

เถาสุมให้เป็นถ่าน ผสมกับยาเย็นอื่น ๆ เช่น เขากวางสุม ใช้ทำยาพอกแก้พิษงู
ตะขาบแมลงป่องต่อยกัด เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๒ กล่าวถึงนาคราช อีกพวกหนึ่งซึ่งเป็นไม้จำพวกเฟิร์น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Davallia denticulata*, *D. fijiensis* และ *D. solida* ๒ ชนิด แรกเถาเป็นเกล็ดเล็ก ๆ ทั้งเถาบางที่เรียกเกล็ดนาคราช ใช้เถาแก้พิษ ส่วนชนิดที่ ๓ เกาะตามภูเขาที่มีตะไคร่น้ำจับใช้เถาทำยาเช่นกัน รากของพวกนี้ใช้ตำพอกแก้พิษอีกเสบปวดแสบปวดร้อน และพิษสัตว์กัดต่อย
- และหนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๒ ยังกล่าวถึงนาคราชอีกต้น (*Nyctocereus serpentinus*) แต่ยังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช นางนูน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่นูน อะนูน ผักสาบ (พายัพ)

Adenia pierrei, *A. viridiflora*

๑๕. ประโยชน์ รากผสมเป็นยาแก้ไอ แก้โลหิตสตรี ผดอันตองและยอดอ่อนรับประทานเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชนจำกัด	๒๕๒๔	๘๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

นางแย้ม

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

บึงชะมด บึงข้อน (ภาคเหนือ) บึงสมุทร (เชียงใหม่) ส้านใหญ่ (นครราชสีมา)
Cherodendron fragrans

๑๕. ประโยชน์

ใบแก้โรคผิวหนังผื่นคัน รากขับระดูขาว แก้หลอดลมอักเสบ แก้เหน็บชา รวมทั้งเหน็บชาที่มีอาการบวมหน้า ริดสีดวงทวาร ตากแผล กระจุกสันหลังอักเสบเรื้อรัง แก้ปวดเอว และปวดข้อ มีตำรับยาและวิธีใช้รักษาโรคดังกล่าว สารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๑ กล่าวว่าใช้รากผสมกับน้ำปูนใส ทารักษาเริ่ม งูสวัด ต้มรับประทานแก้ฝีภายใน ขับปัสสาวะ และยังกล่าวถึงนางแย้มป่า (*C. infortunatum*) ว่าใช้เหมือนกับนางแย้ม
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ กล่าวว่ารากแก้พิษ เพื่อฝีภายใน ขับปัสสาวะ แก้โรคลำไส้ตีพิการ
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๗ กล่าวว่าใบใช้ประคบรักษาไขข้ออักเสบ รักษาโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้ำเต้า

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Lagenaria leucantha* (L.vulgaris)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในผลเป็นยาถ่าย แก้อืด เมล็ดให้น้ำมันเป็นยาหล่อลื่น ใช้พอกศีรษะแก้ปวด ขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๒ กล่าวว่าน้ำเต้าว่ามี ๔ ชนิด รูปร่างของผลต่างกัน ประโยชน์ใช้รากเป็นยาแก้ดีแห้ง ขับน้ำดี ใบเป็นยาดับพิษ แก้อืดร้อนร้อนในกระหายน้ำ ยาเขียวมักใช้น้ำเต้านี้ ภายนอกใช้ใบสด ผสมขี้วัวขี้ลูกเข้ากันตีผสมสุราทาถอนพิษร้อน แก้ฟกบวม แก้ฟกตามตัว แก้เริมและงูสวัดได้ดี มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะน้ำ (เหนือ)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๖ กล่าวว่าใบสดโขลกคั้นน้ำทาแก้ฟกบวม แก้โรคผิวหนังทุกชนิด และใบแห้งปรุงยาเขียว ดับพิษไข้ พิษอักเสบทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ มะน้ำเต้า (พายัพ) น้ำเต้างาช้าง (อย่างลูกยาว)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้ำเต้าต้น

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Crescentia cujete*

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบ เป็นยาระบายอ่อน ๆ ใช้มากทำให้ท้องเสีย เนื้อในผลขับเสมหะ แก้ไข้
พอกแก้ปวดศีรษะ แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๖ กล่าวว่ากำลังค้นคว้าสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช น้ำลายพังพอน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Andrographis paniculata*

๑๕. ประโยชน์ ใบมีสารรสขมละลายได้ในน้ำ สารรสขมเป็น lactone มีชื่อว่า Andrographolide ในอินเดียใช้น้ำคั้นจากใบสดผสมกับเครื่องเทศ เช่นอบเชย กานพลู กระวาน ฯลฯ ทำเป็นยา เม็ดกลม ใช้ประจำบ้านสำหรับโรคที่มีอาการผิดปกติของทางเดินอาหาร ในเด็ก ท้ายาง และยาดอกเห็ดจากลำต้นและรากแห้ง ใช้แก้ธาตุไม่ปกติ ใช้ยักษมนบำรุง ยาขับน้ำเหลือง รักษาโรคทางเดินอาหาร และมาเลเรีย สิ่งสกัดของพืชนี้มีขายในอินเดียและจีน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๓ กล่าวว่าทั้งต้นคองเห็ด แก้กิดท้องเสีย พิษงูกัดและแมลงกัดต่อย พืชนี้มีชื่อจีนว่า ชีปังกีโซ่วเช่า
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๔ กล่าวว่าทั้งต้นมีไกลโคไซด์ ๔ ชนิด ใช้เหมือนข้างบน มีเพิ่มเติมคือ รากและใบยังใช้ขับพยาธิในท้องและทั้งต้น ยังใช้แก้ใช้รากสาด ยาดอกเห็ดใช้บรรเทาอาการไข้หวัดใหญ่ได้ มีรายงานจากจีนว่า

Neo-andrographolide ซึ่งเป็นไกลโคไซด์ชนิดหนึ่งในพืชนี้ ขนาด ๒๐ มิลลิกรัม
 แก่ท้องเสียจากบิด ได้ผลในคนไข้ถึง ๕๐% ดีกว่า Chloromycetin

๓. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑. ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
 หน้า ๑๒๓ เรียกพืชนี้ว่า พืชทะเลยาใจ และกล่าวถึงอย่างละเอียดว่าทั้งต้นใช้
 รักษาโรคต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ แก้วร้อน แก้วพิษ บวม บิดจากแบคทีเรีย
 กระจายลำไส้อักเสบ ปอดอักเสบมีหนอง วัณโรค คอเจ็บ ทอนซิล หลอดลม
 เยื่อหุ้มสมอง หนองน้ำคอกอักเสบ ความดันโลหิตสูง แผลบวมอักเสบมีหนอง แผลไฟ-
 โหม้น้ำร้อนลวก งูกัด คางทูม พุชขึ้นกลางอกอักเสบ ปากอักเสบ ร่ายละเอียดดู
 จากหนังสือได้.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๔๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เนระพูสี

๑๓. ส่วนของพืช ต้น เง่า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คิงหว้า (แพร่)
Dryopteris syrmatica

๑๕. ประโยชน์ ต้นหรือเเง่าแก้ไข้กาฬ ไข้เหนือ ไข้สันนิบาต คับพิษไข้ เป็นยาฝาดสมาน แก้บิด มูกเลือด แก้ไข้ท้องเสีย เป็นยาหัวหน้าในโรคบิด แก้ปวดเบ่ง เข้ายาแก้ทรางเด็ก แก้ไข้ แก้คลื่นคอเปื่อย แก้ไอ แก้ปวด เจริญอาหาร แก้ธาตุพิการ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวว่าไม่มีน้ำจะเป็นตรรกูปาล์ม แต่กรมป่าไม้ จังหวัดแพร่เรียก *Tacca chantrieri*
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๘ เรียกพืชชนิดนี้ว่า เนระพูสีเทศ ใช้เเง่า เข้ายาธาตุพิการ แก้ปวดพิการ ลมสันนิบาต ๗ จำพวก และเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ กูดดำ หนังสือเล่มนี้ หน้า ๑๐๗ ยังกล่าวถึง เนระพูสีไทย (*Taenitis garrettii*) ใช้เเง่าเหมือนชนิดแรก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เนียม

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผอยผา เกตุเมือง เนียมสวน เนียมจีน เนียมละว้า เนียมบ้าน เนียมชั้น (พายัพ)
ม้วยดำน (เชียงใหม่) พังกะ (เลย) กะตูกกบ (สุราษฎร์) งาม (ปัตตานี)
Chloranthus inconspicuus

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงผสมยานัตถ์ แก้กษัต คัดจุมก ทำให้สมองโปร่ง รับประทานขับลมในลำไส้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๘ กล่าวถึง เนียมแดง หรือเนียมดง (*Dysophylla verticillata*) ใช้ใบปรุงเป็นยาขับลมในลำไส้
 ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่าดอกใช้อบใบชา ใบกินกับหมาก ชงน้ำดื่มแทนชา
 ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๔ กล่าวถึงเนียม แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ *Coleus aromaticus* ซึ่งเป็นชื่อของต้นไม้อีกชนิดคือ หูเสือที่กล่าวในหน้า ๔๔๒ หนังสือเล่มเดียวกันนั้น และกล่าวถึงประโยชน์ของเนียมเหมือนใน ๑๕ จึงอาจจะเป็นเนียมต้นเดียวกับข้างต้น
 ๔. หูเสือ ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Coleus amboinicus*

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๕๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

--

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โนรา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น

พญาช้างเผือก
Hiptage benghalensis

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง ข่าแมลงเป็น insecticide

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๕๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชั้ดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บรเพ็ด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จิ้งจาลิง ทางหนู เจตมูลยาน
Tinospora tuberculata (T.crispa)

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเจริญอาหาร แก้ไข้เจ็ลียง (malaria) ภายนอกใช้รักษาโรคผิวหนังฆ่าพยาธิ
 นำจากต้นและใบลงน้ำตาลในเสือก ยาชงจากลำต้นใช้เป็นยาขับพยาธิ ยาเตรียม
 กับน้ำมันมะพร้าวรักษาโรครูมาติสซึม ยาต้มจากทั้งต้นทำให้อาเจียร แก้พิษงูบางชนิด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๐ กล่าวถึงบรเพ็ดพวก *T.spp* ต่าง ๆ ซึ่งมีชื่อต่าง ๆ กันไปรวมทั้งชิงช้าชาลี (*T.cordifolia*) ประโยชน์กล่าวคล้ายข้างต้น และแก้ไข้ ขับเหงื่อ แก้กระหายน้ำ แก้ร้อนใน ใบโขลกละเอียดพอกปิดมีแก้ฟกบวมปวดแสบปวดร้อนดี
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๖ กล่าวถึงบรเพ็ด *T.crispa* และ *T.rumphii* ประโยชน์คล้ายข้างต้นแต่กล่าวไว้ละเอียดมากกว่าที่มีเพิ่มเติม คือ เถาบำรุงไพธาตุ แก้สะอึก ใบและดอกฆ่าพยาธิในท้อง ลูกแก้เสมหะเป็นพิษ รากแก้ไข้พิษอย่างแรง
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๘,๗๕ บอกวิธี ใช้เถาสดแก้ไข้ และเป็นยาขมเจริญอาหาร
๔. คู่มือสารสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๗-๔๘

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสารโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสารโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๖. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๘. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๔

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บวบขม

๑๓. ส่วนของพืช เม็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Luffa acutangula*

๑๕. ประโยชน์ เม็ดรับประทานเมื่อละ ๕-๑๐ เกรน เป็นยาขับเสมหะ เช่นเดียวกับ *Ipecacuanha* เป็นยาทำให้อาเจียนรับประทาน ๒๐-๓๐ เกรน และใช้แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงบวบขม (*L. cylindrica*) เหมือนข้างต้น และรังในลูกบวบขมพอกศีรษะแก้รังแค รังบวบแห้งหั่นผสมยาสูบ สูบฆ่าเชื้อโรคสัตว์จุมูกได้ ส่วนบวบขม (มะนอยจา-เชียงใหม่) อีกชนิดมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Trichosanthes cucumerina* ไม่กล่าวถึงสรรพคุณ
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๖ กล่าวอ้างมาจากหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา
 ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๐ กล่าวถึงบวบขม (*Trichosanthes cucumerina*) ว่า ราก ผล เมล็ด เป็นยาถ่ายอย่างแรง ขับพยาธิ ทำให้อาเจียร

ใบและต้นรักษาโรคผิวหนัง, ขับระดู ส่วนต้นข้างบนนั้น เรียกบวบเหลี่ยมใช้ราก และ เมล็ดเป็นยาถ่าย ใบทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย เมล็ดและ เนื้อใน ผลเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียร

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันฉบับที่ ๒ หน้า ๘๘, ๑๑๐, ๑๑๔ บอกวิธีใช้เมล็ดจาก ผลแก่ของบวบเหลี่ยมปรุงเป็นยารักษาโรคหืด และยาทำให้อาเจียร และวิธีใช้ รังบวบขมจากผลแก่ใช้ระดม พิษทั้ง ๒ ชนิดนี้ไม่ได้บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวว่าบวมขมแกริค สีดวงงอกและหืด ขับเสมหะ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลาอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริบุญลาอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๙ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บวบหอม

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Trichosanthes dioica*

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาธาตุซึ่งมีรสขมเล็กน้อย ทั้งยังระบาย แก้อืด บำรุงน้ำดี ผลดิบทำยาสกัดด้วย
อัลกอฮอล์ ใช้เป็นยาถ่ายที่ดีไม่มีอันตราย รากมีประโยชน์เหมือน *Elaterium* ใช้แทน
กันได้ แพทย์อินเดียเชื่อว่าใช้รักษาโรคเรื้อน แพทย์แผนโบราณกล่าวว่ารสมขมทำให้
อาเจียน และท้องเดิน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงบวบหอม หรือบวบ
กลม หรือบวบขม *L. cylindrica* ว่ารากและเมล็ดเป็นยาถ่าย ใบรักษาโรค
ผิวหนัง บิด ทำให้อาเจียร ผลเป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียร
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๕ กล่าวอ้างถึงหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๙ กล่าวถึงบวบหอม เหมือนข้อ (๑๖) ๑

๔. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ฯ หน้า ๘๘ กล่าวว่า บวบกลม มีชื่ออื่น ๆ ว่า บวบหอม บวบขม บวบอ้ม มะนอยอ้ม มะนอยขม (เหนือ) กะตอเรือ (ปัตตานี) มีชื่อวิทยาศาสตร์ *L.cylindrica* เหมือนในข้อ (๑๖) ๑. และอีกชนิดคือ บวบเหลี่ยม (บวบหวาน มะนอยเหลี่ยม มะนอยข้อง มะนอยงู มะนอย หมักนอย กะตอเรือ-ปัตตานี, เตเรซ่า-กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *L.acutangula* กล่าวถึงรายละเอียดมากตั้งแต่ลักษณะ ส่วนที่ใช้ สรรพคุณ วิธีใช้ ข้อห้ามใช้ มีรายงานทางคลินิก และผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และการเป็นพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บอระเพ็ดหุงช้าง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กลิ้งกลางคอง สบู่เลือด สบู่เลือดเครือ เปล้าเลือดเครือ
Stephania rotunda

๑๕. ประโยชน์ หัวแห้งตำผง รับประทานกับน้ำผึ้ง เป็นยาอุกกลอนเจริญอาหาร แข็งแรง ขับผายลม เป็นยาอายุวัฒนะ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๗ กล่าวว่าต้นกระจายลมที่แน่นในอก ใบ บำรุงธาตุไฟ ดอกฆ่าเชื้อโรค เรื้อน เถาขบระดู หัวแก้เสมหะ เถาคัดมันขับพยาธิ ในลำไส้ รากบำรุงเส้นประสาท ใบใส่แผลสดและเรื้อรัง หัวหั่นคองสุราเป็นยา บำรุงกำหนัด ทำให้เกิดกำลัง
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๒ เรียก สบู่เลือด ใช้รากและต้น ใต้ดินแก้ศืด ปิต แก้กษัย
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๘ กล่าวเหมือนใน(๑๖) ๑. และยังคงกล่าวถึงบรเพ็ดพิษซึ่งเปลือกมีพิษ แต่ส่วนอื่น ๆ มีประโยชน์ซึ่งไม่เหมือนกับข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บัวบก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Centella asiatica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นสดมี glucoside asiaticoside เป็น triterpenoid น้ำมันหอมระเหย น้ำมัน sitosterol tannin resin สารรสขม vellarine asiaticoside ใช้รักษาโรคเรื้อน วัณโรคบางชนิด เป็นยาฆ่าแมลงได้ ใบบัวบกแห้งมี alkaloid hydrocotyline

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๓ กล่าวถึงบัวบกต้นเดียวกับข้างบน (Hydrocotyle asiatica) ว่าทั้งต้นเป็นยาบำรุงหัวใจ แก้อ่อนเพลีย เมื่อยล้า ขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย อากาศเริ่มเป็นปิด บำรุงธาตุ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๗ กล่าวอ้างในข้อ (๑๖) ๑. และบอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ผักหนอก ผักแว่น จำปาเครือ กะบังนอก (ลำปาง)
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงบัวบกใบ (ผักหนอก) ซึ่งเป็นต้นเดียวกับข้างบนว่าใช้รักษาโรคผิวหนัง โรคเส้นประสาท แก้วร้อนใน แก้วไข้ใน และอื่น ๆ เหมือนที่กล่าวมาแล้ว

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๕ กล่าวว่า ทั้งต้นลดความดัน ชับระดู แก้อาการชักเสบ เมล็ดแก้บิด แก้ไข้ แก้ปวดศีรษะ และอื่น ๆ เหมือนข้างต้น
๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๔, ๖๙, ๙๘, ๑๐๖, ๑๕๑, ๑๖๐ บอกวิธีใช้ต้นสด รักษาโรคปวดศีรษะข้างเดียว, แก้เจ็บคอ, ลดความดัน, แก้ไข้ใน ยากอนพิษรักษาแผลน้ำร้อนลวก และยาห้ามเลือดใส่แผลสด
๖. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬา ฯ หน้า ๖๔ มีรายละเอียดตั้งแต่สรรพคุณ, วิธีใช้, ตำรับยา ๒๒ ตำรับ, รายงานผลทางคลินิก ผลทางเภสัชวิทยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัครสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ชั่วบก (หัว)

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชั่วเคือ (เพชรบูรณ์) โกลฐหัวบัว
Stephania erecta

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสเผื่อนขมเล็กน้อย แก้ลม แก้เมื่อยขัด เป็นยาอายุวัฒนะ ช่วยย่อย บำรุงธาตุ หัวตำป่นปิดพอกแก้พิษฝีภายนอก แก้เจ็บปวดดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๒ กล่าวว่าต้นไต้ดินเป็นของ
ขลังเอามาทำแป้งผัดหน้า

๓. อุโกฎหัวบัว

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๐๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บัวหลวง

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด ตีบัว เกสร

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Nelumbo nucifera (Nelumbium speciosum)

๑๕. ประโยชน์ รากให้เด็กรับประทานระงับอาการท้องร่วง ธาตุไม้ปกติ เมล็ดมีคุณค่าทางอาหารสูง ภายในมี embryo สีเขียวเรียกตีบัวมีรสขม มีอัลกาลอยด์หลายชนิด กล่าวว่ามีฤทธิ์ขยายหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ เกสรบัวเข้ายาหอมหลายชนิด บำรุงหัวใจ สิ่งสกัดจากใบและดอกบัวมีฤทธิ์หยุดยั้งการเจริญเติบโตของ เชื้อแบคทีเรีย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๘ กล่าวว่าตีบัวมี methyl corypalline ทำให้ coronary vessel ขยายตัว เกสรตัวผู้ขับบีสสาวะ ผ่าตสมาน ขับเสมหะ ยางจากก้านใบและก้านดอกแก้ท้องเดิน
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๑ กล่าวว่าบัวหลวง มีหลายชนิด ดอกสีและทรงต่างกัน ประโยชน์เหมือนที่กล่าวข้างต้น
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่าเกสร บัวหลวง เป็นหนึ่งในเกสรทั้ง ๔ ทั้ง ๗ และทั้ง ๘ ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ
- คู่มือสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๑-๓๒ กล่าวถึงสรรพคุณของ ดอกและรากบัวหลวง

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุณรัตน์กรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๖๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัลดำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บานบุรี

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก latex

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Allamanda cathartica

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาถ่าย แก้กูกเสียด ทำให้อกเจียร เปลือกและ latex ใช้น้อย ๆ เป็นยาถ่าย
ชันน้ำดี ไซ้มาก ๆ เป็นพิษทำให้ท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงยี่โถฝรั่ง ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ หลายชื่อ
รวมทั้งชื่อบานบุรี อูที่ยี่โถฝรั่ง
๒. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๔๔ กล่าวถึงบานบุรีเหลือง (A.cathartica)
ว่าใช้ใบ เปลือก และยางเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บามเย็น

๑๓. ส่วนของพืช รากใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mirabilis jalapa

๑๕. ประโยชน์ รากมี alkaloid trigonelline เป็นยาถ่าย ใบตำพอก แก้ก้น พอกฝี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๓ กล่าวว่าหัวบานเย็น

ชนิดดอกขาว กินเป็นยาขับเหงื่อ แก้ไข้ มีชื่ออื่น ๆ ว่า ตามยาม (พายัพ)

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐๕ กล่าวว่าเหมือนข้างต้น และว่าคนจีนนิยม

ใช้มาก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๔๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช บุนนาค

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Mesua ferrea

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมมีฤทธิ์ฝาดสมาน เป็นยาธาตุ เข้าเครื่องหอม เข้ายาแก้ลม เข้ายาแก้ไอ เป็นยาขับเสมหะ น้ำมันหอมระเหยเรียก Otto of Nagkeshar ใช้แต่งกลิ่นสมุนไพรไทยใช้เกสรดอกบุนนาคเข้ายาหอม มีฤทธิ์ฝาดสมาน บำรุงธาตุ ขับลม ผลขับเหงื่อฝาดสมาน น้ำมันจากเมล็ดทาแก้โรคผิวหนัง ปวดตามข้อ (Rheumatism)

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๐ กล่าวอ้างสรรพคุณของกรมหลวงวงษาธิราชว่าใบแก้ปวดแผลถูกทอกตาบ ดอกบำรุงโลหิต แก้กษัยปสาบในกาย เปลือกกระจายหนอง กะพี้แก้เสมหะในคอ แก่นแก้เลือดออกโรฟัน รากขับลม ดอกใช้เหมือนข้างบน บางตำรับว่าใบพอกแผลสดแก้พิษงู มีชื่ออื่น ๆ ว่า นากนุต
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๔ กล่าวว่าใช้ใบ ดอกกะพี้ แก่น ราก เหมือนข้างต้น และเมล็ดตำใส่บาดแผล
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๑ กล่าวว่าเกสรบุนนาครวมอยู่ใน เกสรทั้ง ๔ ทั้ง ๗ และทั้ง ๔ ซึ่งใช้เป็นยานำรุงหัวใจ
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๓ กล่าวเหมือนข้อ(๑๖)๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เบญจมาศป่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Wedelia urticacifolia*

๑๕. ประโยชน์ หมอจีนใช้ใบตำผสมเหล้าโรง พอกถอนพิษฝีได้ผลดี

๑๖. หมายเหตุ
๑. เบญจมาศป่าอีกชนิดชื่อ หมาตลง หญ้าฝรั่งเศส (ตะวันออก) หญ้า เมืองววาย หญ้าเมืองร้าง หญ้าดอกขาว (เหนือ) ใช้ใบตำปิดพอกแผลเป็นยาสมานได้ดีนัก
 ๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๔ กล่าวถึงเบญจมาศบ้าน (*Lantana spp.*) ว่าจีนใช้ดอกต้มน้ำร่วมกับยาอื่น ๆ กินเป็นยาหอมแก้ร้อนในกระหายน้ำ ชูกำลัง แต่ที่ใช้นั้นเป็นของส่งมาจากจีน เรียกแป๊ะเก็กฮวย ไทยเรียกเบญจมาศดอกขาว
 ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๒ กล่าวถึง เบญจมาศต่าง ๆ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เบน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เบนขอ หนามเข็ม ขวากไก่
Strychnos plumosa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก่น ใบ ต้มรับประทาน แก้ปวดเมื่อยตามตัว แก้เส้นเอ็นพิการ แก้กระษัยเหน็บชา
แก้เข้าซ้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

찰สำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เป็นกวาว

๑๓. ส่วนของพืช ยางไม้จากลำต้นที่มีแมลง เจาะและ
สร้างรังหนอน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ลูกเบญจกานี
Nothopanax scutellarium

๑๕. ประโยชน์

มีรสฝาดจัด เป็นยาคุมสมานแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ปวดเบ่ง แก้อาเจียน แก้ปวดมดลูก
สมานแผล ผนกับน้ำ ต้มแผล สมานแผลดี ถ้าทาตามเนื้ออ่อนและบางจะเกิดความผิคมมาก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๑๑ กล่าวเหมือนข้างต้น

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ชั้นปีที่ ๒ หน้า ๑๖๐ บอกวิธีใช้ลูก เบญจกานีสมาแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตถาคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไบละบาท

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักระบาท
Argyrea speciosa (A.nervosa)

๑๕. ประโยชน์ รากขับน้ำเหลืองเสีย เป็นยาบำรุง ใบใช้ทำถูนวดให้ร้อนแดง ลดอาการอักเสบ เป็นยาพอกแผล ผิ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๐ บอกวิธีใช้ใบสด รักษาโรคผิวหนังผื่นคัน และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ไบระบาท เมืองมอน

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๓๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ใบเงิน ทอง นาค

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Graptaphyllum pictum

๑๕. ประโยชน์ ใบเงิน ใบทอง ปรงเป็นยาแก้ไข้ กระหุงพิษ ทำยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๕๖ กล่าวเช่นกันว่า ใช้ใบเงินและใบทองเป็นยา
ดับพิษแก้ไข้ แก้วร้อน เป็นยาล้อมสับดับพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปรงขาว

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โปรง โปลง ปูลง (เพชรบุรี) หม่ม (ภูเก็ต) สมม (ใต้)
Cerriops roxburghiana

๑๕. ประโยชน์ เปลือกรับประทานแก้บิดท้องร่วง แก้อาเจียน ภายนอก ใช้ชะล้างแผล ห้ามเลือดได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงปรงต่าง ๆ หลายชนิด เช่น ปรงแดง (*C.tagal*) ใช้เปลือกฝาดสมาน ปรง (*Cycas siamensis*) ใช้ยางจากการเจาะต้นทาแผล มี ดูกหนอง คับพิษ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวถึง สมม (ปรงแดง, โปลง) *C.tagal* ว่าใช้ไม้และเปลือกฝาดสมาน ห้ามเลือด
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๑ กล่าวถึงประโยชน์และปรงบ้าน (*Cerriops spp*) ใช้ดอกบำรุงร่างกาย แก้กี้และเสมหะพิการ บำรุงธาตุ แก้ม หัวฝนกับสุรา ทาแก้ฟกบวม รักษาแผลเรื้อรัง แก้แผลกลาย สมานแผล และหน้า ๓๓๓ กล่าวถึงโปรง (*Cerriops roxburghiana*) ใช้เปลือกเหมือนใน ๑๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์นุจรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๓๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประดง เลือด ประดงไฟ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะพอก (ราชบุรี) มะเมื่อ (เชียงใหม่, พายัพ) จืด (ลำปาง) พอก (อุบล)
มักมือ ทำลอก (อีสาน) หมากกรอก (ประจวบ) เหลอ ตะโลก (สุรินทร์) ทะลอก
(ปราจีน) มะคคอก (สุโขทัย) *Parinarium anamense*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อปรงเป็นยาตำรับประทานแก้ประดง แก้เม็ดผื่นคันแดงทั่วตัว ปวดเสบปวดร้อน มีน้ำ
เหลืองไหลซึม ใช้ทั้งกินและต้มอาบ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวว่ามีจำพวกประดงมี หลายชนิดรวมเรียกว่าประดง
ทั้ง ๔ มีประโยชน์เหมือนกันแต่ประดงทั้ง ๔ มีน้อยคนที่รู้จักเพียงแต่ได้ยื่นชื่อ
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประคู่ขาว

๑๓. ส่วนของพืช ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะตือ
Crudia chrysantha

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทุกส่วนที่เรียกว่า สะตือทั้ง ๕ ต้มเอาน้ำรับประทานและต้มเอาน้ำอาบด้วย
แก๊ไขหัว เช่น เหือดหัด ตำแดง สุกใส ผิดาษ กันหลบลงล่าไส้ให้ท้องร่วง หรือ
หลบลงปอดให้หอบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเลงี่ยม พงษ์ญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ *	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๓๒๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประดู่ลาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระยุง กระยง ชะยุง (อุบล) แดงจีน (กบินทร์, ปราจีน) ประดู่เสน พะยุง
พะยุงไหม (สระบุรี)
Dalbergia cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ ไม้ได้ระบุว่าส่วนไหนใช้เป็นยาบำรุงโลหิตและคุมธาตุกลุ่มโลหิต ระงับเสมหะ
แก้เสมหะ แก้เสมหะเฟื่อง ใช้รากรับประทานแก้ไข้พิษ เชื่อมซึ่ม ยางสดใช้ทาปาก
แก้ปากเปื่อย เปลือกต้มเอาน้ำอม แก้ปากเปื่อย ปากแตกกระแหง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๔๑ กล่าวถึงดู่ลาย (*D. errans*) มีชื่ออื่น ๆ ว่า เกิดแดง (ลำปาง) ใช้แก่นผสมยาแก้ทางโลหิต
๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑. หน้า ๑๔๖-๑๔๘ กล่าวถึงพวกประดู่อีกหลายชนิด ได้แก่
 - ๒.๑ ประดู่ (ดู่ ดู่ป่า) ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pterocarpus macrocarpus* ใช้แก่นบำรุงโลหิต แก้กระษัย
 - ๒.๒ ประดู่ (ดู่บ้าน) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *P. indicus* ใช้ไม้ของไม้นี้ต้มน้ำดื่ม

หัวริดสีดวงทวารหนักทำให้หัวฝ่อได้

- ๒.๓ ประดู่ส้ม (*P.indicus, Bischofia javanica*) ไม่บอกสรรพคุณ
 ๒.๔ ประดู่เสน (ดู, ดูป่า) มีชื่อวิทยาศาสตร์ *P.macrocarpus* เหมือน
 ๒.๑ ใช้แก่นรสมหวานกินแก้จุดทวารริด แก้เสมหะ โลหิตกำเดา แก้ไข้
 ๒.๕ ประดู่ลาย (*Dalbergia cochinchensis*) เข้าใจว่าคือต้นเดียวกับ
 ที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๒-๑๔ ประโยชน์เหมือนกันหมด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประเทศจีน

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประเทศใหญ่

Quassia amara

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีสารรสขมจัดคือ amaroid และ quassin ใช้เป็นยาขมช่วยเจริญอาหาร เนื้อไม้ของ quassia ไม่มีสารรสฝาด tannin ปนอยู่เลย จึงเหมาะที่จะทำยาคองเหล่าของ quassia และผสมกับเกลือของเหล็กได้โดยไม่มีปฏิกิริยาเกิดสีดำ และใช้เป็นยาฆ่าแมลง น้ำสกัดจากเนื้อไม้สวนทวารหนัก ขับพยาธิ เส้นล้ายในเด็ก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๓ กล่าวถึงวิธีใช้รากและเนื้อไม้ เป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ บึง ประเทศ ประเทศทอง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๑ กล่าวว่า รากขมจัดปรุงยาแก้ไข้ได้ดี ส่วนประเทศฝรั่ง หรือประเทศเล็ก (Russelia juncea) กล่าวว่า ยังไม่พบสรรพคุณ

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และยังใช้ช่วยขับน้ำลาย ช่วยย่อยอาหาร

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔ กล่าวว่า เนื้อไม้มี quassin รสขม ใช้เหมือนกอมขม (คิงตัน) และใช้แทนกันได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ฉนวนอมจิต สุภาวีธา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัลดำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ประยงค์

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หอมไกล
Aglaiia odorata (A. pinnata)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นบุหรี ใบชา อบเสื้อผ้า ใบใช้ในสตรีที่มีประจำเดือนมากผิดปกติ รักษาอาการโรค รากและใบทำยาชง กระตุ้น แก้ไข้ ทำให้อาเจียร ถอนพิษเบื่อเมา เจริญอาหาร

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๖ เรียกประยงค์บ้าน ใช้รากทำให้อาเจียร ถอนพิษเบื่อเมา และกล่าวถึงประยงค์ (ประยงค์หอม พะยง ชะยง, *A. chaudiocensis*) ว่าใช้รากแก้เลือดกำเดา และประยงค์ป่าใช้ปุ่มของไม้ขับ เสมหะแก้พิษทั้งปวง แก้หอบปอดพิการ แก้ไอ รากถอนพิษสุนัขกัด
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๒ กล่าวถึงประยงค์ ว่าใช้ปุ่มของไม้นี้ปรุงเป็นยากวาดเด็กแก้เสมหะดี ส่วน *A. chaudiocensis* เรียกว่า ประยงค์ใบใหญ่และไม้ทรามสรรพคุณ และประยงค์ป่า (*A. odoratissima*) ใช้เหมือนประยงค์

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๘ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปรู

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกกราก

๑๔. ชื่ออื่น ปรู

Alangium lamarckii

๑๕. ประโยชน์ เปลือกกราก มีอัลกาลอยด์ สูตรโครงสร้างใกล้เคียงกับ emetine ซึ่งพบในราก Ipecac ทางยาใช้เปลือกกรากปรูขับพยาธิ ยาระบาย และแก้โรคผิวหนัง ใช้เป็นยาทำให้อาเจียร เมื่อกินของเป็นพิษ ถ้าใช้น้อย ๆ จะแก้ไข้ ขับเหงื่อได้

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๓ กล่าวถึงปรู ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *A.salviifolium* ใช้แก่นรสจืดเผื่อนแตงน้ำเหลือง บำรุงกำลัง เปลือกแก้หืดไอ แก้ก้องร่าง ปิดธาตุ ผลบำรุงธาตุ ขับพยาธิ แก้กูกเสียด เนื้อไม้แก้ริดสีดวงลำไส้และทวารหนัก มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ปรู ผลู ผู (เลย) มะเกลือกา (ปราจีน) มะตาปู (เชียงใหม่) ปู ปรู (พายัพ อีสาน)
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๘ กล่าวถึงปรูทั้ง ๒ ชื่อที่กล่าวข้างต้น ระบุประโยชน์เหมือน (๑๖) ๑
 ๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๓ บอกวิธีใช้เปลือกกรากปรูงเป็นยาแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๒๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปลาไหลเผือก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่นๆ แขนงชัน ตุงสอ หยกบ่อทอง หยกไม้ถึง ตรังบาดาน เพี้ยก (เหนื่อ) เอียนค้อน (หนองคาย)

๑๕. ประโยชน์ รากรสมขจัดเบื่อเมาเล็กน้อย ถ่ายมีในท้อง ถ่ายพิษต่าง ๆ รากแก้ไข้ ใช้ผสมยาจันทน์
ลาซึ่ง เป็นยาตัดไข้ มีชื่อของไทยเรามาแต่ครั้งโบราณ จังหวัดหนองคาย ใช้รากรักษา
โรคโรคนิโรชในระยะบวมขึ้น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๒ ใช้รากเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือสมุนไพรของดร.พยอม ดันศิริวัฒน์ หน้า ๖๔ กล่าวว่าใช้เปลือก และราก
แก้ไข้และรักษาโรคมมาเลเรีย
๓. หนังสือชื่อสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๙ กล่าวว่าใช้เปลือกรากแก้ไข้ และ
ผลแก้บิด
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๓ บอกวิธีใช้รากรักษาไข้มาลาเรีย
และบอกชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมอีกเช่น คณะนาง ชะนาง (ตราด) ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ัฒลำนเา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอกะเจา

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเจานา

Corchorus capsularis, C. olitorius

๑๕. ประโยชน์ เมล็ด มี cardiac glycoside Corchorin แก้ไข้ ไข้แ้บ้บด แก้ไอ แก้ปวดท้อง แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงกะเจานาอีกต้น หรือช้ดมอญตัวผู้ (C.aestuans, C.acutangulus) ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๒ กล่าวถึงปอกะเจา ว่าใบมีรสเย็นดับพิษถอนพิษร้อนภายใน มีชื่ออื่น ๆ ว่า เข่ง ปอเข่ง (พายัพ) กะเจา

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ันดับที่ ๒ หน้า ๔๔ บอกวิธีใช้ใบปอกะเจารักษาบิด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พเยาว์ เหมือนนางษฎาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร ระดับที่ ๒ (ชุดแนะแนวสุขภาพประชาชน)

๓. ชื่อหนังสือ คู่มือการใช้สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เมคส์ลิมิเตด	๒๕๒๔	๑๔๕ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ดอกสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้นนางษฎาติ ผิหยิก (เลย) บา (จันทบุรี) ปอ ฝ้าย ปอนา

๑๕. ประโยชน์ ใช้ดอกสด ๓ ดอกต้มกับน้ำนมครึ่งถ้วยตะไล ใช้น้ำหยอดหูแก้เจ็บใบหู

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือข้างบนไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๖ กล่าวถึงปอทะเล มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Hibiscus tillaceus* ดอกสีเหลืองกลางแดงเข้มใหญ่ ๑๐ ซม. แต่ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอเทือง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Crotalaria juncea*

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาหล่อลื่นภายใน ยาถ่าย ทำให้คลื่นไส้อาเจียร ทำให้ประจำเดือนมาปกติ ถ้าขนาดมากจะทำให้แท้งในหญิงมีครรภ์ ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง รากฝาดสมาน แก้ก้องอืดเพื่อ เมล็ดบดผสมน้ำมันทาหน้าหึงศีรษะให้ผมขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๘๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอปิต

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น ผล ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปิต มะปิต (พายัพ) ปอทับ ปอปิต ปอลิงไซ (เหนือ) ลูกปิต ช้อ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่)
Helicteres isora

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นและราก เป็นยาบำรุงธาตุ ผลแก้ปวดท้อง กระเพาะอาหารอักเสบเรื้อรัง
กระเพาะอาหารเป็นแผล ท้องอืด ท้องเสีย หมอพื้นบ้านใช้แก้บิด แก้ปวดเบ่ง ขับเสมหะ
แก้ปวดเคล็ดขัดยอก นอกจากนี้ยังบอกตำรับยา วิธีใช้และสารเคมีที่พบด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๔ และ ๑๖๕ กล่าวว่าใช้ผล
ราก และเปลือก เหมือนที่กล่าวมาแล้ว
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวถึงปอปิต (นาคพต) ว่าใช้
ฝักเหมือนที่กล่าวข้างต้นและรักษาโรคลำไส้ในเด็ก ผาคสมาน หล่อลื่น
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๓ บอกวิธีใช้ผลแก้รักษาบิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 วัสดุสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปอห่มัน

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ผล เนื้อในเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cordia dichotoma

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ปวดศีรษะ แก้ปวดท้อง รักษาแผลในปาก แก้บิด แก้ไข้ ผลใช้มากเป็นยา
ระบาย ขับเสมหะ เนื้อในเมล็ดแก้กลากเกลื้อน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๓ กล่าวว่าใช้เปลือกแก้หวัด
ผลคั้นหีบร้อน มีชื่ออื่น ๆ ว่าห่มัน มันทมู (ลำปาง) ผักหม่อง (เงี้ยว) บันตง (โคราช)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ฉบับที่	๗. หน้าจำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ชัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ป่าน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Linum usitatissimum*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี mucilage เป็นยาหล่อลื่นทั้งภายในและภายนอก เป็นยาระบายเป็นยาพอก
เมล็ดให้ linseed oil ทำยาทาขนาด ทำน้ำมันชกเงา

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๖ กล่าวถึงป่านต่าง ๆ แต่ไม่
พบสรรพคุณทางยา แต่ป่านรามิ (ป่านเจ้าป่าน ปอป่าน ตานชะโมย กะเมย) ซึ่งมีชื่อ
วิทยาศาสตร์ว่า *Boehmeria nivea*, *B. macrophylla* ใช้เมล็ดต้มให้ยู่ย เป็น
แป้งขัดดอง พืช ชักเสบ ฟากวมได้ดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

สัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ปีบ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กาละลอง
Millingtonia hortensis

๑๕. ประโยชน์ รากบำรุงปอด รักษาวัณโรค ดอกสูบแก้หืด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๖ กล่าวว่าใช้รากปรุงยา ใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๐ กล่าวว่าใช้รากแก้วัณโรค หอบเหนื่อย
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๘ บอกวิธีใช้ดอกแห้งสูบแก้หืด
๔. ดูเปราะหอมขาว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปราะป่า

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะเคียน (ประจวบ ฯ หลังสวน)

Kaempferia marginata, *K. roscoeana*

๑๕. ประโยชน์ หัวมีรสขมจัดสมหัวเด็กแก้หวัด กำเดาและลมชาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๐ กล่าวว่าหัวแก้ไข้แก้ลมในลำไส้ ผสมหัวหอมตำ
สมหัวเด็กแก้หวัด กำเดา

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๕ กล่าวว่าต้นเปราะป่า

กระจายดีและลม ใบแก้ฟกบวมในท้อง ดอกแก้ไข้เหน็ดเหนื่อย รากแก้โลหิตอันเศษ
ให้ตกเสีย หัวแก้การแผลง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย. (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๖๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปราะหอมขาว

๑๓. ส่วนของพืช หัว ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะหอม หอมเปราะ ว่านหอม ว่านตีนดิบ (พายัพ) ว่านแผ่นดินเย็น (เชียงใหม่)
ชู (กะเหรี่ยง ฮองซอน) ว่านเต็นดินเย็น เปราะป่า (ใต้)
Kaempferia galanga

๑๕. ประโยชน์ หัวและใบปรุงเป็นยาขับลม ทำยาสมุขม่อมแก้หวัด กำเดา และลมข้าง แก้ก้างชัก
สำหรับเด็กดี

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๐ กล่าวว่า ดอกแก้เด็กนอนสะดุ้งผวา
ร้องไห้ตาเหลือกตาซ้อนดูหลังคา ต้นขับเลือดเน่าของสตรี หัวแก้โลหิตซึ่ง
เจือด้วยลมเป็นพิษ หัวเป็นเครื่องเทศสำหรับแกง ใช้สมุหหัวเด็กเหมือนข้างต้น
เปราะหอมทั้งแดงและขาวรสเผ็ดขม แก้เสมหะ เจริญไฟธาตุ แก้ท้อง
๒. ดูเปราะหอมแดง
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนในข้อ
(๑๖)๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ฮัลดำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เปราะหอมแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เปราะหอม เปราะหอมบ้าน
Kaempferia galanga

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เกลื้อนข้าง ดอกแก้โรคตา ต้นแก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ หัวขับเลือดและหนอง
แก้ลมพิษ แก้ผื่นคัน แก้ไอ แก้บาดแผล

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๓๔ กล่าวเหมือนข้างบน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๐ กล่าวว่าใช้ rhizome ขับลม
ทำยากลิวคอ แก้ไอ
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๐ กล่าวเหมือนในข้อ ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เผล้า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Croton argyратum*

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากตำพอกแผล พอกฝี รากแช่น้ำรักษาโรคในลำคอของเด็ก ใบแช่น้ำอาบให้ร่างกายสดชื่นผ่องใส

๑๖. หมายเหตุ

๑. พืชจำพวก เผล้ามีชื่อเรียกแตกต่างกันในหนังสือต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๔ กล่าวถึง

๒.๑ เผล้าน้ำเงิน (*C. cuningii*) ใช้เปลือกและรากแก้ไข้

๒.๒ เผล้าหลวง (*C. oblongifolius*) ใช้รากแก้หน้าเหลือง เสีย, โรคผิวหนัง ผื่นคัน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๔

๓.๑ เผล้าน้อย (*C. joufra*)

๓.๒ เผล้าใหญ่ (*C. argyратus* & *C. oblongifolius*) เผล้าน้อยและ เผล้าใหญ่ ใช้ใบบำรุงธาตุ ดอกแก้พยาธิ ลูกคองสุราขับโลหิตระดู เปลือกและกะพี้ช่วยย่อย

อาหาร แก่นขับเลือดหนองและขับไล่เดือน รากผายลม และประโยชน์อื่น ๆ คล้ายข้างต้น รวมทั้งแกโรครื่น มะเร็ง คุณทะราด ทำให้น้ำเหลืองแห้ง บำรุงกำลัง แก้เสมหะ

๓.๓ เปล้าน้ำเงิน (*C.cumingii*) ใช้เปลือก ตัน แก่น เป็นยาบำรุงโลหิต สตรี เปลือก และรากแก้ไข้

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๔

๔.๑ เปล้าน้อย (*C.joufra*) ใช้เปลือกและใบรักษาโรคท้องเสีย บำรุงโลหิต ประจำเดือน ดอกขับพยาธิ

๔.๒ เปล้าใหญ่ (*C.oblongifolius*) มักใช้ร่วมกับเปล้าน้อย

๔.๓ เปล้าเลือด (*C.siamensis*) หรือเปล้าหลวง ใช้เนื้อไม้รักษาโรคปอด, โลหิตจาง

๔.๔ เปล้าแพะหรือเปล้าเลือด (*C.hutchinsonisnus*) ใช้เหมือนเปล้าเลือด ใน ๔.๓

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๕๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไปร่งฟ้า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวดหม่อนต้น (ลำปาง) หัสศุนดง (โคราช)

Murraya siamensis

๑๕. ประโยชน์ รากผสมเป็นยาหยอดตา แก้กามโรค ตามัว ตาฟาง แสบตา แก้ฟกบวม ผ่นกินและทาแก้พิษงู แก้วโรคชนิดบวมขึ้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๓ กล่าวยุเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๘ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลข เรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผกากรอง

๑๓. ส่วนของพืช รากสด, ทั้งต้น, ใบ, ช่อดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผกากรอง (ดอกเหลือง)
Lantana aculeata (L.camara), L. salvifolia

๑๕. ประโยชน์ รากสดทำยาอมกลั้วคอ แก้ปวดฟัน ทั้งต้นแก้ไข้เป็น antiseptic ใช้ประคบรักษาไขข้อ
อีกเสบ รักษาหิด เป็นตัวยาใช้แทนครินิน ใบทำให้อาเจียร เป็นยากระตุ้น เป็นยาบำรุง
ใบและช่อดอกแก้ไข้ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
หน้า ๗๗ กล่าวถึงผกากรอง (L.camara) ว่าสรรพคุณใช้ใบรสขมเย็น ใช้แก้
บวม ขับลม แก้แผลผื่นคันเกิดจากขึ้น หิด ดอกกรสขม จืด เย็นใช้แก้อีกเสบ
ห้ามเลือด แก้วัณโรคอาเจียรเป็นเลือด แก้ปวดท้องอาเจียร แก้ผื่นคันที่เกิดจากขึ้น
และรอยฟกช้ำ จากการกระทบกระแทก รากแก้หวัด ปวดหัวไข้สูง ปวดฟัน คางทูม
ฟกช้ำจากการกระทบกระแทกและบอกริธีใช้, ตำรับยาถึง ๑๔ ตำรับ มีรายงานพืชต่อสัตว์,
สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๕ บอกวิธีใช้รักษา कांगทวม และบอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ก้ามกุ้ง, เบญจมาศป่า, ขะจาย, ตาปู, มะจาย (แม่ฮ่องสอน) ชีกา (ปราจีน) คำชีโก้ (เชียงใหม่) ดอกไม้จีน (ตราด) เบ็งละมาศ, สายแรง (เหนือ) ยี่สุน (ตรัง) สามสิบ (จันทบุรี) หญ้าสาบแรง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๒ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผลยาศัตถุ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สังหารศัตถุ
Carpesium abrotanoides

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากไม่มีพิษ เมล็ดใช้ฆ่าแมลงได้ มีพิษเล็กน้อย ทั้งสามชนิดใช้เป็นยาฝาดสมาน แก่น้ำเหลืองเสีย แก้กักปิดลักเปิด ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ขับพยาธิในท้อง เป็นยาระบายในสัตว์ ผลผลยาศัตถุเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ขับพยาธิในท้องแก้หลอดลมอักเสบ ทำให้เรอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๕๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกระชับ

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

หญ้าผมยุ่ง

Xanthium strumarium

๑๕. ประโยชน์ ผลมีไกลโคไซด์ xanthostrumarin 30% resin, วิตามินซี ไซมันอic, linoleic
ประโยชน์ผลใช้ขับปัสสาวะ ระงับอาการเกร็ง ระงับอาการปวด ในโรคข้ออักเสบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 วัสดุสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกะเจต

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Neptunia oleracea* (N.prostrata)

๑๕. ประโยชน์ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๘ กล่าวว่าผักกะเจตเป็นของ
ถอนฤทธิ์ยาอื่น ๆ ให้เสื่อมอำนาจลง ผักนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักหนอง ผักเจต ผักฉืด
ผักโล่หมา

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--	--------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกะโหลม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Limnophila rugosa*

๑๕. ประโยชน์ ขับปัสสาวะ ช่วยย่อยอาหาร มีน้ำมันหอมแต่งกลิ่นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓ เรียก กะโหลม หรือผักกะโหลม ไม่บอกชื่อพฤกษศาสตร์
ประโยชน์ใช้ใบปรุงเป็นยาเขียวชานานสำคัญ เป็นยากระตุ้นพืชขับพิษไข้หัวจำพวกเหือด หัด สุกใส คำแดง
ฝิดาด และระงับความร้อนได้ดี ใช้รับประทานเป็นผักด้วย ใบมีกลิ่นฉุน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๘๖ เรียก กะโหลม หรือผักกะโหลม
มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Limnophila rugosa* และประโยชน์กล่าวเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตควาลัย บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๒๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดเขียว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สุพรรณผัปกาด
Brassica juncea (B.rugosa)

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมี glycoside sinigrin และ enzyme myrosin มีฤทธิ์ irritate ผิวนั่งใช้เป็นยาฉุนวด (rubefacient) ทำให้อาเจียน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (ประมวลสรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๓๘ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดนา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
Brumea napifolia
B. oxyodontana

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินเป็นยากระดูกทั้งพืช ขับพิษร้อน ขับพิษไข้หัวให้ขานออกมา เช่น เหือด หัด สุกใส ตำแดง ผิดาษ ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๐ กล่าวเหมือนกัน

๑. ผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ อนุอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๕ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Plantago major (P.asiatica)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นผัดสมาน แก้ก้องเสีย ทำยาอมบ้วนปาก ใบแก้บิด รักษา gonorrhoea แก้ไข้ แก้อาเจียน เป็นยาพอก น้ำจากใบหยอดหูแก้ปวด เมือแก้บิด แก้ก้องเสีย ขับปัสสาวะ หล่อลื่น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๕, ๑๔๑ บอกวิธีใช้ทั้งต้นสดเป็นยา ขับปัสสาวะ และแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๖๔ กล่าวถึงผักกาดน้ำ (P.major) มี ๒ ชนิด ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ แก้น้ำเหลืองใน ร้อนภายใน มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมอน้อย (มีหมอน้อยอีกต้นเป็นพืชต่างชนิดกัน) หน้ำเอ็นยัด และยังกล่าวถึงผักกาดน้ำเล็ก (Nasturtium heterophyllum) แก้อ่อนใน ขับปัสสาวะ

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๘ ใช้เหมือนข้างต้น
๔. หนังสือสมุนไพรมะพร้าวของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๒๓ กล่าวว่าใบเป็นยาเย็นขับปัสสาวะและเหมือนข้างต้น ใบสดคั้นบริ เวลที่ผึ่งต้อยจะบรรเทาอาการได้ ผักกาดน้ำ เป็นพืชชนิดหนึ่งที่ต้นน้ำตาลกรวด ใช้แก้ร้อนในและเจ็บคอ
๕. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ.ชลอ อุทราชนันท์ หน้าผนวก ข้อ ๘ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นสดและแห้งเหมือนข้างต้น และบอกวิธีปรุงเป็นยารักษาไข้ในไตและกระเพาะปัสสาวะ แก้ก้อนลูกหมาอกอีกเสบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ศัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลข เรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดหอม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Lactuca sativa*

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นอาหาร ทำให้หลับ (hypnotic) น้ำจากใบแก้ไข้ ขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้ไอ
เมล็ดขม เป็นยาหล่อลื่น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงพืชต้นหนึ่งใช้แก้ไข้ ขับเหงื่อเช่นกันคือ ผักกาดสนก
(*Nasturtium benghalense*) ใช้ทั้งต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักกาดหัว เหลือง

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักชีหัว แครอท
Daucus carota

๑๕. ประโยชน์ หัวแครอทมี carotene มากมีสีส้ม ร่างกายจะเปลี่ยนเป็นไวตามินเอ มีประโยชน์ต่อสายตาโดยเฉพาะโรคตาฟาง น้ำคั้นจากหัวผสมน้ำมันมะนาวรักษาบำรุงผิว ลบรอยเหี่ยวย่นบนใบหน้า หัวแครอทยังมีโปแตส เชื่อมสูงมีฤทธิ์ในทางขับปัสสาวะ น้ำมันหอมระเหยในหัวมีฤทธิ์ขับพยาธิไส้เดือนได้ แครอทช่วยย่อยอาหารและรักษาท้องให้ปกติ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักขวง

๑๓. ส่วนของพืช ต้นสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สะเดาดิน ผักขี้ขวง

Glinus oppositifolius

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุส่วนไหนปรุงรับประทานเป็นยากระทุ้งพิษ แก้ไข้พิษไข้กาฬ ไข้หัวแก้ไข้ทุกชนิด
ต้นสดตำสมานมอมเด็ก แก้ไข้หวัด ปวดศีรษะ แก้ไอ ทาแก้ฟกชวมอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๔ กล่าวว่าผักขวงมีรสขม บำรุงน้ำดีให้ปกติ ทั้งต้น
แก้ไข้ และ เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๔๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักแขยง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักพา

Limnophila aromatica

๑๕. ประโยชน์ ลดไข้ที่เกิดจากการอักเสบ แก้อาการบวม แก้ก้น ผิและกลาก (เป็นยาฆ่าเชื้อ) เป็นยาระบายอ่อน ๆ นำคั้นจากต้นแก่น้ำนมแม่มีรสเปรี้ยวในแม่ลูกอ่อนระยะให้นมลูก แต่ห้ามใช้ในหญิงท้อง มีตำรับยาแก้พิษงู และแก้อาการต่าง ๆ ข้างต้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๒ กล่าวว่าใบพอกแผล ใบและราก แก้ไข้ ขับเสมหะ ชับน้ำนม มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักกระออม

๑. ชื่อผู้แต่ง ฉัตรดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวีกา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักโขม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Amaranthus viridis*

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น แกะใช้ ชงน้ำกินเป็นยาขับปัสสาวะ ชงน้ำนม ใบพอกแผล, ผิ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๑ เรียก ผักโขมหัด (*A. paniculatus*, *A. viridis*) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักโขม ผักโหม ผักขม ผักหม ใช้รากเหมือนข้างบน และต้มอาบแก้คัน, ขับเสมหะ
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๒ กล่าวว่ามักใช้ร่วมกับผักโขมหิน เรียกผักโขมทั้ง ๒ ใช้รากเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักโขมหนาม

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุส่วนไหนเข้าใจว่าเป็นทั้งต้นและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ผักโขมหนาม

Amaranthus spinosus

๑๕. ประโยชน์

เป็นยาขับปัสสาวะ แก้กตเลือด ไช้ชกละเอียดพอกฝีธรรมดา ผิมะม่วง เรียกให้หนองเกิดเร็ว แก่หนองใน แก่ซีกกลาก แก่แน่นท้อง ทั้งขับน้ำนมด้วย เป็นยาระงับความร้อน แก่ไข้ แก่เด็กลั่นเป็นผ้าละออง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๕ กล่าวว่าใช้ขับปัสสาวะ รากกินแก้ตกเลือด (menorrhagia) และเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๐ กล่าวอ้างในหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และว่าผักโขมหนามกัดแก้พิษ ทางเหนือใช้รากเผาไฟ จี้หัวฝีทิ้งไว้ฝีที่แก่จัดจะแตก แพทย์จีนใช้รากแก้ซำใน แก่ไข้
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๖ กล่าวว่ารากขับปัสสาวะ ทั้งต้นขับปัสสาวะขับเสมหะ รากและใบบดทารักษาโรคซีเรื้อนกวาง (eczema) และ

กล่าวถึงผักโขมใบแดง (*A. caudatus*) ว่าเมล็ดขับปัสสาวะและผักโขมจีน (*A. gaugeticus*) รากแก้ตกเลือดในรายแท้

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๓ บอกวิธีใช้ใบอ่อน ๆ ปรงอาหาร เป็นยากันหรือแก้โรคเลือดออกมาตามไรฟัน
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวถึงผักโขมแดงว่า ใช้เหมือนทองตั้ง คือแก้บาดแผล อุจจารตพยาธิและมะเร็ง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักโขมหิน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเบี้ยหิน

Trianthema portulacastrum

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นปรุงยาขับลม แก้เสมหะคิพิการ ดอกบำรุงโลหิต รากแก้ลมอัมพฤกษ์ แก้วริดสีดวง
ทวาร แก้เสมหะเจริญไฟธาตุ แก้ฟกบวมในท้อง ดอกดับพิษโลหิต

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๑ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักขมหิน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๗ กล่าวถึงผักโขมหิน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์
ว่า *Boerhaavia diffusa* ใช้ทั้งต้นขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ยาระบาย แก้ปวดท้อง
ถ้า dose มากไปจะทำให้คลื่นไส้ อาเจียร และหน้าเดียวกันกล่าวถึงผักเบี้ยหิน
(*T.portulacastrum*) ว่ารากยาถ่ายทำให้ประจำเดือนมาปกติใช้มาก ๆ
ในหญิงมีครรภ์จะแท้ง ใบมีเหล็กแคลเซียมและฟอสฟอรัส
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวถึง ผักโหมหิน
ทั้งสองคือขาวและแดง สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุษรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะ เกษตรศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ข้อความ

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักคราดหัวแหวน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Spilanthes acmella

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ แก้ก้น เป็นยาเบื่อปลา ดอก ใบ ราก เคี้ยวอมแก้ปวดฟัน
แก้ปวดศีรษะ น้ำจากใบพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ชั้นปีที่ ๒ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าใช้ต้นสด ซึ่งมีฤทธิ์เป็นยาชา แก้ปวดฟัน มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักต้มหู (ไต), ผักเผ็ด, ผักคราด
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๓ กล่าวว่าผักนี้มีรสเย็น เบื่อเล็กน้อย แก้พิษตานซาง ริดสีดวง ผอมเหลืองใช้ร่วมกับขมิ้นอ้อย เกลือสด กวาดคอเด็ก แก้พิษตานซางตัวร้อน ต้นสดตำกับสุราหรือน้ำส้มสายชู ชุบสำลีอมแก้ฝีในลำคอ และต้มน้ำลายอักเสบ แก้ไข้คอตันถูกลิ้นทำให้ชา
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๒ กล่าวเหมือนกัน

๔. หนังสือสมุนไพร ในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๐ กล่าวว่าใช้เฉพาะดอกเท่านั้น เป็นยารสเผ็ดร้อน ดอกเดี่ยวแก่ปัดฟัน รำมะนาด เมื่อเคี้ยวจะทำให้เหงือกแดง มีน้ำลายมาก ยาถอนจากดอกแก้ความอึกเสบของ เยื่อหุ้มกระดูกขากรรไกรได้ดี
๕. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๘๕ กล่าวถึงสรรพคุณว่าทั้งต้นแก้ไอระงับหอบ ไอหวัด หลอดลมอักเสบ เรื้อรัง หอบหืด ไอกรน แก้ปวดบวม ฟกช้ำ ไขข้ออักเสบ (Rheumatic fever) แผล บวมมีพิษ งูกัด สุนัขกัด ตะมอย บิด ท้องเสีย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับรายงาน ผลทางคลินิก สารเคมีที่พบและอื่น ๆ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลข เรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเคล็ด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเค็ด
Senna sophora

๑๕. ประโยชน์ ใบชงหรือต้มน้ำกินขับ เสมหะ ในรายที่ไอ เป็นหืดหรือหลอดลมอักเสบ น้ำคั้นจากใบ ทารักษาโรคช้ำกลาก เมล็ดต้มน้ำกินแก้ไข้ รักษาโรคเบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๐ กล่าวว่าใบ เข้ายาเขียว แก้ไข้ มีชื่ออื่นว่าซีเหล็กเทศ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๓ กล่าวว่ารากเป็นยาเย็น ดับพิษ ร้อนใน ร่างกาย ใบต้มน้ำอาบ แก้ผื่นคัน รักษาบาดแผล มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ผักเค็ด ซีเหล็กผี ซีเหล็กน้อย, ผักหวานบ้าน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๕ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักชี

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักหอมป้อม

Coriandrum sativum

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแต่งกลิ่น ชับลม กระตุ้น ลดความร้อนใน ร่างกาย แก้กะหาย ใบแต่งกลิ่นอาหาร ผลให้น้ำมันหอมระเหย แก้ก้องอีกอาหารไม่ย่อย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๘๘ กล่าวถึงน้ำมันหอมระเหยจากลูกผักชี เรียกว่า Coriander oil ว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๔ เรียก ผักชีลา ใช้ลูกเหมือนข้างบน และแก้สะอึก แก้กะหายน้ำ คลื่นเหียน อาเจียน แก้กาเจ็บ พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักหอมน้อย ผักหอม (นครพนม) หอมพอม สอมหอม (เหนือ)
- หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๔ เรียกผักชีลา ใช้เหมือนข้างต้น และรากผสมยาเขียวให้เด็กกินเป็นยากระทุ้งพิษไข้หัว เช่น เหือด หัด สุกใส คำแดงได้ผลดี ทั้งแก้อไธเนื่องจากมีเม็ดยอดขึ้นในลำคอ

๔. ส่วนผักชีอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Carum carvi* , *C. copticum* ก็กล่าวไว้ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๔ ใช้ลูกเป็นเครื่องเทศ ใบ เป็นผัก
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๕. กล่าวถึงผักชีว่ามีรสขม ฝาด ทวาน ใช้แก้ไข้บำรุงธาตุ และเหมือนในข้อ-(๑๖)-๒.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กมลณี เวชกุลศิริ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๗ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๔ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักชีล้อม

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Carum bulbocastanum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับลมในลำไส้ และเป็นยาสมาน ปรงเป็นยาล้างตาทำให้ตาสว่าง รักษาโรคเกี่ยวกับทรวงอก เป็นยาขับปัสสาวะ ขับพยาธิ แก้มดลูกบวมหรือพอกแก้ปวดเจ็บของริดสีดวงทวาร ชาวอินเดียใช้ขับน้ำนม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๕ กล่าวถึงผักชีล้อม (*Oenanthe stolonifera*) ใช้ทั้งต้นแต่ต่างกลิ่น
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๓ กล่าวถึงผักชีล้อม (*O. stolonifera*) ว่าใช้ลูกขับลม มักใช้ร่วมกับลูกผักชีลาผสมเป็นยาธาตุขับลม ทั้งต้นมักใช้ร่วมกับผักนึ่งล้าวม เอาเข้ากระโجم รมควัน ขับเหงื่อ แก้เหน็บชาชนิดบวมตีมา

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๑ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักตบชิว

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุเข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Bupleurum falcatum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาชูกำลัง มีขายตามร้านขายยาอย่างทั่วถึง

๑๖. หมายเหตุ
๑. ผักตบชิว หรือสันตะวา (*Monochoria hastata*) ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๗๖ กล่าวว่ามิใช่ (ไม่ระบุส่วนที่ใช้ เข้าใจว่าทั้งต้น) ใช้ทาหรือพอกถอนพิษ ปวดแสบปวดร้อน
 ๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๖๐ กล่าวถึงผักตบชิว (*Eichornia crassipes*) ว่าใบสดมี carotene ค่อนข้างสูง
 ๓. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร หน้า ๑๑๗ กล่าวถึงผักตบชิว (ผักตบปอง, สวะ, ผักบ่ง) ว่าใช้ทั้งต้นแก้พิษในร่างกาย ขับลม ใช้ภายนอกพอกแก้แผลอักเสบ และมีรายละเอียดเกี่ยวกับสารที่พบและอื่น ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเต้าเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Limnanthemum cristatum*

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับน้ำดีอาการไข้และโรคผิวหนัง ใบและก้านใบบดผสมน้ำมันทาแผลแก้แมลง
ต่อยได้ ทั้งต้นต้มเป็นยาชะล้างแผล เมล็ดเป็นยาถ่ายพยาธิต้นและใบ เป็นผักจิ้ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุนนาคกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะ เกษาศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักนึ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักทอดยอด

Ipomoea reptans (I. aquatica)

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้น เป็นยาระบาย รักษาโรคนอนไม่หลับ และแก้ปวดศีรษะ แก้กวางเกลือ
แก้ไข้ รักษาเบาหวาน latex เป็นยาถ่าย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๘๘
กล่าวว่าทั้งต้นสด ๆ รสขม เย็นจัด แก้เลือดกำเดาออก หนองใน เบาขัด ถ่าย
เป็นเลือด แผลริดสีดวงทวาร แผลบวมเป็นพิษ แผลฟกช้ำจากการกระทบกระแทก
งูและแมลงมีพิษกัดต่อย รากรสจืด สุขุมแก้คิ้วขาว ฟันเป็นรูปวด เบาขัด ไอเรื้อรัง
เหงื่อออกมาก ลดบวม และยังมีรายละเอียดมากเกี่ยวกับตำรับยา, สารเคมีที่พบ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๔ เรียกผักนึ่งไทย (ผักนึ่งแดง
ผักนึ่งขาว) ใช้ถอนพิษ แก้ตาฝ้า ต้มกับเกลืออบแก้รำมะนาด

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๖ กล่าวเหมือนกัน
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๘, ๑๗๓ กล่าวว่าดอกชุมชยี่ทา บริเวณกลางเกลื่อน และผักบุ้งใช้แก้อาหารเป็นพิษโดย เอาผักบุ้งและใบข้าวบก ตำคั้นน้ำกินให้อาเจียนออกมา ผักบุ้งมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือกำจร (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) โทนเตาะ (กะเหรี่ยง-ฮ่องสอน)
๕. หนังสือเล่มเดียวกับ ข้อ (๑๖) ๔. หน้า ๑๕๑ กล่าวถึงผักบุ้งไทย (กำจร, ผักทอดยอด, โทนเตาะ) แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ บอกวิธีใช้ต้นสดรักษาอาการ ปวดแสบปวดร้อนจากน้ำร้อนลวก
๖. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๘๕ กล่าวว่าผักบุ้งมีแร่ธาตุ เช่น เหล็ก, แคลเซียม carotene ซึ่งเป็น pro-vitamin A, Vitamin C. มาก น้ำจากต้นเป็นยาระบาย ทำให้อาเจียนเมื่อถูกพิษฝิ่นและสารหนู ในอินเดีย ใช้รักษาโรคประสาท เสื่อมสมรรถภาพ พอกฝีฝีคัณฑวาร ดอกชุมชยี่ทาบริเวณกลางเกลื่อน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๓	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักนึ่งจีน

๑๓. ส่วนของพืช ราก, ต้น, ใบ, ดอก, ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักนึ่งจีน

Ipomoea asarifolia

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้ง ๕ ถอนพิษลมเพลมพัด

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๐ กล่าวถึงข้อแตกต่างระหว่างผักนึ่งทะเลและกล่าวถึงผักนึ่งทะเล (*I. pes-capree*) ว่าใช้เมล็ด ใบ ลำต้น ซึ่งมี indole alkaloids และใบมี volatile ester ที่มีฤทธิ์คล้าย antihistamine จึงใช้น้ำคั้นจากใบและลำต้นทาแก้พิษแมงกะพรุน และใช้รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ เมล็ดเป็นยาถ่ายและแก้ปวดท้อง
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๗๕ เรียก *I. pes-capree* ว่าผักนึ่งจีน หรืออาจเรียกผักนึ่งทะเล ใช้เหมือนข้างต้นคือถอนพิษ, อาบแก้คัน
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๗ เรียกชื่อและกล่าวเหมือนในข้อ (๑๖) ๒.
 - หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ บอกวิธีใช้รากสด ของผักนึ่งทะเล รักษาอาการแพ้แมงกะพรุน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักนึ่งร่วม

๑๓. ส่วนของพืช ตัน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักนึ่งปลิง (เชียงใหม่)
Enhydra fluctuans

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้มน้ำ เฉากวันรมคนเข้ากระโอมแก้ฟกบวม แก้เหน็บชา หรือบวมทั้งตัว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๖ เรียกผักนึ่งล่วม และกล่าวถึงประโยชน์ว่า รสขม แก้พิษทั้งปวง ใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาลและคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๔๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักนึ่งรั้ว

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักนึ่งฝรั่ง
Ipomoea cairica

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นแก้อาเจียน ชักเบา นีวที่มีปัสสาวะเป็นเลือด ผิวม ใต้วอก ทาแก้คัน เมล็ดเป็นยาถ่าย รากและใบมีรสขม นอกจากนี้มีตำรับยาใช้รักษาอาการข้างต้น มีผลทางเภสัชวิทยาและสารเคมีที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๒๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเบียร์ใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Portulaca oleracea

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นใบสดกินแก้อาการชดเบา ผสมน้ำผึ้งและน้ำตาล เป็นยาแก้ไอแห้ง และอาการกระหายน้ำ ใช้ทาภายนอกแก้อักเสบ และแผล เนื่องจากมีสารเป็นเมือก (mucilage) น้ำคั้นต้นผักเบียร์ผสมน้ำมันกุหลาบ ใช้หมักแก้คอเจ็บ และเหงือกบวมทำให้ฟันทน การกินผักเบียร์สด ๆ จึงมีประโยชน์ต่อฟัน เมล็ดตำและต้มกับเหล้าไวน์ให้เด็กกินถ่ายพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑ ของโครงการพัฒนา เทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๙๓ กล่าวว่าทั้งต้นรสเปรี้ยว เย็น แก้อ่อนแก้พิษ เลือดออกตามไรฟัน แก้บวม ปวดถ่ายเป็นเลือด ท้องใน แผลบวมอักเสบ ผิประคำร้อย ห่อสิ้น ลำไส้ริดสีดวงทวารแตกมีเลือดออก ใช้ภายนอกแก้บวม, แผลเน่าเปื่อย และมีรายชื่อยาเบียร์ตำรับยา ๑๑ ตำรับ และยาสัตว์ ๕ ตำรับ มีรายงานผลทางคลินิก สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๗, ๑๔๗ บอกวิธีใช้ต้นสด แก้อา
เจ็บเสมหะ และรักษาแผลเรื้อรัง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักตางโค้ง (นครราชสีมา)
ผักเบี้ยดอกเหลือง
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๘ กล่าวว่าใบมีแคลเซียม, เหล็ก
วิตามินซี ชงน้ำกินขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้บิด ขับพยาธิตัวกลม เมล็ดต้มน้ำกินขับ
ปัสสาวะ ใบตำพอกแผลถูกไฟหรือน้ำร้อนลวก และโรคผิวหนังอื่น ๆ และยังคงกล่าวถึง
ผักเบี้ยเล็ก (ผักเบี้ยหมู) *P. quadrifida* ใช้ทั้งต้นตำพอกรักษาโรคผิวหนัง
และชงน้ำกินเป็น emetic
๔. ผักเบี้ยฝรั่ง ทุที่แพร่เฉียงใต้

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักปอด

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักบุ้งปลา ผักปอดนา ผักกุ่มป่า ผักบุ้งป่า (เชียงใหม่)

Sphenoclea zeylanica

๑๕. ประโยชน์ รากแก้โลหิตพิการ ขับลม ใบขับเสมหะ ขับเหงื่อ แก้ก้องมาน แก่ริดสีดวงลำไส้
ต้นแก้สันนิบาตหน้าเพลิง รากแก้ไข้จับ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๘ กล่าวถึงผักปอดตัวผู้และตัวเมีย ประโยชน์รวมกัน
เหมือนข้างบน และดอก แก้ไข้จับ แก่ริดสีดวงลำไส้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร
-	☒ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักปรงแดง ๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักปรง ผักปรงใหญ่ ผักปรง (พวยพ) *Basella rubra*

๑๕. ประโยชน์ ต้นแก้พิษฝีดาษ ใบแก้กลาก ดอกแก้เกลื้อน รากแก้มือเท้าต่าง แก้วรงค์ แด แก้วพิษพรรตัก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๕ กล่าวถึงผักปรงใช้เหมือนข้างต้น
 ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๘ กล่าวถึงผักปลังขาว (*B. alba*) และผักปลัง (ผักปลังแดง) ว่าใช้รักษาเป็นยาถอนพิษให้ร้อน (rubefacient), เป็นยาหล่อลื่นภายใน (demulcent) ขับปัสสาวะ ใบและต้นมี calcium, iron, vit. A, B, C, เป็นอาหาร เป็นยาระบายอ่อน ๆ ใช้กับสตรีมีครรภ์ และ เด็ก
 ๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๕๕ กล่าวว่าน้ำคั้นใบแก้อักเสบต่าง ๆ โดยมีคุณสมบัติ เป็นเมือกเย็น มีแพทย์ใช้ในโรคหนองใน และ Balanitis
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๐ กล่าวถึงผักปรงขาว แต่สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคมร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเป็ด

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้นและราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเป็ดขาว ผักเป็ดแดง ผักเป็ดขาวแดง (เชียงใหม่) ผักเป็ดไทย

Alternanthera triandra, A. sessilis

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับพิษโลหิต ฟอกโลหิต ประจำเดือน แก้ประจำเดือนขัดข้อง บำรุงโลหิตด้วย
โดยทำยาตองเปรี้ยวเค็ม เป็นยาระบายอ่อน ๆ ด้วย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๓๐ เรียก *A. sessilis* ว่า ผักเป็ดขาว ใช้เป็นยาช่วยขับน้ำนม น้ำผักเป็ดหยอดตาแก้แฉกเสมหะมีประโยชน์เหมือน Camomile และแพทย์โบราณกล่าวว่าขับโลหิต
- หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๔๗ เรียก *A. sessilis* ว่า ผักเป็ดแดง กล่าวถึงประโยชน์เหมือนใน ๑๕.
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๖ กล่าวว่า ทั้งต้นขับน้ำนม แก้ใช้ตำพอกแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๗๔ ๒๓๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักแพว

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักแพวขาว

Trichodesma indica

๑๕. ประโยชน์ แก้เลือดลมต่าง ๆ รักษาหิดไธ มงคร้อโรคผิวหนัง ท้องมาน กะเพาะอาหาร และอุจจาระพิการ เส้นประสาทไม่ปกติ เมื่อยขบ ปวดข้อ ปวดกระดูก รากแก้ เลือดที่ขึ้น แก้กึ่งท้องท้องขึ้น ท้องเฟ้อ คอกขับเหงื่อและโรคบ่อด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวถึงผักแพวแดง (*Iresine herbstii*) ใช้เหมือนผักแพวขาว แต่ส่วนมากใช้ชนิดแดงเพราะแรงกว่า มีชื่ออื่น ๆ ว่า ผักแพวสวน อีแปะ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๔ เรียก *T.indicum* ว่า ผักแพวแดง ใช้รากเหมือนใน ๑๕

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๑๗ เรียก *I. herbstii* ว่า ผักแพวแดง (อีแปะ) ใช้ใบแต่งสี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๗๕ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเสี้ยน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gynandropsis gynandra

๑๕. ประโยชน์ ใบต้องนำมาคองเพื่อขจัดพิษไฮโดรไซยาไนต์ ซึ่งใช้รับประทานได้ ใบดิบขม แต่หุงต้มแล้วจะหายขม ผักเสี้ยนมีน้ำมันหอมคล้ายมีสตาร์ค ใบและเมล็ดใช้ทำให้อาเจียร และทำให้ผิวหนังร้อนแดง เช่นเดียวกับมีสตาร์ค ใบคุดให้ข้าท้าวบรรเทาอาการปวดเมื่อย ทำให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น ใบพอกฝีป้องกันเป็นหนอง น้ำคั้นใบผสมน้ำมันใช้หยอดหูแก้อาการปวดในหู เมล็ดขับพยาธิไส้เดือน ทาภายนอกทำให้ร้อนแดง ผสมน้ำมันทาผมหักเหา ทำยาขงขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใบและเมล็ดใช้เหมือนข้างต้น รากแก้ไข้ เมล็ดเบื่อปลาฆ่าแมลง ขับพยาธิ

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๔, ๑๔๖ บอกวิธีใช้เมล็ดของผักแก่และสดทำยา รักษาเหา และใบสดพอกฝี มีชื่ออื่น ๆ ว่าผักล้มเสี้ยน

ผักเสี้ยนขาว, ผักเสี้ยนไทย, ผักเสี้ยนตัวผู้

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๑ เรียกผักเสี้ยนไทย
กล่าวว่า เป็นยาขับระดูขาว แก้เจ็บหลัง ต้นแก่ระดูเน่าเสีย เมล็ดฆ่าไส้เดือน
ในท้อง
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๓ เรียกผักเสี้ยนไทย มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า
G.pentandra, *G.pentaphylla* กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๓
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๐-๕๑ กล่าวว่า
ผักเสี้ยนตัวเมียคือผักเสี้ยนไทย ใช้ต้นแก่ไล่หิดอันเน่า ดอกแก่ไล่หิดสตรีที่อยู่ไฟ
ลูกฆ่าไส้เดือนในท้อง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๓๕๒ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักเสี้ยนผี

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักเสี้ยนตัวเมีย ใบนีพพานไม่รู้กลับ

Polanisia viscosa

๑๕. ประโยชน์ ต้นขับหนองในร่างกาย ทำให้หนองแห้ง ใบแก้ปัสสาวะพิการ ดอกฆ่าเชื้อโรค ลูกฆ่าพยาธิ รากแก้โรคผอมแห้งของสตรีเนื่องจากคลอดบุตรแล้วอยู่ไฟไม่ได้ ในแพทย์ตำบลดกล่าวว่ามีรสขมร้อน คุมแก้ลม แก้ปวดท้อง ลงท้อง เจริญไฟธาตุ แก้พิษฝี แก้ไข้ตรีโทษ ทั้งต้นแก้ฝีในปอดในลำไส้ในตับ เป็นยาขับหนองฝีที่เกิดภายในทั้งสิ้น

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๑ กล่าวว่าใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าล้มเสี้ยนผี มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cleome viscosa*
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่าเมล็ดและรากขับพยาธิ ตัวกลม กระตุ้นหัวใจ เมล็ดและใบเป็น *rubefacient* ชื่อวิทยาศาสตร์เหมือนใน (๑๖) ๑. และยังได้กล่าวถึงผักเสี้ยนป่า (*C. chelidonii*) ใช้รากขับพยาธิตัวกลม
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๕๐ กล่าวว่า ผักเสี้ยนตัวผู้คือผักเสี้ยนผี สรรพคุณเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภากิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักหนาม

๑๓. ส่วนของพืช ใบอ่อน เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
Lasia spinosa
L. heterophylla

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนมี hydrocyanic acid ก่อนกินต้องดอง ใช้แก้ปวดท้อง เถาขับเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๖ เรียก ผักหนามไทย ใช้หัวแก้ไอขับเสมหะ ต้มน้ำอาบแก้คันตามตัว เพราะพิษ:พิษ หรือ ใช้ต้มน้ำอาบ และกล่าวถึงผักหนามฝรั่ง *Cyrtosperma johnsonii* ว่าใช้ก้านและใบดองสุรา กินเป็นยาบำรุงโลหิต แก้โลหิตจาง
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๕ กล่าวเหมือนกัน
 - หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาริชาลัยสมุนไพร หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าลำต้น รสเผ็ดขม แก้ไข้ กระหายน้ำ ไอ ขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ผิวหนังเน่าเปื่อย เป็นหนอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับสารที่พบ ตำรับยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๕๐ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผักหวานบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักหวาน ก้านตง
Sauropus albicans

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาระงับความร้อน ถอนพิษไข้ไข้ ไข้กลับ เนื่องจากกินของแสลง ทางบ้านที่มีไข้รากฝนทาแก้คางทูม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๐ กล่าวถึงผักหวาน (Sauropus androgynus) ใช้รากเหมือนข้างบน ใบปรุงยาเขียวกระทั่งพิษ
๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๐ กล่าวถึงผักหวานป่า (Melientha suavis) ว่ารากเป็นยาเย็น แก้อ่อนในกระหายน้ำ สงบพิษไข้ แก้อัศจรรย์ แก้อัศจรรย์ แก้อัศจรรย์
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ กล่าวถึงผักหวานบ้านว่า ใช้รากเหมือนกัน ใบและรากตำพอกแผลฝี

๑. ชื่อผู้แต่ง ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ทจก.นิเวศรรมดา การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๐ ๑๘๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผือก

๑๓. ส่วนของพืช ก้านใบ ลำต้น ลำต้นใต้ดิน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอน บอนเขียว บอนจีนดำ บอนท่า บอนน้ำ (ใต้) กลาดิฎุเอง (ยะลา)
กลาดิเอย์ (นรา ฯ)
Colocasia esculenta

๑๕. ประโยชน์ น้ำจากก้านใบใช้ภายนอกห้ามเลือด เป็นยากระตุ้นและทานวด ทำให้เลือดมาบริเวณ
นั้นมาก (ประโยชน์ ๒ ประการนี้ขัดกัน) ทำให้บวมแดง น้ำจากลำต้นใต้ดิน แก้พิษแมลง
ป่อง ใส่กับน้ำตาลแก๊ไข ลำต้นพอกแผลรวมทั้งแผลงูกัด หัวยาระบาย ขับปัสสาวะ
ขับน้ำนม ห้ามเลือด หึ่งต้นในบราซิล ใช้ขับพยาธิ น้ำจากหัวมี enzyme amylase
หัวมี glycoside มีพิษชื่อ saponin ก้านใบมี provitamin A,C,B,
calcium, phosphorus และเหล็กมาก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓๕ กล่าวถึงบอน (ผือก)
C. antiquorum var *esculentum* ว่ายังไม่พบสรรพคุณ และกล่าวถึงบอน
(*C. antiquorum*) ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ว่าบอนเขียว บอนน้ำ บอนท่า กลาดิเอย์
กลาดิฎุเอง เหมือนข้างบน ประโยชน์ใช้ทางไหลบอนผสมหัวขมิ้นอ้อย ขี้วัว

- กะปิ ตำแทรกสุราโรง พอกฝีตะมอยว่าหายดี
- ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๓ กล่าวว่า เถาวัล้ผสมแก้ไข้ขับเสมหะ
- ๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑. หน้า ๑๓๖ กล่าวถึงบอนส้ม (*Homalomena rostrata*) ว่าใช้กัดเสมหะ แก้ไอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สينا ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ นิเวศธรรมดาการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๔ ๑๘๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผือกกะลา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ลำต้น เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอนकारी มันโทป่าด (แม่ฮ่องสอน) คือ โทปะ ผือกโทป่าด (แม่ฮ่องสอน)
Alocasia indica

๑๕. ประโยชน์ ใบ เป็นยาฝาดสมาน ห้ามเลือด ยาต้มแก้ท้องผูกพรรตึก น้ำต้มลำต้นเป็นยาระบายอ่อนๆ เหง้าเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ ยาถ่ายชนิดอุจจาระเป็นพรรตึก คั้นน้ำใส่แผลกัดผ้าหนองสมานแผล ถ้ำของเหง้าใช้ขับพยาธิ

๑๖. หมายเหตุ อุกระดาตแดง (*A.indica* var. *metallica*)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไม้

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ตาไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไม้รวก ไม้เหลียง ไม้ลาย ไม้สีสุก
Bambusa spp.

๑๕. ประโยชน์ ใบขับพอกโลหิตระดูที่เสีย ตาไม้สุ่มไฟถ่าน กินแก้ร้อนในกระหายน้ำ ราก (โดยมากนิยมรากไม้รวก) รสร้อยเอียนเล็กน้อย เป็นยาขับปัสสาวะแก้ไตพิการ ใช้ร่วมกับยาขับระดู และยาแก้หนองใน ตาไม้ไผ่เหลียงฝน หรือต้มกินแก้สตรีโลหิตตกมากไม่หยุด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๓๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๘ กล่าวถึงพิมพ์เสนในปล้องไม้ไผ่ป่า *Bambusa arundinacea* เป็นซิลิกา (SiO_2) หรือเรียกดินสอพองในปล้องไม้ เป็นผงสีขาวขุ่น ไม่ได้มีกลิ่นหรือส่วนเกี่ยวข้องกับพิมพ์เสน (Borneo Camphor) เลย ใช้เป็นยาครอบจักรวาล เช่น กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ แก้ไอ แก้ร้อนโรค หืด แก้ไข้ ทำให้หัวใจ สมอง ตับ ไต เย็น แก้อ่อนเดิน แก้โรคผิวหนังทุกโรค

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗ หน้า จำนวนหน้า ๑๘๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผนแสนห้า

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เหล็กเหลี่ยม เคียวเหลี่ยม (ลำปาง) สานดีลอก (เชียงใหม่, เชียงราย) พูพ้อคำ (เลย) เกาวัลย์ปริง (ตราด) แม็กลอน (สุราษฎร์) พระขรรค์ไชยศรี ทनावเดือนห้า (สระบุรี) *Myxopyrum smilacifolium*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้กินเป็นยาขับเหงื่อแรงมาก กินแล้วทำให้รู้สึกหนาว กินมากไม่ได้ เป็นยาแก้ไข้ทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ - หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๖๓ เรียกพระขรรค์ไชยศรี ใช้เถาเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๓ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สิดา (นครพนม) ยามู, ย่าหมู (ใต้) ชมพู (ปัตตานี) มะก้วย (เชียงใหม่)
Psidium guajava

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาฟาดลมาน แก้ก้องร่วง ปวดท้อง ผลมีวิตามินซีมากกว่าส้ม ๔-๑๐ เท่า และมีเกลือแร่ และวิตามินอื่น ๆ อีกมาก สารสำคัญในฝรั่ง คือ แทนนิน ๘-๑๕% น้ำมันหอมระเหย, ซีมีง, เรซิน, น้ำตาล carotene, วิตามิน B₁, B₂, B₆, C, triterpene, sapogenin, triterpenoid acid ชนิดต่าง ๆ, β -sistosterol, quercitin ฯลฯ น้ำมันหอมจากใบฝรั่ง ใช้แต่งกลิ่น กลบกลิ่นในปาก หยุดการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ E.coli, Bacillus subtilis, Micrococcus pyogenes var. aureus

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ศันดีวัฒน์ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าใบฝรั่งต้มกิน แก้ก้องร่วง ล้างบาดแผล และกล่าวว่าฝรั่งไล่แดง (ฝรั่งขึ้นก) มีไวตามินซีสูง กว่าชนิดอื่น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ มะจีน ยามู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๔ กล่าวว่า ฝรั่งทั้ง ๕ ใช้ภายนอก ถอนพิษ บาดแผล ใบอ่อนบึงไฟเหลืองกรอบ ต้มกินแก้บิด ท้องร่วง ปวดเบ่ง รากแก่น้ำเหลืองเสีย ทำให้แห้ง ใบสดเคี้ยวอม ดับกลิ่นเหม็น
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๓ กล่าวคล้ายข้างบนและว่าผลขับพยาธิได้ด้วย นำจากผลง่อน้ำตาลในเลือด ใบแก้อาการเกร็ง ของกล้ามเนื้อ
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๘, ๕๐, ๑๓๑, ๑๕๕ กล่าวเหมือนข้างต้น
๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๕ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างต้นและรากขับปัสสาวะ
๖. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๑ ฝรั่งมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้วได้แก่ มะปุ่น (สุโขทัย ตาก) มะปิ่น (ลำปาง) มะจีน (พายัพ) ยะริง (ละว้า เชียงใหม่) กล่าวว่าเปลือกต้น เปลือกราก รสฝาดสุขุม แก้พิษที่เกิดจากชัน แก้ปวดฟัน ไบรสมฝาด ชุ่ม สุขุม ฝาดสมานแก้ท้องเสีย ปิดเรื้อรัง ผื่นคันจากลมชื้น ลมพิษ และมีรายละเอียดอีกมาก เกี่ยวกับตำรับยา สารเคมีที่พบ

สงวนลิขสิทธิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรุงเทพฯ ๒๕๖๒

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๘๘ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผอยทอง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เครือเขาคำ (พวยัพ) ต้นตายปลายเป็น
Cuscuta reflexa

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้มแทรกน้ำปูนใสให้คนที่ เป็นริดสีดวงทวารงอก เลือดออกมาก รับประทานเลือดหยุดได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๒ บอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *C. hyalina* ใช้
ปรุงรับประทานเป็นยาเย็นแก้พิษร้อนในกระหายน้ำ เป็นยาขับพิษร้อนได้ด้วย
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๒ บอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า
C. chinensis มีชื่ออื่นว่าผอยไหม ใช้เมล็ดขับเหงื่อ ขับลม เป็นยาบำรุง

แก่นมีรสขื่นขมฝาด บำรุงโลหิตสตรี แก้ปวดพิการซบหนองทำให้โลหิตเย็น และแก้ท้องร่วง มีเลือดออกทางทวารหนัก และเบา

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๘ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๓. และว่าแก่นมีรสขมหวาน แก้กุดทะราด แก้กำเดา
๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๘ กล่าวว่าเนื้อไม้และแก่นมี brazilin เป็นยาฝาดสมาน

สถาบันวิทย์บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัลบั้ม ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝ้าย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Gossypium hirsutum, G. barbadense, G. herbaceum, G. spp.*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกกรากซึ่งฝังลมให้แห้งและเพ็งเก็บ ควรสกัดยาเตรียมให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ สารสำคัญที่ออกฤทธิ์ยังไม่พบว่ามียารายงาน สารประกอบที่พบมีเรซิน ๑๐% มี phenolic salicylic acid มีแป้งและแคลเซียมออกไซด์ ประโยชน์ใช้ขับน้ำคาวปลา เป็นยาขับมดลูกที่ดีเยี่ยม เป็นยาห้ามเลือด ชิบระดู เมล็ดฝ้ายให้น้ำมันเป็นอาหารได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพร ของรศ.ดร.พยอม สันติวัฒน์ หน้า ๗๔ กล่าวเหมือนกัน และน้ำมันเมล็ดฝ้ายใช้ผสมในยาทาถู
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒๕ กล่าวถึงส่วนประกอบของน้ำมันเมล็ดฝ้าย
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่าใช้เหมือนฝ้ายแดง (อุฝอยแดง)

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๙๖ มีชื่ออื่น ๆ ของฝ้าย ได้แก่ ฝ้ายชัน (ลำปาง) ฝ้ายดอก (เชียงใหม่) ฝ้ายเทศ (ออกเฉียงเหนือ) สำลี และบอกวิธีใช้ เปลือกกรากขับประจำเดือน
๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๗ เรียก *G. herbaceum* ว่าฝ้ายขาว ใช้เปลือกกรากขับระดูอย่างแรง บีมมดลูกให้แท้งได้ ใช้อัลคยฮอลล์สกัดจะได้ dihydroxybenzoic acid salicylic acid และพวก phenols
๖. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๐ กล่าวว่าเปลือกกราก ใช้เหมือนข้างต้น และอาจทำให้แท้งบุตรได้ มีชื่ออื่น ๆ ฝ้ายไทย ฝ้ายทีบ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PMU 100

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ฮัลดำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝ้ายแดง

๑๓. ส่วนของพืช ขนที่เมล็ด, ใบ, เปลือกกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Gossypium arboreum*

๑๕. ประโยชน์ ขนที่เมล็ดทำสำลีปิดแผลขับเลือด น้ำคั้นจากใบแก้จุกเสียด (colic) แก้กิด แก้กั๊ก เปลือกกรากชงด้วยน้ำเดือด กินขับปัสสาวะ ทำให้ประจำเดือนมาปกติ บีบมดลูกทำให้แท้งได้ ชื่นน้ำคาวปลา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๘ กล่าวว่าใบเข้ายาระงับความร้อน ยาเชือกแก้ไ้กระทั่งพืช
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๑ กล่าวว่าใช้ใบเหมือน (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝ้ายเทศ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝ้ายสำลี สำลี ฝ้ายหลวง
Gossypium brasiliense

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเป็นกินกับน้ำมันยางแก้หนองใน รากบีบคูลูกทำให้แห้งได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๑ กล่าวเหมือนกันและใช้ขับหนอง ทำให้หนองแห้ง
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่าฝ้ายเทศใช้เหมือนฝ้ายแดง (ดูฝ้ายแดง) และกล่าวถึงฝ้ายผี (ชะมดตัน) ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Hibiscus abelmoschus* ใช้ผลหล่อสีในโรค gonorrhoea และขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๐๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผื่น

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากผลที่ยังไม่สุก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Papaver somniferum

๑๕. ประโยชน์ ยางมีอัลคาลอยด์ ๒๕ ชนิด ที่สำคัญมี morphine, codeine, papaverine, narcotine, narceine, thebaine เป็นยาระงับปวดอย่างขจัด ระงับอาการไอ ทำให้นอนหลับ ระงับอาการเกร็งกระตุกของกล้ามเนื้อเรียบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. ผลดิบสีเขียวจะมี morphine มาก แต่ผลสุกสีเหลืองมี codeine และ narcotine มากขึ้น ส่วน morphine น้อยลง
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔ กล่าวถึง เมล็ดผื่นใช้เป็นอาหารนกไม่มีอัลคาลอยด์เลย บดน้ำมันใช้ทำน้ำมันสกัดและผสมสีน้ำมันได้
๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม สันติวัฒน์ หน้า ๑๑๕ กล่าวว่า มีอัลคาลอยด์ ๒๕ ชนิด ส่วนใหญ่ร่วมกับกรด meconic ปริมาณ morphine จะแตกต่างกันตาม ที่ต่าง ๆ เช่น ผื่นตุรกีมี morphine 10-21% ของจีนมีเพียง ๔-๑๑% morphine

นำมาสังเคราะห์เพิ่มเติมได้เป็น heroine

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๔ กล่าวว่า morphine จากยางฝิ่นใช้แก้ปวดแสบปวดร้อน หอบหืด จุกเสียดแน่น ลดความดันโลหิต แก้เจ็บหน้าอก บริเวณหัวใจ หายใจขัด ผลสุกแห้งทำเป็นยาพอกแก้ปวดริดสีดวง ปวดฝีต่าง ๆ แก้ปวดฟัน เด็กเล็กตั้งแต่ ๕ ขวบ ลงไปเท่านั้น
๕. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๖ กล่าวว่าผลสุกหรือขี้ฝิ่นสุบแล้ว ผสมเป็น ยากินทำให้นอนหลับ แก้ลงแดงโดยทำเป็นทิงเจอร์ฝิ่น

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๖ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ผื่นตัน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Jatropha multifida*

๑๕. ประโยชน์ รากทำยาต้มช่วยย่อยอาหารและโรคเกี่ยวกับลำไส้ ผลมีพิษ เมล็ดมีน้ำมันใช้จุดตะเกียง ใบรักษาโรคผิวหนังและยาถ่ายอย่างแรง ต้นมี saponin, resin, tannin ใช้เปื้อปลาได้ ยางมีกลิ่นคล้ายหัวหอม เมื่อถูกครั้งแรกจะรู้สึกเย็นต่อไปจะทำให้คลื่นไส้เนื่องจากสาร sesquiterpenes angelic acid และ benzyl mustard oil

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่า เมล็ดเป็นยาถ่าย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๗ กล่าวว่า เปลือกผาดปรุงยาคุมธาตุ แก้ก้องร่วง แก้อาเจียน แก้กั้งแดง แก่ปวดบ่ง แก่ปวดเมื่อยตามอวัยวะ มีชื่ออื่น ๆ ว่า มะละกอฝรั่ง
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๓ กล่าวเหมือนข้อ (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๕๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฝัชมอบ

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คงคำ คำดง ตีหมี (เหนือ) พญารากดำ พญารากเดี่ยว (เพชรบุรี)

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกพอกฝี แก้ปวด อักเสบถอนพิษ เนื้อไม้ฝนน้ำปูนใสทาเกลื่อนฝี ปรุงยาภายใน แก้วโรคในลำไส้และปอด เนื้อไม้เคี้ยวจนขึ้นเป็นยางเหนียวสีดำ เข้ม เมื่อแห้งแข็งผำเป็นแว่น ๆ ชงน้ำกินต่างชา มีรสขมน้อย ๆ กลิ่นหอม มีขายตอนงานมนัสการพระพุทธบาท จ.สระบุรี รับประทานแก้ปวดเมื่อยร่างกาย เจ็บหลัง เจ็บเอว แก้ปัสสาวะพิการ ไตพิการ กษัย เจริญอาหารบำรุงธาตุ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๒ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แฝก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แฝกหอม

Vetiveria zizanoides

๑๕. ประโยชน์ รากมีกลิ่นหอมใช้แก้ไอ ใช้ oil of vetiver ใช้แต่งกลิ่น

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๘๗ กล่าวว่าใช้รากบำรุงเป็นยาขับลม แก้ท้องขึ้นอืดเพื่อ
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย ให้ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Andropogon squarrosus* กล่าวว่าหอมเย็น ทำให้ดวงจิตชุ่มชื้น และใช้เหมือนข่างต้น และยังขับปัสสาวะทำให้เย็น มีชื่ออื่น ๆ ว่า ญ้อ้าแฝกหอม, แฝกหญ้า แกงหอม แคมหอม (เหนือ)
 ๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๒ บอกวิธีใช้รากปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจผสมกับสมุนไพรอื่น ๆ
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวว่า ต้นแฝกหอม แก้ไอสันนิบาต ใบแก้ไอ ดอกแก้ไอและโลหิตเสีย อภิภูฏาณและแก้เหงื่อ แก้ดี แก้ไอพิษ คุชราค

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๕ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญามือเหล็ก

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Strychnos ignatii*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดแก่แห้งมีอัลคาลอยด์ strychnine 1.5-2% มี brucine 0.5% มี glycoside loganin ใช้เมล็ดและเปลือกจำนวนน้อย ๆ เป็นยาแก้หิวาตกโรค และยาบำรุง และแก้ฮัมพาดบางประเภทได้ เป็นยากระตุ้นไขสันหลัง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๑ กล่าวว่า เนื้อไม้ฝนเอนน้ำ ชะโลมหัว เด็กที่โกนผมใหม่ ๆ จะเย็นและกินดับพิษร้อนแก้ไข้ทุกชนิด แก้โลหิต และกษัย พญามือเหล็ก (ยามือเหล็ก) ที่กล่าวถึงนี้มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *S. roborans*, *S. krabiensis*
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๕ กล่าวว่าเหมือนข้างบน และเนื้อไม้แก้ไข้ จับสัน ใบแก้ฟกบวม มีชื่ออื่น ๆ ว่ากะพังอากาศ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๓๖๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญาายา

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ และ กะแจะ ตมดั่ง พินยา

Limonia acidissima

๑๕. ประโยชน์ กินเป็นยาแก้ไข แก้กษัย แก้โลหิตพอมแห้ง คับพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑ กล่าวถึง กะแจะอีกต้น ดูที่กะแจะ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๓ กล่าวถึง พญาายา (หุดไทร) ว่าใช้เนื้อไม้และเปลือกแก้ไข เป็นยาขมเจริญอาหาร

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๒ กล่าวถึง กระแจะ ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Hesperthusa crenula* อยู่กระกูลเดียวกับต้นที่กล่าวข้างต้น ชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างบนและมีเพิ่มเติม คือ ชะแจะ แจ้ ประโยชน์ดูที่กระแจะ

กศน. ๖๖๖ (๑๖๖)

๑๖๖ (๑๖๖) ๑๖๖ (๑๖๖) ๑๖๖ (๑๖๖)

๑๖๖ (๑๖๖)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญารากขาว

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นซีใต้ (ฉะเชิงเทรา) โคลง เกลง (ตะวันออก) มาเนะ เอ็นอ้า
Melastoma villosum

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย ชูกำลัง โดยมากใช้คู่กับพญารากดำ
 ใช้สำหรับคนพื้นไร่

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๐ กล่าวถึงพญารากดำ (*Diospyros variegata*)
 แก้กษัย เหน็บชา น้ำเหลืองเสีย ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย เจริญอาหาร แก้อ่อนใน
 โดยใช้คู่กับพญารากขาว มีชื่ออื่น ๆ ว่า ดงดำ (พายุพ) ไม้ดำ (ลำปาง)
 คำดง (ประจวบ ฯ) ดิหมี (ขอนแก่น) มะริด(บางแห่ง)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๕ กล่าวถึงพญารากขาวเหมือนข้างบน และ
 หน้า ๓๖๖ กล่าวถึงพญารากดำเหมือนในข้อ (๑๖) ๑. และต้นนี้มีชื่ออื่น ๆ
 อีกชื่อว่าผีหมอบ ดุตีผีหมอบ เป็นต้นเดียวกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.วิเชียร จีรวงส์และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๗ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญาไร้ใบ

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาร้อยใบ เกียะเจียน (เชียงใหม่)

Euphorbia tirucalli

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีน้ำยางขาวมีน้ำย่อยเนื้อด้วยใช้กัดหูด เป็นยาถ่าย ทำให้อาเจียน ไขภายนอก
เข้าพวกน้ำมัน เป็นยาทาถอนกระดูกเข้าข้อ (rheumatism) ยางมีพิษถูกหนังจะแดง
พอง เป็นแผล มีพิษต่อปลา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๖ กล่าวว่ายางเป็นพิษ, เบื่อปลา
กัดหูด

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่ายางใช้กัดหูด

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๑ กล่าวว่ายังไม่พบ
สรรพคุณ

๔. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๔๕ กล่าวว่าใช้ทำลายปลวก

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๘ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญาสัตบรรณ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก อยางจากต้น ใบอ่อน
เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สีนเบ็ดเจ็ดง่าม
Alstonia scholaris

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้ไข้ ชิบระดู ชิบพยาธิ ชิบน้ำเหลืองเสีย ชิบน้ำนม รักษามาเลเรีย แก้ก้องเสีย แก้กิด แก้อิ รักษาเบาหวาน อยางจากต้นอุดฟันแก้ปวดฟัน แก้แผลอักเสบ หยอดหู แก้ปวด ใบอ่อนชงดื่มรักษาโรคสัักบิดสัักเปิด แก้ไข้หัวใจ เมล็ดมี cardiac glycoside

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๕๐ เรียกสินเบ็ดต้น หรือพญาสัตบัน สีนเบ็ด สัตบัน หัสบัน (กาญจน) จะบัน (เขมรภินทร) บะชาบุล (ปัตตานี) กล่าวถึงประโยชน์เหมือนข้างต้น และมีเพิ่มเติม คือ ดอกแก้โลหิตพิการ ไข้ตัวร้อนและ ไข้เหนือ กะพี้ขับโลหิต รากขับลม
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๗๑ เรียกสินเบ็ดต้น หรือ พญาสัตบรรณ ประโยชน์เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พรหมมี

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พรหมสี พรหมมีแดง พรหมดี
Trianthea trigueta, T. crystallina

๑๕. ประโยชน์ ต้นขับโลหิต ใบขับเสมหะแก้โลหิตระดูใส ในแพทย์ตำบลด กล่าววว่าพรหมมีรสเย็นขม เล็กน้อย ดับพิษไข้หัว แก้ไข้แก้อ่อนในกระหายน้ำ โดยปรุงเป็นยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๖ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๒

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๐ เรียก พรหมมี เหมือน (๑๖) ๒. มีชื่ออื่น ๆ นมลิและเหมือนข้างบน ใช้ทั้งต้น มีอัลคาลอยด์พรหมิน (Brahmine) ฤทธิ์คล้าย strychnine แต่พิษน้อยกว่า มีอัลคาลอยด์ herpestine และมียา บำรุงหัวใจ ตำราโบราณว่ารสเย็นหวาน ดับร้อนในแก้พิษไข้ แก้หืดไอ แก้กิดสีดวง ตำราอินเดียว่า บำรุงประสาท บำรุงหัวใจ แก้มลมบ้าหมู แก้เสียงแหบแห้ง

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๒ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ฉบับที่	๗. หน้าจำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๐๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

พระจันทร์ครึ่งซีก

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

บัวครึ่งซีก (ชยนาท)

Lobelia chinensis

๑๕. ประโยชน์

ลดไข้ แก้หอบหืด บำรุงปอด แก้อาเจียนเป็นเลือด วัณโรค ปอดอักเสบ ทอนซิลอักเสบ เจ็บคอ ตาแดง ไล่ตุงอักเสบ ลำไส้อักเสบ บิด ขับปัสสาวะ ท้องมาน (เนื่องจากพยาธิใบไม้ในเลือดและดีซ่าน) เข้ายาแก้มะเร็งกระเพาะอาหารหรือทวารหนัก แก้อักเสบ เคล็ดขัดยอกบวมเจ็บ ผิ แผลเปื่อย บาดแผล กลากเคลื่อน ผื่นคัน แก้คัดจมูก เนื่องจากกินยา เข้าวรากระยะยาว นอกจากนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและวิธีใช้ ผลทางเภสัชวิทยา รายงานทางคลินิก ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ชั้นปีที่ ๒ หน้า ๗๐ บอกใช้ต้นสดต้มกินแก้เจ็บคอ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ประยบบำรุงปอด แก้หอบหืดคล้ายอีเฟรตริน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๓ กล่าวว่าคนจีนใช้ต้นสดตำกับสุรากินแก้ อาเจียนเป็นโลหิต และรักษาโรคเกี่ยวกับปอดเหมือนข้างต้น
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๐ กล่าวว่าต้นสด ใช้เหมือน (๑๖) ๓. และเป็นยาร้อน, แก้หืด, ผสมทำยานัตถุ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนนมัจฉิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๓ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริก

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พริกหยวก พริกชี้หนู พริกชี้ฟ้า พริกบางช้าง
 Capsicum annuum, C. frutescens, C. minimum

๑๕. ประโยชน์ ผลมี capsaicin ผลใช้แต่งกลิ่นอาหาร (condiment) เป็นยาธาตุเจริญอาหาร
 ขับลม ช่วยย่อยอาหาร แก้อท้องอืดเพื่อ ทาถูวนวดให้ร้อนแดง บำรุงหัวใจ (heart
 stimulant)

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ศันตวิวัฒน์ หน้า ๒๘ กล่าวถึงพริกหยวกว่า
 ความเผ็ดเนื่องจากสาร capsaicin ซึ่งอยู่ที่รกซึ่งเมล็ดเกาะอยู่ แต่เมล็ด
 ไม่มีความเผ็ด ประโยชน์เหมือนข้างบน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๖ กล่าวถึงพริกป่า (Taberna montana)
 ซึ่งไม่มีความเผ็ดร้อน แต่ลักษณะคล้ายพริก (ดูพุดน้อย) ใช้รากเป็นยาเย็นดับพิษ
 แก้ไข้ แก้ร้อนใน รากแก้ลม และหน้า ๓๗๘ กล่าวถึงพริกหอมใช้ผลเป็นเครื่อง
 เทศ ขับลม บีสสาวะสะควมมักใช้ร่วมกับพริกหาง

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๑ กล่าวถึงจำพวกพริกต่าง ๆ และกล่าวว่ารากพริกชี้หนุฝนกับน้ำมันมะนาวแทรกเกลือกวาดคอแก้อั้ว แก้อั้วเสมหะและข้างเด็ก และจำพวกพริกนี้ใช้ที่มีรสเผ็ดร้อน กัดเสมหะแก้อั้ว แก้อั้วสันนิบาต ไบรสนเย็นกลั่นฉุน แก้อั้วหัวดี กำเดา ทำให้ปวดศีรษะ ไบพริกสดตำกับดินสอพองปิดขมับแก้อั้วปวด
๔. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๐๗ กล่าวถึงพริกต่าง ๆ เหมือนข้างต้น
๕. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงพริกชี้หนู (*C. frutescens* or *C. minimum*) ว่าผลแก้อั้ว อาเจียน บิด ทืด กลาก ปวดบวม เนื่องจากความเย็นจัด มีตำราวิธีใช้และรายงานทางคลินิก, ผลทางเภสัชวิทยา, สารเคมีที่พบ ฯลฯ
๖. พริกป่าเล็ก, พริกป่าใหญ่ อูที่หุดน้อย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรุงเทพฯ

๒๕๒๕

๒๕๒๕

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๒ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกไทย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Piper nigrum

๑๕. ประโยชน์ ผลเป็นเครื่องเทศแต่งกลิ่นอาหาร ช่วยถนอมอาหาร มีน้ำมันหอมระเหย มีอัลคาลอยด์ piperine กลิ่นฉุน มีฤทธิ์ฆ่าแมลงวันดีกว่า pyrethrin และไม่มีพิษต่อคน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๖ กล่าวว่าผลแก่ขับลม ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ พริกน้อย (เหนือ) พริกไทยดำ, พริกไทยอ่อน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๒ กล่าวว่า ผลที่ยังไม่สุกเป็นเครื่องเทศ ขับลมแก่ปวดท้อง แก้ไข้เป็นตุ๊กกระตุ่น
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๔ กล่าวว่าใบแก่ลมจุกเสียดแน่นปวดมวน ในท้อง เหน็ดแก้ลมอันทพริกและมุตชาติ ลมทำให้ท้องสิ้นโครกคราก แก้เสมหะ เพ็อง บำรุงธาตุ ดอกแก้ตาแดง เถาแก้คุดิสาร (ท้องร่วงอย่างแรง แก้เสมหะ ในทรงวงอก ผลสมพริกไทย กะทิและไข่ เป็นยาแก้เมื่อยขบ กษัย เหน็บชา ตีนก

ฉบับนี้ขอใช้...

๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๓ กล่าวว่ารับประทานเป็นยา
แรงประสาท ขับแก๊สในท้อง น้ำลายออกมาก น้ำย่อยออกมาก เจริญอาหาร ขับ
เหงื่อ ลดอุณหภูมิร่างกาย ขับปัสสาวะ บางครั้งใช้แทนพริกทางรักษาหนองใน
หลอดปัสสาวะอักเสบแต่อาจจะคายเคือง และได้กล่าวถึงพริกไทยขาว
(P. album) คือพริกไทยดำที่เก็บตอนสุกแล้วแช่น้ำลอกเปลือกชั้นนอกออกตากให้
แห้ง กลิ่นจะหอมน้อยกว่าพริกไทยดำ
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๐ กล่าวเหมือนข้อ(๑๖) ๓.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๔ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

พิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกหอม

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุไว้แต่คงเป็นผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลูกกระมด หมากมด ก่าจัดตัน (ใต้) มะแชน (พายัพ) หมักข่วง
Zanthoxylum budrunga

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้ แก้มวิงเวียน บำรุงโลหิต (ผู้เขียนเข้าใจว่าใช้ผลซึ่งมีกลิ่นหอม)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔ เรียก ก่าจัดตัน แพทย์ชนบทใช้รากและเนื้อไม้ เป็นยาขับลมในลำไส้ เป็นยาขับโลหิตระดูของสตรีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ หมากแค้น มะแชน หมากข่วง
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยสัตตคาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๔ กล่าวว่า ผลมีฤทธิ์กระตุ้น ฝาดสมาน ช่วยย่อย แต่งกลิ่น รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ แก้ท้องอืดเพื่อ รากใช้ขับลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๕ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	---	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ภายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พริกหาง

๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำจัดเครือ Piper longum

๑๕. ประโยชน์ ลูกรับประทานเป็นยาขับประจำเดือน และบำรุงโลหิต บางแห่งใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้ปวดแผลสดหรือเรื้อรัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๒๐๕ กล่าวว่า พริกหาง ในเภสัชตำหรับ หมายถึง สมุนไพรเทศ Cubeb มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า Piper cubeba รักษาหนองในหลอดปัสสาวะอักเสบ แต่อาจทำให้ระคายเคืองได้ น้ำมัน cubeb กินเป็นยาแรง และฆ่าเชื้อโรคต่อเยื่อหุ้มของหลอดลมและทางเดินปัสสาวะอักเสบ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐ กล่าวว่า กำจัดเครือหรือเถากำจัดหรือสรรพสงวนใช้รากฝนกับน้ำกินแล้วใช้กากพอกหรือทาบาดแผลถูกสัตว์มีพิษขบกัด เป็นยาถอนพิษงู

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์โดยลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๑๒ เรียก Piper longum ว่า ดีปลี ใช้ผลที่ยังไม่แก่ขับลม รักษา intestinal disorder แก่ปวดท้อง ส่วน Piper cubeba เรียกพริกหาง ใช้ผลเป็นยาขับปัสสาวะ ขับเสมหะ ข้ำเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์ และขับลม

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลับพลึง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลับพลึงดอกแดง พลับพลึงดอกขาว
Crinum asiaticum

๑๕. ประโยชน์ ไบรสเอ็นตัมกิน ทำให้อาเจียนเป็นเสมหะ ใบประคบแก้ไข้ และเคล็ดยอก
ใบลงไฟให้ตายหนึ่งพันตามอวัยวะที่เคล็ดยอก บวม หัก แผลง ถอนพิษได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๕ กล่าวเหมือนกัน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗ กล่าวถึงพลับพลึงดอกแดง (*C.amabile*) พลับพลึงดอกแดงสลับขาว (*C.arnottii*) และพลับพลึงเหมือนข้างบนว่า bulb ทำให้อาเจียน ใบและรากทำให้อาเจียน ขับเหงื่อ และใบย่างไฟพันแก้เคล็ดบวม และกล่าวถึงพลับพลึงตีนเป็ด (*Hymenocallis littoralis*) ว่าห้ามมีพิษ
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๗๓ กล่าวว่าใบพลับพลึงสดลงไฟให้นิ่ม จะมีน้ำยางออกมา เล็กน้อย ใช้พันรอบเข้าจะบรรเทาอาการปวดเข้าได้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๙๖ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลูจีน บู ซีเก เปล่ายาน
Piper betle

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นใบพลูสดเป็นยาช่วยกำลักระ เพาะอาหาร ใบพลูสดไฟพอตายนึ่งทาน้ำปิดหน้าอก
เด็ก แก้อหวนลมและปอดอักเสบ ปิดแก้ดับบวม ปิดแก้ลมคัด ปิดตามต่อน้ำเหลือง
ที่บวมให้ยุบลงได้ น้ำมันใบพลูหาญวด แก้อักเสบ ย่ำเชื้อโรคได้ดี น้ำมันใบพลู
มี phenol และ terebene

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันฉบับที่ ๒ หน้า ๑๓๘ กล่าวว่าใบพลูสดใช้แก้ลมพิษ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าใบกระตุน้ำลายขับเสมหะ ขับเหงื่อ แก้ปวดท้อง เป็นยา
ฆ่าเชื้อและแก้ลมพิษ น้ำมันจากใบทำยาอมกลั้วคอแก้เจ็บคอ ใช้แก้คัดจมูก และมี
รายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา ผลทางเภสัชวิทยา ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยา เทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๗๐ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลูแก

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลูซี่โก้ พลูหนึ่ง พลูแกง
(Piperaceae)

๑๕. ประโยชน์ ต้นฆ่า เชื้อโรคริดสีดวง ใบฆ่า เชื้อโรครตามผิวหนัง ดอกแก้โรครตา รากแก้เลือดและ
ขับลม ทั้ง ๔ ต้ม กินแก้โรครเรื้อน มะเร็ง กุดทะราด และโรครผิวหนังทุกชนิด
แก่น้ำ เหลืองเสีย กามโรคร

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง พลูทองกลาง ในตระกูล Piperaceae อีกต้นใบ
เผ็ดจัด มีน้ำมันมาก ใช้ช้ยี่ปิดแผลสด สมานแผล หนึ่งแล้วทาบท้องเด็กผายลมดี
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๕๗ กล่าวถึงพลูแก เหมือน
ข้างบน
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๔ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๘ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พลูคาว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักคาวตอง (เชียงใหม่)

Houttunia cordata

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้กามโรค ทำให้น้ำเหลืองแห้ง แก้เข้าข้อ แก้โรคผิวหนังทุกชนิด ใช้ใบสดพอกหัวฝี
อุดหนองเรียกเนื้อให้หายไว กินเป็นอาหารได้ กินมาก ๆ ทำให้หายใจสั้น ไข้แก้
ริดสีดวงออก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๑ กล่าวเหมือนกัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๗ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างต้น
และแก้โรคผิวหนังทุกชนิด แรงกว่าพลูจีน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๐ กล่าวว่าใบสดขยี้ทา บริเวณ
โรคผิวหนัง

๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๒ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร
หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าทั้งต้นแก้โรคติดต่อทางเดินหายใจส่วนบน ผื่นหนองในปอด
ปอดบวม ไช้มาลาเรีย บิด ขับปัสสาวะ, ขับระดูขาว, ริดสีดวงทวารตากไหล
แก้โรคผิวหนังผื่นคัน ผื่นคัน ผื่นแพ้ ฝี แผลเปื่อย พอกในรายกระดูกหัก ใบแก้บิด หัด
โรคผิวหนัง ริดสีดวงทวาร หนองใน รากขับปัสสาวะ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พังพวยฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พังพวยบก ผักน้อดบก (พ่ายัพ)
Catharanthes roseus, (Vinca rosea)

๑๕. ประโยชน์ เดิมชาวพื้นเมืองหมู่เกาะมาดากัสกา ใช้รักษาโรคเบาหวาน ต่อมาแยกอัลกาลอยด์ vinblastine ได้พบว่ามีฤทธิ์ลดเมลิ็ดโลทิตซาว ต่อมามีการสกัดและแยกอัลกาลอยด์ ได้ ๕๐ ชนิด มี ๔ ชนิดที่ใช้รักษาโรค คือ vinblastine, vinleucosine, vinrosidine และ vincristine จากต้นพังพวยฝรั่ง ๕๐๐ กิโลกรัม ได้ อัลกาลอยด์ vincristine เพียง ๑ กรัม เท่านั้น นิยมใช้ vincristine รักษา โรคมะเร็ง เมลิ็ดโลทิตซาวในเด็ก และใช้ vinblastine รักษา มะเร็ง ในต่อมน้ำเหลือง (Hodgkin's disease)

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ หน้า ๑๐๘ กล่าวว่า: ต้นแก่เบาหวาน, ลดความดัน ชับระดู ใบแก่เบาหวาน, บำรุงหัวใจ, ใช้เป็นยาถ่ายสำหรับคนท้องผูกเรื้อรัง, ช่วยย่อย, รักษา leukaemia ในเด็ก เป็น cytotoxic agent รากแก้บิด ชับระดู ทำให้แห้งได้ ชับพวยสี ใช้ห้ามเลือด มีชื่ออื่นเพิ่มเติมคือ นมอิน (สุราษฎร์)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (เล่ม ๒) หน้า ๒๐๐ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๔	๑๒๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

*

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พญานงเขี้ยว

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พระอินทร์โปรย, เตื่อยงู, สารพัดพิษ, สี่บาท, แจ็กจับกบ (ตราด) หน้ำหนวดเสือ (เหนือ) หน้ำหางงู (ใต้)

Stachytarpheta jamaicensis (*Verbena jamaicensis*)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น รักษาเนื้องอก ใช้ แก้ปวดข้อ คออักเสบ ตาแดงแผลอักเสบ แผลเปื่อย โรคกระเพาะ ไข้พยาธิ แก้อาเจียน เปลือกต้นแก้บิด้องเสีย ใบทาถอนแสบแก้ปวดเมื่อย แก้ฝีหนอง และมีรายละเอียดยกเกี่ยวกับตำรับยาผลทางเภสัชวิทยา ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๔ เรียกต้นนี้ว่า พระอินทร์โปรย (หน้ำพญานงเขี้ยว) *S. indica* ใช้รากรักษา gonorrhoea ทำให้แท้ง ใบขับพยาธิ ในเด็ก แก้บิด พอกแก้เคล็ดพอกแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๓๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พันธุ์ผักกาด

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Brassica nigra

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดคบทำเป็นมัสตาด รสร้อนขับเสมหะ โลหิต ผสมแบ่งข้าวเจ้า ใส่น้ำพอเหนียว พอกปิดหน้าอกอุดถอนพิษแก้ปวดบวม ได้ดีมาก ผสมข้าวเจ้าและการะบูน ปิดตามที่ อักเสบบวมตามร่างกาย อุดถอนพิษและ เกสื่อนฝีได้ดี เมล็ดพันธุ์ผักกาดแก้จุกเสียด แก้ม ระบายอ่อน ๆ

๑๖. หมายเหตุ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๑ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิกุล

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แก้ว (พวยพ) กุล (โต) พิกุลเขา พิกุลเถื่อน (นครศรี)
Mimusops elengi

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มเอาน้ำอมกัวคอบ้านปาก แก้กปากเปื่อย ปวดฟัน โยกคลอนเหงือกบวม
คุมธาตุ ดอกแห้งปั่นทำยานัตถุ์ แก้ไข้ ปวดหัว เจ็บคอ ปวดตามร่างกาย แก้อ่อนใน
เมล็ดตำละเอียดทำยา เม็ดสวนทวารแก้ท้องผูก เป็นพรรตีก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๗ เหมือนขี้จิงบน และใบเข้า เชื้อกามโรค
กะที้แก้มเกลื่อน แก่นบำรุงเลือด รากและดอกแก้ลมโลหิตเสมหะ มีชื่ออื่น ๆ ว่า
มะเมา
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เกษรพิกุล เป็นหนึ่งใน
เกษรทั้ง ๕, เกษรทั้ง ๗ และ เกษรทั้ง ๙ เป็นยาบำรุงหัวใจ แต่งกลิ่น
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๖ กล่าวว่า ดอกเข้ายาหอม
กวาดสมาน แก้ก้องเสีย แก้ไข้ กระตุ่น ผลดิบและ เปลือกมีแทนนินฝาดสมานแก้ไข้
แก้ท้องเสีย แก่นที่มีราลง เรียกขอนดอก ทำยาลม แก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๗ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิมเสนต้น

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dryobalanops aromatica (D. camphora, Shorea camphorifera)

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ให้การบูรหรือ camphor ใช้ภายในเป็นยาฆ่าเชื้อ (antiseptic) ขับลม
กระตุ้นหัวใจ ใช้ภายนอกเป็นยาถูวนวดทำให้ร้อนแดง (rubefacient)

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๘ กล่าวถึงพิมเสนต้น
ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Pogostemon patschonli ใช้ใบเป็นยาเย็น
แก้ไข้ ไข้ยาเขียว และยาประสะพิมเสน ยาหอม พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า
ผักชีข้าง ใบพิมเสน ในทลม
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๘ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๗-๑๘ กล่าวถึง
การบูร (คงหมายถึง camphor) ว่าแก้โรคตา ขับเสมหะ ส่วนพิมเสน
(หมายถึงเป็นผลไม้สด) ใช้แก้โรคที่เกิดในจมูก และกระจายลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๔๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พิลังกาสา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ลูก ต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทูรงกาสา พิงรงกาสา ตาปลา (จันทบุรี) ราม (สงขลา) ลูกจิงจำ
Ardisia colorata

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้โรคตับพิการ ดอกฆ่าเชื้อโรค ลูกแก้ไข้ ท้องเสีย ตันแก้โรคเรื้อนกฐรัง
รากแก้กามโรคหนองใน ตำกับสุราเอาน้ำกิน เอากากพอกแผล ร้อนพิษงู
ตะขาบ แมลงป่อง แก้มเป็นพิษด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๖๘ กล่าวเหมือนกัน แต่เป็นพิลังกาสา
A. polycephala และ *A. crispa*
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๖ กล่าวว่า ใบและรากแก้
ท้องเสีย แก้ไอ เปลือกแก้ไข้แก้ท้องเสีย
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๖ กล่าวเหมือนใน ๑๕.
คือแก้ไข้ แก้โรคสำหรับบุรุษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๖ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดคอง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามพุดคอง บิดเตาะ (หายัพ) พุดคอง (โคราช) ชีแฮด (เงี้ยว) หนามรอบข้อ

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาเย็น ถอนพิษ ดับพิษร้อนทั้งปวง แก้ไข้ทุกชนิด กระทบพิษไข้หวัด ไข้พิษ ไข้กาฬ ไข้เหนือ ภายนอกฝนทาแก้พิษฝี แก้ฟกบวม ทำให้เย็นถอนพิษ โดยมากฝนกับสุรา แก้คางทูม แก้การอักเสบของพิษฝีทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๕ กล่าวเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ หนามเหม็น หมีเหม็น พรหมคอง
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ บอกวิธีใช้รากสดแก้อักเสบ บวมจากแมลงสัตว์กัดต่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ จัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดซ้อน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ราก เปลือก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Gardenia angusta
(G.florida, G.jasminoides)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง ใบพอกศีรษะแก้ปวด รากแก้ไข้ แก้ท้องอืด
แก้ธาตุพิการ เปลือกแก้ไข้ บิด ปวดท้อง ผลเป็นสีย้อม ทำให้อาเจียน ขับปัสสาวะ
เป็นยาถ่าย ขับพยาธิ ขับน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๔ กล่าวว่าผลแก้ มีสาร crocin, glycoside gardenocide ฯลฯ และน้ำมันหอมระเหย ทางยาจีนใช้เป็นยาห้ามเลือด ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง สิวจากผล ใส่อาหารไม่มีอันตราย
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๔ กล่าวว่ารากต้มน้ำกิน หรือฝนทาแก้ผื่นคันผิวหนัง ดับพิษดี มีชื่ออื่น ๆ ว่า พุดจิบ พุดใหญ่ เต็ดถวา แคนถวา (เชียงใหม่)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดตาล

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สามสี คอกสามสี สามผิว (พยับ)
Hibiscus mutabilis

๑๕. ประโยชน์ รากต้มน้ำรับประทานน้ำ หรือรากฝนทา แก้ประดง แก้โรคผื่นคันตามผิวหนัง แก้ปวด
แผลปวดร้อนตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔, ๑๓๗, ๑๔๓ บอกวิธีใช้ใบแห้ง รักษาทางชุม ใบสดแกงสุวัก และรักษาแผลน้ำร้อนลวก
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวว่าใบพอกแก้บวม
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๐ กล่าวว่าเหมือนข่างบน
- หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๐๗ กล่าวว่าใบทำให้เลือดเย็นแก้พิษบวม เจ็บ แผลจากไฟหรือน้ำร้อนลวก ตาแดงบวม เจ็บ แผลหกล้ม กระแทกกระแทก ดอกแก้ร้อน แก้พิษบวมแผลไฟหรือน้ำร้อนลวก เหมือนใบ แก้อาเจียนเป็นเลือด ตกขาว และรากแก้พิษบวม ไอหอบ ตกขาว และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา, รายงานผลทางคลินิก ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง สينا ผู้พิณพวงค์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ทจก.นิเวศรรมา การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๖ ๑๗๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุดน้อย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พริกป่า พริกป่าเล็ก
Ervatamia microphylla

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุว่าส่วนไหนเป็นยาแก้ไข้ แก้อ่อนใน ดับพิษร้อน รากใช้แก้ลม ชาวบ้านนิยมใช้มาก สารสำคัญมี saponin

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงพริกป่าใหญ่ (*E. luensis*) ใช้เหมือนกันกับข้างบน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๗๖ กล่าวถึงพริกป่า (*Tabernaemontana*) ว่าไม่มีรสเผ็ดร้อน แต่มีลักษณะคล้ายพริก ใช้รากปรุงเป็นยาเย็นดับพิษไข้ แก้อ่อนในและรากแก้ลม

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ
๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑. (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)
๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑.

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๒ ๑๗๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุทธรักษา
๑๓. ส่วนของพืช เหง้า ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุทธรศร (พ่ายัพ) ดอกบัวหลวงส์ (ลำปาง)
Canna indica

๑๕. ประโยชน์ เหง้ารสขม เย็นจัด ใช้แก้โรคตับอักเสบ ทำให้ตัวเหลืองมิตเรื้อรัง กระอักเลือด ประจำเดือนมาไม่หยุด ตกขาว ประจำเดือนไม่ปกติ และแผลบวมอักเสบ ตอกรสฝาด รสขม ใช้ห้ามเลือดในบาดแผลสดและแผลมีหนอง มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา, รายงานผลทางคลินิก ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๕ กล่าวว่าใช้ปรุงเป็นยา แก้อาเจียน แก้ปวดท้อง แก้ไอ แก้ไข้ เป็นโลหิต เป็นยาสมาน
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๑ กล่าวถึงพุทธรักษาดอกแดง, ดอกเหลือง และแดงปนเหลือง ชนิดดอกแดงมีประโยชน์ เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๑๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุทรา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะดิน นางคัมคันทมากัน มะดินหลวง มะท้อง มะตอง มะดินตัน (พายัพ)
Zizyphus jujuba, Z.vulgaris, Z.sativa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นรสฝาดคัมกินแก้ท้องร่วง แก้อาเจียน เมล็ดเผาไฟ ปนทำยาแก้ข้างชักของเด็ก บางแห่งใช้ใบตำสมทิวเด็กแก้หวัดคัดจมูกเวลาเย็น ๆ ตามสรรพคุณยาโบราณ กล่าวว่าพุทรา ทั้ง ๔ รสฝาดฝื่อน แก้วม แก้วพยาธิ ผีโง่งปวง แก้วท้อง ตกโลหิต

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๐ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๔ กล่าวว่าเปลือกและใบฝาดสมาน แก้บิด ท้องเสีย จุกเสียดมาก ๆ ทำให้อาเจียน ผลแก้ไข้ฝาดสมาน ฟอกเลือด ผลสุกยาระบายขับเสมหะ แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๘ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พุ่ม เรียงบ้าน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุ่ม เรียง ขำมะ เรียง มะ เต้า พุ่ม เรียง สวน
Otophora cambodiana

๑๕. ประโยชน์ รากใช้ร่วมกับพุ่ม เรียงป่า เรียกพุ่ม เรียงทั้งสอง มีรสเบื่อซึม เล็กน้อยกินแก้ไข้เหนือ
ไข้สันนิบาต ไม่ผูกไม่ถ่าย แก้อ่อนใน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๘๘ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รร. ศิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๐๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เพกา

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ราก เปลือก ฝักอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลิ้นฟ้า มะริดไม้ มะลีนไม้ (พายัพ) มักลีนกาง (พายัพ)

Oroxylum indicum

๑๕. ประโยชน์ ในเปลือกและ เมล็ดมีของขม *Oroxylum indicum* ฝักอ่อนขับลม บำรุงธาตุ เปลือกรากและต้น มีรสขมทำ ยาคองบำรุงธาตุ เจริญอาหาร ผาตสมาน แก้ก้องเสีย พิธิปินส์ใช้แก้ เข้าข้อ (rheumatism) แก้ก้องเสีย ขับเหงื่อ ชาวจีนใช้เมล็ดฝักแก้รสขมจัดเข้ายา เย็น เป็นยาถ่าย แก้วปวดท้อง ระงับไอ ทำให้ชุ่มคอเวลาไอ ใช้ปิดแผล น้ำ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๓ กล่าวว่าใช้เปลือกรากเหมือน ข้างบน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๔๔ กล่าวว่าใช้เปลือก และเมล็ดเหมือนข้างบน และ เปลือกต้บพิษโลหิตแก้แก้ น้ำ เหลือง เพีย

๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๕๐ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างบน และแก้บิด ฝักอ่อนใช้เหมือนข้างบน รากฝนกับน้ำปูนใสระงับความอึกเสบต่าง ๆ ตำราแพทย์สันสกฤตแนะนำให้ใช้เปลือกรากโขลกละเอียด เคี้ยวกับน้ำมันงา หยอดคก้น้ำหนวด

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๕๕ กล่าวว่ารากบำรุงธาตุแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เพ็ชรสังฆาต

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ราก ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
สามร้อยต่อ ชันช้อ
Cissus quadrangularis

๑๕. ประโยชน์ นำจากต้นหยอดหูแก้ น้ำหนวกไหล หยอดจุมูกแก้ เลือดกำเดา ชันน้ำ เหลืองเสียในสตรี ประจำเดือนไม่ปกติ เป็นยาธาตุเจริญอาหาร ใบและรากเป็นยาพอกรักษาโรค กระดูกหัก ใบและยอดอ่อนรักษาโรคลำไส้ อาหารไม่ย่อย, ชันน้ำ เหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๕ บอกวิธีใช้เถาสรรักษา ริดสีดวงทวาร พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สันชะอวด, สันชะคาด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๓ กล่าวว่าใช้เถาเหมือนข้างต้น
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๗ กล่าวว่าใช้เถา เหมือนข้างต้น
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวว่าใช้แก้ กระดูกหักและแก้ขับลม

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๒	๑๑๗ ๑๗๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แพงพวย

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พังพวย ผักปอดน้ำ (พายัพ)
Jussiaea repens

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้น รสจืด เย็นจัด แก้ร้อน ขับปัสสาวะ แก้บวม แก้พิษ แก้ไอแห้ง ๆ เกิดจากร้อน แก่ตัวเหลืองจากพิษสุรา แก้โรคหนองใน หัด ผื่นคัน แผลอักเสบอื่น ๆ มีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา ๑๐ ตำรับ, สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๖๒ กล่าวว่าทั้งต้นฝาดสมานแก้บิด พอกรักษาโรคผิวหนัง, หล่อลื่น
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๕๗ เรียก แพงพวยน้ำ ใช้เป็นยา รักษาแผลเรื้อรัง
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๐๐ กล่าวว่า เป็นยาถอนพิษ ยาทั้งปวง

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนา เทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๑

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๘ ๑๗๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แพรว เชียงไฮ้

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แดงสวรรค์ ดอกผักเบี้ย ผักเบี้ยฝรั่ง
Portulaca grandflora

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นมีรสขม เย็น แก้อ่อน แก้กษะ แก้ก้อเจ็บบวม แผลถูกความร้อนลวก แผลฟกช้ำจาก
การกระทบกระแทก ผดผื่นคันจากขึ้น และบาดแผลของมีคม และมีรายละเอียดเกี่ยวกับ
กับวิธีใช้ ตำรับยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพบุตร และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๓	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๔ ๒๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โป้

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โป้, ปู, โป้ครีมหาโป้, ย่อง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน), ฝี่ (เหนือ)
Ficus religiosa

๑๕. ประโยชน์ น้ำต้มเปลือกต้น อมบัวปากกล้วยคอก แก้ปวดฟัน และรากฟันเป็นหนอง นอกจากนี้ยังกล่าวถึงผลการเภสัชวิทยา, สารที่พบ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๕ กล่าวว่าเปลือกต้นมีรสฝาด สมานแผล ทำให้หนองแห้ง และกล่าวถึงโป้ขึ้นนก หรือ โป้ประสาท (F.rumphii) ว่าใช้ผสมยาอื่นแก้พิษฝีดาษ และฝีต่าง ๆ และหน้า ๒๑๖ กล่าวถึง โป้ป่า (Thespesia lampas) ว่าใช้ลูกและรากเป็นยาแก้กามโรคทุกชนิด
๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าใบมีโปรตีน และธาตุหินปูนสูง เปลือกต้นโป้มีของฝาด (tannin) 4% ทำยาขงล้างแผล รักษาโรคผิวหนัง สิ่งสกัดด้วยน้ำจากเปลือกมีฤทธิ์ฆ่าจุลินทรีย์หลายชนิด เช่น Staphylococcus aureus และ E.coli ใบและลำต้นอ่อนใช้เป็นยาถ่ายและ

บำบัดโรคผิวหนัง ผลมีฤทธิ์เป็นยาระบายอ่อน ๆ เมล็ดเป็นยาเย็น ชุ่มแฉะสิ่ง
สึกหรอในร่างกายและยาระบาย พืชที่มีชื่ออื่น ๆ ว่า โฟโบ

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าใช้เปลือก มี tannin มาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โป้ทีทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hibiscus tiliaceus

๑๕. ประโยชน์ ใบทำยาใส่แผลสดและแผลเรื้อรัง ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ ดอกต้มกับน้ำนม ใช้หยอดหู แก้อาการเจ็บในหู เปลือกเป็นยาทำให้อาเจียน เมื่อกึ่งได้จากเปลือกต้นสด แขน้ำใช้แก้โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร รากแก้ไข้ขับปัสสาวะเป็นยาระบาย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๐ กล่าวถึงโป้ทีทะเล (ปอนาน) ว่ารากแก้ไข้ ถ้า dose มากไปจะอาเจียร ใบอ่อนแก้ไข้ หลอดลมอักเสบ และหน้า ๔๒ กล่าวถึงโป้ทีทะเลอีกต้น หรือป้อมัดไซ (Thespesia populnea) ว่าใช้เปลือกต้มน้ำกินขับน้ำเหลืองเสีย แก้บิด ริดสีดวง ล้างแผล ผสมน้ำมันมะพร้าวทาแก้โรคผิวหนัง ใบต้มน้ำอาบแก้คัน ยางจากผลกัดหูด
 ๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๔ กล่าวถึงโป้ทีทะเล (T. populnea) ว่ายังไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๑ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โปธิ์ฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ยาง เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โปธิ์ศรีมหาโพธิ์
Hura crepitans

๑๕. ประโยชน์ เมล็ด เปลือก และยางมีฤทธิ์ทำให้อาเจียรและถ่ายอย่างแรง เนื่องจากสาร toxalbumin ชื่อ Creptin เมล็ดคั่วบ่นเป็นผงผสมน้ำผึ้งทำยาเม็ดกลม เป็นยาถ่ายอย่างแรง ถ้าเอา embryo ออก จะทำให้ฤทธิ์ในการเป็นยาถ่ายลดลง เมล็ดใน (kernel) มีน้ำมัน ๕๓.๘% มีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง ยางมีฤทธิ์กัดมาก ถูกผิวหนังจะระคายเป็นผื่นแดง ถูกนัยตาอาจบอด ยางนี้บางที่ใช้เบื่อปลา อาบลูกดอก ไนบราซิลใช้ยางแก้โรคเท้าช้าง ยางมี hurin และน้ำย่อยเนื้อ hurain ทุกส่วนของพืชนี้ โดยเฉพาะผลและ เมล็ดมีฤทธิ์ฆ่าแมลงได้

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๖ กล่าวเหมือนข้างบน และหน้า ๔๓ กล่าวถึงโปธิ์ฝรั่งอีกต้น หรือชมพูพวง (Kleinhovia hospita) ว่าใช้ใบสระผมฆ่าเหา, แก้กัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๗๓ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ัฒสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไพล

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก ราก หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปลูก (เหนือ) ว่านไฟ ปลูก
Zingiber cassumunar

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ครั่นเนื้อตัว แก้เมื่อย ดอกกระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน รากแก้เลือดกำเดา แก้อาเจียนโลหิต หัวขั้ระบุประจำเดือนสตรี หัวฝนแก้ฟกบวมเคล็ดยอก น้ำคั้นจาก หัวผสมเกลือ กินเป็นยาถ่ายแก้บิด น้ำคั้นหัวไพลผสมการะบูรุน้ำมันเบนซิน ทาแก้เหน็บชา ชนิดบวมดี หัวโขลกพอกบาดแผลสมานแผลดีมาก หัวหมกไฟ คั้นเอาน้ำกินแก้บิดดี ทางอีสานใช้ขับลมดีมาก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๗, ๕๓, ๘๗, ๑๔๔, ๑๖๓ บอกวิธีใช้ หัวไพลแก้ท้องอืดเฟ้อ, แก้บิด, รักษาหืด, กันเล็บถอด และต้มน้ำอาบหลังคลอด
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๙๔ เรียก ไพลเหลือง ใช้เหมือนช้างต้น และไพลดำ (*Z. ottensii*) ใช้เหมือนไพลเหลือง และไพลสีม่วง (*Z. spectabile*) ใช้เหมือนกัน
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๓ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ผักข่า

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก เมล็ด ใบอ่อน ยอดและเนื้อในผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Momordica cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์

ใบเข้ายาเขียวแก้ไข้ เป็นยาพอก รากสระผมแทนสบู่ เพื่อฆ่าเหา แก้มรวง เมล็ดแก้ไข้โรครักษาริดสีดวงทวาร ยอดอ่อนและเนื้อในผลเป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๒๐ ว่าใช้รากถอนพิษไข้ เมล็ดบำรุงปอด แก้วโรค ใบสดตำพอกฝี และที่อีกเสบเป็นยาถอนพิษ
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๐ ว่ารากผักข่ารสเย็นเบื่อเล็กน้อย ถอนพิษทั้งปวง ใบปรุงยาเขียว เมล็ดปรุงยาบำรุงปอด
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ ว่าใบสดตำพอกบริเวณที่อักเสบ ปวดบวมแมลงสัตว์กัดต่อย พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ชี้กาเครือ (ปัตตานี), ผักข่า (เหนือ)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พักทอง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อ, เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucurbita maxima

๑๕. ประโยชน์ เนื้อมี carotenes และแป้ง เป็น source ของวิตามินเอ เมล็ดมีน้ำมัน เป็นยาถ่ายพยาธิตัวตืดได้และบอกริธีใช้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๘ กล่าวว่า เมล็ดและเนื้อในผลมี saponin ขับพยาธิตัวตืด ต้องให้ยาถ่ายตาม เนื้อในผลใช้พอกแก้แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๙ กล่าวว่า เมล็ดกิน เบื่อพยาธิไส้เดือน รากต้มเป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงความกำหนัด มีชื่ออื่น ๆ ว่า พักเขียว (พายัพ) มะน้ำแก้ว (แพร่) หมักอี (เลย) หมักอีอ (กะปิ่นทร์) เหลืองเคษา (กะเหรี่ยง กาญจน) น้ำเต้า (ใต้)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๓๘ บอกริธีใช้เนื้อในเมล็ดแก่และสด ถ่ายพยาธิตัวตืด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ - -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	------------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช พักทอง เข้าเจ้า

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cucurbita pepo

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดขับพยาธิตัวดีด ต้องกินยาถ่ายตาม ขับปัสสาวะ ทำให้เนื้อเยื่อภายในเกิดความชุ่มชื้นและอ่อนนุ่ม (demulcent) น้ำมันจากเมล็ดมีฤทธิ์บำรุงประสาท

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๕ กล่าวว่าใช้เหมือนผักทอง มีชื่ออื่น ๆ อีกคือ พักเหนียว และหน้า ๒๑๔ กล่าวถึงพืชจำพวกผัก, แพง (ผักจีน, พักเขียว, พักขาว, พักหม่น, พักจิง มะแพง, พักซี่หนู, ชีพร้า-ใต้) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Benincasa cerifera* ใช้ไล่บีบคั้นน้ำกินแก้ไอ เจียน เป็นโลหิต รากแก้พิษร้อน กระจายน้ำ และถอนพิษทั้งปวง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๘ กล่าวถึงแพง (*B.cerifera*) และผัก (*B.hispida*) ว่าผลขับปัสสาวะ, ขับน้ำเหลืองเสีย, ห้ามเลือด ใบเป็นยาพอก รากรักษา gonorrhoea wax ที่ผิวผลเป็นพิษ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าใช้เมล็ดเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๔๒๐	๕๖ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มหาหิงคุ์

๑๓. ส่วนของพืช ยางไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ferula asa-foetida

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับลมและระบาย เป็นยาธาตุ ขับเสมหะ แก้ท้องเฟ้อ แก้อาการของเด็ก แก้ปวดท้อง แก้อึดแน่น ทำให้ผายลมสะดวก แก้อโรคนั้นประสาท ช่วยย่อยอาหาร แก้ปวดชกกระดูก แก้ยีสต์เรื้อรัง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุลไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใช้มะหาหิงปรุงยาอื่น ๆ เช่น ยาประสะมะหาหิง หรือประสะหิง แต่มะหาหิงอย่างเดียวก็บำบัดการจุกแน่นท้องเฟ้อและระบาย ฯลฯ
- หนังสือไม้เทศ+เมืองไทย หน้า ๔๓๕ กล่าวว่าเหมือนข้างบนทั้งหมด
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๔ กล่าวถึง F. foetida, F. rubricaulis & F. spp. ใช้ส่วนรากมี oleo-gum-resin จะขับเวลามีบาดแผล มีน้ำมันหอมระเหย ๔-๒๐% มีกลีเซอรีนเข้มข้น ซึ่งมีกำมะถัน (disulphide) เป็นองค์ประกอบ มี gum ๒๔% มี resin ๔๐-๖๔%

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันดีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒๖ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกรูด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มกรูด ส้มม่าผี (ใต้)
Citrus hystrix

๑๕. ประโยชน์ ใบมีกลิ่นหอม แต่งกลิ่นอาหาร เปลือกผล (ผิวมะกรูด) มีน้ำมันหอมระเหย citronellal 25% ใช้แต่งกลิ่นสบู่, แชมพู น้ำมันมะกรูดเปรี้ยว ทำยาของเปรี้ยวเค็ม ฟอกเลือดสตรี จะช่วยถอนมยาไม่ให้บูด เน้าและช่วยให้ธาตุดินปูนในตำรับยาของนั้นละลายดูดซึม เข้าร่างกายได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๔๔ กล่าวถึงน้ำมันหอมระเหย เรียก oil of porcupine
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๗ กล่าวว่ารากกระทุ้งพืชแก่พืชฝักภายใน แก้วเสมหะ น้ำมันมะกรูดมีวิตามินซี ใช้ฉุนฟันแก้โรคลักปิดลักเปิด มะกรูดยัดได้ มหาหิงคุ์ เฝือกกรวยกรอบ ทำผงผสมน้ำผึ้งป้ายลิ้นเด็ก ขับขี้เทา ขับผายลม แก้วปวดท้องดีมาก ประโยชน์ อื่น ๆ เหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๒ กล่าวว่าผลใช้สระผมฟอกหัว เนื้อผลแก้ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกล่ำต้น

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกล่ำตาช้าง

Adenantha pavonina, *A. microsperma*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดพอกดับพิษ บดทำผงรักษาแผลหนองฝี ผสมน้ำผึ้งกินแก้จุกเสียดแก้ท้องใน ผงกับน้ำทาแก้กลากเสบ แก้ปวดศีรษะ เมล็ดคั่วไฟค้ำ เกรียมเอาเปลือกออก บดผสมยาที่ทำให้ระบาย กินขับพยาธิไส้เดือน ตัวหืดได้ดีมาก ใบต้มกินแก้ปวดข้อ สมาน บำรุงแก้ท้องร่วง บิด ใบและเมล็ดแก้ริดสีดวงทวารหนัก เนื้อไม้แผ่นน้ำปิดขมับแก้ปวดศีรษะ กินกับน้ำอุ่นให้อาเจียน รากแก้ทางเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าใบใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๓ กล่าวว่าใบและเมล็ด รากใช้เหมือนข้างบน และเมล็ดและใบยังแก้หืดไอและพิษฝี มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะกล่ำตาควาย, โฟ, ไม้โฟ, มะแดง, บีจัน, มะก่าต้น, มะหัวแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกล่ำตาหนู

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกล่ำเครือ ตากล่ำ ชะเอมเทศ กำเดื่อ กำตาไก่ (พายัพ) มะแค๊ก (เชียงใหม่) ไม้ไฟ (ตรัง)
Abrus precatorius

๑๕. ประโยชน์ รากรวมกับรากทรงบาดาล แก้วสะอึก แก้วลมในท้อง เมล็ดเป็นยาหยอดตา แก้วตาแดง ตาต้อ รากล้างเสมหะในลำคอแก้เสียงแห้ง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๓ กล่าวว่ารากและ เมล็ดมีพิษไม่ควรใช้ แต่ประโยชน์ กล่าวเหมือนข้างบน
๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑ กล่าวว่า ใบและ รากรสหวาน ทำยาต้มแก้ไอ และหวัด เมล็ดมีสารพิษ toxalbumin ชื่อ abrin เหมือนในเมล็ดกระหุ้ง แต่ถูกความร้อนจะหมดพิษ และยังมีน้ำย่อย ไซมัน Premoglutinin และ arease, alkaloid abrine, glucoside abralin เมล็ดเป็นอาหารได้แต่กินมาก ๆ จะปวดศีรษะรุนแรง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๔ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเกลือ

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Diospyros embryopteris*

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาอายุวัฒนะในการกำจัดโรคตัวตืดและไส้เดือนกลม กินง่ายกว่ายาตะวันตก เช่นพวก male fern และ น้ำเชื่อมรากทับทิม หรือ santonine และ chenopodium ซึ่งแพงกว่า วิธีใช้เอามะเกลือ ๕-๖ ผล โขลกละเอียด คั้นแต่น้ำผสมนมวัว หรือ กะทิสด กินเวลาเช้าตื่นนอนมือเดียว หลังกินแล้ว ๓ ชั่วโมง ถ้าไม่ถ่ายให้ตีเกลือ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๘ กล่าวว่าผลดิบมี diospyrol ห้ามให้เด็กอายุต่ำกว่า ๔ ขวบใช้
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔ กล่าวว่าเหมือนข้างต้น และว่า แพทย์โบราณ ใช้รากลูกับน้ำข้าวข้าวกินแก้อาเจียน แก้ม มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มังเกลือ, มะเกีย (พายัพ) เกลือ (ใต้)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๓๔ บอกวิธีใช้และข้อควรระวังและห้าม

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกอก

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Spondias mangifera*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อผลมะกอกเปรี้ยวและสมาน ใช้ในโรคธาตุเสีย โดยน้ำดีไม่ปกติ แก้บิด น้ำคั้นใบ
แก้ปวดหู ผลมะกอกแก้โรคขาดธาตุปูน หรือล็กปิดล็กเปิด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๑๔๑ กล่าวว่า เปลือกเป็นยา
เย็น ใช้ในโรคเกี่ยวกับลำไส้ ป็นเป็นผงผสมน้ำทาแก้โรคปวดตามข้อ ผลมีไวตามินซี
ใช้เหมือนข้างบน น้ำคั้นใบหยอดหู เมล็ดเผาไฟขยน้ำดื่มแก้อาการผิคล้ำแดง
ชื่อวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันคือ *S.pinnata*
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗ เรียกว่า มะกอกไทย หรือ
มะกอกบก ใช้ลูกเปลือก ใบ ยาง ผล เหมือนข้างบน
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๕๕ กล่าวอ้างจากข้างบนและว่า เมล็ดมะกอกสุม
ไฟให้เป็นถ่าน แขน้ำกินแก้ร้อน แก้หอบ แก้อีกตีมาก ผลมะกอกสุกกินทำให้ชุ่มคอ

แก้กระหายน้ำ เช่น มะขามป้อม ส่วนเปลือกฝาด แก้ไข้ รีดร้อนในอย่างแรง
แก้ดงท้อง ปวดมาน แก้สะอึกตีมาก และกล่าวถึงมะกอกเผือก (Spondias)
ใช้ผลแก้ร้อนใน แก้ไข้ รากแก้พิษสำแดง

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวว่ายังเป็น suspending agent และ เปลือกรักษา gonorrhoea และหน้า ๖๗ กล่าวถึงมะกอกฝรั่ง (Olea europaea) หรือโอลีฟนั้น ผลให้ olive oil เป็นยาระบาย หล่อลื่น ชุ่มชื้น บำรุงผม รักษาผิว
๕. มีมะกอกฝรั่งอีกชนิดหนึ่ง หรือเรียกมะกอกหวาน (Spondias dulcis) ผลเป็นอาหาร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกอกน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Elaeocarpus madopetalus*

๑๕. ประโยชน์ ผลกินให้ชุ่มคอ แก้อ่อนในกระหายน้ำ เมล็ดกลั่นได้น้ำมันโอสถ ใช้ในการปรุงเครื่องสำอาง ใช้แทนน้ำมันสลัด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๕ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกาเครือ

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ใบ ดอก ลูก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัสศุณฺณ หัสโ (ลำปาง) หัสฮัยเครือ (พายัพ) สะโอเครือ (ยะลา) สะโอ (ปาดัง)
Bridelia stipularis

๑๕. ประโยชน์ ต้นพอกโลหิต ใบแก้ปวด ผสมเทียนแดงพอกแผลกามโรค ดอกแก้โลหิตออกจากตา
ลูกแก้พิษต่อแต่น้อย รากเป็นยาขับระดู

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๒ กล่าวว่าเถาแก้บิด และพยาธิ แพทย์ตาม
ชนบทใช้ เป็นยาขับ เสมหะแก้ปวด เบ่ง ขับพอกโลหิตระดู
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔-๔๕ กล่าวว่ามะกา และ
มะกาเครือใช้เหมือนกันคือใบขับ เสมหะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลข เรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	----------------------------------	----------------	--------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะกาดัน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะกา กอง (พวยัพ) กองแกบ (เชียงใหม่)

Bridelia siamensis

๑๕. ประโยชน์ ใบอ่อนขับเสมหะ สะกดลมที่ขึ้นเบื้องสูงให้ต่ำลง บำรุงน้ำเหลือง แก้ไข้ แก้มุตกิด แก่เหน็บชา รากแก้ไข้ เมล็ดทำให้ฟันแน่น ใบเป็นยาระบาย แต่ลื่นเหียน ถ้าจะใช้ใบสด ต้องปิ้งไฟก่อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔๑ กล่าวถึงมะกาดัน *B. siamensis* และ *B. bermanica* ว่าใบใช้เหมือนข้างบน และถ่ายพืชด้านข้างเด็ก เปลือกต้นเป็นยาสมานลำไส้ มีชื่ออื่น ๆ ว่า มังกา มาดกา สำเล้าตัน (หนองคาย)
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒ หน้า ๔๑ บอกวิธีใช้ใบมะกาเป็นยาถ่าย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๕ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัลบั้ม

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขวิด

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ยางจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Feronia limonia* (F.elephantum)

๑๕. ประโยชน์ ผลมี pectin 3-5% ทำ jelly ได้ ผลเป็นยาบำรุง (tonic) กินแล้วสดชื่น ผลยังไม่สุกกินแก้โรคสั๊กปิดสั๊กเปิด ใช้แทนผลมะตูมรักษาโรคท้องเสีย และโรคทางเดินอาหาร ใบกลิ่นหอมขบลม ผาตสมาน น้ำมันหอมจากใบมีสาร estragol 90% ยางจากต้นมีคุณสมบัติคล้าย gum acacia เรียก *Feronia gum* ละลายน้ำจะเหนียวข้น สลายตัวได้น้ำตาล

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๕ กล่าวว่าใบใช้ตำปัดพอก ทา แก้ห่าบวม แก้พยาธิ แก้ฝีเปื่อยพัง กินแก้ท้องร่วงแก้ตกโลหิต เป็นยาปิดห้ามโลหิตระดูสตรี มีชื่ออื่น ๆ ว่า มะพิต มะพิค
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๓ กล่าวว่าเนื้อของผลเป็นยาธาตุ เจริญอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๗ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขาม

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อในฝัก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Tamarindus indica

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในฝักเมื่อแก่เต็มที่เรียกมะขามเปียก มี tartaric citric, malic acid, gum และ pectin เป็นยาระบาย ลดอุณหภูมิในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๔ กล่าวว่าเปลือกฝาดสมาน แก้ไข้ ไข้คัมภ์น้ำ แก้ไข้ บิด ขับพยาธิในเด็ก เมล็ดมี tannin แก้ท้องเสียเรื้อรัง แก้บิด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๒ เรียก มะขามไทย กล่าวว่าใบมะขามแก้ ปรุงยาขับเสมหะ แก้บิด แก้ไอ แก้หวัคคัจจุมุก เนื้อฝักผสมปูนแดง บิดพอก เคลื่อนฝีได้ น้ำส้มมะขามเปียกกับน้ำข่าขับเลือด ขับลม สำหรับหญิงหลังคลอด บุตรใหม่ ๆ แก้กสันนิบาตหน้าเพลิง แก่นกล่อมเสมหะและโลหิต ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างบน

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑ เรียกมะขามไทย กล่าวว่าเปลือกหุ้มเมล็ดเป็นยาฝาด คุมธาตุ เส้นฝอยหุ้มเนื้อ เรียกรมะขามแก้โลหิตประจำเดือนพิการ
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๑ และหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐ กล่าวถึงมะขามเครือ (*Raureopsis stenopetala*) ว่าใช้เนื้อไม้ขับเสมหะ ฟอกโลหิตระดู เป็นยาถ่าย แก้ไข้และเป็นยาพอก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๐ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขามแขก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผัก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cassia acutifolia*, *C. angustifolia*

๑๕. ประโยชน์ ใบมะขามแขกมีสาร anthraquinone sennosides A,B,C และ D เป็นยาถ่ายดีไม่มีพิษ แต่ใช้ท้องมักกินร่วมกระวานหรืออบเชย ผักก็ใช้เป็นยาถ่าย ในผักมีน้ำตาล จึงบรรเทาอาการใช้ท้อง ทั้งผักและใบ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งท้องผูกเป็นประจำ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๐ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ามีตำรายาใช้ใบมะขามแขกเคียงวานกับมะขามเปียก ผักจุน, น้ำตาล กินเป็นยาระบายอ่อนๆ
๒. หนังสืออื่น ๆ ก็กล่าวเหมือนกัน หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๗ กล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญในมะขามแขกโดยละเอียด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๐๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตลำนเา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขามเทศ

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Pithecolobium dulce

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้มเอาน้ำฝาดชะล้างบาดแผลเป็นยาสมาน รับประทานเป็นยาคุมแก้ท้องร่วง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑ กล่าวเหมือนกัน มีชื่ออื่นว่า มะขามข้อง (แพร่)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๐๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะขามป้อม

๑๓. ส่วนของพืช ผลอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กำหนอด กันโตด กันโต็ด กำหวด (ราชบุรี)

Phyllanthus emblica

๑๕. ประโยชน์ ผลอ่อนทำให้เนื้อแห้งสมบูรณ์ ผลแก่เปรี้ยวฝาดขม แก้ไข้เจือลม แก้เสมหะและไข้เพื่อ
เสมหะคล้ายผลสมอ ผลจิ้มพริกกับเกลือกิน แก้ไอดี

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓ กล่าวถึงมะขามป้อมว่า
ถูกตากแห้งต้มกินแก้ไข้ แก้ไอ น้ำคั้นจากผลกินแก้ท้องเสีย ขับปัสสาวะ หยอดตารักษา
เยื่อตาอักเสบ
 ๒. หนังสือเล่มเดียวกัน ข้อ (๑๖) หน้า ๑๓ กล่าวถึงมะขามป้อมดิน (*P. pulcher*
curranii) และมะขามป้อมดง (*Cephalotaxus griffithii*) ว่าใช้แก้ไข้
เพื่อลม (ไข้แรกขึ้น)
 ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่าผลไม้มี vitamin C มาก
ขับเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ซึ่งตรงกับหนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๑
ว่าใช้กินเป็นผลไม้ป้องกันและแก้โรคเลือดตามไรฟัน
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔

๑. ชื่อผู้แต่ง พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๔ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะ เชื้อขึ้น

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum indicum

๑๕. ประโยชน์ รากขับเสมหะ แก้อาเจียน แก้อักเสบของอวัยวะเกี่ยวกับการหายใจ แก้อโรคบิดสภาวะ ช่วยให้
มีลม เบ่งของหญิงคลอดลูกยาก และปวดฟัน แก้อาเจียน แก้อาการในท้อง แก้อาการแน่นท้อง
น้ำคั้นใบ ผสมน้ำขิงแก้อาเจียน ใบและผลใช้สกัดกับน้ำตาลทาแก้หิดและอาการคัน
และมีผลการแยกธาตุด้วย คือมีเนื้อและเมล็ดมี ammonium salt และ alkaloid
solanine; solanidine

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๕ กล่าวว่ารากรสขื่นเย็น เปรี๊ยะเล็กน้อย
ขับเสมหะ แก้อาเจียน มีชื่ออื่น ๆ ว่ามะ เชื้อหนาม มะ เชื้อแจ้ (เหนือ)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕ กล่าวว่ารากกัดเสมหะ
ใช้รากเหมือน (๑๖) ๑. มีชื่ออื่น ๆ อีกคือมะ เชื้อชันคำ มะ เชื้อคำ มะ เชื้อ
คางกบ มิ่งสิเก เชื้อหิน (ใต้)

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๖ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเขือพวง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก ใบ ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum torvum

๑๕. ประโยชน์ ผลแก้ไอ รากยาพอกแก้เท้าแตก ใบทำยาพอกมีฤทธิ์สงบระงับ ทั้งต้นขับปัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้ไอ แก้หืด รักษาโรคผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัลณ์ หน้า ๑๔๐ กล่าวว่าผลมีประโยชน์ สำหรับคนต้นน้ำมโตนดผิดปกติ ผลทำยาต้มกินเพื่อขับเสมหะ ผลยังไม่สุกมี glycoalkaloid solasonine ทั้งต้นใช้เหมือนข้างบน และใบห้ามเลือด อาจเนื่องจากมี pectin หรือน้ำมัน รากทำยาพอกแก้เท้าแตก เป็นแผล ครันจาก เมล็ดสุตคมแก้ปวดฟัน
- หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาริชัยสมุนไพร หน้า ๑๖๓ กล่าวว่าใช้ทั้งต้น ใบ ผล ทำให้เลือดหมุนเวียนดี แก้ปวด ฟกช้ำ กล้ามเนื้อเอวฟกช้ำ ไอเป็นเลือด ปวดกระเพาะ ผิวยามีหนอง และอาการบวมอักเสบ รากใช้เหมือนข้างต้น มีรายละเอียดอีกมาก เกี่ยวกับสารที่พบ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อุนสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๔ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๔ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดจำหน่าย

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะค่า

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Dalbergia spinosa

๑๕. ประโยชน์ ผงของราก อุด แอลกอฮอล์ แก่ฤทธิ์สุราได้ดี แก้อาการ Delirium tremens

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๖ กล่าวถึงมะค่าใหญ่ (มะค่าโมง), *Azelia xylocarpa* และมะค่าเล็ก (มะค่าแต้) *Sindora siamensis* มีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ ใช้มะค่าทั้งสองซึ่งมีรสเบื่อเมา กินแก้พยาธิและโรคผิวหนัง ต้มเอาไอรมหาวริดสีดวงทวารหนัก ทำให้หัวฟ่อแห้งไป
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๕ กล่าวถึง มะค่าโมง (*A. bijuga*) และมะค่าหนาม (*A. siamensis*) ใช้เหมือนกันคือ เมล็ดถ่ายพยาธิและรักษาโรคผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริพุลอายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริพุลอายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๘ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะค่าไก่

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Putrajiva

๑๕. ประโยชน์ ใบและเมล็ดรับประทานแก้ไข้ เมล็ดรับประทานแก้ไข้หวัด เหมือนแพทย์แผนโบราณของเรา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔ กล่าวถึง มะค่าไก่ (Putrajiva roxburghii) ว่าใช้ใบรักษาไข้หวัด ลูกและใบแก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ รากแก้ช้ำเส้นหย่อน ใบตำพอกฝีแก้ปวด ทั้ง ๕ ประเภั้วโรคริดสีดวงลำไส้ มีชื่ออื่น ๆ ว่า ประค้ำไก่ ปะตงนก ยาแก้ (พายัพ) มักคือ (ขอนแก่น) มะขามกาย (ศรีราชา)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๗ กล่าวว่าราก และทั้ง ๔ ใช้เหมือน (๑๖) ๑.
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๘ ว่า ใบใช้เหมือนข้างบนและชัน น้ำคาวปลา ทำให้มดลูกเข้าอู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะคำดีควาย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ประคำดีควาย มะชัก (พายัพ) ชะแซ คำดีควาย (ใต้)
Sapindus rarak

๑๕. ประโยชน์ แขน้ำล้างหน้า รักษาผิว ลูกต้มเอาฟองสุ่มศีรษะเด็ก แก้หวัด คัดจุมูก แก้รังแค ถ้ำสุ่ม
ให้ดำ เกรียมทำยากินแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้หอบหืด แก้พิษไข้ ลดความร้อนในร่างกาย
แก้ไข้เชื่อมขมิ้น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่า เมล็ดมี saponin ใช้
สระผม แก้คันนวด ข่าแมลง เป็นยาถ่าย รากขับเสมหะ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๔ กล่าวว่า ผลรสขม แก้กาฬภายใน ดับพิษ
ทุกอย่าง ผลสุ่มให้เป็นถ่านปรุงยาขับพิษร้อนภายใน แก้พิษไข้ พิษทรานของเด็ก
ใช้รวมกับ เม็ดมะกอกสุ่มแก้หอบ เนื่องจากปอดชื้นปอดบวม
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ บอกวิธีใช้ผลรักษาชันตุ และ
หนังสือศีรษะ เป็นเม็ดฝิ่นคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะงั่ว

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มละโว้ ส้มมะโว้ มะโว้ช้าง (เชียงใหม่)
Citrus ichangensis

๑๕. ช่วยุขณั ผลดอง เป็รียวเค็ม หรอปรุงยาดัมฟอกระดูลสตรี แกัปรจ่าเด็อนฟัการ ผสมเป็นยากัถ
เสมหะหรอยาจิบแกัอ อากกระทุ้งฟัซ แกัฟัซสำแดง ไข้กัลับไข้กัซำ น้ำคัันจากผลแกั
เล็อดคอกตามไรฟััน เปล็อดกลูกแกัลมแน็นเส็ยค แกัลมชัันเบ็องสูง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเด็ยวกัน หน้า ๑๖๕ กล่าวถึงส้มมะงั่ว (C.medica และ C.ichangensis)
ซึ้ง เป็นฟัซพวักเด็ยวกับชัางบน ล่วนประโยชนักล่าวว่า ผิวของเปล็อดกลูกบ่ารุงธาตุ
น้ำของผล เป็นยาสมานแกัผัิดสำแดง เปล็อดกรัษาชั้กลาก น้ำกัถเสมหะ แกัอ
ฟอกโลหัถ แกัลั๊กบึดลั๊กเป็ด
๒. หนังสือไม้เทศเม็องไทย หน้า ๔๐๕ กล่าวถึงมะงั่ว (C.medica) ไข้เม็อง
ชัางบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะดัน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มไม่รู้ถอย

Farcinia schomburgkiana

๑๕. ประโยชน์ ใบ ผล และรากปรุงเป็นยาพอกเสมหะ เช่นทำยาตองเปรี้ยวเค็ม เป็นยาพอกเสมหะ แก้ประจำเดือนพิการ แก้อาเจียน ผลตองน้ำเกลือ กินแก้ท้องเสียเหนียวเป็นเมือกในคอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๐ กล่าวว่าใบและรากใช้เหมือนกัน และว่าปรุงเป็นยาต้ม แก้กษัย เป็นยาระบายอ่อน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะ เตื่อติน

๑๓. ส่วนของพืช ทั้ง ๕

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะ เตื่อเถา เตื่อติน เตื่อเครือ เตื่อเถา เตื่อไม้ โมกเครือ เตื่อยติบ ไล่ต้น
ย่านเคียวปิด ไม้พิษ
Agavosma marginata

๑๕. ประโยชน์ ไม่ระบุส่วนใดเข้ายาประดง และฝักภายใน รักษาไตพิการ รากเข้ายาแก้ตับพิการ เป็น
ยาบำรุงกำลังตอนพื้นไข้ ยาขับระดู ทั้ง ๕ เข้ายารักษาไข้ระดู ใบ เข้ายาหาผีแก้
ริดสีดวงอก แก้เมื่อยขบ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๔-๒๑ กล่าวถึงมะ เตื่ออีกหลายชนิด เช่น มะ เตื่อหัว
มะ เตื่อเถา มะ เตื่อฝรั่ง, มะ เตื่อปล้องหิน มะ เตื่อปล้อง แต่ยังไม่พบสรรพคุณ
และมะ เตื่อหอมใช้รากเป็นยาขับลม บำรุงหัวใจ ซูกำลัง
- หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๑๒-๔๑๔ กล่าวถึงมะ เตื่อติน เหมือนข้างต้น
และรากผสมแก่นสันทนเป็นยาระบาย และกล่าวถึงมะ เตื่อปล้อง (*F. hispida*)
ว่าแก้เม็ดผิ กินแก้พิษในกระดูก (ไม่ระบุส่วนของพืช) และกล่าวถึงมะ เตื่อหอมว่า
รากแก้พิษ พิษฝี ตับพิการและหัวใจพิการ
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวว่าผลมะ เตื่อฝรั่ง เป็นยาระบาย
(*F. carica*)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเดื่อชุมพร

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะเดื่อชุมพร เตื่อน้ำ (ใต้) ภูเขา (กะเหรี่ยง-ช่องซอน)
Ficus glomerata

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นฝาด แก้ก้องร่วง แก้อาเจียน ภายนอก ห้ามเลือดชะล้างบาดแผล รากเป็นยาแก้ไข้พิษ ไข้กาฬ แก้ก้อนใน ระวังความร้อนกระทั่งพิษ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๑ เรียกมะเดื่อชุมพร ใช้เปลือกเหมือนข้างบน รากแก้ไข้และกล่อมเสมหะและโลหิต และกล่าวถึงมะเดื่อตอง (F. glomerata เช่นกัน) ใช้เหมือนกัน
๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๖๘ กล่าวว่าใบป็นเป็นผงผสมน้ำผึ้งกินแก้โรคน้ำดีเป็นพิษ (Bilious) ผลฝาดสมานเป็นยาธาตุ ขับลม เปลือกใช้เหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลาภ (เลข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๒)

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริบุญลาภ (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะตาด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดอก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Careya arborea

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาสมุนไพร มีรสฝาด ต้มกับเกลือรักษาโรคมะเร็ง ดอกต้มกินหลังคลอดต่าง ergot ดอกหรือน้ำเปลือกสด ปั่นน้ำผึ้งกินแก้ไอและหวัดลงคอ ผลเป็นยาสมุนไพร ต้มกินเป็นยาช่วยละลายอาหาร ไบโกลูกพอกแผล

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๒ กล่าวถึงมะตาด (*Dillenia indida*) ว่าผลแก่ใช้ เปลือกใบสมานท้อง รากแก้พิษร้อน ถอนพิษไข้ ถอนพิษสำแดง มีชื่ออื่น ๆ ว่า สานเป้ง ล้านเป้ง (หายัพ) ส้านกะพรุ กะบุ (ใต้) ซินโป (ยะลา) มะตาดมี ๒ ชนิด ชนิดเถาและต้น ใช้เหมือนกันร่วมกันเรียกมะตาดทั้งสอง

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๑๖ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัครสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะตูม

๑๓. ส่วนของพืช ผล เปลือกกราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะปิ่น (พายัพ) ตูม (ใต้) พะนองค์ พะเนา
Aegle marmelos

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกแก้ร้อนใน เป็นยาระบายอ่อน ๆ ผลดิบฝาดสมาน เจริญอาหาร เป็นยาธาตุ มีส่วนประกอบ marmelosin, umbeliferone, sugar, tannin เปลือกต้นมี coumarin มี alkaloid aegelenine เปลือกกรากแก้ไข้ เบื่อปลา ยางมะตูม รอบ เมล็ดเหนียว เป็นกาวได้ มะตูมนี้ม ใช้เข้ายาบำรุงเสียง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๗ กล่าวว่าผลอ่อนผ่านร้อนยาว ๆ ชงน้ำกินแก้ท้องเสีย และโรคลำไส้เรื้อรังในเด็ก ผลสุกระบายและขับลม ปัจจุบันทราบว่า pectin มีฤทธิ์โรคลำไส้ได้
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๔ กล่าวว่าเปลือกกรากและลำต้น รักษาไข้จับสั่น ขับลม, ไบสดันเอาน้ำกินแก้หวัด หลอดลมอักเสบ ตาบวม แก้เยื่อตาอักเสบ ผลดิบ ผลสุกใช้เหมือนข้างต้น
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๑๖ กล่าวว่ามะตูมนี้ม มักใช้ทางยา กล่าวกันว่าเป็นยาอายุวัฒนะ
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๓ และ ๕๕

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑๗ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะนาว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Citrus aurantifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบกีดฟอกโลหิตระดู เมล็ดคั่วให้เหลืองผสมเป็นยาขับเสมหะ แก้อโรคทางเด็ก เม็ดมะนาวขมจัด รากถอนพิษไข้กัฬหรือไข้ซ่า ผนกับสุราทาฝี แก้ปวดฝีได้ดี รากรสปร่าขื่น เล็กน้อย กระทุ้งพิษ ถอนพิษสำแดง แก้อสติหลงลืม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๔ กล่าวถึงมะนาวว่า น้ำในผลสีทึนแก้อโรคเลือดออกตามไรฟัน ใช้ปรุงยาคัดเสมหะ แก้อโรค รากใช้เหมือนข้างบน และแก้อไข้กัฬไข้ซ่า เมล็ดคั่วผสมเป็นยากวาดแก้อข้างเด็ก
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๕, ๙๐, ๑๖๐ บอกวิธีใช้ น้ำมะนาว เมล็ดมะนาว แก้อไข้ขับเสมหะ แก้อเลือดออกตามไรฟันและเป็นยาห้ามเลือดใส่แผลสด
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๒ กล่าวว่า ใบแก้ปวดศีรษะ คั้นน้ำดื่มแก้ปวดท้อง ทำยาขมแก้อไข้ แก้อค้ำขาน ล้างปาก แก้อคั่วคอบ น้ำจากผลแก้อไข้ แก้อหวัด เจริญอาหาร รากทำยาต้มแก้บิด เปลือกกรากแก้อไข้ ส่วนมะนาวฝรั่ง (Citrus limon) ใช้เปลือกผลกลั่นเอา Lemon oil เป็นน้ำมันหอมระเหย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะปราง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะยงชิด มะม่วง (พายัพ) มะม่วงกำปอ (ช.ม.) ปราง (ใต้)
Bouea burmanica

๑๕. ประโยชน์ รากหวานและ เบ็ญยว ใช้เป็นยาถอนพิษไข้ ถอนพิษสำแดง แก้ไข้กัสนับ ไข้ซ้ำ แก้ไข้
มีพิษร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔ กล่าวว่ามะปรางมีหลายชนิด เรียกกาวาง
มะยง มะยงชิด ชนิดที่ใช้รากเป็นยาคือ ชนิดมะปรางหวาน รากใช้เหมือนมะปริง
คือถอนพิษสำแดง และรากมะปรางหวานแก้ไข้
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๕ กล่าวว่ารากแก้ไข้ ใบทำยาพอกแก้
ปวดศีรษะ น้ำจากต้นทำยาอมแก้ปวด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑๔ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะปราง

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โด้ง ดง มะปราง
Bouea macrophylla

๑๕. ประโยชน์ รากรสจืดเย็นใช้เหมือนรากมะปราง คือ ถอนพิษสำแลง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๕ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

มะอึ้มะเมียบ

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

หมากผู้ (พายัพ) ปุหมาก (เชียงใหม่)

Cordyline fruticosa

๑๕. ประโยชน์

ใช้ใบนี้ร่วมกับใบหมาก ใบมะยม ต้มหรือแช่น้ำอาบเป็นยาแก้ไข้หัว เช่น ใช้พืชเหือด หัก สุกใส ตำแดง แก้วคั้นตามผิวหนัง ภายในรับประทานเป็นยาแก้พิษกาฬ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมากผู้หมากเมียบ ใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกมะอึ้มะเมียบ กล่าวว่าใช้ rhizome แก้ก้องเสียว แก้บิด ใบแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒๐ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะพร้าว

๑๓. ส่วนของพืช ผล ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตุง (จันทบุรี), โพลี (กะเหรี่ยงกาญจน์), พราว, ผราว (ใต้) มะพร้าว (ใต้) เอ็ดดุง (ชาวบน-เพชรบูรณ์)

๑๕. ประโยชน์ น้ำมะพร้าวอ่อนบำรุงครรภ์ เด็กจะแข็งแรง ใช้บำรุงในคนไข้หนักที่อ่อนเพลีย คนว่างนอน ใช้ น้ำมะพร้าวอ่อนกินและล้างหน้าจะหายคันที่ รากและดอกของมะพร้าวมีรสหวาน แก้ลมท้อง แก้โลหิต ต้มอมแก้ปากเปื่อย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๔ กล่าวถึงประโยชน์ของน้ำมะพร้าวอ่อนว่าถอนพิษยาเบื่อ ยาเมาทั้งปวง
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๒๗ กล่าวถึงน้ำมันจากเนื้อมะพร้าวว่ามีส่วนประกอบไต่บ้าง และประโยชน์ทำเครื่องสำอาง, ทำสบู่, ฯลฯ น้ำมะพร้าวมีน้ำตาล, โปรตีน ซึ่งมีคุณค่าทางอาหารสูง และยังมีฮอร์โมนสตรีเพศ ซึ่งอาจใช้เป็นยาบำรุง หรือคุมกำเนิดได้
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓ กล่าวว่าน้ำมะพร้าวขับปัสสาวะ ขับพยาธิ รากฝาดสมาน แก้บิด แก้ไอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลข เรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะพลับดวง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตับเต่าตัน ตับเต่าหลวง (ราชบุรี) เอื่อนกวาง (พ่ายัพ) มะมั่ง (โคราช)
 ลิ่นกวาง ชิ่นกวาง เรือนกวาง (ปราจีน) กากะเลา (เลย) ตับเต่าใหญ่
Diospyros ehretioides

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้และรากกินแก้ไข้ ตับพิษตานขวาง เด็กได้ดี แก้ปวดพิการ บำรุงปอด

สถาบันวิทยุบรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขที่ ๑๑๑๑๑๑๑๑

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะพลับใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ดัน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พลับ มะพลับ มะกั้นตอง มะกาสับตอง ม่ากับทอง (ช.ม.) มะสุลี้วะ (พายัพ)
Diospyros siamensis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นมีน้ำฝาด pyrogallol และ betachol ใช้ห้ามเลือด สมานบาดแผล
กินแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ลงแดง แก้ปวดเบ้ง เปลือกต้นย่างให้เหลืองกระษ ต้มน้ำกิน
แก้กามตายดำน บำรุงความกำหนัด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงมะพลับเล็ก (*D. areolata*) ว่าใช้เหมือนมะพลับใหญ่
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๑๔ กล่าวถึงมะพลับ *D. embryopteris* และ
D. siamensis กล่าวว่าเปลือกและเนื้อไม้เป็นยาธาตุเจริญอาหาร ขับลม
และเหมือนข่างตัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะเฟือง

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Averrhoa carambola (A.pentandra)

๑๕. ประโยชน์ ดอกขับพยาธิ ใบและผลใช้ทำให้หยุดอาเจียน ผลมี oralic acid ทำให้เลือดจับเป็นก้อน ระบาย แก้อืดดอกตามไรฟัน, แก้อืด, ขับน้ำลาย ลดอาการอักเสบ แก้กการอาเจียนเป็นเลือด ถ้าใช้มาก ๆ จะขับประจำเดือนและทำให้แห้ง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๐ กล่าวว่าใบและรากเป็นยาเย็น ปรงเป็นยาดับพิษร้อน แก้ไข้ แก้กาฬขึ้นภายนอก ภายใน แก้พิษสำแดง ลูกขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้นิว ขับโลหิตพิการ พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า เฟือง (ใต้)
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๓ กล่าวว่าราก ลูกใช้เหมือนข้อ (๑๖) ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒๒ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะแฟน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แฟนส้ม (เลย) กะตึบ (ประจวบ) กะแทน (ราชบุรี)
Bursera serrata

๑๕. ประโยชน์ รากเป็นยาถอนพิษไข้และพิษของแสลง เช่นเดียวกับมะเฟือง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๒๙ กล่าวถึงมะแฟน ซึ่งบอกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Protium serratum* ใช้รากเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะไฟ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไฟ คัมไฟ (ใต้)
Baccaurea

๑๕. ประโยชน์ รากสมไฟ รับประทานถอนพิษ ดับพิษร้อน ภายนอกทำเป็นยา มหานิล ทาแก้กาฬ
แก้บวม อักเสบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๑ กล่าวถึงมะไฟ (B.sapida) ว่ารากแก้พิษภายใน
ใช้เหมือนข้างบน และแก้พิษตานธรางของเด็ก ใช้ภายนอก
ทาแก้พิษฝี แก้หูหนอง แก้พิษลุ่มะลอก แก้เริ่ม แก้ฝีตานธรางของเด็ก เป็นยาดับพิษดีมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะไฟเดือนห้า

๑๓. ส่วนของพืช ต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
 หน้่าน้ำค้าง (อีสาน)
Drosera indica

๑๕. ประโยชน์ ต้นบำรุงธาตุ ใบฆ่าเชื้อโรคเรื้อน กุมรู้ง ขับพยาธิ ขับประจำเดือน แก้กัฒบทรุด
 ดับพิษการ แก้กัฒบทรุดทำพิษ แก้กัฒบทรุด บำรุงหัวใจ แก้กัฒบทรุด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๐ กล่าวถึง มะไฟเดือนห้าอีกต้น หรือมีอีกชื่อว่าหน้่าน้ำค้าง หนวดแมว มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Scoparia dulcis* ใช้แก้คลื่นเหียนอาเจียน พืชนี้ยังมีชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔ กล่าวถึงหน้่าน้ำค้างได้ใบ ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งว่า มะไฟเดือนห้า (*Phyllanthus urinaria*) ดูที่หน้่าน้ำค้างได้ใบ
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๒ กล่าวถึงมะไฟเดือนห้า แต่ไม่บอกชื่อ วิทยาศาสตร์ และประโยชน์ กล่าวเหมือนใน ๑๕. และใช้รากแก้พิษไข้ฟัดตก หลกัฒบทรุดดับพิษการ
๔. ชื่อมะไฟเดือนห้ามีหลายต้น ซึ่งทำให้เกิดความสับสนได้ ต้นในข้อ (๑๖) ๓. ก็อาจเป็นคนละชนิดกับข้างบนเพราะลักษณะพืชที่บรรยายไว้ไม่เหมือนกันนัก
๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๗ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันตีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	ฉบับที่ ๒๕๒๑	จำนวนหน้า ๙๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะม่วง

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ช่อดอกแห้ง เปลือก และต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Mangifera indica*

๑๕. ประโยชน์ มะม่วงดิบมีกรดอินทรีย์หลายชนิด โดยเฉพาะ citric acid มีมากที่สุด มีกรดอะมิโน หลายชนิด ผลสุกมีวิตามินเอสูง และมีส่วนประกอบอื่น ๆ อีกมาก (ดูรายละเอียดจากหนังสือข้างบน) มีประโยชน์ แก้อาการท้องอืดหรือแพ้แดด ใบอ่อนมีวิตามินซีสูง มี volatile oil ซึ่งเอามาใช้ทำแก๊สผลไม้สด หรือน้ำร้อนลวกได้ ดอกแห้งมีฤทธิ์ฝาดสมาน แก้อาการท้องเสียเรื้อรัง สกัดจากใบ เปลือก ต้น และผลที่ไม่สุกมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ *Micrococcus pyogenes* var *aureus* ยางจากต้นใช้แทน gum arabic ยางขุ่น สนิ้าตาลปนแดง ใช้ทาแก้เท้าแตก โรคหิด ยางจากผลมีฤทธิ์กัดผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๐ กล่าวว่า ผลสุกบำรุงกำลัง ระบายอ่อน ๆ ขับปัสสาวะ เปลือกลูกดิบ คุมธาตุ ดอกเปลือก, เนื้อในเมล็ดแก้ท้องร่วง แก้บิด แก้อาเจียน ใบเผาสุกควั่นรักษาโรคเกี่ยวกับคอและไธ่ ยางจากลูกและต้นทาแก้คัน แก้โรคผิวหนัง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๘ กล่าวเพิ่มเติมว่า เปลือกแก้โรคไขข้อ
อักเสบ แก้กษาว, ริดสีดวงทวาร ดอกแก้โรคหนองใน เมล็ดขับพยาธิ ฝาดสมาน
แก้ท้องเสีย
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๒๔ กล่าวว่าเมล็ดในผลฝาดจัด แก้ท้องร่วง
สมานลำไส้ ฝนทารักษาบาดแผล ทาปากมะม่วงแก้ความดันโลหิตสูง

สถานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อำรุง (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา (ตอนที่ ๒)

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อำรุง (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๖ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๔ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะม่วงหิมพานต์

๑๓. ส่วนของพืช ผล เม็ด สุกากสันจากเนื้อผล
เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Anacardium occidentale*

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันดิบของมะม่วงหิมพานต์มี anacardic acid 90% cardol 10% จึงใช้เป็นยา
ปิดภายนอก รักษาโรคเรื้อน และพยาธิวงแหวน (ring worm) แผลต่าง ๆ
ทำให้ผิวหนังแดงและเป็นยาชักพอง เป็นยาเกสรพิษ ปลอกชั้นห่อหุ้มเม็ดทำยาของ
๑-๑๐% กินขับพยาธิในท้อง cardol ถูกนำมาทดลองกับสัตว์ต่าง ๆ ทำให้ตัวสั้น
เป็นอัมพาต ของ เครื่องหายใจ ทำให้กระดูก งง ขาเป็นอัมพาต ลงท้อง ตาย
น้ำคั้น เม็ดมะม่วงกลั่นเป็น spirit บำรุงหัวใจ เม็ดเป็นอาหาร มีน้ำมันเป็น
emollient ยาปรุง Mixture Amygdala ก็ปรุงจากเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เป็นอาหาร
คนเจ็บ ซึ่งมีอาการ อาเจียนเรื้อรัง เช่น โรคกระเพาะอาหารอักเสบ หรือเป็นแผล
น้ำมันของ เม็ดจะช่วยป้องกันเยื่ออ่อนของกระ เพาะลำไส้ จากสารพิษพวกกัดกร่อน
น้ำมันใช้ทำยาอุจาด ภายนอก ทางแผนโบราณว่าอย่างกัด เนื้อผลขึ้นหวาน เปลือกต้นฝาด
เม็ดในคั่วกินดี

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๒๔ กล่าวว่า เมล็ดกินแก่กลากเกลื่อน โรคผิวหนัง ทำให้เนื้อขาในโรคเรื้อน ยางกัดทำลายเนื้อที่ด้าน เช่น ตาปลา และ แก้วโรคออกโรฟัน (น้ำมันในเมล็ดอาจมีคุณสมบัติเหมือนกระเบาหรือดีกว่าก็ได้) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ยะร่วง ม่วงชุน่วย ม่วงเม็คล่อ, ยะไทย์ ยาหมี ฯลฯ
 ๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๒ กล่าวว่า เปลือก ลูก พอก ตับพิษ น้ำมันจากเมล็ดรักษาโรคเรื้อน หูด ตาปลา แผลเน่าเปื่อย
 ๓. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๑๑ กล่าวว่า ยางจากผล มีพิษ ใช้กัดตาปลา หูด ชีกลาก แผลเนื้องอก เท้าขาได้ผล ส่วนที่เรียกเมล็ดคือ ผลจริง ๆ และที่เรียกผลคือ ส่วนฐานของผล เมล็ดขับปัสสาวะ ยางจากต้น คล้าย gum arabic ใช้ทาพื้นกันปลวกขึ้นบ้านได้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์ - ห้ามทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต - ๒๕๖๓

สงวนลิขสิทธิ์ - ห้ามทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต - ๒๕๖๓

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒๖ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะยม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Phyllanthus distichus

๑๕. ประโยชน์ นิยมรากมะยมตัวผู้ปรุงยาแก้โรคผิวหนัง ประดง เม็ดผื่นคัน ขับน้ำเหลือง ใบปรุงยา
เขียว กินดับพิษไข้ ใช้ใบมะยม ใบมะเฟือง ใบหมากผู้หมากเมียต้มเอาน้ำอาบ
แก้พิษคัน พิษไข้หัว เหือด หัด ลุงไส ผิดาษ แก้กัน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๓ กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๐ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรนำ

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะระ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Momordica charantia

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาเจริญอาหารระบาย แก้อโรค Rheumatism และ gout บำรุงน้ำดีแก้อโรค
ม้ามและตับ ขับพยาธิในท้อง น้ำใบมะระต้มน้ำเย็น อ่อน ๆ ผลชนิดเล็ก ชื่อ (ชนิด
อุยหิยา) ต้มกินแก้ไข้ คั้นแต่น้ำกินแก้ปากเปื่อย เป็นขุม บำรุงระดูสตรี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ศันติวัฒน์ หน้า ๑๐๐ เรียก มะระขี้เิก หรือผักไห่
ใช้ผลตากแห้งปั่นเป็นผงโรยแผล แก้คัน ทำขี้ผึ้งทาหิดและโรคผิวหนัง ลดน้ำตาล
ในเลือด มีสารที่ออกฤทธิ์คือ Charantin กล่าวว่า มีฤทธิ์แรงกว่า Tolbutamide
ใบมี momordicin รสขม เจริญอาหาร ฟอกเลือด ระบายอ่อน ๆ ยาขับ
ขับพยาธิ เข้มหมุด น้ำคั้นใบและผล ขับลม บำรุงธาตุ แก้เสียดท้อง ถ่ายพยาธิ
รากฝาดสมานรักษาริดสีดวงทวาร รากและผล เป็นยาบำรุง เป็นยาธาตุและฝาดสมาน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๔ และหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๗ กล่าวเหมือนใน ๑๕ มีชื่ออื่น ๆ คือ มะท่วย มะโท (พายัพ) ผักเหย (สงขลา) ระ (ใต้) มะระจีน , มะนอย (เหนือ)
๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๗ เรียกมะระขึ้นก กล่าวเหมือน (๑๖) ๑.
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔๓ กล่าวถึงมะระโดยละเอียด บอกสรรพคุณของผล เมล็ด ใบ ดอก ราก เถา วิธีใช้และ ฯลฯ
๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๖, ๑๐๑, ๑๕๔ กล่าวเหมือนข้างบน และว่าผลสดไม่สุก ตำเอาน้ำเติมดินสอพอง พอกควรรักษาบริเวณที่เป็น เม็ดผื่นคัน รักษาชันตุ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๒ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะรุม

๑๓. ส่วนของพืช ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Moringa oleifera

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนใช้เป็นยา บำบัดโรค ท้องมาน (ascites) ปวดบวมข้อ แก้กษุ บำรุงหัวใจ รากและ เปลือก รากกระดูกแข็งทำให้เลือดมาเลี้ยงมาก ใบมีวิตามินเอและซี รักษา โรคฉีกปิดลักเปิด และเยื่อเมือกอักเสบ ใบทำยาพอกแผล ดอกบำรุง ชับน้ำตาล ชับปีศาจ เมล็ดขมและกัดใช้แก้ไข้ น้ำมันเมล็ดทาแก้โรคปวดบวมข้อ เปลือก ราก มี alkaloid moringine และ moringinine ดัชนีทำให้ความดันสูง หัวใจเต้นเร็ว และมี alkaloid spirochine จากรากทำให้ vagus nerve เป็นอัมพาต น้ำคั้นใบมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อหลายชนิด ใบรากยังมีสาร ซึ่งมีฤทธิ์เป็นปฏิชีวนะชื่อ pterygospermin

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๕ กล่าวว่าเปลือกต้นชั้นลม รากแก้บวมบำรุง ไฟธาตุ เหมือนกุ่มบก
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๕ กล่าวว่า เมล็ดให้น้ำมันดี คล้ายอีเฟรตริน แก้กษุ แก้บวม บำรุงไฟธาตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะละกอ

๑๓. ส่วนของพืช ผล เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Carica papaya

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกมีเหล็ก แคลเซียม ไวตามินเอ บี ซี มาก มี pectin มาก เป็นยาบำรุงธาตุ แก้อาตุไม่ปกติ (dyspepsia) แก้กะเพาะอาหารอักเสบ ช่วยย่อยอาหาร กินมะละกอสุกทุก ๆ วัน มาก ๆ ผิวจะเหลืองเรียก carotenaemia ยางจากผลดิบมี papain ย่อยเนื้อ ผสมในเครื่องสำอางค์บรอยผ้าและจุดต่างดำนบนใบหน้า เมล็ดมีกลีโคไซด์สาร sinigrin ที่พบในเมล็ดมีสตาร์ค ใช้แก้อาการ ขับพยาธิได้ เมล็ดสกัดด้วย benzene นิดสิ่งสกัดเข้าหนู (rat) จะเป็นหมันได้ ใบก็มีน้ำย่อยเนื้อ ใบยังมี capaineฤทธิ์คล้าย digitalin ซึ่งพบใน digitalis ซึ่งเป็นยาบำรุงหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๕ กล่าวว่า papain ใช้ผสมยาสีฟันและผสมพิมเสนอุดฟัน แก้เมงกินฟันได้ดี รากแก้หนองใน ระบุขาว ขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะลิ

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะลิลา มะลิซ้อน

Jasminum sambac (J.blancoi)

๑๕. ประโยชน์ ดอกหอมใช้แต่งกลิ่นใบชา เข้ายาหอม แก้หืด ใบและรากทำยาหยอดตา ใบแก้ไข้
ชันน้ำนม รักษาโรคผิวหนัง รากทำทิงเจอร์ เป็นยาสงบระงับ รักษาหลอดลมอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๗ กล่าวว่าดอกใช้เหมือนข้างบน
และตำสัด ๆ ใส่พิมเสนสูมห่วงเด็กแก้ซาง, ตัวร้อน, ใบลดไข้บาดแผล รากแก้พิษงู
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๐ กล่าวว่าดอกใช้เหมือนข้างบน และใบลด
ตำผสมกับกะลามะพร้าว แต้มรักษาแผลพุพอง แผลฝีคาสัยให้แห้งได้ รากฝนกินแก้ร้อน
แก้เสียดท้อง
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๑ กล่าวว่า เกษรดอกมะลิเป็นหนึ่งใน
เกษรทั้ง ๔ ทั้ง ๗ และทั้ง ๔ เป็นยาบำรุงหัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๓๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะลิวัลย์

๑๓. ส่วนของพืช ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะลิไล่ไก่ มะลีย่าน เขี้ยววง (ใต้)

Jasminum nervasum

๑๕. ประโยชน์ รากรสจืดเย็น ถอนพิษทั้งปวง ดอกเข้ายาหอม แก้ไข้ แก้อ่อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง มะลิเสี้ยว หรือ มะลิป่า, มะลิวัลย์ ใช้เหมือนข้างบน

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๗ กล่าวว่าใช้รากของมะลิวัลย์ เป็นยาเย็น ถอนพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๕ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะแว้งเครือ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Solanum trilobatum

๑๕. ประโยชน์ ผลขับลมแก้ไอขับเสมหะดีนัก รักษาเบาหวานมีฤทธิ์ช่วยให้น้ำตาลอ่อนเคินสดวก ใบและรากมีรสขม เป็นยาบำรุงธาตุ ใช้ในวัณโรคทำเป็นยาลูกกลอน หรือเป็นยาต้มและทำเป็นผง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๘ กล่าวถึงมะแว้งเครือ (*S. sanitwongsei*) ใช้ผลสุกรักษาเบาหวานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๘ เข้าใจว่าสารสำคัญที่อยู่ในผลมะแว้งสุกนั้นอาจมีฤทธิ์คล้ายกับ insulin ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างบน ทั้งมะแว้งต้น และมะแว้งเครือใช้ผลรักษาเบาหวานเหมือนกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๓๘ กล่าวถึงมะแว้งต้น (*S. indicum*, *S. coagulans*) และมะแว้งเครือ (*S. sanitwongsei*) ว่าใช้ทั้งรากและผลขับเสมหะ แก้ไอ ขับปัสสาวะ และใช้รวมกันเรียกมะแว้งทั้งสองส่วน *S. trilobatum* เรียกมะแว้งเครือเขา กล่าวเหมือนใน ๑๕
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๗ กล่าวว่า มะแว้งเครือ แก้วเสมหะ ลม ไอ และรากของมะแว้งเครือ สิลอนตัวผู้และตัวเมีย กินน้อยและมะเขือขามแพะรวม เรียกเบญจมูลน้อย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะหาด

๑๓. ส่วนของพืช ราก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวดเหล้า (พายัพ) สีหวด (โคราช) ขำ กะขำ กำขำ หมากจ้ำ (ใต้) สีหวดใหญ่
Erioglossum rubi

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้ แก้พิษฝ้ายใน คับพิษร้อน ตำพอกศีรษะ แก้ไข้ปวดศีรษะ พอกรักษาโรค
ผิวหนังผื่นคัน เมล็ดต้มรับประทานแก้ไข้ข้างเด็ก แก้ไอกรน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๘ กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๖ กล่าวว่ารากฝาดสมาน แก้ไข้ รากและใบ เป็นยาพอก พอกศีรษะแก้ไข้ และ เมล็ดเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๓๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะหาด

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น หาดใบใหญ่ (นครศรี ฯ) ปวกหาด (เชียงใหม่) หาดทนน ตาแบ่ง กาแย ตาแป (นราธิวาส)
Artocarpus lakoocha

๑๕. ประโยชน์ แก่นร้อนละลายเลือด แก้ลม แก้ช้ำ แก้เส้นเอ็นพิการ ไม้ผูกไม้ถ้าย เนื้อไม้ทำเป็น
ปวกหาด ผงปวกหาด ผสมน้ำทาวัวระที่คันดีมาก ผงปวกหาด ผสมน้ำมะนาวให้เด็ก
กินแก้ตานขโมย ขับไล่ค้อน, พยาธิเส้นค้าย, ตัวตืดออกหมด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๐ กล่าวว่าใช้แก่นแก้ไข้ต่าง ๆ
แก่น้ำเหลืองเสีย แก้ประคดทุกชนิด แก้หอบหืด เสมหะพิการ ขับพยาธิตัวตืด
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๑๓ กล่าวว่าเนื้อไม้มีสาร hydroxystil-
bene ขับตัวตืด

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓๘ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะอึก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะปู มะเขือปู (กลาง, เหนือ)

Caesalpinia mimosoides ? *Solanum* sp.

๑๕. ประโยชน์ รากมะอึกรสเย็นและเปรี้ยวเล็กน้อย แก้ดีฝ่อ คีกระตุก นอนสะดุ้ง ผวาหลับ ๆ ตื่น ๆ เพราะโทษน้ำคีกระทำ แก้ไข้สันนิบาต แก้น้ำลายเหนียว กัดฟอกเสมหะ และกระทุ้งพิษ ดัษพิษร้อนภายใน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๒ กล่าวถึงมะอึก ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Solanum ferox* ใช้ถูกรสเปรี้ยวกัดฟอกเสมหะ และรากใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๕ กล่าวว่ามะอึก (*S. ferox*) ใช้ผลเป็นอาหาร ใบเป็นยาพอก รากแก้ปวด แก้ไข้ พอกแก้คัน พอกแผล เมล็ดแก้ปวดฟัน โดยเผาสุตดมควัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๓๔ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มะฮอกกานี (ใบใหญ่)

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Swietenia macrophylla

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในขมมากที่สุด ให้นำไปสุกทำเป็นผง ใช้เช่นคริบิน รักษาไข้จับสั่น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชและประโยชน์ หน้า ๔๑ กล่าวถึงมะฮอกกานีใบใหญ่ และมะฮอกกานีใบเล็ก (S.mahogani) ใช้เหมือนกัน แต่ใช้เปลือก แก้ไข้ เจริญอาหาร ใช้แทน cinchona ได้
๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดินดีวัฒน์ หน้า ๑๔๗ กล่าวถึงมะฮอกกานีใบเล็ก ว่าใช้เปลือกแก้ไข้ฝาดสมานเหมือน (๑๖) ๑. ในหมู่เกาะอินเดียนตะวันตกใช้เปลือกแก้ไข้จับสั่นแทน เปลือกชิงโคนา

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อาชญา (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อาชญา (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๐
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มังคุด

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Garcinia mangostana*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมังคุดเป็นยาสมานรักษาปิตและลงท้อง และแก้ไข้ด้วย ฤทธิ์ของยาอยู่ที่ยางสีเหลือง ๆ (resin) เป็นยาสมาน บำรุงลำไส้ ใช้กินแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ใช้คู่กับมะตูมหรือใช้แทนกันได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๗๐ กล่าวว่าเปลือกผลมีสาร xanthone และ mangostin, resin, tannin ใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสืออื่น ๆ กล่าวถึงประโยชน์เหมือนกับข้างบน ในหนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๑ กล่าวว่าสารรสขม ชื่อ α และ β mangostin และเปลือกผลผสมกับน้ำปูนใสแถมแผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง คร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๑๘	๒๐๐ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช มันแกว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มันลาว มันแกวลาว มันแกวละแวก มะถั่วกินหัว ถั่วบัง (พ่ายพ) หมากบัง (หล่อมลัก) หัวแปะแก้ว (ใต้)

Pachyrrhizus erosus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีไกลโคไซด์ Pachyrrhizin คล้าย derris มีพิษ ผักแกมมีพิษ เมล็ดมีพิษ แต่ในตั้งแก้ไข้ขับพยาธิ ระบายท้อง เบื่อปลา ใช้ในโรคผิวหนัง มี isoflavanoids ชื่อ erosnin และ pachyrrhizin มี pachyrrhizon และ rotenone เป็นสารพิษทำให้เม็ดเลือดแดงแตก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพร คร. พยอม ตันศิริรัตน์ หน้า ๑๑๔ กล่าวว่าฝักอ่อนกินต่างฝัก หัวมีคาร์โบไฮเดรต แคลเซียม เหล็กปริมาณสูง เมล็ดมีสารพิษเหมือนข้างบน
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๕ กล่าวว่า เมล็ดดำคั้นเอาน้ำทารักษาโรคผิวหนังที่คันมีน้ำเหลือง เป็นแผลกว้าง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๗ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แมงลัก

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กอมก้อขาว (พวยพ) ผักอีตู๋ (เลย)
Ocimum americana

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย กลิ่นแตกต่างกันตามที่ใช้ปลูก เมล็ดระคายอ่อน ๆ โดยช่วยเพิ่มปริมาณออกจากระ และ เป็นเมือกสีน้ำตาลใส มีฤทธิ์ขับปัสสาวะด้วย ทั้งต้นขับลม ขับเหงื่อ กระตุ้น แก้อาและรักษาโรคทางเดินอาหาร ตมน้ำอมบัวปากบรเทศอาการปวดฟัน น้ำคั้นใบให้เด็กกินแก้หวัดและหลอดลมอักเสบ ใบตำพอกรักษาโรคผิวหนัง สิ่งสกัดด้วย ether มีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพ หลายชนิด

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืออื่น ๆ เช่น หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๗ หนังสือไม้เทศ เมืองไทย หน้า ๔๔๔ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๑ คล้ายข้างต้น
- แมงลักน้ำหรือต้นน้ำมันหอม (Mentha arvensis) ในหนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวว่าใบมี menthol ใช้ใบแทนใบสะระแหน่ ใช้แก้ปวดท้อง ขับลม แก้อา ทาขมับแก้ปวดศีรษะ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๕๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โมกมัน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ดอก ลูก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โมกน้อย แหน่แก มุกมัน
Wrightia tomentosa

๑๕. ประโยชน์ เปลือก บำรุงธาตุ แก้อโรไต ข้ำเชื้อคุดทราต ใบ ชันน้ำเหลือง แก้อท้องมาร ดอกทำ
ฉวยพรรตัก ลูกขำแมงกินฟัน กระพี้แก้ตีพิการ แก่นขับเลือด รากแก้ลมสันดาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๑ กล่าวว่ายางจากต้นแก้มักบิดมูกเลือด มีอีกชื่อว่ามุกน้อย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวเหมือน ๑๕
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๑-๕๒ ยังกล่าวถึงโมกบ้าน (โมกตอนหอมหรือโมกกอ, โมกซ้อน) *W. religiosa* ว่าใช้รากผสมยารักษา โรคผิวหนัง พวกโรคเรื้อน และ โมก (มูก) *W. spp* อื่น ซึ่งยังไม่ทราบสรรพคุณ
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๔ กล่าวถึงโมกน้อย เหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มณฑลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๐ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โมกใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกไม้ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น *Holarrhena antidysenterica*

๑๕. ประโยชน์ บำรุงธาตุ แก้ไข้ ใช้แทนฮีมิติก ได้ดี ทั้งยังดีกว่าที่ไม่กดหัวใจ ไม่ทำให้อาเจียน รักษาบิดมูกเลือด ระงับการใช้สมุนไพรผิดชนิด เพราะโมกใหญ่คล้ายโมกมัน น้ำขิง เมล็ดเป็นยาคุมสมานในอาการไม่ปกติของลำไส้ บรรเทาอาการอาเจียนของอหิวาต์ ห้ามโลหิต จากหัวริดสีดวงออก ขับพยาธิในลำไส้ ชายอาหรับและเปอร์เซีย ใช้โมกใหญ่ ขับลม มีฤทธิ์สมานใช้ในโรคหลอดอากาศเรื้อรัง เช่น หืด แก้กูกแน่น ขับเบา บำรุงกำลัง และความกำหนัด เมล็ดโมกใหญ่ผสมหญ้าฝรั่นสอดปากมดลูก จะช่วยแต่งการตั้งครรภ์ ใช้หลังคลอด ช่วยสมานมดลูก เปลือกและเมล็ดฝนทาระงับอาการบวม และอักเสบได้ดี การรักษาบิดใช้ได้ทั้ง เปลือกและเมล็ด มีผลการแยกธาตุด้วยสารสำคัญคือ Wrightine ทางแผนโบราณของเราใช้เปลือกและใบรักษาบิดและท้องเสีย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๑ เรียกโมกหลวง มีชื่ออื่น ๆ ว่า พุทธรักษา มุกมันหลวง มุกหลวง หนามเนื้อ พ้อแก ไข่เปลือกรักษา บิด เมล็ดสมานท้อง
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ เรียกโมกหลวง ไข่ใบขับไล่เดือน ลูกแก สันนิบาตหน้าเพลิง เมล็ดแกไข่ เปลือกแกบิต แก้เสมหะ เป็นพิษ บำรุงธาตุ แก่นแกกลากเกลื่อน รากขับโลหิตระดู
 ๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๐ กล่าวว่า เปลือก, เมล็ดมี alkaloid conessine
 ๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดันติวัฒน์ หน้า ๘๐ กล่าวว่า เปลือกต้นโมกหลวง ต้องเก็บจากต้นที่มีอายุ ๘-๑๒ ปี และไม่มีเนื้อไม้ติดมา alkaloid conessine มีคุณสมบัติบำบัดโรคบิด (amoebic dysentery) เท่า emetine มักใช้เกลือโบรไมด์ จะมีพิษน้อยกว่า แต่ถ้ากินมากเกิดอาการพิษทางประสาท นอนไม่หลับ ปั่นป่วนในท้อง แก้พิษโดย ให้ calcium gluconate หรือ barbiturate อาจใช้เปลือกโมกหลวง ผสมผลมะตูม ปั่น เป็นผงผสมเปลือกรากทับทิม ทำยาเม็ด กลมรักษาโรคลำไส้และโรคบิดได้
 ๕. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๔ กล่าวถึงสรรพคุณโมกหลวง เหมือนใน (๑๖) ๒.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาริชาลัยสมุนไพรร

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริชาลัยสมุนไพรร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพรร (โครงการศึกษาริชาลัยสมุนไพรร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ หน้า	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๑๕๐ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไมยราบ

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น และราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ (Mimosa pudica) กระต๊อบยอด หนามหม้ายราบ (จันทบุรี) กะทังบ (ใต้) ก้านของ (นครศรีธรรมราช) ระวัง หงับพระพราย (ชุมพร) หม้ายจียอบ หม้ายปันยอด (เหนือ)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสขม เย็นจัด แก้ไข้ นอนไม่หลับ สงบประสาท เด็กเป็นตานขโมย ตาบวมเจ็บ แผลฝี กระเพาะลำไส้อักเสบ ผื่นคันและออกหิด รากรสขมเล็กน้อย ผาด สุขุม แก้ไอขับเสมหะ แก้หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ปวดข้อ กระเพาะอาหารอักเสบเรื้อรัง ระบบการย่อยอาหารของเด็กไม่ดี บำรุงกระเพาะอาหารทำให้ตาสว่าง ระวังประสาท ยังมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยาและผลรายงานอื่น ๆ อีกมาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. คู่มือกระต๊อบยอด

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๓ กล่าวว่าทั้งต้นเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กษัย ชื่อไทยที่เรียกยังมีอีก เช่น กาเสดโคก (หนองตาย) หม้ายงับ (ใต้)

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๔ มีชื่ออื่น ๆ เหมือนข้างต้น และหม้ายปันยอด (เหนือ) ใช้ทั้งต้นสดต้มกับน้ำดื่มเป็นยาขับปัสสาวะ

๔. หนังสือสมุนไพรร (แปลงสมุนไพรร สน.ง. เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หน้า ๓๑ กล่าวว่าใช้รากแก้บิด ขับปัสสาวะ และรักษาโรคท้องเวลามีประจำเดือน ถ้าใช้มาก ๆ จะมีอาการคลื่นไส้อาเจียน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๕ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไม้จันทน์

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Santalum album

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้กลั่นด้วยไอน้ำได้น้ำมันจันทน์ ๒.๘% ซึ่งประกอบด้วย primary sesquiterpene alcohol คือ α & β - santalol 90% น้ำมันจันทน์เคยใช้เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ในทางเดินปัสสาวะ ใช้ผสมในเครื่องหอม สบู่ ชาว ฮินดู ใช้เป็นยาขม ยาเย็น ผาคสมาน แก้ไข้ แก้กระหายน้ำ บดเป็นผงผสมในยาแก้ไฟลามทุ่ง โรคผื่นคันที่เป็นเรื้อรัง (prurigo) และแก้อาการอักเสบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. ไม้ที่มีชื่อจันทน์หลายชนิด เช่น จันทน์ชะมด, จันทน์หอม, จันทน์เทศ ฯลฯ ด้วย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก S.album ว่าจันทน์เทศ (จันทน์เทศควร เป็น Myristica fragrans) กล่าวว่าเป็นไม้มีรสขมหอมร้อน แก่นแก้ไข้ ดีเดือด ดีพ่วง แก้กระสับกระส่ายตาละลาย เพลอสดี บำรุงตับ ปอด หัวใจ น้ำดี เมล็ดในหอมผาคหวานสุขุมแก้กระหายน้ำ บำรุงกำลัง แก้จุกเสียด

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยอ

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Morinda citrifolia*

๑๕. ประโยชน์ ผลสุกกินกับน้ำผึ้งแก้ลมต่าง ๆ ถ่านใบยอต้มกับมัทฉะรตพอควาร แก้ลมท้องของเด็ก ถ่านผลยอคิบใส่เกลือเล็กน้อย เป็นยาแก้เหงือกเปื่อย เป็นขมบวม พวกญวนถือว่ายอ ขับเลือดลมต่าง ๆ และขับระดู น้ำคั้นใบยอแก้อาการปวดของโรค gout ใบยอบำรุงธาตุแก้ไข้ รากยอเป็นยาระบาย และมีผลการแยกธาตุด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๐๑ กล่าวว่ารากมีสีเหลือง และแดง เป็นพวก anthraquinone และผลใช้เหมือนข้างบน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๘ เรียกยอบ้าน และ *M. corcia* เรียกยอป่า ลูกอ่อนยอบ้านกินแก้คลื่นเหียนอาเจียน ลูกสุกขับระดูสตรี ขับลม ใบอังไฟ ปิดหน้าอก หน้าท้อง แก้อาเจียน แก้ม้ามโต แก้อุจจาระเสีย แก้ไข้ ใบสดตำพอกศีรษะฆ่าเหา ยอป่าใช้เหมือนยอบ้าน และแก่นต้นบำรุงโลหิต รากแก้เบาหวาน

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และยอดปากก็เช่นกัน
ชื่ออื่น ๆ ของยอดปากคือ สลักป่า สลักหลวง (พายัพ) จุ่มลูกตุง (สระบุรี)
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๗ กล่าวว่าผลรักษา เบาหวาน
เนื้อผลสระผสม เมล็ดและรากเป็นยาระบาย ใบแก้บิด เป็นยาพอกและใช้
เหมือนข้างบน เปลือกและใบ ในฮาวายคั้นน้ำกินรักษาวัณโรค รากไม้ผลใช้เหมือน
ข้างบน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยี่ง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวยี่ง เครือเตา เตากลาง หนามเป่า กังกะเอ๊ะ
Smilax macrophylla

๑๕. ประโยชน์ หัวรสหวานเล็กน้อย ดับพิษในกระตูกและ เส้นเอ็น แพทย์ชนบทใช้ปรุงยาแก้ น้ำเหลืองเสีย แก้เส้นเอ็นพิการ เข้าข้อ แก้กามโรค คุณสมบัติคล้ายคลึง หัวยาเข้าเย็นของจีนหรือไอโอไดของฝรั่ง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๓๙ เรียก ยี่งใหญ่ (*S. macrophylla*) ใช้รากและง่าพอกเลือด ถ่านน้ำเหลือง ซ่อมแซมสิ่งสึกหรอ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวาลย์ บุญรัตนกรกิจ และถนนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยาเขียว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รวงจืด

Thunbergia laurifolia

๑๕. ประโยชน์ ใบเข้ายาเขียว ถอนพิษไข้ เป็นยาพอกแผล พอกแผลน้ำร้อนลวก

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๖๔ กล่าวถึงรางจืดหรือรางเย็น แต่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Milletia kityana* แพทย์ตำบลกล่าวว่ารสเย็นถอนพิษและยาเบื่อเมา ใช้ปรุงยาเขียว ถอนพิษไข้ และพิษทั้งปวง รากและเถากินแก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้พิษร้อน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ชางจืด, รางเย็น, ชางเย็น เถายาเขียว, เครือเข้าเย็น
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๓ กล่าวถึงรางจืด (รางเย็น) ต้นเดียวกับใบ (๑๖) ๑ ว่าใช้ปรุงยาเขียวแก้ไข้ ส่วน *T.laurifolia* เรียกว่าหนามแน่ (ดูที่หนามแน่)
 - หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ศ.อ. ชลอ อุทกภาชนน์ หน้าบรรยายภาพข้อ ๗ เรียก *T.laurifolia* ว่าต้นว่านรางจืด ใช้รากหรือใบสดหรือรากแห้งแก้ยาพิษ แก้พิษสุรา แก้ไข้ แก้พิษฝีต่าง ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๓ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัตุลำนเนา

ฉบับพิมพ์

๑๒. ชื่อพืช ยาง (ต้นยาง)

๑๓. ส่วนของพืช น้ำมันจากต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Copaiba

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันยางเป็นยาขับปัสสาวะ ขับเหงื่อและเป็นยาระบาย แต่ กินมาก ๆ จะทำให้แสบร้อนคอและหลอคออาหาร ขับออกมาทั้งเหงื่อและปัสสาวะ รู้จักกลิ่น ใช้รักษาหนองในเรื้อรัง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๖๓ กล่าวถึงพืชจำพวกยางชนิดต่าง ๆ เช่น ยางกล่อง (*Dipterocarpus dyeri*), ยางกราด (*D.intricatus*) ยางขาว (*D.alatus*) ยางแดง (*D.costatus*) ยางเสียน (*D.pilous*) ยางใบเลื่อม (*D.turbinatus*) มีประโยชน์คล้ายกัน คือ น้ำมันใส่แผล รักษาโรคเรื้อนและรับประทานแก้หนองใน ไม่ได้กล่าวถึงยาง *Copaiba*

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๖ กล่าวถึงยาง (D.alatus) ว่าน้ำมันยาง กินกล่อมเสมหะ ท้ามหนอง สมานแผล ใบและยางกินตัดลูก ใบต้มกับเกลือแก้ปวดฟัน ฟันโยกคลอน น้ำมันผสมเมล็ดกัญช่ายี่สิบเจ็ดเม็ดเข้ากันเอาสำลีจุ่มอุดฟัน ข้ำแมงในฟัน (มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค) และยางรักษาโรคทางเดินปัสสาวะ เช่น ระบุขาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๖๖-๖๐๗๖

๖๖-๖๐๗๖

๖๖-๖๐๗๖

๖๖-๖๐๗๖

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๗ ๓๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยางน่อง เครือ

๑๓. ส่วนของพืช ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น่อง เครือ
Strophanthus scandens

๑๕. ประโยชน์ ยางผสมกับยาพิษทาลูกไม้ (ลูกดอก) ใช้ยิงสัตว์เหมือนพวกยางน่อง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๖๘ กล่าวถึงเถายางน่อง (*Anodendron manubriatum*) ว่าลักษณะและประโยชน์เหมือนยางน่องเครือ
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวถึงยางน่องต้น (*S.dichotomus*) และยางน่องเครือ (*S.spp*) ต้นแรกยางมีกลูโคไซด์ *antiarin* ใช้ผสมยาพิษ ทาปลายหน้าไม้ยิงสัตว์ ส่วนต้นหลังใช้ยางเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๕๓ ๔๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยาดำ

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aloe vera

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาถ่าย แต่ใช้ท้องต้องใช้ผลกระวาน หรือผลจันทน์เทศคุมไว้ด้วย ชับน้ำดี ถ่ายพิษไข้ ขับพยาธิเส้นด้าย ยาดำฝนกับเหล้าชัน ๆ ทาหัวฝี หรือแก้อาการฟกบวมดีมาก ในแพทย์ตำบลงว่าฟอกเสมหะ และโลหิตในตำราแพทย์โบราณว่าใช้ปรุงเข้ายาต้มแทบทุกขนาน แต่ คนเป็นริดสีดวงทวารหนักถ้าใช้จะกำเริบ ยาถ่ายหลายขนานใช้ยาดำ, รงศ์ทอง ผักจืดรวมกัน เคยมีผู้ทำเทียม โดยใช้รงค์ทอง บอระเพ็ด และวุ้นในใบว่านทางจรเข้เท่า ๆ กันตั้งไฟควนจนเหนียวขึ้น เป็นแท่ง ๆ พอใช้แทนไดโน ไทยเกสขว่ายาดำใช้เวลา ๔-๑๒ ชั่วโมง จึงถ่าย ห้ามใช้ไนโรคล้ำไส้ หญิงมีครรภ์หรือให้นมบุตร

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๓ กล่าวถึงต้นยาดำ Aloe spp. ต่าง ๆ ๓ ชนิด ซึ่งให้ยาดำชนิดต่าง ๆ ใช้เป็นยาถ่ายอย่างแรง และยังขับระดู ขับพยาธิในท้องด้วย ประเทศเราปลูกว่านทางจรเข้เพื่อทำยาดำ

ถ้าปลูกใกล้ทะเลจะได้ไม้ยางที่เป็นยาคำมาก

๒. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๕ กล่าวถึงว่านทางจรเข้ (Aloe spp.) ว่าน้ำเมือกจากใบทำให้แห้งได้ยาคำมี anthraquinone ระบายและว่ายาคำมีหลายชนิดได้จากพวก Aloe spp. ต่าง ๆ และว่าน้ำเมือกจากใบทาผิวหนัง เพื่อป้องกันน้ำกัดผิวหนังเกรียม หรือเป็นแผลถลอก ตลอดจนแสง x-rays และกัมมันตรังสีได้
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕ เรียกว่านทางจรเข้ ใช้เหมือนใน (๑๖) ๒.
๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๒ กล่าวถึงว่านทางจรเข้หลายต้น และว่าจูนจากใบและโคนก้านใหญ่ผลิดเป็นยาคำ เป็นยาถ่าย ยังกล่าวว่าเง้าตำน้ำกินแก้หนองใน จูนในใบผ่าฟันให้กลมทาปูนแดงปิดขมับทำให้เย็นแก้ปวดศีรษะดีมาก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง คร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ย่านาง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้านาง จอยนาง (เชียงใหม่) หน้ำภคินี วันยอ (สุราษฎร์-ชุมพร) เถาวัลย์เขียว
สิวัลย์เขียว (ตะร่นออก) ปู่เจ้าเขาเขียว เถาวัลย์ยอ
Tiliacora triandra

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้ตำเป็นผงผสมยาเขียว รากเป็นยาต้มแก้ไข้ทุกชนิด เช่นไข้พิษ ไข้เหนือ ไข้หัว
จำพวกเหือดหัด อีสุกอีใส ผิดาษ ไข้กาฬ เป็นยาขับ กระทุ้งพิษได้ดี มักใช้ร่วมกับราก
อื่น ๆ อีก ๕ ชนิด เรียกว่า ๔ ราก หรือแก้ว ๕ ดวง ได้แก่รากเห้ายายม่อม
รากมะเคือ อุทุมพร รากคนทา รากชิงชี รากย่านาง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๔ เรียก หน้านาง (ขาวหรือ
เขียว) ใช้รากอย่างข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๐ เรียก หน้านางกล่าวเหมือนข้างต้นและหน้า
เดียวกันกล่าวถึงหน้านางแดง (เถาย่านางแดง เถรีย่านางแดง บางคนเรียก
รางจืด) ใช้รากฝนกับน้ำกินแก้ไข้ หมากรั้ว (ไข้พิษ) แก้ผดผื่นแดง แก้เบื่อเมา
เห็ด แก้วเม่าสุรา ถอนพิษได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรود

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับพิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๕๖ ๕๕๖	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยาสูบ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Nicotiana tabacum*

๑๕. ประโยชน์ ใบยาสูบมี alkaloid ชนิดน้ำเรียก nicotine 7% เมื่อสูบบุหรี่สารนิโคตินและอัลคาลอยด์อื่น ๆ จะสลายตัวทำให้เกิดพิษ ประโยชน์ทางยาใช้น้อย การสูบบาก ๆ จะทำให้หัวใจอ่อน เต็มไม่สม่ำเสมอ ความจำไม่ดี มือสั่น หายใจอ่อน ความดันโลหิตต่ำ เหงื่อออกมาก คนสูบบุหรี่ไม่มีอาการเหล่านี้เพราะร่างกายสามารถออกซิโคซินนิโคตินได้พอควร คนที่สูบบุหรี่ วันละ ๒๕ มวน จะเสียสีของเม็ดเลือดแดงไป ๒๕% ในคราวหนึ่ง ทางเกษตรกรรมใช้ฉีดพ่นฆ่าแมลง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๕๔ กล่าวว่ารากและใบผสมยารักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน หิด กลาก เกื้อน เรื้อนกวาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพดกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๖๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ยี่โถไทย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก, ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ยี่โถดอกแดง ยี่โถดอกขาว อินโถ (พ่ายพ)
Nerium indicum

๑๕. ประโยชน์

อ้างอิงหนังสือผลเกิดจากป่าไทย ว่าเปลือกและรากมีอัลคาลอยด์เป็นพิษร้ายแรงคือ oleandrine และ Pseudocurarine มีฤทธิ์คล้าย Curare แพทย์บางชนบทใช้รับประทานเป็นยาแก้ปวดหัวใจ ชีพชีพจรให้เต้นปกติ รากทำให้หอบอาจถึงตาย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๕๖ กล่าวถึงยี่โถไทย ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nerium odoratum* ใช้ปรุงเป็นยาแก้ปวดหัวใจ ชีพชีพจรเต้นเร็ว และดีซัน รากเป็นพิษกล่าวเหมือนข้างต้น
- หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๐๕ เรียก *N.indicum* ว่ายี่โถ, ยี่โถจีน กล่าวว่ามี cardiac glycosides ชื่อ neriin, nerianthin, และ oleandrin มี therapeutic dose และ toxic dose ใกล้เคียงกันมาก จึงไม่นิยมใช้เป็นยา บอกรักษาพิษไว้ด้วย และวิธี

- แก้ขึ้นแรก โดยให้ caffeine หรือคัมก้าแพงแก่ ๆ ใบยังฆ่าหนู แมลงได้
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๗๐ เรียก *N.indicum* ว่ายโถจีน (ยโถดอกหอม) ใบและเปลือกมี cardiac glycoside เหมือนใน (๑๖) ๒. รากทำให้แห้ง ทารักษากลากเกลื้อน และผลขับปัสสาวะบำรุงหัวใจ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สีน่า ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ทจก.นิเวศรรวมดา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๓๔ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ยี่โถฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระบอก กะทอก บานบุรี แชะศาลา (เหนื่อ) รำพัน รำเพย
Thevetia peruviana

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้นแก้โรคผิวหนัง แก้ไข้ แก้หลอดลมอักเสบ เปลือกต้มน้ำกินทำให้อาเจียน แก้ไข้ เป็นยาถ่าย รักษามาลาเรีย ทำให้ความดันสูง ยางเป็นพิษมากถูกผิวหนังจะบวมแดง ใบเป็นยาถ่ายทำให้อาเจียน ทำให้แห้งได้ เมล็ดกินจะแท้ง พบ L-thevetose เป็นพิษ Thevetin มีคุณสมบัติบำรุงหัวใจ ไข้มาก ๆ จะตายจากขาดออกซิเจน และหัวใจเป็น อัมพาต อัมพาตที่กระดูกสันหลังทำให้เพิ่มการบีบตัวของลำไส้เล็ก อุณหภูมิร่างกายลดลง เพิ่มน้ำลาย ม่านตาหรี่

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๗ กล่าวแต่เพียงว่ายางมีพิษ เม็ดมีกลูโคไซด์ มีพิษ
๒. ชื่อบานบุรีมีพิษอีกต้นหนึ่ง ดูบานบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๖๒ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รงค์ทอง

๑๓. ส่วนของพืช ฝอยจากต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ Garcinia hanburyi

๑๕. ประโยชน์ ฝอยจากต้นสีเหลือง เป็นยาถ่ายอย่างแรง ใช้ถ่ายลม ถ่ายน้ำเหลือง ถ่ายเสมหะและโลหิต บอกรวิธยาพิษก่อนใช้ เพื่อไม่ให้ไข้และปวดมวน หรือคลื่นเหียนอาเจียน ใช้รงค์ภายนอก ผสมกับกะทิสดทาแก้แผลพุพอง น้ำเหลืองเสีย แก้ปวด ทำให้แผลอ่อนดีด้วย ใบรงค์ทอง สีส resin ๗๐-๘๐% มี garcinolic เป็นยาถ่ายอย่างแรง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๒ หน้า ๓๓ ใช้ผสมสีและยาถ่ายอย่างแรง ใช้มาก ๆ อาเจียน ลงมากและจุกเสียด อาจถ่ายไม่หยุดถึงตาย ขับปัสสาวะ ใช้ปรุงยาเม็ด Compound Cathartic กินขับพยาธิในลำไส้
๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๐ กล่าวเหมือนกัน ส่วนประกอบ มี α, β - และ γ -garcinolic acid ส่วนยามี enzyme oxidase อยู่ด้วย
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๒ กล่าวว่า เป็นยาถ่ายอย่างแรง ระคายเคืองปวดมวนใช้ท้อง ควรถ่ายกับคนไข้ท้องมาร, โลหิตคั่งในสมอง ลดความดันเลือดอย่างรวดเร็ว

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๕ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กระจับ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระจับพืช ดันดับพืช หัวใจไมยลาพ
Phyllanthus

๑๕. ประโยชน์ กระจับรสเย็นแก้ไข้ร้อน แก้ไข้พิษทุกอย่าง ใบใช้ปรุงเป็นยาเขียว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๐ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๑๓๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ระย่อม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บ่อมตีนหมา ละย่อม กะยอม
Rauvolfia serpentina

๑๕. ประโยชน์ ใช้มาแต่โบราณกาล มี alkaloid reserpine มีฤทธิ์สำคัญบำบัดโรค แต่มี alkaloid กว่า ๒๐ ชนิด ปัจจุบันสังเคราะห์ได้ แต่ยังมี reserpine จากราก ระย่อมกันอยู่ ใช้ลดความดันโลหิต ยังใช้ถ่ายพยาธิ ไนมา ใช้รากตำกับน้ำมันมะพร้าว ทาแก้คัน รากระยอมยังมี Rauhimbine มีฤทธิ์บำรุงความกำหนัด ใช้ผสมในยาเจริญอาหารทำให้ กินได้นอนหลับ ยาบำรุงเจริญอาหารของแผนโบราณมักมีรากระยอมผสมด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๒ กล่าวถึง alkaloids ในราก ระยอมใช้ระงับประสาท กล่อมประสาทเหมือนข้างบน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ฮากยาซีหิด (ฮิสาน) บ่อมตีนหมา

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๐ กล่าวถึงระย้อมเล็ก (*R.serpentina*) กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างบน และว่าเป็นยาขับน้ำย่อยอาหารทำให้อาหารมีรส ทำให้นอนหลับได้มาก คล้ายคลึงกับขมิ้น แต่กินแล้วมีอาการแทรกคือคัดจมูก หายใจไม่สะดวก เพราะทำให้มีอาการบีบปอด มีชื่ออื่น ๆ ว่า เข้ม, ละย้อม เข้มแดง (พายัพ) ส่วนระย้อมใหญ่ (*R.cambodiana*) ยังไม่ทราบสรรพคุณแน่นอน
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๑ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ารากเป็นยาแก้ไข้ บางคนใช้ขับพยาธิไส้เดือนและตัวตืดในเด็กว่ามีประโยชน์ดีมาก บางแห่งใช้แก้ชัก, จุกเสียด
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๒ กล่าวถึงสรรพคุณระย้อมว่าแก้ไข้ ดอกแก้โรคนตา จุกแก้โลหิตในปิตุสนธิให้ตั้งเป็นปรกติ เปลือกแก้ไข้ สันนิบาตและไข้ลมพิษ กระพี้แก้โรคโลหิตให้ตั้งอยู่ ไส้แก้ไข้ รากแก้ลมอันทพฤกษ์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รักดอกม่วง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Calotropis gigantea*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกขั้วน้ำเหลืองเสีย ทำให้อาเจียร ยางจากต้นเป็นยาถ่ายอย่างแรง แก้ปวดฟัน แก้ปวดหู ขับพยาธิ แก้กลากเกลื้อน และทำให้แห้ง ดอกช่วยย่อย เจริญอาหาร แก้ไอ แก้หืด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๗๒ กล่าวว่ารักดอกขาว (*C. procera*) ใช้เหมือนรักดอกม่วง
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๖๖ กล่าวถึงรักขาว (รักดอก) (*C. procera* & *C. gigantea*) กล่าวว่าใบแก้ริดสีดวงทวาร คุดทะราด ยางแก้ริดสีดวงในลำไส้ ดอกฆ่าเชื้อโรคกลากเกลื้อน ผลแก้รังแค บำรุงทวารทั้ง ๔ ให้บริบูรณ์ รากแก้มูกเลือดและไข้เหนื่อ ยางขับไล่เดือนในเด็ก ยางมีสรรพคุณ ตันมีเรซินขมใช้ขับเห็บ ยับเสมหะ กินมากทำให้อาเจียนท้องร่วง ส่วนรักซ้อนนั้นหาพันธุ์ไม่ได้
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๕ กล่าวถึงรักดอก (*C. gigantea*) เพียงว่ายางจากต้นขับพยาธิไล่เดือน
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๖ กล่าวถึงรักขาวเหมือน(๑๖)๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๖๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รักใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด เปลือกต้นและเปลือกราก
ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ รัก, ชักหลวง (พ่ายัพ) ชู ชู (กะเหรี่ยงกาญจนบุรี) รักเทศ, ชัก (เชียงใหม่)
Melanorrhoea usitata

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดเรียกลูกรักเทศ รสขมฝาดช่วยย่อยอาหาร แก้ปากคอบื้อ แก้โรคฟัน แก้คุดทะราด ริดสีดวง แก้ไข้เลือดในกระเพาะเบา เปลือกเข้ายาบำรุงกำลังขับเหงื่อ ทำให้อาเจียน ต้มกินแก้โรคเรื้อน กามโรค บิด ท้องร่วง ปวดข้อ เรื้อรัง เปลือกกรากรักษาโรคผิวหนัง พยาธิลำไส้-ไธ ท้องมาน ยางเป็นยาถ่ายอย่างแรงกัดเนื้อสด ผสมยางสลัดไธรักษาโรคผิวหนัง กลาก ริดสีดวง ผสมน้ำผึ้งรักษาโรคที่ปาก ขูดลำสีกุดฟันแก้ปวด ทำยารักษาโรคตับ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืช สมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๕ กล่าวเพียงว่า ยาง ขับพยาธิ เป็นยาถ่ายอย่างแรงอาจทำให้ตาย. (ยางใช้ลงรักปิดทอง)
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๖ กล่าวถึงเปลือก, เปลือกกราก และยางใช้เหมือนข้างบน
๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๖ กล่าวถึงลูกรักว่ารสขมฝาด ทำให้อาหารงวด แก้ปากคอบไม่สบาย ทำให้ฟันทน แก้คุดทะราด ริดสีดวง แก้ไข้เลือดในกระเพาะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รังสาด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อ, เปลือก, เมล็ด เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Lansium domesticum*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกผลมี oleoresin กินแก้ท้องร่วงและปวดท้อง เปลือกเผาให้ควันหอม ชาวไต้
ไต้ยุง เมล็ดมีชัลกาลอยด์เล็กน้อย สารรสขม ซึ่งเป็นพิษใช้เป็นยาถ่ายพยาธิและแก้ไข้
เปลือกต้นรสฝาดแก้โรคเกี่ยวกับลำไส้

๑๖. หมายเหตุ หนังสืออื่น ๆ ไม่กล่าวถึง รังสาดเลย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๖๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รางแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเหรียงแดง เคื่อก้องแกบ แสงอาทิตย์ เถาว์ลัยเหล็ก ย่านฮีเหล็ก
Ventilago calyculata

๑๕. ประโยชน์ ใบบึงไฟให้กรอบ ชงน้ำกินต่างชา เป็นยาขับปัสสาวะ ทำให้เส้นเอ็นอ่อน เถาหันตาก
แดดปรุงเป็นยาแก้กษัย แก้กล่อนลงฝักและกล่อนทุกชนิด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๕ กล่าวเหมือนกัน

ใช้รักษาโรคหืด แก่ hysteria, neuralgia รากเผาไฟเป็นถ่านทำเป็น
ผงกินตอนพิษของสลอคและแก้ลมท้องปวดท้องของเด็ก ใบสดตำผสมศรีษะ
แก้ปวดศรีษะ หรือตำพอกแก้ปวดกล้ามเนื้อและข้อ ตำรวมกับขุมเห็ดแก้โรคผิวหนัง
เนื่องจากมีทั้งรสขมและมีน้ำมันหอมระเหย จึงขับลมดีและเจริญอาหาร
ช่วยย่อยอาหาร และได้กล่าวถึงว่าน้ำทะเล (ลำพันแดง, ลำพันทางหมู
ด้วยว่าใช้ขับลม)

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓ กล่าวว่าทำให้เกิดประสาท
หลอน (hallucination)
๕. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๔ กล่าวว่าในน้ำมันหอมมี
สาร asarone จำนวนมาก และสาร sesquiterpenes & sesquiterpenes
alcohol เล็กน้อย เจ้ามืดฤทธิ์ฆ่าแบคทีเรียด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๗๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อีคลำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ราชคฤ

๑๓. ส่วนของพืช ราก ลูก เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตึคน กาจับหลัก (ช.ม.) กะดัด (ใต้) เพี้ยฟาน (โคราช) พญาตาบหัก (ตราด
 จันทบุรี) ฉะดัด (สุราษฎร์) มะลาดา (ปัตตานี)
 Brucea amarissima

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้ แก้บิด เสียตท้อง ปวดกล้ามเนื้อ เคี้ยวกับหมาก แก้ไอ ลูกหรือเปลือกแก้ไข้
 บำรุงน้ำเหลือง แก้ท้องขึ้น, อืดเฟ้อ แก้ลมวิงเวียน แก้อาเจียนเป็นเลือด เจ็บอก
 ใบตำผสมปูน พอกฝีถอนพิษตะขาบ แมลงป่อง แก้กกลากเกลื้อน ม้ามโต บวม ยักเสบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๐๔ กล่าวว่าลูกและรากใช้เหมือนข้างต้น
 และลูกแก้กษัย บำรุงน้ำดี แพทย์จีนใช้เมล็ดแก้บิดมากกว่าร้อยปีแล้ว

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๒๑ กล่าวว่าใบชะวาใช้
 เมล็ดรักษาโรคเกี่ยวกับลำไส้ ในฟิลิปปินส์ใช้ผลแก้ปวดท้อง จีนใช้เมล็ดซึ่งมี
 อัลกาลอยด์ Brucamarine ขับพยาธิและแก้บิด (amoebic dysentery)
 บางแห่งใช้ทั้งต้นแก้ไข้จับสั่นชนิดจับรั้วเว้นวัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗๖ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ราชพฤกษ์

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ดอก แก่น ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia nodosa

๑๕. ประโยชน์ ใบฆ่าเชื้อโรคทั้งปวง ดอกแก้บาดแผลเรื้อรัง ผักถ่ายเสมหะและพรรดิก กะพี้แก้รำมะนาด แก่นขับไส้เดือน รากฆ่าเชื้อคุดทะราด

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าผัก, กระพี้, แก่น และรากใช้เหมือนข้างบน และว่าสรรพคุณคล้ายกับคันทูน (C.fistula) และในตำรายาตำรับเดียวกัน จะไม่ใช้ส่วนของต้นเหมือนกัน เช่น ใช้ผักราชพฤกษ์ จะใช้เปลือกคันทูนร่วม
- หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๑ เรียก C.fistula ว่าราชพฤกษ์
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๘ กล่าวเหมือนใน ๑๕.

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	โรงพิมพ์จุฬาฯ	๒๕๒๑	๑๕๐ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รำเพย

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ยี่โถฝรั่ง ดอกกระบอก

Thevetia peruviana

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีไกลโคไซด์มีพิษชื่อ Thevetin มีสูตรโครงสร้างใกล้เคียง Digitoxigenin ซึ่งมีฤทธิ์บำรุงหัวใจ ซึ่งได้จากใบดิจิตาลิส สาร Thevetin มีความแรงเป็น ๑ ใน ๘ ของ Ouabain (หรือ G-strophanthin) ซึ่งได้จากเมล็ดต้นแย้มปิ้ง การเป็นพิษทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ชีพจรเต้น เพื่อค้น ชักกระตุกถึงหมดสติได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๗ กล่าวว่าทางพฤกษศาสตร์ได้จัดแบ่งขึ้นเป็นชนิด ดอกสีแดงและสีแสด ในผลเกิดจากป่าไทยกล่าวว่า ยางเป็นพิษ เมล็ดมีไกลโคไซด์มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ยี่โถหลวง แชะศาลา ก่าจัด ล่าปอง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๑ กล่าวว่า ยางมี glycoside thevetin เปลือกใช้ช้่น้อย ๆ ทำให้อาเจียน แก้ไข้ รักษามาเลเรีย เป็นยาถ่าย ทำให้ความดันสูง ใบและเมล็ดทำให้อาเจียน เป็นยาถ่าย ทำให้แห้งได้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ไม้เทศ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

๑๕. ประโยชน์ หัวและรากเป็นยาบำรุงธาตุ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงกำหนัดด้วย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสารโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสารโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ๑	มณฑลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๕ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ๑

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เร่ว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Amomum subulatum*

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมเป็นเครื่องชูกำลัง แก้ปวด ระงับความระคายเคือง ของกระเพาะอาหาร น้ำต้ม เมล็ดอมบ้วนปากแก้รำมะนาด ผลที่เหงือก ต้มกับเมล็ดแดงโมกจีนขับปัสสาวะ ใช้ในโรคนิวโมโต แก้อาตุเสียในโรคกระเพาะอาหารลำไส้ ชับน้ำดีใช้ในโรคตับวม หรือมีอาการโลหิตคั่งที่ตับดีนัก ผสมควินินรักษาโรคปวดประสาท (neuralgia) ได้ดีมาก และกล่าวว่า เป็นยาบำรุงกำหนดด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘,๙ กล่าวถึง เร่ว (ข่าน้ำ) *Alpinia allughas* ว่าใช้ rhizome ข่าเชื้อ, พอกแผล ผลเป็นเครื่องเทศ และ กล่าวถึง เร่ว (หมากเน็ง) *Amomum xanthioides* ว่า เมล็ดขั้วลม เครื่องเทศ แก้ปวดท้อง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๒ กล่าวว่า ต้นแก๊ไข รากแก้หืด ใบขับปัสสาวะ ดอกแก๊ไขที่เป็นเม็ดฝิ่นทั้งตัว ผลแก๊ไขแก้ริดสีดวง แก๊ไขหืด ไอเสมหะ โรคนจากระดูขาวให้โทษ เมล็ดในเร็ว ชับลม ชับน้ำนม
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๗๘ กล่าวถึง เร่ว *Anomum villosum*, *A xanthioides* ต้นแรกมีอีกชื่อว่า เร่วคง ต้นหลังมีชื่ออื่น ๆ ว่า มะอี หมากอี ผาลา หมากเน็ง กระวานป่า ใช้เมล็ดเหมือนข้างต้น
๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑๓ และ ๑๔ กล่าวถึง สรรพคุณเร่วน้อยเหมือนใน (๑๖) ๒. และสรรพคุณของเร่วใหญ่ว่าลูกแก๊ไข เสมหะอันบังเกิดแต่ดี แก๊ริดสีดวงทวาร แก๊เหียน แก๊ขัดขวาง แก๊กระหายน้ำ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๖๘ ๕๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โรคทั้งสอง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โรคแดง มุยแดง โรคขาว มุยดำน (หนองคายน) ค้างแดง

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มีรสเมาเบื่อคล้ายชันทองพยาบาท ใช้ปรุงยาแก้โรคผิวหนัง เช่น โรคเรื้อน มะเร็งคุดทะราด โรคผื่นคัน และน้ำเหลืองเสีย ทำให้น้ำเหลืองแห้งได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๗๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ละหุ่ง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะโห่ง, มะโห่งเหิน (เชียงใหม่), คีเตาะ (กะเหรี่ยงกำแพง), ละหุ่งขาว, ละหุ่งแดง
Ricinus communis

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ไข้ร้าว ขับน้ำนม แก้เลือดพิการ รากสุ่มเป็นถ่านทำเป็นยากินแก้พิษไข้เชื่อมซึม และเป็นยาสมาน เมล็ดขับเอาน้ำมันใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ถ้ารับประทานจะเป็นยาถ่ายอย่างแรง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่ารากถ้าใช้ภายนอกเป็นยาทาแก้บวม แก้ปวด แก้ฝี ในน้ำมันละหุ่งมีตำรายาจีนมีพิษ น้ำมันละหุ่ง ที่จะใช้รับประทานต้องแยกเอาต่างนี้ออกก่อน ในไทยเภสัชกล่าวว่า เมล็ดละหุ่งเป็นยาอันตราย เพียง ๒-๓ เม็ด ก็ถึงแก่ชีวิตได้
- หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่า เมล็ดมีน้ำมัน fixed oil ๔๔-๔๕% มี protein ต่าง ๆ รวมทั้ง Toxalbumin ชื่อ ricin รวมกันทั้งหมด ๒๐% มี alkaloid ricinine และน้ำย่อยหลายชนิด เวลาบีบน้ำมัน ricin จะอยู่กับกากไม่ออกมาคบน้ำมัน

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรรุ่นที่ ๒ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่าน้ำมันละหุ่งที่ใช้เป็นยาถ่ายต้องบีบเย็น ถ้าบีบโดยใช้ความร้อนจะมีอันตรายมากใช้สำหรับหล่อลื่นเครื่องจักรได้ และมีประโยชน์ ทางอุตสาหกรรมผลิตของต่าง ๆ หลายชนิด ชื่ออื่น ๆ ของละหุ่งได้แก่มะหุ่ง, มะโห่งเห็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สดศาว์ลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	-	๗๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สันทม

๑๓. ส่วนของพืช ยาง, เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Plumeria acuminata*, *P.acutifolia*

๑๕. ประโยชน์ ยาง, เปลือก เป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ ขับระดู แก้ไข้ แก้ปวดฟัน แก้คัน ใช้เป็นยา
สมุนไพรที่ร้อนแรงในโรคปวดตามข้อ รากเป็นยาถ่าย ทำให้แห้งได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงสันทม (ดอกขาว) *P.alba* และสันทมดอกแดง (*P.rubra*) ว่าใช้เหมือนใน ๑๕.
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๖ กล่าวถึงสันทมว่า ใช้ยางและแก่น เป็นยาระบาย ถ่ายเสมหะและโลหิต ถ่ายพิษทั้งปวง แก้กามโรค
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๘ กล่าวว่า แก่นใช้เหมือนใน (๑๖) ๒. พืชที่มีชื่ออื่น ๆ ดังนี้ จำปาขาว จำปาขาว จำปาหอม จำปาแขกหอม ไม้จัน (ยะลา)
๔. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑. ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร หน้า ๑๔๔ กล่าวว่าดอกสันทมแดง (*P.rubra* var.*acutifolia*) มีรสขม สุกขม ไม่มีพิษ ใช้แก้บิด ร้อนใน ท้องผูก บำรุงปอด แก้พิษและแก้ไอ และมีรายละเอียดเกี่ยวกับตำรับยา สารเคมีที่พบ ฯลฯ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗๔ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลาน

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Corypha umbraculifera*

๑๕. ประโยชน์ ไม้ระบุว่าส่วนใดใช้แก้พิษตานซาง แก้พิษต่าง ๆ รากฝนกินแก้ร้อน ขับเหงื่อ แก้ไข้หวัด แพทย์ชนบทใช้ผงใบลาน เผาไฟปรุง เป็นยาเย็นดับพิษ อักเสบ ฟกบวม พิษต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ
๑. ใบคล้ายใบตาล ใบทำพัดได้ ใบใช้บันทึกสามารถเก็บไว้ได้คงทนเป็นร้อยปี
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๗ กล่าวว่าแก้พิษตานซาง แก้พิษต่าง ๆ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๘ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลานผีป้าย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ร้านผีป้าย (พายัพ) เกาหลิ่งหมากเหิน (นครสวรรค์) เยี่ยวไก่ (โคราช)
Capparis horrida

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้คัน เปลือกแก้หิววาท บำรุงธาตุ รากบำรุงธาตุ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๐ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 ัตถสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลำโพงกาสลัก

๑๓. ส่วนของพืช เม็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Datura fastuosa*

๑๕. ประโยชน์ เม็ด ใบ น้ำคั้นจากเนื้อของเม็ดเป็นยานอนหลับ ทำให้หมดความรู้สึก แก้เส้นกระตุก
ฤทธิ์ของลำโพงกาสลักแรงกว่าลำโพงธรรมดา แต่มีประโยชน์แก่ในทางเส้นประสาท
ชนิดเพื่อ คลั่ง (mania) แก้มบ้าหมู ปวดศีรษะ เรื้อรัง มีค่างชนิดหนึ่ง เรียก Daturine
ใช้แทน Belladonna ได้ดี ใบลำโพงสูบแก้หอบหืด โขลกพอกแก้การปวดบวมตาม
ร่างกาย น้ำใบลำโพงระงับความอักเสบตามร่างกายส่วนต่าง ๆ น้ำคั้นใบลำโพงหยอดหู
๑-๒ หยด แก้ปวดหู เพราะก้านและใบลำโพงมีค่างชนิดหนึ่งชื่อ Scopolamine

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๗๖ กล่าวถึงลำโพงแดง (*D. fastuosa*)
และลำโพงขาว (*D. alba*) ว่ารากแก้พิษฝีดาษ แก้ปวดบวมอักเสบ รากสุ่มเป็น
ถ่านกินเป็นยาเย็นแก้ไข้ เมล็ดคั่วกินเป็นยาแก้ไข้พิษ น้ำมันเมล็ดทาฆ่าเชื้อโรค
กลาก เกื้อย หิด เทา ดอกตากแห้งสูบแก้หืด คล้าย ephedrine ใบตำพอกฝี

เมล็ดมี alkaloid atropine เมล็ดดิบ ๆ กิน ๑-๓ เม็ด ความจำดี กินมากเป็นยาพิษ ทำให้ตาแข็ง หายใจไม่สะดวก พูดไม่ออก จนถึงบ้า (จึงเรียกมะเขือบ้าทางภาคเหนือ) เมล็ดและใบมี alkaloid Hyoscyamine, Atropine, Hyoscyne

๒. หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๔๕ กล่าวถึงลำโพง (D. metel)

และว่าลำโพงที่มีในประเทศไทย เดิมมี ๒ ชนิดคือ ลำโพงกาสลัก (D. fastuosa)

และลำโพงขาว (D. alba) ใช้ดอก ใบ เมล็ด ราก ทุกส่วนมีฤทธิ์เป็นยาเสพติด (narcotic) ระวังความเจ็บปวด (anodyne) แก้อาการเกร็ง (antispasmodic)

เหมือน Belladonna น้ำคั้นหยอดตาขยายเหมือน atropine การเป็นพิษจากลำโพง ทำให้มึนตาขยาย เข็มซึม (drowsiness) อ่อนเพลีย มักมีอาการเคลิ้มฝัน ความจำเสื่อม ความคิดสับสน ใบใช้เหมือนที่กล่าวใน ๑๕. และใบตำพอกเต้านมหญิง ลูกอ่อนขณะให้นมบุตร แก้อัศจรรย์เนื่องจากน้ำนมคั่งมาก มีผู้กล่าวว่ายาของเหล่าของเมล็ด ลำโพง มีฤทธิ์คล้ายฝิ่น ผงเมล็ดลำโพงใส่ฟันแก้ปวด

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๔ กล่าวถึงลำโพง (ขาว)

D. alba และลำโพงกาสลัก D. metel หรือ D. fastuosa ต้นแรกใช้ใบ

ดอก รากเมล็ดเหมือนข้างต้น และน้ำมันเมล็ดใส่แผลแก้กลากเกลื้อนฝิ่นคัน

ต้นหลังทั่ว ๆ ไปเรียกลำโพง ในเมล็ดมี atropine แก้ปวดหรือกระดูกกล้ามเนื้อแก้ปวดท้อง จากลำไส้บีบตัว แก้อาเจียน แก้อุจจาระแข็ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุรรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๔๗๗ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลำไย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ลำไยต้น

Nephelium longana

๑๕. ประโยชน์ รากแก้เสมหะและลม รากสดต้มกับน้ำตาลกรวดกินกระจาย เลือด สีมเลือดก้อน เนื่องจากผลัดตกหนัก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวอีกว่า ลำไยอีกชนิดเรียกลำไยเถา ใบดอกผลเหมือนลำไยต้น แต่ผลเล็กกว่า เมล็ดในโต
 ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๗ กล่าวว่า เมล็ดมี saponin ใช้สระผม
 ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๘๔ กล่าวถึงลำไยต้น (*Euphoria longana*) ลำไยเครือ (*E.scandens*) ว่าใช้รากเหมือนใน ๑๕
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๕๖ กล่าวว่า เบญจมูลใหญ่ ประกอบด้วยรากไม้ ๕ สิ่งได้แก่ รากมะตูม แคนแกร ลำไย เพกา และคัตลีน

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลิ้นมังกร

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปากมังกร มังกรไฟ สะแนบแดรกอน

Antirrhinum major

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกปิดถอนพิษปวดบวม พิษแมลงกัดต่อย

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๑๐ กล่าวถึงพืชต้นหนึ่งชื่อ เพชรกะตึก หรือบางแห่งเรียกลิ้นมังกร แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์
 ๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๕๐ กล่าวว่าใช้เป็นยาแก้พิษงู ไม่ว่าจะ เป็นชนิดใด ๆ กัด ให้เด็ดลิ้นมังกรกิ่งหนึ่ง เคี้ยวให้แหลกดี ให้นำน้ำกินน้ำยาไปก่อน แล้วคายกากปิดปากแผล จะดูดถอนพิษออกได้
 ๓. พืชอีกต้นหนึ่งชื่อว่าหางนาค มีอีกชื่อว่าลิ้นมังกร อุที่ว่านหางนาค

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๖๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เล็บมือนาง

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Quisqualis indica*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดขับพยาธิ เป็นยาถ่าย แก้ไข้ แก้ระดูขาว ใบพอกศีรษะแก้ปวด แก้ท้องอืดเพื่อ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๒๔ กล่าวว่าใช้เมล็ด ถ่ายพยาธิ
ไล่เดือน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๔ กล่าวว่าใช้ทั้ง ๔ ชับพยาธิ และตามทรง
ผลกินทำให้สะอึกและขับไล่เดือน รากปรุงเป็นยาขับไล่เดือน แก้อุจจาระเป็นฟอง
และอุจจาระขาวเหม็นคาวในเด็ก ใบตำชะโลมหรือทาแผลทาศี มีชื่ออื่น ๆ ว่า จ้ามัง
(เหนือ)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๓ กล่าวว่าใช้รากขับพยาธิ รักษา
ตานขาง ใบใช้เหมือนใน (๑๖) ๒.

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๕	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๘๕ ๕๘๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เล็นรอก

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เล็บควายเล็ก (ใต้)
Bauhinia bidentata

๑๕. ประโยชน์ ใช้เถาปรุงเป็นยาบำรุงโลหิต แก้อ่อนเพลีย บำรุงประสาท แก้ไข้ เชื่อมซิม

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๔ กล่าวเหมือนกัน แต่ไม่ได้บอกชื่อวิทยาศาสตร์

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๕๐ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เลี่ยน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ใบ เมล็ด ผล ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เลี่ยน เกรียน เคียน เบียน (พ่ายัพ) *Melia azedarach* (ใบเล็ก) และ *M.toosendan* (ใบใหญ่)

๑๕. ประโยชน์ ทุกส่วนขมจัดเมา รับประทานแก้โรคผิวหนัง โรคเรื้อน กุดถั่ง เป็นยาอายุวัฒนะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ยางแก้ม้ามโต เมล็ดแก้ปวดในข้อ ลูกแก้โรคเรื้อนฝีคันทะมาลา ดอกแก้โรคผิวหนัง ดอกและใบตำพอกศีรษะแก้ปวดประสาท น้ำคั้นใบขับพยาธิ ขับปัสสาวะ บำรุงโลหิตประจำเดือน แก้ก้น้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๑ กล่าวถึงเลี่ยนทั้ง ๒ ชนิด เหมือนข้างบน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๗ กล่าวถึงเลี่ยน (ดอกม่วง) *M.azidarach* และเลี่ยน (ดอกขาว) *M.toosendan* ใช้เหมือนกันคือ ใบใช้เหมือนข้างบน และใช้เป็นยาพอกแผล, น้ำร้อนลวก, แก้ก้น กระตุ่น เป็นยาฆ่าเชื้อ ขับน้ำเหลืองเสีย เปลือกรากฝาดสมานแก้ไข้ แก้บิด ขับพยาธิ, เป็นยาดำย ทำให้อาเจียร ผลฆ่าแมลง, ยาถ่าย หล่อลื่น เมล็ดทำให้อาเจียร ยาระบาย ขับพยาธิ

๓. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๒๐๓ กล่าวถึงต้นเลี่ยน (ดอกม่วง) M.azedarach ว่าเปลือกราก และน้ำคั้นจากใบใช้เหมือนข้างบน แต่บอกว่า ลูกเล็ก ๆ หรือยาขงจากใบเป็นอันตรายต่อเด็ก ซึ่งมีพิษทำให้เมาหลับ อาเจียน ท้องร่วง เป็นอัมพาต หายใจไม่สม่ำเสมอ หายใจขัด ถ้าเด็กกินลูกเลี่ยน ๒-๔ ลูก อาจถึงตาย
๔. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๙๗ กล่าวถึง เลี่ยนดอกม่วง (M.azedarach) ว่าใช้ใบ เปลือก และผลไล่แมลง มีอัลคาลอยด์ azaridine เหมือนโคคลาน เมล็ดมีน้ำมันและใบเปลือกรากมีชันมีฤทธิ์ขับพยาธิ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 อักษรนำ
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โลก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เหมือนโลก (ขอนแก่น) กรม (ใต้) ต่าง ตานนกรวด (โคราซ) เหมือนควาย (พายัพ)
 เหมือนตบ (ช.ม.) แด่งพง (สุโขทัย) ประดงข้อ (พิจิตร) พลิ้ง ดินคริน

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นปรุงรสประทานเป็นยาขับลมในลำไส้ และขับโลหิตประจำเดือนสตรี

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๒ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง						สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ					
๒. ชื่อเรื่อง						ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ					
๓. ชื่อหนังสือ						ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)					
๔. สถานที่พิมพ์		๕. สำนักพิมพ์		๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่		๗. หน้า จำนวนหน้า		๘. ภาษา		๙. เลขเรียกหนังสือ	
กรุงเทพ ฯ		ไพศาลศิลป์ การพิมพ์		๒๕๒๐		๕๓ ๒๐๐		ไทย		-	
๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ				๑๑. ลักษณะเอกสาร							
				☒ ฉบับพิมพ์ ☐ อักษรนำ ☐ ถ่ายเอกสาร							
๑๒. ชื่อพืช				๑๓. ส่วนของพืช							
โลดทอง				ราก							
๑๔. ชื่ออื่น ๆ											
ห้วยาเข้าเย็นเนิน (ราชบุรี) ข้าวเย็นเนิน(ประจวบ) หนาดคำ (พายัพ) Trigonostemon reidioides											
๑๕. ประโยชน์											
เป็นยาทำให้อาเจียน มีรสร้อน ใช้ตอนพิษคนกินยาเบื่อยาเมา แก้หืด ทำให้ท้องเดิน ใช้ภายนอกฝนทา เป็นยา เคลื่อนผี แก้ฟกซ้ำ เกล็ดบวม											
๑๖. หมายเหตุ											
๑. หนังสือสมณไพโรของ ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๕๒ เรียกพืชนี้ว่า โลดทองแดง ใช้รากเหมือนกัน											
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๓ กล่าวถึงโลดทอง (นางแข่ง, นางแข่งหลวงมู งไชย) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า T.salicifolius ใช้รากเหมือนข้างบนและใช้เป็น ยาระบาย แก้วัณโรค ผ่นกับสุราหรือมะนาว แก้พิษงู											

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษตรศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านกาบหอย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านหอยแครง
Rhoeo discolor

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้เจ็บคอ แก้ไอ แก้กระหายน้ำ แก้ฟกช้ำภายใน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ- เมืองไทย หน้า ๔๔๖ เรียกว่านหอยแครง (ว่านแสงอาทิตย์) กล่าวว่าใช้ใบสดเหมือนข้างบนและแก้้อาเจียน เป็นโลหิต
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๐ เรียกว่านแสงอาทิตย์ หรือนว่านหอยแครง แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Haemanthus multiflorus* ใช้ใบสด ๆ เหมือนข้างบน และแก้ปอดคั่งและทลอคลมชักเสบ
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร สันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๗ บอกวิธีใช้ใบแก้้อาเจียน เป็นเลือด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๓ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านกับแรด

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านกับม้า กับม้าลม
Angiopteris evecta

๑๕. ประโยชน์ หัวแกไข้กาฬ กากมูตร พิษกำเตา พิษฝีกาฬ ฝั้วคว่ำ รักษาแผลในปากและคอ
น้ำลายเหนียวเข้ายาซาบเด็ก และพิษไข้ รักษาโรคตา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๖ กล่าวว่าใช้หัวเหมือนข้างต้น และเป็นยาผัด
สมาน แก้กท้องร่วง อาเจียน โดยมักใช้คู่กับว่านร้อนทาง ทางลานข้าง กินแก
ปวดศีรษะ ขับปัสสาวะ เป็นยาอายุวัฒนะ
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๒ กล่าวว่าใช้เหง้าสดเป็นยา
รักษาแผลในปาก พิษนี้มีชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ ๑๑ (ใต้) กับแรด (แพร่)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๔ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านชั้กมดลูก

๑๓. ส่วนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Curcuma xanthorrhiza

๑๕. ประโยชน์ หัวตำคอง เหล้ากินหลังคลอดใหม่ ๆ แก่เจ็บปวดมดลูก ทำให้มดลูกเข้าอู่ปราศจากการ
ชักเสบได้เร็วดี สำหรับผู้ชายที่เป็นไส้เลื่อนหรือกระษัยกล่อนลง ผักปวดเสียว ลูกอืดทะ ฯ
แข็งเป็นเส้น เจ็บปวด ใช้ว่านนี้ฝนกับสุราทาที่เจ็บปวด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึงว่านชั้กมดลูกอีกต้นชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.xanthorrhiza
เหมือนอันบน
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๘๘ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๔ กล่าวถึงว่านชั้กมดลูก C.xanthorrhiza
ว่าใช้เฝ้ารักษาอาการอาหารไม่ย่อย (indigestion) ใช้ในรายประจำเดือนขาด
ให้มาปกติ
๔. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๘๓ กล่าวถึงว่านมหาเมฆซึ่งมีอีกชื่อว่าว่านชั้กมดลูก
(ดูที่ว่านมหาเมฆ)

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์นุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ-เมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๘๘ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านตีนตะขาบ

๑๓. ส่วนของพืช ตัน ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตันตีนตะขาบ ตะขาบ พิษตะขาบ

๑๕. ประโยชน์ ตันและใบสดตำกับสุรา เอาส่วนน้ำทา เอากากพอก ถอนพิษตะขาบ แผลงป้องกัน แก้กบวม
เคล็ด ชัดยอก และส่วนน้ำหยอดหูแก้หูน้ำหนวก

๑๖. หมายเหตุ ตันตีนตะขาบนี้มีต้นหลายชนิด แต่ทุกชนิดลักษณะคล้ายตะขาบทั้งสิ้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านนางคำ

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขมิ้นชัน (พาส์พ)

Curcuma aromatica

๑๕. ประโยชน์ หักฝนกับน้ำสุกหรือสุราใส่การะบูน ทาน้องและขา แก้วมเห็บขา กับปวดบวมเคล็ดยอก
หัวตัวตีมาก

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวอีกว่า ว่านนี้มีสองชนิด อีกชนิดหนึ่งมีกลิ่นรสเช่นเดียวกัน แต่เนื้อในหัวสีขาวเรียก ว่านนางคำขาว, ว่านขาว, ว่านคันทะมาลา ใช้หัวฝนทาฝีเช่น ผีคันทะมาลา และใช้คองสุรากิน ฝนกับสุราเอาสำลีสุม อมข้างแกม กลืนน้ำลายทีละน้อย ๆ แก้วมเห็บชิล และต่อมน้ำลายอักเสบ ทาภายนอกแก้ ฟกช้ำบวม
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๗, ๔๘๒ กล่าวถึงว่านคันทะมาลา (ว่านนางคำขาว, ว่านขาว) แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ประโยชน์ เหมือนใน (๑๖) ๑. และกล่าวถึง ว่านนางคำมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า C.amada ประโยชน์ใช้หัวฝนทาแก้ เม็ดผื่นคัน prurigo ชับลม แก้วปวดท้อง ตำพอกแก้ฟกช้ำ, ข้อเคล็ด รากขับเสมหะและยาสมาน แก้วท้อง แก้วหนองใน เรื้อรัง มีผลการแยกธาตุบอกไว้ด้วย

๑. ชื่อผู้แต่ง สีน่า ผู้พัฒนาพงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ หจก.นิเวศรรมดา การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๐ ๑๘๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านน้ำเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไคร้หน้า

Acorus tatarinowii

๑๕. ประโยชน์ กระตุ่น บำรุง ข้ำแมลง แก้กโรคชัก บำรุงธาตุ ระงับปวด ทำให้สงบ ขับลม แก้ปวดท้อง
เนื่องจากอาหารไม่ย่อย ทำน้ำหอม น้ำมันหอม ระเหย มี asarone มีสารรสขม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๕ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะลัมจีน ผมหา ลัมจีน ฮางคาวน้ำ ฮางคาวบ้าน (พายัพ) คางคาวผา (ช.ม.)
Acorus calamus

๑๕. ประโยชน์ รากหอมกินน้อย ๆ แก้ปวดท้อง (กินมากอาเจียน) ขับลม แก้กูกแน่น ธาตุเสีย ปรุงกับ ยาระบายกันไส้ท้อง ใช้เบื่อแมลงวัน แก้ไข้จับสั่น ปรุงในยาขมต่าง ๆ หรือยาแก้ปวดท้องดี รากเคี้ยวแก้หวัด เจ็บคอ มี acorine ขม มีอัลกาลอยด์ คาลาไมน์ เป็นยาแก้บิด ใช้ ขับเสมหะ รากฝนสับสุราเจือน้ำทาหน้าอกเด็ก ตูดพิษ แก้หลอดลมและปอดอักเสบ ขนเล็ก ๆ ของรากใช้อมแก้ไอ และบอกขนาด รับประทานแก้อาการต่าง ๆ ไว้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันกล่าวถึง ว่านน้ำทะเล หรือลำพัน, ว่านน้ำแดง, ลำพันแดง ลำพันหางหมู ห่วงอะทะเล (Acorus sp.) ใช้หัวขับลม

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๕ กล่าวว่าลำพันหางหมู มีชื่อ วิทยาศาสตร์ว่า Enhalus acoroides มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าพะยูน หญ้าแดง และเหมือนใน (๑๖) ๑. ลักษณะรูปร่างคล้ายคลึงว่านน้ำ A. calamus มาก แต่ขึ้นในทะเล ใช้เฝ้าขับลม

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวเหมือนหนังสือสมุนไพรในบ้านเราหน้า ๑๖ และเหมือนข้างต้นและว่าชาวอินเดียใช้คู่กับชิงโคนา รักษาไข้มาลาเรีย นอกจากนี้

๔. ตูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท/หน้า ๑๔

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะ เกษศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลข เรียกหนังสือ -
------------------------------	--	-------------------------------	----------------------------------	----------------	--------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะ เอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านพร้าว

๑๓. ส่วนของพืช ราก tuber

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Curculigo orchoides*

๑๕. ประโยชน์ รากใช้ห่อสิ้น (demulcent) ขับปัสสาวะ tuber แก้หืด แก้ท้องเสีย แก้อาการจุกเสียด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

อยุธยา

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๑๒ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ว่านเพ็ชหิง

๑๓. ส่วนของพืช ลำต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ว่านอุเหลื่อม เพ็ชหิง กะตะพะชนะนาย
Grammatophyllum speciosum

๑๕. ประโยชน์

ลำต้นฝนกับสุรา เอน้ำกินเอากากพอกแผล ถอนพิษงูตี้นัก ถอนพิษตะขาบ แมลงป่อง
กัดต่อยได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๒๑๒ กล่าวถึง เพ็ชหิง อีกต้นเป็นเถา ไข่เถา
ซึ่งมีรสร้อนขึ้นเล็กน้อยกินแก้ท้องอืด แก้ก้นแน่น ขับผายลม แก้ไข้จับสั้นเรื้อรัง
จนดับโตม้ามย่อย

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๘๓ , ๓๘๔ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ : ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๕๒ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่าน เพ็ชร์น้อย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

-

๑๕. ประโยชน์ หัวกินทำให้ชาตามผิวหนัง ระงับความเจ็บปวด เมื่อยล้า แก้กษัย แก้ก้อนเนื้องอก
เหล้ากินขับระดูขาว แก้อาการกระดูก เนื่องจากเส้นประสาทพิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๐๘, ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านมหากาฬ

๑๓. ส่วนของพืช หัว ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกาดกบ (เพชรบูรณ์) ขนาดแห้ง (โคราช) คาโลก (ขอนแก่น) ผักกาดนกเขา (สุราษฎร์)
Gynura pseudochina

๑๕. ประโยชน์ ใช้หัวและใบสดปิดพอกแก้ปวดบวม ตับพิษร้อน หัวเข่ามาหากาฬ แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙๒ กล่าวว่าใช้ใบช้บระดู ตำกับเหล้าทาแก้ปวดแสบปวดร้อน พอกฝี
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๖ กล่าวว่าใช้ใบสด ทำยาทาและพอกบริเวณที่เป็นงูสวัด และบอกชื่ออื่น ๆ อีกได้แก่ ดาวเรือง, สาบแร้งสาบกา, มหากาฬแดง
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๓ เรียกพืชนี้ว่ามหากาฬ ใช้ใบสดโขลกผสมสุราพอกฝีหรือหัวล้ามะลอก ทำให้เย็นถอนพิษแก้ปวดแสบปวดร้อน และหัวใช้เหมือนใน ๑๔

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๘ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านมหาเมฆ

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Curcuma aeruginosa*

๑๕. ประโยชน์ ใช้หัวฝนทาแก้ฟกบวมเคล็ดยอกในร่างกาย ภายใน หัวหั่นบุบให้แตก คองสุรา กินแก้ปวดมดลูก ทำให้คลายอักเสบสำหรับคนคลอดใหม่ ๆ และทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไมโทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๓ กล่าวเหมือนข้างบน พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า วานชั๊กมดลูก
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๙ กล่าวว่า เงาม้าเป็นยาถ่าย
๓. ดูวานชั๊กมดลูก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุณรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๒๕๑๔	๔๔๓ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช จำนวนร่อนทอง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านขอทอง
Hobba sp.

๑๕. ประโยชน์ หัวรสปร่า แก้พิษทั้งปวงเช่น ผี รุกัด ตะขบแมลงป่องต่อย เป็นยาสมานคุมธาตุ แก้ก้องเสีย แก้อาหารหยาบ แก้พิษทราง (โรคลำไส้ของเด็ก) แก้บิด มูกเลือด โดยมากใช้ร่วมกับว่านกับแรด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๓ กล่าวว่าใช้หัวแก้ท้องร่วง ท้องขึ้นอีกเพื่อ ในเด็กเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๐ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☒ ฉบับพิมพ์ ☐ ัฒสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร
------------------------------	--

๑๒. ชื่อพืช ว่านสากเหล็ก

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จ้าลาน ว่านพร้าว (เชียงราย) ถูคพร้าว (พายัพ) มะพร้าวคนกุ่ม (ยะลา)
Curculigo latifolia

๑๕. ประโยชน์ หัวตองสุรากินแก้มดลูกพิการ หรือเนื้องอกในมดลูกทำให้ฝ่อ แก้กะบังลมพลัด (ที่เรียก
ตากโยนิ) เวลานึ่งโผล่ออก เวลานอนหัดขึ้นทำให้ยุบเล็กเหี่ยวแห้งไป

๑๖. หมายเหตุ ๑.หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔ กล่าวว่ใช้รากตอง เหล้ากินเป็นยาชกมดลูก พืชนี้
บางคนเรียกพญารากเตี๋ยว

๒.จิว่านพร้าว (C.orchiodes)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๒ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☒ ฉบับพิมพ์ ☐ ฮัลดำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร
------------------------------	---

๑๒. ชื่อพืช ว่านหอมแดง

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านหมาก หอมแดง
Eleutherine palmaefolia

๑๕. ประโยชน์ หัวปรุงเป็นยารับประทานขับลมในลำไส้ ลมสะพั้นเด็ก ภายนอก ผสมกับเปราะหอม
สูมหัวเด็ก แก้กษัยคุดจุมกเด็กดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗ กล่าวว่าหัวตำรับประทาน เป็นยาขับ
ปัสสาวะ ยาถ่าย ทำให้อาเจียน แก้กษัยคุดจุมกเนื่องจากมี gas มาก
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๒ กล่าวว่าเหมือนใน ๑๔
๓. ชื่อหอมแดง ซึ่งเป็นพืชอีกชนิด

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านหางช้าง

๑๓. ส่วนของพืช เง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Belamcanda chinensis

๑๕. ประโยชน์ ใช้เง้าเป็นยาถ่าย (purgative) ขับเสมหะ ขับลม

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๐ บอกวิธีใช้ ราก หรือเหง้าสดทำเป็นยาแก้เจ็บคอ พืชนี้มีอีกชื่อว่าว่านมีดยับ (เหนื่อ)
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๑ เรียกต้นนี้ว่าว่านหาม (ว่านหางช้าง, ว่านมีดยับ) ใช้ใบปรุงยาแก้ระดูสตรีพิการและเข็ญอระบาย
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๘๗ กล่าวถึงว่านงาช้าง แต่ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ เข้าใจว่าเป็นคนละชนิดกับช้างบน ประโยชน์ใช้ต้นแก้เลือดดีขึ้น แก้บาดทะยักปากมดลูกในเรือนไฟ
 - หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๓๙ กล่าวว่า ใช้ทุกส่วน เง้ามีส่วนประกอบสำคัญคือกลูโคไซด์ Tectoridin (Shekanin) 1.5% และ Iridin
 - คู่มือสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๗ กล่าวถึงว่านหางช้างว่าแก้คุณ

รากมี belamcandin ใช้เนื้อในลำต้น บำรุงธาตุ แก้ไข้มากในยาจีนรักษา
ต่อมทอนซิลอักเสบ บำรุงในโรคในทรวงอกและตับ ผสมในยาบำรุงและยาถ่าย
เป็นไม้มงคล เอาไปพืดโบกที่ท้องคนท้องจะทำให้คลอดง่าย สรรพคุณยาโบราณ
ว่าใช้แก้คุณไสย (อาจเป็นโรคมะเร็ง) พืชนี้มีชื่ออื่น ๆ ว่า ว่านพืดท้อง แม่มาน
(บุรีรัมย์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๙	๔๙๖ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ว่านหางนาค

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ว่านนาคราช ว่านงูเห่า ลิ่นงูเห่า ลิ่นมังกร
Sanseriera zeylanica

๑๕. ประโยชน์ ใบปิดพอกแผล แก้พิษตะขาบแมลงป่องต่อย ถอนพิษดีมาก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวที่ว่านชุดนี้มี ๓ ชนิด ลักษณะคล้ายคลึงกัน
 ๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๘ กล่าวถึงว่านนาคราช แต่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Oleandra neriiiformis* ใช้หัวแก้พิษงู ก้านใบขับระดู
 ๓. พืชชื่อนาคราชมีหลายชนิดและอยู่ต่างวงศ์กันด้วย ดูที่นาคราช
 ๔. ดูลิ่นมังกร

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๘	๑๔๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัครสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แวรวีเชียร

๑๓. ส่วนของพืช หักต้นที่อยู่เหนือดิน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เสนอหน้า ดอกเกียงช้าง

Angelonia salicariaefolia

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาบำบัดโรคในทรงอกต่าง ๆ และขับเหงื่อ ในเวเนสูเอลาใช้แทนต้นไวโอเล็ต

๑๖. หมายเหตุ พืชนี้ไม่ใช่ forget-me-not

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศเมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓๕ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สน

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกียะ สนเปลือกบาง สนเขา สนหางม้า เกียะเปลือกบาง เกียะเปลือกดำ (พ่ายพ) จวง (ฮีสาน) สระอล (เชียงใหม่) ไม้ใต้ (อุบล) สนเหนือ เกียะเปลือกหนา (ภาคเหนือ)

Pinus khasya P. merkusii

๑๕. ประโยชน์ สนมีหลายชนิด ที่ใช้ทำยาคือ สนเหนือ แก่นรสขมเผ็ดกินแก้ไข้เพื่อเสมหะ กระจายลม แก้กลิ้นเหียนอาเจียน แก้อ่อนเพลีย แก่ดวงจิตฟุ้งสร้าน แก่นมีน้ำมันและชันสน น้ำมันใช้ทาถูวด แก่เคล็ดแผลง ยอก อักเสบในส่วนลึก ใส่น้ำร้อนจัด ๆ ผ่าซุบประคบท้องนาน ๆ แก่ท้องบวม แก่ลำไส้พิการ มดลูกพิการ กะพี้แก้ไข้สันนิบาต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๑, ๑๔๒ กล่าวถึง สนสองใบ (*Pinus merkusii*) และสนสามใบ (*P. khasya*) ว่าให้น้ำมันสนใช้ผสมยา ทำการะบูนเทียม ผสมสี ทำสบู่

๒. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๔ กล่าวถึง น้ำมันสนเขา ซึ่งได้จาก *Pinus palustris*, *P. khasya*, *P. merkusii* เรียก Turpentine oil โดยเอา oleoresin มากลิ้น น้ำมันนี้เป็น counter irritant เป็น mild antiseptic เป็น insecticides ใบสนเขาสด (pine needles) มี วิตามินซี ใช้แก้ลักปิดลักเปิด

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๑๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนทะเล

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก กิ่งก้าน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Casuarina equisetifolia

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมี tannin ๑๘% ต้มน้ำเป็นยาฝาดสมานอย่างดีเยี่ยมใช้รักษาโรคท้องเดินเรื้อรัง แก้กบิด ถ้าใช้ปริมาณมากเกินไปจะมีฤทธิ์บีบมดลูก (ecbolic) และทำให้ประจำเดือนมาปกติ (emmenagogue) branch เอมาชงน้ำกินเป็นยาขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๒ กล่าวถึง สนทะเลแต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓๗ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนมแดง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สนมทางสิงห์

Thuja orientalis

๑๕. ประโยชน์ คนจีนใช้ใบตำรับประทาน แก้กษัย แก้อาเจียนเป็นโลหิต แพทย์ตามชนบทใช้ เปลือกต้นสนนี้ฝนเป็นยากวาดทวารเบา เป็นยาสมานทำให้ระดูขาวแห้งไป

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ อนุอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๓๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สนมอก

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สนมร้อย สนมนา

Tamarix Chinensis

๑๕. ประโยชน์ ใบต้มรับประทานแก้หวัด ลดความร้อน แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๓๗ กล่าวเหมือนข้างต้นและแก้พิษร้อนภายใน แก้กระหายน้ำ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ สนมทราย สนมอม

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรีพระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๒๗ ๒๐๓	ไทย	R 119 C 35

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สุนทรห้วง

๑๓. ส่วนของพืช ผล น้ำมัน ไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Juniperus macro-poda

๑๕. ประโยชน์ ผลและน้ำมัน juniper ขับปัสสาวะและบำรุงหัวใจ จะใช้ juniper อย่างเดียวหรือผสมยาขับปัสสาวะอื่น ๆ ก็ได้ เป็นยาขับลมในลำไส้ และโดยมากใช้กับโรคซึ่งมีน้ำหนองน้ำเหลืองน้ำมูกออกจากร่างกาย เช่น หนองในและหนองในเรื้อรัง มุตกิด บางทีก็ใช้ในโรคผิวหนัง น้ำมันห้วงมีฤทธิ์ขับเหงื่อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๕๑ ... กล่าวว่าน้ำมันหอมระเหยเปอร์เซ็นต์ได้จากผลประกอบด้วยอัลกอฮอล์มากกว่า ๕๐% ประโยชน์มีฤทธิ์ระคายเคืองเป็นยาฆ่าเชื้อได้ ยาพื้นเมืองบางชาติใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ส่วนใหญ่ใช้ทางอุตสาหกรรมแต่งกลิ่นพวกเหล้าและยีน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สนุ่น

๑๓. ส่วนของพืช

เปลือก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ไค้หนู ไค้บก ตะไค้บก (พายัพ) ไคร้ใหญ่ (ยะลา) คล้าย (ปัตตานี)
Salix tetrasperma

๑๕. ประโยชน์

เปลือกเป็นยาบำรุงหัวใจ ชูเส้นชีพจร เปลือกต้มเอาน้ำอาบและรดศรีษะเด็กแก้
ตัวร้อน แก้หวัดคัดจมูก รากทำให้รู้รสอาหาร ดับพิษร้อน แก่ดับพิษการ น้ำคั้นจากใบสด
ทาหรือพ่น แก้พิษงูสวัด บางแห่งใช้เปลือกแก้ไข้ แก่ริดสีดวงจมูก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๐๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๐ ใช้เปลือกต้นแก้ไข้
และมีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่ ไค้หนู ตะหนุ่น (อยุธยา) สนุ่นน้ำ (นครราชสีมา)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลยายุทธเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายพลตรี พระยาวิบูลยายุทธเวท (เลข ธรรมสารโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สับงูลาย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ราก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Bauhinia purpurea

๑๕. ประโยชน์ เปลือก ราก ดอกโขลกกับน้ำข้าว พอกฝี จะเรียกหนอง เปลือกต้น เป็นยาสมาน
ชำระล้างแผลอย่างดี ใช้รับประทานเป็นยาแก้ท้อง รากเป็นยาขับลม
ดอกยาระบาย แพทย์โบราณกล่าวว่าสับงูลายเป็นยาเบื่อเมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๕ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมูข้าว

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ดัน ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Physic Nut, Purging Nut
Jatropha curcas

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในสีขาวเปลือกสีดำ เมล็ดมีสารพิษ curcine หรือ curcasin ซึ่งเป็น toxalbumin มีพิษเหมือน ricin ของเมล็ดกะทัง มีซิน (resin) ซึ่งเป็นยาถ่ายอย่างแรงทำให้คลื่นไส้ ในบราซิลใช้เมล็ดขับพยาธิ บางแห่งคั่วเมล็ดป่นเป็นผงผสมน้ำอ้อย แก้อาการปวดท้อง และถอนพิษจากยาพิษได้ น้ำมันจากเมล็ดเรียก curcas oil ใช้ทำน้ำมันหล่อลื่น สบู่และเทียนไข ใช้ภายนอกรักษาโรคผิวหนัง และโรคปวดตามข้อ ยอดอ่อนใช้แปรงฟัน ทำให้เหงือกแข็งแรง น้ำคั้นจากต้นเป็นยาถ่ายเช่นกัน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๖ เรียก สมูดำ (สมูข้าว) ใช้เมล็ดเหมือนข้างบน และยางจากต้นเป็นปลาส

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๕ เรียกสมุนไพร มีชื่ออื่น ๆ มากมาย ได้แก่ มะหุ้งฮั่ว (พายัพ) สบู่ขาว สลอดป่า สลอดใหญ่ มะโห่ง มะเขายา หมวกเขยา หงเทศ มะหั่ว สบู่หงเทศ ใช้เมล็ดเหมือนข้างต้น
๓. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๒. หน้า ๑๒๕ กล่าวถึงสบู่แดงอีกต้น (*J. gossypifolia*) แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา
๔. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๕ เรียกสบู่ขาว ใช้เนื้อไม้และใบแช่น้ำเย็น ให้เด็กอาบ แก้พิษตานพิษทราง เป็นยาถอนพิษ ยางผสมเกลือกวาดคอและปาก แก้ลิ้นปากพุพองเป็นผ้าเป็นละออง และยังกล่าวถึงสบู่แดง เหมือนในข้อ ๓. แต่กล่าวว่าเมล็ดมีน้ำมันเป็นยาถ่ายอย่างแรง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๑๒ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอติง

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอเหลี่ยม สมอหมึก มะแทน

Terminalia citrina

๑๕. ประโยชน์ ผลรสขมฝาด แก้พิษดี พิษโลหิต แก้ไอ ขับระดู เป็นยาระบายแรงกว่าผลสมอไทยและเทศ สมอติงของอินเดียผลโตเท่าเมล็ดข้าวโพด หัวท้ายแหลม ถ้ายแรงกว่าของไทยเรามาก

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๑๓ กล่าวว่า คำราโบราณแบ่งสมอเป็น ๔ ชนิด ใช้นับเหลี่ยมเป็นเครื่องบอกสรรพคุณ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๖ กล่าวว่า ผลแก้โลหิตเป็นพิษ แก้ไข้ แก้ลมระบายท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาร) ว่าพฤษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอทะเล

๑๓. ส่วนของพืช ลูก ใบ ราก เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระหูด กระ (ใต้) กระ (ปัตตานี) อูระโก ฤลา กระ
Sapium indicum

๑๕. ประโยชน์ ลูกเป็นยาระบายอย่างแรง ใบเป็นยาระบายปานกลาง แก้มเป็นพิษ รากแก้โลหิต
ระดูพิการ เปลือกขับลม

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๑๔ กล่าวเหมือนข้างต้นมีเพิ่มเติมคือ เมล็ดในบดงสม
กับไข่ทอดกินเป็นยาขับไล่เดือน ใบก่อนใช้ต้องนึ่งให้สุกก่อนจึงตากแห้ง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๔๘ กล่าวว่า ผลเป็นยาเบื่อปลา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๑๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หมอขีด

Terminalia spp.

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาระบายอ่อน ๆ ระบายเสมหะระบายลมรู้ถ่ายเองปิดเอง รสเปรี้ยวและฝาด
จัดกว่าสมอไทย ตามสรรพคุณยาโบราณกล่าวว่าสมอเทศมีรสเผ็ดฝาด แก้เสมหะ และลมอันพิการ

๑๖. หมายเหตุ เป็นสินค้าส่งมาจากอินเดีย และใช้มากกว่าสมอไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๗ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอไทย

๑๓. ส่วนของพืช ลูก

๑๔. ชื่ออื่น มะนะ (พายัพ) มาแน่ (กะเหรี่ยง: เชียงใหม่) หมากแน่ะ (กะเหรี่ยง: ช่องซอน) สมอฮัทยา
Terminalia chebula

๑๕. ประโยชน์ ลูกรับประทานเป็นยาระบาย ถ่ายเสมหะ แก้เสมหะเป็นพิษ แก้บิด แก้ไข้ แก้ดีพิการ
ตีพ่วง ตีเดือด นอนสะดุ้งหลับผวา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๐ กล่าวสรุปได้ว่าใบรสฝาดมาก ผลเป็นยาระบาย
ที่รู้ปิด และคุมธาตุในตัวเอง และประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๔๐, ๖๕ กล่าวว่า ผลอ่อนยาถ่าย ผลแก่
ฝาดสมาน และตำรับยาแก้ไอขับเสมหะก็มีเนื้อสมอไทยผสมด้วย

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ ใช้ผลอ่อนและแก่เหมือนข้างต้น และ
หน้า ๗๔ กล่าวถึงตีนนก (สมอม่วง, สมอหิน) ซึ่งเป็นอีกตระกูล

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๔๙ ใช้ผลเหมือนข้างต้น
และทำเป็นยาชงอมกล้วยคอกแก้คอเจ็บ ในยาแผนโบราณตรีผลา จะประกอบด้วยผลสมอไทย สมอพิเภก
และผลมะขามป้อม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลปการพิมพ์	๒๕๒๐	๑๒๘ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอพิเภก

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอแทน แทน แทนขาว แทนตัน (พายัพ) ลัน (เชียงใหม่) ขิปะตุ้ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน)
Terminalia belerica

๑๕. ประโยชน์ ผลดิบรับประทานเป็นยาระบาย ผลสุกเป็นยาสมานรักษาโรคท้องมาน โรคริดสีดวง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๒๘ กล่าวว่า สมอนี้มี ๒ พันธุ์ พันธุ์หนึ่งถูกสุราเปลี่ยนคำอีกพันธุ์ถูกสุราไม่คำ ชนิดหลังใช้เปลี่ยนทำผงรับประทานเป็นยาอุกกลอนแก้ลมเพลมพืด (คล้ายโรคตัวจี๊ดของปัจจุบัน) ทั้งทาและกิน

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๑ กล่าวว่า ผลอ่อนดิบ แก้ไข้ แก้ลม ผลแก่ฝาด แก้โรครตา บำรุงธาตุ แก้ไข้ริดสีดวง เมล็ดในแก้บิด ใบแก้โลหิตอันทำให้ร้อน มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ สมอใหญ่ ลูกหมอปอัยักษ์

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๑ กล่าวว่า ผลดิบเป็นยาถ่ายใช้ทำหมึก ผลสุกฝาดสมาน แก้บิด

๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรรดับที่ ๒ หน้า ๔๐, ๔๘, ๖๘ กล่าวว่า ผลอ่อนเป็นยา
ระบาย ยาถ่าย ผลแก่แก้ท้องร่วงท้องเดิน และกล่าวถึง ตำรับยาแก้ไอขับเสมหะ ซึ่งมีสมอพิเภกผสม
ด้วย

๕. คำราชบรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๑-๕ กล่าวถึงสรรพคุณของสมอ
ผลเล็ก ๗ ประการ แก้กมูกเลือด แก้ไข้คั่งบ้ำตีเดือด แก้ลมแน่นในอกและท้อง แก้โลหิต ชนิดเหลื่อม
มากมีประโยชน์กว่าชนิดมีเหลือน้อย และกล่าวถึงคุณสมอป่าลูกใหญ่ คุณของสมอพิเภกเหมือนใน(๑๖) ๒.
และกล่าวถึงสรรพคุณแห่งตรีผลาคือสมอไทย สมอเทศ และสมอพิเภกรวมกันว่าแก้โรคอันบังเกิดแต่ดี
แก้เสมหะ แก้ลมและคูชราด

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสี่ยงม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๑๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ้อยเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมอร่องแร้ง

๑๓. ส่วนขอบพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สมอร่องแร้ง

๑๕. ประโยชน์ ผลปรุงรับประทานเป็นยาขับโลหิตประจำเดือนให้ออกเป็นปกติ แก้โลหิตเป็นลิ่ม เป็นก้อน
เน่าเหม็น และดำได้ดี

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๔๖ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มกบ

๑๓. ส่วนของพืช ไม้เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hibiscus surattensis

๑๕. ประโยชน์ ไม้เถาปรุงรับประทานเป็นยาคัดเสมหะ แก้ไอ ล้างเมือกมันในลำไส้ ทั้งเป็นยาพอกและขับโลหทรระดูได้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๒ กล่าวว่า แก้วต๋อมน้ำลายอีกเสบมีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ชมด ส้มแก้งเค็งป่า พายป่า เสงเคลง ส้มชิงเคลง

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๕ กล่าวถึงส้มกบซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ Oxalis repens ว่าใบเปรี้ยวมี oxalate แก้เลือดออกตามไรฟัน ผาดสมาน ทำให้รู้สึกหิวอาหาร แก้ไข้ แก้บิด ไข้พอกแก้ชักเสบ ทั้งต้นรักษาแผลในปาก คอและเหงือก น้ำจากใบหยอดตา แก้กันตา แก้ไอ เป็นยาถอนพิษพวกปรอท และสารหนู ทาแก้ผิวไหม้และแมลงกัดคุด้อยมีชื่ออื่น ๆ ว่า ส้มสังก้า สังข์ส้ม

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๑ กล่าวถึง สัมกับที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Oxalis repens* เหมือนในข้อ ๒ ว่าเป็นยาเย็นดับพิษ โขลกกับสุราใช้กากปิดแก้ปวดฝี แก้บวมช้ำสำหรับ อมข้างแกม แก้ฝีในคอ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้ไข้คอตัน เป็นยาถอนพิษทั่วไป มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมว่า เกล็ดทอยจีน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๒ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มกุ่ม

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มกุ่มน้อย ตะเข้หลอกควาย (จีนทური) พ้าแลบ (สุราษฎร์ ระนอง)
Rubus moluccanus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเปรี้ยวใช้ปรุงเป็นยากัดเสมหะในลำคอ แก้ไอ แก้หอบหืด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๖๑ กล่าวถึงส้มกุ่มอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ Begonia inflata ว่าต้นและใบมีรสเปรี้ยวกัดเสมหะ แก้ไอ พอกโลหิตประจำเดือน มีอีกชื่อว่าส้มกุ่มนก (เชียงใหม่) และหน้า ๑๖๒ กล่าวถึงส้มกุ่มใหญ่ ใช้กัดเสมหะ แก้ไอ แก้หืด พืชทั้ง ๓ ต้นอยู่ต่างวงศ์กัน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวถึง ส้มกุ่ม (Begonia inflata) ว่าเป็นยาชำระเสมหะและแก้ไอ รากถ่ายเส้น แก้วในกักเสมหะและโลหิต มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ส้มลม ส้มกุ่มใหญ่ และกล่าวว่ายังมีส้มกุ่มอีกชนิดใช้เหมือนกัน
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๗ กล่าวว่าส้มกุ่ม (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ใช้ผลแห้งต้มน้ำกินเป็นยาถ่ายพยาธิตัวกลม

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	----------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มป่อย

๑๓. ส่วนของพืช ฝัก ต้น ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Acacia concinna

๑๕. ประโยชน์ ฝักสระผม ยาขับเสมหะ ยาทำให้อาเจียน ยาปลูกผม กำจัดซีสต์รังแค ใช้ทำขี้ผึ้งปิดแผลโรคผิวหนัง ต้มเป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย ต้มเป็นยาระบายโปรสเปรี้ยวพอกโลหิต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๗ กล่าวว่าต้นแก่น้ำตาพิการ ใบแก้โรคตาขำระเมือกมันในลำไส้ ยาถ่ายเสมหะ แก้บิดพอกล้างโลหิตระดู ใบตำห่อผ้าประคบเส้นให้เส้นอ่อน ฝักใช้เหมือนข้างต้น และบั้งให้เหลืองขงน้ำจิบแก้ไอ เมล็ดคั่วเกรียมบดละเอียดต้มน้ำดื่มให้จามดี มีอีกชื่อว่ารากเอกราช (แพร่)

๒. หนังสือสมุนไพร ของ รศ. ดร. พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๓ กล่าวว่า ฝักมี saponin มีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนใช้เหมือนข้างต้น คือ สระผมทำให้ผมตก ขำระซีสต์รังแคดี

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรฉบับที่ ๒ หน้า ๑๖๒, ๑๖๔ ใช้ใบและฝักต้มน้ำอาบหลังคลอด และใช้เหมือนข้อ ๒

๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๘ กล่าวว่าต้นและใบใช้เหมือนใน

(๑๖) ๑. และดอกแก้เอ็นให้ติด รากแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์การพิมพ์	๒๕๑๔	๑๖๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มสันคาน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มพอดิ

Cissus hastata

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นอาหาร ถ้าใช้เป็นยาก็พอกโลหิตสตรี และกระจายเสมหะ แก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๗ กล่าวว่า ต้นและใบมีรสเปรี้ยวใช้เหมือนข่าต้นและแก้บิด มีอีกชื่อว่าส้มอ้อม

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๕๑ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มเสี้ยว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เปลือก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ส้มเปรี้ยว (นครสวรรค์) ชนิดซี่ไก่ ส้มเสี้ยวนา เสี้ยวส้ม (ราชบุรี) แดงโค (สระบุรี) คังโค (สุพรรณ) เสี้ยวใหญ่ (ปราจีน)
Bauhinia malabarica

๑๕. ประโยชน์ ใบมีรสเปรี้ยว มีธาตุหินปูนและเหล็กมาก เปลือกมี tannin 9-12% ใบใช้ขับระดู ขับปัสสาวะ ใช้ร่วมกับยาระบายทำให้ขับเมือกเสมหะตกทวารหนักได้ดี เปลือกรสเปรี้ยวฝาดแก้ไอ ฟอกโลหิต ยาชงจากกอกใหม่ ๆ ใช้แก้บิด

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๑๓ กล่าวถึงส้มเสี้ยว (*B. retusa*) เหมือนข้างต้น และแก้ผลเปื่อยพัง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวอ้าง ตามหนังสือสมุนไพรในบ้านเราและเหมือนข้างต้น และใช้ร่วมกับยาบำรุงโลหิตระดูที่เป็นส้มเป็นก้อนกลั่นเหม็นจะเป็นปกติ

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๖๗ กล่าวเหมือนข้างต้นเช่นกัน

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์หน้า ๒๕ กล่าวว่า ดอกและเปลือกต้นแก้บิด ใบมีแคลเซียมและเหล็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๔ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมิ

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะเปาสม (พายุพ)
Sesbania aegyptica

๑๕. ประโยชน์ ใบปรุงยารับประทานเป็นยาแก้ไข้ กระทั่งพิษลดความร้อนในร่างกาย โดยมากเข้ายา
เขียว ใบสมุหฺว้เด็กแก้หวัด ปวดหัวตัวร้อน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๕ กล่าวว่าใบแก้สัวขึ้นที่หน้า แก้ไข้ฮักเสบ
เนื่องจากดับพิษการ ผลทำให้สำรอกเสมหะออก ดอกแก้สตรีมีครรภ์ตกโลหิต (มตลูกพิการ)
เปลือกฆ่าเชื้อกลากเกลื้อน ใ้สมุหฺว้เชื้อโรครภายใน รากแก้ลงแดงและตกอุจจาระ
เป็นโลหิตสด ๆ แพทย์ชนบทใช้ใบทาแก้ไข้ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือสีเพาลม สะเปาลม
สะเพาลม

๒. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๒๑ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. และกระที่
แก้เกลื้อนน้อย ใ้แก้พยาธิในท้อง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสาร)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๑ ๒๐๓	ไทย	R119 C 35 2518

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สร้อยไก่

๑๓. ส่วนของพืช ดอก เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทองอนนกยูง

Celosia cristata

๑๕. ประโยชน์ ดอกเป็นยาสมานแก่งท้อง แก้วระดูออกเกินปกติ เมล็ดเป็นยาทำให้เยื่ออ่อนชุ่มชื้นคล้าย
กาวหรือแป้ง แก้ปวดขัดปัสสาวะ แก้ไอ แก้บิด เมล็ดมีน้ำมันสีเหลืองมี iodine อยู่

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๘๐ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สระแหน่

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Mentha arvensis

๑๕. ประโยชน์

ใบแต่งกลิ่นอาหาร แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ให้น้ำมันหอมระเหย ที่มี menthol มาก ใช้สูดดม รักษาหืด ขับลม ขับเหงื่อ แก้ปวดท้อง menthol ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่เป็น antiseptic

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน กล่าวถึงสระแหน่ญี่ปุ่น (*M. arvensis* var. *piperascens*) ใช้เหมือนสระแหน่ สระแหน่ฝรั่ง (*M. piperita*) ใช้ใบและช่อดอกที่มี menthol มาก ขับลม ให้ peppermint oil ใช้แต่งกลิ่นขับลม และสระแหน่ญวน (*M. viridis*) ให้ spearmint oil ขับลม แต่งกลิ่น
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๔ เรียกสระแหน่ต้น (*M. arvensis* var. *piperascens*) ใช้ทั้งต้นทั้งใบช่อดอกแก้ปวดศีรษะ ทาแก้ฟกบวม ตมแก้ลม และเหมือนข้างต้น ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สระแหน่ สระแหน่ญวน

สระแทนส่วน ต้นน้ำมันหอม หอมควาน (พายัพ) สระแทน (ใต้)

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงสระแทนญวน และสระแทนเหมือนข้างต้น
๔. หนังสือนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๓๖, ๔๓-๔๔ กล่าวว่าใบและยอดที่กำลังออกดอก นำมากลั่นเอาน้ำมันหอม peppermint oil มี menthol ๗๘% ใช้เหมือนข้างต้น และว่ากลิ่นหอมจะได้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับดินที่ปลูก และบอกส่วนประกอบสำคัญใน spearmint oil ด้วย
๕. คำว่า สระแทน บางเล่มเขียน สระระแทน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร. พยอม ดันดีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	--------------------------------	-----------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สลัด

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Croton tiglium*

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดใช้เบื่อปลา เมล็ดมี croton oil 56% มีฤทธิ์ระคายเคืองผิวหนัง จะปวดแสบปวดร้อนผิวหนังไหม้ มีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง เรียกว่า ยารุ อาจผสมในยาที่ทาแล้วทำให้ร้อนแก้อาการปวดเมื่อยได้ แต่ต้องใช้เจือจางมาก ในยาแผนโบราณก่อนใช้จะคั่ว เมล็ดก่อนเพื่อให้ระเหยไปบ้างพืชจะได้มีน้อยลง

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๑ กล่าวถึง สลัดต้นเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ได้แก่ หมากข่าง หิศสิ้น (พายัพ) มะคัง มีกั้ง (เชียงใหม่) และหน้า ๑๔๐ กล่าวถึง สลัดค่น้ำ (*Ficus heterophylla*) ว่าใช้รากเป็นยาระบาย แก้กษิตานซาง และกล่าวถึงสลัดเถา (*Elaeagnus latifolia*) ว่าดอกและผลรับประทานสมานคุณธาตุ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๒๓ กล่าวว่า เมล็ดใช้เหมือนข้างต้น และใบแก้ตะมอย แก้วไส่คานไส่ลาม ดอกแก้เชื้อโรคกลากและคุดทะราด ผลแก้ลมอำมะพริก ดับเตโชธาตุมิให้เจริญ เปลือก แก้วเสมหะ รากและไส้แก้โรคเรื้อน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มะข่าง มะตอต ลูกผลาญศัตรู หมากหลอด

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๖ กล่าวเหมือนในข้อ (๑๖) ๒. และหน้า ๕๒ กล่าวถึง สลอบน้ำว่าใบบำรุงเนื้อหนัง ดอกแก้ริดสีดวงจุก แก้วปาดศีรษะ แก้วโรคตา ลูกแก้ลมคลื่นไส้ เปลือกแก้เสมหะ เถาแก้พิษที่ถูกรูประสาน รากแก้ลมสันดาน

สถาบันวิทย์บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๗๔

พิมพ์ที่ศูนย์วิจัย
ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๖๓ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สลัดได

๑๓. ส่วนของพืช

ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Euphorbia antiquorum*

๑๕. ประโยชน์ ยางมีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง เป็นยาทำให้อาเจียน เป็นยาถ่ายน้ำเหลือง ทำให้หนังแดงและอาจทำให้พอง ในยาไทยก่อนจะใช้ต้องนำมาตุ๋นเพื่อให้ฤทธิ์ลดลง ยางใช้ทาแก้หูดได้ดี

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๗๒ กล่าวถึงกะล่ำพัก สลัดได หรือแก่นของสลัดไดว่ามีรสขม หอม มัน เย็นแก้ลมอัมภคัมภคานูสารีย์ แก้กฐิสมฐฐาน แก้กฐิโตษ แก้กฐิเสมหะ โลหิตและมูกเลือด บำรุงตับ ปอดทำให้มีกำลัง

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๔ กล่าวถึงสลัดไดว่าตามต้นและกิ่งทำให้มีนเมา ท้องร่วงถึงตายได้ ใช้น้อย ๆ ทำยาระบายได้ วิธีใช้เหมือนที่กล่าวข้างต้นใน ๑๕. และยางสดใช้เปื้อปลาได้เหมือนโลชั่นหรือทาไหล แก่นใช้แก้ไข้ ร้อนในกระหายน้ำ ชื่ออื่น ๆ มีสลัดได ป่า กะล่ำพัก (โคราช)

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔๕ กล่าวถึงสลัดโตป่าเหมือน ๆ ในข้อ ๒ และ หน้า ๔๖ สลัดโตบ้าน (*E. trigona*) ใช้อย่างเปลือกปลา
๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๒๑ กล่าวถึงสลัดโต ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Euphorbia frigona* ต่างจากต้นที่กล่าวมาแล้ว แต่ประโยชน์คล้ายคลึงกัน และเพิ่มเติมคือ ดอกต้นสลัดโตกับมะกรูดและยาอื่น ๆ เป็นยาดอกเปรี้ยวเค็ม กินแก้กษัย น้ำเบาพิการ แก้กษัยขาว เป็นพิษ ระบายท้อง สลัดโตเผาเป็นถ่านแช่น้ำไว้เป็นน้ำต่าง กินแก้ฟกบวม จุกเสียด ผอมเหลือง อัมพาต หิดไอ เจริญไฟธาตุ แก้พรรตึก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๒๙ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สวาท

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทวาด เรียด มะหวาด วาด หนามซี่แรด บำชีแฮด มะกาเลง หนามซี่แฮด
Caesalpinia jayabo, C. crista

๑๕. ประโยชน์ ใบปรุงเป็นยาขับลม แก้กูกเสียด แก้น้ำนม แก้น้ำมูกพิการ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๒ เรียกสวาท ไซไซ
เหมือนข้างบน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๑๖ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะแก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะแกนา ไม้แพ่งแพ่ง (พายัพ) ขอนแต่ จองแต่ (แพร่) แก (อีสาน)
ชังแก (ปราจีน)
Combretum quadrangulare

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงเป็นยาเบื่อพยาธิเด็ก แก้กามโรคเข้าข้อออกคอกหนองใน เมล็ดตำผสมไข
ทอดให้เด็กรับประทาน เบื่อพยาธิไส้เดือนดีมาก ใบแก้พิษปวดเมื่อยร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๑ กล่าวว่าราก เมล็ด ใช้เหมือนข้างต้น
และ รากและเนื้อไม้รักษาอาการโรค
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๓๖ บอกวิธีใช้สะแกน่ายาพยาธิ
ไส้เดือนในเด็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเล็งยิ้ม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐๒ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัครสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะแกแสง

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฝรั่ง ละอองพระบาท (เหนือ)
Canarium latifolium

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้ชูดปรุงกับยาสูบ สูดแก้ริดสีดวงจุมก ปรุงเป็นยารับประทาน แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน เช่น กลาก เกสื่อน โรดเรื้อน น้ำเหลืองเสีย ใบสุมนไฟรมเอาควนฆ่าเชื้อ บาดแผลเรื้อรังที่มีตัว บางแห่งใช้ทั้ง ๕ รับประทานเป็นยาแก้พิษไข้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๗ กล่าวว่า รากและเนื้อไม้ มีรสเปรี้ยว แก้พิษไข้ เชื่อมซิม และพิษกาฬทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ แกนแซง (พิษณุโลก) ฝรั่งบานงา (ช.ม.) เบา (พายัพ) ท้าฮอก ส้มกลีบ (โคราช) รัม (สุราษฎร์)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๔ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะค้าน

๑๓. ส่วนของพืช เถา ใบ ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะค้ำน จะค้ำน ทนาม ทนามแน สะค้ำนขาว
Piper sp.

๑๕. ประโยชน์ เถาขับลมบำรุงธาตุ ช่วยย่อยอาหาร ใบแก้ลมในเสมหะโลหิต แก้แน่นในอก ดอกแก้ลมอันมีพิษ เช่น ลมอัมพฤกษ์ ลมบิดขาด ลมพรรตึก รากแก้ไข้ และหืด

๑๖. หมายเหตุ

๑. สะค้ำนมี ๒ ชนิด ขาวและแดง

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐๒ กล่าวเหมือนข้างต้น

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๖ กล่าวว่าสะค้ำนต้นนั้น แก้เสมหะและโลหิต ใบบำรุงเสมหะ และโลหิต และแก้โรคแน่นอก และแก้ไข้หืด ทำลายพรรตึก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๒ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สะเดา

๑๓. ส่วนของพืช

ทุกส่วน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สะเลียม (พายัพ) กาเดา (อีสาน) เต่า กะเดา (ภาคใต้)

Azadirachta indica var. *siamensis*

๑๕. ประโยชน์

ในต้นและใบมีสารขม Azadarin และ margosin เปลือกกราก เปลือกต้นผลอ่อน
เจริญอาหาร แก้ไข้มาลาเรีย ใบบำรุงไฟธาตุ ก้านใบแก้ไข้ ใบ เมล็ด เป็นยา
ฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อ และยากระตุ้นเฉพาะที่ ใบอ่อน ดอก ช่วยเจริญอาหาร
ช่วยย่อย เปลือกกรากยังฝาดสมานด้วย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์ หน้า ๑๘ กล่าวถึงสะเดา (*A. indica*) ซึ่งเป็นสะเดาอินเดีย (ดูที่สะเดาอินเดีย)
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒ หน้า ๗๗ บอกวิธีใช้สะเดา เป็นยา
ขมเจริญอาหาร
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๘ กล่าวว่าดอกบำรุงธาตุ
ยาขับพิษร้อน เปลือกกรากฝาดสมานแก้ท้องเดิน แก้บิดมูกเลือด รากแก้ไข้ทำให้

อาเจียน แก้วโรคผิวหนัง ลูกอ่อนถ่ายพยาธิ แก้วโรคสีดวง แก้วบัสสาวะพิการ
ก้านใบแก้วไช้

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๐๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และผลแก้วโรค
หัวใจ เติบผิดปกติ
๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ ของ สัตตคารวีย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๕๐
กล่าวเหมือนข้างบน
๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๕ และ ๓๖ กล่าวถึงสรรพคุณ
สะเดาน้อยว่าแก้วโรคสีดวงงอกคุดรูด แก้วแผลทั้งปวงอันประกอบด้วยแม่พยาธิ
แก้วคลื่นไส้อาเจียน แก้วเสมหะและดี ส่วนสะเดาใหญ่นั้นมีรสขมฝาดเย็น
บำรุงธาตุ แก้วโรคในคอ แก้วโลหิตและดี ทอกแก้วโรคสีดวงในคอ ลูกแก้วลมและดี
เปลือกแก้วปดุมกเลือด กระพี้แก้วดีแก้วบ้าเพื่อคลื่น แก้วแก้วลมที่ทำให้คลื่นไส้อาเจียน
และลมอันผูก รากแก้วเสมหะดีคอก

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐๔ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเคาตง

๑๓. ส่วนของพืช ไม้ระบุเข้าใจว่าต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ละเลียมตง (เหนือ) ยมหอม ยมผักตบ (พายัพ) สีเสียดหอม (พิษณุโลก)
สีเสียดอัน (เหนือ)
Turpina parwa

๑๕. ประโยชน์ ต้นมีรสขม ไม่ได้ระบุว่าใช้ส่วนไหน ในการต้บศิรร้อน แก้อ่อนใน กระหายน้ำ
แก้ท้องร่วง แก้ธาตุพิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร. พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๓ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดาดิน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Hydrolea zeylanica*

๑๕. ประโยชน์ ใบมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรค ใช้ทำยาพอกแผลธรรมดา และแผลที่เป็นสัน มีหนังหนา เป็นตาปลา

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงสะเดาดิน ๒ ต้น คือ *Lobelia dopatrioides* และ *Hydrolea zeylanica* ประโยชน์เหมือนกันคือแก้ไข้ แก้อ่อนในกระหายน้ำ ผสมขิงสุมหั่วเด็กแก้หัวัด เข้ายาเขียว ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ฝัาขวง สะเดานา หับทิมนา หับทิมคลี (ราชบุรี)
๒. หนังสือเล่มเดียวกับหน้า ๑๑๔ กล่าวถึงสะเดาดินหรือสะเดาข้าง แต่ไม่มีประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนารกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สะเดาอินเดีย

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Maragosa
Azadirachta indica

๑๕. ประโยชน์ เปลือกแก้บิด แก้ไข้ เจริญอาหาร กระตุ้น รักษามาลาเรีย ใบรักษามาลาเรียและทำให้ย่อยอาหาร เมล็ดมีน้ำมันเรียก Margosa oil เป็นยาฆ่าเชื้อ ขับน้ำเหลืองเสีย รักษาโรคผิวหนัง parasiticide

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์ หน้า ๑๘ เรียกสะเดา กล่าวว่า เปลือกใช้เหมือนข้างต้น และทำยาต้มชะล้างแผลกลาก ยากันใบเข้ายาแก้ไข้ ใบทำยาต้มชะล้างแผล และทำยาพอกฝี ผลขมถ่ายพยาธิ และยาระบายเปลือก รากฝาดสมานแก้ไข้ และเมล็ดเหมือนข้างบน
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๘ เรียกสะเดาหรือควินิน เพราะมีรสขมจัด แก้ไข้จับสั่นและไข้ทั้งปวง

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๔ เรียกสะเดาอินเดีย หรือควินิน ใช้เปลือกต้มเป็นยาแก้ไข้จับสั่น หรือใช้ประจำฤดูได้ดี
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๗ และ ๑๒๒ กล่าวถึงวิธีใช้สะเดาอินเดีย เป็นยาขมเจริญอาหาร และยารักษาโรคผิวหนัง
๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๗๖ กล่าวถึงส่วนประกอบในสะเดาอินเดีย ใช้เป็น simple bitter แทน gentian และ Quassia

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๓ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ชัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สะเดียด

๑๓. ส่วนของพืช

ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

โมรา กะเหนียด (ใต้) กุลาขาว บัวลาขาว บัวฮาขาว (พายัพ) โมลาขาว
(เชียงใหม่) ทูหา (นครพนม)
Adhatoda vasica

๑๕. ประโยชน์

รากปรุงเป็นยาขับปาระทานแก้ปวดศีรษะ (วิธโรค) เป็นยาบำรุงปอดใบห้ามเลือด

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศเมืองไทย กล่าวว่ารากแก้ฝีภายใน บำรุงโลหิต และใช้เหมือนข้างต้น กล่าวว่าทำให้หายใจดีขึ้นคล้ายอีเฟรดรินของฝรั่ง ทั้งราก ใบ ดอก รสขม แก้หืด แก้ไอ กล่าวอ้างถึงไทยเถลยัวว่าเสียดนี้มีอัลกาลอยด์ vasicine ทำให้อาเจียน ท้องเดิน ใช้ขับเสมหะ ใบแห้ง หั่นผานเป็นบุหรี่ปูนโรคริด
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๓ กล่าวว่าในมินน้ำมันหอมระเหยมีอัลกาลอยด์ vasicine ในรากมีน้อยมาก มี adhatodic acid ประโยชน์ใช้แก้เสมหะ ขับปัสสาวะ ถ่ายน้ำเหลือง แก้อาการเกร็งของหลอดลม แก้ไอ หอบหืด แก้ไอ แก้ลักปิดลักเปิด ห้ามเลือด เช่นเลือดระดู
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๗, ๘๘ บอกวิธีใช้เสียดปรุงเป็นยาแก้ไอ ขับเสมหะ และรักษาโรคริด
- ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๒ กล่าวถึงเสียดคล้ายข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๒๕๒๑	๖๒ ๒๐๒	ไทย	

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☒ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร
๑๒. ชื่อพืช สะบ้าย้อย	๑๓. ส่วนของพืช เปลือกและลำต้น เมล็ด ใบอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สะบ้าใหญ่
Entada phaseoloids (E. pursaetha, E. scandens, Mimosa scandens)

๑๕. ประโยชน์ เปลือกและลำต้นมี saponin ใช้สระผมทาแก้คัน ต้นสะบ้าใช้เป็นยา เบื่อปลาได้ เมล็ดใช้เป็นยาพอก เมล็ดคั่วกินหลังคลอดบุตร มีอัลคาลอยด์ physostigmine ใบอ่อนเป็นอาหารได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๔ บอกวิธีใช้เมล็ดสะบ้ารักษาโรคผิวหนัง และมีชื่ออื่น ๆ อีกมากมาย
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๐๗ กล่าวว่า เมล็ดรักษาโรคผิวหนัง สมเป็นถ่านกินแก้พิษไข้ ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สะบ้าแดง สะบ้าหนัง เตื่อหมากป่าหนัง มะบ้า มานิม มักงิม สะบ้าแฝก สะบ้า ม่าบ้า เมาะแก่มือ อางแม่ละมุง กาบ้า (สุราษฎร์)

- ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และหน้า ๑๒๔ กล่าวถึงสบ้าสิงหรือสบ้าลาย ซึ่งมี ๓ ชนิด ใช้เมล็ดทำยา แก้อโรคผิวหนัง ผื่นคัน โรคเรื้อน มะเร็ง กุทราต ยาเบื่อเมา ข่าแบกทีเรีย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๒๖ โดย สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ๑๖๖ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๖
 โทร. ๐๒-๒๕๖๒๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๒๕๖๒๐๐๑
 ๑๖๖ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๖
 โทร. ๐๒-๒๕๖๒๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๒๕๖๒๐๐๑

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ อนุอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ	-	๗๘ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สัก

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้ ใบ เปลือก ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Tectona grandis*

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้มี tectoquinone รสขม มดปลวกไม่กิน ขับพยาธิ รักษาโรคผิวหนัง เปลือกฝาดสมาน ใบลงน้ำตาลในเลือด ขับลม รักษาประจำเดือนไม่ปกติ ทำยาอมกลั้วคอ แก้เจ็บคอ ดอกขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๔ กล่าวว่า เนื้อไม้กินแก้บวม แก้ไข้ เปลือกเข้ายาคุมธาตุ เนื้อไม้และใบแก้เบาหวานปัสสาวะพิการขับลม แก้ไตพิการ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๓ กล่าวว่า ไม้สักมีรสเผ็ดเล็กน้อยเป็นยาบำรุงโลหิต แก้ลมในกระดูก อ่อนเพลีย และเหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๔๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ลักชี

๑๓. ส่วนของพืช แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กรักขริ ขริ ไม้ขริ

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีรสเผ็ดฝาด กินเป็นยาบำรุงธาตุ แก้เลือดออกไรฟัน แก้คุดทะราด ขับเสมหะ
แก้ไข้พิษ แก่นบำรุงโลหิต กล่อมเสมหะโลหิตและอาเจม ยาแก้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๑ กล่าวว่ากรักขริบำรุงธาตุ
แก้คุดทะราดและโรคฟัน ขับเสมหะ และแก้ไข้พิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๕๓ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สังกรณี

๑๓. ส่วนของพืช

ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สังกรณี เฟ็งตี (กระเหรียงกาญจน์) หญ้าหงอนไก่ หญ้าหัวนาค (พายัพ)
ซีโพนกุ่ม (ปราจีน) จุกโรหิณี (ชลบุรี)
Barleria strigosa

๑๕. ประโยชน์

รากเป็นยาถอนพิษไข้กาฬ แก้อ่อนในกระต่ายน้ำ ลดความร้อนในร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๑ กล่าวถึงสังการะณี (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่ารากใช้เหมือนข้างบน และหมายเหตุมีมีคนเข้าใจผิดเรียกอังกาบฝรั่งว่าต้นสังการะณี
- หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพร รักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ. ชลอ อุทก หน้าผนวก ข้อ ๖. เรียกต้นหนุมานประสานกายว่า สังกรณี (ดูหนุมานประสานกาย)
- ดูจุกโรหิณีอีกต้น ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Deschidia rafflesiana*

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรีพระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสารโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๕ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬาฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สังกไฮนา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ เมล็ด ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Rumex vesicarius

๑๕. ประโยชน์ ชาวอินเดียถือว่าเป็นยาเย็น ยาระบาย ยาชับปัสสาวะ น้ำคั้นใบเป็นยาแก้ปวดฟัน แก้กลิ้นเหียน เจริญอาหาร แก้กษิสาแลง ยาเย็นแก้อาการร้อนของกระเพาะอาหาร ใช้ภายนอกเป็นยาระงับความเจ็บปวด เช่น แมลงป่อง ตะขาบ เมล็ดมีประโยชน์เหมือน ใบ ใช้คั่วขยน้ำกินแก้บิด รากก็มีประโยชน์เหมือนข้างต้น ทางแผนโบราณของไทย เรากล่าวว่า สังกไฮนาเป็นยาแก้อาการชักของเด็ก

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์ญารอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓๘ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส้มปรี้าหอม

๑๓. ส่วนของพืช ใบประทุแต่เข้าใจว่าทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เกียงฟ้าใหญ่ (ภาคเหนือ)

Eupatorium stochadosum

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นยาแก้ไอ และเป็นยาหอมชูกำลัง เป็นยาสุขุม

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๓ กล่าวเหมือนข้างต้น และ
ปรุงยาเขียว

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สัปรด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ananus comosus (A. sativus)

๑๕. ประโยชน์ ผลมีวิตามินซีสูง มีน้ำย่อย Bromelin สามารถย่อยเนื้อ น้ำย่อยนี้ยังมีคุณสมบัติ
ระงับอาการอักเสบ อาการบวม และช่วยซ่อมแซมเนื้อเยื่อ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนนางษัญญาดี หน้า ๕๗ และ ๗๒ กล่าวว่าน้ำผลสัปรดย่อยอาหารโปรตีน เหง้าสดต้มน้ำดื่ม เป็นยาขับปัสสาวะ
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๔ กล่าวเหมือนข้างต้น และหน้า ๖ กล่าวถึงสัปรดเทศ ว่าน้ำผลเป็นยาฆ่าแมลง
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๔ กล่าวว่ารากเง้าขับปัสสาวะ แก้นิ่ว
เง้าและจุกปรุงเป็นยาต้มขับปัสสาวะ แก้นิ่ว แก้นอง แก้มุตกิต (ระดูขาว)

- มีชื่ออื่น ๆ มากมายได้แก่ ย่านัด (ใต้) มะขะนัด (พายัพ) สำรุด ย่านัด (ปัตตานี) มะเนื้อ มะนัด (เขมร) ขนุนทอง (ปัตตานี) เนาะชะ (กะเหรี่ยงตาก)
- .๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๐ กล่าวเหมือนข้อ ๓. และเนื้อเป็นยาขับเสมหะแก้ไอ และหน้าเดียวกันกล่าวถึงสปรดเทศ (*Agave americana*) ว่าประโยชน์เหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สدابเลื้อย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ยอดอ่อน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ำเลื้อยหอมอบ หน้ำสาบเลื้อย เลื้อยหอมอบ ผรั่งเหาะ ผึ้งรุกที่ ผักคราด บ้านร้าง
รำเคย หน้ำดอกขาว ข้ำผักคราด ยี่ลุ่นเถื่อน ต้นขี้ไก่ หน้ำบ้านร้าง ฯลฯ
Eupatorium odoratum

๑๕. ประโยชน์ ในอินเดียรายงาน่าพืชนี้ใช้เบื่อปลา ทางอีสานและภาคกลาง หลายจังหวัด
ใช้ยอดโขลกหรือขยี้พอกบาดแผลเพื่อห้ามเลือดว่างัดนัก ใช้เเป้ไปที่แผลในการ
ปัจจุบันพยาบาล แผลสดดีมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๔ กล่าวว่ายังไม่พบสรรพคุณ
และบอกชื่ออื่น ๆ มากมาย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๔๔ ๕๔๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สามสิบ

๑๓. ส่วนของพืช

ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Asparagus racemosus

๑๕. ประโยชน์

รากรสเย็นหวานชุ่ม บำรุงเด็กในครรภ์ บำรุงตับปอดให้เกิดกำลัง เป็นปกติ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพร ของรศ.ดร.พยอม ศันตีวัฒน์ หน้า ๑๔ เรียกรากสามสิบ ใช้รากเป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ ทำให้เยื่อเมือกภายในอ่อนนุ่มและชุ่มชื้น แก้อหวนเสียว และโรคที่เกี่ยวข้องกับลำไส้ เป็นยาบำรุงความก้ำกัศ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๖๔ กล่าวเหมือนใน ๑๕. และมีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ สารร้อยราก (กาญจน์) จันดินจ้องเครือ (พายัพ) ม้าสามต่อน (ช.ม.) ผักหนาม (โคราช) ผักซี่ข้าง (หนองคาย)

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๑๑ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สารภี

๑๓. ส่วนของพืช ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ochrocarpus siamensis

๑๕. ประโยชน์ ดอกตูมขับลม บำรุงหัวใจ ผาตสมานใช้ในรายธาตุไม่ปกติ ดอกสารภีมีกลิ่นหอม
ทนถึงตากแห้งแล้วยังหอมอยู่ ในยาไทยใช้ดอกสารภีผสมในยาหอมแก้ลมบำรุงหัวใจ
สาร coumarin สกัดได้จากดอกมีฤทธิ์ขยายหลอดเลือดได้

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๑ กล่าวว่า เกสรดอกสารภี
เป็นหนึ่งในเกสรทั้ง ๔, เกสรทั้ง ๗ และเกสรทั้ง ๘ ซึ่งใช้เป็นยาบำรุง
หัวใจ เป็นตัวหลักในการทำยาหอม ยาบำรุงหัวใจ

๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๕๓๐ ใช้ดอกเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น คือ
สร้อยพี (ใต้)

๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๓ เรียกสารภีดอกเล็ก ใช้ดอกบำรุงหัวใจ บำรุงเส้นประสาท แก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย และยังกกล่าวถึงสารภีดอกใหญ่ (O.harmandii) และสารภีป่าอีก ๓ ต้น เฉพาะสารภีป่า Schime brevipes ที่ใช้ประโยชน์เหมือนพวกสารภี
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๘ กล่าวถึงสารภี และสารภีดอกใหญ่ ใช้ประโยชน์เหมือนกัน คือ ดอกเข้ายาหอม แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๖ ๒๐๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ - ๑๑. ลักษณะ เอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ฮัลดำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สารพัดพิษ ๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Sophora tementosa

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดผสมยารับประทานแก้ไข้พิษ แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ เชื่อมซึม แก้ปวดตามร่างกาย ครันตัว แก้ไข้สับ ไข้ซ้ำ โดยมากใช้ร่วมกับลูกราชตัด แก้ไข้และปิดเรื้อรัง ภายนอกฝนทาแก้พิษตะขบ แมลงป่อง กัด ต่อย เป็นยา ถอนพิษทั้งปวง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๒๔ กล่าวว่าใช้รากรับประทานเป็นยาแก้พิษร้อนในกระหายน้ำและไข้เหมือนข้างต้น แต่ข้างต้นนั้นใช้ส่วนเมล็ดไม่ใช้ราก
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๑ บอกวิธีใช้รากสารพัดพิษ เพื่อแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๓๕ กล่าวว่าสารพัดพิษ (ขบผิด) ทั้งต้น มี poisonous alkaloid "Cyticine" รักษาโรคท้องเสีย อาหารเป็นพิษ

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตคารวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชั้คสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ส่ามะงา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Clerodendron inerme

๑๕. ประโยชน์ ใบ เป็นยาพอก ต้มอาบรักษาโรคผิวหนังคัน แก้ไข้ รากแก้ไข้ ขับน้ำเหลืองเสีย รักษาไขข้ออักเสบ เป็นตัวยาชี้แทน quinine

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๔ กล่าวเพียงว่า ใช้ใบต้มอาบแก้โรคผิวหนังคัน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ส่าปะงา
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๔ กล่าวเหมือนข้อ ๑. ใช้อาบแก้ผื่นคัน จาก เหือด หัด ฮีสุกฮีใส ผิดาด ใช้หัวทุกชนิด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ ส่าสิ่งงา (ตะวันออก) ส่ามะสิ่งงา (ชัยภูมิ) สักขรีย่าน (หลังสวน) ส้มเนรา (ระนอง) สามแรงสามกา (ภูเก็ต)
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๒ บอกวิธีใช้ทั้ง ใบสดของ ส่ามะงา เป็นยาแก้ผื่นคัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๓๕ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สำโรง

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พุงทะลาย
Sterculia lychnophora

๑๕. ประโยชน์ ผลแก่แช่น้ำไว้ เนื้อในจะพองบาน รับประทานเป็นยาทำให้เย็น แก้อ่อนใน ทำให้ใจคอ
ชุ่มชื้น แก้กระหายน้ำ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๑ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๖๙ บอกวิธีใช้สำโรง เป็นยา
แก้เจ็บคอ
หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๓ กล่าวเหมือนกันและยังใช้พอก
ตา แก้อาเจิบ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๕๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ลำโรง

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จำมะโฮง (เชียงใหม่) โหมโรง มะโทรง โหมรง (ใต้) มะโรง (ปัตตานี)
Sterculia foetida

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาระบาย ผลสมานท้องแก้ท้องร่วง แก้บิด น้ำคั้นจากเปลือก ผักขบไต่พิการ
กินกับยาเนาหอย รักษาโรคไต

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๔ ว่าเปลือกต้น รสฝาด เล็กน้อย กล่อมเสมหะ
และอาจิม (แก้บิด) เปลือกฝักหนาเป็นถ่านแข็งน้ำคั้นไว้เป็นน้ำคั้น ใช้เหมือนที่
กล่าวข้างต้น เมล็ดมีน้ำมันใช้ได้ดีเช่นน้ำมันเงา น้ำมันละหุ่ง และอื่น ๆ ได้
ใบยาระบาย ผลสมานลำไส้แก้ไตพิการ

๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๕๓ กล่าวว่ารากมีกลิ่นเหม็นของ
skatol และเมล็ดมี fixed oil ใช้ทำยาถ่าย ทำสัฟฟิงทาปาก

๑. ชื่อผู้แต่ง สينا ผู้พิณพวงศ์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	นิเวศรรมตา การพิมพ์	๒๕๒๒	๑๖๓ ๑๗๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

สิงหโมร่า

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ว่านสิงหโมร่า ผักหนามฝรั่ง

Cyrptosperma johnstoni

๑๕. ประโยชน์

ช่อดอกเป็นยาทำให้ประจำเดือนปกติ เบ่งไฟให้สุก เหลืองทองสุรารับประทาน รักษา
โรคสีดวงทวาร ใบมี proteolytic enzyme ย่อยเนื้อได้ ตำผสมสุรา พอกรักษา
ฝีที่ยังไม่เกิดหนองให้แห้งหายได้ ทั้งต้นคองเหล้าเป็นยาขับน้ำคาวปลา หัวฝนปิดแผล
แมลงกัดต่อย ช่วยให้หายปวด ก้านใบหั่นชิ้นเล็ก ๆ คองสุรารับประทานเป็นยาเจริญ
อาหารบำรุงโลหิต เหมาะแก่โรคของสตรี

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนข้างต้น
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๒ กล่าวเหมือนข้างต้น คือใช้กาบของต้นคอง
สุราเหมือนกัน และยังใช้แก้โรคโลหิตจาง ชุบขีด หน้ามีด เป็นลมวิงเวียนบ่อย ๆ
แก้โรคบาดทะยักปากมดลูก
๓. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาวน์
หน้าผนวกข้อ ๑๖ กล่าวว่าก้านใบ และใบเป็นยาอายุวัฒนะ และเหมือนข้างต้น
และช่วยให้มดลูกแข็งแรงเป็นปกติ สำหรับสตรีที่คลอดบุตรใหม่ ๆ แก้โรคหนอง
ในเทียมได้ผลดี

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรคภัยอันตราย

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เมติศัลมีเดีย	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๔, ๑๓๐, ๑๔๒ ๒๕๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	---	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สิ้นคนทา

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้น เปลือกราก กิ่งสด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะสันทา สิ้น สิ้นคนตาย คนทา จี จีหนาม หนามจี สีเตาะ (เหนือ)
หนามกะแท่ง (เลย) มีชี (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

๑๕. ประโยชน์ เปลือกต้นเปลือกรากต้มน้ำกินแก้บิด กิ่งสดสับแล้วต้มเคี่ยวกับน้ำใส่เกลือใช้อม
ทำให้ฟันทนไม่เป็นโรคฟัน บางแห่งใช้ทั้งท่อน ๆ ใช้แปรงฟัน รากผสมกับ
น้ำฝนหรือเหล้าโรงให้ขื่น ๆ ทาบริเวณที่ถูกแมลงกัดต่อย

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวาทา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๗๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ยัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สิ้นทิวากาย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น้ำลายควาย

Ehretia winitii

๑๕. ประโยชน์ ใบใช้พอกแก้ปวด

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๓๑ กล่าวถึงสิ้นทิวาหรือสิ้นทิวากาย (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่า แพทย์ชนบทใช้ปรุงเป็นยารับประทานชำระโลหิตระดูของสตรีได้ใช้ใบโขลกละเอียดปิดพอกแก้ปวด ดอกแก้เลือดออกจากนัยน์ตา แก้พิษแมลงชบต้อย แก้มและเลือด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สีสเลียด

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ สีสเลียดเหนือ

Acacia catechu

๑๕. ประโยชน์ ไม้สีเสียดสับเป็นชิ้น ๆ ต้มน้ำ เอาน้ำต้มมาเคี้ยวจนงวดจะได้ก้อนสีเสียด มี tannic acid ๓๕% ผาดสมานอย่างแรงในโรคท้องร่วง และห้ามโลหิต มักผสมผงสีเสียด และผงอบเชยอย่างละเท่า ๆ กัน ต้มน้ำกินแก้ท้องร่วง ภายนอกใช้สีเสียดผงผสมน้ำมันทาแผลน้ำกัดง้ำมือง้ำมเท้าได้ หรือก้อนสีเสียดผสมน้ำทาแผลน้ำกัด ผงสีเสียดใส่ปูนกินกับหมากและพลูจะบ้องกันปูนกัดปาก

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๖, ๑๕๙ เรียกสีเสียดลาว มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่สีเสียดไทย สีสเลียดแก่น (ราชบุรี) สีสเลียดเหลือง (เชียงใหม่) สะเจ (ฉาน-แม่ฮ่องสอน) และใช้เหมือนข้างต้น

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๔๗ กล่าวว่า ใ้เหมือนข้างต้น และมี สีสียดอีกชนิดเรียกสีเสียดเปลือก (Pentace burmanica) แต่ไม่กล่าวถึง สรรพคุณ
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๑ กล่าวว่า ใ้เปลือกต้นหรือก้นสีเสียด เหมือนข้างต้น และบางแห่งใ้เมล็ดในฝักนำมาป่นทารักษาโรคหิด
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๐ กล่าวถึงสีเสียด (เปลือก) หรือมีชื่ออื่นว่า เบ้ (กะเหรี่ยง) ใ้เปลือกต้นใบหรือราก รักษาโรคท้องเสีย ที่ไม่ติดเชื้อ
๕. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๔ กล่าวถึงสีเสียดอีกชนิด ซึ่งมีชื่อ วิทยาศาสตร์ ว่า Pentace burmanica เหมือนในข้อ ๒. และ ข้อ ๔. ใ้เปลือกมี tannin
๖. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๒๖ ได้กล่าวถึงสีเสียดแขก หรือสีเสียดเทศ และบอกวิธีใ้รักษาโรคน้ำกัดเท้า

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๗ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
----------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สุพรรณิการ์

๑๓. ส่วนของพืช ยางจากต้น, ใบ ดอก เนื้อไม้
เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผ้ายคำ
Cochlospermum gossypium

๑๕. ประโยชน์ ยางที่ได้จากการกรีดลำต้นให้เป็นแผลถึงแก่น ยางนี้เรียก Karayagum เหมือน Tragacanth gum ใช้เป็นยาระบาย (bulk laxative) ใช้ทำ emulsion ทำเครื่องสำอาง เนื้อไม้ต้มกับแป้งเป็นอาหาร ใบอ่อนใช้สระผม ดอกแห้งและใบแห้งเป็นยารักษาอาการ เมล็ดคั่วใช้เป็นอาหาร

๑๖. หมายเหตุ Karaya gum ยังได้จากพืช จำพวกใกล้เคียงกับต้นลำโรง เช่น Stereulia urens, S. villosa และ S. tragacanth อาจเรียกยางนี้ว่า Sterculia gum

๑. ชื่อผู้แต่ง พลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต. พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ๗	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๖ ๒๐๓	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สุรามะฤทธิ

๑๓. ส่วนของพืช น้ำมันจากใบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ต้นน้ำมันเซียว
Melaleuca Leucadendron

๑๕. ประโยชน์ น้ำมันเรียกน้ำมันเซียว เป็นยาบำรุงหัวใจ ขับเหงื่อ ทาแก้ลมชักช้อ และฟกช้ำ แก้เส้น
กระตุก (antispasmodic) เป็นยาขับโลหิตขึ้นผิวหนัง ใบโชนกละเอี้ยคพอกแก้ฟกช้ำ
และถูตามทีปวดเมื่อย หรือต้มน้ำรับประทานเป็นยาขับลมแก้ท้องเฟ้อ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๑ เรียก สุรามฤตประโยชน์
กล่าวเหมือนกัน และหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๐๗
กล่าวถึงต้นน้ำมันเซียว ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Myrtus communis* แต่ยังไม่
ทราบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๔๙ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เสมاب้าน

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

เสมา

Opuntia vulgaris

๑๕. ประโยชน์ ใบสดโขลกตำปืดพอกฝี ทำให้เย็นถอนพิษปวดอักเสบ บวมได้ดี

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๔๘ กล่าวถึงเสมปา (O. elaticx) ใช้ประโยชน์เหมือนเสมบ้าน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่เสมา ทนามเสมา (ชลบุรี เพชรบุรี)
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๓๓ กล่าวถึงเสมปา และเสมบ้าน รวมกัน ประโยชน์เหมือนข้างต้น และแพทย์จีนใช้มากกว่าแพทย์ไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์

๒. ชื่อเรื่อง หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการใช้ยาแผนปัจจุบัน
รักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสมุนไพร เล่ม ๒

๓. ชื่อหนังสือ หลักการศึกษายาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ แพรวทิทยา	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๕	๗. หน้า จำนวนหน้า บรรยายภาพ ๑๕ ๖๘๕	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	----------------------------	----------------------------------	---	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เสดดพังพอน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาอ (เหนือ) ตารางดาว (ใต้) ใบลั่นมังกรทอง
Barleria lupulina

๑๕. ประโยชน์ ใบสดแก้พิษที่มีพิษร้ายแรงทุกชนิด และสัตว์ที่มีพิษร้ายแรงทุกชนิด พิษยางรักป่า
แก้เริม งูสวัด และฝีต่าง ๆ โดยกล่าวอ้างถึงตำราของพระยาแพทยพิงศา-
วิสุทธาธิบดี

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อ เสดดพังพอน ยังมีความสับสน และขัดแย้งกัน ดังจะกล่าวต่อไปมี ขอให้
พิจารณาถูกผิดเอง
๒. หนังสือสมุนไพร ของโครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร ของคณาจารย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๕๗ แสดงภาพต้นเสดดพังพอน (*B.lupulina*)
ซึ่งมีกิ่งก้านสีแดง และมีหนาม ส่วนเสดดพังพอน (*B.lupulina*) ของ
พ.ต.อ. ชลอ ฐ์ อุทกภาชน์ ซึ่งแสดงภาพให้ดูนั้น ก้านเขียวและไม่มีหนาม
และได้แสดงภาพของต้นของระอา หรือทองระอา หรือยังกาบแดง ซึ่งมี

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *B. cristata* มีลักษณะกิ่งก้านแดง มีหนามและดอกเหลือง
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ โดย ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ หน้า ๘๔ กล่าวถึง เสดตพังพอน (*B. lupulina*) และอังกาบ (*B. cristata*) โดยไม่บอกลักษณะของพืชทั้งสองต้น แต่เข้าใจว่าเหมือนในหนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาริชาตสมุนไพรในข้อ ๒. ต้นแรกใช้ทั้งต้นแก้พิษงู แก้ปวดฟัน คั้นหลังเมล็ดแก้พิษงู รากและใบลดอาการบวม แก้ไอ
 ๔. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๓ กล่าวถึง ขອງระอา ซึ่งเรียกชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *B. lupulina* มีลักษณะกิ่งก้านแดง มีหนาม ประโยชน์ใช้ใบเหมือนข่าขันทัน และรากฝนใช้เหมือนใบ ชื่ออื่นของพืชต้นนี้ได้แก่ ขອງระอา เสดตพังพอน ข้องละอา ส่วน *B. cristata* เรียกอังกาบ
 ๕. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๔ กล่าวถึง เสดตพังพอน ใช้ใบแก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย แต่ไม่บอกลักษณะของพืชหรือชื่อวิทยาศาสตร์เลย บอกชื่ออื่น ๆ ได้แก่ พญาปล้องทอง ผักมันไก่ ผักลิ้นเหยียด (เชียงใหม่) พญาปล้องคำ (ลำปาง) พญาปล้องคำ พญาอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๓๒ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช สมสาร

๑๓. ส่วนของพืช แก่น ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cassia garrettiana

๑๕. ประโยชน์ แก่นมีสาร anthraquinone และอนุพันธ์ของมัน เป็นยาระบาย พอกโลหิตสตรี ใบบอ่อนและดอกทำอาหาร เช่น ชี้เหล็ก แต่ต้องลวกน้ำทิ้งก่อน เพื่อป้องกันท้องร่วง สาร Aloe - emodin ในใบสมสาร อยู่ในข่ายสนใจของวงการวิทยาศาสตร์ การแพทย์ ใช้บำบัดโรคมะเร็งในเม็ดโลหิตในหนู ในเวียดนาม ใช้ใบขับพยาธิ บำบัดโรคงูสวัด (Herpes)

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๐ ใช้แก่นเหมือนข้างต้น และถ่ายเสมหะ แก้กษัยทำให้เส้นหย่อน มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ชี้เหล็กโคก ชี้เหล็กแพะ (พายัพ) ชี้เหล็กป่า (พายัพ อีสาน) ชี้เหล็กสาร (ปราจีน โคราช)
- หนังสือเล่มเดียวกับข้อ (๑๖) ๑ หน้า ๑๓๑ กล่าวถึง สม และสมขาว ซึ่งเป็นพืชคนละชนิดกับสมสาร

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๖ เรียก แสมसान ใช้แก่นเหมือนในข้อ (๑๖) ๑
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๕๒ และ ๑๑๖ บอกวิธีใช้แสมสารปรุงเป็นยาระบายยาถ่าย และยารักษาบิด
๕. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๖ กล่าวว่า ใช้แก่น ใบ ดอก เป็นยาถ่าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤษชาติฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลปการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๗ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-----------------------------	------------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แสดงใจ

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตุมกาแดง แผลงเปือ แผลงทม แผลงโตน (โคราช) ส่วนเมล็ด เรียก โกฎกะกลิ้ง ลูกกระจี้

Strychnos nux-vomica

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดมีสตรียนิน มีพิษ ทางยาใช้รักษาลมอัมพาตอิดโรย บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ใบตำพอกแผลเน่าเปื่อยเรื้อรัง แสดงใจมีรสขมทำให้เจริญอาหาร ขับน้ำย่อยอาหารออกมา มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง และเป็นยาบำรุงประสาทแห่งความรู้สึกของจมูก ลิ้น ผิวน้ำ และสายตา บำรุงเพศของบุรุษ บำรุงกล้ามเนื้อ ลำไส้ กระเพาะปัสสาวะที่อ่อนแอให้ดีขึ้น พิษของยานี้ทำให้กล้ามเนื้อกระตุก ขาสั่นชัก ขากรรไกรแข็ง เป็นยาถอนพิษของโคลเรล (chloral) โคลโรฟอมหรือโบรมไนด์ต่างๆ (ใช้มากถึงตาย)

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๗๗, ๕๒๕ กล่าวถึงกฎกะกลิ้ง ว่าแก้โรคอันเกิดจากปากคอดพิการ ขับพยาธิ ขับปัสสาวะ แก้พิษงู พิษตะขาบ พิษแมลงป่อง แก้กลมกระเพื่อมในท้อง แก้กลิ้นเหียน แก้กมพานไส้ แก้กิดสีดวงทวาร แก้โลหิตพิการทำให้ตัวเย็น แก้กมดุมทวาร ขับลมในลำไส้

ประโยชน์อื่น ๆ คล้ายคลึงข้างบน บางตอน รายละเอียดหน้า ๔๒๕ เพิ่มเติม

๒. หนังสือสมุนไพรของ ร.ศ. ดร.พยอม ดันติวัฒน์ หน้า ๑๔๕ กล่าวว่า ผลสุกมีไกลโคไซด์ ชื่อ โลแกนิน (loganin) มีรสขม เมล็ดแสดงใจมีอัลคาลอยด์ สตรีคนิน และบรูซิน ยาทองเหล้าจากเมล็ดใช้ผสมยาเจริญอาหาร มีฤทธิ์กระตุ้นความรู้สึทางเพศ

๓. ดูหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๓ หน้า ๖๕-๕๘ กล่าวถึง โกฏฐ์กะถลิ่ง (กระเจี๊วเบง) มีรายละเอียดมาก

๔. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๒๗ กล่าวถึงแสงใจเครือไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ใช้เมล็ดเป็นยาบำรุงประสาท แก้ปวดเมื่อยบั้นเอว แก้กษัยและปัสสาวะพิการใช้มากมีพิษชักระตุกถึงตาย เมล็ดใช้เบื่อสุนัข

๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๓ ก็กล่าวถึงตุ้มกาแดง ไว้อีก ข้อความเหมือนข้างต้น นอกจากนี้หน้า ๘๒ ยังกล่าวถึง ตุ้มกาเครือ (Strychnos) และตุ้มกาขาว (S.nux-blanda) ดูรายละเอียดที่ชื่อพืชทั้ง ๒

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๙	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๒๘ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แสลงพัน

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ แสลงพันแดง ปอเจียน ปอเกียน ปอม่วง
Bauhinia bracteata, *B. kerrii*

๑๕. ประโยชน์ เถามีรส เมาเบื่อ ร้อนเล็กน้อย กินเป็นยาขับฟอกโลหิตระดู กระจายโลหิตอันเป็น
ฝิมเป็นก้อน ให้ละลายตัวและเดินสะดวก และเป็นยาบำรุงโลหิตในภายหลังด้วย
แก้โรคน้ำเหลืองเสีย มีฝิ่นคันตามผิวหนัง

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๓๘ กล่าวถึงแสลงพัน
(*B. bracteata*) และแสลงพันแดง (*B. kerrii*) ว่าใช้เหมือนกันบำรุง
โลหิต แก้โลหิตประจำเดือนสตรีพิการ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้กษัย
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๕ กล่าวว่า เถาแก้ก้น้ำเหลืองเสีย
มีฝิ่นคันตามผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๕ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 วัสดุสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โสน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Sesbania roxburghii*

๑๕. ประโยชน์ ทำให้ประจำเดือนมาตามปกติ และ ผาคสมาน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๑๔ กล่าวว่า ใบสมิหยากร จึงมักเอาใบโสน ปลูกมชาย ทางอยุธยา ใช้ต้มเผาเป็นค่างรับประทานน้ำขับบัสสาวะ ดอกเป็น ยาสมานลำไ้ รากแก้กระหายน้ำ ใบผสมดินสอดทอง ดินประสิ่ว ทำพอกฝี แก้ปวดถอนพิษดีมาก มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ โสนหิน
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๒๑ กล่าวถึง โสนคางคก หรือโสนดอกเหลือง, ผักซองแอง (พวยัพ) (*S.aculeata*) ประโยชน์ใช้ แก้กษรอน ถอนพิษสัตว์กัดต่อย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๔๔ ๕๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โสม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โสมคน
Panax ginseng (Talinum patens)

๑๕. ประโยชน์ รากใหญ่รสหวานเล็กน้อย บำรุงกำลังทำให้มีน้ำลาย ทำให้เส้นเอ็นมีกำลังยิ่งขึ้น โสมที่ค้ำประทานมากร่างกายจะเกิดความร้อนจัด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๐ กล่าวว่ารากใช้ปรุงเป็น ยารับประทานแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ ทำให้ร่างกายอบอุ่น เป็น ยาแก้หนาว และบำรุงกำหนัด ทางเชียงใหม่เรียกว่าฝัก บึง
๒. หนังสือเล่มเดียวกับข้อ ๑. กล่าวถึงโสมคนอีกต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Aralia quinquefolia* แต่ไม่บอกสรรพคุณ
๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๔ กล่าวถึงโสมคน (*Panax schinseng*) และโสมอเมริกัน (*P. quinquefolium*) ต้นหลังนี้อาจเป็น ต้นเดียวกับในข้อ ๒. ทั้ง ๒ ต้นใช้รากเหมือนกัน คือบำรุงหัวใจ ขับลม ขับปัสสาวะ กระตุ้นความต้องการทางเพศ
๔. ในตำรายาไทยไม่มีตัวยานี้

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศ เมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๕ ๕๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หงอนไก่ดอกกลม

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Celosia cristata*

๑๕. ประโยชน์ รากแก้ไข้ยับยั้งเกิดแต่ลม (ใช้ในฤดูฝนมีอาการท้องเฟ้อ และไข้พิษ แก้โลหิตและลม
อัมพฤกษ์ บำรุงธาตุ แก้หืด แก้เสมหะ มีรสเผ็ดร้อน

๑๖. หมายเหตุ ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยทอ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริชาลัยสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๑๓ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ่ยแก่งัดปลา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Lippia modiflora*

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นรสขม ชิบชิสสาวะ แก้ไข้แผลมีหนอง บัสสาวะเป็นเลือด แผลฟกช้ำจากหกล้มหรือ
กระทบกระแทก ได้กล่าวถึงวิธีใช้ทั้งต้นปรุงเป็นยา และสารที่พบมี flavone glycosides
เกลือโปแตสเซียมไนเตรท (KNO_3) จำนวนมากมีฤทธิ์ชิบชิสสาวะ และมีรายละเอียด
อีกมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๘ ฟันกระต่าย ใช้ทั้งต้น ชงกินแก้ท้องใน
เจริญอาหารช่วยย่อยในเด็ก แก้ไข้ ชิบชิสสาวะ ยาพอกรักษาแผลน้ำร้อนลวก
ใบและยอดชิบลม ชิบชิสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	--------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -	๑๑. ลักษณะเอกสาร ☒ ฉบับพิมพ์ ☐ อัดสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร
------------------------------	---

๑๒. ชื่อพืช หญ้าขัด	๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น
------------------------	---------------------------

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
ยุงปิด
Sida acuta (S. carpinifolia)

๑๕. ประโยชน์ ใบมีเมือกทำให้เยื่ออ่อนนิ่ม มีฤทธิ์ขับปัสสาวะ ใบผสมกับน้ำมันงาทาแผลที่เป็นหนอง น้ำคั้นจากใบ ต้มกับน้ำมันใช้ทาเมื่อมีอาการบวมที่อวัยวะและโรคเท้าช้าง ในฟิลิปปินส์ใช้ใบพอกแผล ใบและรากทำยาต้มใช้บำบัดโรคผิวหนังทวาร เนื่องจากเมือกทำให้เยื่อชุ่มชื้นไม่ระคายเคือง รากรสมฝาดสมานเป็นยาเย็น ยาบ่ารุงยาราคู ขับเหงื่อแก้ไข้ มีประโยชน์สำหรับโรคประสาทและโรคเกี่ยวกับกระเพาะปัสสาวะ น้ำคั้นรากสดใช้ทาแผลได้ ต้นมีอัลกาลอยด์ ๔ ชนิด รากมีอัลกาลอยด์ ๓ ชนิดที่พบมากคือ Ephedrine สิ่งสกัดด้วยแอลกอฮอล์ จากพืชชนิดนี้มีฤทธิ์แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบคล้ายฤทธิ์ของ acetylcholine

๑๖. หมายเหตุ หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๕๔ กล่าวถึงหญ้าชืด โดยละเอียดทั้งสรรพคุณ ตำรับยาแก้เต้านมอักเสบ ผลทางเภสัชวิทยา มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ยุงกวาด หญ้าชืดใบยาว (พายัพ) เนาะเค๊ะ นาคู๋หมี (กะเหรี่ยง ชองซอน) ลำมะเทิ่ง (สุรินทร์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ่ยชาติใบป้อม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Sida cordifolia*

๑๕. ประโยชน์ น้ำคั้นจากพืช ชนิดนี้ผสมน้ำหวานจากงวงตาล ใช้แก้โรคเท้าช้าง ในอินเดีย เมื่อกินจากใบใช้กินเพื่อให้เยื่อภายในอ่อนนุ่ม ยาขงกินแก้ไข้ เป็นยาเย็น ยาต้มจากใบกินขับปัสสาวะ รากผัดสมาน ขับปัสสาวะและยาบำรุง เมล็ดมีอัลคาลอยด์ปริมาณสูงกว่าส่วนอื่น และยังมีน้ำมัน steroids, phytosterol, resin, resin, gossypol, nitrate สิ่งสกัดด้วยแอลกอฮอล์ จากพืชนี้ มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อบิดมีตัว (*Entamoeba histolytica*) และลดความดันโลหิตในสุนัขและแมว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๕๔ บอกวิธีใช้หนุ่ยชาติใบป้อมปรุงเป็นยาแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๘ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช กล้วยไม้เหา

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุที่ใช้ส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้านกเขา (ขียนาท) สร้อยนกเขา (ขล) หน้ำตีนนก
Molluga pentaphylla

๑๕. ประโยชน์ แก้ไข้เพื่อตีพิการ ตีแห้ง แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้ไข้ แก้ธาตุพิการ

๑๖. หมายเหตุ กล้วยไม้ตีนนกมีอีกต้นหนึ่ง เป็นคนละชนิดกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๓๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าคบบาง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้าไม้ หน้าพริกหวาน (อ่างทอง)
Apluda mutica

๑๕. ประโยชน์ ใบสดเป็นยาเย็น ต้มพอกแผลกราย รื้อรัง ทำให้เย็น เป็นยาเรียกเนื้อรับประทาน
เป็นยาแก้ไอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนัญาคา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Imperata cylindrica

๑๕. ประโยชน์ รากต้มกินเป็นยาขับปัสสาวะ ครันจากรากหนัญาคา รุมแก้ริดสีดวง ในจีนใช้ห้ามโลหิต

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้รากเหมือนข้างต้น และเป็นยาเย็นแก้ไข้ แก้อ่อนใน ขับระดูขาว มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ คา คางลวง ลาลาย ลาแล ลาลาง
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๑ กล่าวว่ารากใช้เหมือนข้างต้น และแก่น้ำตี ชำน ตาเหลือง ตัวเหลือง อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร
 - หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๗๑ บอกวิธีใช้รากหรือเหง้าหนัญาคา ประุงเป็นยาขับปัสสาวะ
 - หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษาริชาธิยสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ฯ หน้า ๒๑๖ กล่าวว่าโดย ละเอียดถึงสรรพคุณของช่อดอก ขน รากและใบ มีตำรับยารักษาโรคต่าง ๆ ๑๒ ตำรับ มีผลรายงานทางคลินิก, เภสัชวิทยา, สารที่พบและอื่น ๆ

ศูนย์วิจัยโรคพืชไทยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐๒ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยึดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้างวงช้าง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้างวงช้าง หนามวงช้าง
Hliotropium indicum

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นเป็นยาเย็น รับประทานแก้พิษตานทราง (โรคตัวร้อนของเด็ก) แก้กระหายน้ำ ละลายก้อนนิ่ว น้ำคั้นจากต้นใช้หยอดตาทำให้เย็น แก้อาพาฬ ตามัว หรือกระทบ กระเทือนของแข็งทำให้อักเสบ (คล้ายเถาตำลึง)

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๘๑ กล่าวว่าใช้รากตำคั้นน้ำหยอดตา ประโยชน์เหมือนข้างบน ต้นเป็นยาดับพิษร้อนเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติม คือ หวายวงช้าง (ศรีราชา) หน้างวงช้างน้อย (พายัพ)
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ ของ รศ.พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ หน้า ๗๕, ๑๓๒-๑๓๔ บอกวิธีใช้หน้างวงช้างปรุงเป็นยาขับปัสสาวะ รักษาแผลในปากและแก้ลมพิษ

๓. หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๒ หน้า ๔๒ กล่าวว่าสมุนไพรชนิดนี้เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ใส่มะลัดผลแห้ง รือรัง อาจโดยความชุ่มชื้นคล้ายแป้งเปียก รักษาคอเจ็บ โรคช่องคออักเสบ (Pharyngitis) ต่อมทอนซิลอักเสบ โดยใช้ใบและดอกต้ม ถั่วคอกทั้งรับประทาน ประโยชน์อื่น ๆ เหมือนข้างต้น
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ โดย สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ หน้า ๗๗ กล่าวว่าทั้งต้นรักษาโรคลักปิดลักเปิด แก้ไอ ขับปัสสาวะ แก้หืด ใบเหมือนข้างต้น และหยอดหู น้ำจากใบรักษาลิว ใช้อย่างข้างต้น และลดน้ำตาลในเลือด ดอกและรากขับระดู ใช้มากทำให้แห้ง
๕. หนังสือการใช้สมุนไพรเล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยา สมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า ๑๖๓ กล่าวถึงโดยละเอียด มีตำรับยาใช้รักษาอาการต่าง ๆ ๕ ตำรับ มีรายงานผลทางคลินิกทางเภสัชวิทยาและสารที่พบ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๔ ๒๑๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าชันกาด

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Panicum repens

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาขับเบา แก้ไข้พิษไข้กาฬ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนกัน และแก้หัวชืดเบา แก้หนองใน ไตพิการ มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าอ่อนน้อย แขนมวัน (เชียงใหม่)
 ๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ เรียกหญ้าชันอากาศ หญ้าชิงคณมาเลเซียใช้เถ้า รักษาโรคประจำเดือนไม่ปกติ
 ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๓ กล่าวถึงหญ้าชันกาด ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ *Sorghum vulgare* ใช้หัวประโยชน์เหมือนข้างต้น และใช้ฝนหยอดตาแก้ตาฟางตามัว ตาแดง แก้พิษปวด เคืองในตา มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หญ้าครุน หญ้าหวาย หญ้าใบไม้ ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๖ กล่าวถึงหญ้าสมุนไพร ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ *Sorghum vulgare* แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา
 ๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๗๔ กล่าวว่าใช้เถ้าเหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หัวหวายนา

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเลงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๐๓ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ้าไซ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ -

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นปรุงตำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ ขับฟอกโลหิตประจำเดือนของสตรีได้ดี แก่โลหิตประจำเดือนเป็นลิ่ม เป็นก้อนแข็ง ดำเน่าเหม็น ให้เจ็บปวดตามท้องน้อย หรือบั้นเอว และภายหลังเป็นยาบำรุงเลือดด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๓ กล่าวไว้ทั้ง ๕ เหมือนอย่างข้างต้น
๒. ในหนังสือทั้ง ๒ เล่มไม่ได้บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวถึงหนุ้าทราย (Leersia hexandra) ไม่ทราบว่าจะเป็นต้นเดียวกับหนุ้าไซหรือไม่ เพราะลักษณะที่บรรยายคล้ายคลึงกัน และต้นหนุ้าทรายนี้ ก็ใช้ตำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก่นัว หนองใน กระษัย ขับระดูขาวดี

๕. พืชจำพวกหญ้าที่ใช้เป็นยาขับปัสสาวะนั้นในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๖ ยังกล่าวไว้อีก ๒ ต้น คือ หญ้าแฉ่ม (*Saccharum spp*) และหญ้าพง (*Sorghum halepense*) ใช้รากแก้ทางปัสสาวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๒๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หญ้าดอกขาว

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

หมอน้อย หญ้าละออง หญ้าสามวัน (เชียงใหม่) หญ้าเหล้าอก หญ้าเนียมช้าง
Veronica cinerea

๑๕. ประโยชน์

ต้มกินแก้ปวดท้อง ท้องขึ้นเพื่อ ใบสดตำพอกแผลเป็นยาสมาน ใบสดตำผสมน้ำมันคน
กรองน้ำหยอดตาแก้ตาแดง ตาเปื่อยแฉะ แพทย์จีนใช้ทั้งต้นตำพอก แก้นมคัด
นมหลง แก้บวม ชูดหนอง

๑๖. หมายเหตุ

หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐๔ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิฑา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ (เห็ดหัดคน) พบในใบตอกพรตคดคน

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
-------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 ชัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้ำตำตอก

๑๓. ส่วนของพืช ผล ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ น้ำใจใคร
Solanum nigrum

๑๕. ประโยชน์ ผลและดอกแก้ไอ ผลดิบมีพิษต่อสัตว์ถึงตาย ผลสุกในฟิลิปปินส์ใช้รักษาเบาหวาน แก้กกลากเกลื้อน ขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ท้องเสีย รักษาโรคตา ใบเป็นยาพอกมีฤทธิ์ sedative รักษาแผล कुศะระรด พอกรักษาไขข้ออักเสบ ขับปัสสาวะ รักษาโรค บวมหน้า

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๑๔๔ กล่าวว่าน้ำคั้นจากผลขยายม่านตา ผลใช้อย่างขำงตัน และลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ทำให้ลำไส้เคลื่อนไหวน้อยลง เหมือน Belladonna เจริญอาหาร ผาตสมาน น้ำคั้นจากทั้งต้นขับน้ำเหลือง ขับปัสสาวะ ยาต้ม ผลและดอกแก้ไอ ต้นอ่อนเป็นยาเจริญอาหาร นอกจากนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับพิษของผล

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพืชชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๓ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชาติสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้ำตีนกา

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ำปากควาย หน้ำตีนนก หน้ำผากควาย (พายัพ) หน้ำปากคอก (สระบุรี)
Eleusine indica

๑๕. ประโยชน์ รับประทานแก้ไข้ แก้พิษกาฬ น้ำคั้นใบสดกับสุราทาภายนอกแก้ฟกชวมตามร่างกาย

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๐๖ กล่าวเหมือนข้างต้น และว่าโดยมากมักตำรวมกับหน้ำแพรก หน้ำปากควาย ใช้แก้ไข้พิษกาฬ และแพทย์จีนใช้รับประทานเป็นยาแก้ฟกช้ำภายในได้ดี
- ดูชื่อหน้ำตีนนก และหน้ำปากควาย เป็นหน้ำอีกชนิดหนึ่ง
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใช้ rhizome แก้ไข้ ขับปัสสาวะ

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๒๐๗ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้ำดินนาก

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าเป็นส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ำไข่มุก (เชียงใหม่) สมอตีนเบ็ด สมอตีนนาก สมอหิน กานน หน้ำดินนาก
Vitex pubescens

๑๕. ประโยชน์ หน้ำดินนากรับประทานแก้ไข้เพื่อตีพิษการ ตีแห้ง แก้วร้อนใน กระจายน้ำ แก้ไข้
เป็นยาบำรุงธาตุ ใช้แทนโกฏ จุฬาลำพาได้เวลาขาดแคลน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๓ กล่าวเหมือนกัน

๒. หน้ำไข่มุก (Mollugo pentaphylla)

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๓๗ กล่าวเหมือนข้างบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๒ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ้าใต้ใบ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนุ้าลูกใต้ใบ มะขามป้อมดิน (เหนือ)
Phyllanthus urinaria

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นต้มกินแก้ไข้ ทุกชนิด ตลอดจนใช้จับสั่น แก้พิษตาน ชาง ของเด็กโตได้ แก้โทษ น้ำดีพิการ นอนหลับ ๆ ตื่น ๆ สะอืดผวา ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา กามโรค โรคท้องมาน แก้กโรคสีดวง แก้ไอ ขับระดูขาว ใช้ต้มนวดตามลมสุราพอกฝีแก้ปวด ฟกบวม เป็นที่ นิยมใช้ทั่วไป

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๔ เรียกอีกชื่อว่ามะไฟเดือนห้า ใช้ทั้งต้นอย่างทีกล่าวข้างต้น น้ำคั้นดื่ม เช็ดผ้าลินเด็กอ่อน ช่วยให้เกิดเจริญอาหาร
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๕ กล่าวเหมือนใน ๑๔
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๘,๗๓ กล่าวถึงวิธีใช้ทั้งต้น ประุงเป็นยาแก้ไข้และขับปัสสาวะ แต่กล่าวถึงหนุ้าใต้ใบและลูกใต้ใบเป็น ๒ ต้น ซึ่งประโยชน์เหมือนกัน

๔. หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวว่ารากล่อนต้มหรือขงน้ำ
แก้บิด ใบบำรุงกระเพาะ (stomachic) ใบและรากเตล่าน้ำข้าวแก้อาการ
บวมดี รากสด ๆ กินแก่น้ำคั้นทำให้ตัวเหลืองหายได้ใน ๒-๓ วัน น้ำราก
ใต้ใบต้มมีรสขมแก้ไข้ ทั้งต้นทำยาตอง (Tincture) แก้ไข้ ยาระบาย
น้ำขง รากบำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ
๕. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๙๒ กล่าวถึงอีกครั้งแต่เรียก
ลูกใต้ใบ ซึ่งมี ๓ ต้นอีก ๒ ต้น คือ P.niruri และ P.simplex
๖. หนังสือสมุนไพรของ ดร.พยอม ดินดีวัฒน์ หน้า ๑๒๐ กล่าวถึงต้นลูกใต้ใบ
(P.niruri หรือ P.kirganelia) ว่าทั้งต้นใช้เหมือนที่กล่าวข้างบน และว่า
และว่ามีธาตุโปแตสเซียมมาก จึงใช้ขับปัสสาวะในโรคต่าง ๆ มีสารรสขม
phyllanthin ใช้เปื้อปลาได้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๓๔ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าถอดปล้อง

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้าปล้อง หน้าสองปล้อง
Desmodium latifolium

๑๕. ประโยชน์ ต้มรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้กัณเฑาะ ขับระดูขาว บำรุงไต โดยมากใช้ร่วมกับยา
แก้โลหิต ระดูพิการ คนจีนกล่าวว่าแก้ร้อนใน

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๗๓ บอกวิธีใช้หน้าถอดปล้องเป็นยา
ขับปัสสาวะ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หน้าหูหนวก

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทยแผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๒๗ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หญ้าน้ำดับไฟ

๑๓. ส่วนของพืช

ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ผักพา (พายัพ)

Lindenbergia philippensis

๑๕. ประโยชน์

ทั้งต้นตำโขลก คั้นเอาน้ำ เอากากพอกเป็นยาถอนพิษไฟลวก น้ำร้อนลวก แก้กษิษี
พบบวม แก้กษิสร้อน แก้กปวด ทำให้เย็นสบาย เป็นยาถอนพิษดี คนจีนนิยมใช้มาก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๒๗ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟอีก ๒ ต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Gouania leptostachya* และ *G. javanica* แต่เฉพาะต้นแรกที่มีประโยชน์ทางยาใช้ใบเป็นยาถอนพิษ รากเขี่ยาแก้กษิษีถอนพิษ สุนัขบ้ากัด ต้นใบรากตำโขลกสด ๆ เอาน้ำทาแก้โรคผิวหนังพุพองได้
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๐๘ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟ แต่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ๒ ชื่อ คือ *L. philippensis* และ *G. leptostachya* ประโยชน์พุทราวม ๆ กันเหมือนข้างบน

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๓๖ และ ๑๔๐ กล่าวถึงวิธีใช้ใบและต้นสดของหญ้าน้ำดับไฟปรุงยารักษาไข้หวัด และยาถอนพิษ รักษาแผลน้ำร้อนลวก
๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๘๒ กล่าวถึงหญ้าน้ำดับไฟ (*L. philippensis*) ว่าใช้ใบเป็นยาภายนอกเหมือนข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง สรรพคุณของยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ พระนคร	๕. สำนักพิมพ์ เกษมการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๑๔	๗. หน้า ๒๐๘ จำนวนหน้า ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
---------------------------	-------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าน้ำนมาราชสีห์

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้าน้ำนมาราชสีห์ ตั้วหนี่เข้า *Euphorbia piluifeara*

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นหั่นแล้วตากให้หมาด ๆ คั่วไฟจนเหลืองใช้ชงน้ำอย่างใบชารับประทานหอมดีมากและขับปัสสาวะ แก้กษสภาวะแดง เหลือง ชุ่มชื้นได้ดี ดับสคหันคัมน์น้ำให้หญิงหลังคลอดที่ไม่มีน้ำนม จะทำให้มีน้ำนมมากและฟอกชำระน้ำนมมารดาเด็กให้บริสุทธิ์ดีด้วย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ของสมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ หน้า ๒๔ กล่าวถึง หน้าน้ำนมาราชสีห์ใหญ่ (ตั้วผู้) ชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Euphorbia*

hirta ใช้ประโยชน์คล้าย ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และมีชื่อไทยเรียกอีกหลายชื่อ เช่น นมราชสีห์, ผักโขมแดง, หญ้าน้ำหมึก, และกล่าวถึงหญ้าน้ำนมราชสีห์เล็ก (ตัวเมีย) ชื่อพฤกษศาสตร์ ว่า *E. thymifolia* ประโยชน์เหมือนกับน้ำนมราชสีห์ใหญ่ทุกประการ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหญ้าน้ำนมราชสีห์จีน ซึ่งมีชื่อพฤกษศาสตร์เหมือนกับน้ำนมราชสีห์เล็ก คือ *E. thymifolia* ซึ่งมีประโยชน์นอกจากขับและบำรุงน้ำนมแล้วยังใช้ยาสตรีรักษาบาดแผล

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรของ รศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หน้า ๖๑ กล่าวว่าใช้ทั้งต้นสดของน้ำนมราชสีห์เล็กต้มกับน้ำเติมน้ำตาลทรายแดงกินก่อนใช้จับ ๑-๒ ชั่วโมงในการใช้รักษาไข้มาลาเรีย และกินติดต่อกัน ๕-๗ วัน
๓. หนังสือการใช้สมุนไพร เล่ม ๑ ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพรกล่าวว่า น้ำนมราชสีห์ (*E. hirta*) สรรพคุณทั้งต้นใช้แก้ร้อน แก้พิษ ขับน้ำนม แก้ชื้น ผดผื่นคัน ลำไส้อักเสบอย่างเฉียบพลัน บิดจากแบคทีเรีย ท้องใน ปีศาจจะเป็นเลือด ผิวนอก ผิพขาวแดง ผิที่เต้านม ขาเน่าเปื่อย และกล่าวถึงตำรับยาเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ เหล่านี้ มีรายงานผลทางคลินิกและเภสัชวิทยา และสารเคมีที่พบด้วย อีกต้นคือ น้ำนมราชสีห์เล็ก (*E. thymifolia*) สรรพคุณแก้ร้อนแก้ชื้น บวม อักเสบ ใช้จับสัน บิด ท้องร่วง ผื่นคันที่เกิดจากชั้น กลากน้ำนม ริดสีดวงทวาร หนูน้ำหนาก และมีรายละเอียดอื่น ๆ คล้ายต้นแรก

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๑ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หญ้าปกตอ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าเป็นส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

หญ้าป็นตอ หญ้าดินตอ (ลำพูน) เครือเขาตีนตอ (พายัพ)
Columella tenuifolia

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาบำรุงตับ ปอด หัวใจ บำรุงกำลัง

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๒ เรียกหญ้าป็นตอ ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้ หัว
มีรสหวานมันเล็กน้อย เป็นยาบำรุงตับ ปอด หัวใจ

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุณรัตน์กรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าปากควาย

๑๓. ส่วนของพืช เถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Dactyloctenium aegyptiacum*

(*Eleusine aegyptica*)

๑๕. ประโยชน์ เถาหรือ rhizome ใช้ขับปัสสาวะ แก้ไข้ ทุกส่วนมี cyanogenetic glycoside มาก

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือสมุนไพรของรศ.ดร.พยอม ต้นศิริวัฒน์ หน้า ๕๔ กล่าวว่าเมล็ดใช้เป็นอาหารได้ แต่ทำให้เกิดอาการผิดปกติภายในร่างกาย (ไม่บอกว่ามีอาการเช่นไร แต่คงมาจาก cyanogenetic glycoside) ในแอฟริกาใช้เมล็ดทำยาต้มกิน แก้ไตผิดปกติ
 - หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๓ กล่าวว่าทั้งต้นตำลละลายสุราทาแก้บวม แก้ปวด คับพิษร้อนพิษ อักเสบทั้งปวง รับประทานภายในทำให้เย็น เจริญไฟธาตุ ช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๒๔ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒.
 - หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวว่าใช้เป็นยาต้มรับประทาน แก้ปวดบริเวณไต ใช้ใบตำบดผสมเนื้อร้ายตามผิวหนัง

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๓ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าผมย้ง

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ผักกระชับ

Xanthium strumarium (X.chinensis, X. indicum)

๑๕. ประโยชน์ ผล มีไกลโคไซด์ชื่อว่า xanthostrumarin ๓๐%, ชิน, ไวตามินซีและไขมัน ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ระงับอาการเกร็ง ระงับอาการปวด ในโรคข้ออักเสบ

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุลไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อายุรเวท (เลข ธรรมสาร)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หญ้าฝรั่ง

๑๓. ส่วนของพืช

เกสร ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

เกสรหญ้าฝรั่ง
Crocus sativus

๑๕. ประโยชน์

รสเผ็ด ๆ ขม ๆ ทวานปะระมัม และหอม เวลาเคี้ยวจะแปรบ ๆ ที่ลิ้น คล้ายเข็มแทง
ทำให้น้ำลายสีเหลือง ใช้เป็นยาฆ่าล้าง เป็นสมุลไพรหอมใช้เป็นยาหอมของแผน
โบราณ แก้ไข้ แก้อกริวสวาย ตับโต บำรุงธาตุ แก้เด็กเป็นทราง (Catarrhal
affection in children) เป็นยาบำรุงโลหิตฤดู แก้เส้นกระดูก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๓ เข้าใจว่าคัดลอกมาจากข้างต้น
- หนังสืองานนิทรรศการสมุลไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๕๔ กล่าวว่าใช้แต่งสี
และกลั่นในอาหาร ขับเหงื่อ ในคนที่ออกหัด ขับระดู มีไวตามินบีสองสูงที่สุด
(โดยน้ำหนัก) เมื่อเทียบกับของที่ได้จากธรรมชาติอื่น ๆ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ่ยพวงพดเขา

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Oldenlandia pterita(O. alata)

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นเป็นยาพอก ใบและต้นช้บ่น้ำเหลืองเสีย แก้ก้อนใน

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๗๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัตรสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าพองลม

๑๓. ส่วนของพืช ต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปู่เจ้าลอยท่า
Hygroryza aristata

๑๕. ประโยชน์ ต้นใช้ต้บพิษ ถอนพิษร้อน เข้ายาเขียวแก้ไข้ เมล็ดเป็นยาเย็น ยาสมานทางเดิน
ปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๕ กล่าวว่ารสเย็นจัด
ต้บพิษ และถอนพิษร้อน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๔ เหมือน (๑๖) ข้อ ๑.

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๑๖ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุ้าพินู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ทั้งต้น เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Achyranthes aspera*

๑๕. ประโยชน์ ใบและรากต้มน้ำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ ทั้งต้นเป็นยาระบาย แก้ปวดท้อง
ใบมีสารพวก saponin เมล็ดและใบทำให้อาเจียน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์ หน้า ๕ กล่าวว่าดอกและเมล็ด
บดใช้ทาภายนอกแก้แมลงกัด ทั้งต้นทำยาต้มมีฤทธิ์ขับปัสสาวะ แก้อาการบวมน้ำ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๖ กล่าวถึงหนุ้าพินูขาว
และแดงไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ประโยชน์ใช้ร่วมกันคือ ต้มแก้ชืดเบา ใบแก้
เม็ดในคอ ดอกแก้เสมหะ ละลายก้อนเนื้อ รากขับปัสสาวะ ในชนบทใช้ต้มนปรุง
เป็นยาขับปัสสาวะ และขับประจำเดือนได้ดี และยังกล่าวว่าหนุ้าพินูทั้ง ๒
เป็นยาเจริญไฟธาตุ แก้กษิณี แก้ไข้ตรีโทษ

๓. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๒๑๔, ๒๑๕ กล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒. และคนจีนใช้ทั้งต้นตมกินเป็นยาขับเหงื่อ ระงับความร้อน ขับปัสสาวะ
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ระดับที่ ๒ หน้า ๑๔๐ บอกวิธีใช้ดอกหรือเมล็ดปรุงยาเพื่อใช้แก้แพ้ อักเสบ ปวดบวม แมลงสัตว์กัดต่อย มีชื่ออื่น ๆ ว่า ควยงู หันงู หญ้าตีนงูขาว
๕. หนังสือสมุนไพรของโครงการศึกษารั้วสมุนไพร จุฬาลงกรณ์ หน้า ๑๔๔ เรียกหันงู กล่าวโดยละเอียดถึงสรรพคุณ, วิธีใช้ตำรับยา ๑๑ ตำรับ รายงานทางคลินิก ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และอื่น ๆ
๖. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๒๖ กล่าวว่าหญ้าหันงู ต้มแก้ชืดเบา ใบแก้โรคในคอขึ้นเม็ด ดอกแก้เสมหะ ลูกแก้เม็ดนี้ไว้ให้ตก รากขับปัสสาวะ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิพยุทธิ์ และคณะ
๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการศึกษาริษย์สมุนไพร
๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	บ.สารมวลชน จำกัด	๒๕๒๓	๒๒๕ ๒๕๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -
๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ฮัลดำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าแพรง
๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หญ้าแผด หนอแก่เก (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)
Cynodon dactylon

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นสด รสขม ชุ่มเล็กน้อย สุกุม แก้ไข้ ลมชัก ตรากตรำงานหนัก อาเจียนเป็นเลือด
พอกแผลหกล้มกระทบกระแทก มีดบาด ห้ามเลือด สมานแผลให้หายเร็ว แก้อัมพาต
ครึ่งตัว แขนขาชา ปวดเมื่อยกระดูก ขงเหล่านี้จะได้ผลมากขึ้น และกล่าวถึง
ตำรับยา ๔ ตำรับ ผลทางเภสัชวิทยา สารที่พบ และอื่น ๆ

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑ กล่าวว่าใช้ rhizome แก้ไข้
ขับปัสสาวะ
 ๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้เป็นยาเย็น
ดับพิษไข้ พิษกาฬ ใบสดใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ คือหญ้าเบ็ด (พายัพ)
 ๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๗ กล่าวเหมือนข้างต้น และรับประทานห้ามเลือด
ของหญิงที่ตกโลหิตระดูมาก เจริญไป
 ๔. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๔๑ กล่าวว่าต้นหญ้าแพรงแก้
คันผิวดาด ดอกแก้ไข้ ลูกแก้ไข้ลักปิด รากแก้พิษผิวดาด

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลาภยวาท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริบุญลาภยวาท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้ายอนหู

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Cynodon dactylon*

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาสมานอย่างดี ใบโขลกปิดแผลห้ามโลหิต ใบตำรับประทาน แก้บิด แก้มดก
ชนิดลำต้นสีขาวมีโรค แต่มีรสเปรี้ยว ใช้แก้อาการคลื่นเหียนอาเจียน หญ้านี้โขลก
ปิดแก้พยาธิชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นเม็คมืดตัว มักเป็นตามง่ามเท้า น้ำคั้นจากใบสมานแผล
คมบาด ขับปัสสาวะและใช้ในโรคมารทูน แก้ปัสสาวะเป็นโลหิต รักษาไข้มาลาเรีย
และแก้หืด รักษาซิฟิลิสระยะที่ ๒ ชงน้ำกินเย็น ๆ แก้โลหิตออกจากริดสีดวงงอกได้ดี
รากตำคั้นปนกับตะกอนเมกินแก้หนองในเรื้อรังได้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หญ้าแพรก (*Cynodon dactylon*)

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๒๓ กล่าวถึงหญ้ายอนหู
ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Eleusine verticillata* ใช้แก้ไข้กาฬ ดินพิษ
ทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ ว่า หญ้าดินกา หญ้าดินมือตุตุ (สุราษฎร์) แต่หญ้าดินกานั้น
มีอีกต้นหนึ่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น สำหรับงานวิจัย
ของโครงการพัฒนา เทคนิคการทำยาสมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๕๘ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้ำลิง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จุ้ยจี้เช่า (แต่จิว)
Oldenlandia corymbosa

๑๕. ประโยชน์ แก้ไข้มาลาเรีย ลำไส้อักเสบ ผิวม พืชไหม้ น้ำร้อนลวก และกล่าวถึงตำรายาที่ใช้
แก้อาการข้างต้น บอกระยะที่พบ

๑๖. หมายเหตุ

๑. ชื่อผู้แต่ง สดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าสาบแรง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตับเสือเล็ก
Ageratum conyzoides

๑๕. ประโยชน์ ใบเป็นยาพอกแผล พอกแก้คัน น้ำจากใบใช้หยอดตา แก้ตาเจ็บ ทำให้อาเจียน ใช้ทั้งต้นแก้ไข้ ขับระดู ขับปัสสาวะ ขับลม แก้บิด แก้จุกเสียดท้องอืดเพื่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๐ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หน้าหนวดปลาตูด

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุส่วนไหนของพืช

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หน้ารดเขียด (ชันทา)
Frimbristylis miliacea

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาแก้ไข้ ใช้พอมเหลือง ใช้ทั้งปวง แก้หืดไอ แก้โลหิตเป็นพิษ ทำให้รู้รสอาหาร

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๓๑ กล่าวถึงหน้าหนวดปลาตูดอีกต้น (*F. quinquangularis*) ใช้เหมือนต้นแรก
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๑ กล่าวว่าว่ามีรสขม ใช้เหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๑ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าหนวดแมว

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

พยับเมฆ

Orthosiphon grandiflorus

๑๕. ประโยชน์ ใบมีเกลือโปแตสเซียมมาก จึงให้ฤทธิ์ขับปัสสาวะในคนโรคไต โรคความดัน โดยทำยาชงดื่มต่างน้ำ ยังใช้บรรเทาอาการปวด และบวมตามข้อได้ คนที่เป็นโรคเบาหวาน ดื่มน้ำสกัดจากใบพยับเมฆจะลดปริมาณน้ำตาลในเลือด และลดความดันโลหิต และสาร orthosiphonin และเกลือโปแตสเซียม จะช่วยทำให้ uric acid และเกลือ urate ไม่มาสะสมที่ไต

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๑ กล่าวว่าใบใช้ขับปัสสาวะ รักษาไขข้ออักเสบ รักษาเยื่อเมือกอักเสบ แก้นิ่ว

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๓๑ กล่าวว่าทั้งต้นขับปัสสาวะแก้ไตพิการ หญ้าหนวดแมว เลือ้กี้ เรียง

๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๒๑ กล่าวถึงหญ้าหนวดแมว (*O. stamineus*) กล่าวโดยสรุป ประโยชน์เหมือนข้างต้น โดยเอาทั้งต้นหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ผึ่งแดด ต้มน้ำใช้ชงน้ำต่างชา และยังมีฤทธิ์กดหัวใจเล็กน้อย บางทีใช้เนื้อไม้สแลงใจ ปน เพื่อป้องกันการกดหัวใจ บางแห่งใช้ต้นพระจันทร์ครึ่งซีก เจือปน เพื่อช่วย การบำรุงปอดให้หายใจดีขึ้น บางแห่งใช้เป็นยารักษาโรคผิวหนัง
๔. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๗๔ ใช้ใบเหมือนข้างต้น แก้โรคไตกระเพาะปัสสาวะอักเสบ บำบัดไขข้ออักเสบ (gout) แก้ปวดเมื่อย

สภากาชาดไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันดีวิวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๒ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หญ้าหัวโต

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Leucas aspera*

๑๕. ประโยชน์ มีกลิ่นหอม ใช้เป็นยาแก้ไข้ น้ำคั้นจากใบทาภายนอก แก้อโรคผิวหนัง พืชเรื้อนกว้าง (psoriasis) แก้อาการอักเสบและบวม ดอกผสมน้ำผึ้งกินแก้ไข้ แก้อหวนในเด็ก สกัดด้วยแอลกอฮอล์จากใบมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ *Micrococcus pyogenes* var. *aureus* และ *E.coli* ได้ หญ้าหัวโตมีอัตราการรอดและไกลโคไซด์ ไกลโคไซด์ เมื่อสลายตัวจะให้สารที่หยุดการเต้นของหัวใจบในท่าขยายตัว(diastole)

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๘๐ กล่าวว่าทั้งต้นพอกแผลทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย รักษาโรคเดือนมืดปกติ คนจีนใช้สระผม ใบรักษาโรคผิวหนัง และใช้ช้อออีกเสบ มีชื่ออื่นว่าผักหัวโต
๒. หนังสือสมุนไพร ในบ้านเรา ตอนที่ ๒ หน้า ๔๓ กล่าวถึงหญ้าหัวโต ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Scirpus grossus* ใช้แก้ท้อง อาเจียร

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๘ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์
 ยัดสำเนา
 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัว้าเห้วหมูเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัว้าเห้วหมู
Kyllinga monoccephala

๑๕. ประโยชน์ ใช้หัว้าเห้วทั้ง ๒ ชนิด มีรสหวานเย็นมันเล็กน้อย บำรุงกำลัง บำรุงทารกในครรภ์
ปรุงเป็นยาธาตุขับลม ช่วยย่อยอาหาร มีรสเผ็ดขมเล็กน้อย เป็นยาที่ใช้มากกว่า
ยาอื่น ใช้เป็นยาแล้วยังใช้ผลิตแอลกอฮอล์ได้ดี เพราะเกิดแก๊สได้เร็ว

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๘ กล่าวถึงหัว้าเห้วหมูเล็ก ประโยชน์กล่าว
เหมือนข้างต้น

๒. ดูหัว้าเห้วหมู

๑. ชื่อผู้แต่ง ร.ศ. พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพฯ	๕. สำนักพิมพ์ เมติคัล มีเดีย	๖. ปีที่พิมพ์ ๒๕๒๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๓ ๒๕๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียก หนังสือ -
-----------------------------	---------------------------------	-----------------------	------------------------------------	----------------	-----------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนอนตายอยาก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเพียด (ชลบุรี) หนอนตายอยากเล็ก โป่งมดง่าม (สระบุรี) กะเพียดหนู (ตะวันออก)

๑๕. ประโยชน์ รากสดตำผสมน้ำชะโลมเส้นผมทิ้งไว้ ๑ ชั่วโมง จึงสระให้สะอาด ทำติดต่อกัน ๒-๓ วัน จะฆ่าเหา

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๔ เรียก กะเพียด หรือหนอนตายอยาก ใช้รากมี stemonine ใช้เหมือนข้างต้น และน้ำผสมกับรากไม้นี้ ใช้ฆ่าหนอนแมลงต่าง ๆ ที่รบกวนพืชผัก แพทย์ชนบทใช้รากไม้นี้ต้มกับยาฉุนรมหัวริดสีดวง ทำให้ฝ่อแห้งหาย ต้มกินแก้โรคผิวหนังคัน

๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๖๔ เรียก กะเพียดหนูหรือหนอนตายอยาก ใช้เหมือนข้อ ๑

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๑ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนาดวัว

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สาบแร้งสาบกา
Blumea lacera

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ นำจากใบขับพยาธิเส้นด้าย แก้ไข้ ผาคสมาน ห้ามเลือด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๓ ไม่กล่าวถึงประโยชน์
๒. หนังสือเหมือน (๑๖) ๑. หน้า ๑๑๓ กล่าวถึง หนาดวัว (Pluchea eupatorioides) ว่าใช้แก้เนื้อ ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ หนาดน้อย (พายัพ) ผักผา ผักมา ใต้น้อย (ลำปาง) ชีปาน (เงี้ยว เชียงใหม่) ชื่อหนาดวัว นี้จะเป็นต้นเดียวกับหนาดวัวหรือไม่ ขอให้พิจารณาเอง ในหนังสือเล่มนี้ก็กล่าวถึงหนาดวัว (หน้า ๑๑๔) แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๐ กล่าวถึงหนาดวัว ว่าทางเชียงใหม่ ใช้รากแก้เนื้อ ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ และมีหนาดเงินอีกต้น แต่ไม่พบสรรพคุณ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัตถุประสงค์ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

ขนาดใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช

ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ขนาด พิมเสน ขนาดหลวง คำพอง (พายัพ) จะบอ (ปัตตานี)

Brumea balsamifera

๑๕. ประโยชน์

ใช้ใบหั่นรวมกับยาสูบ แก้วริดสีดวงจุมักได้ ต้มเป็นยารับประทานขับเหงื่อ ขับเสมหะ ขับลม แก้อาการเสียดแน่นเพื่อ ปวดท้อง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๔๔ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔๑ กล่าวว่าใช้ต้นมีกลิ่น camphor ขับเหงื่อ ขับเสมหะ ใช้ใบเหมือนที่กล่าวข้างต้น และแก้ท้องเสีย แก้ปวดท้อง แก้อาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ใช้ห้ามเลือด
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๖๒ กล่าวว่าใช้ทั้งกิ่งและใบสด ต้มน้ำอาบหลังคลอด มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ ใบกลม ผักชีข้าง พิมเสน

๔. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์ หน้า ๒๑ เรียกหน้าใช้
ใบและกิ่งก้านกลั่นได้น้ำมันกลิ่นเหมือนการบูร สารที่อยู่ในน้ำมันคือ
1-borneol ซึ่งถูก oxidised ได้ camphor เรียกว่า Ngai Camphor
น้ำคั้นจากใบทาหน้าผากจะรู้สึกเย็นวูบวาบ บรรเทาอาการปวดศีรษะได้
ใบชงน้ำดื่มบรรเทาอาการปวดท้องและอื่น ๆ เหมือนขี้กิ้งกือ

สถาบันนันทวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๓๐๓ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามโกโก้

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ คนทาน้ำ (นครพนม)

Rosa clymophylla

๑๕. ประโยชน์ รากรับประทานเป็นยาขับพิษร้อน ถอนพิษไข้ทุกชนิด แก้อาการชัก คลั่งเพื่อ
(ใช้จับสั้นขึ้นสมอง) เป็นยากระทุ้งพิษ ขับพิษไข้หัว

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าว่าเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับพิมพ์ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๗ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	------------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามเล็บเหยี่ยว

๑๓. ส่วนของพืช

รากและเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เล็บเหยี่ยว เล็ดเหยี่ยว มะต้นขอ หมากหนาม (พายัพ) พุทรา (อุตรดิตถ์) ยับยิว
ห้วยยิว (ใต้) สันตัน (สุราษฎร์ ระนอง)
Zizyphus oenoplia

๑๕. ประโยชน์ รากและเปลือก รับประทานเป็นยาขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ
แก้มีมดกัด แก้เบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกันหน้า ๑๑๗ กล่าวถึง หนามเล็บยาว หรือหนามเล็บแมว (*Z. brunoniana*) ว่าใช้เหมือนหนามเล็บเหยี่ยว
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๓๐๓ กล่าวถึงแต่หนามเล็บแมว (*Z. brunoniana*) ใช้เหมือนข้างบน และมีชื่ออื่น ๆ ว่า หนามเล็บเหยี่ยว เล็บเหยี่ยว นางต้นขอ

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๖๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หนามแดง

๑๓. ส่วนของพืช

ผล ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

มะนาวไม่รู้โห่

Carissa carandas

๑๕. ประโยชน์

ผลสุกเป็นอาหาร ผลดิบฝาดสมาน แก้เสียดอกตามไรฟัน รากเป็นยาธาตุเจริญอาหาร แก้คัน ใบแก้ท้องเสีย แก้ปวดหู ปวดคอและปาก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๖ กล่าวว่าใช้แก่นบำรุงไขมันในร่างกายให้เจริญแข็งแรง ออกหน บำรุงธาตุ มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หนามซี่แฮด (เชียงใหม่) หนามพรม (อุบล)
- หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ โดย ฉินา ผู้พัฒนาพงศ์ หน้า ๑๐๔ กล่าวถึงหนามแดงว่าใบใช้เหมือนใน ๑๕. น้ำต้มใบแก้ไข้ ผลสุกแก้โรคลักปิดลักเปิด ผลดิบฝาดสมาน เนื้อไม้ใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. และแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง รากเป็นยาขม บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับพยาธิ แก้คัน พอกแผล มีชื่ออื่น ๆ

เพิ่มเติม คือ มะนาวโท่ (ใต้)

๓. หนังสือเล่มเดียวกับใน (๑๖) ๒. หน้า ๑๐๖ กล่าวถึงหนามพรม
(*C. cochinchinensis*) เป็นพืชอีกต้นหนึ่ง มีชื่ออื่น ๆ ว่า พรม
ซี่แฮด (เหนือ)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๑	๑๑๖ ๒๒๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามแน่

๑๓. ส่วนของพืช รากและเถา

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามแน่ดอกแดง หนามแน่ดง บึงกะละว้อ (กะเหรี่ยงฮ่องสอน)
Thunbergia coccinea

๑๕. ประโยชน์ ใช้ปรุงเป็นยาถอนพิษทั้งปวง รากและเถารับประทานแก้ร้อนใน กระจายน้ำ
แก้พิษร้อนต่าง ๆ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนามแน่มี ๓ ชนิด อีก ๒ ชนิด คือ *T. fragrans* หรือเรียกหนามแน่ดอกขาว
และ *T. laurifolia* หรือยาเขียว ขอบชะนาง เครือเถาเขียว กำลังข้างเผือก
ย่าแยะ ดูเหว่า (ปัตตานี) รากจืด ใช้เหมือนกันหมด

๒. ดูที่ยาเขียว (รากจืด)

๑. ชื่อผู้แต่ง สีนา ผู้พิณพวงศ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรรไทย ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ นิเวศรรคมดา การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๖ ๑๗๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามพรม

๑๓. ส่วนของพืช เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พรม ชีแสด (เหนือ)
Carissa cochinchinensis

๑๕. ประโยชน์ เนื้อไม้เป็นยาบำรุงกำลัง ทำให้ร่างกายแข็งแรง

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๑๑๖ กล่าวถึงหนามพรม
ต้นนี้ว่าแก่นมีรสฝาดเผื่อน มีนขมฝาดเล็กน้อย ใช้เหมือนข้างต้น
๒. หนังสือเล่มเดียวกับ (๑๖) ๑๑ หน้า ๑๑๖ ยังกล่าวถึงหนามแดง ซึ่งมีชื่อ
อื่น ๆ ว่าหนามพรม หรือชีแสด แต่เป็นพืชคนละชนิดกัน ดูที่หนามแดง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๘ ๒๒๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนามหิน

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หนามหิน (ราชบุรี พายัพ) พังกำ (บุรีรัมย์) ฮาย (สงขลา)
Caesalpinia godefroyana

๑๕. ประโยชน์ รากมีรสฝาด กล่อมโลหิต แก้ไข้หัดระดู

๑๖. ทนทายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๑๘ กล่าวถึง หนามหินอีกต้น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Acacia comosa* ใช้เหมือนข้างต้น มีชื่ออื่น ๆ ว่าหนามเฮือง (ลำพูน) หนังกะต้าง (ลำปาง) หนามตะหนิน (โคราช)
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๓๐๔ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๔๒ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนุมานประสานกาย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ขิดชะลึ่ง (จีน)
Scheffera venulosa

๑๕. ประโยชน์ ใบมี saponin และชัน ใช้ใบสดโขลกกับเหล้า แก้ไอ และแก้ไอเจียนเป็นเลือด หรือตำพอกแผลห้ามเลือดตามแผล ต้มกินแก้ลักปิดลักเปิด รากผสมข้าวกันแก้โรคท้องมาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๗, ๑๐๗ บอกวิธีใช้ ใบสด เป็นยารักษาโรคหืด และแก้ไอเจียนเป็นเลือด
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๐ กล่าวเหมือนข้างบน
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๔ กล่าวเหมือนข้างบน
๔. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ หน้า ๒๕ กล่าวว่าใช้รักษาโรคแพ้อากาศ หลอดลมอักเสบและหืดได้ผลดี ไม่แพ้ยาแผนปัจจุบัน เรียกชื่อว่าสังกรณีตรีชวา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ. ดร.พยธม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ จุฬาฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๓ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หม่อน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ผล เนื้อไม้ เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Morus alba

๑๕. ประโยชน์ ใบมี carotene วิตามินซี และแร่ธาตุ ใช้เลี้ยงไหม และเป็นอาหารต่างผัก ราวควาย กินใบหม่อน จะทำให้แม่นมมีน้ำนมเพิ่มขึ้น ใบเป็นยาขับเหงื่อ ทำยาต้มใช้อมแก้คอเจ็บและทำให้เยื่อชุ่มชื้น ผลใช้กินสด เป็นยาเย็น ยาระบายอื่น ๆ แก้อาตุไม่ปกติ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๒ กล่าวว่าใบต้มเอาน้ำล้างตา แก้อาการตาแดง ตาแฉะ ผ่าห่าง รับประทานเป็นยาแก้ไอและระงับประสาท

๑. ชื่อผู้แต่ง		สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ			
๒. ชื่อเรื่อง		ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ			
๓. ชื่อหนังสือ		ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)			
๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๔๘ ๒๐๐	ไทย	-
๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ		๑๑. ลักษณะเอกสาร			
-		☒ ฉบับพิมพ์ ☐ วัสดุสำเนา ☐ ถ่ายเอกสาร			
๑๒. ชื่อพืช		หมาก		๑๓. ส่วนของพืช	
				ใบ ลูก ราก	
๑๔. ชื่ออื่น ๆ		หมากเมียบะ (ตราด) สีชะ (กะเหรี่ยง) Areca catechu			
๑๕. ประโยชน์		ใบต้มน้ำอาบแก้คัน แก้เด็กออกไขหัว ผสมยารับประทาน เป็นยาลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้ ลูกรับประทานแก้ท้องร่วง อาเจียน ชับเหงื่อ ผันทาปาก เป็นยาสมานแผล ปากเปื่อย รากรับประทานแก้ร้อนใน กระหายน้ำ ถอนพิษสารปรอท กินพัน			
๑๖. หมายเหตุ		๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย เรียก หมากเมียบ กล่าว่าว่า ลูกมีอัลกาลอยด์ arecoline แทนนิน และอื่น ๆ ใช้เป็นยาสลบ ยาถ่ายตัวติดในสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข ม้า แต่ทำให้มันตาหริ้ และเกิดการอักเสบได้ ใบเย็นเป็นยาล้อมดับ ดับพิษ ใบหมากผู้และหมากเมียบ รวมกันต้มน้ำอาบและกินขับพิษภายใน แก้คันภายนอก รากต้มอมแก้ปากเปื่อย และถอนพิษสารปรอท มีชื่ออื่น ๆ ว่า หมากสง หมากคิบสด หมากคิบแห้ง (ชื่อหมากผู้หมากเมียบนั้นน่าจะเป็นพืชอีกชนิดที่เรียกมะผู้มะเมียบ			

๒. หนังสือสมณโพรของ รศ.ดร.พยอม ตันติวิวัฒน์ หน้า ๑๗ กล่าวว่า เนื้อหมากดิบ ผ่านทาแผ่นน้ำที่ติดตามง่ามเมืองง่ามเท้าได้ และเมล็ดมีสารเหมือนใน (๑๖) ๑.
๓. หนังสืองานนิทรรศการสมณโพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๒๑ กล่าวว่า หมากสงใช้ขับเหงื่อ ทำให้มันตาหรี และเหมือนข้างต้น ตำราอินเคียวว่า เป็นยากระตุ้นความกำหนัด มีประโยชน์ในบัสสภาวะผิดปกติ บำรุงประสาท ขับระดู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ อนุอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๗ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หนวดคืบน้ำค้าง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Oldenlandia biflora

๑๕. ประโยชน์ แก้ก้องเสีย แก้กิด แก่ไข เป็นยาพอก

๑๖. หมายเหตุ
๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๔๔ กล่าวว่าหนวดคืบน้ำค้าง รสเย็น ดับพิษตานซาง แก้อ่อนในกระหายน้ำ
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๖ ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ กล่าวว่า โดยมากใช้ทันตุ้ตัวผู้ ประโยชน์เหมือนใน (๑๖) ๑.
 ๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๔๔, ๑๐๑, ๑๖๐ บอกวิธีใช้ ทั้งต้นสดแก้มือร่วน แก่เบาหวาน ห้ามเลือด ใส่แผลสด

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หมามู๋

๑๓. ส่วนของพืช ขนจากฝัก เมล็ด ราก

๑๔. ชื่อพืช *Mucuna pruriens*

๑๕. ประโยชน์ ขนจากฝัก irritate รุนแรงทำให้คัน ปวดเป็นผื่นแดง บวม ผสมน้ำเชื่อมหรือน้ำผึ้งรับประทานเป็นยาขับพยาธิในลำไส้ แต่ถ้าใช้มากจะเกิด haemorrhage ตายได้ วิธีนี้อันตราย จึงไม่ควรใช้ เมล็ดบำรุงประสาทกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ผ่าตสมาน รากขับปัสสาวะอย่างแรง

๑๖. หมายเหตุ หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพรครั้งที่ ๒ หน้า ๒๐๑ กล่าวเหมือนข้างต้น ขนฝักมีพิษ มี proteolytic enzyme mucunain มีฤทธิ์ขับพยาธิได้ และมี serotonin เล็กน้อยไม่ทำให้คัน ในขนมีสารที่ปล่อย histamine ได้ เหมือนที่พบในพิษงู และผึ้ง เมล็ดเป็นยาชม ขับเสมหะ แก้อาการปวดข้อ รากเป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ พบ alkaloid เช่น mucunine และอื่น ๆ และสาร indole ๔ ชนิดใน ใบส่วนที่ทำพิษ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ มะเหยือก หมากเหยือก(พายัพ) โพล्यू (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี)

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๓ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หมี่เหม็น

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก ใบ เมล็ด ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ มะย้อย ยูปเหยา (พายัพ) ฮีเหม็น (ราชบุรี) พังบวน (ตานี) มือเบาะ (ยะลา)
Litsaea sebifera

๑๕. ประโยชน์ รากเข้ายาแก้เจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ เปลือกแก้บิด แก้ปวดมดลูก แก้คัน แก้แสบ
ใบตำพอกฝี แก้ปวด ถอนพิษร้อน เมล็ดพอกฝี ยางปั่นใหม่ ๆ ใช้พอกแผล แก้ฟกบวม

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๑ กล่าวเหมือนข้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๕ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หล่อฮังก้วย

๑๓. ส่วนของพืช ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Momordica grosvenori

๑๕. ประโยชน์ เนื้อในผลรสหวานมาก ชงกินเป็นยาหวานชุ่มคอ แก้ไข้ บำรุงปอด แก้ไอ ละลายเสมหะ

๑๖. หมายเหตุ ในตำรายาไทยไม่มียานี้

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๖ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หว้า

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ผล เมล็ด ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ห้า มะห้า (พายัพ) ห้าซีแพะ (เชียงใหม่)

Eugenia cumini (*E. jambolana*, *Syzygium cumini*, *Myrtus cumini*)

๑๕. ประโยชน์

เปลือก มีแทนนิน ๑๘% เมล็ดมีน้ำมันหอมระเหย และพวก tannin, phenolic compound และ alkaloid ชื่อ jambosine ใช้เปลือกแก้บิด ต้มอมแก้ปาก เปื่อยคอกเปื่อยเป็นเม็ด ใบแก้บิด ผลเชื่อว่ากินแก้เบาหวาน เมล็ดเชื่อว่าแก้เบาหวาน แก้ก้องร่วง บิด ถอนพิษแสลงใจ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๐๐ กล่าวถึงจำพวกหว้าต่าง ๆ ๑๓ ชนิด แต่ยังไม่พบสรรพคุณ

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๕ กล่าวเหมือนข้างต้น และเพิ่มเติมคือ ผลแก้ท้องร่วง เมล็ดแก้บัสสาวะมาก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๑ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายขม

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ เนื้อไม้ ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

เลือกครอง
Calamus rotang

๑๕. ประโยชน์ รากรักษาไข้เรื้อรัง แก้พิษงูบางชนิด เนื้อไม้ใช้พยาธิ ยอดอ่อนเป็นยาขมเจริญอาหาร เนื้อหุ้ม เมล็ดมีฤทธิ์ฝาดสมาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวเพียงว่า ใช้หัวเป็นยา
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงชื่อหวายต่าง ๆ พวก Calamus spp. ใช้ผลสุกและยอดเป็นอาหาร

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอ เสงี่ยม พงษ์บุรุษรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๐๐ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายตะค้า

๑๓. ส่วนของพืช ต้น

๑๔. ชื่ออื่นๆ เลือกลีอง หวายน้ำ
Calamus caesius

๑๕. ประโยชน์ ใช้ต้นปรุงยาฆ่าสัตว์โรค แก้พิษร้อน พิษไข้ พิษกาฬ แก้ช้ำ แก้สลับ แก้ลิ้นกระต้างคางแข็ง
แก้หอบ ถ้าแก้หอบมักผสมให้เป็นค่างเสียก่อนทำให้เย็นมาก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๔ กล่าวถึงเพียงชื่อเรียก
หวายตะค้าทอง

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๕ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายตะมอย

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตะเข็บ (พายัพ) หวายหนู (เชียงใหม่) จะเข็บ (ลำปาง) ดอกแก้ว (ยะลา)
Pothos scandens

๑๕. ประโยชน์ ไม่ได้บ่งว่าใช้ส่วนไหนของพืช เข้ายาเลือด แก้มือเท้าเย็น ชีพจรเดินไม่ปกติ รักษาไข้
ภาพ ลดความร้อนในร่างกาย แก้ไข้พืชต่าง ๆ ใบตำพอกท้องเด็ก ทำให้ร้อน ขับพยาธิ
ในลำไส้ ต้มเอาน้ำอาบเด็ก แก้ชางชัก ตำผงพอกปิดแผล ผีตาด ผสมการบูนเผาเอา
ควินสุตเข้าจุมก แก้หืด

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือสมุนไพรไทย๒ของลินา ผู้พิมพ์พงศ หน้า ๑๗๒ กล่าวว่าใช้ใบเหมือนข้างบน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวว่าใช้ก้านใบที่พองโต เป็นยาเหมือนข้างบน
๓. ในหนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๖ ยังได้กล่าวถึงหวายตะมอยอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Dendrobium crumenatum* มีชื่ออื่น ๆ ว่า แซ่พระอินทร์ (จันทบุรี) นกกระยาง (ชลบุรี) ใช้ต้นทำยาต้มกินแก้ไข้

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตทวารีย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 ฮัลดำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หวายลิง

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หวายเอ็นจาก
Flagellaria indica

๑๕. ประโยชน์ ใช้ทั้งต้นต้มน้ำรับประทานขับปัสสาวะ ในโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๔ กล่าวจำใช้หัวหรือราก และยอดมีรสเย็นเมื่อบ้างเล็กน้อย ผสมเป็นยารับประทานขับพิษร้อน พิษไข้ แก้กษัยซึม แก้กษัย ตับ ปวด พิการ
๒. หนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๔ ไม่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘๖ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หอมไทย

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หอมเล็ก หอมแดง หอมบัว (พายัพ) หอม หัวหอม หัวหอมแดง (ใต้)
Allium ascalonicum

๑๕. ประโยชน์ หัวแก่จัด ๆ กินเป็นยาขับลมในลำไส้ แก้ปวดท้อง ตมมีกลิ่นฉุน แก้หวัดคัดจมูก
ตำสมหัวเด็กแก้หวัด ขยี้ต้มแก้ซางซึก สลบ เป็นยาบำรุงหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกหัวหอม (หอมเล็ก หอมไทย) ใช้หัว ขับพยาธิ (anthelmintic) แก้ปวดท้อง ท้องเสีย
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๓ กล่าวถึงหอมขาวมีชื่อวิทยาศาสตร์ *A. cepa* แต่ชื่อไทย หอมไทย หัวหอมเล็ก เข้าใจว่าหมายถึงหัวหอม *A. ascalonicum* มากกว่า และหน้า ๕๖๒ กล่าวถึงหอมแดง (*Eleutheria palmifolia*) ใช้ประโยชน์คล้ายคลึงกับหอมขาว (ดูหอมแดง)
๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรอันดับที่ ๒ หน้า ๕๔, ๑๔๐ บอกวิธีใช้หอม (หอมแดง หอมไทย, หอมเล็ก, หอมหัว, หอมบัว) โดยใช้เป็นยาภายนอกเพื่อแก้ไข้ และแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อยแพ้ชัก เสน่ปวดบวม
๔. ดูตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๒๔

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.พเยาว์ เหมือนนางขญาตี

๒. ชื่อเรื่อง คู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรคภัยอันตรายที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ส.น.พ.เมทิสกุล มีเตีย	๒๕๒๔	๑๑๔ ๒๕๘	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัน

๑๓. ส่วนของพืช เมล็ดในของผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กระเบาเลือด (พิษณุโลก) กระชั้น (สจล) กายัน (ชุมพร) ชิงชอง (ระยอง) ตีนตั้ง (อุตร) มะเลือด (นครพนม) เลือดแรด (สระบุรี) สมิงคำราม (พิจิตร) ฯลฯ

๑๕. ประโยชน์ เมล็ดในของผลทำให้ละเอียด เดิมน้ำมันพืชพอและ ๆ ใช้ทาบริเวณที่เป็นหิด ทาวันละ ๒-๓ ครั้ง ติดต่อกันจนกว่าจะหาย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒๐ กล่าวว่าเนื้อในเมล็ดมีกรดไขมัน ซึ่งเป็นยาฆ่าเชื้อ ใช้รักษาโรคผิวหนัง หิด

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๒๙ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัวผักกาด

๑๓. ส่วนของพืช หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ
ไชเท้า
Raphanus sativus

๑๕. ประโยชน์ ใช้แก้โรคตามโรหิน หรือลักปิดลักเปิด เพราะอุดมด้วยสาร Nitrous หัวไชเท้าประกอบด้วย phenyl-ethyl isothiocyanite ซึ่งเป็นสารมีกลิ่นฉุน มีน้ำมันหอมระเหย และน้ำย่อย amylolytic น้ำคั้นใช้ดื่มในโรคเกี่ยวกับดี ป้องกันมิให้เกิดก้อนนิ่วในถุงน้ำดี ผักกาดหัวมี provitamin A จึงเป็นแหล่งของ vitamin A ซึ่งมีราคาเบา

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัวหอมหัวใหญ่

๑๓. ส่วนของพืช หัว (bulb)

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หัวหอมฝรั่ง
Allium cepa

๑๕. ประโยชน์ ใช้เป็นทั้งอาหารและยา ใช้ขับปัสสาวะธาตุไม่ปกติ ท้องอืด แน่น้ำคั้นจากหัวหอมมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรคได้ น้ำคั้นจากหัวใช้ทาภายนอก แก้พิษแมลงกัดได้ และเมื่อไม่นานมานี้มีผู้พบว่าหัวหอมหัวใหญ่ มีคุณสมบัติลดปริมาณไขมันในเลือดได้ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ป่วยโรคหัวใจ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๖ เรียก หอมฝรั่ง หัวหอมใหญ่ และว่าประโยชน์ทางยาไม่มีใครได้ใช้
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๓ เรียก หอมขาว (หัวหอมเล็ก หอมไทย) กล่าวว่า ใบมีรสหวานเค็ม รุ้แก้ไข้หวัดและกำเดา หัวมีรสเผ็ดร้อน แก้ไข้เพื่อเสมหะ บำรุงผมให้งอกงามขึ้น ทำเนื้อหนังให้สดชื่น แก้ไข้ทำให้ร้อนและปวดกระบอกตา แสบร้อนตา น้ำตาไหล ขับเสมหะ แก้โรคในปากและบำรุงธาตุ

หัวหอมสดผสม เปราะหอมและพิมเสน ใส่สุรา ทาสำลีปิดขม่อม แก้ววัดคัดจุมก
เติกเล็ก ๆ ที่เป็นลมชัก ใช้หัวหอมโขลกละเอียดทาศรีษะ และหน้าช่วยการ
หายใจได้ดี

๓. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖ เรียกหอมใหญ่ (หอมฝรั่ง)
ใช้หัวเป็นยาทาถูวด (rubefacient) ขับพยาธิตัวกลม
๔. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๘๗ กล่าวว่าหอมใหญ่ กินสด ๆ
เป็นอาหารช่วยลดไขมันในเส้นเลือด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์นุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๖๐ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หัตถคุณเทศ

๑๓. ส่วนของพืช ดอก เปลือก กะพี้ ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โปธิฝรั่ง หัตถดิน หัตถคุณน้ำ สมัดใหญ่
(Abroma) Kleinhowia hospita

๑๕. ประโยชน์ ดอกฆ่าเชื้อโรคเรื้อรัง (ไส้ตันไส้ลาม) เปลือกแก้โลหิตในลำคอ และลำไส้ให้กระจาย
กะพี้แก้โลหิตในลำไส้ รากแก้ริดสีดวง น้ำคั้นจากใบเป็นยาหยอดตาและทาแก้คัน

หมายเหตุ

๑๖. หมายเลข ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๑ กล่าวเหมือนข้างบน และใบ
และ เปลือกทาแก้คัน ต้นชับลมอันเป็นลูก เป็นก้อนในท้องให้กระจาย มีชื่ออื่น ๆ
เพิ่มเติมคือ ชมพูพวง ฉ้านา บอฝรั่ง

๒. คู่มือสารสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๘๖ กล่าวถึงสรรพคุณหัตถคุณน้ำ
เหมือนใน ๑๕. และ (๑๖) ๑.

๓. อุทิศคุณไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๖๐ ๕๔๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

หัตถคุณไทย

๑๓. ส่วนของพืช ต้น ผล ดอก ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

สมัด หวดหมอน หมาน้อย สามโซก ลิ่นลี สะแบก จี หัตถคุณบก ชะมัด
Micromelum minutum (Clausena exevata)

๑๕. ประโยชน์

ต้นชันลมภายใน ผลถ่ายอ่อนกว่าผลสด ดอกขับเสมหะ รากขับเลือดและหนองให้ตก
ใบแก้ออกเสียดแทง แก้ไข้หัดไอ เนื้อไม้ร้อนมาก ละอองยา จะรู้สึกร้อนจุกจนทน
ไม่ไหว บางตำรับว่าต้นนอกจากใช้อย่างข้างต้นแล้วยังรับประทานแก้ไอขับไล่เดือน
รากพอกแผลริดสีดวงจุกและคุดทะราด ใบและเปลือกเป็นยารมริดสีดวงจุก

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพรในบ้านเราตอนที่ ๓ หน้า ๕๗ กล่าวว่าใบและ เมล็ดแก้บิด
ชะงัด ได้แสดงผลการทดลองและการพบธาตุในเมล็ดมี hydrolytic
enzyme เล็กน้อย และแทนนิน ๑.๘%
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๐ กล่าวคล้ายคลึงข้างต้น
มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมคือ หมอน้อย สิลม รุ่ย (กาญจน์) หัตถคุณโสภ (พิจิตร)

ฐานอื่นไม้หมี เพี้ยฟาน (พายัพ) หักคุณ อ้อยช้าง (สระบุรี) มะหลอย (ใต้)
 สำรุย (ยะลา) และหน้า ๑๘๑ กล่าวถึง หักคุณอีกต้นมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า
Micromelum minutum แต่ไม่บอกประโยชน์

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท หน้า ๔๕ กล่าวสรรพคุณหักคุณบก
 เหมือนใน ๑๕.

สถาบันวิทยบริการ

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของเกษตรกร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

เลขที่ ๑๐๗ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจันทบุรี เขตจันทบุรี

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๔๔ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัปเดตสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทางกระรอกแดง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Acalypha hispida*

๑๕. ประโยชน์ เปลือกขับเสมหะ ไล่อากาศทอหด ใบเป็นยาถ่าย ขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ในหนังสือไม้เทศเมืองไทย หน้า ๔๔๔ กล่าวถึงทางกระรอก เป็นพืชคนละชนิดกัน ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Uraria crinita*, *U. macrostachya* และ *U. picta* มีชื่ออื่น ๆ ว่า ทางอ่อน ทางเลื้อย ทางหมา ทางหมาจอก ใช้รากฝนกับสุราหรือน้ำมะนาว ทั้งกินทั้งทาแก้พิษขอสรพิษขบกัดได้ศักดิ์สิทธิ์

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาวิบูลย์อาวุธ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาวิบูลย์อาวุธ (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๕๒ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๕ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ยัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทางจระเข้ยักษ์

๑๓. ส่วนของพืช ราก ใบ ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ทางจระเข้ฝรั่ง
Agave americana

๑๕. ประโยชน์ รากขับปัสสาวะ บรรเทาโรคซิฟิลิส น้ำคั้นใบใช้เป็นยาคลายเนื้อร้าย เช่น ในซิฟิลิส รัศมีโรคของกระดูกและกล้ามเนื้อ ยางของทางจระเข้เป็นยาถ่าย ยาขับปัสสาวะ ขับระดูแก้สักปิดสักเปิด เนื้ออ่อนของใบใช้เป็นยาพอกตุ่มพิษและแก้ฟกช้ำ ยางของใบหรือโคนต้นใส่แก้ปวดฟัน เนื้อใบหุ้มผ้าขาวปิดแก้ตาแดง ชนิด conjunctivitis คีนิค หรือผสมน้ำตาลทรายกันแก้อาการแสกซ์ของหนองใน ทางแผนโบราณของเราใช้ทางจระเข้ปิดแก้บวม และผ่านปิดขมับแก้ปวดศีรษะ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๑๓ กล่าวว่า ใบของต้นทางจระเข้ยักษ์ใช้แก้เนื้อร้าย ยางถ่ายและขับปัสสาวะ ขับระดู แก่ริดตตะปิดตะโรค รากขับปัสสาวะ แก่กามโรคชนิดเป็นแผล

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนวรกิจ และถนอมจิต สุภาวริตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๖ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หางนกยูงไทย

๑๓. ส่วนของพืช ราก เปลือก ใบ ดอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Caesalpinia pulcherima*

๑๕. ประโยชน์ ใบเปลือก และรากทำยาต้มยาขงเป็นยาถ่าย ทำให้ประจำเดือนมาปกติ ถ้ามากไป ทำให้หญิงมีครรภ์แท้งได้ ใบทำยาต้มล้างแผลในปากและคอ แก้ไข้ ดอกเป็นยาถ่าย แก้ไข้ ทำให้ประจำเดือนมาเป็นปกติ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (เล่มสาม) หน้า ๑๗๗ กล่าวว่าใช้ราก เป็นยาขับระดู ตำหรือฝนรับประทานแก้วาม วัณโรค ทางยานิยมใช้ชนิดดอกแดง มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ หางนกยูง ส้มฝ่อ ชมพอ ชมพอเหลือง ชมพอแดง (พายัพ) ขวางยอย (โคราช) ภูเขาไม้ผู้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๔ กล่าวเหมือนกับข้อ (๑๖) ๑.

๓. ต้นหางนกยูงฝรั่ง (*Delonix regia*) เป็นพืชวงศ์เดียวกัน สำหรับประโยชน์ มีกล่าวเฉพาะในหนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๘ เพียงว่าเปลือก แก้ไข้ ส่วนหนังสืออื่น ๆ ไม่กล่าวถึงประโยชน์

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๒๕๒๑	๕๔ ๒๐๒	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ทางไหล

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อวคน้ำ ไลดั้น

Derris elliptica (*D. malaccensis*)

๑๕. ประโยชน์ มีสาร rotenone ๘-๑๒% ใช้ฆ่าแมลงอย่างปลอดภัยแก่ผู้ใช้ เพราะสลายตัวง่าย ใช้รากทางไหลเปื้อปลาได้ และปลาที่รับประทานได้ไม่มีพิษ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๑๓, ๑๖๕ และ ๑๗๐ บอกวิธีใช้ ถาสอดฆ่าเหา ฆ่าแมลงและเปื้อปลา มีชื่ออื่น ๆ เพิ่มเติมได้แก่ กะลำเพาะ (เพชรบุรี) เครือไหลน้ำ ทางไหลแดง ไหลน้ำ (เหนือ)
 - หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๕ เรียก ทางไหลแดง ทั้ง ๒ ต้น และมีทางไหลแดงต้นที่ ๓ ชื่อ *Millettia racemosa* ใช้เหมือนกันหมดกับข้างบน
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๗ เรียก *D. elliptica* ว่าทางไหลแดง ส่วน *D. malaccensis* เรียกทางไหลขาว ประโยชน์ที่กล่าวก็ต่างไปจากข้างบนกล่าวคือ ใช้ขับระดู บำรุงโลหิต ถ่ายเส้นเอ็น ถ่ายผายลม ถ่ายเสมหะ และโลหิต และว่าไลดั้นเป็นพวกทางไหลอีกชนิดหนึ่ง ไม่ใช่ทางไหลแดงหรือ

ชาว ใช้ฆ่าหนอนหิดเหา

๔. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๒ กล่าวว่า *D. malaccensis* มีฤทธิ์แรงกว่า *D. elliptica*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตคาริพย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๒ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ชัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หิงหาย

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Crotalaria quinquefolia* (๕ ใบย่อย)

๑๕. ประโยชน์ ใช้รากลวกใช้ ถอนพิษเบื่อเมา ถ้าสัตว์กินพืชนี้ทั้งต้นมาก ๆ จะเป็นโรคเกี่ยวกับตับ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หิงหายมีหลายชนิดในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ๓ ต้น คือ *C. laburnifolia* (สามใบย่อย) และ *C. albida* (หิงหายใบเล็ก) ใช้เหมือนกันหมด
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๘ กล่าวว่ามีราว ๓๐ ชนิด เรียกหิงหาย มะหิง หิงห้อย (ต้นนี้คือ *C. quinquefolia*) แต่กล่าวถึงประโยชน์ทางยา เพียงต้นเดียวคือหิงหายผี (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ใช้รากถอนพิษยาเบื่อเมา พิษไข้เนื่องจากอักเสบ ตับพิษร้อน
๓. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๘ กล่าวถึง *C. bracteata* เรียกหิงหายหรือ มะหิง หิงหายผี หิงห้อย มะหิงเม่น ร้างจืดตัวเมีย ใช้รากเหมือนใน (๑๖) ๒. และยังกล่าวถึงหิงหายนาอีกต้นหนึ่ง (ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์) ว่าใช้ทั้งต้นรับประทานแก้เพ้อคลั่ง เนื่องจากพิษร้อนในร่างกาย ใช้เป็นยาขับพิษในโรคไข้หัว มีชื่ออื่น ๆ ว่าหิงหายตัวผู้ ร้างจืดตัวผู้ หิงหายใหญ่

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันติวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ข้อความ

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูกวาง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก ใบ เมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Terminalia catappa

๑๕. ประโยชน์ เปลือกมี tannin เป็นยาฝาดสมานในโรคเกี่ยวกับลำไส้ ใบขับเหงื่อ และใช้เป็น
สีย้อมผ้าสีเขียวขี้ม้าด้วย เมล็ดมีน้ำมัน ๕๐% เรียก Indian almond oil
มีรสและกลิ่นคล้าย sweet almond oil ใช้แทนกันได้ ไม่กินง่ายด้วย

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๗ กล่าวเหมือนกัน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๒ กล่าวว่า เมล็ดในรูป
ประทานได้ แต่ไม่บอกว่าเป็นส่วนไหนของพืช แก้วชดเบา แก้วนี้ว มีชื่ออื่น ๆ ว่า
ยาบัง (พืชญโลก สตุล) คัดมือ (ตริง) หลมเบ็ง (สุราษฎร์) โคนตาแปะ
(นรา ฯ)

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลออายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.พระยาริบุญลออายุรเวท (เสข ธรรมสิโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๓๑ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ R ๑๑๘ C ๓๕ ๒๕๑๘
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	---

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทย-
ศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูปลาช่อน

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุว่าเป็นส่วนไหน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Capsella bursa

๑๕. ประโยชน์ สมุนไพรชนิดนี้มีรสขมฝาด มีน้ำมันคล้ายน้ำมันสตาร์ด ใช้แก้โลหิตออกตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ใช้แก้ลักปิดลักเปิด แก้บิดสภาวะเป็นโลหิต แก้อาการท้องมาร

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๔๑ กล่าวถึงหูปลาช่อนมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Emilia sonchifolia* ใช้ทั้งต้นต้มน้ำกินและอาบ แก้เด็ก เป็นฝีตามทรวง แก้เม็ดผื่นคัน ตามตัว แก้ตัวร้อน มีชื่ออื่น ๆ ว่า หางปลาช่อน
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๑ เป็นต้นเดียวกับใน (๑๖) ๑. ใช้เหมือนกัน ลำปางเรียก ผักบั้ง

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ทัศนสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูเสือ

๑๓. ส่วนของพืช น้ำจากต้นและใบ ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

เนียมหูเสือ

Coleus amboinicus

๑๕. ประโยชน์

น้ำจากต้นแก้ปวดท้อง จุกเสียดในเด็ก น้ำจากใบชาวจีนใช้ผสมน้ำตาลแก้ไอในเด็ก
แก้หืด รักษาหลอดลมอักเสบ แก้ไข้ แก้มูกปากแห้งแตก ใบใช้พอกแผลไหม้เกรียม ชับลม
แก้ธาตุพิการ แต่งกลิ่น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๒ กล่าวว่าใช้น้ำคั้น
จากใบสดหอยอดหู แก้ปวดฝีในหู

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๕๒ กล่าวเหมือน (๑๖) ๑. ชื่ออื่น ๆ
ได้แก่ หูเสือไทย

๓. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ บอกวิธีใช้ใบสดทำเป็น
ยาหยอดหูเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๗๒ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัตุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช หูลือจีน

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ หูลือ ไ้ว้ทีเข้า (จีน) ว่านโหมนา (เชียงราย)
Anaectochilus regalis

๑๕. ประโยชน์ ใบโขลกเอาน้ำหยอดหูแก้ปวดฝีในหู เป็นยาเย็นถอนพิษ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๒ กล่าวว่่าใช้เหมือนหูเสือไทย

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๔๔ กล่าวว่่าใช้เหมือนเนียมหูเสือ

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๘๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 อัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เห็ดหูหนู

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

เห็ดหูล่ำ (พายัพ) เห็ดหูหนูจีน

Auricularia polytricha, *A. auriculae*

๑๕. ประโยชน์

แก้ร้อนในกระหายน้ำ ต้มน้ำตาลกรวดจิบรับประทานแก้ไอ

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๗๖ กล่าวถึงเห็ดหูหนูดำใช้แก้เจ็บคอ แก้ไอเหมือนข้างบน และยังกล่าวถึงประโยชน์ของเห็ดอื่น ๆ ได้แก่ เห็ดจาวมะพร้าวแก่แผลพุพอง เห็ดกระถิน หรือเห็ดพิฆาน แก่โผลามทุ่ง ปวดหู เห็ดนมเสื่อรักษาโรคหืด แก้ปวดหู และหน้า ๓๖ กล่าวถึงวิธีใช้เห็ดจิก (เห็ดตีนตุ๊กแก) สำหรับถ่ายพยาธิตัวดี

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๑ กล่าวถึงเห็ดร่างแหและเห็ดต่าง ๆ เห็ดร่างแห (*Dictyophora* spp.) เป็นเห็ดเมารสขื่นใช้ภายนอกฆ่าเชื้อโรค เห็ดกระถินพิฆานใช้ฝนกับน้ำปูนใสขื่น ๆ หยอดหูแก้ปวดฝีในหูหรือหูอื้อได้ เห็ดต่าง ๆ ยกเว้นเห็ดร่างแหใช้ผสมเป็นยารับประทานเช่นยาชื่อจักรวาลฟ้าครอบ แก้ไข้พิษไข้กาฬ ถ้าใช้ภายนอกแก้โผลามทุ่งทำให้น้ำเหลืองแห้ง

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญดายุรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๒

๓. ชื่อผู้แต่ง อุนสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี พระยาริบุญดายุรเวท (เลข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	มงคลการพิมพ์	๒๕๑๘	๓๒ ๒๐๓	ไทย	R ๑๑๔ C ๓๔ ๒๕๑๘

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
ห้องสมุดคณะแพทย-
ศาสตร์ จุฬา ฯ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เหียง

๑๓. ส่วนของพืช ยาง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Dipterocarpus tuberculatus*

๑๕. ประโยชน์ ยางผสมกับมหาหิงค์ ไล่แมลงเรื้อรังและแผลเปื่อยหรือแผลผิวหนังต่าง ๆ ทางโบราณกล่าวว่ารสมร้อน

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๖ กล่าวถึงเหียง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *D. optusifolus* แต่ไม่บอกประโยชน์ทางยา มีชื่ออื่น ๆ มากมาย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๖ ๒๑๘	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฮัลดำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เหงือกปลาหมอ

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฮีเกร็ง จะเกร็ง แก้มหมอเล่ ต้นแก้มหมอ
Acanthus ebracteatus

๑๕. ประโยชน์ ต้นและใบเป็นเมือก รสขม มีอัลคาลอยด์และชัน บางแห่งใช้ใบแก้อา โดยต้มกับมะเฟือง อบเชย อ้อยแดง และน้ำตาลทราย น้ำคั้นจากใบทาศีรษะช่วยบำรุงรักษาผมในอินเดียใช้ใบอ่อนประคบแก้เข้าข้อปวดประสาท ทั้งต้นแก้และตัดรากผีทั้งปวง แก้น้ำเหลืองเสีย แก้หืด ทำยาต้มแก้ธาตุพิการ รากแก้ฮัมพาดและหืด ขับเสมหะ แก้มูกกิด เมล็ดใช้พอกฝี ให้เด็กกินขับพยาธิ และขับน้ำเหลืองเสีย

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคหนึ่ง) หน้า ๑๕๕ กล่าวถึงเหงือกปลาหมอ ๒ ต้น ต้นหนึ่งเหมือนข้างบน ดอกขาว และ *A. ilicifolius* ดอกสีฟ้า ใช้ใบตำพอกรักษาโรคปวด บวมและแผลอักเสบ ใบอ่อนต้มกับเปลือกอบเชย แก้อ่อนชื้นฮืดเพื่อ ทั้ง ๕ เป็นยา แก้ไข้หวัด แก้พิษฝีพิษกาฬตีมาก ลูกขับโลหิตอย่างแรง และแก้ผิวดานสีทราง และหน้าเดียวกันยังกล่าวถึงเหงือก

ปลาหมอคเรื่อ (*A. volubilis*) ได้ศึกษาราคันเหงือกปลาหมอลงไว้ด้วย ถึง ๒๑ ประการ และกล่าวถึงตำราจีนใช้รักษาโรคผิวหนัง โดยทั้งอาบ ทั้งกิน ยาต้ม

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๑๔๗ กล่าวถึง *A. ilicifolius* ใช้ทั้งต้นทั้งราก ต้มอาบแก้พิษไข้หัว ไข้ผื่นคัน โรคผิวหนังทุกชนิด ใช้ทั้งต้นสด เหมือนข้างต้นใน ๑๕. ลูกใช้เหมือนใน (๑๖) ๑. และได้กล่าวถึงการ ใช้เหงือกปลาหมอตตามสรรพคุณยาโบราณ กล่าวไว้มี ๑๒ ประการ
๓. หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดย พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ หน้าผนวก-บรรยายภาพข้อ ๑๑. กล่าวถึง วิธีใช้เหงือกปลาหมอ (*A. ilicifolius*) เป็นยาบำรุงโลหิต ยาอายุวัฒนะ แก้ผิวหนังผื่นคัน และใช้ผสมสมุนไพรต่าง ๆ รักษาโรคได้อีกหลายอย่าง ในจีนใช้ผสมกับสมุนไพรจีนบางชนิดที่เป็นตัวเร่งตัวนำ จะใช้รักษาโรคมะเร็งโพรงจมูก มะเร็งตับ ปอด บางรายได้ดี

สภานายแพทย์บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๕ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อักษำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

เหมือดคน

๑๓. ส่วนของพืช

เนื้อไม้

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

มะไฟแรด (ระยอง)

Scleropyrum wallichianum

๑๕. ประโยชน์ เป็นยาถอนพิษสำแดง ขับพิษร้อน แก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๕๓ กล่าวถึงเหมือดต่าง ๆ หลายชนิดเช่น เหมือดจี่ (เหมือดฟอง เหมือดแอ พะงาด พลองขึ้นก) เหมือดปลาชิว เหมือดน้อย เหมือดคอย ฯลฯ *Symplocos* spp. ต่าง ๆ) จำพวก เหมือดไ้เนื้อไม้รับประทานเป็นยาระงับความร้อนเหมือนข้างบน และ ถอนพิษยาเบื่อเมาทั้งปวง
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงเหมือดคน (*Simplocos racemosa*) ว่าใช้รากเนื้อไม้เหมือนข้างต้น ทางลานข้างใช้รากกินแก้ไข้หวัดปอดวม ไข้พิษไข้หัว และยังกล่าวว่าเหมือดคนมี ๔ ชนิด แต่ใช้เหมือนกัน มีชื่อเรียก แตกต่างกัน คือ เหมือดโดน เหมือดชน เหมือดแก้ว เหมือดโร เหมือดเอ หมวดคน กระยาบวช

๑. ชื่อผู้แต่ง นายพลตรี พระยาริบุญลอายูรเวท

๒. ชื่อเรื่อง สมุลไพรในบ้านเรา

๓. ชื่อหนังสือ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพล.ต. พระยาริบุญลอายูรเวท (เสข ธรรมสโรช)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ มงคลการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๘	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘ ๒๐๓	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

แห้วหมู

๑๓. ส่วนของพืช

หัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

Cyperus rotundus

๑๕. ประโยชน์

ใช้เป็นยาขับเหงื่อและบัสสาวะ บำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้และแก้ปวดท้อง โดยเอาหัวตำกับขิงกินกับน้ำผึ้ง และใช้แก้บิด โขลกพอกที่นมเป็นยาช่วยให้มีน้ำนมมาก ถ้ารับประทานมากเป็นยาขับไล่เดือนในลำไส้ ใช้ภายนอกเป็นยาพอกดูดพิษ หัวแห้วหมูเป็นยาสมาน

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ เรียกหญ้าแห้วหมูใช้ขับบัสสาวะ ขับเหงื่อ แก้บิด และทำให้ประจำเดือนปกติ
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๒๑๗ เรียกหญ้าแห้วหมูใหญ่ กล่าวอ้างถึงหนังสือสมุลไพรในบ้านเรา และว่ามีอีกชนิดเรียกหญ้าแห้วหมูเล็ก (Kyllinga monoccephala)
๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสอง) หน้า ๓๗ เรียกหญ้าแห้วหมูใหญ่ และกล่าวเหมือนใน (๑๖) ๒ และหน้า ๓๘ กล่าวถึงหญ้าแห้วหมูเล็กเช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๐๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โหระพา

๑๓. ส่วนของพืช ใบต้นเมล็ด

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Ocimum basilicum

๑๕. ประโยชน์ ใบและต้นกลั่นได้น้ำมันหอมระเหย ใช้แต่งกลิ่น ข่าแมลง ไโลแมลง ข่าจุลชีพบางชนิด เช่น *Salmonella typhosa* ได้ เมล็ดแช่น้ำพองเป็นเมือก ๆ ใส ไม่มีรสเป็นยาระบาย เพราะสีน้เหมาะแก่กับคนสูงอายุ ใช้เป็นยาพอก ช่วยอุทหนองและเลือดจากฝีได้ น้ำสกัดจากเมล็ดมีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพ ใบรับประทาน เป็นยาขับลม ยาแก้ไอทั้งกินสด ๆ หรือทำยาชงก็ได้ ยาชงอมกัวคอตกับกลั่น ลมหายใจและปาก น้ำคั้นจากใบทำให้ง่วงซึมเล็กน้อย จะระงับอาการระคายเคืองในคอ คอกสกักด้วยน้ำหรือใบสกักด้วยแอลกอฮอล์มีฤทธิ์ฆ่าจุลชีพบางชนิดที่ทำให้เกิดหนอง เช่น *Micrococcus pyogenes* var. *aureus*

๑๖. **หมายเหตุ**
๑. หนังสือการใช้สมุนไพร ของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร เล่ม ๒ หน้า ๑๘๐ กล่าวถึงสรรพคุณที่ใช้ทั้งต้นขับพยาธิ ขับลม แก้ท้องเสีย ขับเสมหะ แก้เด็กนอนสะดุ้งผวา น้ำคั้นจากใบขับลม ขับเหงื่อ ช่วยย่อย แก้อาการเกร็งของหลอดเลือด แก้ไอ แก่สะอึก แก่กลากเกลื่อน ทำให้ประจำเดือนปกติ ใช้ไล้ยุ้ง เมล็ดเป็นยาระบาย และบอกส่วนประกอบในน้ำมันหอมระเหยจากใบ มีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ โหระพาไทย ห่อกายชาย ห่อวอซู (กะเหรียง-แม่ฮ่องสอน)
 ๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๔๔๓ กล่าวว่า เมล็ดแก้บิด ทำให้อุจจาระไม่เกาะลำไส้ถ่ายสะดวก ต้นและใบใช้เหมือนข่าต้น
 ๓. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๗๓ กล่าวถึงโหระพาช้าง (*O. gratissimum*) ใช้ใบกลั่นคล้ายกะเพราช่วยขับลม แก้ปวดจุกเสียดท้อง มีชื่ออื่น ๆ ว่า ยี่หระ เนียม (เชียงใหม่) กะเพราป่า กะเพราฉวน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๕๔ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

โหราเตื่อยไก่

๑๓. ส่วนของพืช เงาม

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

โอวเท้า (แต่จิว)

Aconitum sinense

๑๕. ประโยชน์

เงามมี aconitine, mesaconitine, hypaconitine, jesaconitine aconitic acid ใช้เป็นยากระตุ้น ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้ไข้ แก้ไข้จับสั่น ข้ออักเสบ ปวดตามข้อ ขับน้ำเหลืองเสีย แก้ความผิดปกติของประสาท ปวดประสาทและปวดทุกชนิด แก้การบวมที่เกิดจากน้ำขัง แก้อหิวาตกโรค จิ้นเคย ใช้แก้โรคบิดหลายชนิด

๑๖. หมายเหตุ

๑. ดูโหราเขาเนื้อ

๒. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๓ กล่าวถึงโหราข้าวโพด (*Pinellia tuberifera*) ใช้เงาม มี phytosterin แก้อาเจียนที่ดีที่สุด ละลายเสมหะ เป็นยาสงบระงับ แก้กลิ้นเหียน แพ้ท้อง แก่หลอดลมอักเสบ

๓. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๕ กล่าวว่า ใบโหราเตื่อยไก่ กระจายโลหิตเสีย คอกกระจายรังลมและรังเสมหะ รากทำลายเสียซึ่งโลหิต และลมอันผูกเป็นก้อนให้ตกเสีย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๗๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

จัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช โหระพาเนื้อ

๑๓. ส่วนของพืช ไม่ระบุแต่เข้าใจว่าเป็นหัว

๑๔. ชื่ออื่น ๆ โหระพาฝักกูด โหระพากระบือ (ราชบุรี)
Microlepia platyphylla

๑๕. ประโยชน์ฯ ใช้ปรุงเป็นยาฆ่าเชื้อโรค โดยมากใช้ภายนอก เผาไฟเอาควันรมแผล ทาบาดแผล
ที่มีตัวให้ตาย แก้โรคผิวหนังเช่นโรคเรื้อน กุดถึง พยาธิ เป็นต้น

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือเล่มเดียวกัน หน้า ๑๗๔ กล่าวถึงโหระพาฝักกูด (*M. speluncae*) มีชื่ออื่น ๆ ว่า ฝักกูดผี โชน (ประจวบ) กูดยี่ (พายัพ) เนระพูสี (ยะลา) ใช้เหมือนกัน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๕๓ กล่าวถึงโหระพาชนิดต่าง ๆ เช่น โหระพาเตี้ยไก่ โหระพาเท้าสุนัข โหระพาฝักกูด โหระพาอัมฤต โหระพามังคังคัล โหระพาบอน โหระพาข้าวเหนียว โหระพากระบือ โหระพาเนื้อ โหระพาใบกลม โหระพามูรา โหระพามังหระ ใช้ในทางเบื่อเมาทั้งสิ้น ดอกโหระพาเตี้ยไก่กระจายลม และขับเสมหะ แก้ท้องทืด ทำให้อาเจียน ใบขับระดู และขับโลหิตเนื่องจากเข้าไป

ตามชนบทใช้แก้โรคผิวหนังเหมือนข้างต้น

๓. หนังสือสมุนไพรไทย ตอนที่ ๒ โดย สينا ผู้พิมพ์งศ์ หน้า ๑๕๒ กล่าวถึง
พรมตีนสูง (ตราง) หรือโหรา (ชุมพร) ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Aglaonema*
tenuipes ใช้แก้คัมคัมเป็นยาระบาย
๔. โหราเตี้ยไก่ และโหราข้าวโพด
๕. ดูเนระภูสี (ติงหว่า, *Dryopteris syrmatica*)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๔๗ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ัตถสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชย

๑๓. ส่วนของพืช รากและเปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อบเชยต้น มหาปรางค์ เขียด ผักดาบ (พฤษโลก) พญาปราบ (โคราช) โมงหอม (ชล) ชะนุดัน เขียด (ใต้) กระดังงา (กาญจน) ฯลฯ
Cinnamomum iners

๑๕. ประโยชน์ รากและเปลือกของไม้มี กลิ่นหอมฉุนใช้เป็นเครื่องเทศ เปลือกเขี่ยานัดดู แก้ปวดศรีษะ เขี่ยาบำรุงกำลัง แก้บิด แก้ไข้สันนิบาติ รากและใบต้มให้หญิงคลอดบุตรใหม่ ๆ รับประทานและรักษาไข้ น้ำมันจากรากเปลือกอบเชยมี cinnamic aldehyde 58% eugenol และ terpine ขับลมในท้อง ข่าเชื้อโรค

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือสมุนไพรในบ้านเรา ตอนที่ ๑ หน้า ๒๒ กล่าวถึงอบเชย ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *C. tammala* ใช้ใบและเปลือกเหมือนข้างต้น
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๒ กล่าวถึงอบเชยต้น (*C. tammala*) ตามหนังสือสมุนไพรในบ้านเรา และยังกล่าวถึงอบเชยต้นอีกชนิดคือ *C. iners* กล่าวเหมือนใน ๑๕.
- ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศวิธานนิท หน้า ๑๔ กล่าวว่า อบเชยแก้ลมอันทพฤกษ์ เจริญธาตุ แก้เสมหะ แก้ไข้สันนิบาต

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๐ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชยจีน

๑๓. ส่วนของพืช ใบและยอดอ่อน เปลือก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Cinnamomum cassia

๑๕. ประโยชน์ ใบและยอดอ่อน มี cinnamon oil (cassia oil) ใช้แต่งกลิ่น ชับลม ข่าเชื้อ เปลือกใช้เป็นเครื่องเทศ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๘๗ กล่าวว่าอบเชยจีน ให้น้ำมันหอมระเหยเหมือนข้างบน ซึ่งประกอบด้วย cinnamic aldehyde ๘๐-๘๕%
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์ หน้า ๒๑ ยังกล่าวถึง อบเชยญวน (*C. loureirii*) และอบเชยเทศ (*C. zeylanicum*) ใช้เปลือก เป็นเครื่องเทศ ชับลม แต่งกลิ่น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสียม พงษ์บุตร

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	เกษมบรรณกิจ	๒๕๑๔	๕๗๔ ๕๙๖	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อบเชยเถา

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ จันทิน กูติน (พายัพ) เครือเขาใหม่ (แพร่) อบเชยป่า เถาเชือกเขา
กำหยาน (ทช.นือ) *Atheroleppis pierrei*

๑๕. ประโยชน์ รากปรุงกับยาหอมรบประทานขับลมในลำไส้ แก้ปวดมวนในท้อง แก้ลมวิงเวียน
บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๘ กล่าวเหมือนกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง สยามคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘๗ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ส่วนของพืช

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อ้อ

๑๓. ส่วนของพืช หน่อ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อ้อเล็ก อ้อใหญ่ อ้อน้อย อ้อหลวง (พายัพ)

Arundo donax

๑๕. ประโยชน์ หน่ออ้อปรุงยาตำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ แก้กระษัย แก้อ่อนใน
แก่นี้ว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญทิพยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาริวิจัยสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๓	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๒๘ ๒๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อ้อย

๑๓. ส่วนของพืช น้ำอ้อย ลำต้น ขั้ว เปลือกต้น
ชานอ้อย

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กะเที (กะเหรียง-แม่ฮ่องสอน) อ้อยขม อ้อยดำ อ้อยแดง
Saccharum officinalum

๑๕. ประโยชน์ น้ำอ้อย ลำต้น และขั้วรสหวานชุ่ม เย็น แก้อ่อน บำรุงกระเพาะอาหาร ขับปัสสาวะ
ขับเสมหะ แก้ไอ แก้อาการร้อนรุ่มกุ่มใจ คอแห้ง คัดสั้น ใส้อาเจียน ท้องผูก อาการ
เมาค้าง เปลือกต้นแก้เด็กเป็นตานขโมย ขาดอาหาร แผลกดทับต่าง ๆ ชานอ้อย
แก้หนังศีรษะเป็นแผลเรื้อรัง แผลฝีบวมอักเสบ และบอกตำรับยาที่แก้อาการ
ต่าง ๆ ข้างต้นด้วย ๔ ตำรับ บอกสารที่พบในส่วนต่าง ๆ และ ฯลฯ

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๔ กล่าวว่าอ้อยมีหลายชนิด หลายพันธุ์
เฉพาะอ้อยแดงที่ใช้ทางยา และประโยชน์เหมือนข้างต้น
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๕ กล่าวว่าเหมือน (๑๖) ๑.
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๒ กล่าวว่ารากต้มน้ำกินแก้ไอ
ผิวของต้นอ้อยมีซี่ผึ้ง เอามาทำยาและเครื่องสำอาง

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๔ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อ้อยช้าง

๑๓. ส่วนของพืช เปลือก แก่น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ กูก (พายัพ) หวิด (เชียงใหม่) กอกกัก (อุบล) แม่ญว้าย (กะเหรี่ยงกาญจน)
Lannea grandis

๑๕. ประโยชน์ เปลือกใส่แผลแก้ปวดฟัน แก่นปรุงยา แต่งรส เพราะมีรสหวาน ทำให้ชุ่มชื้นในลำคอ
แก้เสมหะเหนียว แก้กระหายน้ำ เกิดความชุ่มชื้นในอก

๑๖. หมายเหตุ หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย กล่าวถึงอ้อยช้าง (Odina wodier) เหมือนช้างต้น

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๗๑ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ ัตถสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช รัศมีทวาร

๑๓. ส่วนของพืช ใบ ราก ต้น ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ตรีชชะวา กริชาวา
Clerodendron serratum

๑๕. ประโยชน์ ใบทำผงรับประทานแก้ริดสีดวงทวาร รากและต้นฝนกับน้ำปูนใสชั้น ๆ ทาหัวริดสีดวงทวาร บางแห่งใช้ใบป่นเป็นผงโรยในถ่านไฟ เอาครั้นรมหัวริดสีดวงทวารให้ยุบฝ่อ ใบสดให้หญิงหลังคลอดรับประทาน ใบและต้นตำพอกรักษากลากเกลื้อน พอกแก้ปวดศรีษะเรื้อรังและแก้ขัดตามข้อ ตูดหนอง ต้มกินแก้เสียดท้องรากผสมขิงและลูกผักชีแก่คั้นเหียนอาเจียน ผลสุกและดิบเคี้ยวกลืนน้ำแก้อ ไอ แก้อโรคนิ่วตาอักเสบ ลำต้นขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๕ กล่าวเหมือนกันและว่าที่เนื้อไม้ขับปัสสาวะ เพราะมีต่างมาก และว่ารัศมีทวารมี ๒ ชนิด อีกชนิดเรียกกริชาวา (มีชื่ออื่น ๆ มากมาย)

๒. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพรรักษาโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต ๒ หน้า ๑๐๔ บอกวิธีใช้ใบและราก
ยัคคีทวาร เพื่อรักษาโรคสติงทวาร
๓. หนังสือพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๗๗ กล่าวเหมือนข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๒	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	--------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ข้อความ

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อังกาบหนู

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Barleria prionitis

๑๕. ประโยชน์ ทั้งต้นขับปัสสาวะ รักษาไขข้ออักเสบ รักษาการบวม น้ำ แก้ไข้ ใบเคี้ยวแก้ปวดฟัน เป็นยาพอกแก้กลากเกลื้อน น้ำจากใบทาแก้คันแก้แสบ ใช้หยอดหู แก้หูอักเสบ เปลือกรักษาไ้กรน ขับเหงื่อ ขับเสมหะ รากแก้ไข้

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือประมวลสรรพคุณ ยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๓ กล่าวถึงอังกาบหนูว่ามีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ แผลดทั้งพอน เขี้ยวแก้ว เขี้ยวเนื้อ มันไก่ (พวยัพ) ทองพันชั่ง (กาญจน์) แต่ไม่บอกประโยชน์

๒. ๑. แผลดทั้งพอน และทองพันชั่ง

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาวลัย บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	-	๓๒ ๑๐๗	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

 ฉบับพิมพ์

 จัดสำเนา

 ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อัญชัน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Clitorea ternatea

๑๕. ประโยชน์ ดอกสีน้ำเงินมีสีซึ่งใช้เป็น indicator ราก (ดอกขาว) เป็นยาถ่ายขับปัสสาวะ

๑๖. หมายเหตุ
- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๔๓ เรียกอัญชันบ้าน หรือ อังชันเขียว ใช้ดอกขาวขยี้ละเอียดแห้งหั่วเด็กใช้ปลูกผม รากและน้ำคั้นจากใบสด ใช้หยอดตา แก้อาพาหุ ตาและ มีดมัว รากขับปัสสาวะ และถูกหิมแก้ปวดฟัน มีชื่ออื่น ๆ ว่าอังชัน อังชันป่วง อังชันขาว เอื้องจีน แดงจีน (เชียงใหม่) อังชัน (พายัพ)
 - หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๔ เรียกอัญชันบ้านใช้เหมือน (๑๖) ๑.
 - หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑ หน้า ๖๐ กล่าวว่าดอกมีสี anthocyanin ใช้แทน litmus และแต่งสีขนม

๔. หนังสือใน (๑๖) ๑. และ ๒. ยังกล่าวถึงอังชันปา (*C. macrophylla*) เหมือนกัน คือใช้รากปรุงเป็นยาถอนพิษแก้พิษสุนัขบ้าและพิษทั้งปวง มีชื่ออื่น ๆ ว่าหนอนตายอยาก ห่าพะยิว
๕. หนังสือสมุนไพร ของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๔๓ กล่าวว่าใช้เมล็ด เป็นยาระบาย กลีบดอกใช้แต่งสี
๖. ชื่ออังชัน บางครั้งสะกด อังชัน, อังชัน
๗. ตำราสรรพคุณยาของกรมหลวงวงศาธิราชสนิทหน้า ๓๙ กล่าวถึงอังชันทั้ง ๒ ดอกขาวแกพิษ ดอกเขียวแก้ฟกบวมคอ

๖๗๖๖๓๓

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ศรีเมืองการพิมพ์	๒๕๑๔	๑๔๕ ๒๑๔	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

วัสดุสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อะโคไนท์

๑๓. ส่วนของพืช หัวและรากแห้ง

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Aconitum napellus

๑๕. ประโยชน์ มีอัลคาลอยด์หลายชนิด ที่สำคัญคือ aconitine เมื่อสลายตัวจะได้ aconine และ benzoic acid มีฤทธิ์อ่อนลงกว่าเดิม และยังมีอัลคาลอยด์อีกหลายชนิด อะโคไนท์ เป็นพืชพิษใช้อาบลูกศรยิงสัตว์ อะโคไนท์มีฤทธิ์กดหัวใจ ไม่นิยมใช้ภายใน ใช้เตรียมยาทองเหล้า เพื่อระงับอาการปวดประสาทบนใบหน้าและโรคปวดตามข้อ

๑๖. หมายเหตุ อุโทรราเดอโยโก้ ซึ่งเป็นพวก Aconitum เช่นกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ศันตีวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๑๘ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ อัดสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อะโวคาโด

๑๓. ส่วนของพืช ผลแก่

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Persea americana*

๑๕. ประโยชน์ ผลแก่รับประทานเป็นอาหาร ผลอะโวคาโดมีปริมาณไขมัน ๗-๘% ได้จากการบีบ
 ผลอะโวคาโด ในน้ำมันมีกรดไขมันหลายชนิด เช่น oleic acid linoleic
 acid linolenic acid ยังมี lecithin phytosterol, วิตามินเอ
 ดีและอี ซึ่งช่วยให้ผิวหนังชุ่มชื้น ป้องกันผิวหนังกร้านและหยาบ เมื่อถูกแดด
 รุกขม น้ำมันอะโวคาโดช่วยหล่อเลี้ยงเซลล์ของผิวหนังให้ แลดูอ่อนกว่าวัย

๑๖. หมายเหตุ ไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๔๑ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช

อินทนิลน้ำ

๑๓. ส่วนของพืช

ราก ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

อินทนิล ตะแบก

Lagerstroemia flosreginae

๑๕. ประโยชน์

รากเป็นยาสมานท้อง ใบต้มน้ำกินแก้เบาหวาน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือหลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ของ พ.ต.อ. ชลอ อุกทภาชน์ หน้าผนวกบรรยายภาพข้อ ๘ กล่าวว่าใบนอกจากแก้เบาหวาน ยังลดไขมันในเลือด แก่ความดันโลหิตสูง เมล็ดแก้เบาหวานได้ แต่เป็นยาเสพติด
- หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๑๐๑ บอกวิธีใช้ใบ และเมล็ดปรุงยาแก้เบาหวาน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๖๐ กล่าวเหมือนกัน เพิ่มเติม คือ เปลือกมี tannin มาก แก่ท้องเสีย แก้ไข้ ใบนอกจากลดน้ำตาลในเลือด ยังใช้ขับปัสสาวะ รากรักษาแผลในปาก ส่วนเมล็ดเป็นสาร narcotic ทำให้หลับและแก้เบาหวาน
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๘๖๘ กล่าวถึงใช้ใบแก้เบาหวานเหมือนใน (๑๖) ต.

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตวารัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๔๔ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ขัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อีหุด

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เจ้าเข้า

Ruta graveolens

๑๕. ประโยชน์ ใบมี rutin แก่เส้นเลือดฝอยเปราะ ทำให้สงบระงับ แก้กษเสียด แก้ประจำเดือน
มาไม่ปกติ ขับเหงื่อ แก้ไข้ แก้ไอ ทาถูนิ้ว ให้เลือดมาเลี้ยงมากขึ้น น้ำจากใบ
หยอดหู แก้ปวดหู

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๘ กล่าวว่าใช้ใบชยี่
หรือเคี้ยวหรือโขลก ปิดแผลถูกอสรพิษชบกัดค่อยยักตามร่างกาย เป็นยาถอนพิษ
ได้ดี
- หนังสืองานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๖๑ กล่าวว่ามี rutin ทำให้หลอดเลือด
- หนังสือสมุนไพรของ รศ.ดร.พยอม ดันดีวัฒน์ หน้า ๑๓๓ กล่าวถึงส่วนประกอบ
ในกิ่งขณะมีดอกและว่าอีหุดมีฤทธิ์ ทำให้เลือดไปเลี้ยงอวัยวะเกี่ยวกับการย่อย
อาหารและกล้ามเนื้อเรียบที่มดลูกเพิ่มขึ้น อาจทำให้หญิงมีครรภ์แท้งได้ ใช้ขับ
ปัสสาวะ ขับพยาธิ ก็มากมีพืช ใช้ภายนอกอาบรักษาโรคผิวหนัง โกลโคไซด์
rutin ใช้เหมือนข้างต้น แต่หลักฐานยังไม่เป็นที่รับรองกัน

๑. ชื่อผู้แต่ง หมอเสงี่ยม พงษ์บุญรอด

๒. ชื่อเรื่อง ไม้เทศเมืองไทย (สรรพคุณยาเทศและยาไทย)

๓. ชื่อหนังสือ ไม้เทศ-เมืองไทย

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ เกษมบรรณกิจ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๕๖๔ ๕๙๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อีเหนียวเล็ก

๑๓. ส่วนของพืช ราก ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ไอ้เหนียวเล็ก นางเหนียว เก้าเอี้ยะ หอบแหบ (แพร่)

๑๕. ประโยชน์ ราก แก้กามบุตร ขับปัสสาวะ ทั้งต้นต้มเป็นยาขับไล่เดือน สำหรับเด็ก ใบสดตำพอกบาดแผลที่ถูกสุนัขกัดจนพิษได้ตี

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๔ เรียกอีเหนียว ประโยชน์กล่าวเหมือนกัน
- หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๓๓ เรียกอีเหนียว ใช้ทั้งต้นแก้ไข้และยาถ่าย
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๕ ยังกล่าวถึงอีเหนียวใหญ่ (*Flamingia stropilifera*) โดยมากใช้ร่วมกับอีเหนียวเล็ก ขับพยาธิทุกชนิด แพทย์ใช้ปรุงยาคับพิษตานทราง แก้โรคลำไส้และโรคตัวร้อนของเด็ก

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๑๓ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อุดพิศ

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ บอนแบ้ว (เชียงใหม่)
Typhonium trilobatum

๑๕. ประโยชน์ รากใช้เป็นยาพอก มีฤทธิ์เป็นยากระตุ้น บำบัดริดสีดวงทวาร รับประทานร่วมกับกล้วย แก้วปวดท้อง ใช้ภายนอกทา (และกินด้วย) แก้กษัย ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ผลึก calcium oxalate

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๖ กล่าวว่าหัวรับประทานกิดเถาดานในท้อง เช่นดาดนเลือด ดาดนลม ดาดนเสมหะ เป็นต้น ภายนอกหุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง สมานแผล มีชื่ออื่น ๆ ว่า บอนแบ้ว
๒. พืชจำพวกที่มี calcium oxalate ซึ่งระคายเคืองผิวหนังอย่างรุนแรง อีกต้นคือ ไอ้ใบ (ว่านเขียวหมื่นปี, สาวน้อยประแป้ง)

๑. ชื่อผู้แต่ง สัตตาคารีย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา

๒. ชื่อเรื่อง ชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ -	๗. หน้า จำนวนหน้า ๘๖ ๑๐๗	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	-------------------------------	-----------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อุโลก

๑๓. ส่วนของพืช เปลือกต้นชั้นใน

๑๔. ชื่ออื่น ๆ

ส้มลู

Hymenodictyon excelsum

๑๕. ประโยชน์ ผาดสมานแก้ไข้ ใช้รักษามาลาเรียแทนควินิน

๑๖. หมายเหตุ

- หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๕๐ กล่าวว่าเปลือกแก้ไข้ และมีชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ส้มกบ (พายัพ) ส้มเห็ด (พายัพ อีสาน ใต้) ลาดตา (ตรัง) ลู ส้มลู (สุราษฎร์)
- หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๖๖ กล่าวว่าใช้รากแก้ไข้พิษ แก้กษะหายน้ำ ระงับความร้อน แก่นแก้ไข้ บางแห่งใช้เปลือกแก้ไข้ และกล่าวถึงอุโลก เครือ อีกต้น แต่ไม่มีชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ น้ำคั้นของใบอมแก้ฝี ในคอ ต่อมาน้ำลายอักเสบ ใบสดตำพอกบิดฝี แก้อักเสบ แก้อั่วด ถอนพิษ จีนเรียก โปตีกิม นิยมใช้มาก

๑. ชื่อผู้แต่ง รศ.ดร.พยอม ตันศิริวัฒน์

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์จุฬา ฯ	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๑	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๓๔ ๒๐๒	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช อุน

๑๓. ส่วนของพืช ดอก ผล

๑๔. ชื่ออื่น ๆ อุนฝรั่ง
Sambucus nigra

๑๕. ประโยชน์ ดอกมี flavonoid glycoside ชื่อว่า rutin และสารอื่น ๆ ที่ฝาด และสารเป็นเมือก ดอกทำยาชงกินแก้ไขข้อเข็งื่อ โรคปวดตามข้อ (rheumatism) ใช้เป็นยาอมแก้ปวดแก้คอเจ็บ และผสมน้ำอาบ ผลมีกรดอินทรีย์ ของฝาด สารมีสีพวก anthocyanin น้ำมันหอมระเหย วิตามินซี น้ำคั้นจากผลรับประทานแก้ปวดศีรษะ หาสาเหตุไม่ได้ ปวดประสาท ผลใช้ชงน้ำดื่ม อย่างชา แก้อาการอักเสบเรื้อรังของหลอดเลือดหัวใจส่วนบน

๑. ชื่อผู้แต่ง สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง การใช้สมุนไพร เล่ม ๒ (รายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ การใช้สมุนไพร เล่ม ๒

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๕	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๘๓ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช แอหนัง

๑๓. ส่วนของพืช ใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปากหลาน เหล่าหนึ่งฮวย เชียงเก๊ก (แต่จิว)
Crossostephium chinense

๑๕. ประโยชน์ ใบแก้ไข้หวัด ขับลม ขับระดู แก้กษิฝักบัว ฝิ แผล เปื้อย เรื้อรัง มีตำรับยาและวิธีใช้ด้วย

๑๖. หมายเหตุ หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๙๐ กล่าวถึงแอหนัง (คำ, ฉ่องมู, มาเอ) แต่ไม่มีสรรพคุณทางยา

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร. วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๒ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เออร์กอต

๑๓. ส่วนของพืช รากบนเมล็ดก่อนของข้าวไรย์

๑๔. ชื่ออื่น ๆ *Claviceps purpurea*

๑๕. ประโยชน์ มีอัลคาลอยด์ หลายชนิดเช่น ergonovine (ergostetrine) ergometrine, ergotamine, etc. ใช้เป็นยาขับระดู กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมดลูกและหลอดเลือด บีบมดลูก ห้ามใช้ในการคลอดบุตร รักษาโรคประจำเดือนผิดปกติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๔๒๐	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๔๕ ๒๐๐	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	---	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ
-

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ฉัคลำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เอื้องบก

๑๓. ส่วนของพืช ราก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ เอื้องป่า

๑๕. ประโยชน์ ราก รับประทานแก้ปัสสาวะพิการ แก้ไข้รุ่ม แก้ปัสสาวะกระปริบกระปรอย

๑๖. หมายเหตุ ๑. ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ไว้

๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๐ กล่าวเหมือนกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ชื่อผู้แต่ง สมาคม ร.ร.แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน ฯ

๒. ชื่อเรื่อง ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) ว่าด้วยพฤกษชาติ ฯ

๓. ชื่อหนังสือ ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม)

๔. สถานที่พิมพ์	๕. สำนักพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่	๗. หน้า จำนวนหน้า	๘. ภาษา	๙. เลขเรียกหนังสือ
กรุงเทพฯ ฯ	ไพศาลศิลป์ การพิมพ์	๒๕๒๐	๑๙๔ ๒๐๐	ไทย	-

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

ชุดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เอื้องเพ็ชรม้า

๑๓. ส่วนของพืช ต้นและใบ

๑๔. ชื่ออื่น ๆ พญาคง ผักไผ่น้ำ (เชียงใหม่) ผักขงใบ (พายัพ)
Polygonum chinense

๑๕. ประโยชน์ ชับโลหิต ชับเสมหะ แก้กษัย แก้กิดสีดวง ใช้เป็นยาพอกท้อง แก้ปวดท้อง
ต้นและใบคั้นเอาน้ำทาตา รักษาตาเจ็บ

๑๖. หมายเหตุ
๑. ดูเอื้องหมายนา ซึ่งมีชื่ออื่น ๆ ชื่อหนึ่งว่า เอื้องเพ็ชรม้า แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ต่างกัน
๒. หนังสือไม้เทศ-เมืองไทย หน้า ๕๗๐ กล่าวว่าเอื้องเพ็ชรม้า มีสร้อย ใช้เหมือน
ข้างบน และเป็นยาขับลมแก้เถาตานได้

๑. ชื่อผู้แต่ง ชัยโย ชัยชาญพิทยุทธ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง สมุนไพร (การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการศึกษาวิจัย สมุนไพร)

๓. ชื่อหนังสือ สมุนไพร (โครงการศึกษาวิจัยสมุนไพร)

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ บ.สารมวลชน จำกัด	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๒๓	๗. หน้า จำนวนหน้า ๒๓๕ ๒๕๖	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช เอื้องหมายนา

๑๓. ส่วนของพืช เหง้า

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ชูโลบ้อง ชูเลโบ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เอื้องช้าง (นครศรี) เอื้องต้น (ยะลา) เอื้องเพ็ดม้า เอื้องใหญ่ (ใต้) จุยเจียวฮวย (จีน)
Costus speciosus

๑๕. ประโยชน์ เหง้า รสฉุน เย็นจัด มีพิษ ใช้ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ สตรีตกขาว และโรคติดเชื้อ ในทางเดินปัสสาวะ แผลอักเสบบวมมีหนอง ข่าพยาธิ และทำให้แห้ง มีตำรับยา ๓ ตำรับ บอกลงทางเภสัชวิทยา สารที่พบ

๑๖. หมายเหตุ หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๔ เรียกพืชต้นนี้ว่า เอื้องดินใช้รากเหง้า และน้ำจากต้น รากรสขมฝาดสมานช่วยย่อย ขับพยาธิ กระตุ้นความต้องการทางเพศ แก้ไข้หวัด แก้ไอ เหง้าเป็นยาถ่าย น้ำจากต้นแก้บิด

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงศ์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๔ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ -

๑๑. ลักษณะเอกสาร
 ฉบับพิมพ์ วัสดุสำเนา ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮกเหล็ง

๑๓. ส่วนของพืช ระยะพักตัวของรา (Sclerotium) และฝวนอก

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ปุตรากสน โป่งรากสน ปุ่มรากสน เข้าเย็นจีน เข้าเย็นสน
Poria cocos (Pachyma cocos)

๑๕. ประโยชน์ มีสารประกอบ pachymic acid pachyos pachyman cellulose glucose fructose ใช้เป็นยาย่อยอาหาร เป็นยาบำรุง ขับปัสสาวะ บำรุงประสาท ระงับประสาท ในโรคท้องร่วง และกระเพาะปัสสาวะพิการ ทำให้เด็กหาย กระวนกระวาย เนื่องจากประสาทผิดปกติ ฝว (ฮกเหล็งบ้วย) เป็นยาขับปัสสาวะเมื่อมีอาการบวมหน้า

๑๖. หมายเหตุ ยาดีไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๕ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัครสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮีพ

๑๓. ส่วนของพืช ข้อดอกซึ่งมีขนที่มีต่อม

๑๔. ชื่ออื่น ๆ Hops
Humulus lupulus

๑๕. ประโยชน์ มีน้ำมันหอมระเหย ๐.๓-๑% ซึ่งมีสาร terpene ชื่อ humulene, humulol และ xanthohumolol มีรสขม ใช้ทำเบียร์ ใช้เป็นยาทำให้อายากอาหาร และเชื่อว่าเป็นตัวช่วยให้หลับ

๑๖. หมายเหตุ ๑. หนังสือชื่อพืชสมุนไพรและประโยชน์ หน้า ๑๕ กล่าวเหมือนกัน และว่าทำให้เคลิ้มฝัน (hallucination)

๒. ยานี้ไม่มีในตำรายาไทย

๑. ชื่อผู้แต่ง ดร.วิเชียร จีรวงส์ และคณะ

๒. ชื่อเรื่อง งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๒

๓. ชื่อหนังสือ เหมือนชื่อเรื่อง

๔. สถานที่พิมพ์ กรุงเทพ ฯ	๕. สำนักพิมพ์ ศรีเมืองการพิมพ์	๖. ปีที่พิมพ์ ฉบับที่ ๒๕๑๔	๗. หน้า จำนวนหน้า ๑๖๖ ๒๑๔	๘. ภาษา ไทย	๙. เลขเรียกหนังสือ -
------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------------

๑๐. แหล่งที่เก็บหนังสือ

๑๑. ลักษณะเอกสาร

ฉบับพิมพ์

อัดสำเนา

ถ่ายเอกสาร

๑๒. ชื่อพืช ฮ่อม

๑๓. ส่วนของพืช ทั้งต้น

๑๔. ชื่ออื่น ๆ ฮ่อมเมือง
Strobilanthes flaccidifolius

๑๕. ประโยชน์ มี indigo และ indodoxyl ให้สีครามย้อมผ้าได้เช่นเดียวกับต้นคราม ชาวจีนใช้รากเป็นยาเย็น ตับพิษร้อน แก้พิษต่าง ๆ มีหมายเหตุบอกชื่อพืชที่ให้สีคราม

๑๖. หมายเหตุ

๑. หนังสือคู่มือการใช้สมุนไพร อันดับที่ ๒ หน้า ๖๑ กล่าวถึงฮ่อมคำ (ฮ่อมดง, ยายคสังใหญ่) ไม่บอกชื่อวิทยาศาสตร์ ใช้ทั้งต้น ต้มกินเป็นยาแก้ไข้มาลาเรีย
๒. หนังสือประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาคสาม) หน้า ๑๘๗ เรียกฮ่อม หรือคราม ใช้รากแก้ไข้

กรรมวิธีพิเศษ (ตอนที่ ๒)

กกดอกขาว	๑	กวางงูก	๕๖
กกดึงกา	๒	กวาว	๕๗-๕๘
กกดัด	๓	กวาวตันหรือทองกวาว	๕๙
กกด	๔-๕	กบมขม	๕๐-๕๑
กกดน้ำ	๖	กบ	๕๒
กกดงิดกา	๗	กบจับ	๕๓
กกดวยป่า	๘	กบจระ	๕๔
กกดเขียนแดง	๙-๑๐	กบจับ	๕๕
กกดจารง	๑๑	กบเขา	๕๖
กกดชาย	๑๒	กบเข้าสีมก	๕๗
กกดตากลา	๑๓	กบคอม	๕๘-๕๙
กกดาคคก	๑๔-๑๕	กบตั้งงาไทย	๖๐-๖๑
กกดูกไก่ดำ	๑๖	กบตั้งงาขงขลา	๖๒
กกดนคโตไม้	๑๗	กบโตงคก	๖๓
กกดิน	๑๘	กบโตน	๖๔
กกดินพิมาน	๑๙-๒๐	กบโคสิง	๖๕
กกดินหอม	๒๑	กบตั้งกะทิว	๖๖
กกด้อน	๒๒	กบตั้งขาม	๖๗
กกดึง	๒๓-๒๔	กบห้ามขาม	๖๘
กกดทับมอ	๒๕-๒๖	กบทกรก	๖๙-๗๐
กกดือ	๒๗	กบหงดราย	๗๑
กกดเขียน	๒๘-๒๙	กบหอม	๗๒
กกดือเจ็ดสี	๓๐	กบยุงหนามน้ำ	๗๓
กกดเบา	๓๑	กบขุม	๗๔
กกดวาน	๓๒-๓๓	กบเขียน	๗๕
กกดวานเทศ	๓๔	กบปรอกใหญ่	๗๖
กกดาม	๓๕-๓๖	กบโปกสิง	๗๗
กกดงเขมา	๓๗	กบตั้งโตน	๗๘
กกดุขณา	๓๘-๓๙	กบตั้งโตน (บ้านหาโตน)	๗๙
กกด้วยหาญ	๔๐	กบตีเขาความ	๘๐
กกด้วยพิบ	๔๑	กบเทรา	๘๑
กกด้วยน้ำโตน	๔๒-๔๓	กบเทราป่า	๘๒
กกดอย	๔๔-๔๕	กบเม็ง	๘๓-๘๔

กะเวจว๋อญ	๔๕	โกโก้	๕๒๕
กะฉลา	๔๖	โกยทางใบเล็ก	๕๒๖-๕๒๗
กะฉอบอก	๔๗	โกฏฏักวะตูก	๕๒๘
กัญชา (กัญชา)	๔๘-๕๕	โกฏฏักกรว	๕๒๙
กัญชาเทศ	๕๐	โกฏฏักบ้านพร้า	๕๓๐
กักฉิม	๕๑	โกฏฏักเขมา	๕๓๑
กัมเบรวา	๕๒	โกฏฏักหาลา	๕๓๒-๕๓๓
ก้างปลา	๕๓	โกฏฏักฉวามังคร	๕๓๔
ก้างปลาหะเด	๕๔	โกฏฏักเขม	๕๓๕
กานพญ	๕๕	โกฏฏักนิลเกี	๕๓๖
กาฬาก	๕๖	โกฏฏักขุปลา	๕๓๗
กวนฝ	๕๗	โกฏฏัก	๕๓๘
กำมบู่ตอก	๕๘	โกฏฏักฉว	๕๓๙
การะเกด	๕๙		
การะบุณ	๖๐๐-๖๐๑		
การสามปึก	๖๐๒-๖๐๓	ขจร	๖๔๐
กาหลง	๖๐๔-๖๐๕	ขญม	๖๔๑-๖๔๒
กำจาย	๖๐๖	ขอมตอก	๖๔๓
กำมพงเจ็ดขึ้น	๖๐๗	ขอมขะนาร	๖๔๔
กำยานสุวรรณ	๖๐๘	ขอมข	๖๔๕-๖๔๖
กำยานเทศ	๖๐๙-๖๑๐	ขิมตอก	๖๔๗-๖๔๘
กำมิงข้างเมือก	๖๑๑	ขิมทองพยามา	๖๔๙-๖๕๐
กำมิงวีว เตมิง	๖๑๒	ขิมเกร็ง	๖๕๑
กำมิงเผือกโคร่ง	๖๑๓	ขิมขิม	๖๕๒-๖๕๓
กำมิงพญมาน	๖๑๔	ขิมตอก	๖๕๔
กุ่มน้ำ	๖๑๕	ขำคิม	๖๕๕
กุ่มบก	๖๑๖	ขำคิมทง	๖๕๖
กุ่มขำม	๖๑๗	ขำคิม	๖๕๗
กุดลาบ	๖๑๘	ขำคิมใหญ่	๖๕๘
เก็ดคิมใหญ่	๖๑๙	ขำคิม	๖๕๙-๖๖๐
เก็ดคิมเล็ก	๖๒๐-๖๒๑	ขำคิมคำ	๖๖๑
เกว้า	๖๒๒	ขำคิมทง	๖๖๒
แก้ว	๖๒๓	ขำคิม	๖๖๓-๖๖๔
แกแล	๖๒๔	ขิง	๖๖๕

ชีกาซาว	๗๖๖	ชุน (ชิว)	๒๐๕
ชีกาตง	๗๖๗-๗๖๘	ชก	๒๐๖
ชีกาเทศ	๗๖๙	ชกกร	๒๐๗
ชี่ตวอก	๗๗๐	ชกมอ	๒๐๘
ชี่ทอน	๗๗๑	โค้วเค้ง	๒๐๙
ชี่เท็ง	๗๗๒-๗๗๓	โค้วระชุน	๒๑๐-๒๑๑
ชี่เท็งเทศ	๗๗๔	โค้วระตม	๒๑๒-๒๑๓
ชี่เท็งเคียด	๗๗๕	โค้วถาน	๒๑๔
ชง	๗๗๖		
เชิง	๗๗๗		๒
เชิงตง	๗๗๘	ชองสามย่าน	๒๑๕-๒๑๖
เชิงป่า	๗๗๙	ชองสามย่านสี่มี	๒๑๗
เข้าสามเฮา	๗๘๐	(คว่ำลายหางงา)	
เชิงวู	๗๘๑		๓
เขยตง	๗๘๒		
ไฉม	๗๘๓	ชองสามหาง	๒๑๘
ไฉ่น้ำ	๗๘๔	จาลำ	๒๑๙-๒๒๐
		จ้าว	๒๒๑
		จิว	๒๒๒
คกกาเคียด	๗๘๕		
คกกา	๗๘๖		๔
คกเกา	๗๘๗		
คกเกอรว	๗๘๘-๗๘๙	จิกนรารอ	๒๒๓
คกเกอระเต	๗๙๐-๗๙๑	จิกนรคหือ	๒๒๔
คกเกอระว	๗๙๒-๗๙๓	จิกนรชมด	๒๒๕-๒๒๖
คกเกอ	๗๙๔	จิกนรตง	๒๒๗
คกเกอ	๗๙๕	จิกนรเทศ	๒๒๘-๒๒๙
คกเกอ	๗๙๖	จิกนรชกม	๒๓๐
คกเกอ	๗๙๗	จิกนรช	๒๓๑-๒๓๒
คกเกอ	๗๙๘	จก	๒๓๓
คกเกอ	๗๙๙	จกจู้	๒๓๔-๒๓๕
คกเกอ	๘๐๐	จกจู้ (ก้าน)	๒๓๖
คกเกอ	๘๐๑-๘๐๒	จกเป่า	๒๓๗-๒๓๘
คกเกอ	๘๐๓-๘๐๔	จกจ้อหวาง	๒๓๙

จังหวัดเชียงใหม่	๒๕๐	จังหวัด	๒๕๕๕
จก	๒๕๑-๒๕๒	จุดเกิดเหตุ	๒๕๕๖-๒๕๕๗
จังหวัดอุตรดิตถ์	๒๕๓-๒๕๔	จุดเกิดเหตุ	๒๕๕๘-๒๕๕๙
(เขตมณฑลอุตรดิตถ์)			
จุดวัดผล	๒๕๕		๒
เขตเมือง	๒๕๖	ช่วงแรก	๒๕๖
เขตมณฑลอุตรดิตถ์	๒๕๖-๒๕๗	ชื่อ	๒๕๗
บาง	๒๕๘	ซาก	๒๕๘
		ช่วงก่อน	๒๕๘-๒๕๙
	๓		
เมืองพริ้ง	๒๕๐		๓
เมืองพริ้งบาง	๒๕๑	สถานที่เกิดเหตุ	๒๕๖
แดงแดง	๒๕๒	สถานที่เกิดเหตุ	๒๕๗
	๔	สถานที่เกิดเหตุ	๒๕๘
		การเกิด	๒๕๙
ชงโค	๒๕๓	การเกิด	๒๕๐
ชุมชนน้ำตก	๒๕๔	การเกิด	๒๕๑
ชุมชนน้ำตก	๒๕๕	คดีอาญา	๒๕๒
ชุก	๒๕๖	คดี	๒๕๓
ช่วงแรก	๒๕๖-๒๕๗	คดี	๒๕๔
ช่วงแรก	๒๕๘	คดี	๒๕๕
ช่วงแรก	๒๕๙	คดี	๒๕๖
ช่วงแรก	๒๖๐-๒๖๑	คดี	๒๕๗
ช่วงแรก	๒๖๒	คดี	๒๕๘
ช่วงแรก	๒๖๓	คดี	๒๕๙
ช่วงแรก	๒๖๔	คดี	๒๖๐
ช่วงแรก	๒๖๕-๒๖๖	คดี	๒๖๑
ช่วงแรก	๒๖๗	คดี	๒๖๒
ช่วงแรก	๒๖๘	คดี	๒๖๓
ช่วงแรก	๒๖๙	คดี	๒๖๔
ช่วงแรก	๒๗๐-๒๗๑	คดี	๒๖๕
ช่วงแรก	๒๗๒	คดี	๒๖๖
ช่วงแรก	๒๗๓	คดี	๒๖๗
ช่วงแรก	๒๗๔	คดี	๒๖๘
ช่วงแรก	๒๗๕	คดี	๒๖๙
ช่วงแรก	๒๗๖	คดี	๒๗๐
ช่วงแรก	๒๗๗	คดี	๒๗๑
ช่วงแรก	๒๗๘	คดี	๒๗๒
ช่วงแรก	๒๗๙	คดี	๒๗๓
ช่วงแรก	๒๘๐	คดี	๒๗๔
ช่วงแรก	๒๘๑	คดี	๒๗๕
ช่วงแรก	๒๘๒	คดี	๒๗๖
ช่วงแรก	๒๘๓	คดี	๒๗๗
ช่วงแรก	๒๘๔	คดี	๒๗๘
ช่วงแรก	๒๘๕	คดี	๒๗๙
ช่วงแรก	๒๘๖	คดี	๒๘๐

ตะเคียนทอง	๓๑๐	แดงกวาว	๓๔๗
ตะโกรม้า	๓๑๑	แดงไทย	๓๔๘
ตะไคร้	๓๑๒	แดงโม	๓๔๙-๓๕๐
ตะไคร้กั้น	๓๑๓	แดงพญ	๓๕๑
ตะโกรม้า	๓๑๔	แคว	๓๕๒
ตะไคร้หอม	๓๑๕	โหวตึง	๓๕๓
ตะไคร้ทางนาค	๓๑๖		
ตะแบก	๓๑๗		
ตะลิงปลิง	๓๑๘	ถัก	๓๕๔
ตะบอง	๓๑๙	ถอนแถบ	๓๕๕-๓๕๖
ตั้งหิน	๓๒๐	ตัวเขี้ยว	๓๕๗
ทับเต่าใหญ่	๓๒๑	ตัวชู	๓๕๘
ทับนาร	๓๒๒	ตัวระตัง	๓๕๙
ตาไก่	๓๒๓	ตัวฉันท	๓๖๐
ตาจุ่ม	๓๒๔	ตัวสีสง	๓๖๑
ตานขโมย	๓๒๕	ตัวเหลือง	๓๖๒
ตานลำ	๓๒๖	เตา เกล็ดนาคราช	๓๖๓
ตานเขียน	๓๒๗	เตาคัน	๓๖๔
ตาต	๓๒๘	เตาคันแกง	๓๖๕
ตากรบ	๓๒๙	เตาหุย	๓๖๖
ตาหน้ก	๓๓๐	เตาฆาก	๓๖๗
ตาเสือ	๓๓๑	เตาหินเสือ	๓๖๘
ตาเสือขุ่น	๓๓๒	เตาวัลย์ปูน	๓๖๙
ตาขอมขาว	๓๓๓-๓๓๔	เตาวัลย์เปี้ยว	๓๗๐
ตาขิง	๓๓๕-๓๓๖	เตาวัลย์เหล็ก	๓๗๑
ตาเปิดทราย	๓๓๗-๓๓๘	เตาสิงโพ	๓๗๒
ตาขาว	๓๓๙	เตาหัวคัน	๓๗๓
ตาขาว	๓๔๐	เตาเขินอ่อน	๓๗๔
ตาขัน	๓๔๑		
เตย	๓๔๒		
เตยหอม	๓๔๓	ทรงนาคาด	๓๗๕
เต็ง	๓๔๔	ทองกวาว	๓๗๖
เต่าเขียด	๓๔๕	ทองพันชั่ง	๓๗๗-๓๗๘
เต่าร้าง	๓๔๖	ทองกลางโถง	๓๗๙-๓๘๐

๓

๓

ปอ เขือง	๔๕๖	ผักขี้ขี้	๔๙๔
ปอ ปัก	๔๕๗	ผักขี้จุ่ม	๔๙๖
ปอ หิน	๔๕๘	ผักขี้จ้ำ	๔๙๗
ปาน	๔๕๙	ผัก เขียวใหญ่	๔๙๘-๔๙๙
เปป	๔๖๐	ผักปลาค	๕๐๐
เปราะป่อ	๔๖๑	ผักปิ้งแดง	๕๐๑
เปราะหอมขาว	๔๖๒	ผัก เป็ด	๕๐๒
เปราะหอมแดง	๔๖๓	ผักเพา	๕๐๓
เป็ด้า	๔๖๔-๔๖๕	ผัก เข็ม	๕๐๔-๕๐๕
โป่งฟ้า	๔๖๖	ผัก เข็มผี	๕๐๖
		ผักหนาม	๕๐๗
		ผักหวานบ้าน	๕๐๘
		ผัก	๕๐๙-๕๑๐
ผักกรอง	๔๖๗-๔๖๘	ผักกระดาก	๕๑๑
ผักกาดขี้วัว	๔๖๙	ไม้	๕๑๒
ผักกระเทียม	๔๗๐		
ผักกะเดก	๔๗๑		
ผักกะโหลม	๔๗๒		
ผักกาดเขียว	๔๗๓	ผักแทนห้า	๕๑๓
ผักกาดขาว	๔๗๔	ผัก	๕๑๔-๕๑๕
ผักกาดน้ำ	๔๗๕-๔๗๖	ผักทอง	๕๑๖
ผักกาดหอม	๔๗๗	ผัก	๕๑๗-๕๑๘
ผักกาดหัวเหลือง	๔๗๘	ผัก	๕๑๙-๕๒๐
ผักขวง	๔๗๙	ผักขี้	๕๒๑
ผักขมิ้น	๔๘๐	ผักขี้	๕๒๒
ผักโสม	๔๘๑	ผัก	๕๒๓-๕๒๔
ผักโสมหนาม	๔๘๒-๔๘๓	ผัก	๕๒๕
ผักโสมหิน	๔๘๔	ผัก	๕๒๖
ผักควาหัวแหวม	๔๘๕-๔๘๖	ผัก	๕๒๗
ผักเทศ	๔๘๗		
ผักขี้	๔๘๘-๔๘๙		
ผักขี้ล้อม	๔๙๐	ผักมือเหล็ก	๕๒๘
ผักคตจีน	๔๙๑	ผักยา	๕๒๙
ผัก เต้าเล็ก	๔๙๒	ผักรากขาว	๕๓๐
ผักขี้	๔๙๓-๔๙๔	ผักไร่ใบ	๕๓๑

พญาสีทนต์	๕๓๒-๕๓๓	พิศขำ	๕๓๐
พรม	๕๓๔	พิศทอง	๕๓๑
พระชินทร์ครึ่งปีก	๕๓๕-๕๓๖	พิศทองเขี้ยวเจ้า	๕๓๒
พริก	๕๓๗-๕๓๘		
พริกโหล	๕๓๙-๕๔๐		
พริกทอง	๕๔๑	มหาพิงค์	๕๓๓
พริกทอง	๕๔๒-๕๔๓	มะกรูด	๕๓๔
พริบเหลือง	๕๔๔	มะกอกต้น	๕๓๕
พริบ	๕๔๕	มะกอกทราย	๕๓๖
พริก	๕๔๖	มะเกลือ	๕๓๗
พริกขาว	๕๔๗	มะกอก	๕๓๘-๕๓๙
พิงควายฝรั่ง	๕๔๘	มะกอกหน้า	๕๔๐
พิณยูเขี้ยว	๕๔๙	มะกอกเขียว	๕๔๑
พิณยูมือกลาง	๕๕๐	มะกอกส้ม	๕๔๒
พิณยู	๕๕๑	มะนาว	๕๔๓
พิณเขมร	๕๕๒	มะขาม	๕๔๔-๕๔๕
พิณขลุ่ย	๕๕๓	มะขามแขก	๕๔๖
พิณขลุ่ย	๕๕๔	มะขามเทศ	๕๔๗
พิณขลุ่ย	๕๕๕	มะขามป้อม	๕๔๘
พิณขลุ่ย	๕๕๖	มะเขือขิม	๕๔๙
พิณขลุ่ย	๕๕๗	มะเขือหลวง	๕๕๐
พิณขลุ่ย	๕๕๘	มะค่า	๕๕๑
พิณขลุ่ย	๕๕๙	มะค่าไก่	๕๕๒
พิณขลุ่ยบ้าน	๕๖๐	มะค่าเสี้ยว	๕๕๓
พิณขลุ่ย	๕๖๑	มะพร้าว	๕๕๔
พิณขลุ่ย	๕๖๒	มะพร้าว	๕๕๕
พิณขลุ่ย	๕๖๓	มะพร้าว	๕๕๖
พิณขลุ่ย	๕๖๔	มะพร้าว	๕๕๗
พิณขลุ่ย	๕๖๕-๕๖๖	มะพร้าว	๕๕๘
พิณขลุ่ย	๕๖๗	มะพร้าว	๕๕๙
พิณขลุ่ย	๕๖๘	มะพร้าว	๕๖๐
พิณขลุ่ย	๕๖๙	มะพร้าว	๕๖๑

มะเขือ	๖๐๒	ยาหน่องเครือ	๖๔๒
มะเขือขี	๖๐๓	ยาทาล	๖๔๓-๖๔๔
มะเขือขาว	๖๐๔	ย่านาง	๖๔๕
มะเขือเทศ	๖๐๕	ยาสูบ	๖๔๖
มะเขือขีใหญ่	๖๐๖	ยี่โถใหญ่	๖๔๗-๖๔๘
มะเขือขี	๖๐๗	ยี่โถฝรั่ง	๖๔๙
มะเขือ	๖๐๘		
มะไฟ	๖๐๙		
มะไฟเปลือกดำ	๖๑๐	รังคทอง	๖๕๐
มะม่วง	๖๑๑-๖๑๒	ระงับ	๖๕๑
มะม่วงหิมพานต์	๖๑๓-๖๑๔	ระย้อม	๖๕๒-๖๕๓
มะยม	๖๑๕	รังกอกม่วง	๖๕๔
มะระ	๖๑๖-๖๑๗	รังกใหญ่	๖๕๕
มะระขี	๖๑๘	รังสา	๖๕๖
มะระคอก	๖๑๙	รางแดง	๖๕๗-๖๕๘
มะลิ	๖๒๐	ราชสีห์	๖๕๙
มะลิวัลย์	๖๒๑	ราชพฤกษ์	๖๖๐
มะม่วงเครือ	๖๒๒	รำเพย	๖๖๑
มะพร้าว	๖๒๓	เรือกมู	๖๖๒
มะพร้าว	๖๒๔	เร้ว	๖๖๓-๖๖๔
มะรึก	๖๒๕	โรกถึงสอง	๖๖๕
มะขอกกาฬ	๖๒๖		
มังคุด	๖๒๗		
มันเทศ	๖๒๘	ละหุ่ง	๖๖๖-๖๖๗
มันฝรั่ง	๖๒๙	ลิ้นทม	๖๖๘
โมกฉิม	๖๓๐	ลาน	๖๖๙
โมกใหญ่	๖๓๑-๖๓๒	ลานสีฝ้าย	๖๗๐
โมยราบ	๖๓๓	ลำโพงสามฝัก	๖๗๑-๖๗๒
ไม้จันทร์	๖๓๔-๖๓๕	ลำโพง	๖๗๓
		ลิ้นมังกร	๖๗๔
		ลิ้นมือนาง	๖๗๕
		ลิ้นวอก	๖๗๖
ยอ	๖๓๖-๖๓๗	เลื่อม	๖๗๗-๖๗๘
ยี่ง	๖๓๘	ไล	๖๗๙
ยาเขียว	๖๓๙	ไลสมง	๖๘๐
ยาง	๖๔๐-๖๔๑		

ร้านการศอบ	๖๔๖	ส้มกุ้ง	๗๕๔
ร้านกินแรด	๖๔๗	ส้มเข้า	๗๕๕
ร้านยี่โฆกลูก	๖๔๘	ส้มป่อย	๗๕๖
ร้านสืบชะตาบ	๖๔๙	ส้มปิงคารบ	๗๕๗
ร้านมางคว	๖๕๐	ส้มเสี้ยว	๗๕๘
ร้านน้ำ	๖๕๑	สน	๗๕๙
ร้านน้ำเด็ก	๖๕๒	สนมอวัง	๗๖๐
ร้านท้าว	๖๕๓	สนมอโก	๗๖๑
ร้านเพ็ชร์	๖๕๔	สนมอหม	๗๖๒-๗๖๓
ร้านเพ็ชร์น้อย	๖๕๕	สนมอ	๗๖๔-๗๖๕
ร้านตลาดกาบ	๖๕๖	สนกโ	๗๖๖-๗๖๗
ร้านมหาเมฆ	๖๕๗	สนวาท	๗๖๘
ร้านร้อยสอง	๖๕๘	สนวาท	๗๖๙
ร้านสาบเพ็ชร์	๖๕๙	สนวาทเสง	๗๗๐
ร้านทองแดง	๖๖๐	สนควัม	๗๗๑
ร้านทรงช้าง	๖๖๑-๖๖๒	สนเคา	๗๗๒-๗๗๓
ร้านหลวงบาท	๖๖๒	สนเคาตง	๗๗๔
แหวววิเชียร	๖๖๓	สนเคาหิน	๗๗๕
		สนเคาหินเขียว	๗๗๖-๗๗๗
		สนเคาหิน	๗๗๘
		สนเคาหิน	๗๗๙-๗๘๐
		สนเคาหิน	๗๘๑
		สนเคาหิน	๗๘๒
		สนเคาหิน	๗๘๓-๗๘๔
		สนเคาหิน	๗๘๕
		สนเคาหิน	๗๘๖
		สนเคาหิน	๗๘๗
		สนเคาหิน	๗๘๘
		สนเคาหิน	๗๘๙
		สนเคาหิน	๗๙๐
		สนเคาหิน	๗๙๑
		สนเคาหิน	๗๙๒
		สนเคาหิน	๗๙๓
		สนเคาหิน	๗๙๔
		สนเคาหิน	๗๙๕
		สนเคาหิน	๗๙๖
		สนเคาหิน	๗๙๗
		สนเคาหิน	๗๙๘
		สนเคาหิน	๗๙๙
		สนเคาหิน	๘๐๐

สีพันคนทา	๗๖๑	หย้าพงพต เขา	๘๐๕
สีพันควาย	๗๖๒	หย้าพองลม	๘๐๖
สี เสียด	๗๖๓-๗๖๔	หย้าพันงู	๘๐๗-๘๐๘
สุพรรณิกการ	๗๖๕	หย้าแพรก	๘๐๙
สุรามะฤทธิ	๗๖๖	หย้ายอนทู	๘๑๐
เสมาบ้าน	๗๖๗	หย้าลั่นงู	๘๑๑
เสลคพึงพอน	๗๖๘-๗๖๙	หย้าสาบแรง	๘๑๒
แสมสาร	๗๗๐-๗๗๑	หย้าหนดปลาตุก	๘๑๓
แกลงใจ	๗๗๒-๗๗๓	หย้าหนดแมว	๘๑๔-๘๑๕
โสน	๗๗๔	หย้าหัวโต	๘๑๖
โสม	๗๗๕	หย้าแห้วหมู เล็ก	๘๑๗
		นอนตายอยาก	๘๑๘
	ห	หนาดวัว	๘๑๙
หงอนไก่ดอกกลบ	๗๗๖	หนาดใหญ่	๘๒๐-๘๒๑
หย้า เกร็ดปลา	๗๗๘	หนามไก่ให้	๘๒๒
หย้าชัดใบป้อม	๗๘๑	หนาม เล็ก เขี้ยว	๘๒๓
หย้าไข่เหา	๗๘๒	หนามแดง	๘๒๔-๘๒๕
หย้าคมบาง	๗๘๓	หนามแน่	๘๒๖
หย้าคา	๗๘๔	หนามพยอม	๘๒๗
หย้าวงข้าง	๗๘๕-๗๘๖	หนามหิน	๘๒๘
หย้าชันกาด	๗๘๗	หนามประสานกาย	๘๒๙
หย้าไซ	๗๘๘-๗๘๙	หม่อน	๘๓๐
หย้าดอกขาว	๗๙๐	หมาก	๘๓๑-๘๓๒
หย้าดอกขาว	๗๙๐	หมากดินน้ำค้าง	๘๓๓
หย้าคัมต็อก	๗๙๑	หมามูย	๘๓๔
หย้าตีนกา	๗๙๒	หมี เหม็น	๘๓๕
หย้าตีนนก	๗๙๓	หล่อซึ้งก้อย	๘๓๖
หย้าใต้ใบ	๗๙๔-๗๙๕	หว่า	๘๓๗
หย้าถอดปล้อง	๗๙๖	หวายขม	๘๓๘
หย้าหน้าดับไฟ	๗๙๗-๗๙๘	หวายตะค้า	๘๓๙
หย้าหน้ามราชสีห์	๗๙๙-๘๐๐	หวายตะมอย	๘๔๐
หย้าปากตอ	๘๐๑	หวายลิง	๘๔๑
หย้าปากควาย	๘๐๒	หอม ไทย	๘๔๒
หย้าเมมุ่ม	๘๐๓	หิน	๘๔๓
หย้าฝรึน	๘๐๔	หัวฝักกาด	๘๔๔

หัวหอมหัวใหญ่	๘๔๕-๘๔๖	อบเชย	๘๗๑
หัตถุณเทศ	๘๔๗	อบเชยจีน	๘๗๒
หัตถุณไทย	๘๔๘-๘๔๙	อบเชยเถา	๘๗๓
หางกระรอกแดง	๘๕๐	อ้อ	๘๗๔
หางจรเข้ยักษ์	๘๕๑	อ้อย	๘๗๕
หางนกยูงไทย	๘๕๒	อ้อยช้าง	๘๗๖
หางไหล	๘๕๓-๘๕๔	อัครีทวาร	๘๗๗-๘๗๘
หินทาบ	๘๕๕	อังกาบหนู	๘๗๙
หูกวาง	๘๕๖	อัญชัน	๘๘๐-๘๘๑
หุบปลาซ่อน	๘๕๗	อะโคไนท์	๘๘๒
หูเสือ	๘๕๘	อะโวคาโด	๘๘๓
หูเสือจีน	๘๕๙	อินทนิลน้ำ	๘๘๔
เห็ดหูหนู	๘๖๐	อีหุค	๘๘๕
เหียง	๘๖๑	อีเหนียวเล็ก	๘๘๖
เหมือกปลาหมอ	๘๖๒-๘๖๓	อุศพิศ	๘๘๗
เหมือดคน	๘๖๔	อุโลก	๘๘๘
แห้วหนู	๘๖๕	อุณ	๘๘๙
โหระพา	๘๖๖-๘๖๗	แอม้ง	๘๙๐
โหราเคียวไก่	๘๖๘	เออริกอต	๘๙๑
โหราเนื้อ	๘๖๙-๘๗๐	เอื้องนก	๘๙๒
		เอื้องเพชรมา	๘๙๓
		เอื้องหมายนา	๘๙๔

ยก เหลิง	๘๙๕
ยี่อพ	๘๙๖
ยี่อม	๘๙๗

เอกสารอ้างอิง

๑. กรมป่าไม้, ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย ฉบับชื่อพฤกษศาสตร์ - ชื่อพื้นเมือง, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๑.
๒. กรมพยาบาล, แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เป็นลุ่มทองของผู้ที่เป็นหมอและพ่อบ้านแม่เรือนที่จะรักษาครอบครัว, เล่ม ๑ ภาค ๑ (ม.ป.ท., ๒๕๓๕)
๓. กรมศิลปากร, ประชุมพงศาวดาร ภาค ๓๕ เล่ม ๘
๔. กรมศิลปากร, อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชธานินทร์, พระนคร:คุรุสภา ๒๕๐๐
๕. กรุงไกร เจนพาณิชย์, "พืชในครัวบางชนิดที่ใช้เป็นยา", วารสารเวชศาสตร์อุตสาหกรรม, ๑๐ : ๑๔-๒๓, ส.ค. ๒๕๑๔
๖. กรุงไกร เจนพาณิชย์, บัณฑิตบางเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์กรรมราชวิทยาลัย, ๒๕๒๒.
๗. กรุงไกร เจนพาณิชย์, "ยากกลางบ้าน", อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายทินกร วัฒนะวิไล, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพร่การช่าง, ๒๕๒๔
๘. กองนโยบายการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, นโยบายของรัฐบาลตั้งแต่คณะที่ ๑ ถึง ๓๔ พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๑๔, พระนคร : โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์ (ค้นคว้าที่ห้องสมุดกระทรวงสาธารณสุข)
๙. กองวิจัยทางแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, รายชื่อพืชสมุนไพรและสรรพคุณสำหรับโครงการบริการสาธารณสุขมูลฐาน, กรุงเทพฯ : ๒๕๒๒.
๑๐. กองวิจัยทางแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, รายชื่อพืชสมุนไพรในสวนสมุนไพร จันทบุรี.
๑๑. กรมโลหิต, ม.จ., วิชาแพทย์แผนกยาไทย เป็นสมุดคู่มือสำหรับแพทย์ทหารบก , พระนคร : ร.พ. บำรุงนุกุลกิจ, ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๑) (QV 704, ก 177 ว, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ศิริราช)
๑๒. เกษตร, กระทรวง, กรมป่าไม้, ไม้และของป่าบางชนิดในประเทศสยาม เล่ม ๑., ๒๕๔๑ (ธ ๖๓๔.๔๗, ก ๕๘๗, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
๑๓. เกษตร ศิริฤกษ์, พระยา, ตำรายาพฤกษาถลง กับยาแก้โรคภาคและยาแก้สุนัขบ้ากัด, ๒๕๖๔. (QV 740, JT 3, ก 584 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๑๔. คณะกรรมการจัดหนังสืออนุสรณ์ ๘๔ ศิริราช, อนุสรณ์ ๘๔ ปี ศิริราช, กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๔
๑๕. คณะอาจารย์แพทย์แผนโบราณ, ไม้เทศเมืองไทย, พระนคร ศิลปบรรณาการ, ๒๕๑๔ (๕๕๑.๓๖๔ ม. ๕๕ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๑๖. คล้อย ทรงบัณฑิตย์, คัมภีร์ สรรพคุณยาจากฉบับโบราณ, กรุงเทพฯ : บรรณศิลป์, ๒๕๑๖.
(๖๑๕.๔ ค ๑๔ ค สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๑๗. จำลอง เพ็งคล้าย, พันธุ์ไม้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, กรุงเทพฯ : นิเวศกรมการพิมพ์, ๒๕๒๐
(SB 407, พ 572, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๑๘. จำลอง สุวคนธ์, "ผู้ทรงให้กำเนิดการศึกษาเภสัชศาสตร์ ในประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร", เฉลิมพระเกียรติพลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระชัยนาทนเรนทร, พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเชชม, ๒๕๐๔
๑๙. ชลอ อุทกภาชน์, คู่มือยาสมุนไพร และโรคประเทศเขตร้อน และวิธีบำบัดรักษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพฯ, แพร์พิทยา, ๒๕๒๓.
๒๐. ชลอ อุทกภาชน์, "การใช้สมุนไพรต่าง ๆ เพื่อปรุงยารักษาโรคต่าง ๆ" วารสารสุขภาพ ๘ (๑๒), ๕ (๑), ๕ (๒), ก.ย.-ธ.ค. ๒๕๒๓.
๒๑. ชลอ อุทกภาชน์, หลักการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ เปรียบเทียบกับการใช้ยาแผนปัจจุบันรักษาโรคเหล่านั้น ตามหลักการศึกษายาสมุนไพร, เล่ม ๑,๒, กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, ๒๕๒๓-๒๕๒๔.
๒๒. เขย วัฒนารถ, "ประวัติของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์", วารสารของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ปีที่ ๑ (๑) : ๑-๑๐, มกราคม ๒๕๐๒.
๒๓. เขาวน กสิพันธ์, ตำรายารักษาโรคเฉพาะสตรีตำรายาโบราณ, กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๒.
๒๔. เขาวน กสิพันธ์, ตำรายาโบราณพระคัมภีร์กระษัย และยารักษาโรคกระษัย, กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ ๒๕๒๓.
๒๕. ไชยยศ ทีปาร จันทรพิทักษ์, คู่มือสรรพคุณยาไทย เล่มที่ ๑ ชื่อโรคและสรรพคุณยาแก้โรค, สงขลา : วิทยาลัยวิชาการศึกษา, ม.ป.ป. (ป ๖๑๕ ข ๕๖ ค สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๒๖. คำเนียร เลชะกุล, พล.ท., "การแพทย์ไทยสมัยอยุธยา", ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.อ. นายแพทย์ ประสบ วรมิตร, พระนคร, โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๑๕.
๒๗. ตำราพระโอสถพระนารายณ์, สมเด็จพระบรมราชาธิบดีนาถ พระบรมราชชนนี โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานศพพระยาแพทยพงษา (นาก โรจนแพทย์), โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๕๖๑.
(QV 740, JT 3, ต 217 พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๒๘. ตำราเภสัชกรรมไทยแผนโบราณ : ฉบับเตรียมสอบ , กรุงเทพฯ : ห้าง ๕ เภสัชกรขายยาไทย, ๒๕๒๓ (๖๑๕.๓ ต ๓๖๗, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๒๙. ตำรายาจารย์กวดราชโอรส และพระโอสถพระนารายณ์, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓. (QV 770, JT 3, ต 367, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)

๓๐. ตำรายาไทยและหลักการพยาบาลคนไข้, พิมพ์ศึกษาในงานฉาบฉวยแพทย (พลอย แพทยานนท์) พระนคร : โรงพิมพ์ศรีสุเทพ, ๒๔๘๒. (QV 740, JT 3, ต 217 ท, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๓๑. ตำรายา แพทย์สำหรับบ้าน, โรงพิมพ์ราษฎร์บำรุง, ๒๔๖๔. (QV 740, JT 3, ต 217, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๓๒. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร, พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕ ฉบับสมบูรณ์, สมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพนฯ, กรุงเทพฯ : สุพจน์การแพทย์, ๒๕๐๕.
๓๓. เต็ม สมิตินันท์, สมุนไพรไทย, ก.ท. หจก. ๒๕๑๓ (QK 99 ต 9 ก ไทยคดีศึกษา, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
๓๔. เกกิง กาญจนวราภ, ตำรายาปฐมจินดา, พระนคร : เขษมบรรณกิจ, ๒๕๐๑.
๓๕. เกกิง กาญจนวราภ, คู่มือตำรายาโรคโพธิ์ (วัดพระเชตุพน), พระนคร : เขษมบรรณกิจ, ๒๕๑๒
๓๖. แฉมสุข นุ่มนนท์, ผ.ศ. ดร., ประวัติศาสตร์ไทย, นครปฐม : แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หน้า ๑๔๓-๑๔๕. (๔๕๔.๓๐๕ ถ ๔๔๔ ป ฉ.๓, หอสมุดแห่งชาติ.)
๓๗. ทิพย์ ดันสุภาพ และ นิรันดร์ พงษ์สร้อยเพ็ชร, "ยาไทยที่ใช้บ่อย ๆ", เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมสัมมนา เรื่องสมุนไพรกับสาธารณสุขมูลฐาน (สพ.สสม. ๑/๕, ๑๑ กพ. ๒๕๒๔)
๓๘. ธาตรี ผดุงเจริญ, เครื่องยาและพืชที่น่าสนใจในวงศ์ Apocynaceae และ Rubiaceae. กรุงเทพฯ : ๒๕๒๔ (RS 160 ถ 223 ค ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ)
๓๙. นีกรบ พิณศรี, พล. อ.อ., ตำรายาแผนโบราณ และตำราการปรุงอาหาร
๔๐. นาก วิชัยดิษฐ์, ตำรายาประจำบ้าน, ฉบับที่ ๒, สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์บุญช่วยเจริญ, ๒๕๗๑. (QV 738, น 21 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๔๑. นิรันดร์ พงษ์สร้อยเพ็ชร และ ปราโมทย์ ศรีภิรมย์, "หมอไทย - ยาไทย เภสัชกรรมโบราณ", วารสารสุขภาพ ๘ (๑๐) : ๒๑-๓๔, ก.ค. ๒๕๒๓.
๔๒. บุศบรรณ ณ สงขลา, สมุนไพรไทย, กรุงเทพฯ : หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, ๒๕๑๔ (อ ๖๑๕.๓๒๑ บ ๔๘ ส สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๔๓. ประดิษฐ์ ไทยานนท์. ตำรายา-ยาแก้ต่าง ๆ อาหารประเภทผัก (แบบแจ - เจ) สำหรับอาหารนานาชาติ, พระนคร : โรงพิมพ์คุณหญิง, ๒๕๐๘, พิมพ์ในงานฉาบฉวยแพทยรองอำมาตย์ตรี ขุนวราเวช-ธนากร (เล็ก ไทยานนท์) (๖๔๑.๕ ป ๑๗๑๑ ค. สถาบันวิทยบริการ, จุฬาฯ)

๔๔. ประเวศ วะสี และคนอื่น ๆ, คู่มือการดูแลรักษาสุขภาพสำหรับประชาชน, กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง, ๒๕๑๘. (อ ๖๑๔ ป ๑๗๑๑ ค, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๔๕. ประเสริฐวิทย์วิทยาศาสตร์, หลวง, ตำราสารพฤกษยาไทย, ๒๔๕๔ (ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๔๖. ปรีชา ช. พงษ์ภมร, ตำรายาแพทย์แผนโบราณ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อานวยสาส์น, ๒๕๒๒. (๖๑๕.๓๒๑ ป ๑๗๓ ต, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๔๗. ประจันต์ ทินกร, "บทบาทของงานวิจัยสมุนไพรกับการสาธารณสุขมูลฐาน", วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ๒๑ (๒) : ๑๑๔-๒๔, ๒๕๒๒.
๔๘. ปาเรศวรียาลงกรณ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระ, ตำรายาพิเศษ, โรงพิมพ์สามมิตร, ๒๔๕๔. (QV 740, JT 3, ป 175 ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๔๙. เขียม บุญยะโชติ ร.ค.อ. ตำรายาไทยแผนโบราณ เล่ม ๑-๖, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๔-๒๕๑๘. (QV 770, JT 3, ป ๗๖๕ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๕๐. ผืน อาจารย์, พระอาจารย์, อนุสรณ์งานศพพระอาจารย์ผืน อาจารย์ระเถระ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๑ (๕๒๑ ฝ ๑๑๕ อ ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ)
๕๑. พยอม ดันดิรัตน์, สมุนไพร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ (QV 770, JT 3, พ ๒๑๖ ส ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๕๒. พเยาว์ เหมือนนางษญาดี, รองศาสตราจารย์, คู่มือการใช้สมุนไพร, อันดับที่ ๒, กรุงเทพฯ : เมติคัล มีเดีย, ๒๕๒๔.
๕๓. พระเทพวิมลโมลี, ตำรายากลางบ้าน (มีสรรพคุณชะงัด), กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔. (จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการชมรมส่งเสริมงานอนุรักษ์ธรรมชาติและสมุนไพร)
๕๔. พระอุดมมงคล ชยมงคล วัชรราชประดิษฐ์, สุภชาติ วิจิตรยิ่ง และตำรายาประจำบ้าน, พิมพ์เป็นที่ระลึกในการเลื่อนสมณศักดิ์, พระนคร : โรงพิมพ์น้ำเือง, ๒๔๗๔. (QV 740, JT 3, อ ๔๔๔ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๕๕. พระอาจารย์ทวยและพระยาแพทย์พงศา, "เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับสมุนไพร", การแพทย์สมุนไพรในบ้านเรา จากหนังสือข่าวแพทย์ พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๗๒-๒๔๗๔. (QV 766, ก ๒๗๘, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๕๖. พิพัฒน์ สุจางค์; ร.ศ., ตำรายาไทย - จีน : ยากลางบ้าน + ยาสมุนไพร → ยาแผนโบราณ, กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, ๒๕๒๔. (๖๑๕.๑๑๔, ๔๓ พ ๑๑๓ ค, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)

๕๗. พิชายู พัฒนา, ความเป็นมาของการแพทย์เมืองไทย, พระนคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๐๘.
๕๘. พิศณุประสาทรเวช, พระยา, เวชศึกษาแพทยศาสตร์สังเขป, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, : โรงพิมพ์สามัคคี, ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๔) (WB 100, พ ๓๘ ๖, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๕๙. พิศณุประสาทรเวช, พระยา, แพทยศาสตร์สังเคราะห์ เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พฤกษิบาล, ๒๔๕๗. (QV 740, JT 3, พ ๓๘ พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๖๐. พิศณุประสาทรเวช, พระยา, แพทยศาสตร์สังเคราะห์, เล่ม ๒ พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามัคคี, ๒๔๕๖. (QV 740, JT 3, พ ๓๘ พ, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๖๑. แพทย์พงศาวีสูธาธิบดี, พระยา, สมุดตำราหมอประจำบ้าน, พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิติ, ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๒) (WB 50, พ ๗๔๖ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๖๒. แพทย์พงศาวีสูธาธิบดี, พระยา, หมอประจำบ้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๗, พระนคร : โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์-การพิมพ์, ๒๕๐๖ (WB 50, พ ๗๔๖ ท, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๖๓. ไพบูลย์ ศรีเพ็ญ, ตำราสรรพคุณยาไทย, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๘.
๖๔. เกล็ดชสมาคมแห่งกรุงสยาม, บางอย่างในวงการเภสัชกรรม, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระมนตริพนกิจ (ม.ร.ว. ชาย ชุมแสง), พระนคร : โรงพิมพ์ศรีพัฒนา, ๒๔๗๘. (QV 5, บ ๒๒๘, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๖๕. มนูญวิมลวาจณี, หลวง, ประชุมตำรายาของเก่า, พิมพ์ในงานปลงศพ นายช่วง รัตนเสน, พระนคร : โรงพิมพ์เจตนาผล, ๒๔๘๓ (QV 740, JT 3, ป ๑๗๑, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๖๖. ยูวดี ตปนียากร, วิวัฒนาการของการแพทย์ไทยตั้งแต่สมัยเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.
๖๗. ลัดดาวัลย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวิตา, ชื่อพืชสมุนไพร และประโยชน์, กรุงเทพฯ : แผนกวิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ จุฬาฯ (อ ๕๔๑ ส ๑๑๔ ข, สถาบันวิทย บริการ จุฬาฯ)
๖๘. สีน่า ผู้พัฒนาพงศ์, สมุนไพรไทย ตอนที่ ๒, กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, นิเวศกรมวิชาการพิมพ์, ๒๕๒๒. (QV 770, JT 3, ส ๓๑๖ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๖๙. เล็ก กรณเศ, "ประวัติกองโอสถศาลา" วารสารของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, ปีที่ ๑ (๒) : ๗๗-๘๐, เม.ย. ๒๕๐๒.
๗๐. วงศาธิราชสนิท, อรมหลวง, ตำราสรรพคุณยา พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๒ (QV 704, ๖ ๑๒๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)

๗๑. รัชยาธิบดี, พระยา, ตำราโรคนิตานค้ำฉันท, นายพันโทหม่อมเจ้ากำลัทธิ ทรงตรวจแก้และทรง
นิพนธ์แต่งเติมเนื้อความ, โรงพิมพ์ศรีหงส์, ๒๔๗๑. (QV 704, ว ๕๓๗ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๗๒. วิเชียร ชีรวงศ์ และคณะ, งานนิทรรศการสมุนไพร ครั้งที่ ๑,๒ สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทย,
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ (QV 770, JT 3, ง ๓๓๑, ห้องสมุด-
มหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๗๓. วิบูลอายุรเวท, นายพลตรีพระยา, สมุนไพรในบ้านเรา "หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พล. ต. พระยาวิบูลอายุรเวท (เสข ธรรมสโรช)", กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์, ๒๕๑๘ (R 119,
C 35, ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๗๔. ศรีเสาวภาคย์, พระองค์เจ้า, เรื่องแพทย์หม้อ, ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๔.
๗๕. ศึกษาธิการ, กระทรวง. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย, หมอไทย ยาไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๑ (๖๑๐.๔๕๔, ๓, ๙ ๓๑๑ ท, สถาบันวิทยบริการ จุฬา)
๗๖. สุนทร วิทยานารถไพศาล และคณะ, การใช้สมุนไพรเล่ม ๒ (เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
สำหรับงานวิจัยของโครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร), กรุงเทพฯ : บริษัทสารมวลชนจำกัด, ๒๕๒๔
๗๗. สมพร ภูคียนันต์, พ.ศ., หนังสือคู่มือ สมุนไพรใกล้ตัว ตอนที่ ๑ กรป.กลาง, ทบวงมหาวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
๗๘. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, ตำราประมวลหลักเภสัช, กทม, ๒๕๒๔
๗๙. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนฯ (วัดโพธิ์), ประมวลปัญหาเวชกรรม รวบรวมจาก
พระคัมภีร์ต่าง ๆ โดยสมบุรณ์, พระนคร, พ.ศ. ๒๕๑๘.
๘๐. สมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร พระนคร,
ประมวลสรรพคุณยาไทย (ภาค ๑ - ๓) ว่าด้วยพฤกษชาติวัตถุธาตุ และสัตว์วัตถุานานาชนิด, กรุงเทพฯ :
ไพศาลศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๑. (๖๑๕.๓ พ ๓๒๕ ป, สถาบันวิทยบริการ จุฬา)
๘๑. สมาคม รร. แพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพน วิมลมังคลาราม, ราชวรมหาวิหาร พระนคร,
แพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม ๑,๒,๓, โรงพิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย.
๘๒. สายสนิทวงศ์, พระองค์เจ้า, ตำรายาพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒ นายเล็ก สมิตะสิริ
มหาตเล็ก พิมพ์ช่วยกรณิพระราชทาน อำนวยย์เอก เจ้าพระยาสุรสีห์ วิชิษฐศักดิ์ เสนาบดี กระทรวง-
มหาดไทย ณ วัดโมลีโลก, พ.ศ. ๒๔๖๑. (QV 740, JT 3, ล ๒๖๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัย-
มหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๘๓. สวรราย วังศำห์, "ข้อสังเกตการแพทย์สมัยสุโขทัย", ศิลปากร. ๔ : ๓๑, ๔๓, ๔๕, ม.ค. ๒๕๐๔.

๘๔. สำลี ใจดี และคณะ, การใช้สมุนไพร เล่ม ๑ เป็นรายงานการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับงานวิจัย ของโครงการพัฒนาเทคนิค การทำยาสมุนไพร, กรุงเทพฯ : สารมวลชนจำกัด, ๒๕๒๒.
(QV 766 จ ๔๔ ก, ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
๘๕. สิทธิศักดิ์สนิทวงศ์, พระยา, ตำรานานและสรรพคุณของพืชบางอย่างที่ใช้เป็นยาและอาหาร, พระนคร : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๑. (QV 766, ส ๓๔๘ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์-ศิริราชฯ)
๘๖. สิทธิศักดิ์สนิทวงศ์, พระยา, "อัญมณีปดูล และ เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับสมุนไพร, การแพทย์สมุนไพรในบ้านเรา" จากหนังสือข่าวแพทย์ พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๒-๒๕๓๕ (QV 766, ก ๒๓๘ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๘๗. เสี่ยม พงษ์บุตรอด, ไม้เทศเมืองไทย สรรพคุณยาเทศและยาไทย, พระนคร : เกษมบรรณกิจ, ๒๕๑๙. (QK ๔๔ ส ๗, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
๘๘. โสภิตบรรณารักษ์, ขุน. ตำรายาไทย (ปฐมทิพย์ สาครวาลี เกลาสำนวนใหม่), โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๖ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ต. อุทัย สาครวาลี (๖๑๕.๔ ส ๘๖ ต, สถาบันวิทยบริการ จุฬาฯ)
๘๙. โสภิตบรรณารักษ์, ขุน. หนังสือคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณ, เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓. (RS 127, ส-ค, ล.๑, ๑๙๗๐, ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ)
๙๐. หน่วยงานศึกษาริชย์คัมภีร์โบราณ, ตำรายาสมุนไพรลานนา, ๒๕๒๒ โครงการร่วมระหว่างพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาแห่งชาติโอซากาและศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (RS 8.1 ข ๘, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
๙๑. หนังสือตำรายาไทย, พิมพ์แจกในการปลงศพนางศรีโรคา (พอก พุทธิแพทย์), โรงพิมพ์ศรีหงส์, ๒๕๓๓. (QV 740, JT 3, ห, ๑๕๑, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชฯ)
๙๒. อนุสรณ์สุขการ, ขุน, สรรพคุณยาคำราหลวง, พิมพ์ช่วยในงานทำบุญ ๕๐ วัน ศพเจ้าจอมมารดาเหม, ราชบุรี : โรงพิมพ์ศิริวัฒนากร, ๒๕๓๔. (QV 704, อ ๑๕๔ ส, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๙๓. อนุสารสุนทร, หลวง, ตำรายาหัวกวาวเครือ, ม.ป.ท., โรงพิมพ์อุปะติพงษ์, ๒๕๓๔. (QV 766, อ ๑๕๔ ต, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล)
๙๔. อวย เกตุสิงห์, "การค้นคว้าสมุนไพรไทย", จ.พ.ส.ท. ๒๘, ๔๗-๗๗, พ.ค. ๒๕๔๘.
๙๕. อวย เกตุสิงห์, "ความหวังสำหรับสมุนไพรไทย" (บทบรรณาธิการ), สารศิริราช ๑, ๔๔๘-๔๕๒, ก.ย. ๒๕๔๒.
๙๖. อวย เกตุสิงห์, "ยาจากพฤษภ" (บทบรรณาธิการ), สารศิริราช ๑, ๑๘๖-๑๘๘, เม.ย. ๒๕๔๒.